Destination: MATURA 2015

Wersja dla nauczyciela

REPETYTORIUM

poziom podstawowy i rozszerzony
podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych

Marta Inglot
Izabela Michalak
Anna Milewska
Katarzyna Mrozowska-Linda
Zbigniew Pokrzewiński
Beata Polit
Anna Rzeźnik
Agnieszka Saramowicz-Garstecka
Halina Tyliba
Stephen Davies

nowa era

Destination: MATURA 2015

Wersja dla nauczyciela

REPETYTORIUM

Poziom podstawowy i rozszerzony

podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych

Marta Inglot
Izabela Michalak
Anna Milewska
Katarzyna Mrozowska-Linda
Zbigniew Pokrzewiński
Beata Polit
Anna Rzeźnik
Agnieszka Saramowicz-Garstecka
Halina Tyliba
Stephen Davies

nowa era

©NOWA ERA Sp. z o.o.
ISBN: 978-83-267-1615-7
Warszawa 2014

Autorzy: Marta Inglot, Izabela Michalak, Anna Milewska, Katarzyna Mrozowska-Linda, Zbigniew Pokrzewiński, Beata Polit, Anna Rzeźnik, Agnieszka Saramowicz-Garstecka, Halina Tyliba, Stephen Davies

Redaktor zarządzający: Beata Huczko

Redaktor prowadzący: Ewa Kołodziejska

Redaktor merytoryczny: Wioleta Laskowska, Dorota Niewińska

Redakcja polonistyczna: Agata Wojtko

Weryfikacja językowa: Stephen Davies

Przygotowanie do składu i korekta: Dorota Niewińska

Redaktor nagrań: Ewa Kołodziejska

Projekt graficzny: Maciej Matejewski

Projekt graficzny i skład „Speaking Ideas": Piotr Stopczyński

Redaktor prowadzący „Speaking Ideas": Maria Rola

Realizacja projektu graficznego: Dorota Sameć

Nagrania: Studio Hard Record Andrzej Rewak
Dystrybucja: Nowa Era Sp. z o.o.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146D, 02-305 Warszawa

Tel.: 22 570 25 80; faks: 22 570 25 81

Infolinia: 801 88 10 10 (z telefonów stacjonarnych)

Infolinia: 58 721 48 00 (z telefonów komórkowych)

www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl

Druk i oprawa: Interak, Czarnków

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
Kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.
Szanujmy cudzą własność i prawo.
Więcej na www.legalnakultura.pl

Photo credits

The publisher would like to thank the following sources for permission to reproduce their copyright protected photographs:
Alamy: 261(1), 308(t), 315(t), 328(3); BE&W: 236(1), 322(b); Corbis Fotochannels: 343, 346 (t1); Diomedia: 14(t), 20(b), 212(4), 236(2), 239(t, b1, b2), 243(l, r), 244, 246, 248, 249, 252, 253, 255, 256, 259, 261(t, 2), 264, 267(1, 2), 274 (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7), 276, 279, 280, 286(2, 4), 287, 308(1, 3, 4, 5), 310, 311, 312, 313, 315(b), 318(1, 2, tr), 320, 322(l), 325, 327, 328(1, 2), 340(t, cl, b), 342 (t, c, b), 344, 346 (t2, b3); Jerzy Dołżyk: 86, 87(t,b), 92, 127 (t,b), 137, 142, 166, 167, 226, 321, 323(b); East News: 277(t, b), 340(cr), 346(b1, b2)
Nowa Era Krystian Chariza: 334, 346 (mapa), 347; Panthermedia: 20(t), 175(b), 182(3), 189(tr), 192(l), 195(bl), 204(2), 210(4), 234(t 2, 3), 251, 290(t), 291, 297(tr), 323(2), 330, 331(tr, bl, br), 332, 333, 335, 336, 337, 342(tl, tr); Agnieszka Saramowicz-Garstecka: 38, 39, 222(1, 2); Shutterstock: 11, 13, 176(3, c), 177, 181(l), 187, 189 (bl, tl, t, bl), 190(tl, bl), 191 (t, b), 201(r), 209, 212(1, 2, 3), 213, 220(3, 4), 234(b1), 242, 288(t), 305(1, 3), 318(3), 327, 345; Thinkstock: 12, 14(b), 175(t), 176(1, 2, A, B), 178(1, 2, 3), 179, 180, 181(r), 182(1, 2), 186, 190(tr, br), 192(4, r), 195(t, br), 198, 200, 201(l), 202, 203, 204(1, r), 205, 208, 210(1, 2, 3, 5, 6), 214, 217, 220 (1, 2), 221, 224, 230, 232, 234 (t1, b2,3,4), 236(3), 239(b3), 274(8), 283, 286 (1, 3), 288(b), 289, 292, 296, 297(tl, br, bc, bl), 298, 299, 300, 301, 302, 303, 305(t, 2), 307, 308(2), 318(4), 331(tl), 292(b); Wikipedia: 257
Charts by: Adam Poczciwek

Printed in Poland
2 3 4 5 6 7 8 9 10 – 17 16 15 14 13

Spis treści

WSTĘP 7

Część I

STRATEGIE MATURALNE 10

Matura ustna / 10
Matura pisemna (słuchanie / czytanie) / 15
Znajomość środków językowych / 22

PISANIE 24

► **Krótki tekst użytkowy**
Notatka / Wiadomość / **24**
Ogłoszenie / **26**
Pocztówka / **28**
Zaproszenie / **31**
Ankieta / **33**
► **Dłuższy tekst użytkowy**
Informacje ogólne / **35**
Blog / **38**
List prywatny / E-mail / **40**
List z zapytaniem / **43**
List z reklamacją lub zażaleniem / **46**
List do redakcji / **50**
► **Formy wypowiedzi pisemnej – matura na poziomie rozszerzonym**
Opis / **53**
Opis miejsca / budynku / **55**
Opis wydarzenia / imprezy / **57**
Raport / **59**
Recenzja / **61**
Opowiadanie / **65**
Rozprawka / **70**
Artykuł / **74**

GRAMATYKA 76

► **Zagadnienia gramatyczne**
1 Czasy teraźniejsze / P **76**, R **78**
2 Czasy przeszłe / P **80**, R **82**
3 Czasy przyszłe / P **86**, R **88**
4 Czasowniki statyczne / P **90**, R **91**
5 Strona bierna i *Have / Get sth done* / P **92**, R **94**
6 Dopełnienie czasownika: bezokolicznik / czasownik z końcówką *-ing* / P **98**, R **100**
7a Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość / P **102**, R **106**
7b Czasowniki modalne – przeszłość / P **108**, R **110**
7c Czasowniki modalne – powtórzenie / P **114**, R **115**
8 Pytania pośrednie i pozorne / P **116**, R **118**
9a Tryby warunkowe / P **120**, R **122**
9b *I wish* + inne struktury / P **125**, R **126**
10 Mowa zależna / P **128**, R **130**
11 Zdania względne / P **132**, R **134**
12 Rzeczowniki – policzalne i niepoliczalne, liczba pojedyncza i mnoga / P **136**, R **140**
13 Zaimki / P **142**, R **144**
14 Przedimki / P **146**, R **148**
15 Przymiotniki – stopniowanie. Przysłówki / P **150**, R **154**
16 Określenia ilości / P **158**, R **160**
17 Zdania złożone / P **162**, R **164**
18 Przyimki / P **166**, R **168**
19 Emfaza / R **170**

Dodatek 348

Przykładowy maturalny egzamin pisemny – zakres podstawowy / **349**
Przykładowy maturalny egzamin pisemny – zakres rozszerzony / **355**
Często mylone słowa (Words easily confused) / **361**
Czasowniki złożone (Phrasal verbs) / **364**
Przyimki w kolokacjach / **368**
Zasady słowotwórstwa (Word formation) / **370**
Bank zwrotów (Functions Bank) / **372**
Czasowniki nieregularne (Irregular verbs) / **376**

Transkrypcja nagrań 377

Część II

	SŁOWNICTWO	SŁUCHANIE	CZYTANIE	MÓWIENIE	PISANIE
Moduł 1 – Człowiek / **174**	Słownictwo tematyczne / **174** Appearance, personality, interests / **176** Everyday emotions / **178** Ethical dillemas / **180** Feelings and behaviour / **182**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **176** Prawda/Fałsz / **181**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **179** Dobieranie / **183**	Zadanie 2. Opis ilustracji / **178, 179** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **181** Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **183**	Poziom podstawowy: List prywatny / **177** E-mail / **179** Blog / **181**
		Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **177** Dobieranie / **181**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **179** Wybór wielokrotny / **183**		Poziom rozszerzony: Artykuł / **177, 179** Rozprawka / **181**
Znajomość środków językowych: Wybór wielokrotny / **183**					
Moduł 2 – Państwo i społeczeństwo / **184**	Słownictwo tematyczne / **184** Legal regulations / **186** Human rights / **188** Politics and the Economy / **190** Crime / **192**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **187, 191**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **189, 193**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **187** Zadanie 2. Opis ilustracji / **189** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **191**	Poziom podstawowy: List prywatny / **187, 191** Blog / **189**
		Poziom rozszerzony: Dobieranie / **187** Wybór wielokrotny / **191**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **189, 193**		Poziom rozszerzony: Artykuł / **187, 189** List formalny / **191**
Znajomość środków językowych: Wybór wielokrotny / **193**					
Powtórzenie po modułach 1–2 / 194					
Moduł 3 – Dom / **196**	Słownictwo tematyczne / **196** Where you live / **198** House and housework / **200** Moving house / **202** House and home / **204**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **199** Prawda/Fałsz / **203**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **201** Dobieranie / **205**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **199** Zadanie 2. Opis ilustracji / **201** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **203, 205**	Poziom podstawowy: E-mail / **199** List prywatny / **201** Blog / **203**
		Poziom rozszerzony: Dobieranie / **199** Wybór wielokrotny / **203**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **201, 205**		Poziom rozszerzony: Rozprawka / **199** List formalny / **201** Artykuł / **203**
Znajomość środków językowych: Dobieranie / **205**					
Moduł 4 – Świat przyrody / **206**	Słownictwo tematyczne / **206** The weather / **208** Nature and Environment / **210** Natural disasters / **212** Space / **214**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **209** Wybór wielokrotny / **213**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **211** Wybór wielokrotny / **215**	Zadanie 2. Opis ilustracji / **209, 213** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **211**	Poziom podstawowy: List prywatny / **209** Blog / **211** E-mail / **213**
		Poziom rozszerzony: Dobieranie / **209** Wybór wielokrotny / **213**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **211** Wybór wielokrotny / **215**		Poziom rozszerzony: Rozprawka / **209, 211** List formalny / **213**
Znajomość środków językowych: Dobieranie / **215**					
Powtórzenie po modułach 3–4 / **216**					
Moduł 5 – Szkoła / **218**	Słownictwo tematyczne / **218** Out-of-school learning / **220** School life / **222** School regulations / **224** The educational system / **226**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **221** Prawda/Fałsz / **225**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **223, 227**	Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **221, 225** Zadanie 2. Opis ilustracji / **222** Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **225**	Poziom podstawowy: Blog / **221** List prywatny / **223** E-mail / **227**
		Poziom rozszerzony: Dobieranie / **221** Wybór wielokrotny / **225**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **223** Wybór wielokrotny / **227**		Poziom rozszerzony: Artykuł / **221, 223** Rozprawka / **227**
Znajomość środków językowych: Wybór wielokrotny / **225**					
Moduł 6 – Praca / **228**	Słownictwo tematyczne / **228** Part-time and summer jobs / **230** Jobs and occupations / **232**	Poziom podstawowy: Prawda/Fałsz / **231**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **233, 234** Wybór wielokrotny / **237**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **231** Zadanie 2. Opis ilustracji / **233**	Poziom podstawowy: E-mail / **231** List prywatny / **233** Blog / **237**

	SŁOWNICTWO	SŁUCHANIE	CZYTANIE	MÓWIENIE	PISANIE
	Working and employment conditions / **234** The job market / **236**	Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **231**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **233** Wybór wielokrotny / **234** Dobieranie / **237**	Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **235**	Poziom rozszerzony: List formalny / **231** Rozprawka / **233, 237**
Znajomość środków językowych: Wybór wielokrotny / **235**					
Powtórzenie po modułach 5–6 / **238**					
Moduł 7 – Życie rodzinne i towarzyskie / **240**	Słownictwo tematyczne / **240** Leisure time / **242** Holidays, festivals and celebrations / **244** Virtual socializing / **246** Family problems / **248**	Poziom podstawowy: Prawda/Fałsz / **243, 247**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **243, 249**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **243** Zadanie 2. Opis ilustracji / **245** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **249**	Poziom podstawowy: List prywatny / **243** E-mail / **245**
		Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **243, 247**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **245, 249**		Poziom rozszerzony: Rozprawka / **243** Artykuł / **245**
Znajomość środków językowych: Wybór wielokrotny / 249					
Moduł 8 – Kultura / **250**	Słownictwo tematyczne / **250** Participating in cultural events / **252** The media / **254** Artists and their work / **256** Literature and film / **258**	Poziom podstawowy: Prawda/Fałsz / **253, 257**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **255, 259**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **253, 255, 259** Zadanie 2. Opis ilustracji / **257**	Poziom podstawowy: E-mail / **253** List prywatny / **255** Blog / **259**
		Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **253** Wybór wielokrotny / **257**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **255** Wybór wielokrotny / **259**		Poziom rozszerzony: Artykuł / **253** List formalny / **255** Rozprawka / **259**
Znajomość środków językowych: Dobieranie / **257**					
Powtórzenie po modułach 7–8 / **260**					
Moduł 9 – Zakupy i usługi / **262**	Słownictwo tematyczne / **262** Types of shops and services / **264** Buying and selling / **266** Advertising / **268** Payment methods and banking services / **270**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **265** Dobieranie / **269**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **267, 271**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **265, 269, 271** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **267, 269**	Poziom podstawowy: List prywatny / **265** E-mail / **267** Blog / **269**
		Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **265** Dobieranie / **269**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **267, 271**		Poziom rozszerzony: Rozprawka / **265** List formalny / **267** Artykuł / **269**
Znajomość środków językowych: Dobieranie / **271**					
Moduł 10 – Nauka i technika / **272**	Słownictwo tematyczne / **272** Intellectual property / **274** The use of technical devices / **276** The world of discoveries / **278** Information and communication technologies / **280**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **275** Prawda/Fałsz / **279**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **277** Wybór wielokrotny / **281**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **275** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **277, 281** Zadanie 2. Opis ilustracji / **279**	Poziom podstawowy: List prywatny / **275, 279** E-mail / **277**
		Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **275, 279**	Poziom rozszerzony: Dobieranie / **277** Wybór wielokrotny / **281**		Poziom rozszerzony: List formalny / **275, 277** Rozprawka / **279**
Powtórzenie po modułach 9–10 / **282**					
Moduł 11 – Żywienie / **284**	Słownictwo tematyczne / **284** Foods and food components / **286** Making meals / **288** Eating out / **290** Dieting / **292**	Poziom podstawowy: Prawda/Fałsz / **287, 291**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **289, 293**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **287, 293** Zadanie 2. Opis ilustracji / **289** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **291**	Poziom podstawowy: List prywatny / **287, 293** Blog / **289**
		Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **287, 291**	Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **289, 293**		Poziom rozszerzony: List formalny / **287** Rozprawka / **289** Artykuł / **293**

Spis treści

	SŁOWNICTWO	SŁUCHANIE	CZYTANIE	MÓWIENIE	PISANIE
Znajomość środków językowych: Dobieranie / **291**					
Moduł 12 – Zdrowie / **294**	Słownictwo tematyczne / **294** Seeing a doctor / **296** Injuries and disabilities / **298** Lifestyle diseases / **300** Healthcare / **302**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **297** Prawda/Fałsz / **301** Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **297, 301**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **299, 303** Poziom rozszerzony: Dobieranie / **299** Wybór wielokrotny / **303**	Zadanie 2. Opis ilustracji / **297, 299, 301** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **303**	Poziom podstawowy: E-mail / **297** Blog / **299** List prywatny / **301** Poziom rozszerzony: Rozprawka / **297** Artykuł / **299, 301**
Znajomość środków językowych: Wybór wielokrotny / **303**					
Powtórzenie po modułach 11–12 / **304**					
Moduł 13 – Sport / **306**	Słownictwo tematyczne / **306** Sports / **308** Fair play / **310** Sporting events / **312** Extreme sports / **314**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **309, 313** Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **309, 313**	Poziom podstawowy: Wybór wielokrotny / **311, 315** Poziom rozszerzony: Dobieranie / **311, 315**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **309, 313, 315** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **311**	Poziom podstawowy: List prywatny / **309, 315** E-mail / **311** Poziom rozszerzony: List formalny / **309, 315** Artykuł / **311**
Znajomość środków językowych: Wybór wielokrotny / **313**					
Moduł 14 – Podróżowanie i turystyka / **316**	Słownictwo tematyczne / **316** Means of transport / **318** Going on a trip / **320** Travel accidents / **322** Tourist information and accommodation / **324**	Poziom podstawowy: Prawda/Fałsz / **319** Wybór wielokrotny / **323** Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **319, 323**	Poziom podstawowy: Dobieranie / **321** Wybór wielokrotny / **325** Poziom rozszerzony: Dobieranie / **321, 325**	Zadanie 1. Rozmowa z odgrywaniem roli / **319, 325** Zadanie 3. Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego / **321, 323**	Poziom podstawowy: List prywatny / **319, 323** Blog / **321** Poziom rozszerzony: List formalny / **319, 321** Artykuł / **323**
Znajomość środków językowych: Dobieranie / 325					
Powtórzenie po modułach 13–14 / 326					
Moduł 15 – Wiedza o krajach angielskiego obszaru językowego i Polsce oraz Unii Europejskiej / **328**	Hidden wonders / **328** The wonderful world of nature / **330** To see ourselves as others see us – to see others as they are / **332** Varieties of English / **334** When in Rome do as the Romans do / **336** A picture is worth a thousand words / **338** Somebody to know about / **340** Events that shaped history / **342** Annual events / **344** United in diversity / **346**		Poziom podstawowy: Dobieranie / **329, 345** Poziom rozszerzony: Wybór wielokrotny / **329, 345**		Poziom podstawowy: List prywatny / **329** Poziom rozszerzony: Artykuł / **329**

Wstęp

Drodzy Nauczyciele!
Drodzy Uczniowie!

Zaproponowane przez wydawnictwo Nowa Era *Repetytorium*: *Destination Matura 2015* ma na celu ułatwienie pracy nauczycielom uczącym w klasach, w których uczniowie deklarują zdawanie egzaminu maturalnego na różnych poziomach: podstawowym i rozszerzonym. Jest to również publikacja umożliwiająca samodzielne przygotowanie do egzaminu.

Struktura *Repetytorium*

Repetytorium składa się z dwóch części.

CZĘŚĆ I – **to część referencyjna**. W tej części znajdują się trzy sekcje: „Strategie maturalne", „Pisanie" i „Gramatyka", do których można sięgać w dowolnym momencie lekcji – wtedy, gdy chcemy jakieś zagadnienie wprowadzić, przypomnieć lub powtórzyć.

Sekcja **„Strategie maturalne"** w przystępnej formie przedstawia przydatne sposoby przygotowania się zarówno do egzaminu ustnego, jak i pisemnego. Strategie dotyczące matury ustnej pokazują, na co zwracać uwagę, przystępując do wykonywania każdego z trzech zadań maturalnych. Strategie dotyczące matury pisemnej – ułożone zgodnie z porządkiem technik egzaminacyjnych – pokazują, jak przygotowywać się do zadań (zarówno sprawdzających rozumienie ze słuchu, jak i zrozumienie tekstów pisanych) za pomocą typowych technik egzaminacyjnych: zadań typu Prawda / Fałsz, zadań wielokrotnego wyboru, zadań na dobieranie. Wskazówki maturalne i dużo praktycznych ćwiczeń wymiernie wzbogacają prezentację technik.

Sekcja **„Pisanie"** jest poświęcona przedstawieniu wszystkich typów tekstów, których znajomość, zgodnie z Nową Podstawą Programową, jest wymagana wraz z zakończeniem edukacji w szkole ponadgimnazjalnej. Na egzaminie nie wystąpią wszystkie typy tych tekstów w czystej formie, natomiast uczniowie powinni znać zasady ich pisania, ponieważ w zadaniu egzaminacyjnym mogą pojawić się elementy różnych typów tekstów. Każdy tekst jest omówiony według następującego schematu: struktura tekstu – model tekstu – ćwiczenia – ćwiczenia dodatkowe – bank zwrotów charakterystycznych dla tego typu tekstu.

Sekcja **„Gramatyka"** obejmuje wszystkie zagadnienia gramatyczne ujęte w *Informatorze maturalnym*, z podziałem na zakres podstawowy i rozszerzony. Każde zagadnienie gramatyczne (np. czasy teraźniejsze) jest omawiane najpierw w zakresie podstawowym, a następnie w rozszerzonym. Na poziomie rozszerzonym materiał rozpoczyna się ćwiczeniem **„Sprawdź się"** obejmującym te użycia danej struktury gramatycznej, które obowiązują na poziomie podstawowym. Materiał poświęcony danemu zagadnieniu, tak w zakresie podstawowym, jak i rozszerzonym, kończy się ćwiczeniami powtórzeniowymi zbierającymi najważniejsze aspekty zagadnienia. Ćwiczenia w znacznej mierze wykorzystują techniki egzaminacyjne (gramatykalizację, częściowe tłumaczenia, ćwiczenia wielokrotnego wyboru, transformacje ze słowem kluczem i bez, słowotwórstwo), oswajając z typami zadań, jakie mogą pojawić się na egzaminie.

Do każdej z tych sekcji można sięgnąć w dowolnym momencie pracy z książką, elastycznie dostosowując zakres korzystania z danej sekcji i czas na to poświęcony do potrzeb konkretnej grupy uczniów.

Uczeń może również samodzielnie wybierać te sekcje, które chce powtórzyć.

CZĘŚĆ II – **Moduły tematyczne**

Ta część zawiera **15 modułów tematycznych** – tyle, ile jest tematów przewodnich opisanych w Nowej Podstawie Programowej. Pierwszych czternaście modułów ma stałą strukturę: słowniczek tematyczny z ćwiczeniami i cztery zagadnienia / lekcje z danego tematu, również zgodne z wymaganiami NPP. Każde zagadnienie / lekcja oferuje pełny zestaw zadań egzaminacyjnych: w ramach umiejętności mówienia – jeden z typów zadań z egzaminu ustnego (Zadanie 1, 2 lub 3), w ramach umiejętności słuchania i czytania po jednym przykładowym zadaniu egzaminacyjnym na poziomie podstawowym i rozszerzonym oraz w ramach umiejętności pisania – po jednym przykładowym zadaniu egzaminacyjnym na poziomie podstawowym i rozszerzonym. Zadania dla poziomu podstawowego są oznaczone ikoną [P] oraz występują na pomarańczowym tle, zadania z poziomu rozszerzonego są oznaczone ikoną [R] i występują na zielonym tle. **Ważne i innowacyjne w *Repetytorium* jest to, że można przygotowywać się w jednej klasie do różnych poziomów egzaminu maturalnego pracując z tą samą książką**. Na przykład, uczniowie słuchają tego samego nagrania lub czytają te same teksty, ale przygotowujący się wyłącznie do matury na poziomie podstawowym mogą wykonywać tylko zadanie typu egzaminacyjnego dla tego poziomu egzaminu, a uczniowie przygotowujący się do egzaminu na poziomie rozszerzonym mogą w tym czasie wykonywać zadanie o większym stopniu trudności. To podstawowy wariant pracy z tym *Repetytorium*. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że mając na jednej stronie w tej samej książce zadania egzaminacyjne dla obu poziomów egzaminu, można przeprowadzić wiele wariantów tej samej lekcji, dostosowując pracę do wymagań grupy uczniów oraz stosując szeroko rozumianą indywidualizację.

Dla przygotowujących się tylko do egzaminu na poziomie podstawowym jest to także znakomita okazja do sprawdzenia swoich sił w zadaniach na poziomie rozszerzonym.

W każdym module znajduje się również zadanie typu egzaminacyjnego sprawdzające znajomość środków językowych.

Moduły tematyczne są pogrupowane w ten sposób, by moduł trudniejszy i łatwiejszy stanowiły parę, np. „Człowiek" oraz „Państwo i społeczeństwo". Jest to nowość, ale bardzo istotna podczas przygotowywania się do matury. Zdarza się czasem tak, że na tematy trudniejsze brakuje czasu i są one omawiane pobieżnie – albo też wcale. W każdej lekcji znajdują się odnośniki do stron w części I *Repetytorium*, na których są omawiane bądź to potrzebne w danym momencie strategie egzaminacyjne, bądź zagadnienia gramatyczne warte przypomnienia, bądź typy tekstów, które występują w zadaniach na tworzenie wypowiedzi pisemnej w danej lekcji.

Po każdych dwóch modułach następuje **„Powtórzenie"**, które składa się z: ćwiczenia na słownictwo z danych dwóch modułów, ćwiczenia na rozmaite funkcje językowe wykorzystujące słownictwo / zwroty z danego obszaru tematycznego, ćwiczenia na środki językowe oraz ćwiczenia na formułowanie argumentów „za" i „przeciw" / uzasadnianie swojego zdania. Wszystkie te ćwiczenia znakomicie przygotowują do wykonania zadań na egzaminie maturalnym. Każde „Powtórzenie" zawiera również przykładowy zestaw do egzaminu ustnego, obejmujący zagadnienia z danych dwóch tematów maturalnych.

Moduł 15 *Repetytorium* zawiera informacje o krajach angielskiego obszaru językowego, Polsce i Unii Europejskiej. Zwracamy uwagę na specjalną lekcję poświęconą umiejętności interpretowania informacji podanych w formie graficznej.

Na zakończenie *Repetytorium* – w sekcji **„Dodatki"** – znajdują się dwa pełne przykładowe egzaminy pisemne (na poziomie podstawowym i na poziomie rozszerzonym), *Zasady słowotwórstwa*, *Przyimki w kolokacjach*, *Czasowniki frazalne*, *Bank funkcji*, *Często mylone słowa* oraz *Czasowniki nieregularne*.

Repetytorium: Destination Matura 2015 może być wykorzystywane nie tylko w pracy na lekcji, ale również w pracy indywidualnej – samodzielnej.

Ćwiczone umiejętności

Duża liczba zadań na rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstów pisanych w *Repetytorium* pozwala dobrze wyćwiczyć umiejętności receptywne, które mają znaczny procentowy udział w egzaminie na obu poziomach. Ponadto odpowiednio skonstruowane zadania służą dobremu wyćwiczeniu umiejętności szczegółowych, uczą np. odróżniania wypowiedzi subiektywnych i obiektywnych, a tym samym wymagają od ucznia wykazania się umiejętnościami myślenia krytycznego.

Nowa formuła egzaminu wymaga większego zaangażowania się w ćwiczenie form pisemnych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na precyzję wyrażania myśli oraz stosowanie zróżnicowanej leksyki i struktur gramatycznych. Jak już wcześniej wspomniano, liczy się nie tylko przekazanie myśli, ale również sposób, w jaki to zostało zrealizowane. Ta uwaga dotyczy zwłaszcza egzaminu na poziomie podstawowym.

Należy wspomnieć, że w przedstawionej publikacji dużo miejsca zajmują ćwiczenia pozwalające odpowiednio przygotować się do części egzaminu sprawdzającej **znajomość środków językowych**, np. różnych związków frazeologicznych. To jest dodatkowy walor *Repetytorium*, które tym samym daje uczniom szansę na dobre przygotowanie się do egzaminu maturalnego.

Ponadto nauczyciele przygotowujący uczniów do egzaminu otrzymują cenne wsparcie, pozwalające oszczędzić czas i wysiłek związany z wyszukiwaniem materiałów do pracy na lekcjach na dwóch poziomach jednocześnie.

Wierzymy, że przedstawiona publikacja umożliwi każdemu uczniowi gruntowne przygotowanie się do egzaminu i odniesienie sukcesu.

Wydawnictwo Nowa Era Sp. z o.o.

Część I

Strategie maturalne 10

Pisanie 24

Gramatyka 76

Strategie maturalne

Matura ustna

ZADANIE 1 – ROZMOWA Z ODGRYWANIEM ROLI

CZAS NA ZADANIE	*ok. 4 minut (w tym 0,5 min na przygotowanie)*
FORMA ZADANIA	*scenariusz rozmowy, zawierający 4 kwestie do omówienia w formie tzw. „chmurek", ze wskazaniem, kto rozpoczyna*
ZDAJĄCY	▷ *prowadzi z egzaminującym rozmowę według scenariusza* ▷ *w pełni realizuje polecenie, czyli wyczerpująco omawia (rozwija) wszystkie 4 kwestie* ▷ *wykazuje się pomysłowością i zdolnością właściwego reagowania na słowa egzaminującego*

1 **Przeczytaj uważnie treść przykładowego Zadania 1 oraz towarzyszącego mu scenariusza dla egzaminującego.**

ZADANIE 1

Rozmawiasz z angielskim kolegą na temat różnic między życiem w Polsce i Wielkiej Brytanii. Poniżej podane są 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

Pogoda | Wychowanie | Szkoła | Czas wolny

Rozmowę rozpoczyna **egzaminujący**.

Dodatkowe uwagi dla egzaminującego

Jest Pan/Pani angielskim uczniem/uczennicą szkoły średniej. Rozmawia Pan/Pani z młodym Polakiem/młodą Polką na temat różnic między życiem w Waszych krajach. Jest Pan/Pani zwolennikiem/zwolenniczką samodzielności młodych ludzi. Pan/Pani rozpoczyna rozmowę.

*W zależności od tego, jak potoczy się rozmowa, proszę włączyć do rozmowy **wszystkie**/**wybrane** punkty.*

1. *Proszę poprosić zdającego o wyjaśnienie jakiejś kwestii.*
2. *Proszę grzecznie nie zgodzić się ze zdającym, tak aby musiał podać kolejne argumenty lub zaproponować inne rozwiązanie.*
3. *Zdającego trzeba zachęcić do omówienia zasad zdawania matury w Polsce.*
4. *Proszę się dowiedzieć, czy zdający był kiedyś w Wielkiej Brytanii, i rozwinąć to zagadnienie.*
5. *Proszę wyrazić pragnienie, że Pan/Pani chętnie pozna Polskę lepiej.*

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Zawsze sprawdzaj, kto rozpoczyna rozmowę, i jeśli jest to egzaminujący, odczekaj chwilę, by pozwolić mu się wypowiedzieć.
- Kolejność omawiania zagadnień zależy od obydwu stron. Masz duży wpływ na przebieg rozmowy.
- Presja upływających 4 minut nie ułatwia zadania. Przejmuj inicjatywę, jeśli zauważysz, że temat się zmienia, a Ty nie zrealizowałeś/aś jeszcze jakiegoś obowiązkowego zagadnienia.
- Rolą egzaminującego jest pilnowanie czasu i gdy trzeba będzie zacząć następne zadanie, zostaniesz o tym powiadomiony/a.
- Pamiętaj o rozwijaniu wypowiedzi. Każdą myśl da się uzupełnić lub uzasadnić, a z tym wiążą się dodatkowe punkty.
- Ważne jest, żeby rozumieć, co mówi egzaminujący. Lepiej poprosić o powtórzenie lub wyjaśnienie, niż ryzykować wypowiedź nieadekwatną lub nie na temat.

PRZYDATNE ZWROTY

- *Could you repeat that, please?*
- *Sorry, I don't understand what you said.*
- *Could you say it in different words?*
- *What do you mean by 'exposing'?*
- *Let me think it over.*
- *Let's discuss it again, shall we?*

2 **Zapoznaj się z przykładowym przebiegiem takiej rozmowy na egzaminie i uzupełnij nierozwinięte wypowiedzi zdaniami (A–D).**

A My friends often throw parties or go out.
B I personally don't like such weather.
C We have to take exams in Maths and Polish, and one from the listed foreign languages at the standard level.
D Most Polish parents prefer to maintain discipline rather than let you grow up on your own.

Egzaminujący: Let's start with Task 1. Read the task. You have about half a minute for this. Then we'll start.
Egzaminujący: So, I wonder how much our two countries differ. Do you have so many rainy days a year?
Zdający: Not as many as you have, but still a lot, mainly in autumn and spring. 1 B because I love playing football outside and it often stops me from playing.
E: **Come on.** I also play football quite often – even in the rain. Why is it a problem for you?
Z: I hate being covered in mud and I sometimes catch a cold. And what about you?

E: **I don't care!** My friends play with me and we have such a great time that the rest doesn't matter.
Z: What do your parents think? Mine are always against me playing in the rain.
E: What do you mean by 'against'? Don't they let you play?
Z: No, they don't let me do things which are dangerous or unhealthy, especially when it comes to parties. 2 A and I can rarely go to them.
E: My parents are less protective, I suppose. If I make a mistake, I know how to avoid it in the future.
Z: **Lucky you!** 3 D.
E: How about your independence at school?
Z: At school it's getting better and better. We have a lot of different projects which develop our independence and creativity. **And you?**
E: **So do we.** What about your school-leaving exams? Can you choose what subjects you take?
Z: **Not all of them** but quite a lot. 4 C and some more subjects at the extended level.
E: And you've chosen English, **haven't you**?
Z: **Yes, I have.** I like it very much!
E: Have you ever been to Great Britain?
Z: **No, I haven't** but I hope to go there this summer.
E: **Good!** Which places would you like to visit?
Z: London and Stonehenge.
E: **Great choice**. I also have some places which I'd like to see in Poland so we must discuss it later, **OK**?

3 **Podkreśl i oznacz w dialogu miejsca (1–5), w których znajdują się:**

1 prośba egzaminującego o wyjaśnienie jakiejś kwestii;
2 wyjaśnienia zdającego na prośbę egzaminującego;
3 niezgodzenie się egzaminującego z wypowiedzią zdającego;
4 podanie kolejnych argumentów przez zdającego;
5 zachęcenie do omówienia szczegółów jakiejś kwestii.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Staraj się właściwie reagować, czyli np. udzielać krótkich odpowiedzi: '*Yes, I can*', '*No, not at all*', albo: '*Really?*', gdyż dodaje to rozmowie naturalności i jest również oceniane jako umiejętność językowa.

4 **Wypisz z rozmowy w ćw. 2 wyrażenia podane wytłuszczonym drukiem, które są odpowiednią reakcją językową na wypowiedź rozmówcy i oznaczają:**

1 aprobatę Good, Great choice. Lucky you.
2 brak aprobaty I don't care!
3 prośbę o potwierdzenie ..., haven't you?
4 potwierdzenie Yes, I have; So do we.
5 zaprzeczenie No, I haven't. Not all of them.

5 ***Praca w parach*. Uczeń A odgrywa rolę egzaminującego z ćw. 2. Uczeń B udziela własnych odpowiedzi na te pytania i reaguje według własnej koncepcji. Następnie uczniowie zamieniają się rolami.**

6 **Poniżej znajduje się opis sytuacji i kwestie do omówienia, które pozwolą poćwiczyć swobodne wypowiadanie się na różne tematy.**

Jesteś w Londynie na przyjęciu urodzinowym kolegi Dana i rozmawiasz z jego mamą / tatą. W ramce poniżej znajdują się kwestie, które musisz omówić w czasie tej rozmowy.

cechy charakteru Dana • jego zdolności kulinarne • relacje z rodzeństwem • problemy zdrowotne • programy telewizyjne • nowy sprzęt • weekendowe zakupy • rodzina ze Szkocji

Egzaminujący: *What do you think of Dan's character?*
Zdający: *I love his sense of humour …*
rozwinięcie 1 *(dodatkowe informacje)*: and the fact that I can always rely on him.
rozwinięcie 2 *(uzasadnienie)*: because I never feel stressed or bored with him.

7 **Sprawdź, czy wiesz, na czym polega realizacja Zadania 1, zaznaczając TAK lub NIE. Jeśli na któryś z punktów odpowiesz NIE, podaj prawidłową informację o realizacji tego zadania.**

1 Kolejność omawiania zagadnień jest dowolna. TAK NIE
2 Zbyt zwięzłe wypowiedzi mogą obniżyć punktację za przekaz informacji. TAK NIE
3 Rozmowę rozpoczyna ta osoba, która ma pomysł na pierwszą „chmurkę". TAK NIE
4 Egzaminujący stwarza miłą atmosferę i cały czas zgadza się ze zdającym. TAK NIE
5 Rolą zdającego jest pilnowanie, aby wszystkie kwestie zostały wyczerpująco zrealizowane. TAK NIE
6 Egzaminujący odgrywa rolę podaną w jego zestawie. TAK NIE
7 Rozmowa kończy się, gdy minie wyznaczony na nią czas, nawet gdy nie zostały omówione wszystkie kwestie. TAK NIE

1 Why is it a problem for you?; What do you mean by 'against'? Don't they let you play?;
2 I hate being covered in mud and I sometimes catch a cold.; No, they don't let me do things which are dangerous or unhealthy, especially when it comes to parties ... I can rarely go to them.
3 I don't care! My friends play with me and we have such a great time that the rest doesn't matter.
4 Mine are always against me playing in the rain.
5 Z: What do your parents think?; And you?
E: Can you choose what subjects you take?; Which places would you like to visit?

ZADANIE 2 – OPIS ILUSTRACJI I ODPOWIEDŹ NA 3 PYTANIA

CZAS NA ZADANIE	*ok. 3 minut (w tym 10 s na przygotowanie)*
FORMA ZADANIA	▷ *ilustracja* ▷ *trzy pytania znajdujące się jedynie w zestawie egzaminującego*
ZDAJĄCY	▷ *opisuje ilustrację, odnosząc się wyczerpująco do trzech aspektów:* ***kto? gdzie? co robi?*** ▷ *odpowiada na* ***pytanie 1****, które odnosi się bezpośrednio do ilustracji i skłania do dodatkowego opisu lub interpretacji* ▷ *odpowiada na* ***pytanie 2****, które wymaga wyrażenia własnych opinii na temat związany z ilustracją* ▷ *odpowiada na* ***pytanie 3****, które wymaga zrelacjonowania wydarzeń z przeszłości, tematycznie powiązanych z ilustracją*

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Na opisanie ilustracji masz niewiele czasu (1–2 min), dlatego ważne jest, żeby przez 10 sekund, które masz na przygotowanie, przemyśleć, co chcesz opisać i w jakiej kolejności. Najczęściej zdający zapominają opisać miejsce, gdyż zbyt mocno skupiają się na osobach i czynnościach przez nie wykonywanych.

1 Przyjrzyj się ilustracji. Podziel wyrażenia w ramce na trzy kategorie.

A KTO? (opis osób i ich emocji) parents

B GDZIE? (opis miejsca) lawn

C CO ROBI / ROBIĄ? (opis czynności) is / are h

~~lawn~~ • ~~parents~~ • ~~is / are helping~~ • house • is / are smiling • umbrella • terrace • is / are working together • two children • is / are grilling sausages • barbecue • table • casual • is / are waiting • summer • weather • apron • look(s) nice / friendly • seem(s) hungry

8 e.g. uncertain / anxious / nervous

2 Wykorzystaj wyrażenia z ćw. 1 i rozwijając niektóre z nich przy użyciu podanych niżej przymiotników, opisz ilustrację.

detached • stone • warm • white • young • long • large • blonde-haired • friendly

This picture shows some people – a family outside a 1 detached **house**. The 2 young **parents**, who are wearing 3 white **casual clothes**, are having a barbecue. The dad in a 4 long **apron** is grilling some sausages and his 5 blonde-haired **wife** is cooking together with him. The children, a boy and a girl, seem hungry and all look 6 friendly. Behind them / In the background I can see a 7 stone **terrace** with a 8 large **sun umbrella** and a table. The weather is 9 warm and sunny.

3 Opisz ilustrację, wykorzystując podpowiedzi w nawiasach.

In the picture I can see a 1 vet (*what job?*), who is 2 examining (*doing what?*) a 3 small brown (*what size and colour?*) dog in a surgery, which looks cold and 4 e.g. clean (*what else?*). There are some 5 _____ (*what things?*) by the window. The doctor is a 6 _____ (*what age?*) woman, who seems professional and 7 e.g. calm (*what else?*). The dog looks 8 _____ (*what feelings?*).

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Odpowiadając na pytanie 1, poszukaj argumentów na ilustracji.
- Odpowiadając na pytanie 2, wykorzystaj swoje doświadczenie życiowe lub opinie.
- Odpowiadając na pytanie 3, wymyśl krótką historyjkę używając czasów przeszłych (niekoniecznie prawdziwą).

4 Przeczytaj pytania i zdecyduj, w jakiej kolejności powinny pojawić się na egzaminie.

A 2 Would you like to be a vet in the future? Why? Why not?

B 3 Tell us about a situation when you or your friend needed medical help.

C 1 Is this dog suffering now? Why do you think so?

5 Rozwiń odpowiedzi na pytania w ćw. 4, korzystając ze wskazówek.

1 No, I don't think so. It seems calm and relaxed.
if / it / feel / any pain /, it / look / frightened / want / run away

2 Yes, I would. It's a very _____ (*odpowiedzialny i pożyteczny zawód*). What's more, I like animals very much and _____ (*chciał/a/bym im pomagać, gdy cierpią*).

3 Last Saturday I was preparing (*prepare*) a salad and chopping (*chop*) some onions when suddenly I seriously hurt (*hurt*) my finger. It was bleeding / bled (*bleed*) very much so my mum decided (*decide*) to take me to the surgeon. He said (*say*) that I had cut (*cut*) it very deeply so I had to (*have to*) have stitches.

A two children, casual, apron, look(s) nice / friendly, seem(s) involved
B house, terrace, barbecue, table, umbrella, summer, weather
C is / are smiling, is / are working together, is / are grilling sausages, is / are waiting

1 If it felt any pain, it would look frightened and would want to run away.
2 Yes, I would. It's a very responsible and useful profession. What's more, I like animals very much and I would like to help them when they suffer.

ZADANIE 3 – WYPOWIEDŹ NA PODSTAWIE MATERIAŁU STYMULUJĄCEGO I ODPOWIEDZI NA 2 PYTANIA

CZAS NA ZADANIE	*5 minut (w tym 1 min na przygotowanie)*
FORMA ZADANIA	*2–3 elementy graficzne, którym towarzyszy opis sytuacji po polsku*
ZDAJĄCY	▷ *dokonuje wyboru jednego z elementów i uzasadnia swój wybór, używając różnorodnych argumentów, np. dotyczących treści przekazu, grafiki czy kompozycji* ▷ *wskazuje element lub elementy, które odrzuca, podaje przyczyny tego odrzucenia, kierując się podobnymi kryteriami, jak w przypadku uzasadniania wyboru* ▷ *odpowiada na 2 pytania egzaminującego, obszernie rozwijając swoje wypowiedzi i prezentując spojrzenie na te zagadnienia pod różnym kątem*

1a **Przeczytaj treść zadania i wykonaj polecenia.**

ZADANIE 3

Popatrz na Plakat 1 i Plakat 2. Jesteś odpowiedzialny/a za przygotowanie plakatu zachęcającego do podróżowania po świecie.

- Wybierz ten plakat, który Twoim zdaniem lepiej spełni swoją funkcję, i uzasadnij swój wybór.
- Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz ten drugi pomysł.

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- W tym zadaniu nie opisujesz szczegółowo ilustracji, ale powinieneś / powinnaś wykorzystać treść materiału stymulującego do uzasadniania swoich wyborów. Jeśli są w materiale jakieś liczby, wykresy czy napisy, odnieś się do nich i zinterpretuj je na rzecz swoich argumentów.
- Jasno określ, co wybierasz, a co odrzucasz. (Patrz: Przydatne zwroty)

1

2

PRZYDATNE ZWROTY

- *I'd choose Poster 1.*
- *I'd reject Poster 2.*
- *In my opinion Poster 2 is better.*
- *I don't like Poster 1.*
- *I wouldn't choose Poster 1.*
- *My choice is Poster 2.*
- *I eliminate Poster 1.*

1b **Którymi zwrotami z ramki powyżej: a) dokonujemy wyboru elementu? b) odrzucamy jeden z elementów?**

a) I'd choose Poster 1, In my opinion Poster 2 is better, My choice is Poster 2
b) I'd reject Poster 2, I don't like Poster 1, I wouldn't choose Poster 1, I eliminate Poster 1

1c **Przetłumacz wyrażenia podane w nawiasach. Zdecyduj, która wypowiedź uzasadnia, dlaczego zdający wybrał dany plakat, a która – dlaczego odrzucił.**

A This poster 1 shows / presents (*pokazuje*) a very convenient and fast way of travelling round the world but at the same time 2 quite expensive (*całkiem drogi*). I am not keen on 3 flying (*latania*) and visiting just cities so it 4 wouldn't suit (*nie odpowiadałoby*) me too much. But on the other hand, the poster itself is eye-catching and nicely-composed. The landmarks 5 represent (*reprezentują*) the places which you can 6 visit (*odwiedzić*). For example, the Statue of Liberty 7 welcomes (*zaprasza*) you to New York.

B The way of travelling 1 shown / presented (*przedstawiony*) in this poster, cycling, is very demanding but 2 possible (*możliwy*) for young people who want to see the world on a 3 low budget (*tanim kosztem*). What's more, this option is better for eco-travellers, who can 4 enjoy (*cieszyć się*) their journey while not polluting our planet. It's also 5 important (*ważne*) that the poster is appealing and symbolic. 6 However (*Jednakże*), it addresses a very small group of people and is 7 less useful (*mniej użyteczny*).

A Ta wypowiedź uzasadnia, który plakat zdający wybrał.

B Ta wypowiedź uzasadnia, który plakat zdający odrzucił.

14

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Odpowiadając na pytanie, trzymaj się tematu i podawaj różnorodne argumenty. Stosuj różne kryteria oceny danego zagadnienia. To pomaga spojrzeć na daną sprawę szerzej i można otrzymać lepszą ocenę za to zadanie.

2a **Przeczytaj pytania zadane do materiału stymulującego w ćw. 1a i odpowiedzi na nie. Podkreśl te fragmenty, które pokazują kolejne argumenty i inne podejścia do danego zagadnienia.**

A ***Should school trips be educational or relaxing? Why?***

School trips should be more educational than relaxing because young people are very curious about the world and as 'travel broadens the mind' it is the best time to see interesting historic places or learn more about a country and its traditions. But on the other hand, a class community is like a family and it's essential to maintain good relationships in this group. And having fun together helps.

B ***Why is the car still the most popular means of transport?***

The car is so popular because it transports both passengers and loads, and it can stop almost anywhere, which makes travel much easier. Additionally, you can travel at any convenient time independent of any timetables. But there are some disadvantages, too. Driving a car for long distances is tiring and consumes a lot of petrol, which pollutes the air.

2b **Udziel samodzielnych odpowiedzi na pytania w ćw. 2a, a nawet jeśli Twoje argumenty pokrywają się z tymi z ćw. 2a, postaraj się wyrazić je innymi słowami.**

3a **Pomyśl, jakie inne pytania można zadać w związku z materiałem w ćw. 1a. Weź pod uwagę następujące obszary tematyczne:**

Koszty wyjazdu | Biura podróży | Turystyka indywidualna | Wypadki

3b *Praca w parach.* **Uczniowie A i B zadają sobie pytania z ćw. 3a i odpowiadają na nie.**

4 **Uzupełnij i rozwiń odpowiedzi na pytania do poniższego materiału stymulującego, który pokazuje różne rodzaje pracy na rzecz zwierząt.** Przykładowe odpowiedzi.

A *Are such international organisations as WWF useful? Why? Why not?*

In my opinion animals should be protected and WWF can do it effectively. Additionally, they collect some money / funds and arrange charitable events. What's more, they save endangered species by different educational actions. But a lot of people don't find their work important because they would rather help people instead.

1

to keep your pet healthy and fit

B ***What are the disadvantages of having a pet?***

First of all, you must be very responsible and devote a lot of your private time to them. Even if you are very tired but your pet needs your help, you should / have to look after it. What's more, if it is ill you go to see a vet and it costs some money _____. Eventually, your pet makes your house a bit dirty and smelly, especially when it is sick or when the weather is rainy. But of course there are more advantages.

2

5 **Podkreśl w odpowiedziach w ćw. 4 wyrażenia porządkujące wypowiedź i wypisz wszystkie struktury gramatyczne, które Twoim zdaniem wzbogacają jej język.**

6a **Napisz inne pytania do materiału stymulującego w ćw. 4. Wykorzystaj podpowiedzi podane w ramce.**

work outdoors vs work indoors • reasons for abandoning pets • feeding wild animals • safari as entertainment

6b *Praca w parach.* **Przygotujcie listę argumentów, które pomogą odpowiedzieć na pytania w ćw. 6a, a następnie zapiszcie osobno odpowiedzi. Porównajcie odpowiedzi i sprawdźcie, czy wystarczająco je rozbudowaliście.**

ARGUMENTS:

1 _____
2 _____
3 _____
4 _____
5 _____

A
Wyrażenia porządkujące: because, and, or, But, And
Kolejne argumenty: young people are very curious about the world, it is the best time to see interesting historic places, learn more about a country and its traditions, it's essential to maintain good relationships in this group, having fun together helps.

B
Wyrażenia porządkujące: because, and, Additionally, But, and
Kolejne argumenty: it transports both passengers and loads, it can stop almost anywhere, you can travel at any convenient time independent of any timetables, Driving a car for long distances is tiring, consumes a lot of petrol, which pollutes the air.

Wyrażenia porządkujące:
A In my opinion, Additionally, What's more, But
B First of all, What's more, Eventually, But of course

Matura pisemna

ZADANIA TYPU PRAWDA / FAŁSZ (TRUE / FALSE)

Zadania typu Prawda / Fałsz (*True / False*) to zadania zamknięte, w których wybieramy jedną z dwóch możliwości. Decydujemy, czy dana informacja jest zgodna z treścią zadania, czy nie, pamiętając, że **zdanie jest prawdziwe tylko wtedy, gdy jest w całości zgodne z tekstem**. Inną formą tego typu zadania jest dokonanie wyboru jednej z dwóch podanych osób czy też jednego z dwóch podanych elementów. Przykładowe nagłówki tabelek to: Prawda / Fałsz; John / Mary; Cafe 1 / Cafe 2.

Poprzez ten typ zadań sprawdzane są następujące umiejętności:

- określanie głównej myśli tekstu lub poszczególnych fragmentów (w tym określanie intencji nadawcy / autora tekstu),
- znajdowanie w tekście określonych informacji (w tym określanie kontekstu wypowiedzi),
- odróżnianie faktów od opinii (na poziomie rozszerzonym).

OKREŚLANIE GŁÓWNEJ MYŚLI TEKSTU

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Pamiętaj, że aby określić główną myśl, nie musisz rozumieć każdego słowa w tekście. Nawet jeśli nie zrozumiesz fragmentu tekstu, możesz poradzić sobie z wybraniem właściwego nagłówka, podsumowania czy intencji. Główna myśl powinna dotyczyć całości tekstu, a nie tylko jednego jego elementu.
- Poświęć więcej czasu na właściwe zrozumienie i interpretację podsumowania czy nagłówka, których zwięzła forma lub symboliczne ujęcie często mogą sprawiać trudności.

1a **Przeczytaj trzy różne fragmenty rozmów na podobny temat i zdecyduj, czy podana główna myśl tekstu jest prawdziwa (True), czy nie (False). Podkreśl te wyrażenia, które wpłynęły na Twój wybór.**

A: *I need a new mobile and I'm not sure what to choose.*

B: *Mine is great. I suggest you see how to operate it and you'll decide on your own.*

The conversation is about giving advice. (T) / F

Dlaczego? Osoba B, chwaląc swój telefon, równocześnie sugeruje obejrzenie go przez osobę A przed podjęciem decyzji – czyli udziela rady.

CONVERSATION 1

A: Excuse me, I've just bought a superb mobile but the manual is missing and I need it to work out how to operate it.

B: Sure, tell me the model and we'll send you all the missing documents immediately but I can help you with all the urgent matters on the phone as well.

The conversation is about arranging a purchase. T / (F)

Dlaczego? _____

CONVERSATION 2

A: Look at my latest gadget! I've always dreamt about something like this. I can even buy things via my phone.

B: It's brilliant! Will you lend it to me one day?

The conversation presents boasting about a new thing. (T) / F

Dlaczego? _____

Rozmowa nie dotyczy nowego zakupu, tylko brakującej instrukcji obsługi – czyli prośby o interwencję.

W rozmowie są elementy pozytywnej oceny nowej rzeczy i pokazywanie korzyści z nią związanych.

1b **Jeśli któraś z głównych myśli w ćw. 1a nie była prawdziwa, określ ją poprawnie. Wykorzystaj pomysły:**

1 The conversation is about asking for intervention.

2 The conversation presents ordering a purchase.

2a CD 1/01 **Zapoznaj się z czterema częściami rozmowy dwojga młodych ludzi. Zdecyduj, czy podana w formie nagłówka główna myśl fragmentu tekstu jest prawdziwa (True), czy nie (False).**

PART 1 **Things to do** (T) / F

Mark: Hi Susan. What are you doing next week? Will you find time to help me look for a flat?

Susan: I hope so but there's a lot happening next week. My roommate wants to get the room painted and I must get a new mobile. This one is a bit out of date and unreliable.

PART 2 **Final arrangements** T / (F)

Mark: Mine is quite decent and it's advertised as the latest novelty. I can show you all the options it has and you should like it.

Susan: Fine! I'll need your knowledge and experience so much! You've always had the best equipment.

PART 3 **Offering some help** T / (F)

Susan: But what about the flat? Where would you like to rent it?

Mark: As close to my university as possible. Ideally, within walking distance. I hated commuting and wasting time last year.

Susan: Do you really want to live in this noise and car fumes? I can't understand you. And what about your dog? Doesn't he need to run long distances in the forest?

Mark: I can't deny that, but what about my needs? I've read in the newspaper that statistics show that the young people who don't have to spend hours in different means of transport do better at their studies.

PART 4 **For and against** T / (F)

Susan: Really? Did they also write about poor animals that suffer in the city centres? If I were a student, I'd rather live with my family in our town.

Mark: Stop teasing me! Your flat is quite close to the city centre! I can rent a flat near a big park and it's likely to solve the problem, isn't it?

Susan: OK. I'll tell you what we'll do. First, we'll buy my brand new mobile and then we'll look for a nice flat in a quiet place near the centre. Finally, you'll help us with the room decoration. What a busy week in front of us!

2b **Jeżeli któreś nagłówki lub podsumowania głównej myśli (1–4) nie są właściwe, dopasuj je tak, żeby odpowiadały treści paragrafów.**

2c **Podkreśl w każdym tekście te wyrażenia, które pomogły Ci w podjęciu decyzji.**

Part 2: poprawny nagłówek: Offering some help
Part 4: poprawny nagłówek: Final arrangements

15

OKREŚLANIE INTENCJI MÓWIĄCEGO

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Na egzaminie będziesz poproszony/a o wybranie / określenie intencji autora nagrania lub tekstu. Kieruj się sensem całej wypowiedzi i odpowiedz sobie na pytanie: w jakim celu są wypowiadane lub napisane te słowa? Każda intencja ma swoje cechy, np. aby podziękować, używamy zwrotów: *grateful*, *appreciate*, *kind of you* itp. Ale pamiętaj, że niekiedy w tekście pojawiają się słowa, które mogą Cię zmylić.

3a **Przeczytaj wypowiedzi A i B, i zdecyduj, czy intencje zostały określone właściwie (True), czy nie (False).**

TEXT A

HELLO SAM, I'VE HIRED A SAILING BOAT AND I'M GOING TO MY SUMMER HOUSE BY THE LAKE ON FRIDAY. I KNOW YOU ARE WORKING LIKE CRAZY THIS WEEK BUT I WOULD BE REALLY HAPPY IF YOU JOINED ME.

1 The speaker invites his friend to go sailing together. (T) / F
2 The speaker's intention is to criticise his friend. T / (F)

TEXT B

Kate,
Brenda and Gina's charity fair is postponed till next Saturday. I'm sorry about the changes.
Diana

1 The author of the text wants to apologise for Brenda and Gina. T / (F)
2 The author of the text wants to inform about a new date of an event. (T) / F

3b **Które określenia w tekstach A i B były charakterystyczne dla właściwej intencji autora, a które mogły wprowadzić w błąd?**

ZNAJDOWANIE W TEKŚCIE OKREŚLONYCH INFORMACJI

Znajdowanie określonej informacji to wyszukiwanie takiego fragmentu w tekście, który potwierdzi sformułowanie w danym punkcie zadania lub zaprzeczy mu.

Dotyczyć to może:
a) kontekstu (miejsca, czasu, nadawcy informacji),
b) faktów / czynności / sytuacji opisywanych w tekście,
c) odróżnienia stylu formalnego od nieformalnego.

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Rozwiązuj zadanie **tylko** na podstawie treści zawartych w nagraniu / tekście. Nie kieruj się wiedzą ogólną o świecie.
- Żeby zaznaczyć jedną z możliwości, musisz mieć pewność, że w nagraniu / tekście podane są informacje potwierdzające w pełni sens tego podpunktu, np. gdy mamy ocenić prawdziwość zdania *They've rented a flat*, a z tekstu wynika, że zrobiła to jedna osoba, nie możemy uznać, że jest to zdanie prawdziwe.
- Zwracaj uwagę na każdy szczegół, np. jeśli ktoś mówi: *I live on the 11th floor*, wyciągamy wniosek, że jest mieszkańcem miasta, bo na wsi nie ma wieżowców.

4a **Przeczytaj kilka wypowiedzi, które pojawiły się w rozmowie na temat usytuowania mieszkania do wynajęcia. Zaznacz w tabeli znakiem X, czy mówiący/a jest zwolennikiem / zwolenniczką mieszkania w centrum miasta (CITY CENTRE), czy na przedmieściach (SUBURBS).**

	CITY CENTRE	SUBURBS
1 I don't mind the air pollution.	x	
2 I'm not going to spend three hours a day on a bus going to the university.	X	
3 I can eventually agree on this big flat but only because there is a big park nearby.		X
4 You know I love silence, and cheaper shops are also important for me.		X
5 I'd rather consider a top floor flat in a skyscraper.	X	

4b **Podkreśl w wypowiedziach w ćw. 4a te wyrażenia, które były podpowiedzią.**

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Po przeczytaniu treści zadania zapamiętaj, na które kwestie musisz bardziej zwrócić uwagę. Podkreśl kluczowe słowa w kolejnych punktach.
- Wsłuchuj się w argumenty używane przez każdą z osób. Dzięki temu poznasz ich stanowisko wobec omawianych kwestii. W rozmowie uwidocznią się też cechy charakteru rozmówców, o które może zostać zadane pytanie.
- Staraj się rozpoznać kontekst wypowiedzi, np. miejsce, w którym odbywa się rozmowa, lub autora wypowiedzi.

5a CD 1/02 **Posłuchaj ponownie rozmowy Susan i Marka z ćw. 2a. Zaznacz w tabeli znakiem X, do której z osób (Susan czy Marka) odnoszą się podane treści. Podkreśl w nich słowa, które wydają Ci się kluczowe.**

WHO:	SUSAN	MARK
1 complains about lack of time in the following week?	X	
2 has a modern mobile?		X
3 lives far away from the university?		X
4 disapproves of looking for a flat in the city centre?	X	
5 tends to be more decisive?	X	

5b **Wyjaśnij, dlaczego podkreśliłeś/aś dane słowa w ćw. 5a, i po sprawdzeniu odpowiedzi oceń, na ile było to pomocne.**

Text A
you are working like crazy (może być odebrane jak krytyka, czyli wprowadzić w błąd)
I would be really happy if you went with me (intencja-chęć zaproszenia).
Text B
is postponed till next Saturday (intencją jest poinformowanie o nowej dacie)
I'm sorry (może wprowadzić w błąd jako chęć przeproszenia za zaistniałe zmiany w imieniu Brendy i Giny)

ODRÓŻNIANIE FAKTU OD OPINII

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Aby odróżnić fakt od opinii, zwracaj uwagę na czasowniki i wyrażenia wprowadzające. Opinia zazwyczaj poprzedzona jest czasownikami: *think*, *believe*, *it's said* itp. i możemy stwierdzić, że tyle jest opinii na dany temat, ile osób je wypowiadających. Faktom towarzyszą konkretne dane, np. statystyczne. Poza tym fakt jest jeden i nie zależy od niczyich poglądów.

6a **Podziel wyrażenia na dwie grupy i wpisz w odpowiednie miejsca tabeli.**

in his opinion • according to the latest research • the data show • people say • it's thought • I believe • he thinks • the survey presents • the examination results prove

DO PRZEDSTAWIANIA FAKTU	DO WPROWADZANIA OPINII
according to the latest research the data show the survey presents it was reported the examination results prove	in his opinion people say it's thought I believe he thinks

6b **Przeczytaj zdania i postaw obok nich O jeśli uznasz, że jest to opinia, lub F, jeśli Twoim zdaniem jest to fakt.**

1 According to my boss, the number of unemployed has grown. O
2 The statistics show a sudden drop in the birthrate in this country. F
3 I am sure that she will pass the driving test. O
4 That accident was reported by a passer-by. F
5 There were thunderstorms yesterday. F

6c **Zaznacz w zdaniach w ćw. 6b te fragmenty, które wpłynęły na dokonany przez Ciebie wybór.**

7a **Po przeczytaniu tekstu zaznacz, czy podane zdania są prawdziwe (True), czy nie (False).**

My name is Richard Peterson. My wife and I are travelling first class, on the Titanic from Ireland to New York because I want to make something out of my deep interest in motorcars.

On the evening of 11th April 1912 at about 11 o'clock I was having a cup of tea with my wife in our cabin when we felt the ship suddenly lurch. Room service knocked at my door requesting to take our rubbish, this was when we asked her what had happened. She said, 'Don't worry, we think it was only the propeller hitting a small rock, we have just stopped the engines to check that they are OK.'

1 Richard's words present some facts. (T) / F
2 The room service woman expresses an opinion. (T) / F

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Aby stwierdzić, czy tekst ma charakter formalny, czy nie, zwróć uwagę jak jest napisany. Jeśli używane są formy ściągnięte czasownika (*isn't, doesn't*) czy wyrażenia potoczne (*make up your mind*), mamy do czynienia z tekstem nieformalnym; Jeśli w tekście występują pełne formy i język literacki, będzie to tekst formalny. Istotny jest też odbiorca tekstu i jego źródło, np. list / e-mail do przyjaciela jest nieformalnym tekstem, a biografia czy artykuł prasowy mają zwykle charakter formalny.

7b **Czy teksty w ćw. 7a i 3a są formalne, czy nie? Które cechy na to wskazują?**

7c **Skąd może pochodzić tekst w ćw. 7a?**

- z listu oficjalnego
- ze wspomnień
- z oficjalnego raportu
- z komunikatu
- z opowiadania
- z rozmowy telefonicznej
- z e-maila

ROZUMIENIE ZE SŁUCHU – PRZYKŁADOWE ZADANIE

8a CD 1/02 **Po kolejnym wysłuchaniu nagrania z ćw. 2a zaznacz, które zdania są prawdziwe (True), a które fałszywe (False).**

	TRUE	FALSE
1 Susan and Mark are going to share a rented flat.		X
2 Susan needs a new mobile because the old one often breaks down.	X	
3 According to Mark his dog doesn't need a daily run.		X
4 Mark is a student.	X	
5 Mark's argument about how commuting influences school results is just an opinion.		X
6 Both friends will be involved in buying a new mobile.	X	
7 The conversation is about planning the next week.		X

8b **Które ze zdań z ćw. 8a odnosi się do:**

A określania głównej myśli 7
B wyszukiwania informacji w tekście 1, 2, 3, 6
C określania kontekstu wypowiedzi 4
D odróżniania faktu od opinii 4

Tekst w 7a jest formalny. Wskazuje na to język literacki, brak form ściągniętych (poza cytatem) i brak języka potocznego. Teksty w 3a są nieformalne / prywatne, gdyż są w języku potocznym. Występują formy ściągnięte.

ZADANIA NA DOBIERANIE (MATCHING)

Zadania na dobieranie (*Matching*) to zadania zamknięte, które polegają na dobieraniu:

a) nagłówków (w formie równoważników zdań, haseł lub pytań) do poszczególnych akapitów lub osób (*Speakers*),

b) tytułów do całych tekstów,

c) brakujących zdań do luk w tekście.

Poprzez ten typ zadań sprawdzane są następujące umiejętności:

- określanie głównej myśli tekstu lub jego poszczególnych fragmentów (w tym określanie intencji nadawcy / autora tekstu),
- znajdowanie w tekście określonych informacji (w tym określanie kontekstu wypowiedzi).

DOPASOWANIE PODSUMOWANIA CZYJEJŚ WYPOWIEDZI DO JEJ AUTORA

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Gdy będziesz dobierać zdania do wypowiedzi, kieruj się zarówno intencją autora wypowiedzi, jak i głównym przesłaniem jego / jej słów. Ważną rolę odgrywa czasownik użyty w podsumowaniu, dlatego warto wzbogacić swoje słownictwo o takie słowa, jak: recenzować (*review*), chwalić (*praise*), promować (*promote*), reklamować (*advertise*), krytykować (*criticise*), polecać (*recommend*), wspominać (*recall*), informować (*inform*), dziękować (*thank*), prosić o informacje (*enquire*), przepraszać (*apologise*) itp.

1a CD 1/03 **Zapoznaj się z wypowiedziami trzech osób rozmawiających o muzyce. Podkreśl właściwe podsumowanie, które zarazem zawiera intencję autora wypowiedzi.**

Speaker 1

'THE ROLLING STONES 50' costs $60 and is absolutely worth the price. Mick Jagger, Keith Richards, Charlie Watts and Ronnie Wood give their light-hearted commentary. It also includes hundreds of photographs – of course, good ones because it is impossible to take a bad photograph of Mr Jagger! Besides, it's loaded with posters, jigsaw puzzles, bubble gum cards, drafts of album cover art.

Podsumowanie

1 The speaker **reviews** an anniversary concert by a famous rock group. / **advertises** the latest book presenting the career and opinions of a legendary band.

Speaker 2

It was an amazing night! Florence Welch appeared onstage dressed in a romantic black gown with chiffon sleeves, appropriately enough for 'Ceremonials,' which is influenced by gospel and gothic motifs. The highlight of the evening was the moment when Welch presented her raw vocals with 'Leave My Body'. Her voice echoed through the Hollywood Hills making the night more chilly for the audiences. Florence filled the venue with her energy and haunting vocals even when she seemed breathless from her frantic dancing.

Podsumowanie

2 The speaker **recalls** a music event which was professionally made. / **tells about** a fashion show inspired by gospel and gothic music.

Speaker 3

'Blackie' is Eric Clapton's guitar, which was a record winner for the most expensive guitars sold at auction. Can you imagine that his vintage Stratocaster was originally bought by Clapton for $100 but sold for $959.500? But now there are other famous guitars that were sold for much more. One of them is Bob Marley's Washburn 22 series Hawk, which is worth nearly $2 million and what is more, is considered a national cultural asset by the government of Jamaica.

Podsumowanie

3 The speaker **shows interest** in extraordinary sales. / **promotes** a special auction where famous guitars are available.

ROZUMIENIE ZE SŁUCHU – PRZYKŁADOWE ZADANIE

1b CD 1/03 **Wysłuchaj nagrania ponownie. Usłyszysz dwukrotnie trzy wypowiedzi na temat muzyki. Do każdej wypowiedzi (1.1.–1.3.) dopasuj odpowiadające jej zdanie (A–D). Wpisz rozwiązania do tabeli. Uwaga: jedno zdanie zostało podane dodatkowo i nie pasuje do żadnej wypowiedzi.**

A The speaker was enormously impressed by the performer.
B The speaker promotes the latest CD by a legendary band.
C We learn some amazing facts about musical equipment.
D You could hear this recording in a music store.

1.1.	1.2.	1.3.
D	A	C

1c **Zaznacz te wyrażenia w ćw. 1b, które pomogły Ci połączyć zdanie z wypowiedzią. Dlaczego odrzucone zdanie nie pasuje do żadnej wypowiedzi?**

DOBIERANIE NAGŁÓWKÓW LUB PYTAŃ ROZPOCZYNAJĄCYCH KOLEJNY AKAPIT TEKSTU

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Pamiętaj, że nagłówek lub pytanie podsumowujące odnosi się do głównej myśli zawartej we fragmencie, a nie tylko do jednego z elementów w tym fragmencie. Nie kieruj się wyrażeniami użytymi w nagłówku czy pytaniu, bo często w tekście występują te same słowa, a mimo tego sens całego fragmentu jest inny.

2a **Przeczytaj poniższe teksty i zdecyduj, o czym mówią. Wpisz pytanie, na które została udzielona w każdym z nich odpowiedź.**

1 What tourist attractions would you recommend?

We would recommend visiting all the local castles because the region is famous for well-preserved interiors and gardens, and seasonal re-enactments.

2 What is the accommodation like in this area?

Our hotel base is satisfactory for all kinds of tourists but in the tourist information office you can also learn about really nice and friendly B&Bs in nearby villages.

3 How can I get to your hotel?

The nearest airport is situated 200 km away so travelling by car or by bus seems the most reasonable idea. Additionally, all tourist attractions are mostly accessible only by car or bike.

2b **Wybierz trzy z wymienionych nagłówków i wykorzystaj je w ćw. 2a jako inny sposób podsumowania każdego fragmentu tekstu.**

A LOCAL EVENTS
B REACHING THE DESTINATION
C TOURIST INFORMATION
D ACCOMMODATION
E SIGHTSEEING

1 – E
2 – D
3 – B

3a **Dopasuj pytania (A–F) do poniższych fragmentów tekstu. Dwa pytania zostały podane dodatkowo i nie pasują do żadnego fragmentu.**

A What medical help can I be provided with?
B Where can I get my university ID card?
C What documents am I supposed to deliver?
D How can I sign up for full board?
E What's the 'key' to campus facilities?
F What should I do to get student accommodation?

1 F
Review rates and apply online for student housing at the Student Housing and Residence Life website. Priority deadlines are the 1st July for the autumn term and the 1st December for the spring term. After the priority deadline has passed, campus housing cannot be guaranteed but is still available.

2 E
As a member of the New School community, you are required to obtain a NEWcard, your official university ID card. Your NEWcard must be presented for building access, library lending, and meal plan purchases. As a new student, you need to deliver a colour photo online to be used to create your NEWcard.

3 D
A variety of meal plans are offered to all students. If you enroll in a meal plan, you can present your ID card at campus dining facilities for meals, snacks, and convenience items. Please review your housing application for more information.

4 C
All degree-seeking students, including international students, are required to provide proof of immunisation against some diseases. Download the immunisation form on the Student Health Services website and submit the completed form and required documentation by fax, e-mail, or mail.

3b **Dopasuj poniższe nagłówki do tekstu w ćw. 3a. Dwa z nich zostały podane dodatkowo i nie pasują do żadnego fragmentu tekstu.**

A EATING SCHEDULE
B ACCOMMODATION RULES
C ACCESS TO THE CANTEEN
D LIKE A PASSPORT
E JUST FOR THE HEALTHY
F VACCINATION RECORD

3c **Które wyrażenia najczęściej wprowadzały Cię w błąd przy wyborze właściwego nagłówka?**

1 B
2 D
3 C
4 F
Nie pasują nigdzie: A, E

UZUPEŁNIANIE TEKSTU BRAKUJĄCYMI FRAGMENTAMI

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Przeczytaj cały tekst, ignorując nieznane słowa i nie zwracając uwagi na wyjęte zdania. Odpowiedz sobie na pytanie, o czym jest cały tekst. Skup się na przeczytaniu poszczególnych akapitów i określ ich główną myśl. Pamiętaj o chronologii wydarzeń i o wynikaniu jednych treści z innych. Po uzupełnieniu tekstu brakującymi zdaniami przeczytaj cały tekst i zdecyduj, czy jest logiczny.
- Umiejętność analizowania tekstu, tzn. różnych elementów leksykalnych i gramatycznych, pomoże Ci w wykonaniu zadania. Uważaj na zaimki, gdyż one wskazują, kto lub co pojawiło się we wcześniejszym fragmencie wyrażone rzeczownikiem.

4a **Znajdź w tekście wyrażenia, do których zastosowano podkreślone zaimki.**

his – Frank's (1)
their Frank and Adam's (2)
they – Frank and Adam (3)
that country – the USA his – Frank's it – the situation/ the invitation him – Frank (4)
he – Frank his – Frank's (5)
his – Adam's them – Frank and Adam there – California (6)
he – Frank (7)

1 Frank Sanders did not like travelling but one day he got an invitation to Los Angeles from his old friend Adam.
2 **Previously**, their friendship had been strong and true.
3 **Then** Adam emigrated to the USA and Frank didn't suppose they could reunite.
4 **What is more**, his visit to that country was going to be his first trip abroad so it was very worrying for him.
5 **However**, he decided to go and spend his holidays in California and he enjoyed staying at Adam's house very much.
6 **Eventually** his friends encouraged both of them to visit a lot of fantastic places there.
7 **No wonder** that after coming back home, Frank was looking forward to another journey and couldn't believe he had wasted so much time staying at home.

4b **Dopasuj do poniższych grup wyrażenia podane wytłuszczonym drukiem w tekście ćw. 4a.**

1 **If you want to order the text**:
Next, *Finally*, *Meanwhile*, *After*, *Afterwards*, *Before*, Previously, Then, Eventually

2 **If two sentences have opposite messages**:
Although, *On the contrary*, *Nevertheless*, *Despite the fact that*, However

3 **If two sentences have the same messages**:
Additionally, *Moreover*, What is more

4 **If the second sentence results from the first one:**
So, *In consequence*, *As a result*, *Hence*, *Therefore*, *Thus*, No wonder

ROZUMIENIE TEKSTU PISANEGO – PRZYKŁADOWE ZADANIE

5a **Przeczytaj tekst, z którego usunięto cztery zdania. Wpisz w luki (5.1.–5.4.) litery, którymi oznaczono brakujące zdania (A–F), tak aby otrzymać logiczny i spójny tekst. Uwaga: dwa zdania zostały podane dodatkowo i nie pasują do żadnej luki.**

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Kieruj się kolejnością zdarzeń, logicznym wnioskowaniem i zawsze bierz pod uwagę zarówno zdanie poprzedzające lukę, jak i następujące po niej.
- Zaimki i przysłówki są również bardzo ważnymi drogowskazami. Upewnij się, że zdanie, które wstawiłeś nie pasuje do innej luki.

We remember Bob Marley and the music he gave to the world; music that is nearly two decades old and still remains timeless and universal. Marley has been called 'the first Third World superstar'. 5.1. C Bob Marley's career started in the 1960s, when he founded a group called the Wailing Wailers, which hit the Jamaican charts. They became one of the hottest bands in that country.

5.2. E At the same time Bob went to his mother in the USA, where he stayed for some time. By the end of the 60s he had returned home and with the legendary reggae producer Lee Perry reactivated the Wailers. They were again back at the top in Jamaica and throughout the Caribbean but still not known internationally. 5.3. A. It resulted in their first beautifully packaged and well-promoted album. Their career took off and till 1979 they had a lucky streak. Then, at the end of the European tour Bob and the Wailers went to America for two shows. 5.4. B. Cancer was diagnosed. Marley fought the disease for eight months. Unfortunately, he lost the fight and died on the 11th May, 1981.

A month before the end of his life Bob was awarded Jamaica's Order of Merit, in recognition of his contribution to the country's culture.

A That changed in 1972 when they signed to Island Records, where the band had access to the best recording facilities.
B There he found out he was seriously ill.
C It was no wonder as he was one of the most fascinating and challenging performers of our time.
D There were two more events in 1978, both of which were of extraordinary significance to Marley.
E However, some economic problems appeared and two of them had to leave the group.
F It was a revolutionary move for an international record company and a reggae band.

5b **Podkreśl w tekście i w zdaniach (A–F) wyrażenia, które były drogowskazami przy rozwiązywaniu zadania.**

W tekście: They (became one of the hottest), beautifully packaged and well-promoted album, Cancer
W zdaniach:
A best recording facilities
B seriously ill
E two of them

ZADANIA WIELOKROTNEGO WYBORU (MULTIPLE CHOICE)

Zadania wielokrotnego wyboru to zadania zamknięte, w których wybieramy jedną z trzech lub czterech podanych możliwości odpowiedzi. Decydujemy, która informacja jest zgodna z treścią zadania, pamiętając, że tylko **jedno** z trzech lub czterech zdań **jest w całości prawdziwe i zgodne z tekstem**.

Ten typ zadań sprawdza następujące umiejętności:

- określanie głównej myśli tekstu lub jego poszczególnych fragmentów (w tym określanie intencji nadawcy / autora tekstu),
- znajdowanie w tekście określonych informacji (w tym określanie kontekstu wypowiedzi),
- odróżnianie faktów od opinii (na poziomie rozszerzonym).

OKREŚLANIE GŁÓWNEJ MYŚLI, W TYM ROZPOZNAWANIE INTENCJI AUTORA WYPOWIEDZI

Aby wykonać zadanie, w którym należy rozpoznać intencję autora wypowiedzi, musisz trafnie porównać treść wypowiedzi z trzema lub czterema podsumowaniami przekazanymi za pomocą różnych czasowników i dokonać właściwego wyboru.

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Zwróć uwagę na cały przekaz i określ, co się pod nim kryje. Jeżeli ktoś mówi, np. *The soup is tasteless as usual*, to znaczy, iż krytykuje, czyli do określenia intencji mówiącego potrzebny będzie czasownik *criticise*, a nie np. „martwić się", czyli *worry*.
- Intencja to zamiar lub chęć zrobienia czegoś. Często rozpoznajemy ją dzięki całemu kontekstowi ukazanemu w tekście, a nie tylko konkretnym słowom czy zwrotom.

1a **Do podanych czasowników, służących do wyrażania intencji, dopisz inne przykłady.**

suggest (*sugerować*) • complain (*narzekać*) • invite (*zaprosić*) • amuse (*rozbawić*) • warn (*ostrzec*) • announce (*ogłosić*) • encourage (*zachęcić*) • discourage (*zniechęcić*) • console (*pocieszyć*) • instruct (*pouczyć*) • find out / learn (*dowiedzieć się*) • explain (*wyjaśnić*) • solve (*rozwiązać*) • introduce (*przedstawiać*)

1b **Który z czasowników w ćw. 1a został tutaj zilustrowany?**

complain

2a CD 1/04 **Wybierz intencję, która pasuje do wypowiedzi.**

Speaker 1

I can't carry the bag myself. I've got a bad back. If you are going upstairs, Brad, can you lend me a hand?

1 The speaker

A complains about a heavy bag.

B finds out about Brad's skills.

(C) asks for help with the bag.

Speaker 2

You started the classes an hour ago? I haven't heard about the changes in the timetable. Where did you find the info?

2 The speaker's intention is to

(A) explain the situation.

B criticise friends.

C solve the problem.

2b **Wyjaśnij, dlaczego odrzucone przez Ciebie możliwości nie są dobrymi rozwiązaniami.**

WYSZUKIWANIE INFORMACJI W TEKŚCIE, W TYM OKREŚLANIE KONTEKSTU WYPOWIEDZI

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Informacja może kryć się pod odpowiednim doborem słów lub wynikać z całego kontekstu. Często kluczem do wybrania właściwej odpowiedzi jest znajomość struktur gramatycznych i środków leksykalnych oraz tego, co wyrażają. Np. ze zdania *I've lived in Paris for five years* wynika, że autor tej wypowiedzi nadal mieszka w Paryżu. Ze zdania *If I were a pilot, I'd …* możemy wyciągnąć wniosek, że dana osoba nie jest pilotem.

3a **Połącz ze sobą zdania o podobnym znaczeniu.**

1 They don't know each other.	A They feel low.
2 They're depressed.	B They often see each other.
3 They meet a few times a week.	C They've never met.

1 C
2 A
3 B

3b **Zakreśl właściwą odpowiedź.**

Diana hasn't laughed at all since her car accident. She is so low that everybody wants to cheer her up. Although she is trying hard to change her attitude, it doesn't work.

1 Diana

A laughs a little.

(B) feels depressed.

C is cheerful.

D reacts passively.

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- Do określenia kontekstu wypowiedzi potrzebna jest umiejętność rozpoznawania i nazywania miejsca, nadawcy lub odbiorcy.
- Kontekst tworzą grupy powiązanych ze sobą słów, charakterystyczne dla tej kategorii, np. do określenia zawodu mogą być użyte wyrażenia opisujące wykonywane obowiązki, a do określenia miejsca – charakterystyczne przedmioty lub jego funkcje, np. gdy słyszymy słowa: „oddział", „pielęgniarka" i „obchód", domyślamy się, że rozmowa ma miejsce w szpitalu.

4a **Dopasuj do każdego zawodu wykonywane obowiązki.**

prescribes antibiotics • gives tests and grades • makes and sells medicines

- pharmacist – makes and sells medicines
- doctor – prescribes antibiotics
- teacher – gives tests and grades

4b **Rozpoznaj, kto jest autorem wypowiedzi.**

1 Steve, I haven't received your essay yet. Tomorrow is the deadline. If you do not hand it in by tomorrow, I will have to give you an F.

A a friend B a parent (C) a teacher

2 I'm afraid this medicine isn't available any more. I'll prescribe you a replacement.

(A) a doctor B a patient C a pharmacist

5a **Przyporządkuj podane wyrażenia miejscom, z którymi są związane, a następnie dopisz inne przykłady do każdej kategorii.**

restaurant car • luggage in the boot • suitcase on the rack • previous station • seatbelts (x2) • jet lag • a boarding card • empty compartment • CB radio • flight attendant

ON THE PLANE	ON THE TRAIN	IN A TAXI

5b **Zapisz obok każdego zwrotu nazwę środka transportu z ćw. 5a, w którym można je usłyszeć.**

1 Could you drop me off at the entrance? taxi

2 A return to Oxford, please. train

3 I've got a seat in economy class. plane

4 How much is a kilometre / mile on Sunday? taxi

ODRÓŻNIANIE FAKTU OD OPINII

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Zwracaj uwagę na rodzaj źródła, z którego pochodzi informacja. Źródła oficjalne, np. rocznik statystyczny, encyklopedia, podają fakty. Do odróżnienia faktu od opinii potrzebna jest umiejętność analizy tekstu i znajomość wyrażeń wprowadzających opinię lub towarzyszących faktom (patrz: s. 16, 17).

6a **Zaznacz w tekście literą F wszystkie informacje, które są faktami, a literą O – opinie.**

This dictionary is said to be the best language help for young people 1 O. It was published in 2013 2 F and includes a CD-ROM 3 F, which is a convenient tool according to its users 4 O. They also think it contains a lot of useful vocabulary and language functions 5 O. The statistics show that sales have been growing 6 F.

6b **Przeczytaj tekst w ćw. 6a i zakreśl poprawną odpowiedź.**

Which of the following is a fact stated in the text?

A The dictionary is the best language help for young people.

B The dictionary is convenient for young people.

(C) The dictionary includes a CD-ROM.

D The dictionary's content is useful.

1 A narzeka na ból pleców, a nie ciężką torbę
B dowiaduje się, czy może jej pomóc, a nie czy coś umie
2 B nie krytykuje przyjaciół, tylko dziwi się, że nic nie wiedziała o zmianach
C nie chce rozwiązać problemu, bo z wypowiedzi nie wynika, że ma zamiar coś zrobić z tą nieobecnością

ON THE PLANE: seatbelts, jet lag, a boarding card, flight attendant
ON THE TRAIN: restaurant car, suitcase on the rack, previous station, empty compartment
IN A TAXI: luggage in the boot, seatbelts, CB radio

ROZUMIENIE ZE SŁUCHU – PRZYKŁADOWE ZADANIE

7 **Po wykonaniu ćw. 8 i 9 wpisz obok funkcji A–D numery podpunktów, które w tych ćwiczeniach odnoszą się do:**

A określania głównej myśli tekstu: 2
B określania intencji autora: 2
C wyszukiwania informacji w tekście: 1
D określania kontekstu wypowiedzi: 3

8 CD 1/05 **Usłyszysz dwukrotnie trzy teksty. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią nagrania. Zakreśl literę A, B, C lub D.**

1 Speaker 1 didn't meet a politician because
A it was not important to her.
B she was not interested in domestic matters.
C was not informed about such an occasion.
(D) the politician did not arrive.

2 Speaker 2
(A) recalls a love failure.
B introduces his girlfriend.
C gives some love advice.
D instructs how to avoid unhappy love.

3 Speaker 3 is
A a cook.
C a receptionist.
(B) a waitress.
D a chambermaid.

ROZUMIENIE TEKSTU PISANEGO – PRZYKŁADOWE ZADANIE

9 **Przeczytaj tekst. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią tekstu. Zakreśl literę A, B, C lub D.**

Gina had been sleeping for an hour when suddenly a voice woke her up, 'Excuse me, do you know where we are now?'. 'What do you mean?' she replied, confused, looking at a completely unknown silver-haired gentleman next to her. 'I know I shouldn't have disturbed your sleep but I'm afraid I can't unfasten my seatbelt and it's getting a bit uncomfortable.' 'It's not my business. Can't you call an attendant?' Gina's annoyance was growing and was heard in her voice. 'OK, I'll tell you the truth. I can't sleep and need to chat with someone and you seemed to be such a nice young lady,' he said with an innocent smile. Gina felt guilty and said, 'I'm so sorry I wasn't friendly enough. I just wanted to sleep through the flight as I'm scared of flying.'

1 Gina is travelling
A on a bus.
(C) on a plane.
B on a train.
D in a taxi.

2 The man woke Gina up because he wanted to
A apologise to her.
(C) talk to somebody.
B explain something.
D complain about the service.

3 The author of the text
A warns of travelling alone.
B criticises making friends while travelling.
C accuses young people of being aggressive.
(D) encourages to be more helpful towards others.

4 The text presents
A new methods of travelling safely.
B arguments among passengers.
C a funny coincidence.
(D) an unpleasant misunderstanding.

TYPY ZADAŃ SPRAWDZAJĄCYCH ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH (leksykalno-gramatycznych)

TEST LUK STEROWANYCH

Wykonywanie zadania tego typu należy zacząć od przeczytania całego tekstu, tak aby zrozumieć jego tematykę i sens. Następnie należy przeczytać tekst powtórnie, zwracając uwagę na słowa znajdujące się przed luką i po niej, żeby określić, jaką funkcję pełnią i jakiego elementu między nimi brakuje. Po dokonaniu wyboru z podanych elementów i uzupełnieniu tekstu należy przeczytać go jeszcze raz, sprawdzając, czy uzupełniony tekst jest gramatycznie poprawny i logiczny.

PRZYKŁAD **Przeczytaj poniższy tekst i z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, tak aby otrzymać logiczny i gramatycznie poprawny tekst. Zaznacz jedną z trzech odpowiedzi, zakreślając literę A, B lub C.**

Nanotechnology **1** ____ around for two decades, but **2** ____ first wave of applications is only now becoming apparent. Nanotechnology will make the computer revolution look insignificant. It will affect everything, from the batteries we use **3** ____ the clothes we wear, to the way we treat cancer.

1 A have been B has been C will have been
2 A – B a C the
3 A by B to C for

1 Odpowiedź: B – *has been*; **Analiza**: wybieramy czas Present Perfect (wskazówką jest zwrot *for two decades*) oraz 3. os. lp – musi istnieć związek zgody pomiędzy podmiotem zdania a orzeczeniem (*nanotechnology* – 3. os. lp). **2 Odpowiedź**: C – *the*; **Analiza**: po luce znajduje się liczebnik porządkowy *first*. Przed tymi liczebnikami porządkowymi występuje przedimek *the*. **3 Odpowiedź**: B – *to*; **Analiza**: w zdaniu został użyty stały zwrot: *from… to…*

TEST LUK OTWARTYCH

Proponowane zasady postępowania są takie same jak w wypadku testu luk sterowanych, z tą różnicą, że nie ma podanych propozycji słów lub zwrotów do wpisania w luki. Należy samemu uzupełnić lukę **jednym** wyrazem.

PRZYKŁAD **Uzupełnij luki w poniższym tekście jednym wyrazem, tak aby otrzymać logiczny i gramatycznie poprawny tekst. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych wyrazów.**

In many families both parents work and children are cared **1** ____ outside the family. **2** ____, the years before a child starts school are known to be **3** ____ most important years for child's development.

1 Odpowiedź: *for*; **Analiza**: *for* jest elementem wyrażenia *care for sb / sth*. **2 Odpowiedź**: *However*; **Analiza**: przecinek po luce może wskazywać na konieczność wstawienia słowa łączącego zdanie poprzednie z obecnym, natomiast treść zdania wskazuje na potrzebę skontrastowania obu zdań. *However* spełnia oba warunki.
3 Odpowiedź: *the*; **Analiza**: Przedimek *the* jest wstawiany przed przymiotnikiem w stopniu najwyższym. (Uwaga: *the* wstawiane przed przymiotnikiem w stopniu najwyższym odnosi się do rzeczownika po przymiotniku, nie do przymiotnika).

ZADANIE NA SŁOWOTWÓRSTWO

To zadanie polega na uzupełnieniu tekstu lub zdania wyrazami utworzonymi od wyrazów podanych w zadaniu.

PRZYKŁAD **Uzupełnij każdą z luk podanym w nawiasie wyrazem, przekształcając go tak, aby otrzymać tekst spójny logicznie i gramatycznie. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych wyrazów.**

The International Federation of Red Cross is the world's largest **1** ____ (HUMANITY), non-profitable organisation. It provides **2** ____ (ASSISST) without discrimination as to nationality, race, religious **3** ____ (BELIEVE), class or political opinions.

1 Odpowiedź: *humanitarian*; **Analiza**: brakującą częścią mowy jest przymiotnik. **2 Odpowiedź**: *assistance*; **Analiza**: brakującą częścią mowy jest rzeczownik. **3 Odpowiedź**: *beliefs*; **Analiza**: brakującą częścią mowy jest rzeczownik. Ze względu na kontekst (w dalszej części zdania występuje rzeczownik w lm: *opinions*) – konieczna jest również lm: *beliefs*.

Graficznie inną i trudniejszą wersją takiego zadania może być:

never	humanity	social	assist	believe

The International Federation of Red Cross is the world's largest 1 _____, non-profitable organisation. It provides 2 _____ without discrimination as to nationality, race, religious 3 _____, class or political opinions.

W ramce jest więcej słów niż luk do uzupełnienia w tekście, co stanowi dodatkowe utrudnienie.

TRANSFORMACJE ZE SŁOWEM KLUCZEM

To zadanie sprawdza umiejętność elastycznego posługiwania się różnorodnymi strukturami gramatycznymi. Formy słowa klucza nie wolno zmieniać.

PRZYKŁAD **Wykorzystując wyrazy podane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie, tak aby zachować znaczenie zdania wyjściowego. Nie zmieniaj podanych fragmentów i formy podanych wyrazów. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna i gramatyczna wpisywanych fragmentów zdań.**

e.g. A mechanic is repairing my car. **REPAIRED** I _____

Odpowiedź: I *am having my car repaired*; **Analiza**: podana forma Past Participle czasownika *repair* oraz podmiotu drugiego zdania sugerują zastosowanie struktury *have sth done*.

TRANSFORMACJE BEZ SŁOWA KLUCZA

e.g. I am sure it was Hanna. It _____ Hanna.

Odpowiedź: *It must be Hanna*; **Analiza**: znaczenie zdania wyjściowego akcentującego całkowitą pewność oraz podmiot zdania przekształcanego sugerują konieczność zastosowania czasownika modalnego *must* do wyrażenia całkowitej pewności.

UKŁADANIE FRAGMENTÓW ZDAŃ Z PODANYCH ELEMENTÓW LEKSYKALNYCH

Tu trzeba stworzyć fragmenty zdań z podanych elementów. Aby zbudować poprawne zdania, należy czasem dodać np. przyimki, przedimki, spójniki itp.

e.g. I wish we (tell / Joe / project) _____

He would have helped us.

Odpowiedź: I wish we *had told Joe about the project*; **Analiza**: początek zdania *I wish…* i zdanie: *He would have helped us* mówią, że żałujemy, iż czegoś nie zrobiliśmy. W konstrukcji z *wish* w odniesieniu do wydarzeń przeszłych używamy czasu Past Perfect.

WYBÓR STRUKTURY LEKSYKALNO-GRAMATYCZNEJ ODPOWIADAJĄCEJ FRAGMENTOWI W JĘZYKU POLSKIM

W tym zadaniu bardzo ważna jest właściwa analiza kontekstu (sytuacji, kolejności wydarzeń, ciągłości czynności itp.). Trzeba pamiętać np. o tym, że i w języku polskim, i w angielskim wyrażamy podobne treści, używając różnych czasów gramatycznych.

PRZYKŁAD **Spośród podanych możliwości A–C wybierz tę, która jest tłumaczeniem fragmentu podanego w nawiasie, poprawnie uzupełniającym lukę w zdaniu. Zakreśl literę A, B lub C.**

e.g. Where on earth is this bus? We (*czekamy*) _____ here for over an hour!

A are waiting B wait C have been waiting

Odpowiedź: C – *have been waiting*; **Analiza**: polski czasownik *czekamy* wydaje się określać moment teraźniejszy, ale kontekst zdania – szczególnie zwrot *for over an hour* podpowiada, że czynność zaczęła się wcześniej i trwa nieprzerwanie nadal, a w języku angielskim do wyrażenia takiej sytuacji używa się czasu Present Perfect Continuous.

TŁUMACZENIE FRAGMENTÓW ZDAŃ

Jest to zadanie polegające na przetłumaczeniu z języka polskiego na język angielski **fragmentu** zdania.

PRZYKŁAD **Uzupełnij zdania, tłumacząc brakujące fragmenty zdań na język angielski, tak aby zachować znaczenie zdania wyjściowego. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna i gramatyczna wpisywanych fragmentów zdań.**

1 My staff _____ (jest wykwalifikowany).

2 Let's go shopping, _____(dobrze)?

1 Odpowiedź: *My staff are well qualified*; **Analiza**: staff to rzeczownik zbiorowy – określający większą liczbę osób, wymagający czasownika w lm. **2 Odpowiedź**: *Let's go shopping, shall we?*; **Analiza**: pytanie końcowe (question tag) – w formie występującej w zdaniu z *let's*

WYBÓR STRUKTURY LEKSYKALNO-GRAMATYCZNEJ NAJBLIŻSZEJ ZNACZENIEM ZAZNACZONEMU FRAGMENTOWI

Należy przeanalizować zaznaczoną konstrukcję gramatyczną lub zwrot, zastanawiając się, jakie dokładnie informacje ten fragment przekazuje. Następnie wybrać spośród podanych możliwości tę, która najlepiej odzwierciedla zaznaczony fragment.

e.g. **Will you do something for me?** I need your help.

A Do you help me a lot? B Are you going to do it?

C Could you do me a favour?

Odpowiedź: C – *Could you do me a favour?*; **Analiza**: wszystkie odpowiedzi są językowo poprawne, ale tylko odpowiedź C odzwierciedla funkcję zaznaczonego zdania – prośbę o pomoc / przysługę.

MINIDIALOGI

W tym zadaniu należy przeanalizować kontekst fragmentu dialogu poprzedzającego brakującą wypowiedź, jak i następującego po nim (np. reakcja na wcześniejszą wypowiedź, czas, miejsce, zabarwienie wypowiedzi rozmówców, itp.).

PRZYKŁAD **Uzupełnij poniższy minidialog, wybierając brakującą wypowiedź jednej z osób. Zakreśl literę A, B albo C.**

X: Did you enjoy the film?

Y: _____

X: That's a pity.

A Not really, to tell the truth.

B In fact I did.

C Of course. It was terrific!

Odpowiedź: A *Not really, to tell the truth*; **Analiza**: ponieważ reakcją X na odpowiedź Y jest wyrażenie żalu, można z tego wywnioskować, że Y nie był zadowolony z filmu. Jedyną odpowiedzią spośród podanych wyrażającą niezadowolenie i brak satysfakcji jest odpowiedź A.

WYBÓR SŁOWA UZUPEŁNIAJĄCEGO DWA ZDANIA

To zadanie polega na wyborze tego z podanych słów, które poprawnie uzupełnia **oba** zdania.

e.g. Where did you _____ this photo? I thought I had lost it.

I _____ it hard to believe that she stole the money.

A take B find C make

Odpowiedź: B – find; **Analiza**: czasownik „*take*" poprawnie uzupełnia kolokację: „*take a photo*", ale nie pasuje do zdania 2. Czasownik „*make*" nie pasuje do żadnego zdania. Czasownik „*find*" poprawnie uzupełnia oba zdania.

(Niektóre przykłady ilustrujące typy zadań zostały zaczerpnięte z Informatora CKE)

23

Pisanie

NOTATKA / WIADOMOŚĆ

Najbardziej typowe sytuacje, w których, ze względu na brak możliwości bezpośredniego kontaktu, pozostawiamy komuś notatkę / wiadomość (*a note / message*), to:

- przepraszanie kogoś za to, że nie możemy być obecni na wcześniej umówionym spotkaniu / czegoś zrobić,
- przekazanie informacji o spotkaniu / zmianie planów,
- podawanie komuś wskazówek, jak ma wykonać jakieś zadanie,
- poproszenie kogoś o zrobienie czegoś,
- przekazanie komuś wiadomości od osoby trzeciej.

!

- Za notatkę / wiadomość nie uznajemy SMS-a.
- W notatce / wiadomości nie używamy emotikonów.
- Kolejność przekazywania informacji nie ma wpływu na ocenę pracy.

RODZAJE NOTATEK / WIADOMOŚCI

PRYWATNA

- funkcjonuje wśród osób bliskich
- stosujemy styl nieformalny (skrócone formy czasowników)

SŁUŻBOWA

- funkcjonuje wśród osób pozostających na stopie oficjalnej
- stosujemy styl formalny (brak skróconych form czasowników)

MODEL

ZADANIE

Gościsz u siebie znajomych z Anglii. Poprzedniego dnia zaprosiłeś/aś ich na koncert i ustaliłeś/aś z nimi, że kiedy wrócą do domu po całodniowym zwiedzaniu miasta, zabierzesz ich samochodem do klubu, w którym koncert się odbędzie. Jednak, wychodząc do szkoły, dowiedziałeś/aś się, że będziesz musiał/a zostać dłużej po lekcjach, więc Twoi znajomi będą musieli poradzić sobie sami. Napisz krótką notatkę, którą pozostawisz im na stole w kuchni.

- Poinformuj, dlaczego nie zdążysz wrócić do domu.
- Poproś, aby sami dojechali do miejsca, w którym odbędzie się koncert.
- Poinformuj, gdzie zostawiłeś/aś bilety.
- Poproś, aby przed wyjściem wyszli na spacer z psem.

Susan and Mark,

I'm afraid that I won't be able to collect you before the concert because I have to stay at school until 5:30 pm. Sorry for that!

Take a taxi to OdNowa Club.

Tickets are on my desk upstairs.

Could you walk my dog before you leave, please?

Call me if you have any problems.

See you,

XYZ

- Notatka prywatna – piszemy do znajomych
- Powód pozostawienia wiadomości (Informacja 1)
- Propozycja + instrukcja (Informacja 2 + Informacja 3)
- Prośba (Informacja 4)

ĆWICZENIA

1 **Przetłumacz na język angielski podane w nawiasach fragmenty zdań. Spróbuj odtworzyć treść obu zadań oraz sporządzić dla nich listy informacji („kropek"), które zdający miał przekazać.**

NOTATKA 1

Hi Mark!

I'm sorry (musiałem wcześniej wyjść), I had to leave earlier because I had a medical check-up. (Twoja mama dzwoniła, aby przypomnieć o) Your mum has called to remind you of your father's birthday. (Podlej, proszę, kwiaty na balkonie) Please water the plants on the balcony before you leave. (Pamiętaj o zrobieniu zakupów) Don't forget to do shopping. (Podgrzej sobie) Heat up spaghetti.

Enjoy the meal!

(Wrócę późno) I'll be back late.

See you,

XYZ

Treść zadania

- _____
- _____
- _____
- _____

NOTATKA 2

Hi,

(Obawiam się, że nie możemy iść wieczorem do kina) I'm afraid we can't go to the cinema in the evening because I have a terrible toothache. (Mam wizytę u dentysty) I have an appointment with the dentist at 5:00 pm. (Odwołaj rezerwację biletów do kina) Please cancel our reservation for cinema tickets. (Czy mógłbyś) Could you ask our neighbour, (aby jutro nie zastawił samochodem naszej bramy) not to park his car in our gate tomorrow? (Dzięki) Thanks.

See you in the evening.

XYZ

Treść zadania

- _____
- _____
- _____
- _____

2 **Przeczytaj wykonane poniżej zadanie. Napisz notatkę według własnego pomysłu odpowiadającą treści tego zadania.**

Przebywasz na obozie językowym w Brighton. Z dwiema innymi osobami chciałeś/aś zorganizować bal przebierańców dla grupy przyjaciół. Okazało się jednak, że jedna ze współorganizatorek nie może wykonać swojego zadania. Napisz notatkę do drugiego współorganizatora, w której:

- wyjaśnisz, dlaczego pierwsza osoba nie może wykonać zadania,
- podasz powód, dla którego trzeba odwołać imprezę,
- poprosisz o powiadomienie zaproszonych gości o zaistniałej sytuacji,
- zasugerujesz mu / jej, co ma zrobić z zebranymi już pieniędzmi.

Hello!

Susan has just called to let us know that she is not coming on Saturday because she is taking an important exam on Monday. — Informacja 1

I'm afraid that we will have to cancel our party because she was supposed to prepare colourful decorations and costumes. — Informacja 2

Call the rest and let them know about the situation, please. — Informacja 3

Don't forget to give them their money back. — Informacja 4

Thanks,

XYZ

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca indywidualna***. Sprawdź, czy w swojej notatce umieściłeś/aś wszystkie informacje, zaznaczając je po lewej stronie kropki w treści zadania.

2b ***Praca w parach***. Przeczytaj prace kolegi / koleżanki i sprawdź, czy są w nich wszystkie wymagane informacje. Postaraj się znaleźć błędy językowe i uchybienia w stylu notatki.

2c ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy hasła: „Informacja 1", „Informacja 2", „Informacja 3", „Informacja 4". Następnie w trakcie „burzy mózgów" zapiszcie najciekawsze językowo pomysły na realizację „kropek" w notatkach z ćw. 1. W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*). Napiszcie nowe notatki z wykorzystaniem pomysłów z mapy myśli.

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Początek notatki / wiadomości	
Hi! / Dear…, / Joan, / Miss Kingston, / Mr Brown, / Dear Mrs Smith,	Cześć! / Drogi/a…, / Joanno, / Panno Kingston, / Panie Brown, / Droga Pani Smith,
Powód, dla którego piszemy	
A quick note to let you know that…	Piszę, żebyś wiedział/a, że…
Couldn't wait for you.	Nie mogłem/am na Ciebie zaczekać.
Got a phone call from…	Dzwonił/a do mnie…
Had to go to the (shop).	Musiałem/am wyjść do (sklepu).
Have to leave right now because… Sorry.	Muszę natychmiast wyjść, ponieważ… Przepraszam.
I have just received the news / information that…	Właśnie otrzymałem/am wiadomość / informację, że…
I'm afraid I will have to…	Obawiam się, że będę musiał/a…
I'm leaving earlier because…	Wychodzę wcześniej, ponieważ…
I'm sorry, but I won't be able to…	Przykro mi, ale nie będę mógł/mogła…
X has just called and left a message for you.	Właśnie dzwonił/a X i zostawił/a dla Ciebie wiadomość.
Prośba	
Can you wash up?	Czy możesz pozmywać?
Could you do me a favour?	Czy mógłbyś/mogłabyś mi wyświadczyć przysługę?
Don't forget to empty the dustbin! / take the rubbish out!	Nie zapomnij wynieść śmieci!
I wonder if you could help me?	Zastanawiam się, czy mógłbyś/mogłabyś mi pomóc.
I would be grateful if you watered my plants.	Był/a/bym wdzięczny/a, gdybyś podlał/a moje kwiaty.
Could you please feed my dog before you leave.	Nakarm, proszę, psa, zanim wyjdziesz.
Remember to do the shopping!	Pamiętaj o zrobieniu zakupów!
Sugestia	
Back in two hours.	Wracam za dwie godziny.
Enjoy the meal!	Smacznego!
Heat up your lunch.	Podgrzej sobie lunch.
How about (jogging in the evening)?	Co powiesz na (bieganie wieczorem)?
If you have any problems, call me on my mobile.	W razie problemów, zadzwoń do mnie na komórkę.
Let's meet in the evening.	Spotkajmy się wieczorem.
Please call back asap. (*asap = as soon as possible*)	Proszę oddzwoń najszybciej jak to możliwe.
Would you mind if we met at 5 pm?	Czy miał/a/byś coś przeciwko temu, żebyśmy spotkali / spotkały się o piątej?
Zakończenie	
Cheers.	Pa, pa.
Hope to see you soon.	Mam nadzieję, że się wkrótce zobaczymy.
I hope we will meet tomorrow.	Mam nadzieję, że spotkamy się jutro.
Take care. / See you.	Uważaj na siebie. / Do zobaczenia.
Thank you very much (for your help).	Bardzo dziękuję (za pomoc).
Thanks.	Dzięki.

Pisanie

OGŁOSZENIE

Ogłoszenie (*An announcement*) piszemy językiem prostym, często używając formy rozkazującej, równoważników zdań oraz skróconych form czasowników. Ogłoszenie, które mamy zamiar zamieścić na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej lub w gazecie, **musi zawierać wszystkie istotne elementy struktury**.

STRUKTURA

1 NAGŁÓWEK	▷ *określa typ ogłoszenia, np. Ogłoszenie o sprzedaży – **For sale!** (patrz: Przydatne zwroty, s. 27),* ▷ *może pojawić się w nim wykrzyknik, aczkolwiek jego brak nie jest uważany za błąd,* ▷ *może mieć formę krótkiego pytania, zwracającego uwagę czytającego na temat ogłoszenia, np. **HAVE YOU SEEN / FOUND …?** Czy widziałeś/aś / znalazłeś/aś…?*
2 WYJAŚNIENIE POWODU	▷ *dla którego zamieszczamy lub wieszamy ogłoszenie.*
3 OPIS	▷ *np. zgubionej / znalezionej rzeczy, przedmiotu, który zamierzamy kupić lub sprzedać, lub **spis wymagań** dla potencjalnego kandydata na współpracownika / współlokatora,* ▷ *miejsca, w którym zgubiono rzecz.*
4 DODATKOWE WYJAŚNIENIE	▷ *np. w postaci zachęty lub informacji o nagrodzie, **podkreślenie znaczenia** danej sytuacji / przedmiotu.*
5 DANE KONTAKTOWE OGŁOSZENIODAWCY	▷ *np. numer telefonu lub e-mail.*

26

MODEL 1

ZADANIE

Jesteś na kursie językowym w Londynie. W wolnych chwilach chodzisz do klubu fitness, gdzie prawdopodobnie zgubiłeś/aś ulubiony breloczek. Zredaguj ogłoszenie, które powiesisz na tablicy ogłoszeń w klubie, a w nim:

- napisz, gdzie prawdopodobnie zgubiłeś/aś breloczek,
- opisz jego wygląd,
- napisz, dlaczego odnalezienie zguby jest dla Ciebie takie ważne,
- poinformuj, jak można się z Tobą skontaktować.

1 LOST!
2 I'm looking for my favourite key ring!
3 I last had it in The City Health and Fitness Club.
3 It is a tiny green leather fish with a silver chain.
4 It means a lot to me because it is my lucky charm.
Please help me find it!
5 If found, please call me on 605999877.
XYZ

- Nagłówek
- Powód napisania ogłoszenia
- Miejsce, w którym zgubiono breloczek (Informacja 1)
- Opis wyglądu (Informacja 2)
- Podkreślenie znaczenia (Informacja 3)
- Dane kontaktowe (Informacja 4)

MODEL 2

ZADANIE

Podczas wakacji podjąłeś/podjęłaś pracę w Londynie. Pilnie poszukujesz współlokatora / współlokatorki do zamieszkania w wynajętym przez Ciebie mieszkaniu. Napisz ogłoszenie:

- poinformuj, na jak długo chcesz wynająć mieszkanie,
- opisz mieszkanie, w którym miał/a/by zamieszkać współlokator / współlokatorka,
- podaj wysokość czynszu,
- poinformuj, jak się z Tobą skontaktować.

1 FLATMATE WANTED!
I'm a student. 2 I'm looking for a flatmate to share 3 a furnished flat with a well-equipped kitchen overlooking the River Thames.
4 I'm planning to rent it until December. Don't hesitate to see the flat!
4 The rent is £100 a week.
5 For further information contact Agnes Brown (mobile: 654789558).

- Nagłówek
- Powód napisania ogłoszenia
- Opis mieszkania (Informacja 2)
- Okres wynajmu (Informacja 1)
- Wysokość czynszu (Informacja 3)
- Dane kontaktowe (Informacja 4)

ĆWICZENIA

1 **Zostałeś/aś poproszony/a o zredagowanie interesującego ogłoszenia, informującego mieszkańców o pewnej akcji organizowanej w jednej z dzielnic Londynu. Napisz w ogłoszeniu:**

- jaki jest cel tej akcji,
- kto może w niej wziąć udział,
- dlaczego organizowana akcja jest ważna dla Twojej dzielnicy,
- jaki element dekoracyjny należy przypiąć do ubrania, aby przyłączyć się do akcji.

Napisz dwa różne ogłoszenia według podanego poniżej wzoru (*Template*), spełniające kryteria zadania. Nagłówek i zakończenie zachęcające do udziału w poniższych akcjach wymyśl sam/a.

1. AKCJA EKOLOGICZNA

2. AKCJA PROMUJĄCA ZDROWY TRYB ŻYCIA

(TEMPLATE)

NAGŁÓWEK: _____

We are organising _____

_____

To take part _____

_____

It is important for my district because _____

_____

You need _____

ZAKOŃCZENIE (dane kontaktowe):

_____

ZACHĘTA:

_____

_____

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca indywidualna***. Sprawdź, czy w swoich ogłoszeniach umieściłeś/aś wszystkie informacje, zaznaczając to po lewej stronie kropki w treści zadania.

1b ***Praca w parach***. Przeczytaj pracę kolegi / koleżanki i sprawdź, czy są w niej wszystkie wymagane informacje oraz czy początki zdań z wzorca zostały uzupełnione tak, że tworzą zdania spójne gramatycznie.

1c ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy hasła „Informacja 1", „Informacja 2", „Informacja 3", „Informacja 4", a następnie w trakcie „burzy mózgów" zapiszcie najciekawsze językowo pomysły na realizację „kropek". W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*).

1d ***Praca indywidualna***. Napisz nowe ogłoszenie, wykorzystując zapisane na tablicy pomysły / zwroty.

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Nagłówek	
Announcement / Advertisement	Komunikat / Powiadomienie / Ogłoszenie
Attention / Important	Uwaga / Ważne
For sale / Wanted	Na sprzedaż / Poszukiwany/a
Have you seen…?	Czy widzieliście…?
Lost / Found	Zgubiono / Znaleziono
Missing	Poszukiwany/a / Zaginiony/a
To let	Do wynajęcia
Wyjaśnienie powodu, dla którego piszemy ogłoszenie	
I'm looking for… (my kitten / a flatmate / a part-time job).	Szukam… (kotka / współlokatora / pracy na część etatu).
I (have) lost / found…	Zgubiłem/am… Znalazłem/am…
We are happy to announce a competition / a tournament.	Miło nam ogłosić konkurs / turniej.
Opis przedmiotu ogłoszenia	
furnished and well-equipped (*same przymiotniki lub imiesłowy*)	umeblowany i dobrze wyposażony
(in) excellent / good condition	w doskonałym / dobrym stanie
It is / was made of…	To jest / było wykonane z…
It looks like…	To wygląda jak…
Kolor: white, dark green, black and white	biały, ciemnozielony, czarno-biały
Kształt: rectangular, round, narrow	prostokątny, okrągły, wąski
Materiał: leather, glass	skórzany, szklany
Opinia: cute, unique	prześliczny, wyjątkowy
Pochodzenie: English, Oriental	angielski, orientalny
Rozmiar: tiny, large, 20x20 cm big	malutki, duży, o wymiarach 20 na 20 cm
Stan: second-hand / brand new	używany / nowiutki
Wiek: new / young, old, seven-year-old	nowy / młody, stary, 7-letni
Podkreślenie wagi / znaczenia przedmiotu ogłoszenia	
It is (really) precious / valuable.	To jest (naprawdę) bardzo cenne.
It is something I got as a gift (for my birthday).	Dostałem/am to jako prezent (urodzinowy).
It means a lot to me.	To bardzo wiele dla mnie znaczy.
It's urgent.	To pilne.
Please help me find it, because I borrowed it from…	Proszę o pomoc w znalezieniu…, ponieważ pożyczyłem/am to od…
Zachęta / Informacje o sposobie skontaktowania się	
All participants will receive a certificate of attendance / completing the course.	Wszyscy uczestnicy otrzymają świadectwo uczestnictwa / ukończenia kursu.
Be there! / Join us today!	Przyjdź! / Dołącz do nas już dzisiaj!
Delivery included in the price. / Free delivery.	Dostawa wliczona w cenę. / Darmowa dostawa.
Don't hesitate to come and see!	Nie wahaj się przyjść i obejrzeć!
Everyone's welcome.	Zapraszamy wszystkich.
For further information / For more details please contact (Ms Hill) on (6353435367).	W celu uzyskania dalszych informacji skontaktuj się z (p. Hill) pod numerem (6353435367).
I promise a reward.	Obiecuję nagrodę.
If found, please call (535353535).	Gdybyś znalazł/a moją zgubę, zadzwoń (na numer 535353535).
If you have any information, please leave a message for (Susan) on (0609988886).	W przypadku posiadania jakichkolwiek informacji zostaw wiadomość dla (Susan) pod numerem (0609988886).
To sign up, call …	Aby się zapisać, zadzwoń do …

27

Pisanie

POCZTÓWKA

Pocztówki (*Postcards*) – mogą zawierać pozdrowienia, życzenia, gratulacje lub mieć wyłącznie charakter informacyjny. Tradycyjna pocztówka, pisana do kogoś podczas pobytu w jakimś miejscu, składa się z następujących elementów:

STRUKTURA

1 ZWROT POWITALNY (+ pozdrowienia lub życzenia)	▷ *W zależności od tego, do kogo piszemy, dobieramy odpowiednią formę życzeń i powitania.*
2 INFORMACJA O TYM, GDZIE PRZEBYWAMY	
3 INFORMACJA O TYM, CO TU ROBIMY	
4 INFORMACJA O ZAKWATEROWANIU	
5 OPIS NASZYCH ZAJĘĆ	▷ *co robimy, co robiliśmy lub co planujemy robić.*
6 OPIS WARUNKÓW POGODOWYCH	▷ *np. burzy, słonecznej pogody.*
7 INFORMACJA O CZYMŚ SZCZEGÓLNYM	▷ *np. opis jakiegoś wydarzenia.*
8 OPIS UCZUĆ	▷ *np. radości, smutku, tęsknoty.*
9 PYTANIE SKIEROWANE DO ADRESATA	▷ *np. o samopoczucie, plany, opinię.*
10 ZWROT POŻEGNALNY	▷ *w stylu dobranym do adresata.*

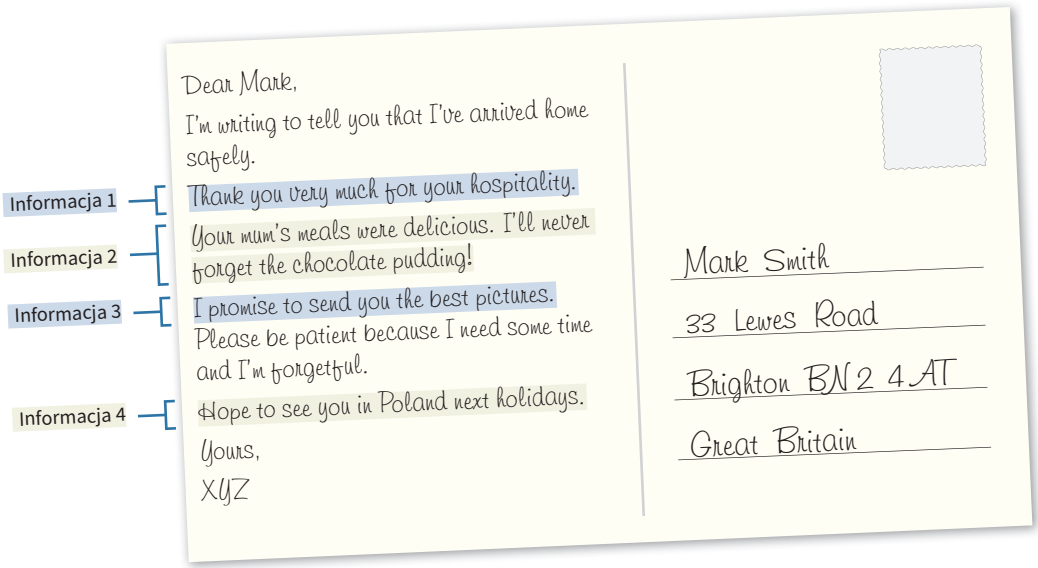
!
- W zależności od treści zadania, piszący/a dokonuje wyboru spośród elementów struktury 2–10.
- Pisząc pocztówkę, należy pamiętać o precyzyjnym użyciu czasów teraźniejszych, przeszłych i przyszłych.
- W pocztówce oficjalnej obowiązuje język formalny, pozbawiony skrótów i kolokwializmów.

MODEL 1 (STYL NIEFORMALNY)

ZADANIE 1

Właśnie wróciłeś/aś z wymiany młodzieżowej w Wielkiej Brytanii. Napisz pocztówkę do kolegi/koleżanki, u którego/której mieszkałeś/aś podczas pobytu w Brighton.

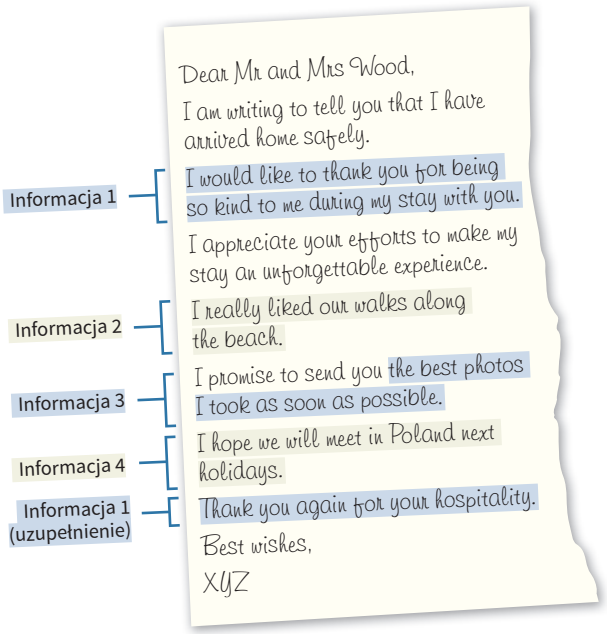
- Podziękuj za gościnność.
- Napisz, co szczególnie utkwiło Ci w pamięci.
- Obiecaj, że wyślesz jemu/jej zdjęcia z pobytu.
- Wyraź nadzieję, że spotkacie się podczas wakacji w Polsce.

MODEL 2 (STYL FORMALNY)

ZADANIE 2

Teraz wyobraź sobie, że pocztówkę z zadania 1 piszesz do **rodziców** tego kolegi/tej koleżanki. Pamiętaj, że powinna być napisana **językiem formalnym** (bez skrótów, pełnymi zdaniami, z wieloma zwrotami grzecznościowymi).

ĆWICZENIA

1 **Przebywasz na zimowym kursie językowym w Irlandii. Napisz pocztówkę w dwóch wersjach: do nauczyciela języka angielskiego oraz do kolegi/koleżanki z Londynu, w której podasz następujące informacje:**

- gdzie przebywasz,
- w jakich warunkach mieszkasz,
- jaka jest pogoda,
- dlaczego kurs tak bardzo Ci się podoba.

Pamiętaj o zachowaniu właściwego stylu.

2 **Przebywasz gdzieś na wakacjach i nie jesteś zadowolony/a z pobytu. Używając wszystkich poniższych wyrazów i zwrotów, zredaguj pocztówkę do kolegi/koleżanki z Anglii, a następnie napisz treść zadania. Użyj w pocztówce czasów: *Present Continuous* i *Past Simple*.**

bored • miss • renting • yours • dreadful • the worst • foggy and chilly • can't wait • greetings • Bye for now

Treść zadania

_____

_____

- _____
- _____
- _____
- _____

3 **W tabeli 2 wymieniono dwa powody, dla których ktoś napisał pocztówki do znajomych z Anglii. W kolumnach znajdziesz informacje, które zostały podane w tekstach pocztówek. Napisz dwie pocztówki, uwzględniając wymienione treści, w każdej zastosuj 4 przymiotniki z tabeli 1.**

TABELA 1

POZIOM PRE-INTERMEDIATE/ INTERMEDIATE		POZIOM INTERMEDIATE/ UPPER-INTERMEDIATE	
annoying	denerwujący	**awesome**	przepiękny, niesamowity
comfortable	wygodny, komfortowy	**breathtaking**	zapierający dech w piersiach
delicious	pyszny		
difficult	trudny	**disgusting**	odrażający, obrzydliwy, wstrętny
exhausting	wyczerpujący		
fantastic	fantastyczny		
terrible	straszny	**overwhelming**	przytłaczający
terrific	niesamowity	**picturesque**	malowniczy
tiring	męczący	**unforgettable**	niezapomniany

TABELA 2

POWODY NAPISANIA →	POCZTÓWKA 1 *You are spending a holiday in the mountains.*	POCZTÓWKA 2 *You have just moved into a new flat.*
Informacja 1	accommodation	your new bedroom
Informacja 2	meals	problems with new neighbours
Informacja 3	climbing	distance from school
Informacja 4	local customs/ traditions	house-warming party last Saturday

Pocztówka 1

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Pocztówka 2

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Pisanie

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Zwrot powitalny	
Dear Aunt Helen,	Droga Ciociu Heleno,
Dear Mrs Simpson,	Szanowna Pani Simpson,
Dear Mum and Dad, / Dear Parents,	Kochani Mamo i Tato / Drodzy Rodzice,
Hi, / Hello Jerry,	Cześć Jerry,
Życzenia i pozdrowienia / Początek pocztówki	
(Warm) greetings from…	Pozdrawiam ciepło z…
Congratulations on your promotion / your graduation / your success, etc.	Gratuluję awansu / ukończenia szkoły / sukcesu, itd.
Greetings from…	Pozdrowienia z…
I am writing to tell you that I have arrived home safely and to thank you for being so kind to me during my stay with you.	Piszę, aby poinformować, że bezpiecznie dotarłem/am do domu oraz żeby podziękować za to, że byliście dla mnie tacy mili podczas mojego pobytu u Was.
Thank you very much for my birthday present / a wonderful postcard from… / inviting me to come for the holidays, etc.	Dziękuję bardzo za mój urodzinowy prezent / piękną pocztówkę z… / zaproszenie na wakacje, itd.
Thank you. / Thanks for your kindness and hospitality.	Dziękuję. / Dzięki za uprzejmość i gościnność.
Opis miejsca pobytu oraz informacja, w jakim celu tu przyjechaliśmy	
I'm on a sightseeing trip / a school trip / with my friends in Paris.	Jestem w Paryżu na wycieczce połączonej ze zwiedzaniem / wycieczce szkolnej / z przyjaciółmi.
I'm spending my holiday at the seaside / in the mountains / by the lake, etc.	Spędzam wakacje nad morzem / w górach / nad jeziorem, itd.
It's a picturesque / stunning / enchanting place.	To jest malownicze / olśniewające / czarujące miejsce.
Informacja o zakwaterowaniu	
I'm sharing a cosy room with three students from Slovakia.	Dzielę przytulny pokój z trzema studentami / studentkami ze Słowacji.
I'm sleeping under canvas / in a tent.	Śpię w namiocie.
I'm / We're staying in a small hotel overlooking the sea / at a campsite, at a small guest house / a three-star hotel / a youth hostel / a B&B hotel, etc.	Zatrzymałem/am / Zatrzymaliśmy się w małym hotelu z widokiem na morze / na kempingu, w pensjonacie / trzygwiazdkowym hotelu / schronisku młodzieżowym / tanim hoteliku oferującym nocleg ze śniadaniem, itd.
The hotel we're staying in is gorgeous / dreadful / decent and clean / disgusting, etc.	Hotel, w którym się zatrzymaliśmy, jest przepiękny / okropny / przyzwoity i czysty / odrażający, itd.
We're renting a luxury apartment / a house / a flat in the centre of the city, etc.	Wynajmujemy luksusowy apartament / dom / mieszkanie w centrum miasta, itd.
Opis naszych zajęć	
Every morning we go sightseeing / swimming / jogging, etc.	Każdego ranka idziemy zwiedzać / popływać / pobiegać, itd.
In the morning we have yoga / dance exercises, etc.	Rano mamy jogę / ćwiczymy taniec, itd.
Next week we're flying to Tokyo.	W przyszłym tygodniu lecimy do Tokio.
Tomorrow we are going on a sailing trip / to ride a camel / try seafood, etc.	Jutro wybieramy się na wycieczkę żaglówką / zamierzamy przejechać się na wielbłądzie / spróbować owoców morza, itd.

ENGLISH	POLISH
We've already seen / visited the aquarium / the museum, etc.	Już zwiedziliśmy oceanarium / muzeum, itd.
Yesterday we hired a car and went on a trip around the island.	Wczoraj wynajęliśmy samochód i pojechaliśmy na wycieczkę dookoła wyspy.
Opis warunków pogodowych	
It's sunny / windy / chilly / boiling hot / freezing cold, etc.	Jest słonecznie / wietrznie / chłodno / upał nie do zniesienia / przeraźliwie zimno, itd.
Right now it's raining / snowing / cloudy / foggy, etc.	Teraz pada deszcz / śnieg / jest pochmurno / mglisto, itd.
The weather is awful / terrible / great / fine / unbearable, etc.	Pogoda jest okropna / straszna / świetna / w porządku / nie do zniesienia, itd.
Informacja o czymś szczególnym	
I tried to speak Spanish but it was a total disaster.	Próbowałem/am mówić po hiszpańsku, ale to była totalna klapa.
I was diving yesterday and it was an awesome experience.	Wczoraj nurkowałem/am i to było niezwykłe doświadczenie.
I've bought a nice handmade souvenir for you.	Kupiłem/am Ci ładną, ręcznie robioną pamiątkę.
I've met someone and it's love at first sight.	Spotkałem/am kogoś i to jest miłość od pierwszego wejrzenia.
You won't believe what happened! We met our neighbours on the beach yesterday evening.	Nie uwierzysz, co się stało! Wczoraj na plaży spotkaliśmy naszych sąsiadów.
Opis uczuć	
I can't wait to see you.	Nie mogę się doczekać, kiedy Cię zobaczę.
I miss you!	Tęsknię za Tobą!
I will never forget my trip to…	Nigdy nie zapomnę mojej wycieczki do…
I wish you were here!	Szkoda, że Ciebie tu nie ma!
I'm having a great time in …	Świetnie się bawię w…
I'm having the time of my life!	(*W pocztówce*) Jestem na wakacjach mojego życia!
I'm really delighted / disappointed / happy / satisfied because…	Jestem naprawdę zachwycony/a / rozczarowany/a / szczęśliwy/a / usatysfakcjonowany/a, ponieważ…
It was the worst holiday ever! / I've ever had!	To były moje najgorsze wakacje!
We are enjoying ourselves here!	Świetnie się tu bawimy!
Pytanie do adresata	
Hope you're well / fine / OK.	Mam nadzieję, że u Ciebie wszystko w porządku.
How's your holiday / new school?	Jak tam Twoje wakacje / nowa szkoła?
What about you? / How are things? / How's life?	A co u Ciebie?
What would you like me to bring you (back) from holiday?	Co mam Ci przywieźć z wakacji?
Zwrot kończący	
All the best, / Best wishes,	Wszystkiego najlepszego,
Bye for now,	Na razie,
Hugs and kisses,	Uściski i buziaczki,
Love, Mary / Peter	Twoja Marysia / Twój Piotr
See you in two weeks / in July / soon, etc.	Do zobaczenia za dwa tygodnie / w lipcu / wkrótce, itd.
Take care,	Uważaj na siebie,
Yours,	Twój / Twoja

ZAPROSZENIE

STRUKTURA

1	NAGŁÓWEK	
2	KTO KOGO	▷ *informacja kogo zapraszamy.*
3	KIEDY I GDZIE	▷ *podajemy dokładny termin i miejsce imprezy / spotkania.*
4	Z JAKIEJ OKAZJI	▷ *podajemy powody, dla których wydarzenie jest organizowane.*
5	DODATKOWE INFORMACJE	▷ *np. o programie uroczystości, przewidzianych atrakcjach, odpowiednim stroju, konieczności przyniesienia czegoś,* ▷ *o potwierdzeniu przybycia, sposobie dotarcia na miejsce, itp.*
6	ZWROT ZACHĘCAJĄCY	▷ *do przyjęcia zaproszenia / wzięcia udziału w wydarzeniu, którego zaproszenie dotyczy.*

MODEL 1 (STYL NIEFORMALNY)

ZADANIE

Zbliża się koniec roku szkolnego. W Twojej szkole przebywają uczniowie z wymiany z miastem partnerskim w Ameryce. Napisz do nich zaproszenie na przyjęcie z okazji zakończenia roku szkolnego organizowane u Ciebie w domu.
W zaproszeniu powinny się znaleźć następujące informacje:

- kiedy odbędzie się spotkanie,
- jakie atrakcje przewidziano,
- jak dotrzeć do Twojego domu,
- co należy ze sobą zabrać.

1 **INVITATION**

It's the end of the school year!

2 *I'd like to invite all the students from The Twin City Exchange to a garden party at my place.*

3 *The party will start at 7:00 pm on Saturday, 25 June.* — Informacja 1

5 *Don't miss the chance to try delicious vegetarian dishes and enjoy my brother's fireworks show.* — Informacja 2

To get there, 5 *take bus 12 from school and get off at the fourth stop.* — Informacja 3

5 *Bring a warm jacket in case it's cold at night.* — Informacja 4

6 *Hope to see you there!*

Peter

MODEL 2 (STYL FORMALNY)

ZADANIE

Wraz z grupą kolegów i koleżanek chcecie zorganizować bal charytatywny, aby wspomóc lokalne hospicjum dla dzieci. Chcielibyście / Chciałybyście zaprosić grupę nauczycieli z Wielkiej Brytanii, którzy pracują od roku w Waszej szkole. Zredaguj zaproszenie, w którym:

- zaprosisz ich na organizowaną imprezę w imieniu swoich kolegów i koleżanek,
- podasz, gdzie i kiedy odbędzie się bal,
- wyjaśnisz, jaki jest cel organizowanej imprezy,
- poprosisz o przyjście w stroju wieczorowym.

1 *INVITATION*

2 *My friends and I have the great pleasure of inviting you to the Annual Charity Ball which is organised* 4 *to raise money for the local Children's Hospice.* — Informacja 1

3 *The ball starts at 8:00 pm on Friday, 17th November, at the Town Hall, 75 Szeroka Street.* — Informacja 3

6 *We hope you will accept our invitation.*

Peter

5 *Dinner Jackets and Evening Dress* — Informacja 2

Informacja 4

ĆWICZENIA

1 W Twojej szkole przebywa grupa uczniów z Holandii. Planujesz zorganizowanie konkursu językowego. Napisz adresowane do nich zaproszenie na zbliżającą się imprezę, używając wszystkich poniższych wyrazów i zwrotów.

organising • participants • competition • certificate • prize • make sure • take part • attractions • sign up • interested

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca indywidualna***. Sprawdź, czy w swoim zaproszeniu umieściłeś/aś wszystkie wyrazy z ramki.

1b ***Praca w parach***. Przeczytaj pracę kolegi / koleżanki i porównaj, czy wyrażenia z ramki zastosowaliście w podobnych zdaniach.

1c ***Praca w grupach***. Wypiszcie na tablicy najciekawsze przykłady form gramatycznych, które zostały użyte w Waszych zaproszeniach (np. tryb warunkowy, tryb rozkazujący, strona bierna). W ten sposób powstanie mapa myśli (*grammar mind-map*).

1d ***Praca indywidualna***. Napisz nowe zaproszenie, wykorzystując przykłady z mapy myśli.

2 Napisz dwa różne zaproszenia – jedno nieformalne i jedno formalne. Przed przystąpieniem do pracy uzupełnij tabelę na s. 32 różnymi pomysłami dotyczącymi:

- **rodzaju wydarzenia**, na które kogoś zaprosisz,
- **powodów**, dla których jest ono organizowane,
- **miejsca**, w którym się odbędzie,
- **sposobu**, w jaki można tam dotrzeć,
- **przewidzianych atrakcji** oraz
- ewentualnych **dodatkowych informacji**.

31

Pisanie

MATURA TOPIC / INFORMATION	HOUSE	FOOD & COOKING	ENVIRONMENT
EVENT	*House-warming party*		
REASONS FOR ORGANISING	*Moving into a new house*		
PLACE	*41 Pine Street*		
HOW TO GET THERE	*Take a taxi*		
ATTRACTIONS	*Vegetarian barbecue*		
EXTRA INFORMATION	*Bring a camera*		

32

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca indywidualna***. Sprawdź, czy w swoich zaproszeniach umieściłeś/aś wszystkie elementy wymienione w tabeli.

2b ***Praca w parach***. Przeczytaj pracę kolegi / koleżanki i podkreśl w niej elementy charakteryzujące styl formalny i nieformalny.

2c ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy wybrane dwa inne tematy maturalne (np. EDUCATION, ENTERTAINMENT) i w trakcie „burzy mózgów" dopiszcie do nich pomysły na wypełnienie kolumn z powyższych tabeli. W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*).

2d ***Praca indywidualna***. Korzystając z pomysłów spisanych podczas pracy w grupach, napisz dwa zaproszenia – po jednym na każdy z opracowanych w ćw. 2 tematów maturalnych.

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Nagłówek	
Don't miss the opening ceremony / the gala / the finals!	Nie przegap ceremonii otwarcia / gali / finałów!
Invitation	Zaproszenie
It's the end of the school year!	Koniec roku szkolnego!
Party time!	Czas na imprezę!
Początek zaproszenia	
Come and celebrate / Enjoy our graduation.	Przyjdź i świętuj z nami naszą uroczystość rozdania dyplomów.
I have the great honour to invite you to the exhibition of my photographs.	Mam zaszczyt zaprosić Państwa na wystawę moich zdjęć.
I'm organising a picnic / a school reunion.	Organizuję piknik / zjazd absolwentów.

ENGLISH	POLISH
Określanie czasu i miejsca	
Please be our guest at the opening of our new clinic 'The Touch of Health'.	Chcielibyśmy, aby uczestniczył/a Pan/i w ceremonii otwarcia naszej nowej kliniki „Dotyk zdrowia".
Please join us for (Halloween).	Dołącz do nas (na Halloween).
The fancy-dress party will take place at my home.	Bal przebierańców odbędzie się w moim domu.
The party / meeting will start at 7:00 pm on Saturday, 25th September.	Impreza / Spotkanie zacznie się w sobotę, 25 września o 19:00.
The picnic will be in my garden.	Piknik odbędzie się w moim ogrodzie.
This year we're holding the party in the Hotel Ibis on Friday, 2nd May, 2014 from 5:00 pm until 11:00 pm.	W tym roku urządzamy przyjęcie w hotelu Ibis w piątek, 2 maja 2014, w godzinach 17:00–23:00.
We're having a barbecue to celebrate my promotion.	Organizujemy spotkanie przy grillu z okazji mojego awansu.
You're invited to / I would like to invite you to our housewarming party.	Zapraszamy Cię na naszą parapetówkę.
Dodatkowe informacje	
Come on time.	Przyjdź punktualnie.
Dinner jackets and Evening dress.	Wymagany strój wieczorowy.
Don't forget your (swimming) costume.	Nie zapomnij kostiumu kąpielowego.
Feel free to bring your friends. / You are welcome to bring your pet.	Możesz przyjść ze znajomymi. / Możesz przyjść ze swoim zwierzakiem.
Let us know if you are coming.	Daj nam znać, czy przyjdziesz.
Make sure you know how to get there.	Upewnij się, jak się tam dostać / jak tam dotrzeć.
No admission fee. / Free entry.	Wstęp wolny.
R.S.V.P – z francuskiego *Repondez s'il vous plaît.*	Proszę o potwierdzenie przybycia. (*język formalny*)
Take / Bring your favourite CDs / a packet of crisps with you.	Weź / Przynieś swoje ulubione płyty / paczkę chipsów.
The address is 14, Lemon Street, on the third floor.	Adres: ul. Cytrynowa 14, na trzecim piętrze.
There will be a special guest.	Wystąpi gość specjalny.
There will be lots of surprises / various attractions.	Będzie dużo niespodzianek / rozmaitych atrakcji.
To get there, take a taxi / bus number 23 and get off at Teatralny Square.	Aby dotrzeć na miejsce, weź taksówkę / pojedź autobusem linii 23 i wysiądź na przystanku przy placu Teatralnym.
To take part in this competition / event you have to sign up / book a table.	Aby wziąć udział w tym konkursie / wydarzeniu, musisz się zapisać / zarezerwować stolik.
When you reach the fountain, cross the street and turn left.	Kiedy dotrzesz do fontanny, przejdź przez ulicę i skręć w lewo.
Zakończenie zaproszenia	
Can't wait to see you!	Nie mogę się doczekać spotkania!
Do come! Don't miss it!	Przyjdź! Nie przegap okazji!
Hope to see you there!	Mam nadzieję, że się zobaczymy!
Make sure you can come!	Przyjdź na pewno!
Try to come / be there!	Postaraj się przyjść!
We look forward to meeting you.	Oczekujemy z niecierpliwością spotkania.

ANKIETA

Możesz zostać poproszony/a o zredagowanie **ankiety** (*a questionnaire*) lub jej wypełnienie. Poniżej znajdują się dwa schematy ankiety:

- z punktu widzenia piszącego / tworzącego ankietę
- z punktu widzenia odpowiadającego na ankietę / respondenta.

SCHEMAT 1 (DLA REDAGUJĄCEGO)

ANKIETA DO ZREDAGOWANIA

Piszemy zdanie wprowadzające, w którym wyjaśniamy powód i cel opracowania ankiety.

TWORZYMY pytania

OTWARTE
- wymagające odpowiedzi pełnymi zdaniami.

ZAMKNIĘTE
- wymagające dokonania wyboru z podanych odpowiedzi (jednej lub kilku).

SCHEMAT 2 (DLA WYPEŁNIAJĄCEGO)

ANKIETA DO WYPEŁNIENIA

Czytamy zdanie wprowadzające, w którym ktoś nam wyjaśnia powód i cel opracowania ankiety.

ODPOWIADAMY na pytania

OTWARTE
- odpowiadamy pełnymi zdaniami.

ZAMKNIĘTE
- wybieramy jedną lub kilka z podanych odpowiedzi.

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

Poniższa tabela zawiera typowe przykłady dwóch rodzajów pytań, jakie występują w ankiecie.

RODZAJ PYTANIA	PRZYKŁAD
Pytania zamknięte (***closed-ended questions***) Pytania z podanymi odpowiedziami do wyboru.	Which are the gadgets that you cannot live without? (*market research*) A mobile phone B palmtop C MP3 player
	How would you rate our services? (*hotel management*) 1 excellent 2 good 3 poor
Pytania otwarte (***open-ended questions***) Pytania, do których respondenci muszą napisać odpowiedzi sami.	How do you spend your typical day? _____
	What would you do if you won $1000 in a lottery? _____
	How many emails do you send every day? _____

MODEL 1 (DLA REDAGUJĄCEGO)

ZADANIE 1

Przed międzynarodową wymianą młodzieży poproszono Cię o przygotowanie / opracowanie ankiety, po wypełnieniu której organizatorzy dowiedzą się, jakie nawyki żywieniowe mają uczestnicy projektu. W sporządzonej ankiecie zapytaj uczestników o następujące rzeczy:

- Ile posiłków dziennie spożywają?
- Ile razy w tygodniu jedzą owoce i warzywa?
- Ile wody mineralnej dziennie piją?
- Jak często jedzą przekąski między posiłkami?

QUESTIONNAIRE

The aim of this questionnaire is to find out more about the eating habits of the International Youth Exchange participants.

Please choose the correct answer:

1 How many meals a day do you have?
A three
B four
C more than four

2 How many times a week do you eat fruit and vegetables?
A every day
B twice a week
C I hardly ever eat fruit and vegetables.

3 How much mineral water do you drink every day?
A 1.5l
B half a litre
C none

4 How often do you have snacks between meals?
A very often
B from time to time during the week
C I don't eat anything sweet.

THANK YOU VERY MUCH!

MODEL 2 (DLA WYPEŁNIAJĄCEGO)

ZADANIE 2

Przed wyjazdem z Londynu właściciel schroniska, w którym przebywałeś/aś, poprosił Cię o wypełnienie ankiety zawierającej następujące pytania:

- Co wpłynęło na to, że wybrałeś/aś właśnie to schronisko na czas swojego pobytu w Londynie?
- Jaka potrawa najbardziej smakowała Ci na śniadanie?
- O co należałoby uzupełnić ofertę schroniska?
- Jakie warunki zastałeś/aś w pokoju?

33

Pisanie

CUSTOMER SATISFACTION QUESTIONNAIRE

It is our aim to create a friendly atmosphere for your enjoyment, so we would appreciate if you could take some time to fill in this questionnaire before you leave our hostel.

1 How did you learn about our hostel?

_____

2 How did you find our breakfast menu?

_____

3 What else would you require if you stayed at our hostel again?

_____

4 How did you find your room?

_____

THANK YOU VERY MUCH!

34

Proponowane odpowiedzi do powyższej ankiety:

1 My friend Susan recommended this hostel to me.
2 I thought the yoghurt with a muesli bar was delicious!
3 I think you should provide visitors with fresh towels every day.
4 My room was very clean, but the shower unit was disgusting!

ĆWICZENIA

1 Podczas pobytu na międzynarodowym obozie językowym masz zorganizować Dzień Sportu. W ankiecie skierowanej do wszystkich uczestników zadaj kilka pytań dotyczących przebiegu planowanej imprezy.

- Zapytaj, w jakiej konkurencji sportowej respondent/ka wziąłby/wzięłaby chętnie udział.
- Poproś o określenie własnej kondycji fizycznej.
- Zapytaj, jaki konkurs sportowy respondent/ka uznał/a/by za najzabawniejszy.
- Poproś o podanie pomysłu na nagrodę główną dla najlepszej drużyny.

Tworząc pytania, zastosuj:

- drugi tryb warunkowy
- formę grzecznościową ***Could you…?***
- ***to consider sth as sth else***
- ***to find sth + adjective***

QUESTIONNAIRE

The aim of this questionnaire is _____

1 _____
2 _____
3 _____
4 _____

THANK YOU VERY MUCH!

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca w parach.*** Przeczytaj pracę kolegi / koleżanki i sprawdź, czy są w niej wszystkie wymagane informacje, oraz podkreśl w ankiecie wymagane konstrukcje językowe.

1b ***Praca w grupach.*** Napiszcie na tablicy hasła „Informacja 1", „Informacja 2", „Informacja 3", „Informacja 4", a następnie w trakcie „burzy mózgów" zapiszcie wokół tych haseł najciekawsze językowo pomysły na realizację „kropek" oraz odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie. W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*) z pomysłami.

1c ***Praca indywidualna.*** Napisz nową ankietę, wykorzystując pomysły z mapy myśli.

2 Grupa nauczycieli ze szkoły językowej napisała pytania do ankiety dla uczniów na temat częstotliwości korzystania z internetu w nauce języka angielskiego.

Dopisz do pytań po trzy odpowiedzi zamknięte, które Twoim zdaniem dadzą autorom najpełniejszą odpowiedź na zadane pytania.

QUESTIONNAIRE

The aim of this questionnaire is to find out if students use Internet resources to learn English.

1 How often do you use the Internet to learn English?
A _____
B _____
C _____

2 What do you find most helpful on the Internet to learn English?
A _____
B _____
C _____

3 How often do you use English online to communicate with anyone?
A _____
B _____
C _____

4 How often does your English teacher assign you tasks requiring the use of the Internet?
A _____
B _____
C _____

THANK YOU!

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca indywidualna.*** Zastanów się, czy podane przez Ciebie odpowiedzi zamknięte są wyczerpujące na zadane pytanie. Pomyśl, czy można dopisać jeszcze jedną odpowiedź zamkniętą.

2b ***Praca w parach.*** Przeczytaj pracę kolegi / koleżanki i zakreśl odpowiedzi tak, jakbyś to Ty odpowiadał/a na zadane pytania, a następnie uzasadnij swój wybór.

2c ***Praca w grupach.*** Zastanówcie się w trakcie „burzy mózgów", jakie inne trzy pytania otwarte można by dopisać do tej ankiety, aby dała nauczycielom jeszcze pełniejsze dane.

INFORMACJE OGÓLNE

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

- List jest wspólną formą pisemną dla obu poziomów na egzaminie maturalnym. Dla poziomu podstawowego obowiązują inne typy listów niż dla poziomu rozszerzonego. Na egzaminie na poziomie podstawowym obowiązuje list prywatny (nieformalny) lub e-mail. Na egzaminie na poziomie rozszerzonym obowiązuje list formalny.

Kryteria oceniania listu

- W obu rodzajach listów zdający/a musi odnieść się do wszystkich elementów polecenia i je rozwinąć. Elementy polecenia sformułowane są w innej formie dla każdego z poziomów. Na poziomie podstawowym w poleceniu mamy 4 „kropki" określające zagadnienia, do których należy się odnieść, a następnie je rozwinąć. Na poziomie rozszerzonym polecenia zawierają dwa elementy sformułowane tak, aby można się było do nich odnieść i je rozwinąć.
- Na poziomie podstawowym matury z języka angielskiego wymagana jest umiejętność napisania **listu prywatnego**, **e-maila** i **wiadomości umieszczanej na blogu**, a na poziomie rozszerzonym – **listu formalnego**, **rozprawki** oraz **artykułu**.

W tabelach poniżej przedstawiono zasadnicze różnice w wymaganiach na obu poziomach.

POZIOM PODSTAWOWY (*limit słów 80–130*)

List prywatny (nieformalny)
E-mail
Wiadomość umieszczana na blogu

	TREŚĆ ZADANIA (forma polecenia wspólna dla wszystkich rodzajów tekstów)	ELEMENTY OCENIANE
Polecenie w zadaniu w postaci czterech „kropek". Do każdego elementu należy **odnieść się** i go **rozwinąć**	Uczestniczyłeś/aś w obozie językowym w Anglii. W liście / e-mailu do kolegi/koleżanki:	1 **Treść**: do ilu elementów zdający się odniósł i ile z nich rozwinął (0–4 pkt)
Element pojedynczy, w którym oczekujemy od zdającego/ej samodzielnego rozwinięcia myśli, tzn. jeżeli ktoś napisze *I went on a camp because I like English*, to powinien dopisać przynajmniej jedno zdanie rozwinięcia według własnego pomysłu, np. *I want to pass my FCE in June next year*.	• wyjaśnij, dlaczego uczestniczyłeś/aś w obozie **Element 1**	2 **Spójność i logika** (0–2 pkt)
	• opisz miejsce, w którym mieszkałeś/aś, oraz swojego ulubionego nauczyciela **Element 2**	3 **Zakres środków językowych** (0–2 pkt)
Element podwójny, w którym oczekujemy od zdającego/ej odniesienia się do pierwszej części (przynajmniej jednego zdania), np. *I shared a room with a nice boy from Germany*, oraz rozwinięcia drugiej części (przynajmniej jedno zdanie), np. *My English teacher was a tiny woman with a fantastic sense of humour*.	• przedstaw wady i zalety pobytu na obozie **Element 3**	4 **Poprawność środków językowych** (0–2 pkt)
	• zaproponuj koledze/koleżance wspólny wyjazd na obóz w przyszłym roku **Element 4**	UWAGA! ▸ W zadaniu są już napisane tłustym drukiem następujące elementy listu / e-maila: zwrot rozpoczynający i kończący list, wstęp i zakończenie oraz w wiadomości na blogu: początek i zakończenie. ▸ Do liczby słów nie dodajemy słów wydrukowanych tłustym drukiem w arkuszu. ▸ Elementy nie muszą być realizowane w tej samej kolejności, co w treści zadania. ▸ Odniesienie się do jednego elementu i rozwinięcie go nie musi następować zdanie po zdaniu, jeżeli logika wypowiedzi osoby piszącej tego wymaga.

P Według Nowej Podstawy Programowej (IV.1.P punkty 5 i 7) na poziomie podstawowym w ww. formach wypowiedzi pisemnej oczekuje się od zdającego umiejętności:

1) opisania ludzi, przedmiotu, miejsca, zjawiska i czynności;
2) opisania wydarzenia z życia codziennego i skomentowania go;
3) przedstawienia faktów z przeszłości i teraźniejszości;
4) relacjonowania wydarzenia z przeszłości;
5) wyrażania i uzasadniania swoich opinii, poglądów i uczuć;
6) przedstawienia opinii innych osób;
7) przedstawienia zalet i wad różnych rozwiązań i poglądów;
8) opisania intencji, marzeń, nadziei i planów na przyszłość;
9) opisania doświadczenia swojego i innych;
10) wyrażania pewności, przypuszczenia, wątpliwości dotyczących zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
11) wyjaśnienia sposobu obsługi prostych urządzeń;
12) uzyskania i przekazania informacji i wyjaśnień;
13) prowadzenia prostych negocjacji (np. uzgadnianie formy spędzania czasu);
14) proponowania, przyjęcia i odrzucenia propozycji i sugestii;
15) proszenia o pozwolenie, udzielania i odmawiania pozwolenia;
16) wyrażania emocji;
17) proszenia o radę i udzielania rady;
18) wyrażania prośby i podziękowania oraz zgody lub odmowy wykonania prośby;
19) wyrażania skargi i przeprosin.

POZIOM ROZSZERZONY (*limit słów 200–250*)

List formalny
Rozprawka
Artykuł

36

Obydwa elementy polecenia wymagają od zdającego/ej własnego pomysłu na to, jak się do nich odnieść oraz jak je rozwinąć (można np. każdy element opisać w oddzielnym akapicie)

TREŚĆ ZADANIA (forma polecenia wspólna dla wszystkich rodzajów tekstów)	ELEMENTY OCENIANE
LIST FORMALNY Jesteś niezadowolony/a z obozu językowego w Anglii organizowanego przez biuro turystyczne. W liście z reklamacją wyjaśnij, dlaczego nie jesteś zadowolony/a z wyjazdu oraz poradź organizatorowi, w jaki sposób może zapobiec niezadowoleniu klientów w przyszłości. **Element 1** | **Element 2** ROZPRAWKA Coraz więcej osób korzysta z audiobooków, zamiast czytać papierowe wersje książek. Napisz rozprawkę na ten temat, przedstawiając wady i zalety tej formy czytelnictwa. **Element 1** | **Element 2** ARTYKUŁ Poproszono Cię o napisanie artykułu do gazetki szkolnej na temat sposobów spędzania wakacji. Napisz artykuł, w którym wyjaśnisz, dlaczego warto spędzać wakacje w sposób aktywny, oraz opiszesz swoje doświadczenie w tej dziedzinie. **Element 1** | **Element 2**	**1 Zgodność z poleceniem = elementy treści + elementy formy** (0–5 pkt) A Jako elementy **treści** rozumiemy **właściwy wstęp i zakończenie wypowiedzi oraz dwa elementy tematu / polecenia** (z odniesieniem się do nich i z rozwinięciem) B Za elementy **formy** uważamy: **elementy charakterystyczne dla danej formy**, czyli tezę (rozprawka), tytuł (artykuł) czy zwroty rozpoczynający i kończący (list formalny), oraz **kompozycję, uporządkowanie graficzne i limit słów**. **2 Spójność i logika** (0–2 pkt) **3 Zakres środków językowych** (0–3 pkt) **4 Poprawność środków językowych** (0–3 pkt) UWAGA! Na poziomie rozszerzonym przez odniesienie i rozwinięcie rozumiemy wieloaspektową realizację elementu, tzn. uporządkowane wypowiedzi od ogółu do szczegółu.

R Według Nowej Podstawy Programowej (IV.1.P i IV.1.R punkty 5 i 7) na poziomie rozszerzonym w ww. formach wypowiedzi pisemnej oczekuje się od zdającego umiejętności określonych dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1) wyjaśniania sposobu obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania;
2) przedstawiania w logicznym porządku argumentów za i przeciw dotyczących danej tezy lub rozwiązania;
3) prowadzenia negocjacji w trudnych sytuacjach życia codziennego;
4) ustosunkowania się do opinii innych osób;
5) komentowania, akceptowania lub kwestionowania opinii innych;
6) spekulowania na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;
7) wysuwania i rozważania hipotezy.

BOGACTWO JĘZYKOWE – SPÓJNIKI

Niezwykle istotnym elementem każdego tekstu są słowa i frazy łączniki (*linking words*), które powodują, że tekst dobrze się czyta i stanowi spójną całość dla czytelnika. Poniższa tabelka zawiera przykłady takich słów i wyrażeń z podziałem na funkcje, jakie pełnią w zdaniach. Pozostałe słowa łączące (oprócz spójników) znajdują się w tabeli „Przydatne zwroty" (ROZPRAWKA) na s. 73.

SPÓJNIKI (LINKING WORDS)

Funkcja	Przykłady	Przykład zdania
Spójniki wprowadzające zdania okolicznikowe **czasu** (*Time Linking Words*)	**after** – po **as** – w momencie, gdy **as soon as** – jak tylko **before** – przed, zanim **once** – jak tylko **since** – od (jakiegoś czasu) **until** (**till**) – aż do **when** – kiedy **whenever** – za każdym razem gdy **while** – podczas gdy **during** – podczas	*She mustn't do her exercises **until** they take the plaster off.*
Spójniki wprowadzające zdania okolicznikowe **przyczyny** (*Reason Linking Words*)	**as** / **because** / **since** – bo, ponieważ, skoro **that's why** – oto dlaczego **that's the reason why** – i właśnie dlatego	*I'm going to London. **That's the reason why** I need a dictionary.*
Spójniki wprowadzające zdania okolicznikowe **skutku** (*Result Linking Words*)	**as a result** – w rezultacie **consequently** / **as a consequence** – w związku z tym **nevertheless** – jednakże, niemniej (jednak) **therefore** – w rezultacie **so … that** / **such … that** – tak… że **thus** – tak więc	*She was **so** wet **that** she immediately went to change her clothes.*
Spójniki wprowadzające zdania okolicznikowe **celu** (*Purpose Linking Words*)	**so as to** – po to, żeby **so that** – żeby **in order that** – po to, żeby **in order to** – po to, żeby **to** (+ *bezokolicznik*) – żeby (*coś zrobić*)	*We bought this CD **so as to** listen to this kind of music in the car.*
Spójniki wprowadzające **kontrast** do zdania (*Concession Linking Words*)	**although** – chociaż **but** – ale **even though** – chociaż / mimo że **however** – pomimo to / mimo tego **on the other hand** – z drugiej strony **though** – chociaż / pomimo tego, że **whereas** / **while** – a / podczas gdy **despite** / **in spite of** – pomimo **otherwise** – w przeciwnym razie	*She likes cycling every weekend **whereas** / **while** her boyfriend prefers going to the cinema.*

Pisanie MATURA

BLOG

RODZAJE BLOGÓW

PREZENTACJA PASJI
- autora (np. sport, gotowanie, fotografia, itp.)

INSTRUKCJA
- mająca charakter poradnika dla czytelników poszukujących porady lub wskazówek (np. przepisy kulinarne, majsterkowanie, rękodzieło, itp.)

BLOG

RELACJA Z ŻYCIA PRYWATNEGO
- (np. podróże, uroczystości rodzinne, itp.) lub instytucji (np. hotelu, klubu)

MANIFEST POGLĄDÓW
- dotyczących różnych sfer życia (np. politycznych, religijnych)

Blog może zawierać elementy **wszystkich** form wypowiedzi pisemnej. Znajdziemy w nim zwroty charakterystyczne dla opowiadania, opisu, recenzji, raportu, artykułu, rozprawki, ogłoszenia, zaproszenia, wiadomości, pocztówki czy listu. Zawsze możesz skorzystać z tabeli „Przydatne zwroty" w tym *Repetytorium*.

- Pisząc wiadomość na blogu należy zadbać o poprawność gramatyczną oraz zwrócić uwagę na konsekwencję w stylu (nieformalny, półformalny, formalny), w zależności od tego, kto ma być naszym odbiorcą.
- Blog nie powinien zawierać bardzo długich wypowiedzi, ponieważ to zniechęca czytelnika do przeczytania tekstu do końca.
- Blog może być wzbogacony zdjęciami, filmami, grafiką lub zawierać linki do polecanych przez autora stron internetowych.

MODEL

ZADANIE

Samodzielnie wykonałeś/aś prezent dla kogoś bliskiego. Podziel się swoim pomysłem na blogu.

- Wyjaśnij, dlaczego postanowiłeś/aś obdarować osobę bliską prezentem.
- Opowiedz, w jakich okolicznościach wpadłeś/aś na pomysł wykonania prezentu.
- Opisz, jak zrobiłeś/aś prezent oraz skomentuj, jakie wywarł on wrażenie na osobie obdarowanej.
- Wyraź swoją opinię na temat prezentów wykonanych własnoręcznie i ją uzasadnij.

Rozwiń swoją wypowiedź w każdym z czterech podpunktów, pamiętając, że długość tekstu powinna wynosić **80–130** słów (nie licząc słów w zdaniach, które są podane pogrubioną czcionką). Oceniana jest umiejętność pełnego przekazania informacji (4 punkty), spójność i logika (2 punkty), bogactwo językowe (2 punkty) oraz poprawność językowa (2 punkty).

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Przed przystąpieniem do pisania swojego bloga zastanów się, jaki jest jego główny cel i kto miałby być jego odbiorcą.

A gift for my girlfried! Publish Save

NEW ENTRY

Title: *A gift for my girlfriend!*

Entry:

Hi everyone! Guess what! I've made a seasonal gift for my girlfriend by myself!

I was shopping for vegetables at the market full of old ladies selling flowers. My dream was to make an unforgettable impression on my girlfriend. Daisy loves sunflowers so I thought I would buy her one.

When I noticed a small boy eating the seeds I had an idea. I bought a big sunflower and imagined a pattern on it. Next, I picked out the seeds in order to make the shape of a heart. I left the sunflower on Daisy's bed. She was delighted when she saw it. She was so moved that it was difficult for her to hide her tears...

I think that self-made gifts make valuable memories. They are better because they are a unique part of us and no expensive present will ever replace them.

Don't hesitate! Somebody is waiting for a piece of you in a gift...

Element 2 (odniesienie)
Element 1 (odniesienie)
Element 1 (rozwinięcie)
Element 2 (rozwinięcie)
Element 3 (odniesienie)
Element 3 (rozwinięcie)
Element 4 (odniesienie)
Element 4 (rozwinięcie)

129 słów

ĆWICZENIA

1 **Przeczytaj poniższą wiadomość umieszczoną na blogu oraz sprawdź, czy autor tekstu odniósł się do wszystkich elementów polecenia i je rozwinął, odznaczając to w tabelkach pod kropkami.**

Treść zadania

Podczas wyjazdu na wakacje przeżyłeś/aś ciekawą przygodę związaną z dyscypliną sportu, którą uprawiasz. Podziel się tym doświadczeniem na blogu.

- Opowiedz, co robiłeś/aś tego dnia.

Element 1		

- Opisz nietypową sytuację, w jakiej się znalazłeś/aś.

Element 2		

- Wyjaśnij, co i dlaczego zrobiło na Tobie największe wrażenie.

Element 3		

- Napisz, czego nauczyło Cię to doświadczenie.

Element 4		

New tracks – New experiences! Publish Save

NEW ENTRY

Title: *New tracks – New experiences!*

Entry:

It was a typical summer day.

I was running, listening to chillout music and enjoying a beautiful sunrise. My energetic movements made my run the longest in my life. Suddenly, I realised that I had lost my way. Following the directions on my GPS wristwatch, I found myself on a sandy dune. Suddenly, I noticed an old carriage. When I approached the mysterious vehicle, I saw two leather suitcases. I was extremely excited at the very thought that somebody had left them there many years ago, so I decided to take a picture. 'Get out of here, will you!' I suddenly heard from behind. I turned round and I realised that the dune was simply a filmset. Now I know that you shouldn't always believe what you see. Next time I will look around before taking a picture.

I hope you will like my pictures!

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca indywidualna***. Postaraj się wymienić w blogu wszystkie podkreślone określenia na inne, pasujące do rzeczownika w tej samej frazie.

1b ***Praca w grupach***. Spróbujcie w trakcie „burzy mózgów" wymyślić inny scenariusz opowiadania związanego z podróżą na podstawie zdjęcia z walizkami, który mógłby zostać opublikowany na tym blogu i byłby zgodny z poleceniem do zadania.

2 **Na stronie www.enjoynaturaltreasures.blogspot.com ogłoszono konkurs na najlepszy blog nawiązujący do spotkań z naturą, dla którego inspiracją ma być poniższe zdjęcie. W tekście opublikowanym na blogu musisz:**

- poinformować, gdzie przebywasz, i wyjaśnić dlaczego,
- opisać uczucia, jakie towarzyszą Ci w codziennym obcowaniu z przyrodą,
- wyrazić swoją opinię na temat spędzania czasu blisko natury i ją uzasadnić,
- opisać swoje marzenie związane z fotografowaniem natury.

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca w parach***. Przeczytaj blog kolegi / koleżanki w parze i zastanów się nad logiką wypowiedzi oraz nad bogactwem językowym. Wymieńcie się spostrzeżeniami.

2b ***Praca w grupach***. Wyobraźcie sobie, że jesteście komisją konkursową. Czytając najciekawiej napisane blogi, podejmijcie decyzję, autorzy których z nich powinni zostać nagrodzeni opublikowaniem ich na oficjalnym profilu szkoły w internecie.

Pisanie: Przydatne zwroty

Notatka / Wiadomość · str. 25
Ogłoszenie · str. 27
Pocztówka · str. 30
Zaproszenie · str. 32
List prywatny / e-mail · str. 42, z zapytaniem · str. 45, z reklamacją lub zażaleniem · str. 48, do redakcji · str. 52
Opis osoby · str. 54, miejsca / budynku · str. 56, wydarzenia / imprezy · str. 58
Recenzja · str. 63–64
Opowiadanie · str. 66–67
Rozprawka · str.73

39

LIST PRYWATNY / E-MAIL

List prywatny (*A private letter*) jest to **list lub e-mail do przyjaciół i znajomych**. W zależności od tego, co chcemy przekazać w liście / e-mailu do znajomych, możemy zastosować następujące techniki pisania:

1 **argumentowanie** (np. zajmowanie stanowiska w jakiejś kwestii, uzasadnianie dokonanego wyboru itd.),
2 **opisywanie** (np. miejsca, sytuacji, osoby itp.),
3 **recenzowanie** (np. ocena jakiegoś wydarzenia kulturalnego, w którym braliśmy udział),
4 **opowiadanie** (np. relacjonowanie lub podsumowanie jakiegoś ważnego dla nas wydarzenia, przygody, przeżycia, itd.).

Ze względu na fakt, iż liczba tematów, które możemy poruszyć w liście prywatnym / e-mailu, jest właściwie nieograniczona, pisząc taki list / e-mail należy wykazać się znajomością wielu rozmaitych struktur leksykalno-gramatycznych i umiejętnością odpowiedniego stosowania ich w zależności od kontekstu sytuacyjnego.

W liście prywatnym / e-mailu używamy **stylu nieformalnego**, czyli możemy stosować:

- wyrażenia potoczne / idiomy, np. *What are you up to? Please drop me a line*,
- formy ściągnięte czasowników, np. *I'll, she's, we'd*,
- słownictwo potoczne, używane w życiu codziennym, np. *It's full of life*.

STRUKTURA

List prywatny / e-mail składa się z **5 elementów**.

1 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY	▷ *rozpoczynający list / e-mail, po którym zawsze stawiamy przecinek.*
2 WSTĘP	Zdający/a: ▷ *podaje powód, dla którego pisze,* ▷ *dziękuje za otrzymany list / e-mail,* ▷ *przeprasza, że tak długo nie pisał/a (np. z jakiegoś konkretnego powodu), pyta adresata / adresatkę, co u niego / niej słychać, lub zadaje inne pytanie w nawiązaniu do wcześniejszej korespondencji.*
3 ROZWINIĘCIE	Zdający/a: ▷ *rozwija różne tematy, w zależności od treści zadania:* *JEDEN AKAPIT – realizacja wszystkich elementów polecenia w jednym akapicie,* *KILKA AKAPITÓW – realizacja każdego elementu zadania w oddzielnym akapicie.*
4 ZAKOŃCZENIE	Zdający/a: ▷ *podsumowuje swój list / e-mail,* ▷ *podkreśla, że musi kończyć (np. z jakiegoś konkretnego powodu),* ▷ *prosi o szybką odpowiedź,* ▷ *przekazuje komuś pozdrowienia, itp.*
5 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY PODPIS – XYZ	▷ *kończący list / e-mail, po którym zawsze stawiamy przecinek.*

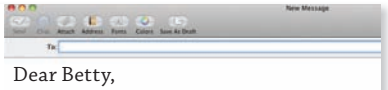
MODEL

ZADANIE

W związku z rozpoczęciem studiów musiałeś/aś przeprowadzić się do innego miasta. W liście / e-mailu do kolegi / koleżanki, którego / którą poznałeś na kursie językowym w Londynie:

- wyjaśnij, co studiujesz i dlaczego wybrałeś/aś ten kierunek,
- opisz, jakie masz warunki zakwaterowania oraz współlokatora/ów,
- wyraź opinię na temat miasta, w którym studiujesz,
- zaproponuj koledze / koleżance odwiedzenie Cię.

Rozwiń swoją wypowiedź w każdym z czterech podpunktów, pamiętając, że długość listu powinna wynosić **80–130** słów (nie licząc słów w zdaniach, które są podane pogrubionym drukiem). Oceniana jest umiejętność pełnego przekazania informacji (4 punkty), spójność i logika (2 punkty), bogactwo językowe (2 punkty) oraz poprawność językowa (2 punkty).

ZWROT ROZPOCZYNAJĄCY — Dear Betty,

WSTĘP — I'm sorry I haven't written for so long but I've been busy recently. I'm writing to tell you my news. Guess what!

ROZWINIĘCIE — I passed my entrance exams to the Jagiellonian University in Cracow. I'm studying medicine here because I'm interested in medical research. My father is a doctor, so I want to continue our family tradition. I'm renting a cosy flat in the centre. I share this flat with my new friends and I like their sense of humour. It's great to live in Cracow. There are more tempting attractions here than in my hometown. If you have some free time, please come over. I would like you to meet my friends.

- Element 1 (odniesienie)
- Element 1 (rozwinięcie)
- Element 2 (odniesienie)
- Element 2 (rozwinięcie)
- Element 3 (odniesienie)
- Element 3 (rozwinięcie)
- Element 4 (odniesienie)
- Element 4 (rozwinięcie)

ZAKOŃCZENIE — That's all for now.
Please drop me a line.

ZWROT KOŃCZĄCY — Yours,
XYZ

123 słów

ĆWICZENIA

1 **Przeczytaj poniższy list i zastanów się, czy piszący/a zawarł/a w nim wszystkie elementy treści zadania. Zaznacz odniesienie się do każdego elementu (i jego rozwinięcie) w ramkach oraz podkreśl je w tekście. Następnie popraw ten list tak, aby był zgodny z treścią zadania oraz mieścił się w limicie słów (80–130).**

Treść zadania

W zeszłym miesiącu wziąłeś/wzięłaś udział w zawodach tanecznych i odniosłeś/aś pewien sukces, którym chcesz się podzielić ze znajomymi z Belgii poznanymi na warsztatach tanecznych w Budapeszcie. W liście / e-mailu do nich:

- opisz przebieg zawodów,

Element 1		

- zrelacjonuj przygotowania do nich,

Element 2		

- przedstaw swoich rywali oraz wyraź uczucia w związku ze zdobytą przez Ciebie nagrodą,

Element 3		

- wyjaśnij, jaka była główna nagroda oraz jakie masz plany na najbliższą przyszłość.

Element 4		

Hi Ruth and Jude,

How are you? It was great to hear from you.

I'm sorry that I haven't written for so long but I was very busy preparing for our Annual Dance Contest in Paris.

Last weekend I participated in the Dance Contest. It took me three months to prepare for the competition. It was so tiring because I spent eight hours a day practising with my partner. You won't believe it, but my main rivals were dancers from Russia and Bulgaria. They performed very well and were wearing awesome costumes. After the final I got third prize. I was really proud of it. The winner of the contest received a cash prize and was invited to perform live at the International Dance Theatre in Paris.

Unfortunately, I missed a lot of lessons so I've got to catch up as quickly as I can. I have a lot of tests to take and pass.

That's all my news.

Best regards,

XYZ

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca indywidualna***. Sprawdź, czy w napisanym przez Ciebie liście / e-mailu umieściłeś/aś wszystkie 4 elementy polecenia wraz z odniesieniem się i rozwinięciem.

1b ***Praca w parach***. Według tego samego schematu napiszcie razem list / e-mail, który będzie dotyczył innego konkursu.

1c ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy hasła „Element 1", „Element 2", „Element 3", „Element 4", a następnie w trakcie „burzy mózgów", zapiszcie najciekawsze językowo pomysły na realizację „kropek". W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*).

1d ***Praca indywidualna***. Wybierz z „burzy mózgów" najciekawsze realizacje „kropek", a następnie napisz list / e-mail jeszcze raz – zgodnie z treścią zadania.

2 **Poniżej podano treść zadania wraz z rozwiązaniem. Autor listu / e-maila pisząc go był w dobrym nastroju. Nie zmieniając polecenia, tzn. realizując te same elementy, sformułuj list / e-mail tak, jakby pisała go osoba będąca w złym nastroju. Użyj wybranych słów i zwrotów z ramki.**

disgusting • boring • dirty • waste time • demanding • crowded and noisy neighbourhood • impatient • dull • to be fed up • I couldn't stand • unacceptable

⇢ *Zdanie: I stayed in a beautiful dorm. można zamienić na: I stayed in an ugly dorm.*

Treść zadania

Przebywałeś/aś na kursie językowym w Anglii. Po powrocie postanowiłeś/aś napisać list / e-mail do kolegi / koleżanki:

- wyjaśnij, w jakim mieście przebywałeś/aś, oraz opisz miejsce zakwaterowania,
- wyraź swoją opinię na temat nauczycieli, z którymi miałeś/aś zajęcia, i ją uzasadnij,
- opisz kolegów / koleżanki, których/e poznałeś/aś na kursie,
- zarekomenduj koledze / koleżance kurs językowy za granicą.

Dear Susan,

Thank you very much for your last letter. I wanted to drop you a line to tell you my news.

I have just come back from a fantastic six-week English course in Oxford. I stayed in a beautiful dorm in a quiet area, close to my school. My room was beautifully furnished. I liked my young and easy-going teachers. They were very patient and their lessons were funny. I shared my room with my three new friends from Norway. They are all interested in windsurfing, so we had a lot to talk about. I would really recommend this course to you. It's an exciting experience and a good chance to learn the language in an English-speaking environment.

That's all for now.

Hope you're OK.

Hugs and kisses,

XYZ

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca indywidualna***. Sprawdź, czy w napisanym przez Ciebie liście / e-mailu umieściłeś/aś wszystkie elementy polecenia.

2b ***Praca w parach***. Wypiszcie z obu listów / e-maili wszystkie pary zwrotów o przeciwnym znaczeniu.

2c ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy hasła „Element 1", „Element 2", „Element 3", „Element 4", a następnie w trakcie „burzy mózgów" zapiszcie najciekawsze językowo pomysły na inne realizacje „kropek", pasujące do treści zadania.

2d ***Praca indywidualna***. Napisz nowy list / e-mail, wykorzystując zwroty zapisane na tablicy.

41

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Zwrot rozpoczynający list prywatny / e-mail	
Dear Mum, / Dear Dad,	Droga Mamo / Drogi Tato!
Hello Peter, / Hi Barbara,	Cześć Piotrze / Barbaro!
Początek listu prywatnego / e-maila	
How are you doing? / What's new? / How are you?	Jak się masz? / Co słychać? / Co u Ciebie?
Hope you are OK.	Mam nadzieję, że u Ciebie wszystko w porządku.
Thank you very much for your last letter.	Bardzo dziękuję za ostatni list.
I'm sorry I haven't written for such a long time. / Sorry for not writing for so long.	Przepraszam, że tak długo nie pisałem/am.
I'm very happy to hear that you are fine.	Miło mi słyszeć, że u Ciebie wszystko w porządku. / że masz się dobrze.
It was a pleasant surprise to hear from you again.	Sprawiłeś/aś mi miłą niespodziankę swoim listem.
Powód napisania listu prywatnego / e-maila	
Przekazujemy nowe wiadomości	
I'm writing to tell you that I passed all my exams last week.	Piszę, żeby Ci powiedzieć, że w zeszłym tygodniu zdałem/am wszystkie egzaminy.
Guess what happened!	Nie uwierzysz, co się stało!
You won't believe it!	Na pewno mi nie uwierzysz!
I wanted to drop you a line to tell you my news.	Chciałem/am Ci skrobnąć o tym, co nowego u mnie.
A quick letter to let you know that I'm moving to Berlin.	Krótki liścik, aby dać Ci znać, że przeprowadzam się do Berlina.
Prosimy o informację / Przekazujemy informację	
I'm thinking of buying a new bike.	Myślę o kupnie nowego roweru.
Do you know anything about holiday resorts in Turkey?	Czy wiesz coś na temat kurortów w Turcji?
I want to find out about the driving course you took.	Chciał/a/bym się czegoś dowiedzieć na temat Twojego kursu na prawo jazdy.
I wondered if you could help me.	Zastanawiałem/am się, czy mógłbyś/mogłabyś mi pomóc.
Could you recommend (me) a tutor?	Czy mógłbyś / mogłabyś mi polecić jakiegoś korepetytora?
Przepraszamy	
I'm writing to apologise for my bad behaviour.	Piszę, aby Cię przeprosić za moje złe zachowanie.
I'm writing to tell you how sorry I am (that ...).	Piszę, aby Ci powiedzieć, jak bardzo jest mi przykro, (że…).
It will never happen again.	To już się nie powtórzy.
I admit that it was my fault.	Przyznaję, że to była moja wina.
Zapraszamy / Odpowiadamy na zaproszenie	
I'm writing to invite you to my house-warming party.	Piszę, żeby Cię zaprosić na parapetówkę.
Thanks a lot for the invitation / inviting me to your birthday party but …	Wielkie dzięki za zaproszenie. / zaproszenie mnie na Twoje urodziny, ale…
I'd love to come.	Bardzo chciał/a/bym przyjść.
I was wondering if you could come to us in July.	Zastanawiałem/am się, czy nie mógłbyś / mogłabyś przyjechać do nas w lipcu.
Prosimy o pomoc lub radę / Udzielamy rady	
I've got a problem and I think you can help.	Mam problem i myślę, że możesz mi pomóc.
I really need your advice on / about …	Naprawdę potrzebuję Twojej rady…
Could you tell me what I should do? / Please tell me what to do.	Proszę, powiedz mi, co mam zrobić?
If I were you, I would tell him / her the truth.	Na Twoim miejscu powiedział/a/bym mu / jej prawdę.
Could you do something for me? / Could you do me a favour?	Czy mógłbyś/mogłabyś coś dla mnie zrobić? / wyświadczyć mi przysługę?
I'm sorry to hear that you failed your exam but I think I can / could help.	Przykro mi słyszeć, że oblałeś/aś egzamin, ale myślę, że mógłbym/ mogłabym Ci pomóc.
Gratulujemy	
Congratulations on your graduation.	Gratuluję ukończenia szkoły.
I was really happy to hear that you won the main prize.	Z prawdziwą przyjemnością dowiedziałem/am się, że wygrałeś/aś główną nagrodę.
Dziękujemy	
I'm writing to thank you for the photos.	Piszę, aby Ci podziękować za zdjęcia.
It was very kind of you to put up my brother / sister.	To miło z Twojej strony, że przenocowałeś/aś mojego brata / moją siostrę.
Zakończenie listu prywatnego / e-maila	
Well, that's all my news. / That's all for now.	To już wszystkie wiadomości ode mnie. / To wszystko na dziś.
Anyway, I have to finish now.	No cóż, muszę kończyć.
I must be going. / Got to go now.	Muszę lecieć.
Hope to hear from you soon.	Mam nadzieję, że wkrótce do mnie napiszesz.
Please drop me a line.	Skrobnij do mnie.
Let's keep in touch.	Bądźmy w kontakcie.
See you soon.	Do zobaczenia wkrótce.
Give my regards to your parents. / Say hello to your sister.	Przekaż moje pozdrowienia rodzicom. / Pozdrów siostrę.
I'm waiting for your letter.	Czekam na list od Ciebie.
Write back soon and let me know what you think (about it).	Odpisz szybko i daj mi znać, co o tym sądzisz.
Zwrot grzecznościowy kończący list prywatny / e-mail	
Hugs and kisses,	Uściski i buziaczki
Best wishes, / All the best,	Wszystkiego dobrego
Take care,	Uważaj na siebie
Lots of love, / Love,	Ucałowania
Regards,	Pozdrawiam
Yours,	Twój / Twoja

LIST Z ZAPYTANIEM

STRUKTURA

List z zapytaniem (*A letter of enquiry*) składa się z **5 elementów**:

1 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY	▷ *rozpoczynający list / e-mail, po którym stawiamy przecinek.*
2 WSTĘP	Zdający/a: ▷ *podaje powód, dla którego zwraca się do adresata (np. chce uzyskać więcej informacji na temat reklamowanego w gazecie kursu masażu),* ▷ *wyraża zainteresowanie sprawą (produktem lub usługą).*
3 ROZWINIĘCIE	Zdający/a: ▷ *wyraża swoje wątpliwości (w związku z uzyskaną niepełną informacją lub niezrozumieniem fragmentu ogłoszenia),* ▷ *zwraca się z prośbą o (dodatkowe) informacje,* ▷ *dopytuje o szczegóły (zadaje pytania adresatowi).*
4 ZAKOŃCZENIE	Zdający/a: ▷ *wyraża podziękowanie za zainteresowanie jego / jej prośbą i ewentualną pomoc,* ▷ *prosi o odpowiedź.*
5 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY PODPIS – XYZ	▷ *kończący list / e-mail, po którym stawiamy przecinek.*

MODEL

ZADANIE

Studiujesz medycynę w Cambridge i postanowiłeś/aś kupić nowy telefon komórkowy dla swojego młodszego brata. Napisz list do operatora sieci komórkowej V-mobile w związku ze znalezionym w gazecie ogłoszeniem, w którym poprosisz o objaśnienie możliwości technicznych danego modelu telefonu oraz wykażesz zainteresowanie dotyczącymi oferty specjalnej.

Limit słów: 200–250.

Ten modelowy list zawiera **wszystkie elementy treści** listu, w tym 2 rozwinięte elementy tematu zadania, oraz nie zawiera fragmentów odbiegających od tematu. Jeżeli chodzi o **elementy formy**, to list zawiera zwroty: otwierający i kończący, zachowuje odpowiednie proporcje między częściami, mieści się w limicie słów (204) i ma przejrzysty układ graficzny.

Dear Sir or Madam,

I am writing with reference to your advertisement in the latest issue of *Newsweek* magazine. I am interested in obtaining a Sky Wars mobile phone because I want to equip my younger brother with a new phone. Your offer seems to be very convincing, but I need to know more details concerning technical data.

Firstly, I would like to know what kinds of replaceable cases you can offer because it is very important for boys to change the story episodes every month.

Secondly, it would also be useful for me to have information concerning roaming because my brother is a tennis player and he travels a lot.

Thirdly, I would appreciate it if you sent me some details concerning an in-built camera and extra applications. I would also need information on the Internet subscription.

Finally, your advert contains some information about discounts for teenagers. Could you tell me if there are any special prices for students under sixteen?

Moreover, I would also like to be informed about the possibility of buying a service package including insurance.

Thank you for your assistance in this matter.

I would be grateful to receive this information as soon as possible.

Yours faithfully,

XYZ

ZWROT ROZPOCZYNAJĄCY LIST
WSTĘP
Element 1 (odniesienie)
Element 1 (rozwinięcie)
ROZWINIĘCIE
Element 2 (odniesienie)
Element 2 (rozwinięcie)
ZAKOŃCZENIE
ZWROT KOŃCZĄCY LIST

43

Pisanie *MATURA*

ĆWICZENIA

1 **Przetłumacz na język angielski podane w nawiasach fragmenty zdań. Spróbuj odtworzyć treść zadania.**

Dear Sir / Madam,

I am writing with reference to the advertisement (*w związku z ogłoszeniem*) in *Holidaymaker Magazine*. Your offer seems to be convincing (*wydaje się przekonująca*), but I need to know some details about (*trochę szczegółów na temat*) Blue Lagoon Apartments.

First of all, I would like to know if there are any vacant places (*czy są jakieś wolne miejsca*) in June. We are a family of five and we would like to stay for three weeks. (*Był/a/bym wdzięczny/a*) I would be grateful if you could tell me the price for a three-bedroom apartment with a view of the sea. It would be useful for us to know if you accept animals and how much you charge for a small dog per night (*ile wynosi opłata za małego psa za noc*).

Could you give me more information about the apartments? Is the kitchen equipped with a high chair for a baby? (*Ponadto, chciał/a/bym wiedzieć*) Moreover, I would like to know if this area is quiet at night. I also need some information about the attractions (*potrzebuję informacji na temat atrakcji*) for teenagers. Finally, I need to know what water sports are available and how much they cost.

(*Był/a/bym wdzięczny/a za szybką odpowiedź*). I would appreciate a quick reply.

Yours faithfully,

XYZ

2 **Poniżej znajduje się wzór listu z zapytaniem. Napisz dwa takie listy w odpowiedzi na dwa różne ogłoszenia.**

Treść zadania (do obu listów)

Zainteresowało Cię pewne ogłoszenie w gazecie / na stronie internetowej dotyczące wzięcia udziału w testowaniu jakiegoś kosmetyku / wyjazdu na wakacje. W liście z zapytaniem do instytucji, która opublikowała to ogłoszenie, poproś o wyjaśnienie swoich wątpliwości dotyczących jakiegoś elementu ogłoszenia oraz przesłanie Ci dodatkowych informacji.

Limit słów: 200–250.

LETTER OF ENQUIRY
(TEMPLATE)

I am writing with reference to _____

I find your offer very interesting because _____

_____

I need to ask for more information about _____

_____

First of all, I would like to know _____

_____

Would it be possible for you to provide me with information on _____

I have some doubts concerning _____

Could you possibly _____

I would appreciate a reply at your earliest convenience.

You can contact me on my mobile: 73738906.

Yours faithfully,

XYZ

OGŁOSZENIE 1

WANTED

Volunteers to test a new skin care product

(MANCHESTER)

Choose Safe & Cruelty-Free Products

Animal testing is a controversial safety measure used by many manufacturers of personal-care and household products. The aim is to avoid injury to humans by first testing the safety of new products on animals.

Face the Challenge

We are looking for volunteers in Manchester or the surrounding area to test a new moisturizer that benefits from natural dairy-based products to make the skin look better.

Our mission is simple – we want to remind people that everything they need to feel and look beautiful can be found in nature and does not have to be tested on animals.

To learn more about our company, check out our website at www.dairymirror.com

Please email us if you are interested in participating in our research that begins in March.

OGŁOSZENIE 2

The Maldives

a Mecca for diving-enthusiasts from all over the world

The Maldives have deep blue seas, turquoise reefs, white sandy beaches and palm trees. If you want to chill out, enjoy an adventure holiday.

HOLIDAY TYPE:

THESE PERFECT CONDITIONS HAVE CREATED ONE OF THE WORLD'S RICHEST DIVING CORAL-REEF AREAS. ALL RESORTS AND SAFARI BOATS GIVE YOU BASIC TO ADVANCED TRAINING USING WELL-MONITORED DIVING FACILITIES OF A HIGH STANDARD.

DEPARTURES:

We offer a complete tailor-made service.

PRICE: FROM € 2500–4000

www.divingadventures.mal

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca indywidualna***. Przeczytaj napisane listy jeszcze raz i sprawdź, czy zmieściłeś/aś się w limicie słów.

2b ***Praca w parach***. Przeczytaj listy kolegi / koleżanki, a następnie porównajcie zdania, w których zawarte są elementy wymienione w treści zadania.

2c ***Praca w grupach***.

- Zorganizujcie „burzę mózgów" i wypiszcie na tablicy najciekawsze leksykalnie i gramatycznie zdania z obydwu listów, podpisując je pod elementami nr 1 i 2.
- Dzieląc się na dwie mniejsze grupy, napiszcie dwa ogłoszenia dotyczące jakiejś akcji lub wakacji (każda grupa inne). Następnie wymieńcie się ogłoszeniami i napiszcie list z zapytaniem według wzoru.

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Zwrot rozpoczynający list z zapytaniem	
Dear Sir or Madam, / Dear Mrs Robson,	Szanowni Państwo, / Szanowna Pani (Robson),
Wstęp do listu	
I am writing on behalf of my friends / a group of students, etc.	Piszę w imieniu moich przyjaciół / grupy uczniów, itd.
I am writing to ask / enquire about an English course.	Zwracam się z pytaniem o kurs języka angielskiego.
I am writing with reference to…	Piszę w związku z / w nawiązaniu do…
I am writing with regard to / in reply to…	Piszę w związku z… / w odpowiedzi na…
I read your advertisement in a local newspaper and I would like to ask a few questions concerning your offer.	Przeczytałem/am ogłoszenie w prasie lokalnej i chciał/a/bym zadać kilka pytań dotyczących Państwa oferty.
Wyrażanie zainteresowania sprawą (np. ogłoszeniem)	
I am interested in a summer language course / massage course / working together / testing a new washing powder, etc.	Jestem zainteresowany/a letnim kursem językowym / kursem masażu / współpracą / testowaniem nowego proszku do prania, itd.
I am planning to volunteer this summer holiday and that is why I found this offer interesting.	Zamierzam pracować jako wolontariusz/ka podczas tegorocznych letnich wakacji i właśnie dlatego Państwa oferta wydaje mi się interesująca.
I have been looking for / I am looking for a company that might subsidise our local youth club for (the) underprivileged teenagers.	Szukałem/am / Szukam firmy, która mogłaby dofinansować nasz lokalny klub dla młodzieży z zaniedbanych środowisk.
Your company / this product / your service was recommended to me by …	Państwa firma / Ten produkt / Państwa usługi został/a/y mi polecona/y/e przez…
Wyrażanie wątpliwości	
I have read the advertisement and I am not sure if I can apply because I am under eighteen.	Przeczytałem/am ogłoszenie i nie jestem pewien / pewna, czy mogę złożyć podanie, skoro nie mam osiemnastu lat.
I have some doubts concerning the itinerary / salary / obligatory medical certificate, etc.	Mam kilka / pewne wątpliwości dotyczących/e planu podróży, wynagrodzenia / obowiązkowego zaświadczenia lekarskiego itd.
It is not clear to me if the price includes the costs of accommodation / this model of GPS has an in-built recharger.	Nie jest dla mnie jasne, czy cena zawiera koszt zakwaterowania / ten model GPS ma wbudowaną ładowarkę.
Dowiadywanie się o szczegóły – zadawanie pytań	
Another matter I need information on is what kind of certificate I should enclose / send.	Kolejną sprawą, co do której muszę być poinformowany/a, jest rodzaj certyfikatu, który powinienem/powinnam dołączyć / wysłać.
Could you please let me know if I am allowed to record the lectures / take pictures of the school building, etc.	Proszę o informację, czy mogę nagrywać wykłady / robić zdjęcia budynku szkolnego, itd.
I also require information on the cost of the course / training period, etc.	Potrzebuję też informacji na temat kosztu kursu / praktyki, itd.
I have some questions concerning your offer / product / project, etc.	Mam kilka pytań dotyczących Państwa oferty / produktu / projektu, itd.
I would also like to be informed if / what / who / when / where / how / why…	Chciał/a/bym być także poinformowany/a, czy / co / kto / kiedy / gdzie / jak / dlaczego…
I would appreciate it if you could send me a leaflet / sample / estimate, etc.	Był/a/bym zobowiązany/a, gdybyście Państwo przysłali mi ulotkę / próbkę / wstępną kalkulację, itd.
I would like to ask for further information concerning / about my participation in this project / extra-curricular subjects / post-graduate studies, etc.	Proszę o dalsze informacje dotyczące mojego udziału w projekcie / przedmiotów dodatkowych / studiów podyplomowych, itd.
I would like to know more (details) about the course / the camp / this festival / admission fees / facilities for the disabled, etc.	Chciał/a/bym znać więcej szczegółów dotyczących kursu / obozu / tego festiwalu / opłat za wstęp / udogodnień dla niepełnosprawnych, itd.
Would it be possible for you to provide me with information on the medical services / seasonal job offers available in your area, etc.?	Czy byłoby to możliwe, abyście Państwo poinformowali mnie o usługach medycznych / ofertach pracy sezonowej dostępnych w tym rejonie, itd.?
Zakończenie	
I would be grateful to receive this information as soon as possible.	Był/a/bym wdzięczny/a za uzyskanie tych informacji najszybciej jak to możliwe.
Thank you for your assistance in this matter.	Dziękuję za pomoc w tej sprawie.
I would be grateful for a quick reply.	Był/a/bym wdzięczny/a za szybką odpowiedź.
I look forward to hearing from you as soon as possible.	Oczekuję odpowiedzi tak szybko, jak to możliwe.
Thank you in advance for your help / kindness / your cooperation / considering my request, etc.	Dziękuję z góry za pomoc / uprzejmość / współpracę / uwzględnienie mojej prośby, itd.
Zwrot kończący list z zapytaniem	
Yours faithfully,	Z poważaniem, (*jeżeli list kierujemy do instytucji, bez wymieniania nazwiska konkretnej osoby*)
Yours sincerely,	Z poważaniem, (*jeżeli list kierujemy do konkretnej osoby w instytucji*)

LIST Z REKLAMACJĄ LUB ZAŻALENIEM

List z reklamacją lub **zażaleniem** (*A letter of complaint*) jest to list formalny, który piszemy do instytucji lub konkretnej osoby w celu wyrażenia naszego niezadowolenia z zakupionych produktów lub jakości świadczonych usług. List składa się z **5 elementów**:

STRUKTURA

1 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY	▹ *rozpoczynający list / e-mail, po którym stawiamy przecinek.*
2 WSTĘP	Zdający/a: ▹ *podaje powód, dla którego zwraca się do adresata listownie (np. chce złożyć reklamację w związku z zakupionym przedmiotem),* ▹ *sygnalizuje niezadowolenie.*
3 ROZWINIĘCIE	Zdający/a: ▹ *opisuje awarię i / lub uszkodzenie przedmiotu, z którego nie jest zadowolony/a,* ▹ *podaje lub wylicza szczegóły dotyczące jego / jej pobytu w jakimś miejscu, zachowania obsługi, zastanych warunków, itd.,* ▹ *określa konsekwencje.* (Każda kwestia powinna być poruszona w oddzielnym akapicie.)
4 ZAKOŃCZENIE	Zdający/a: ▹ *precyzuje oczekiwaną rekompensatę,* ▹ *zwraca się z sugestią rozwiązania problemu.*
5 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY PODPIS – XYZ	▹ *kończący list, po którym zawsze stawiamy przecinek.*

MODEL

ZADANIE

Zamówiłeś/aś z katalogu wysyłkowego prezent dla bliskiej osoby na święta. W liście z reklamacją wyjaśnij, dlaczego produkt nie spełnił Twoich oczekiwań, oraz zaproponuj rozwiązanie zaistniałej sytuacji.

Limit słów: 200–250.

Ten modelowy list zawiera wszystkie **4 elementy treści** listu, w tym dwa rozwinięte elementy tematu zadania, oraz nie zawiera fragmentów odbiegających od tematu. Jeżeli chodzi o **elementy formy**, to list zawiera zwroty: otwierający i kończący, zachowuje odpowiednie proporcje między częściami, mieści się w limicie słów (203) i ma przejrzysty układ graficzny.

Dear Sir or Madam,

I am writing to express my dissatisfaction with the Silver Elf Figurine I purchased from your mail-order company. As I think the catalogue was definitely misleading, there are some points I would like to mention.

When I opened the package, there was a golden sculpture inside the box instead of the silver one which I had ordered. In addition to this, one of its wings was broken.

To make matters worse, the catalogue said that if we purchased the product in November, we would get 20% discount and a free cleaning set. However, the price reduction was not taken into account, and there was no extra gift included.

As a result of delayed delivery, I was facing the fact that my daughter would not get her dream figurine for Christmas. I went to some extra expense, since I had to buy another gift to avoid her severe disappointment.

I expect a full refund. I will send you pictures of the figurine and a copy of my receipt. I would appreciate it if you provided me with a full explanation for the poor service I received.

Taking into consideration all the trouble I have experienced, I believe I can expect an apology.

I look forward to receiving your reply.

Yours faithfully,

XYZ

ZWROT ROZPOCZYNAJĄCY LIST
WSTĘP
Element 1 (odniesienie)
Element 1 (rozwinięcie)
ROZWINIĘCIE
Element 2 (odniesienie)
Element 2 (rozwinięcie)
ZAKOŃCZENIE
ZWROT KOŃCZĄCY LIST

ĆWICZENIA

1 Poniżej umieszczono list z reklamacją oraz treść zadania. Zastanów się, czy osoba pisząca odniosła się do wszystkich elementów polecenia i rozwinęła je, podkreśl te fragmenty w liście, a następnie policz słowa.

Treść zadania

Podczas pobytu w Brukseli zaprosiłeś/aś znajomego/ą do restauracji. Jesteś bardzo niezadowolony/a ze sposobu, w jaki Cię obsłużono. Napisz list z reklamacją do menadżera, w którym uzasadnisz, dlaczego swój pobyt w restauracji uważasz za nieudany i zaproponujesz rozwiązania, które poprawią jakość oferowanych tam usług w przyszłości.

Dear Sir,

I am writing to complain about the unacceptable service that I experienced in your restaurant last Saturday.

First of all, I was given a table right in front of the toilets because there was not any other available. The waiter explained to me that my advance booking had been lost. Secondly, I had to wait nearly an hour to be served because there were too few waiters in the evening. I was also forced to order meat because there was no vegetarian food on the menu. I would also like to draw your attention to the incompetence of the service because the waiter was not able to tell us anything about the French cuisine on the menu when my partner asked him to recommend something. As a result, she was served a plate of oysters although she had mentioned earlier that she did not like seafood. To make matters worse, when I saw the bill I noticed a mistake. The waiter had included extra mineral water in the bill.

It would be wise to provide your employees with better training to avoid disappointment of your customers in future. Moreover, it would be better to employ more waiters in the evening. I also think that you should include vegetarian food on the menu.

I would appreciate it if you provided me with a full explanation for the poor service I received.

I look forward to hearing from you.

Yours faithfully,

XYZ

Liczba słów: _____

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca indywidualna***. Przeczytaj list jeszcze raz i postaraj się wydłużyć go do 250 słów.

1b ***Praca w parach***. Przeczytaj wydłużony list kolegi / koleżanki i porównajcie zmiany, jakich dokonaliście w swoich listach.

1c ***Praca w grupach***. Wybierzcie inne miejsce, w którym moglibyście być niezadowoleni z pobytu, i napiszcie na tablicy hasła „Element tematu 1" i „Element tematu 2". Następnie w trakcie „burzy mózgów" zapiszcie najciekawsze językowo pomysły na odniesienie się do tych elementów zadania i na ich rozwinięcie. W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*).

1d ***Praca indywidualna***. Napisz nowy list ze słownictwem z utworzonej mapy myśli, zachowując wszystkie elementy formy i treści listu z reklamacją.

2 Poniżej znajduje się wzór listu z reklamacją. Napisz dwa listy z zażaleniem, wykorzystując słownictwo podane w ramkach. Pamiętaj, że obowiązuje Cię limit 200–250 słów. W przypadku rozbudowanego rozwinięcia możesz zakończyć list inaczej niż we wzorze, wykorzystując któryś ze zwrotów z tabeli „Przydatne zwroty" (s. 48).

LETTER OF COMPLAINT
(TEMPLATE)

Dear Sir or Madam,

I am writing to express my total dissatisfaction with ____

_____

_____

First of all, I would like to draw your attention to the fact that _____

_____

_____

To make matters worse, _____

_____

_____

Moreover, _____

_____

_____

The main thing which I cannot accept is that _____

_____

_____

Taking into consideration all the trouble I experienced, I hope I can expect a refund. I would appreciate it if you provided me with a full explanation for the poor service I received.

I look forward to hearing from you.

Yours faithfully,

XYZ

1 List do właściciela firmy organizującej intensywny kurs języka angielskiego dla biznesu.

too little speaking practice • inconvenient hours • difficult homework • inexperienced teacher • useless translation exercises • impolite remarks concerning pronunciation

2 List do dyrektora przychodni dentystycznej.

anaesthetic • painful extraction • reusable gloves • high price • neglected waiting room • a trainee

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca indywidualna***. W swoich listach podkreśl wszystkie frazy z ramek w ćwiczeniu.

2b ***Praca w parach***. Przeczytaj pracę kolegi / koleżanki i sprawdź, czy dopisane do wzoru fragmenty są logicznie i gramatycznie powiązane z sugerowanymi początkami zdań.

2c ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy trzy inne nazwy miejsc (np. *driving school / beauty centre / cafeteria*). W trakcie „burzy mózgów" spróbujcie stworzyć trzy ramki ze słownictwem, którego można by użyć do napisania listów z zażaleniem. W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*).

2d ***Praca indywidualna***. Napisz nowe listy, wykorzystując zwroty z mapy myśli.

47

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Zwrot rozpoczynający list z reklamacją / zażaleniem	
Dear Sir or Madam, / Dear Mrs Rowling,	Szanowni Państwo, / Szanowna Pani Rowling,
Wstęp do listu	
I am writing because I feel I must protest at / complain about …	Piszę, ponieważ muszę zaprotestować przeciwko / złożyć zażalenie na…
I am writing to complain about the poor / inadequate banking / health / security / information / delivery service you provided me with.	Piszę, aby złożyć zażalenie na Państwa złą / niewłaściwą obsługę bankową / zdrowotną / ochroniarską / informacyjną / kurierską.
I am writing to complain about the quality of the product / a damaged vase / a bus trip, etc. which I purchased in / from your shop / agency.	Piszę reklamację / Składam zażalenie w związku z jakością produktu / uszkodzeniem wazonu / wycieczką autobusową itd., który/ą zakupiłem/am w Państwa sklepie / agencji.
I am writing to draw your attention to the appalling treatment which I received in your clinic.	Piszę, aby zwrócić Państwa uwagę na okropny sposób, w jaki zostałem/am potraktowany/a w Państwa klinice.
I am writing to express my strong dissatisfaction with the faulty product / poor service.	Piszę, aby wyrazić moje wielkie niezadowolenie z wadliwego produktu / złej obsługi.
I am writing with reference to… / in connection with…	Piszę w związku z…
I am writing with regard to… / in reply to…	Piszę w związku z… / w odpowiedzi na…
Uzasadnienie konieczności napisania reklamacji / zażalenia oraz podawanie szczegółów	
Although I have already talked to the customer service office twice, no action has been taken.	Mimo że już dwukrotnie rozmawiałem/am z pracownikiem biura obsługi klienta, nic w tej sprawie nie zostało zrobione.
Although the trousers were supposed to be completely waterproof, I got soaked the first time I wore them in wet weather.	Mimo że spodnie miały być całkowicie wodoodporne, przemokły za pierwszym razem podczas deszczu.
First and foremost, I would like to draw your attention to the fact that I had booked a room on the ground floor with facilities for the disabled, and on my arrival I was accommodated in a room on the seventh floor.	Przede wszystkim chciał/a/bym zwrócić Państwa uwagę na fakt, iż zarezerwowałem/am pokój na parterze z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych, a w dniu przyjazdu umieszczono mnie w pokoju na siódmym piętrze.
I still have not received the products / goods I ordered in spite of / despite the fact that I paid by transfer three weeks ago.	Nadal nie otrzymałem/am zamówionych produktów, za które zapłaciłem/am przelewem już trzy tygodnie temu.
In fact / As a matter of fact, I have already written to / talked to the customer service office about it, but nothing has changed / happened.	Właściwie już pisałem/am / rozmawiałem/am w tej sprawie z pracownikiem biura obsługi klienta, ale sytuacja nie uległa zmianie.
It happened during my stay / holiday / the concert, etc.	To wydarzenie miało miejsce podczas mojego pobytu / wakacji / koncertu, itd.

ENGLISH	POLISH
Opis awarii / uszkodzenia / defektu urządzenia / przedmiotu / zakupionego towaru oraz poziomu usługi	
As if that was / were not enough, …	Na domiar złego…
Contrary to the description in the leaflet / brochure,	W przeciwieństwie do opisu na ulotce / w broszurce,
I have only used my tumble dryer twice, but it no longer works.	Użyłem/am mojej suszarki bębnowej tylko dwa razy i nie działa.
I returned the faulty headphones to your shop after having been assured by your assistant that I would be sent a new set.	Zwróciłem/am wadliwe słuchawki do sklepu po tym, jak zostałem/am zapewniony/a przez sprzedawcę, że prześlecie mi nowy zestaw.
I was extremely annoyed to discover that …	Byłem/am bardzo zirytowany/a, kiedy odkryłem/am, że…
I was told there would be a 25% discount if I ordered a month before Christmas, but …	Powiedziano mi, że dostanę 25% zniżki, jeżeli złożę zamówienie na miesiąc przed świętami, a…
It had / has three cracks on the front.	Miało / Ma trzy rysy z przodu.
It suddenly stopped working.	Nagle przestało działać.
It was / is broken / torn / scratched.	Było / Jest zepsute / rozerwane / porysowane.
The battery went flat after 10 minutes.	Bateria wyczerpała się po 10 minutach.
The bottom rack of my fitted wardrobe has broken.	Dolny wieszak w mojej szafie wnękowej popsuł się.
The bright red dress has turned pink after washing.	Jaskrawoczerwona sukienka stała się po praniu różowa.
The information which I received was misleading.	Informacja, którą otrzymałem/am, była myląca.
The label states that it can be exposed to chlorine, but my swimming costume has completely faded.	Na metce jest napisane, że produkt może być poddany działaniu chloru, a mój kostium kąpielowy całkowicie stracił kolory.
The manual was missing.	Brakowało instrukcji obsługi.
The registered parcel was damaged.	Przesyłka polecona została uszkodzona.
The sales assistant / waiter / receptionist / serviceman, etc. was extremely rude and incompetent.	Sprzedawca / Kelner / Recepcjonista / Serwisant, itd. był wyjątkowo niegrzeczny i niekompetentny.
The screen / display went blank.	Ekran / Wyświetlacz zgasł.
The staff were rather unwilling to help us.	Obsługa była raczej niechętna do pomocy.
We were wrongly informed that…	Zostaliśmy błędnie poinformowani, że…
When I received the bill, I realised I had been charged the full price.	Kiedy otrzymałem/am rachunek, zorientowałem/am się, że naliczono mi pełną kwotę.

48

ENGLISH	POLISH
Określanie konsekwencji zaistniałej sytuacji	
As a regular customer of yours, I feel disappointed with the way I have been treated.	Będąc Państwa stałym klientem / stałą klientką, czuję się rozczarowany/a sposobem, w jaki zostałem/am potraktowany/a.
As a result, it ruined all my plans.	W rezultacie, moje plany legły w gruzach.
In this way it ruined my holiday plans.	W ten sposób moje plany wakacyjne legły w gruzach.
Propozycja rozwiązania problemu i sprecyzowanie oczekiwań (zakończenie listu)	
I assume you will provide me with a justification for this situation.	Spodziewam się wyjaśnienia zaistniałej sytuacji.
I believe this loss / disappointment / failure, etc. entitles me to a refund.	Uważam, że ta strata / rozczarowanie / awaria, itd. upoważnia mnie do uzyskania zwrotu poniesionych kosztów.
I enclose a copy of my receipt / invoice / bill / warranty / transfer, etc. in the hope that this matter will be resolved soon.	Załączam kopię paragonu / faktury / rachunku / gwarancji / przelewu, itd., mając nadzieję na pozytywne i szybkie załatwienie sprawy.
I enclose the MP3 player with the receipt.	Załączam odtwarzacz MP3 wraz z paragonem.
I hope that I will not be forced to take any further action.	Mam nadzieję, że nie będę zmuszony/a do podjęcia dalszych kroków.
I hope this matter will be dealt with promptly.	Mam nadzieję, że sprawa zostanie natychmiast wzięta pod uwagę.
I insist you replace this item immediately. Otherwise, I will be forced to take further legal measures.	Nalegam na natychmiastową wymianę towaru. W przeciwnym razie będę zmuszony/a podjąć dalsze kroki prawne.
I trust this situation will improve.	Wierzę, że sytuacja się poprawi.

ENGLISH	POLISH
I would appreciate it if you could send me the missing part.	Byłoby mi miło, gdyście Państwo dosłali mi brakującą część.
I would appreciate it if you provided me with a full explanation for the poor service I received.	Oczekuję wyjaśnienia, dlaczego zostałem/am tak źle obsłużony/a.
I would therefore be grateful if you would consider exchanging / replacing my shoes.	Był/a/bym wdzięczny/a, gdybyście Państwo wzięli pod uwagę wymianę moich butów.
In this situation I expect a full refund of £1000.	W tej sytuacji, żądam całkowitego zwrotu 1000 funtów.
In this situation, I am afraid I must ask you to replace this faulty equipment / appliance.	W tej sytuacji, obawiam się, że muszę prosić o wymianę wadliwego sprzętu.
Summing up, I suggest you dismiss your staff / provide your staff with proper training.	Podsumowując, chciał/a/bym zasugerować zwolnienie pracowników / zapewnienie pracownikom odpowiedniego szkolenia.
Taking into consideration all the trouble I have experienced / suffered, I believe I can expect an apology.	Biorąc pod uwagę wszystkie niedogodności, jakich doświadczyłem/am, uważam, że należą mi się przeprosiny.
To resolve this problem, I require you to repair my equipment.	W celu załatwienia sprawy / rozwiązania problemu proszę o naprawienie mojego sprzętu.
Zakończenie listu (dodatkowe)	
I look forward to hearing from you soon.	Oczekuję odpowiedzi w najbliższym czasie.
I look forward to receiving your reply.	Oczekuję odpowiedzi na piśmie.
Zwrot kończący list z reklamacją / zażaleniem	
Yours faithfully,	Z poważaniem, (*jeżeli nie znamy nazwiska osoby, do której piszemy*)
Yours sincerely,	Z poważaniem, (*jeżeli na początku listu zwracaliśmy się do konkretnej osoby*)

Notatki

LIST DO REDAKCJI

List do redakcji (*A letter to the editor*) jest to list formalny pisany do instytucji lub konkretnej osoby w celu wyrażenia naszej opinii na temat opublikowanego artykułu lub w innych sprawach. List do redakcji składa się z **5 elementów**:

STRUKTURA

1 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY	▹ *rozpoczynający list, po którym stawiamy przecinek.*
2 WSTĘP	Zdający/a: ▹ *wyraża uznanie/dezaprobatę dla redakcji za opublikowanie artykułu* lub ▹ *podkreśla wagę zjawiska / powagę zaistniałej sytuacji, na które/ą chce zwrócić uwagę czytelników / redaktora.*
3 ROZWINIĘCIE LISTU	Zdający/a: ▹ *zgadza się lub nie z tezami poruszonymi w opublikowanym artykule, szczegółowo opisuje zaistniałą sytuację lub wydarzenie,* ▹ *uzasadnia własne stanowisko w sprawie,* ▹ *podaje propozycję rozwiązania problemu, o którym pisze, w chwili obecnej lub w przyszłości.*
4 ZAKOŃCZENIE	Zdający/a: ▹ *wyraża zainteresowanie opiniami innych czytelników / redaktora,* ▹ *prosi o opublikowanie artykułu, jako głosu w sprawie.*
5 ZWROT GRZECZNOŚCIOWY PODPIS – XYZ	▹ *kończący list, po którym zawsze stawiamy przecinek.*

MODEL

ZADANIE

W liście skierowanym do redakcji poczytnej gazety lokalnej zajmij stanowisko w sprawie zamknięcia placu zabaw w Twojej dzielnicy oraz wymień argumenty, które przemawiają za pozostawieniem go w obecnym miejscu.

Limit słów: 200–250.

Ten modelowy list zawiera wszystkie **4 elementy treści listu**, w tym 2 rozwinięte elementy tematu zadania, oraz nie zawiera fragmentów odbiegających od tematu. Jeżeli chodzi o **elementy formy**, to list zawiera zwroty: otwierający i kończący, zachowuje odpowiednie proporcje między częściami, mieści się w limicie słów (207) i ma przejrzysty układ graficzny.

Dear Editor,

I am writing to express my deep concern caused by the closure of the playground in Sherwood housing estate. I totally disagree with the opinion that the playground is an unnecessary investment for the local authorities.

First of all, the statement that most kids and teenagers prefer the larger sports field appears untrue. According to our survey, the majority of those under fifteen we interviewed replied that they attend the facility at least once a week because it is well-equipped, clean and fenced. Surrounding trees and bushes give a cool shade to take a rest from the hot sunlight.

Another argument to support keeping the playground open is the fact that this playground is the only one in the area with sufficient care for disabled kids. All the swings and slides are equipped with the facilities for the disabled such as extra handles and there is a special wheelchair drive.

In conclusion, having an easily accessible safe playground in the neighbourhood is always an advantage both for kids and their parents.

I would be grateful if you could publish my letter. Perhaps other readers would like to share their opinions which, in turn, might make the local authorities reconsider their decision.

I look forward to receiving your reply.

Yours faithfully,

XYZ

ZWROT ROZPOCZYNAJĄCY LIST

WSTĘP

Element 1 (odniesienie)

Element 1 (rozwinięcie)

ROZWINIĘCIE

Element 2 (odniesienie + rozwinięcie)

ZAKOŃCZENIE

ZWROT KOŃCZĄCY LIST

ĆWICZENIA

1 Poniżej umieszczono list do redakcji oraz treść zadania. Sprawdź, czy osoba pisząca uwzględniła wszystkie części listu oraz elementy tematu, zaznaczając to w tekście.

Treść zadania

W anglojęzycznej gazecie przeczytałeś/aś artykuł, w którym autor krytykuje młodzież za brak zainteresowania wolontariatem. W liście do redakcji czasopisma odnieś się do opinii autora, podając kontrargumenty, oraz opisz doświadczenie własnego środowiska w kwestii wolontariatu.

Dear Editor,

I am writing in connection with the article which was published in *Youth Today* on 21st February. The author says that teenagers are not interested in working on a voluntary basis. I must say that I am a young person myself and I strongly disagree with the opinion expressed in this article.

According to the article, young people brought up in an atmosphere of increasing competition concentrate only on themselves. I can see the author's point of view but the statistical data supports something else.

The survey conducted in my school shows that thirty per cent of our students are involved in either permanent or temporary volunteering. Their dedication to charity events and hospice care is invaluable. Moreover, I would also argue with the common opinion that young people take part in voluntary work to get certificates.

I personally know many modest teenagers who never boast about their community involvement. Me and my friends eagerly devote our free time at weekends to help the elderly or work for many relief organisations instead of taking part in some other entertainments in our city.

I wonder what other readers think about it. I would be grateful if you published my letter in the next issue of the magazine.

Yours faithfully,

XYZ

209 słów

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca indywidualna***. Przeczytaj napisany list jeszcze raz i spróbuj rozbudować go do 250 słów, trzymając się tematu zadania.

1b ***Praca w parach***. Przeczytaj wydłużony list kolegi / koleżanki i porównajcie razem zmiany, jakich dokonaliście w swoich listach.

1c ***Praca w grupach***. Przygotujcie listę najlepszych sformułowań rozbudowujących list, pogrupowanych na sformułowania rozbudowujące wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

1d ***Praca indywidualna***. Napisz nową wersję listu rozbudowanego do 250 słów, korzystając z najlepszych sformułowań zebranych podczas pracy w grupie.

2 Poniżej znajdują się wyrażenia z tabeli „Przydatne zwroty" oraz wybrane zagadnienia maturalne. Uzupełnij zdania według własnego pomysłu w taki sposób, aby mogły stanowić elementy listu do redakcji jakiegoś czasopisma.

⇢ *It may be true to some extent, but … (SPORTS)*
It may be true to some extent, but the number of extracurricular sports activities is getting smaller and smaller.

SHOPS & SERVICES • HEALTH • FAMILY & SOCIAL LIFE • STATE & SOCIETY

1 I am writing in response to your article / report / editorial connected with …
2 I am writing to express my concern about the issue of …
3 I found this article / report very interesting because …
4 I was surprised / touched / shocked to / by …
5 I would like to thank you for / congratulate you on …
6 I could not agree more with the opinion / statement that …
7 I totally agree with your opinion that …
8 I must say I do not agree / strongly disagree with …
9 I am of the same / a similar / a different / opposite opinion because …
10 I wonder what other readers think about …

ĆWICZENIE DODATKOWE

2a ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy kategorie tematów maturalnych (ENVIRONMENT, SCHOOL, WORK, TRAVEL) w czterech kolumnach. Korzystając ze zwrotów w tabeli „Przydatne zwroty" na s. 52 – innych niż w ćwiczeniu powyżej, wypiszcie najciekawsze propozycje zdań z listu do redakcji.

51

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Zwrot rozpoczynający list do redakcji	
Dear Editor, Dear Mr Pratchet, Dear Sir or Madam,	Szanowny Panie Redaktorze, Szanowny Panie Pratchet, Szanowni Państwo,
Początek listu	
I am writing to express my concern about the issue of …	Piszę, aby wyrazić mój niepokój związany z problemem…
I am writing in response to your article / report connected with …	Piszę w odpowiedzi na Państwa artykuł / raport związany z…
I am writing in connection with the report / article which appeared / was published in …	Piszę w związku z raportem / artykułem wstępnym / artykułem, który pojawił się w…
I have just read ... (the article) entitled … in the latest issue of …	Właśnie przeczytałem/am artykuł zatytułowany… zamieszczony w ostatnim wydaniu…
Wyrażanie zainteresowania artykułem / raportem / sprawą	
I would like to thank you for this extremely important text, which in my opinion can help many people understand the fact that it is a global problem.	Chciał/a/bym podziękować za ten bardzo ważny tekst, który w mojej opinii pomoże wielu osobom zrozumieć fakt, że ten problem ma charakter globalny.
I would like to thank you for / congratulate you on …	Chciał/a/bym podziękować za / pogratulować z okazji…
I found this article / report very interesting because …	Uważam, że ten artykuł / raport jest bardzo interesujący, ponieważ…
I was very interested in your article / editorial.	Bardzo zainteresował mnie Państwa artykuł.
I was surprised / touched / shocked (to) …	Byłem/am zdziwiony/a / poruszony/a / wstrząśnięty/a…
Zgadzanie się z opinią wyrażoną w artykule / raporcie lub z zaistniałą sytuacją	
I (absolutely / completely) agree with your opinion that …	Zgadzam się (całkowicie) z Pańską / Waszą opinią, że…
I am of the same / a similar opinion because …	Jestem tego samego / podobnego zdania, ponieważ…
I could not agree more with the opinion / statement that …	Bardzo identyfikuję się z opinią / oświadczeniem, że…
Moreover, I share the view that …	Ponadto, podzielam pogląd, że…

ENGLISH	POLISH
Niezgadzanie się z opinią wyrażoną w artykule / raporcie lub z zaistniałą sytuacją	
I am of a different / the opposite opinion because …	Mam inne zdanie, / Jestem przeciwnego zdania, ponieważ…
I must say I do not agree / strongly disagree with …	Muszę powiedzieć, że stanowczo nie zgadzam się z…
I was surprised / shocked by …	Byłem/am zaskoczony/a / wstrząśnięty/a …
Uzasadnianie opinii	
Actually / In fact, … statistics prove something else / support this point.	W rzeczywistości / Faktycznie,… statystyki pokazują inny obraz / potwierdzają ten argument.
Another argument to prove (it) / question this point is that …	Kolejny argument potwierdzający / kwestionujący ten pogląd / tę opinię jest taki, że…
It may be true to some extent, but …	Można się z tym zgodzić do pewnego stopnia, ale…
Zakończenie wypowiedzi	
I would be grateful if you could publish my letter. Perhaps other readers would like to share their thoughts on this issue.	Był/a/bym wdzięczny/a, gdybyście Państwo opublikowali mój list. Być może inni czytelnicy chcieliby podzielić się własną opinią na ten temat.
I wonder if other readers / citizens share my opinion.	Jestem ciekawy/a, czy inni czytelnicy / obywatele podzielają moją opinię.
I wonder what other readers think about …	Jestem ciekawy/a, co na ten temat myślą inni czytelnicy.
I hope you will publish more articles about this problem.	Mam nadzieję, że opublikujecie więcej artykułów poruszających ten problem.
I would like to suggest more topics like this. For example …	Chciał/a/bym zaproponować poruszenie większej liczby takich tematów, na przykład…
Zwrot kończący list do redakcji	
Yours faithfully,	Z poważaniem, (*jeśli list zaczyna się Dear Editor / Sir or Madam*)
Yours sincerely,	Z poważaniem, (*jeśli list zaczyna się Dear Ms / Mr Robinson*)

Notatki

OPIS

Opis (*A description*) jest to szczegółowa prezentacja osoby, budynku, miejsca lub wydarzenia, w której autor skupia uwagę czytającego na wybranych elementach wyglądu, charakteru, programu, przebiegu, itd. (w zależności od przedmiotu opisu). W opisie bardzo ważne jest takie dobranie gramatycznych i leksykalnych elementów języka, aby czytający miał przed oczami precyzyjny obraz opisywanego miejsca, budynku, wydarzenia, uroczystości lub osoby. Ważne jest, by zilustrować wybrane cechy przykładami i spojrzeć na przedmiot opisu z różnych stron według poniższej struktury:

STRUKTURA

	OSOBA	MIEJSCE / BUDYNEK	WYDARZENIE / UROCZYSTOŚĆ
WSTĘP	▹ *podstawowe informacje dotyczące opisywanej osoby oraz informacja, jak doszło do spotkania z tą osobą, lub uzasadnienie jej wyboru (na bohatera opisu)*	▹ *nazwa, jego lokalizacja oraz uzasadnienie wyboru*	▹ *nazwa, czas i miejsce oraz powód, dla którego opisujemy to wydarzenie / tę uroczystość*
ROZWINIĘCIE – Akapit 1	▹ *wygląd zewnętrzny*	▹ *podstawowe informacje na temat opisywanego miejsca / budynku (ogólny opis, charakterystyczne elementy, otoczenie, krajobraz)*	▹ *opis przygotowań do wydarzenia / uroczystości*
ROZWINIĘCIE – Akapit 2	▹ *charakter wraz z przykładami zachowania, hobby, osiągnięć, zainteresowań, itd.*	▹ *szczegółowe informacje na temat opisywanego miejsca (atrakcje turystyczne, wydarzenia z nim związane) lub budynku (charakterystyczne elementy wyglądu wewnętrznego i zewnętrznego)*	▹ *przebieg wydarzenia / uroczystości*
ZAKOŃCZENIE	▹ *komentarz i odczucia autora dotyczące opisywanej osoby*	▹ *refleksje i odczucia autora dotyczące opisywanego miejsca oraz zachęta do odwiedzenia go lub odradzenie wizyty w tym miejscu*	▹ *opinia, refleksje i komentarz na temat wydarzenia / uroczystości*

MODEL OPISU OSOBY

ZADANIE

Coraz częściej pojawiają się opinie, że nie ma już w dzisiejszym światowym kinie aktorów wszechstronnych. **Opisz** postać aktora, którego uważasz za najbardziej wyjątkowego przedstawiciela kina amerykańskiego i uzasadnij swoją opinię.

Limit słów: 200–250

W modelowym opisie wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*), **tłustym drukiem** (trudniejsze konstrukcje gramatyczne) oraz podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).
Przydatne słowa i zwroty oraz przykłady używane w opisach znajdziesz w tabelach na s. 54, s. 56, s. 58.

I am going to write about Dustin Hoffman because I think he is one of the best character actors in Hollywood and, at the same time, one of the most modest at first glance. — WSTĘP (przedstawienie osoby wraz z uzasadnieniem wyboru)

Firstly, Hoffman is surprisingly short for a male actor and has a large nose, as well as a very distinctive voice. *However*, despite his appearance, he has played a wide range of characters and won many acting awards, including two Oscars. *Moreover*, although he is not particularly handsome, there is something warm and appealing in his smile and his eyes that **makes viewers identify** with the characters that he plays. *As a result*, he is one of the most appreciated actors. — ROZWINIĘCIE (opis cech wyglądu) Element 1; **Konstrukcja czasownikowa**

His personality **is well-suited to being** a character actor. Hoffman is very hard-working and methodical in his approach to work. He is a careful observer and has a great eye for detail. He **spends months patiently preparing his roles, observing and learning** from people who he is going to play. He also has an unusual ability to imitate facial expressions of his characters. *Moreover*, he is flexible and not afraid to take the risk of playing extremely challenging roles. *For example*, in the film *Tootsie* Hoffman played an unemployed man who pretends to be a woman to get a job. — **Strona bierna/konstrukcja czasownikowa**; **Konstrukcja czasownikowa**; ROZWINIĘCIE (opis innych cech świadczących o wyjątkowości) Element 2

To sum up, thanks to this solid preparation, each role that Hoffman creates is completely different from the previous one and leaves viewers amazed at his acting skill. — ZAKOŃCZENIE

53

Pisanie

ĆWICZENIA

1 **W tabeli poniżej przedstawiono rozsypaną wersję opisu osoby. Uporządkuj elementy we właściwej kolejności, a następnie postaraj się skrócić ten opis do wymaganego limitu 250 słów. Zastanów się, które konstrukcje leksykalno-gramatyczne pomogły Ci w ułożeniu elementów we właściwej kolejności.**

Temat: Opisz osobę, którą podziwiasz oraz wyjaśnij, dlaczego uważasz, że jest wzorem do naśladowania dla innych.

Limit słów: 200–250.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

A	She is one of these doctors who believe in holistic medicine and need a complete psychological picture of a patient to give an accurate diagnosis.
B	All in all, the person I admire is a talented doctor whose virtues stated above make her an example to follow.
C	At the hospital, she always wears a medical overall which smells of a good perfume, orange-framed glasses and a bracelet with a set of charms.
D	She has blue eyes and dark brown hair which always looks as if she has just left a hair stylist.
E	Moreover, when she is on duty at night, she often sits by her patients' beds and asks questions concerning their worries and joys.
F	Also, she brings comfort to the exhausted families of her patients with her unusual involvement. On top of that, she works effectively with her colleagues, nurses and technicians, who treat her with considerable respect.
G	Nowadays, one can read lots of complaints about the quality of medical services. However, there are a few doctors who have mastered professionalism and have unique personalities.
H	During her everyday practice, she is calm and caring. She always explains a medical procedure to her patients.
I	Doctor Barbara Smith is a 50-year-old woman who specialises in internal medicine. She is short and slim.
J	Judging by the pictures hanging in her office, she must be keen on diving, and after finishing work, she must spend a lot of time with her lively grandchildren.

PRZYDATNE SŁOWA I ZWROTY

	ENGLISH	POLISH
Wygląd zewnętrzny		
Wzrost	of medium height / short / tallish / shortish / tall	średniego wzrostu / niski / raczej wysoki / raczej niski / wysoki
Budowa ciała	plump / overweight / obese / muscular / well-built / skinny / slim / long-legged	pulchny / z nadwagą / otyły / muskularny / dobrze zbudowany / chuderlak / szczupły / długonogi
Wiek	middle-aged / elderly / in his teens / in his mid-thirties / in his late forties / a sixteen-year-old boy	w średnim wieku / starszy / ma naście lat / po trzydziestce / przed pięćdziesiątką / szesnastolatek
Twarz	oval / square / round / wrinkled	owalna / kwadratowa / okrągła / pomarszczona
Cera	pale / tanned / freckled / spotty	blada / opalona / piegowata / pryszczata
Oczy	slanting / almond-shaped / small / round / hazel	skośne / migdałowate / małe / okrągłe / piwne
Nos	crooked / snub	hakowaty / zadarty
Uszy	protruding	odstające
Usta	full / narrow	pełne / wąskie
Włosy / zarost	long / short / curly / wavy / straight / ginger / spiky / pony tail / plaits / bald / fringe / fair / dark / beard / moustache / stubble	długie / krótkie / kręcone / falujące / proste / rude / na jeżyka / spięte w kucyk / warkocze / łysy / grzywka / jasne / ciemne / broda / wąsy / kilkudniowy zarost
Ubranie	casual / scruffy / smart / neat / spotless / old-fashioned, trendy	w stylu sportowym / niechlujne / eleganckie / czyste / nieskazitelne / staromodne, modne
Znaki szczególne	scar / beauty spot / freckles / birthmark	blizna / pieprzyk / piegi / znamię

Cechy charakteru		
A	absent-minded / arrogant / adventurous / ambitious / aggressive / affectionate	rozkojarzony / arogancki / zuchwały / ambitny / agresywny / czuły
B	brave / bad-tempered / boastful / bossy	dzielny / wybuchowy / chełpliwy / apodyktyczny
C	cheerful / calm / competitive / creative / changeable / cautious	radosny / spokojny / ambitny / kreatywny / zmienny / ostrożny
D	decisive / dishonest / demanding / diligent / determined / deceitful	zdecydowany / nieuczciwy / wymagający / pilny / zdeterminowany / kłamliwy
E	easy-going / extroverted / energetic / envious	luzak / ekstrawertyk / energiczny / zazdrosny
F	frank / fussy / friendly / fearful	szczery / wybredny / przyjacielski / bojaźliwy
G	generous / gentle	hojny / delikatny
H	hostile / helpful / helpless / hard-working	wrogi / pomocny / bezradny / pracowity
I	impolite / indecisive / insincere / impatient / (im)mature / introverted / independent	niegrzeczny / niezdecydowany / nieszczery / niecierpliwy / (nie) dojrzały / zamknięty w sobie / niezależny
J	jealous / just	zazdrosny / sprawiedliwy
L	loyal / lazy / lively	lojalny / leniwy / żywotny
M	mean / modest / moody / malicious / messy /	skąpy / skromny / ulegający nastrojom / złośliwy / bałaganiarski
N	narrow-minded / nosy	o wąskich horyzontach / wścibski
O	open-minded / open-hearted / outgoing	o szerokich horyzontach / serdeczny / otwarty
P	proud / practical / patient / pedantic / polite / pessimistic / permissive	dumny / praktyczny / cierpliwy / pedantyczny / grzeczny / pesymistyczny / pobłażliwy
Q	quarrelsome	kłótliwy
R	reliable / responsible / reserved / rebellious	niezawodny / odpowiedzialny / skryty / buntowniczy
S	shy / self-centred / selfish / stubborn / short-tempered / sensible / sensitive / self-confident / strict / sociable	nieśmiały / egocentryczny / samolubny / uparty / porywczy / rozsądny / wrażliwy / pewny siebie / zasadniczy / towarzyski
T	tender / tolerant / tough / timid / tactful / trustworthy / talkative	czuły / tolerancyjny / szorstki / nieśmiały / taktowny / godny zaufania / gadatliwy
U	unreliable / untrustworthy / unpredictable	niesolidny / niewiarygodny / nieprzewidywalny
W	well-mannered / well-educated	dobrze wychowany / dobrze wykształcony
V	violent / vain	agresywny / próżny

OPIS MIEJSCA / BUDYNKU

MODEL

ZADANIE

Opisz miejsce, które odwiedziłeś/aś w przeszłości, oraz wyjaśnij, na czym polegały późniejsze w nim zmiany, spowodowane ingerencją przyrody.

Limit słów: 200–250

W modelowym opisie wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*), **tłustym drukiem** (trudniejsze konstrukcje gramatyczne) oraz podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).

Nature is always terribly impressive but it shocked me with its unpredictable power when I revisited the old house in the forest.

WSTĘP (przedstawienie miejsca z uzasadnieniem związanym z tematem opisu)

When I first saw the house, it was a mysterious cottage with white walls and blue window frames. It had a flower garden, resembling those from fairytales, and horses and goats in a pasture. The hospitable residents, a writer and a painter, were the happiest people in the world and looked after their house passionately. Mrs Green's paintings hung all over the place and pictured the nearby meadows, valleys and hills as well as a distant mountain with a fabulous waterfall.

ROZWINIĘCIE (opis miejsca w poprzednim stanie)
Element 1

I **was shocked** when I revisited the magical place many years later. The house **had been abandoned** on the death of its owners 13 years before. I might say that it **had since been occupied** by nature, which had changed it dramatically. Heavy rains, strong winds and frosts had damaged the walls and broken the windows of the cottage. As a result, wild animals and plants had invaded what had once been a well-kept interior. Lightning **must have struck** a tall oak tree, which had fallen across the roof and chimney and destroyed them with its impact and the fire that followed. The ruins were so depressing that I had to look at an old photo of the place to recall it in a state of bloom.

Strona bierna

ROZWINIĘCIE (opis miejsca w obecnym stanie)
Element 2
Czasownik modalny w czasie przeszłym

To be honest, I would not like anybody who remembers its better days to see it in this pitiful state.

ZAKOŃCZENIE (odradzanie wizyty w tym miejscu)

ĆWICZENIA

1 Poniżej znajduje się opis pokoju nastolatka, który został napisany ze znacznym przekroczeniem limitu słów (384 słów). Autor tekstu miał za zadanie opisać swój pokój oraz podkreślić związek jego wyglądu ze swoimi zainteresowaniami. Skróć ten opis do wymaganego limitu 200–250 słów.

A typical room of a teenage boy? In some respects, yes, but in many ways, my room has become an extension of my personality and interest. Upon entering, one would probably notice my unwillingness to decorate the walls. Unfortunately, any visitor may consider my room dirty and messy.

I prefer the spotless look of black and white walls, which provide a sense of coolness. However, my room is far from military order since my wrinkled bed linen and yesterday's clothes collect dust on the floor. While touring my room, one would definitely stop to look at my desk and computer. On my messy desktop there are textbooks, a few empty yoghurt cartons and a pencil holder filled up with disposable tissues. The calendar hanging above my desk is full of important dates, tests and deadlines. Alongside my desk there is a slightly outdated computer with a modem, connecting me to the global community linked through the Internet, without which I could not survive. I am very interested in the Internet, and have found it a very useful source of information for everything ranging from tomorrow's weather to buying a new car.

On the other side of my room lies my relaxation area, commonly referred to as a bed. Next to my bed there is an enormous pile of magazines which represent my interests, *PC computer* and *Auto Moto*. I read these magazines every day, to keep up with current events as well as technological innovations. To my mum's despair, the required reading books on my bedside table have been covered by Harlan Coben's medical thrillers. Moreover, no teen room can be considered complete without a loud stereo and a collection of CDs, so my heavy metal music collection occupies two shelves. On top of that, my bed and surrounding areas represent a boy's attitude to school. As a result, it's difficult to get through my notebooks and crib sheets which are dropped everywhere. Under my bed there is also a box with my favourite Star Wars Lego blocks, which makes the picture of my room complete.

Summing up, I hope that my visitor would learn a few important things about me. I consider my room as a hiding place for a boy who, despite many interests, is a rebellious person seeking isolation from demanding adults.

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca w parach***. Przeczytajcie swoje teksty nawzajem po skróceniu do 250 słów. Następnie sprawdźcie, czy tekst nadal spełnia wszystkie wymagania maturalne w zakresie treści i kompozycji.

1b ***Praca indywidualna***. Podkreśl w skróconym przez siebie tekście przykłady ciekawszego słownictwa oraz trudniejsze konstrukcje gramatyczne.

55

Pisanie

PRZYDATNE SŁOWA I ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Wstęp	
(the place / building) is situated / located in / on / at … / a densely-populated / built-up / rural area	(miejsce / budynek) jest usytuowane/y w / na / przy… / w gęsto zaludnionym / zabudowanym / wiejskim terenie
(the place / building) lies on the coast / on the border of … / in the south of the country / on the river / near the lake	(miejsce/ budynek) jest położone/y nad morzem / na granicy… / na południu kraju / nad rzeką / blisko jeziora
(the place / building) is set in a modern / historical / central / suburban / noisy part of the city	(miejsce / budynek) znajduje się we współczesnej / historycznej / centralnej / peryferyjnej / hałaśliwej części miasta
(the place / building) is sheltered / hidden by trees / hidden behind a stone wall / dominated by a skyscraper / squeezed between two towers	(miejsce / budynek) jest osłonięte/y drzewami / ukryte/y za murem / zdominowane/y przez wieżowiec / wciśnięte/y między dwie wieże
Rozwinięcie	
Przymiotniki	
amusing	zabawny
appealing	atrakcyjny
awesome	wspaniały
breathtaking	zapierający dech w piersiach
charming	czarujący
comfortable	wygodny
commonplace	powszechny
creepy	przyprawiający o gęsią skórkę
crystal-clear	kryształowo czysty
cosy	przytulny
disappointing	rozczarowujący
discouraging	zniechęcający
disgusting	odrzucający
exceptional	wyjątkowy
hazardous	niebezpieczny
impressive	wywierający wrażenie
incredible	nieprawdopodobny
kitschy	kiczowaty
luxurious	luksusowy
modern	współczesny
marvellous	przepiękny
mesmerising	hipnotyzujący
neglected	zaniedbany
noisy	hałaśliwy
old-fashioned	staromodny
overwhelming	przytłaczający
peaceful	spokojny
picturesque	malowniczy
stunning	oszałamiający
threatening	przerażający
uncomfortable	niewygodny
unforgettable	niezapomniany
valuable	cenny

ENGLISH	POLISH
worthwhile	interesujący
welcoming	serdeczny, przyjemny
well-designed	dobrze zaprojektowany
well-equipped	dobrze wyposażony
well-kept	dobrze utrzymany
well-known	dobrze znany
well-maintained	dobrze utrzymany
Przysłówki	
accidentally	przypadkowo
carefully	ostrożnie, dokładnie
carelessly	nieostrożnie, niedbale
cautiously	ostrożnie
comfortably	wygodnie
deliberately	celowo
doubtfully	wątpliwie
enormously	ogromnie
gently	delikatnie
innocently	niewinnie
mysteriously	tajemniczo
rapidly	gwałtownie
swiftly	szybko
slowly	wolno
seemingly	pozornie
thoughtfully	zapobiegliwie
undoubtedly	niewątpliwie
unexpectedly	nieoczekiwanie
uncomfortably	niewygodnie
utterly	całkowicie
Zakończenie	
The most / the least … place / building I have ever seen.	Najbardziej / najmniej (przymiotnik) …. miejsce / budynek, jaki kiedykolwiek widziałem/am.
… is one of the most … places to visit.	… jest jednym z najbardziej (przymiotnik) … miejsc, które należy zobaczyć.
… is a must-see / is not to be missed.	… koniecznie trzeba zobaczyć.
… is highly recommended.	… jest bardzo polecane/y.
I would never recommend this place to the disabled.	Nigdy nie polecił/a/bym tego miejsca osobom niepełnosprawnym.
Never before have I been so impressed with any place / building.	Nigdy przedtem żadne inne miejsce / żaden inny budynek nie zrobił/o na mnie takiego wrażenia.
It's definitely worth seeing.	Zdecydowanie warto to zobaczyć.
There is no other place like it in Europe to sample delicious cuisine and enjoy sensuous music.	Nie ma innego takiego miejsca w Europie, gdzie można zasmakować pysznego jedzenia i zmysłowej muzyki.
This is what I dream of when I think of my ideal house.	To jest to, o czym marzę, kiedy myślę o idealnym domu.

OPIS WYDARZENIA / IMPREZY

MODEL

ZADANIE

Opisz cykliczną imprezę kulturalną, która dzięki rozmachowi, z jakim jest organizowana, przybliża uczestnikom jakieś odległe wydarzenie historyczne.

W modelowym opisie wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*), **tłustym drukiem** (trudniejsze konstrukcje gramatyczne) oraz podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).

According to the definition, historical re-enactment is an activity in which participants attempt to recreate a historical event or period. Every year on 15th July, the Battle of Grunwald **is successfully re-enacted** near Ostróda in Poland, in the Province of Warmia and Mazury.

WSTĘP (podanie wszystkich podstawowych informacji na temat opisywanego wydarzenia)

The Battle of Grunwald (1410), which proved to be a great triumph for the Polish–Lithuanian forces over the Teutonic Order, was one of the major battles fought in Europe in the medieval era. Its unique historical re-enactment **is attended** by 2000 knights, enthusiastic fans of medieval history, from all over Europe. This battle **is observed** with excitement every year by over a hundred thousand spectators.

ROZWINIĘCIE (opis wydarzenia od strony historycznej)
Element 1

Everything **is perfectly prepared** both for the participants and tourists. This event **is aimed at** portraying the battlefield and the lifestyle of people of the period so it includes both military and civilian camps. Craft and cooking demonstrations, song and leisure activities **are supplemented with** armour display, coordinated civil costumes, tents, food and horses to impress the visitors. *Apart from* the battle, the programme includes a board games tournament, Grunwald Equestrian Tournament, the Gregorian chant workshops, medieval music evening and Holy Mass De Divisione Apostolorum (the same formula as in 1410) in medieval scenery.

Strona bierna

ROZWINIĘCIE (opis przebiegu wydarzenia)
Element 2

Summing up, living histories **are meant** entirely for the education and entertainment of the public. **Nowhere will you feel** more like you have gone back in time than walking around the camps and battlefields, and that is why I strongly recommend watching the re-enactment of the Grunwald battle live.

Inwersja stylistyczna

ZAKOŃCZENIE (podsumowanie z rekomendacją)

ĆWICZENIA

1 Poniżej znajduje się opis imprezy, w której uczestniczyła pewna osoba, która była w Londynie podczas nocy Halloween. Uzupełnij luki czasownikiem w nawiasie we właściwej formie, a następnie poszukaj synonimów podkreślonych wyrazów.

THE GHOST BUS TOUR IN LONDON

The tour started at 9:00 pm departing from 8 Northumberland Avenue off Trafalgar Square as a sightseeing service in central London. Having bought the Ghost Bus ticket I 1 did not realise (*not/realise*) that it 2 would be (*be*) the best Halloween party in my life.

3 Having entered (*enter*) the bus I immediately felt the deathly atmosphere created by the interior seating arranged in 'railway style' and enriched with spooky decorative features.

Each bus had a 'mourning whistle' whose sound prompted gentlemen to remove their hats. A regular service ran until 1967 when a tragic fire at the company consumed almost all of the buses. But for the storage of the only one saved from the flames for 40 years and its restoration, I 4 would not have been able to (*be able to*) enjoy the spooky drive last year.

During the on-board party I learned that the Necropolis Bus Company 5 had begun (*begin*) in the 19th century as a private funeral bus service. At that time, the vehicles took mourners to the graveyard.

I 6 was offered (*be offered*) an on-board performance and technical trickery which made up the scariest tour in my life. Moreover, I tried eyeball tacos and bloody fish fingers followed by a poison apple drink.

Later on, a creepy conductor provided the commentary for that sightseeing show and 7 was showing (*show*) London's haunted palaces, burial grounds and hidden skeletons in the capital.

Summing up, I would recommend this party to everyone who wants to visit London and feel themselves getting goose pimples all over.

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca w parach***. Sprawdźcie w Waszych pracach, czy wstawione w luki czasowniki mają poprawne formy.

1b ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy nazwę jakiegoś cyklicznego wydarzenia kulturalnego odbywającego się w Waszym mieście, a następnie w formie „burzy mózgów" przedyskutujcie i wypiszcie, co należałoby napisać w poszczególnych częściach opisu tego wydarzenia.

1c ***Praca indywidualna***. Na podstawie materiału zebranego podczas „burzy mózgów" opisz jakieś cykliczne wydarzenie kulturalne.

57

Pisanie

PRZYDATNE SŁOWA I ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Wstęp	
The celebration takes place / took place on / in …	Uroczystość odbywa / odbywała się na / w …
The event is celebrated annually / every summer.	Wydarzenie świętuje się corocznie / każdego lata.
The festival is organised every year in Gdynia.	Festiwal jest organizowany każdego roku w Gdyni.
The festival originated in 2004.	Idea festiwalu narodziła się w 2004 roku.
This custom dates back to ancient times.	Ten zwyczaj pochodzi z czasów starożytnych.
Our school reunion was meant to commemorate our tutor.	Nasz zjazd szkolny miał na celu upamiętnienie naszego wychowawcy.
I had been preparing for … for months.	Od miesięcy przygotowywałem/am się do…
Every year, visitors from all over the world gather in … to witness / celebrate …	Każdego roku odwiedzający z całego świata zjeżdżają się do …, aby być świadkami / aby uczcić…
This event is supposed to mark…	To wydarzenie ma zaznaczyć / podkreślić…
This concert is considered to be…	Uważa się, że ten koncert jest…
This festival is held every autumn in Warsaw.	Ten festiwal jest organizowany każdej jesieni w Warszawie.

Rozwinięcie			
Odbiór pozytywny (przymiotniki)		**Odbiór negatywny (przymiotniki)**	
amusing	zabawny	annoying	irytujący
appealing (to senses)	atrakcyjny (działający na zmysły)	awful	straszny
awesome	robiący (duże) wrażenie, oszałamiający	badly-organised	źle zorganizowany
breathtaking	zapierający dech w piersiach	blinding	oślepiający
convincing	przekonujący	boring	nudny
entertaining	rozrywkowy	clichéd	oklepany, banalny
excellent	doskonały	confusing	dezorientujący
exhilarating	porywający, emocjonujący	depressing	przygnębiający
fascinating	fascynujący	disappointing	rozczarowujący
fast-moving	dynamiczny	dreadful	okropny
glittering	błyszczący	dull	nudny, nieciekawy
gripping	porywający	emotionless	beznamiętny, obojętny
humorous	humorystyczny	fake	sztuczny
impressive	robiący wrażenie	frightening	przerażający
inspiring	inspirujący	long	długi
involving	wciągający	misleading	mylący
magical	magiczny	predictable	przewidywalny

ENGLISH		POLISH	
Odbiór pozytywny (przymiotniki)		**Odbiór negatywny (przymiotniki)**	
moving	poruszający	shocking	szokujący
original	oryginalny, niezwykły	surprising	zaskakujący
outstanding	wyróżniający się, wyjątkowy	unimaginative	bez polotu
overwhelming	przejmujący, przytłaczający	unpredictable	nieprzewidywalny
powerful	potężny	weak	słaby
realistic	realistyczny		
sparkling	mieniący się		
spectacular	spektakularny		
thought-provoking	skłaniający do myślenia		
thrilling	pasjonujący, porywający		
touching	wzruszający		
well-organised	dobrze zorganizowany		

Prior to the actual event,	Przed samym wydarzeniem,
It takes weeks to prepare decorations and an attractive programme.	Przygotowanie dekoracji i atrakcyjnego programu zabiera wiele tygodni.
The festival logistics are very time-consuming.	Logistyka festiwalu jest bardzo czasochłonna.
The main parade is preceded by…	Główna parada jest poprzedzona przez…
This … is subsidised by …	Ten … jest sponsorowany przez …
During the parade, onlookers line the crowded streets, clapping and cheering.	Podczas parady tłumnie zgromadzeni wzdłuż ulic widzowie klaszczą i radują się.
Preparations for … begin months in advance.	Przygotowania do… zaczynają się wiele miesięcy wcześniej.
The celebration lasts …	Uroczystość trwa…
The festival is officially opened on …	Festiwal jest oficjalnie otwierany w…
… is televised live.	… jest relacjonowany w TV na żywo.
The event ends with a firework show.	Wydarzenie zamyka pokaz sztucznych ogni.
Zakończenie	
It had been a wonderful night, one that would give me pleasant memories for the rest of my life.	To była wspaniała noc, która zostawi miłe wspomnienia na całe życie.
What an exciting day it was!	Cóż to był za ekscytujący dzień!
Never before had / have I been so impressed with any event.	Nigdy przedtem nie byłem/am pod takim wrażeniem.
It's definitely worth seeing.	Zdecydowanie jest to warte zobaczenia.
I recommend it to anyone who wants to learn something about foreign customs.	Polecam to każdemu, kto chce się czegoś dowiedzieć o zagranicznych zwyczajach.
You can't miss it!	Nie możesz tego przegapić!

RAPORT

Raport (*A report*) jest to formalna wypowiedź pisemna, która ma posłużyć udzieleniu informacji na temat dobrych i/lub złych stron danego miejsca, sytuacji, planu, przedsięwzięcia, itp. Raport jest zazwyczaj sporządzany na zlecenie konkretnej osoby, instytucji lub gazety i jest podsumowaniem własnej oceny lub przeprowadzonych badań bądź ankiety.

STRUKTURA

1 TYTUŁ	▷ *określa temat raportu, np. Disneyland – facilities for the disabled.*
2 WSTĘP	▷ *jasno precyzuje cel i zawartość raportu,* ▷ *zazwyczaj podaje informację na temat tego, kto i na jakiej podstawie sporządził raport.*
3 ROZWINIĘCIE	▷ *tu znajdują się szczegółowe informacje podzielone na kategorie opatrzone odpowiednimi nagłówkami (wszystkie części rozwinięcia są oddzielone od siebie graficznie spacją).*
4 ZAKOŃCZENIE	▷ *podsumowuje przedstawione informacje oraz przedstawia opinię, rekomendację lub sugestię.*

Raport piszemy **językiem formalnym**, zwracając uwagę na zastosowanie odpowiednio dobranych struktur gramatycznych (imiesłowy, strona bierna, inwersja) oraz leksykalnych (zaawansowane słownictwo). Należy również pamiętać o użyciu zwrotów łączących (*linking words*), podobnie jak w rozprawce. Raport piszemy w czasie teraźniejszym lub przeszłym, jeżeli jego przedmiotem jest jakieś wydarzenie lub sytuacja z przeszłości.

MODEL

ZADANIE

Dyrekcja liceum, do którego uczęszczasz, otrzymała dotację z Unii Europejskiej, którą zamierza zainwestować w zakup nowego sprzętu komputerowego do pracowni językowej lub zmodernizowanie sali gimnastycznej. Poproszono Cię o napisanie raportu na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród uczniów, w której zapytano ich o **zalety** obu inwestycji i poproszono o **uzasadnienie** dokonanego wyboru.

Limit słów: 200–250

W modelowym raporcie wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*) lub podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).

USE OF THE EUROPEAN FUNDS FOR SCHOOL IMPROVEMENTS

Introduction

The aim of this report is to compare the advantages of buying new hardware and software for the language laboratory and of improving the gym. I interviewed one hundred students to find out their views and preferences.

Purchasing computers for the language laboratory

Forty per cent of our students think that this is a good idea, considering computers as useful devices for:
1 doing listening and reading tasks based on audio-visual material
2 using the Internet for doing online tests
3 making presentations and doing projects in the classroom

Improving the gym

Most of the students preferred this investment, giving the following reasons:
1 *Firstly*, students emphasise that due to the fact that our committed teachers offer a wide range of sports disciplines, the equipment has been worn out over time.
2 *Secondly*, the only place where students do sport regularly is the gym because a lot of them cannot afford to join any professional sports club.
3 *Moreover*, it is surprising that some of them draw our attention to the fact that they have easy access to English webpages at home for private study.

Conclusion and recommendation

To sum up, both improvements have benefits, but the majority of students feel that redevelopment of the gym would be more justifiable. It will definitely improve students' physical condition. *Moreover*, our teachers will open a new after-school sports club there. In view of the results of the school survey, I would strongly recommend subsidising the gym.

TYTUŁ

Jeden z nagłówków

WSTĘP
wyjaśniający cel raportu oraz sposób uzyskania danych

ROZWINIĘCIE
zalety pierwszego rozwiązania

ROZWINIĘCIE
zalety drugiego rozwiązania

PODSUMOWANIE
wyników oraz zasugerowanie rozwiązania

238 słów

Pisanie

ĆWICZENIA

1 Poniżej znajduje się raport napisany przez uczennicę, która została poproszona o przeprowadzenie badania wśród kolegów i koleżanek z kursu językowego. Badanie to dotyczyło miejsca, do którego uczestnicy kursu pojechali na wycieczkę weekendową. Uporządkuj elementy raportu oraz nadaj im odpowiednie nagłówki i tytuł.

TYTUŁ: _____

A _____ ***Although*** the students were very enthusiastic about staying in a youth hostel, they would prefer to have paid more for a three-star hotel with decent sanitary conditions and breakfast included. Moreover, the vegetarian students pointed out that their eating habits were not taken into consideration during evening meals.

B _____ ***To start with***, most of the students think that York was not a well-considered choice for such a short trip since Yorkshire offers a wide range of tourist attractions. Most of the time was spent travelling on the bus and there was not much time left to visit this monumental city.

C _____ ***Finally***, all the students complained about the costs of the trip since they had not been informed that they would have to pay admission fees to all the museums and the amusement park.

D _____ ***Taking into account*** the results of the survey one can draw the conclusion that all the participants were dissatisfied with the itinerary and the extra costs they had to cover. I would therefore advise against any weekend trips to distant places.

E _____ ***The aim of this report*** is to analyse the results of a survey in which twenty-five participants of the language course were questioned about their opinion on the three-day trip to York offered by the Language Centre in London.

60

ĆWICZENIA DODATKOWE

Praca w parach / Praca indywidualna.

1a Porównajcie swoje wykonane ćwiczenia, a następnie uzasadnijcie, dlaczego uporządkowaliście paragrafy w ten, a nie inny sposób.

1b Wymieńcie zwroty łączące w tekście na inne o tym samym znaczeniu.

2 Odbywając praktykę na terenie aquaparku w Leeds, zostałeś/aś poproszony/a o napisanie raportu na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród osób, które skorzystały z pakietu rodzinnego podczas weekendu. Ankieta zawierała pytania dotyczące dobrych i złych stron pobytu na terenie obiektu.

Przy pisaniu raportu wykorzystaj poniższe komentarze na temat aquaparku oraz wyrażenia z tabeli „Przydatne zwroty".

Tytuł raportu: REPORT ON FAMILY WEEKEND AT THE AQUAPARK

It's hard to find a parking space if you don't come early in the morning.

There was no soap in the soap dispensers.

Cleaning service was unavailable!

I lost my flip-flops in the overcrowded cloakroom.

Jacuzzi occupied by the same people – no time limit.

No swimming goggles in the shop.

High prices of fast food – only one drink per person included in a family ticket.

Kolejność elementów raportu:
E, B, A, C, D

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca indywidualna***. Przeczytaj swój raport i podkreśl w nim zwroty, które znalazłeś/aś w tabeli „Przydatne zwroty".

2b ***Praca w parach***. Wymieńcie się raportami i sprawdźcie, czy wykorzystaliście w nich informacje zawarte w komentarzach.

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Wstęp	
The aim of this report is to compare the advantages of … , and to suggest a solution / to evaluate / assess …	Celem tego raportu jest porównanie dobrych i złych stron… oraz zasugerowanie rozwiązania / dokonanie oceny…
The aim of this report is to present / show / consider / describe / examine the advantages and disadvantages of …	Celem tego raportu jest zaprezentowanie / opisanie / przebadanie plusów i minusów…
The aim of this report is to analyse the results of a survey in which 250 inhabitants were questioned about …	Celem tego raportu jest analiza wyników badania, podczas którego 250 mieszkańcom zadano pytania na temat…
The report is based on a survey conducted among …	Ten raport jest oparty na wynikach badania przeprowadzonego wśród…
Rozwinięcie	
It may seem that …	Może się wydawać, że…
Apparently, / On the surface, / Seemingly,	Pozornie,
All those I interviewed / who were interviewed believe / think / emphasise / notice that …	Wszyscy, których zapytałem/am / którzy zostali zapytani wierzą / sądzą / podkreślają / zauważają, że…
Most people / Sixty per cent of … seem to feel that …	Większość ludzi / Sześćdziesiąt procent… czuje, że…
Most of the students preferred / prefer … giving the following reasons: …	Większość uczniów wolała / woli…, podając następujące powody: …
They suggested the following reasons / solutions:	Oni podali następujące powody / rozwiązania:
It is hardly surprising that / It is surprising that …	Nie jest niespodzianką, że… / Zaskakujące wydaje się, że…
As far as … is / are concerned …	Jeżeli chodzi o…
Zakończenie	
Both sides / solutions have benefits, but the majority of … feel / think that …	Obie strony / Oba rozwiązania mają swoje dobre strony, ale większość… uważa, że…
As long as … tends / tend to increase / decrease, the outlook for … is optimistic / pessimistic.	Skoro… ma / mają tendencję wzrostową / spadkową, perspektywa dla… jest optymistyczna / pesymistyczna.
In the light of the results of the survey, I would suggest … / I would strongly advise against …	W świetle wyników badań, sugerował/a/bym / … / zdecydowanie odradzał/a/bym…
Some improvements evidently need to be made if …	Bezwzględnie należy wprowadzić pewne poprawki, jeżeli…
This seems unlikely in the foreseeable future.	To wydaje się mało prawdopodobne w przewidywalnej przyszłości.
Under no circumstances would I recommend it.	Pod żadnym pozorem nie polecił/a/bym tego.

RECENZJA

Recenzja (*A review*) jest to wypowiedź opublikowana w prasie zawierająca ocenę jakiegoś utworu, dzieła literackiego, filmu, koncertu, wystawy lub innego wydarzenia kulturalnego. Osoba recenzująca dostarcza czytającemu informacji oraz ocenia dane zjawisko artystyczne, zachęcając lub zniechęcając do zapoznania się z nim lub do wzięcia w nim udziału. W zależności od przewidywanego odbiorcy, recenzja może być napisana w **stylu formalnym** lub **półformalnym**.

STRUKTURA

	KSIĄŻKA / TEKST	FILM / SZTUKA TEATRALNA / PRZEDSTAWIENIE / PROGRAM TV	WYSTAWA / KONCERT / PŁYTA CD / GRA KOMPUTEROWA
WSTĘP Podstawowe informacje	▷ *autor, gatunek literacki, miejsce i czas publikacji, bohaterowie, temat, zdobyte nagrody, itd.*	▷ *rodzaj filmu / sztuki, reżyser, aktorzy, okoliczności powstania, zdobyte nagrody, itd.*	▷ *termin, miejsce, temat, autor, gatunek muzyczny, nazwa zespołu lub wokalisty*
ROZWINIĘCIE – Akapit 1	▷ *szczegółowy opis treści, głównych wątków i bohaterów*	▷ *szczegółowy opis fabuły, prezentacja postaci i przedstawienie problematyki*	▷ *szczegółowy opis wystawy, dzieł sztuki, utworów, scenariusza gry komputerowej*
ROZWINIĘCIE – Akapit 2	▷ *ocena trzech dowolnych elementów: stylu, treści, języka, tematyki, ilustracji, zdjęć*	▷ *ocena trzech dowolnych elementów: scenariusza, doboru aktorów, gry aktorskiej, muzyki, scenografii, efektów specjalnych*	▷ *ocena trzech dowolnych elementów: sposobu ekspozycji, organizacji, przebiegu wydarzenia, doboru eksponatów lub utworów, scenografii lub grafiki, atmosfery, itd.*
ZAKOŃCZENIE	▷ ***polecenie** lub **odradzenie** zapoznania się z utworem / filmem / sztuką / wydarzeniem artystycznym **z uzasadnieniem nawiązującym do treści zadania***		

MODEL

ZADANIE

Przygotowujesz materiały do wystąpienia na seminarium poświęconym kondycji kina światowego. Napisz **recenzję filmu**, który zrobił na Tobie niezapomniane wrażenie, a w niej zrelacjonuj przebieg wydarzeń w scenariuszu oraz opisz walory artystyczne tej produkcji.

Limit słów: 200–250

W modelowej recenzji wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*), **tłustym drukiem** (trudniejsze konstrukcje gramatyczne) oraz podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).

A Beautiful Mind is a 2001 American drama film based on the life of John Nash (played by Russell Crowe), a Nobel Laureate in Economics. **Being inspired** by a bestselling book of the same title by Sylvia Nasar, Ron Howard directed the film depicting an immense fight for human dignity and love.

It tells the story of Professor John Nash. We first see him as a student of Mathematics in Princeton where he later starts teaching. *Meanwhile*, he tries to break the code for a government agent. *After* a while, he meets Alicia and they get married. They lead a perfect life until Nash starts to have paranoid hallucinations. His illness becomes a challenge for his wife and friends. *After* his stay at hospital, the doctors diagnose schizophrenia. *Nevertheless*, his wife decides to be with him to the end of his life.

The movie **is brilliantly directed** and won four Academy Awards. The script **is cleverly written** and the all-star cast are perfect in their roles. When John starts to see what cannot be seen by the others, his acting is outstanding and convincing. *While* watching this film, we have an impression that we live in this world due to the perfect scenery and memorable soundtrack.

Concluding, it is undoubtedly a remarkable and moving film which captures the problem of mental illness. **Never before had I seen** such a film which shows what it really means to love somebody for better or worse. I highly recommend watching this film.

250 słów

WSTĘP (ogólny opis)
Konstrukcja imiesłowowa

ROZWINIĘCIE
Akapit 1: Treść filmu

Strona bierna

ROZWINIĘCIE
Akapit 2: Ocena

ZAKOŃCZENIE (z uzasadnioną rekomendacją)
Inwersja stylistyczna

61

Pisanie

ĆWICZENIA

1 **W poniższej recenzji autor przekroczył limit słów (277 słów). Zastanów się, które zdania można usunąć z tekstu, aby skrócić jego pracę do wymaganego limitu 250 słów, oraz wymień podkreślone przymiotniki na inne, o zbliżonym znaczeniu.**

Everybody likes a good love story. *One Day* is a love story directed by Lone Scherfig based on the David Nicholls bestseller about Emma Morley (Anne Hathaway) and Dexter Mayhew (Jim Sturgess), who meet after graduation on 15th July, 1988. Having spent the night together, they agree to be friends.

The pair seems so obviously right for each other. In their separate lives they take up different jobs and become involved in short-term relationships. We watch the couple progress through life at various stages of finding themselves and each other, but not through the traditional life events: weddings, births and funerals. Destiny lets them reappear in each other's lives at the least expected moments. Whenever they walk away from each other, Emma says she knows they will meet again. Over the next few years, they become engaged and marry. Unfortunately, one afternoon, while riding her bike out of a blind alley, Emma is hit by a truck and dies. The film ends with her saying 'Goodbye, Dex.'

Scherfig attributes the success of keeping this story from feeling clichéd to this clever device of storytelling. The cliché seems to be removed from the story while allowing its romantic nature to enter the scenes. While watching this film we have an impression that we live in this world due to the perfect scenery and music and the actors' commitment.

Summing up, I think for the majority of the human population at least, the concept of 'true love' and 'destiny' are desires that we all share. I really recommend this film to every cinema-goer who wants to feel touched and shed a tear.

2 **Wyobraź sobie, że reprezentujesz grupę osób zaangażowaną w propagowanie czytania książek zamiast marnowania czasu na oglądanie seriali i teleturniejów. Poniższa recenzja pozytywnie ocenia program „Karawana talentów". Napisz recenzję zniechęcającą do oglądania tego programu, używając przymiotników z tabeli Przydatne słowa i zwroty (odbiór negatywny) s. 63 lub wyraź swoją opinię na temat innego dowolnie wybranego programu telewizyjnego, opisując jego charakter.**

Limit słów: 250

Talented people are often undiscovered because they do not believe in themselves or have no opportunity to display their talents. 'Caravan of Talents' helps such people and, consequently, is a popular TV talent-spotting show.

Its three-stage format allows everybody to display their talent and for the jury to choose the best forty performers for the live show in the TV studio. The programme is broadcast every month and every semi-final presents 15 candidates, three of whom go on to the final. Other important elements of the programme are the three hosts, who talk to the performers before and after their shows, and the live audience in the studio.

The programme presents anything from opera singing through to back-breaking acrobatics and dog training. What makes viewers and members of the audience react enthusiastically is the role of the judges. They are stars themselves and often say some original and painfully honest things about the artists' performances. Another advantage is the studio setting, choreography and lighting, which helps to create a truly glamorous atmosphere, as if it were a professional performing and not an amateur. However, the strongest point of the programme is the real emotions that are on show: sometimes extreme happiness but also tears of failure, which are obviously shared by the audience.

If you have never seen this programme, you should definitely do so. The show is fun and you can watch some amazing talents which are revealed for the first time before your very eyes.

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca w parach***. Przeczytaj recenzję kolegi / koleżanki, a następnie porównajcie wymienione przymiotniki.

1b ***Praca w grupach***. Przeprowadźcie „burzę mózgów" i wypiszcie na tablicy najciekawsze przymiotniki, a następnie zastanówcie się, w jakich innych kolokacjach mogą one występować w tekstach recenzji. W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind- map*).

1c ***Praca indywidualna***. Wykorzystaj zwroty spisane w postaci mapy myśli podczas pisania recenzji wybranego przez Ciebie wydarzenia muzycznego.

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca w parach***. Przeczytaj recenzję kolegi / koleżanki, a następnie porównajcie zdania, w których dokonaliście zmian. Sprawdź, czy napisana przez Ciebie recenzja zawiera wszystkie wymagane elementy w zakresie treści i kompozycji.

2b ***Praca w grupach***. Przeprowadźcie „burzę mózgów" i wypiszcie na tablicy wszystkie kolokacje typu przymiotnik + rzeczownik w dwóch kolumnach, w jednej o znaczeniu pozytywnym, a w drugiej – negatywnym.

2c ***Praca indywidualna***. Wyraź swoją opinię na temat dowolnego wydarzenia artystycznego, które ma wpływ na wizerunek Twojego miasta, oraz opisz jego przebieg, wykorzystując wyrażenia i przymiotniki z tabeli Przydatne słowa i zwroty, s. 63.

PRZYDATNE SŁOWA I ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Wstęp	
….. is a novel / play / drama / comedy / short story / adventure story / detective story / biography / tragedy, etc. written by …	… to powieść / sztuka / dramat / komedia / nowela / powieść przygodowa / kryminał / biografia / tragedia, itd. napisana przez…
The film / performance / show / musical / animated film / documentary / fantasy film / TV series, etc. … is directed by …	Film / przedstawienie / pokaz / musical / film animowany / film dokumentalny / film fantastyczny / serial telewizyjny, itd. został/o wyreżyserowany/e przez…
This film / play / book / performance / comedy, etc. … is set in … / tells the story of … / is based on …	Film / sztuka / książka / przedstawienie / komedia itd. rozgrywa się w… / opowiada historię… / jest oparty/a/e na…
… is about …	… jest o…
The cast includes …	W filmie występują…
… is a movie adaptation of … / is based on …	… jest filmową adaptacją… / jest oparty na…
… is the latest release of …	… jest najświeższym wydaniem / ekranizacją…
... tells a story about …	… opowiada historię…
The scriptwriters have created an enchanting film portraying the problems of …	Autorzy scenariusza stworzyli czarujący film przedstawiający problemy…
The movie / performance focuses on …	Film / przedstawienie skupia naszą uwagę na…
A concert of … took place in …	Koncert… odbył się w…
Despite its strange title …	Pomimo dziwnego tytułu…
… is their sixth album meant to be a tribute to …	… jest ich szóstym albumem, który został wydany w hołdzie…
… was probably the most anticipated movie of 2010.	… był prawdopodobnie najbardziej oczekiwanym filmem roku 2010.
… has already become a must-see for every cinema-goer. The movie was rated highly and deserved a lot of attention from movie critics.	… jest filmem, który musi koniecznie zobaczyć każdy kinomaniak. Film został wysoko oceniony i zasłużył na uwagę krytyków filmowych.

Rozwinięcie			
Odbiór pozytywny (przymiotniki)		**Odbiór negatywny (przymiotniki)**	
amusing	zabawny	annoying	irytujący
appealing (to the senses)	uroczy (działający na zmysły)	appalling	przerażający
awesome	robiący wrażenie	awful	straszny
breathtaking	zapierający dech w piersiach	badly-organised	źle zorganizowany
clever	mądry, inteligentny	boring	nudny
convincing	przekonujący	clichéd	oklepany, banalny

ENGLISH		POLISH	
Odbiór pozytywny (przymiotniki)		**Odbiór negatywny (przymiotniki)**	
emotionally deep	głęboko emocjonalny	confusing	dezorientujący
entertaining	rozrywkowy	disappointing	rozczarowujący
excellent	doskonały	dreadful	okropny
fascinating	fascynujący	dull	nudny, nieciekawy
fast-moving	dynamiczny	emotionless	bez emocji
humorous	humorystyczny	embarrassing	kompromitujący, żenujący
impressive	robiący wrażenie	fake	sztuczny, podróbka
inspiring	inspirujący	frightening	przerażający
involving	wciągający	in bad taste	w złym guście
meaningful	znaczący	long	długi
moving	poruszający	misleading	mylny / mylący
original	oryginalny, niezwykły	poorly-written	źle napisany
overwhelming	przejmujący, przytłaczający	predictable	przewidywalny
powerful	przejmujący	shocking	szokujący
realistic	realistyczny	surprising	zaskakujący
remarkable	istotny	too complicated / over-complicated	zbyt skomplikowany
skilfully written	zręcznie napisany	unimaginative	bez polotu
spectacular	spektakularny	weak	słaby
superb	znakomity		
suspense-filled	pełen napięcia		
thought-provoking	skłaniający do myślenia		
thrilling	pasjonujący, porywający		
touching	wzruszający		
unpredictable	nieprzewidywalny		
well-developed	dobrze rozwinięty		
well-written	dobrze napisany		
witty	dowcipny		
wonderful	wspaniały		

Przykładowe zwroty i zdania używane w rozwinięciu recenzji	
The first part of … depicts / illustrates …	Pierwsza część … ukazuje / ilustruje…
The book / play / exhibition / tear-jerker, etc. tells the story / depicts / deals with …	Książka / sztuka / wystawa / wyciskacz łez, itd. opowiada historię / przedstawia / ukazuje…

63

Pisanie

ENGLISH	POLISH
In this book / documentary / play, etc. the author presents …	W tej książce / filmie dokumentalnym / sztuce, itd. autor przedstawia…
The story begins when / concerns / is about / revolves around	Opowieść zaczyna się od…
… has a tragic / happy end.	… kończy się tragicznie / szczęśliwie.
Except for the opening and closing scenes / shots …	Z wyjątkiem początkowych i końcowych scen / ujęć…
The CD / concert opens with …	Płytę / Koncert otwiera…
The script is cleverly written and the all-star cast are perfect in their roles.	Scenariusz jest pomysłowo skonstruowany, a gwiazdorska obsada perfekcyjnie wykonuje swoje zadanie.
… interprets the lead role brilliantly.	… rewelacyjnie gra pierwszoplanową rolę.
The actors play their roles with conviction.	Aktorzy grają swoje role z pełnym zaangażowaniem.
… won the Oscar for best leading actor / actress / best supporting role / soundtrack / the best animated feature film / costume design / foreign language film / the best picture / screenplay / special effects / directing / make-up.	… zdobył/a Oskara za pierwszoplanową rolę męską / kobiecą / drugoplanową rolę męską / kobiecą / muzykę / najlepszy film animowany / kostiumy / film zagraniczny / najlepsze zdjęcia / scenariusz / efekty specjalne / reżyserię / charakteryzację.
The plot makes the film a masterpiece.	Treść czyni film arcydziełem.
While watching this film / concert / playing the game we have an impression that we live in this world due to the perfect scenery and music.	Podczas oglądania filmu / koncertu / grania w grę mamy wrażenie, że stajemy się częścią tego świata dzięki perfekcyjnej scenografii i muzyce.
It is probably the best film ever to capture the problem of …	Jest to prawdopodobnie najlepszy do tej pory film ukazujący problem…
Repeated listening makes it possible to appreciate the CD.	Po wielokrotnym wysłuchaniu w pełni doceniamy płytę.
It will not be an exaggeration to say that …	Nie będzie przesadą, jeżeli powiemy, że…
I found the story / plot rather conventional / predictable / overwhelming.	Według mnie opowieść / treść jest raczej konwencjonalna / przewidywalna / przytłaczająca.
The arrangement of the exhibits accompanied by the lighting results in a critical / enthusiastic reception.	Prezentacja eksponatów wzbogacona oświetleniem spotyka się z krytycznym / entuzjastycznym przyjęciem.
The dreadful performance / sound system made a terrible impression on the audience.	Okropne przedstawienie / nagłośnienie zrobiło złe wrażenie na publiczności.
The audience gave the artists a standing ovation.	Publiczność zgotowała artystom owację na stojąco.
The overall impression after … left a lot to be desired.	Ogólne wrażenie po… pozostawiło wiele do życzenia.
The author uses lively / flowery / metaphorical language to impress the reader.	Autor używa żywego / kwiecistego / metaforycznego języka, aby zrobić wrażenie na czytelniku.
The soundtrack suits the subject of the film.	Ścieżka dźwiękowa doskonale pasuje do tematu filmu.
The special effects are spectacular enough to make the audience jump and applaud.	Efekty specjalne są tak spektakularne, że podrywają publiczność i wywołują aplauz.
Zakończenie	
I thoroughly / highly / strongly recommend … / It is worth seeing / reading.	Bardzo polecam… / Jest wart obejrzenia / przeczytania.
You should definitely see / read / listen to …	Zdecydowanie powinieneś / powinnaś / powinniście zobaczyć / przeczytać / posłuchać…
It is bound to be a box-office hit / blockbuster.	To jest skazane na sukces kasowy.
This … will keep you laughing from beginning to end.	Ten/Ta … sprawi, że będziesz/ będziecie się śmiać od początku do końca.
It's an extremely violent film / game / TV series, etc., so under no circumstances will I let the children watch it.	Jest to bardzo brutalny/a film / gra / serial telewizyjny, itd., więc pod żadnym pozorem nie pozwolił/a/bym oglądać go / grać w nią dzieciom.
The main reason why it appeals to so many viewers / readers / listeners is that …	Głównym powodem, dla którego trafia to do tak wielu widzów / czytelników / słuchaczy, jest…
The story / performance, etc. is extremely … – never have I read / seen anything like it before.	Opowieść / przedstawienie, itd. jest wyjątkowo … – nigdy wcześniej czegoś podobnego nie czytałem/am / oglądałem/am.
I wouldn't really recommend it because …	Nie polecił/a/bym tego, ponieważ…
It is a bore to read / watch / listen to, since …	Czytając / Oglądając to / Słuchając tego, można umrzeć z nudów, gdyż…
Although the film / book / album, etc. has been severely criticised in the media, I enjoyed it.	Mimo że film / książka / płyta, itd. został/a bardzo skrytykowany/a w mediach, podobał/a mi się.
This thriller keeps you on the edge of your seat from the first page.	Ten thriller trzyma Cię w olbrzymim napięciu od pierwszej strony.
This movie conveys a beautiful message / encourages deep reflection.	Ten film niesie piękne przesłanie / wzbudza głębokie refleksje.
It will be fascinating … for anyone interested in …	To będzie fascynujący/a … dla wszystkich, którzy interesują się…
Its action and suspense will keep you glued to the screen / pages.	Akcja i napięcie sprawią, że nie oderwiesz się od ekranu / książki.
You won't be able to put it down.	Nie będziesz w stanie się od niego/niej oderwać.
This book is written in such a way that even the most unwilling teenager will like it.	Ta książka jest tak napisana, że spodoba się nawet najbardziej niechętnie nastawionym do czytania nastolatkom.

OPOWIADANIE

Opowiadanie *(A story)* jest najbardziej twórczą formą wypowiedzi pisemnej. Opowiadanie to krótki tekst literacki pisany w 1. lub 3. osobie, przedstawiający prawdziwe lub fikcyjne wydarzenie, w którym możemy cytować dosłowne wypowiedzi bohaterów, używać idiomów i zwrotów idiomatycznych, a czasowniki mogą mieć formę skróconą. Pomimo dosyć nieskomplikowanej formy, opowiadanie wymaga od autora:

1 **inwencji twórczej**, która sprawi, że czytelnik ujrzy oczyma wyobraźni przedstawiane wydarzenie,
2 umiejętności używania **bogatego języka**, która przejawia się w zastosowaniu zaawansowanego słownictwa i złożonych struktur gramatycznych.

Temat opowiadania może przyjąć kilka postaci. Może to być:

- **dokładny temat** opowiadania,
  np. *Napisz opowiadanie pt. 'Unexpected letter'*,
- **ilustracja przysłowia lub powiedzenia**,
  np. *Napisz opowiadanie ilustrujące przysłowie 'A friend in need is a friend indeed'*,
- **początek opowiadania**,
  np. *Napisz opowiadanie, które rozpoczyna się od zdania 'It was a really chilly evening and I had nothing warm to put on'*,
- **zakończenie opowiadania**,
  np. *Napisz opowiadanie, które kończy się zdaniem 'I have never gone to any Halloween party again since then'.*

STRUKTURA

1 TYTUŁ	▷ *ma być **chwytliwy**, aby każdy czytelnik już na początku zechciał pracę przeczytać. Tytuł powinien również oddawać treść opowiadania, dlatego najlepiej zastanowić się nad nim **po napisaniu całej pracy**, jeśli nie zostanie zasugerowany w treści zadania maturalnego.*
2 WSTĘP	*jest określeniem miejsca i czasu akcji oraz głównych bohaterów, wprowadzających czytelnika w przebieg wydarzeń. Opowiadanie można zacząć:* ▷ *opisem:* • *pogody (*It was a dark and chilly evening.*),* • *miejsca (*It was a very dilapidated abandoned house.*),* • *ludzi (*I was facing an elegant and grey-haired old man.*),* ▷ *zadając pytanie odnoszące się bezpośrednio do czytelnika (*Have you ever run out of petrol in the middle of a jungle?*),* ▷ *wywołując określone emocje, np. napięcie, strach, czy tworząc określoną atmosferę, np. tajemniczości (*Having felt somebody's fingers on my shoulder, I realised that I was not the only person in this trap.*),* ▷ *stosując mowę niezależną (*'Never ever release this rope!' he warned her.*).*
3 ROZWINIĘCIE	▷ *przedstawia kolejne wydarzenia prowadzące do wydarzenia głównego. Narracja, czyli przedstawianie wydarzeń, powinna zdecydowanie dominować nad opisami osób czy sytuacji, które należy rozsądnie włączyć w tekst, tak aby zachować harmonię kompozycji. Oznacza to, że w opowiadaniu musi się coś dziać.* ▷ *stanowi szczegółowy opis głównego wydarzenia. Akcja zawiązana w pierwszej części opowiadania powinna tu osiągnąć punkt kulminacyjny, a potem zmierzać do rozwiązania.*
4 ZAKOŃCZENIE	*powinno zawierać:* ▷ *pointę opowiadania,* ▷ *opis reakcji emocjonalnej bohaterów,* ▷ *komentarz prezentujący odczucia i przemyślenia narratora,* ▷ *(i ewentualnie) prezentować konsekwencje wydarzenia.*

Należy pamiętać, że dobre opowiadanie wywołuje określone emocje u czytelnika dzięki akcji, w której opisy uczuć bohaterów są tylko uzupełnieniem, a nie motywem przewodnim.

BOGACTWO JEZYKOWE – STRUKTURY GRAMATYCZNE I LEKSYKALNE

ZASTOSOWANE STRUKTURY GRAMATYCZNE	PRZYKŁAD
Wstęp	
Konstrukcje imiesłowowe	***Having read*** *an advertisement on the notice board, I found out the truth about my ex-boyfriend.*
Pytanie retoryczne w czasie *Present Pefect*	***Have you ever been trapped*** *in a lift?*
Tryb warunkowy	*What* ***would you do if you found*** *a love letter on your doormat?*
Mowa niezależna	***'I've never felt anything like this before!'*** *exclaimed my fiancée.*
Przysłowie	*A friend in need is a friend indeed.*
Idiom	*There was no point in beating about the bush.*
Rozwinięcie	
Czasy przeszłe w zdaniach złożonych	
Past Simple + Past Simple	*She* ***crossed*** *the street and* ***dropped*** *her glittering bag.*
Past Continuous + Past Simple	*While she* ***was crossing*** *the street, she* ***dropped*** *her glittering bag.*
Past Continuous + Past Continuous	*While her son* ***was*** *silently* ***doing*** *his homework, she* ***was*** *nervously* ***talking*** *to his tutor.*
Past Simple + Past Perfect	*I* ***broke*** *into the burning house after I* ***had realised*** *the danger.*
Past Perfect Continuous + Past Simple	*She* ***had been dating*** *him for two years before she* ***learned*** *that he was a pickpocket.*
Zwroty służące logicznemu ułożeniu narracji	
We wstępie: *To begin with,* *At first,* *Initially,* *At the beginning*	***At the beginning*** *I was disappointed with the hotel room.*
Gdy mowa o wydarzeniach wcześniejszych: *Before this / that* *Formerly* *Prior to this*	***Before that*** *meeting I had never taken part in such a challenging project.*
Kiedy wydarzenia dzieją się w tym samym czasie: *Meanwhile* *While* *Simultaneously* *At about the same time* *At roughly the same time as this* *While this was happening*	***Meanwhile****, I withdrew some money from my bank account.*
Gdy wydarzenia następują po sobie: *Just then* *It was now that* *Next* *After this* *Afterwards* *Later* *Subsequently*	***Next*** *I put a cooling dressing on his swollen knee.*
Strona bierna	*She* ***was said to have forged*** *his signature many times.*

ZASTOSOWANE STRUKTURY GRAMATYCZNE	PRZYKŁAD
Zakończenie	
Inwersja stylistyczna	***Not only did he fall in love*** *with her, but he was also impressed with her scientific achievements.*
Pytanie retoryczne z trybem warunkowym	*Life* ***would be*** *boring without such unforgettable moments,* ***wouldn't it****?*
Mowa zależna	*When we stopped the car, my mum* ***confessed that she had never dreamt of*** *owning such an amazing house.*
Mowa niezależna	***'Watch out!'****, she exclaimed.*
Present Perfect / Present Perfect Continuous	*Since then I* ***have never been willing*** *to help anyone.*
Zwroty łączące stosowane w zakończeniu: *In the end,* *As it turned out,* *Finally,* *Eventually,* *At last*	***Finally****, we reached our destination.*
Przysłowie	*All that glitters is not gold.*
Idiom	*Since then* ***I've been banging my head against a brick wall*** *trying to explain the Internet to my grandmother.*
Konstrukcja *I wish*	*To be honest, at the moment* ***I wish I had reported*** *him.*

Określenie „struktury leksykalne" oznacza w opowiadaniu użycie **różnorodnych czasowników z przysłówkami** opisujących doznania zmysłowe, sposób mówienia, poruszania się, patrzenia, itd. Ponadto rzeczowniki powinny być poprzedzone opisującymi je precyzyjnie przymiotnikami.

ENGLISH	POLISH
Czasowniki opisujące	
Sposób chodzenia	
creep	czołgać się
dash	popędzić
march	maszerować
pace	przemierzać
shuffle	powłóczyć nogami
stagger	zataczać się
stomp	ciężko stąpać
stroll	przechadzać się wolnym krokiem
stumble	potykać się
tiptoe	chodzić / skradać się na palcach
walk	spacerować
Sposób mówienia / wydawania dźwięków	
chatter	gadać
exclaim	wykrzyknąć
giggle	chichotać

66

ENGLISH	POLISH
hiss	syczeć
mumble	mamrotać
murmur	mruczeć
scream / shout	krzyczeć
sigh	wzdychać
squeak	piszczeć
talk	rozmawiać
whisper	szeptać
yell	wrzeszczeć
Sposób patrzenia / Wyraz twarzy	
browse	przeglądać
gaze	wpatrywać się
glance	rzucić okiem
grin	uśmiechać się szeroko / szczerzyć zęby
look	patrzeć
peep / peek	zerkać
scrutinise	dokładnie obejrzeć
stare	gapić się
wink	mrugnąć
Wydawanie dźwięków / Emitowanie światła / Wydzielanie zapachów	
bang	huknąć
blind	oślepić
buzz	bzyczeć
crackle	trzeszczeć
dazzle	(o słońcu, ostrym świetle) oślepić
flash	błysnąć
hum	nucić, buczeć
pound	łomotać
rattle	grzechotać
rumble	dudnić
rustle	szeleścić
smell	pachnieć
stink	cuchnąć
twinkle	mrugać
Przymiotniki	
abusive	obelżywy
amusing	zabawny
anxious	nerwowy
appealing	uroczy
awesome	niesamowity
breathtaking	zapierający dech w piersiach
commonplace	powszechny
courageous	odważny
cowardly	tchórzliwy
creepy	przyprawiający o gęsią skórkę

ENGLISH	POLISH
disappointing	rozczarowujący
generous	hojny
hazardous	niebezpieczny
hilarious	komiczny
impressive	wywierający / robiący wrażenie
incredible	nieprawdopodobny
intriguing	intrygujący
marvellous	przepiękny
offensive	obraźliwy
outrageous	oburzający
overwhelming	przytłaczający
stunning	przepiękny
threatening	przerażający
thrilling	pasjonujący
unbearable	nie do zniesienia
valuable	cenny
worthwhile	interesujący
Przysłówki	
accidentally	przypadkowo
anxiously	z niepokojem / z niecierpliwością
awkwardly	dziwnie
carefully	ostrożnie
carelessly	nieostrożnie
courageously	odważnie
crossly	ze złością
deliberately	celowo
doubtfully	wątpliwie
enormously	ogromnie
enviously	zazdrośnie
gently	delikatnie
gracefully	wdzięcznie, taktownie
greedily	chciwie
innocently	niewinnie
mysteriously	tajemniczo
rapidly	gwałtownie
reluctantly	niechętnie
sleepily	ospale
smoothly	gładko
suspiciously	podejrzliwie
swiftly	szybko
tenderly	czule, delikatnie
thoughtfully	zapobiegliwie
unexpectedly	nieoczekiwanie
victoriously	zwycięsko
violently	mocno

Pisanie

MODEL

ZADANIE

Bierzesz udział w konkursie literackim. Napisz **opowiadanie**, w którym zrelacjonujesz przebieg niespodziewanego spotkania mającego miejsce podczas podróży oraz opiszesz jego konsekwencje.

Limit słów: 200–250

W modelowym opowiadaniu wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*), **tłustym drukiem** (trudniejsze konstrukcje gramatyczne) oraz podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).

AN UNEXPECTED MEETING — TYTUŁ

Monica was very excited when she was waiting for her train to Gdynia, where the summer music festival **was being held**. — WSTĘP

She didn't like the idea of travelling alone on holiday but her friends hadn't wanted **to** put off their journey because of her make-up exam. *While* she was texting on the platform, she noticed a tall boy staring at her. **Having been unexpectedly put** in the same compartment, they spent the journey talking. *It turned out that* she and Daniel had the same musical tastes. They **were so absorbed** in each other that they forgot to exchange phone numbers when the train suddenly reached its destination. *Unfortunately*, the crowd on the platform separated them and they lost sight of each other. — Strona bierna / konstrukcja imiesłowowa; Strona bierna

The next day Monica was desperately and unsuccessfully looking for him at the festival campsite. Her friends couldn't believe that this cheerful and crazy girl had changed so much. **In no way was she interested in going** to the concert of a promising new band. *Fortunately*, they managed to talk her into it. When the musicians were coming on stage, her heart thumped. 'Daniel!' she shouted. The pianist turned around and spotted her. 'Don't get lost again!' he shouted back, and it was rather impossible because they didn't lose sight of each other from that moment. **Enjoying** the gig more and more, Monica was daydreaming until the end of the concert. — ROZWINIĘCIE (szczegółowo przedstawione wydarzenie główne będące zwrotem akcji); Inwersja stylistyczna; Imiesłów

After the concert they celebrated their reunion and knew that the story was going to be continued. — ZAKOŃCZENIE (konsekwencje wydarzenia)

252 słowa

ĆWICZENIA

1 **W poniższym opowiadaniu zastąp podkreślone słowa ich bogatszymi odpowiednikami, a następnie wypisując je w kolumnie, postaraj się dopasować do nich inne znane Ci rzeczowniki. Podkreśl w tekście fragmenty realizujące dwa elementy tematu zadania.**

SŁOWO	BOGATSZY ODPOWIEDNIK	TWORZY KOLOKACJE / ŁĄCZY SIĘ Z
big	*huge*	*crowd* *festival* *monster*, etc.

Temat: Uczestniczysz w kampanii zachęcającej do urządzania przyjęć okolicznościowych we własnym domu. Napisz **opowiadanie**, w którym opiszesz swoje nieprzyjemne doświadczenia związane z przyjęciem urodzinowym w restauracji oraz wymienisz zalety przyjmowania gości w domu.

MY DISASTROUS BIRTHDAY PARTY

It happened on my 30th birthday – the day my friends and I had been waiting for. The evening was nice. Everybody had already gone in and they were waiting for me inside the restaurant. Being completely unaware of what might happen, I entered the restaurant.

The interior design made a good impression on me. Small bunches of flowers put on every table combined with heavy curtains and weak light created the effect of a homely atmosphere. When my guests finally took their seats, we didn't yet know about the coming disaster.

The atmosphere was entertaining, but nobody came to take our order for half an hour. As a result, we became hungry and highly irritated. To make matters worse, we had to wait another forty minutes to get our meals. At first sight, our food looked really delicious, but never had we eaten anything so tasteless. While we were having overcooked vegetables and underdone steak the waiter brought us the large bill. Having left the restaurant we were deeply disappointed. That evening changed my opinion about throwing birthday parties at a restaurant.

The main advantage of inviting guests to our houses are the self-made meals. We buy all the fresh ingredients ourselves and follow the best recipes to prepare tasty food on time. Moreover, our costs do not include the service.

I think that next time I will definitely serve my guests home-made dinner in my beautiful garden.

2 **W opowiadaniu pominięto większość elementów językowych, które łączą zdania w logiczną całość i powodują, że tekst czyta się płynnie, z zachowaniem chronologii wydarzeń. Uzupełnij opowiadanie wyrażeniami z ramki.**

afterwards • to my horror • while • since then • when • in the meantime • as a result • as soon as • luckily • although • after a moment's thought • because of • hardly • suddenly

A TERRIFYING RIDE

It was an ordinary day. 1 While I was driving and talking to my beloved Henrietta, I noticed in the rear-view mirror a car behind following us. 2 To my horror, there were two tattooed thugs in it. 3 Hardly did I realise the danger 4 when they almost touched our boot.

5 As a result, I felt anxious. I accelerated to escape but the infuriated and unfriendly-looking men caught up with us.

6 After a moment's thought I frantically searched in the glove compartment and grabbed my self-defence gas pistol. 7 Although I pretended to be relaxed, my girlfriend felt it in the air. 8 Because of me driving so fast she felt sick. 9 Suddenly I had to stop the car in the middle of nowhere. I had hardly parked when we heard, 'Get out and put your hands up.'

10 As soon as we got out of the car they hastily searched us. Having found my wallet with a small amount of money they demanded jewellery from Henrietta. 11 In the meantime they ransacked my car with a murmur of dissatisfaction. My heart was pounding when I saw them scrutinising my girlfriend. 12 Afterwards I got into a fight. 13 Fortunately, the police car was patrolling the area and they came to the rescue. 14 Luckily, it all ended well, but I dread to think what might have happened. 15 Since then Henrietta has never forgotten her motion sickness pills.

3 **Skróć poniższe opowiadanie z 370 do 250 słów, zachowując poprawną kompozycję oraz zgodność z tematem zadania.**

Temat: Redaktor gazetki szkolnej poprosił Cię o napisanie opowiadania do kolumny poświęconej problemom moralnym. Napisz **opowiadanie**, a w nim zrelacjonuj zdarzenie, które przekonało Cię, że uczciwość zawsze popłaca, i opisz konsekwencje tej przypadkowej sytuacji.

HONESTY IS THE BEST POLICY

Ten years ago I went to Loret de Mar on a language camp during my last summer holidays. I had always been fascinated with Spanish culture, so I was delighted to learn that we were planning to go on a trip to Barcelona. The night before I couldn't sleep and I felt that something strange could happen in the future. However, that trip was too important for me and I didn't want to miss it.

When we arrived there, I was completely shocked by how amazing Barcelona was. After visiting the last place, which was La Sagrada Familia, we went to the underground station. While we were waiting for our train my teacher reluctantly let me go to the nearest shop to buy a bottle of mineral water. To my surprise, when I came back I couldn't see anybody from my camp. At the beginning, a thrill of excitement ran down my spine. Only after I realised that I had forgotten my passport did I feel paralysed. Being unable to control my anxiety I burst into tears and started walking in an unknown direction.

While I was walking and crying, I suddenly noticed a diamond ring on the ground. It was the most beautiful piece of jewellery I had ever seen. I put it in my pocket but after a few minutes somebody shouted: 'Has anybody seen my ring?!' I looked around and I saw an elegant businesswoman. I wanted to be an honest person so I gave that expensive ring back to her. Fortunately, she could speak English and let me use her mobile phone to get in touch with my friends. Despite my objections, she gave me a lift to my hotel. My friends were speechless when they saw me in a white Mercedes with a chauffeur. Finally, the lady gave me a cheque for $1000 as a gift. I couldn't believe it was true.

When I came back home, I told my family and friends about it. It was an unbelievable event. Thanks to my financial gift I took up a new hobby and I am a professional photographer. Since my stay in Spain I have taught many people that 'Honesty is the best policy'.

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca w parach***. Po wykonaniu ćwiczenia porównaj z kolegą / koleżanką uzupełnione luki.

2b ***Praca indywidualna***. Wyszukaj w tekście przymiotniki i wymień je na inne o tym samym lub podobnym znaczeniu.

2c ***Praca w parach***. Porównajcie, na jakie przymiotniki wymieniliście przymiotniki z tekstu.

2d ***Praca w parach***. Wspólnie przygotujcie nową, pełną wersję opowiadania, uzupełnioną o najodpowiedniejsze słowa / zwroty łączące. Wymieńcie też przymiotniki na najciekawsze spośród Waszych wcześniejszych propozycji. Sprawdźcie, czy tekst czyta się płynnie.

ĆWICZENIA DODATKOWE

3a ***Praca w parach***. Czytając wspólnie z kolegą / koleżanką powyższe opowiadanie w skróconej wersji, zastanówcie się, czy w trakcie skracania nie została naruszona jego kompozycja i logika wypowiedzi.

3b ***Praca w grupach***. Napiszcie na tablicy temat opowiadania, a następnie w formie „burzy mózgów" wypiszcie różne marzenia oraz wywołane przez ich spełnienie zmartwienia. W ten sposób powstanie mapa myśli (*mind-map*) z pomysłami do napisania ciekawego opowiadania.

Temat: Napisz opowiadanie, w którym opiszesz spełnienie jakiegoś marzenia oraz wyjaśnisz, dlaczego stało się ono powodem późniejszych zmartwień.

3c ***Praca indywidualna***. Napisz opowiadanie na powyższy temat, korzystając z pomysłów i zwrotów z mapy myśli.

69

ROZPRAWKA

Rozprawka (*An essay*) to forma wypowiedzi pisemnej, w której piszący/a stara się zaprezentować poglądy w pewnej sprawie, poszukuje odpowiedzi na postawione pytanie, wyjaśnia i podaje przykłady mające przedstawić pewien tok rozumowania. Główny cel rozprawki to przekonanie czytającego do postawionej tezy (neutralnej lub jednostronnej) oraz jej uzasadnienie. Od zdającego maturę pisemną na poziomie rozszerzonym oczekujemy umiejętności napisania dwóch rodzajów rozprawki.

RODZAJE ROZPRAWEK

FOR & AGAINST ESSAY

• Ma na celu **bezstronne przedstawienie argumentów obu stron**, np. plusów i minusów mieszkania w dużym mieście. Podczas lektury rozprawki, czytający nie wie, jaka jest prywatna opinia piszącego, aż do zakończenia, w którym autorowi wolno zaprezentować własne zdanie na dany temat.

OPINION ESSAY

• Ma na celu **zaprezentowanie opinii autora** (zgodnej lub odmiennej z tezą postawioną w temacie) oraz krótką opinię przeciwstawną, np. *Korzystanie z portali społecznościowych ma niekorzystny wpływ na relacje międzyludzkie.*

STRUKTURA

FOR & AGAINST ESSAY		OPINION ESSAY	
1 WSTĘP	▷ *wprowadzenie tematu oraz bezstronna **teza bez własnej opinii***	1 WSTĘP	▷ *wprowadzenie tematu oraz **teza z własną opinią***
2 ROZWINIĘCIE	▷ **FOR** *argumenty ZA* ▷ **AGAINST** *argumenty PRZECIW*	2 ROZWINIĘCIE (Ten akapit może być podzielony na dwa mniejsze.)	▷ **FOR or AGAINST** *argumenty ZA lub PRZECIW w zależności od tego, czy piszący/a zgadza się z postawioną tezą, czy nie* ▷ **AGAINST or FOR** *argumenty PRZECIW lub ZA w zależności od tego, czy piszący/a w akapicie powyżej przedstawił/a argumenty ZA, czy PRZECIW*
3 ZAKOŃCZENIE	▷ *podsumowanie i / lub własna opinia*	3 ZAKOŃCZENIE	▷ *podsumowanie i / lub sformułowana inaczej niż wcześniej własna opinia*

MODEL ROZPRAWKI TYPU FOR & AGAINST

ZADANIE

W dzisiejszych czasach trudno jest wyobrazić sobie funkcjonowanie w życiu codziennym bez urządzeń telekomunikacyjnych. Napisz **rozprawkę** przedstawiającą dobre i złe strony posiadania telefonu komórkowego.

Limit: 200–250 słów

W modelowych rozprawkach wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*), **tłustym drukiem** (trudniejsze konstrukcje gramatyczne) oraz podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).

MOBILE PHONE – A BLESSING OR A CURSE? — TYTUŁ

Within the last decade, wireless communication has developed into a huge business. Although mobiles make our lives easier, there are also some obvious drawbacks involved. — WSTĘP (+ zrównoważona teza)

The most important advantage of mobile phones is that they have recently become practical communication tools for all age groups. *For instance*, adults equip their children with mobile phones for safety reasons. *Moreover*, business people can organise transactions thanks to an Internet connection. The latest developments, *for instance*, provide the possibility of having online business conferences. *Apart from* **being a handy device**, mobile phones are a source of entertainment. *For example*, one can download their favourite games and MP3 files. — ROZWINIĘCIE (3 argumenty ZA) Element 1 — **Konstrukcja imiesłowowa**

On the other hand, the mobile phone is a health hazard. The scientific evidence indicates that radiation from mobile phones may cause serious diseases, such as an increased cancer risk and genetic damage. *Another argument* against is that long-term exposure to the Internet may cause addiction. This may, *in turn*, affect the students at school playing games during lessons. *In addition*, **it is generally agreed** that using a hand-held mobile phone while driving is a distraction that brings the risk of traffic accidents. — ROZWINIĘCIE (3 argumenty PRZECIW) Element 2 — **Strona bierna – forma bezosobowa**

Summing up, the range of available functions keeps growing to satisfy the sophisticated needs of the customers. *Regardless of* the alleged danger of radiation and the growing number of accidents, the phone seems to be an inseparable element of our daily routine. **Under no circumstances could I imagine being** without this portable device. — ZAKOŃCZENIE (podsumowanie + opinia) — **Inwersja**

246 słów

70

MODEL ROZPRAWKI TYPU OPINION ESSAY

ZADANIE

Współczesny tryb życia wymaga ciągłego korzystania ze zdobyczy technologicznych. Napisz **rozprawkę**, w której wyrazisz i uzasadnisz swoją opinię na temat: „W dzisiejszych czasach wielofunkcyjny telefon komórkowy stał się niezbędnym elementem życia codziennego".

Within the last decade, wireless communication has developed into a huge business. Although the opponents of mobile phones put forward some compelling arguments, I strongly believe that **under no circumstances will people be able to do without this portable device**.

The most important advantage of mobile phones is that they have recently become practical communication tools for all age groups. *For instance*, adults equip their children with mobile phones for safety reasons. *Moreover*, business people can check their bank accounts and organise transactions thanks to an Internet connection. The latest developments, *for instance*, provide the possibility of having online business conferences.

Apart from **being a handy device**, mobile phones are a source of entertainment. *For example*, one can listen to music and download their favourite games and MP3 files. *Last but not least*, you can easily find a location with GPS and take pictures of the stunning views during your holidays.

However, opponents claim that mobile phones are a health hazard. The scientific evidence indicates that radiation from mobile phones may cause serious diseases, such as an increased cancer risk and genetic damage. *In addition*, **it is generally agreed** that using a hand-held mobile phone while driving is a distraction that brings a risk of traffic accidents.

Summing up, the range of available functions keeps growing to satisfy the sophisticated needs of the customers. *Regardless of* the alleged danger of radiation and the growing number of accidents, the phone seems to be an inseparable element of our daily routine.

WSTĘP
(+ jednostronna teza)
Inwersja

ROZWINIĘCIE
(4 argumenty ZA
w dwóch paragrafach)
Element 1
Konstrukcja imiesłowowa

ROZWINIĘCIE
(2 argumenty PRZECIW)
Element 2
Strona bierna

ZAKOŃCZENIE
(podsumowanie i powtórzona opinia autora)

ĆWICZENIA

1 Pomysł posyłania dzieci do szkoły podstawowej w wieku 6 lat spotkał się ze znacznym sprzeciwem wielu środowisk. Tematem poniższej rozprawki są dobre i złe strony takiego rozwiązania. Postaraj się przekształcić rozprawkę w *Opinion Essay*, w którym wyrazisz własną opinię na ten temat.

There has recently been a national dispute about starting formal education at the age of six. Although it is generally believed that children are ready to learn at this age, this idea has some disadvantages.

To start with, it is often suggested that this age is a time of enormous linguistic and sensory growth. It would be a shame not to exploit this critical period of a child's development. The statistical data shows that earlier education heightens self-esteem and confidence. Moreover, the sooner children start education the better their social and emotional maturity. Another advantage of earlier education is developing learning habits which can bear fruit in later school years.

On the other hand, it is often argued that earlier education takes away childhood since children are taken from their fairy-tale worlds and suddenly introduced into the serious world of their parents.

Moreover, pressure connected with learning may cause stress or depression. Being deprived of their playful childhood, children are made to undertake more diverse homework than they can handle. As a result, they can rebel and become unwilling to learn anything.

To conclude, we can see that there is the same number of benefits and drawbacks of sending six-year-olds to school. I am convinced that it is too early to send children to school at the age of six and I think that this idea will stop children's natural eagerness to learn.

233 słowa

ĆWICZENIE DODATKOWE

1a ***Praca w parach***. Przeczytajcie obie modelowe rozprawki jeszcze raz i podkreślcie wszystkie różnice w zakresie kompozycji.

71

Pisanie *MATURA*

2 **W poniższej rozprawce zostały podkreślone *Transition Words* (słowa łączące tekst w spójną całość). Korzystając z tabeli „Bogactwo językowe" na s. 66, wymień wszystkie podkreślone zwroty na inne frazy o tym samym znaczeniu oraz skróć rozprawkę z 263 do 250 słów, upraszczając niektóre zdania.**

WORKING MOTHERS – A BLESSING OR A CURSE?

Nowadays, more and more women make astonishing careers in all kinds in the professional world. If it is true that this social change has contributed to the multilevel development of women, can it be done without having a negative effect on their families?

One argument in favour of mothers working is that their children often learn to be independent from an early age, which can only be beneficial in their future. Also, in many families, the man's salary alone is not enough to cover all household expenses. As a result, the need for extra income arises, and a woman is obliged to work. Moreover, the necessity to work outside the home boosts a woman's self-esteem, personal identity and self-confidence since a working woman is motivated to be well-read, educated and well-groomed.

However, childcare is expensive and the statistical data shows that a large proportion of the money a working mother earns will be spent on babysitters or nursery schools. What is more, if both parents work all day, it is hardly possible for them to manage their children's homework and extra activities. Thus, a mother may also miss out on important events in her children's lives. Finally, it is considered to be a very challenging task to work full-time and have a well-maintained house, and may lead to psychological breakdown.

To sum up, there are many arguments both for and against mothers working. Taking everything into account, it should be left to the individual mother to decide whether her professional career has more benefits or drawbacks for her family relationships.

263 słowa

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca w parach.*** Przeczytaj rozprawkę kolegi / koleżanki i porównaj ją z oryginałem, podkreślając różnice w kompozycji.

2b ***Praca w grupach.*** Zaznaczcie w tekście wszystkie pary wyrażeń składających się z przymiotnika i rzeczownika. Następnie każdy z przymiotników wymieńcie na jego synonim lub antonim pasujący do danego rzeczownika.

2c ***Praca indywidualna.*** Napisz rozprawkę, w której wyrazisz swoją opinię na temat wyboru kariery zamiast założenia rodziny.

3 **Które z poniższych zdań mogłyby być tematami rozprawki typu *For & Against*, a które typu *Opinion Essay*?**

1 Technology has made the world a better place to live. Do you agree or not?
2 The mass media – a blessing or a curse?
3 Advantages and disadvantages of e-learning.
4 Genetically modified food – pros and cons.
5 Only people who earn a lot of money are successful. Do you agree with this statement?
6 Advantages and disadvantages of children watching TV.
7 Animals should not be used as laboratory tools.

Przykładowe odpowiedzi:

At present	Furthermore
The main advantage of	Therefore
Moreover	Last but not least
Consequently	Summing up
On top of that	All things considered
On the other hand	

4 **Uzupełnij poniższą tabelę, podając przykład wstępu oraz tezy do dowolnie wybranego tematu rozprawki typu *For & Against* lub *Opinion Essay*. Wykorzystaj poniższe sformułowania tez.**

Przykładowe sformułowania tezy zrównoważonej (***For & Against***)
Although there are many advantages / good sides of ... there are also some disadvantages / bad sides.
Although there are many benefits of … there are also some drawbacks involved.
Although the opponents of … put forward a lot of compelling / plausible arguments, one should not forget about some convincing reasoning of the supporters.
However, it does have both advantages and disadvantages, as outlined below.
Przykładowe sformułowania tezy jednostronnej z opinią (*Opinion Essay*)
Although the supporters / opponents of … put forward some compelling / plausible arguments I strongly believe that …
Many people believe / claim that …. However, I am of a totally different opinion for a number of reasons.
Therefore,… seems to me / to be a fantastic idea.

WSTĘP (uniwersalne zwroty)	PRZYKŁAD (dopasowany do wybranego tematu)	TEZA (dopasowana do wybranego tematu)
The problem / issue / phenomenon of … is / appears to be / has always been …		
It is a controversial / burning issue if …		
There has been a lot of discussion in the media on …	*There has been a lot of discussion in the media on genetic engineering.*	*Although there are many benefits of this technological advancement there are also some drawbacks involved.*
There is / has recently been a fierce / national / considerable dispute / discussion about …		
Public opinion is / has always been divided on the subject of …		
As … is becoming increasingly popular / intriguing / more and more / fewer people / students		
Nowadays almost everyone …		

ĆWICZENIA DODATKOWE

4a ***Praca w parach.*** Napiszcie pełne wstępy do każdej rozprawki, wykorzystując zdania z tabeli.

4b ***Praca indywidualna.*** Napisz rozprawkę na dowolnie wybrany temat z listy w ćw. 3. Następnie wymień się z kolegą / koleżanką i sprawdźcie nawzajem swoje prace pod kątem kompozycji i treści, wykorzystując tabelę na s. 70.

For & Against: 2, 3, 4, 6
Opinion Essay: 1, 2, 5, 7

PRZYDATNE ZWROTY

ENGLISH	POLISH
Wstęp	
The problem / issue / phenomenon of … is / appears to be / has always been …	Problem / Zagadnienie / Zjawisko … jest / wydaje się / zawsze był/o…
There has been a lot of discussion in the media about …	W mediach toczy się dyskusja na temat…
It is public knowledge that …	Powszechnie wiadomo, że…
Public opinion is / has always been divided on the subject of …	Opinia publiczna jest / zawsze była podzielona w kwestii…
Have you ever thought about / considered …?	Czy kiedykolwiek pomyślałeś/aś o / brałeś/aś pod uwagę / zastanawiałeś/aś się nad…?
Nowadays almost everyone …	W dzisiejszych czasach prawie każdy…
Many people believe that …	Wielu ludzi uważa, że…
Przedstawianie argumentów za / plusów / korzyści, itd.	
The main / first / the most important advantage / benefit of … is …	Główną / Pierwszą / Najważniejszą zaletą / korzyścią … jest…
One major / additional / further advantage of … is …	Jednym z głównych / dodatkowych / kolejnych plusów … jest…
Przedstawianie argumentów przeciwko / minusów / wad, itd.	
The main / The first / The most important disadvantage / drawback of … is …	Główną / Pierwszą / Najważniejszą wadą … jest…
One / Another / An additional / Major disadvantage of … is …	Jedną / Kolejną / Dodatkową / Główną wadą … jest…
The opponents of … claim (that) …	Przeciwnicy … twierdzą, że…
… not to mention the fact that …	… żeby nie wspomnieć o …
Dodawanie kolejnych argumentów w ramach tego samego akapitu	
To begin with, / To start with,	Na początek,
In the first place, / Firstly,	Po pierwsze,
First of all, / Secondly, / Thirdly,	Przede wszystkim, / Po drugie, / Po trzecie,
In addition (to this / that),	W dodatku,
Moreover, / Furthermore, / What is more,	Ponadto,
Besides, / Also,	Oprócz tego, / Także,
Apart from this / that,	Oprócz tego,
As a result, / Consequently, / Therefore, / Thus,	W rezultacie, / Dlatego, / Tak oto, / W ten sposób,
Last but not least, / Finally,	Ostatnia, ale nie mniej ważna sprawa, / W końcu / Na koniec,
Przedstawianie kontrargumentów	
On the one hand,	Z jednej strony,
On the other hand,	Z drugiej strony,
Contrary to …	W przeciwieństwie do…
…, in turn,	… , z kolei,
Nevertheless,	Niemniej,

ENGLISH	POLISH
In spite of … / In spite of the fact that … / Despite … / Despite the fact that …	Pomimo… / Pomimo faktu, że…
Even though / Although …	Mimo że…
However,	Jednakże / Chociaż,
From the point of view of the opponents,	Z punktu widzenia przeciwników,
Podawanie przykładów	
For example, / For instance,	Na przykład,
Especially / Particularly / In particular …	Szczególnie…
Such as …	Taki jak…
Powoływanie się na opinię innych osób / Dane statystyczne / Wyniki badań, itd.	
According to …	Według…
It is often said / claimed / suggested that …	Często mówi się / twierdzi się / sugeruje się, że…
The statistical data shows / indicates that … / illustrates …	Dane statystyczne pokazują / wskazują, że… / ilustrują…
From an economic / scientific point of view…	Z ekonomicznego / naukowego punktu widzenia…
Podsumowanie	
To sum up, / Summing up,	Podsumowując,
On the whole,	Ogólnie rzecz ujmując,
All things considered,	Biorąc wszystko pod uwagę,
All in all,	Podsumowując,
In conclusion, / To conclude,	Konkludując,
Taking everything into account,	Rozważając wszystkie argumenty,
Having considered both sides of the argument,	Wziąwszy pod uwagę obie strony dyskusji,
Wyrażanie opinii	
I (strongly) believe / think / feel (that) …	(Głęboko) Wierzę / Myślę / Czuję, że…
It seems / appears to me (that) …	Wydaje mi się, że…
To my mind, / To me, / In my opinion / view …	Według mnie…
As far as I'm concerned …	Jeżeli chodzi o mnie…
I (completely / entirely absolutely) (dis)agree that / with …	Całkowicie się (nie) zgadzam z…
I definitely share the view of the supporters / opponents of …	Zdecydowanie podzielam pogląd zwolenników / przeciwników…
I am totally against …	Jestem całkowicie przeciwny/a…
I could not agree more that / with …	Całkowicie się zgadzam, że / z…
I (fully) support the view that …	Całkowicie popieram pogląd, że…
I have to express my disapproval of …	Muszę wyrazić moją dezaprobatę w stosunku do…
Under no circumstances will I …	Pod żadnym warunkiem nie…

Pisanie *MATURA*

ARTYKUŁ

Artykuł (*An article*) jest to tekst przeznaczony do publikacji w czasopiśmie, magazynie, gazecie lub internecie. Celem artykułu jest rzeczowe przedstawienie problemu wskazanego w poleceniu. Ta forma wypowiedzi może wykorzystywać elementy różnych typów tekstów (patrz: Struktura, Rozwinięcie).

Przed napisaniem artykułu należy zastanowić się, gdzie on się pojawi, kto będzie go czytał i jaki jest jego cel, ponieważ od tego będzie zależał jego styl, który może być **formalny**, **półformalny** lub **nieformalny**.

STRUKTURA

1 TYTUŁ	▷ *ma być chwytliwy, aby każdy czytelnik już na początku zechciał artykuł przeczytać. Tytuł powinien również nawiązywać do treści artykułu, dlatego najlepiej zastanowić się nad nim po napisaniu, jeśli nie zostanie zasugerowany w treści zadania maturalnego.*
2 WSTĘP	▷ *powinien stanowić krótkie wprowadzenie tematu, sugerujące czytelnikowi, jaki charakter będzie miał artykuł, tzn. czy będzie relacją, opisem, opowiadaniem, głosem w sprawie, itp.*
3 ROZWINIĘCIE	▷ *powinno mieć postać jednego lub kilku paragrafów logicznie i szczegółowo przedstawiających różne aspekty problemu poruszanego w artykule.* *W zależności od tematu artykułu,* zdający/a: ▷ *relacjonuje przebieg wydarzenia (czyli używa elementów **raportu**, **opisu** i / lub **opowiadania**),* ▷ *poddaje jakieś zjawisko / wydarzenie ocenie (czyli używa elementów **recenzji**),* ▷ *przedstawia i / lub uzasadnia swoje stanowisko (czyli używa elementów **rozprawki**).*
4 ZAKOŃCZENIE	▷ *zamyka artykuł, podsumowuje problem i często stawia pytanie czytelnikowi, zachęcając go do dalszych rozważań.*

MODEL

ZADANIE

Anglojęzyczne czasopismo dla miłośników zwierząt ogłosiło konkurs na napisanie artykułu przekonującego do posiadania w domu zwierzęcia. Napisz **artykuł**, w którym opiszesz swoje doświadczenia jako posiadacz zwierzęcia oraz przedstawisz i uzasadnisz swoje stanowisko na temat posiadania wybranego zwierzęcia w domu.

W modelowym artykule wybrane fragmenty lub słowa zaznaczono *kursywą* (*linking words*), **tłustym drukiem** (trudniejsze konstrukcje gramatyczne) oraz podkreśleniem (ciekawe konstrukcje leksykalne).

MY PET – FOR BETTER AND FOR WORSE

What do you think might be the effect of a dog on you or your family? **Have you ever thought** about it? *Although* there are a lot of arguments put forward against having a dog, I still believe that keeping animals at home **can make you feel** positive emotions and brings tranquillity into our busy lives.

Our dog is a good companion for us because she is a loyal, faithful and playful creature, which **can be gently stroked**. I love the moment when our black Labrador lazily enters my room in the morning and wakes me up with a touch of her wet nose. *Moreover*, providing a lot of enjoyment for the whole family, she brings a lot of health benefits since her funny tricks relieve stress. She also encourages me to do physical exercise while walking and running. Keeping her at home teaches my younger siblings positive emotions like empathy towards living creatures, not to mention developing a sense of responsibility and duty. We even have a timetable of feeding and walking her on the kitchen wall. *Besides*, she is also good for socialising since my parents attend animal shows, exchange views about this breed or simply meet other pets enthusiasts in the open air.

All of this leads me to the conclusion that fear of buying a dog is unjustified considering the above benefits of living with a beloved animal under the same roof. Get a pet and I promise that you will never experience loneliness!

248 słów

TYTUŁ

Present Perfect

WSTĘP
(wprowadzenie tematu wzbogacone własną opinią)

Konstrukcja czasownikowa

Strona bierna

Imiesłów

ROZWINIĘCIE – 2 elementy tematu
(Opis własnych doświadczeń, przedstawienie argumentów z przykładami, będących uzasadnieniem opinii ze wstępu)

ZAKOŃCZENIE
(konkluzja wynikająca z przedstawionych argumentów)

Ze względu na fakt, iż w trakcie pisania artykułu należy zastosować te same techniki, które występują w opisie, opowiadaniu, raporcie, recenzji i rozprawce, wszystkie elementy językowe znajdują się w tabelach „Przydatne zwroty" opracowanych do ww. form pisemnych na stronach:

Pisanie: Przydatne zwroty

Opis osoby · str. 54, miejsca · str. 56, wydarzenia · str. 58
Raport · str. 60
Recenzja · str. 63–64
Opowiadanie · str. 66–67
Rozprawka · str.73

WSKAZÓWKI EGZAMINACYJNE

Jak napisać dobry tytuł / nagłówek do artykułu?

Nagłówek / Tytuł jest to krótkie streszczenie informacji zawartej w artykule. Charakteryzuje się uproszczonymi formami językowymi, które mają przykuć uwagę osoby czytającej tekst. Wymyślając tytuł / nagłówek, osoba pisząca powinna się kierować następującymi zasadami:

- nie używamy czasownika *to be* w formach strony biernej czasu przeszłego (*Dangerous football fan arrested* zamiast *Dangerous football fan was arrested*),
- pomijamy przyimki *a*, *an*, *the* (*Dog trapped on ice floe*),
- opisując wydarzenia w przyszłości, używamy konstrukcji *to be* + *past participle* (*Playground to be closed soon*),
- używamy czasu teraźniejszego *Present Simple* do opisu wydarzeń z niedalekiej przeszłości (*Flu hits Warsaw*),
- używamy znanych skrótów zamiast pełnych nazw własnych (*EU fights against smuggling*),
- omijamy czasowniki (*Pilgrimage in Africa*),
- zadajemy pytania (*Cycling paths – the solution or the problem?*),
- używamy idiomów lub przysłów (*Flash in the pan!; The Early Bird Catches the Worm*).

ĆWICZENIA

1 W dobie szybko rozwijających się technik komunikacyjnych coraz częściej pojawiają się głosy o przeniesieniu edukacji do internetu. W artykule przedstaw negatywne strony takiego pomysłu, oraz opisz własne doświadczenia związane z nauką za pomocą internetu. Wykorzystaj wyrażenia z ramki i pamiętaj o umieszczeniu intrygującego tytułu.

to be deprived of social interactions • to ruin learners' health • selected aspects • to provide a course (via the Internet) • limited access (to the Internet) • credible source • to result in sth

ĆWICZENIA DODATKOWE

1a ***Praca w parach***. Przeczytajcie swoje teksty nawzajem, a następnie sprawdźcie, czy tekst kolegi / koleżanki spełnia wszystkie wymagania maturalne w zakresie kompozycji (w tym liczby słów) oraz czy w artykule są uwzględnione oba elementy tematu.

1b ***Praca indywidualna***. Wypisz z własnego artykułu wszystkie rzeczowniki i postaraj się dopisać do nich po dwa przymiotniki o przeciwnych znaczeniach.

2 Poniżej znajduje się artykuł napisany dla brytyjskiego portalu dotyczącego turystyki rowerowej. Autor artykułu miał w nim zachęcić czytelników do podróżowania rowerem, poddając ten rodzaj wypoczynku ocenie, jednocześnie dzieląc się przydatnymi wskazówkami dla początkujących. Znajdź i podkreśl w tekście wszystkie trudniejsze konstrukcje gramatyczne. Następnie postaraj się skrócić artykuł do wymaganych 250 słów, zachowując wszystkie znalezione konstrukcje gramatyczne.

GO FOR A BIKE CHALLENGE!

Cycling is considered to be an efficient and effective method of travelling in all parts of the world. It has a lot of unquestionable advantages for tourists who want to get fit and become environmentally friendly. If you want a challenge for the first time, get ready for a few tips!

Firstly, one should not forget that a cyclist of an average fitness can comfortably cover 60–120 km a day, since this distance will give you both a sense of achievement and a chance to go sightseeing during stops. If I had not been travelling by bike on my holidays, I would have never seen so many picturesque places. Secondly, the easiest routes for cycling are situated along major rivers or any roads going across flat land in less populated areas. Motor traffic should definitely be avoided! Not only can cycling along crowded roads be dangerous, but it will also be less enjoyable. Despite the risk factors associated with bicycling, cyclists have a lower overall death rate when compared to other travellers. Thirdly, you are advised to take either a map showing useful places or GPS with uploaded topographic maps. Moreover, when spending a lot of time cycling, you should make it comfortable choosing proper clothing, tyres, handlebars and a saddle. I personally never forget to wear a helmet. You had better equip your bike with a repair and first aid kits, just in case. Finally, when planning a trip take some important safety measures.

To conclude, I would recommend this form of travelling to anyone who wants to experience a great adventure. Nevertheless, one should remember a golden rule regarding weather for cyclists: 'Prepare for the worst but hope for the best!'

ĆWICZENIA DODATKOWE

2a ***Praca w parach***. Wymieńcie się skróconymi tekstami, a następnie sprawdźcie, czy tekst jest nadal spójny i logiczny.

2b ***Praca w grupach***. Zapiszcie na tablicy pomysł na tygodniową wycieczkę z elementami szkoły przetrwania, a następnie w trakcie „burzy mózgów" wypiszcie najciekawsze elementy opisu takiej wyprawy.

2c ***Praca indywidualna***. Napisz artykuł, w którym wyrazisz swoją opinię na temat udziału w wycieczce z elementami szkoły przetrwania, opierając się na opisie jej wybranych elementów.

75

Gramatyka

P 1 Czasy teraźniejsze — Present tenses

Present Simple

1 **Które zasady użycia czasu *Present Simple* podane w ramce ilustrują poniższe zdania?**

1 My best friend **rides** a horse every weekend. C
2 The UA 56 flight to Paris **departs** at 7 pm. D
3 We won't start the meeting before Dan **arrives**. B
4 During one year the human heart **pumps** enough blood to fill up an Olympic standard swimming pool. A

Zastosowanie czasu *Present Simple*

A prawdy ogólne (*general truths*) – prawa przyrody (biologii, chemii, fizyki), reguły matematyczne
B po ***when***, ***until***, ***till***, ***after***, ***before***, ***unless***, ***as soon as*** w zdaniach dotyczących przyszłości
C nawyki, zwyczaje, czynności codzienne / rutynowe
D rozkłady jazdy

Określenia czasu i przysłówki częstotliwości

never, ***often***, ***usually***, ***always***, ***every week***, ***once a month***, ***on Mondays***

2 **Czasowniki w nawiasach zapisz w czasie *Present Simple*. Którą z zasad użycia tego czasu ilustrują poniższe zdania?**

The sun always rises (rise) in the east. (prawo przyrody)

1 'Could you do the shopping when the match finishes – B (*finish*), please?'
2 A human eye blinks – A (*blink*) 4.2 million times a year.
3 Plants produce – A (*produce*) oxygen.
4 does Julia watch – C (*watch*) this series every weekend?
5 The postman always delivers (*deliver*) my mail at noon. He is – C (*be*) never late.
6 Excuse me, what time does the train to Bristol leave – D (*leave*)?
7 Seal's housekeeper cleans – C (*clean*) his house regularly.
8 I will talk to Bridget as soon as she comes – B (*come*) back from school.

PRESENT CONTINUOUS

3 **Które zasady użycia czasu *Present Continuous* podane w ramce reprezentują poniższe zdania?**

1 'Tom **is meeting** Bill Gates tomorrow! – there is a note in his diary. D
2 Don't disturb them! They **are revising** for the Biology test now. B
3 I always drink sweet beverages but today I **am drinking** only water with lemon. A
4 My brother **is staying** in The La Roca Hotel. E
5 'Look, Judy **is getting** tired.' 'No wonder. It's the 22nd kilometre of the run.' C

Zastosowanie czasu *Present Continuous*

A wyjątki od regularnych czynności
B czynności trwające w chwili, kiedy o nich mówimy
C procesy, zachodzące zmiany
D zaplanowana przyszłość
E czynności wykonywane tymczasowo

Określenia czasu

(right) now, ***at the (present) moment***, ***at present***, ***today***

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Na egzaminie ustnym można użyć czasów teraźniejszych do opisu ilustracji w Zadaniu 2.

4 **Czasowniki w nawiasach zapisz w czasie *Present Continuous*. Które z zasad użycia tego czasu ilustrują poniższe zdania?**

Tom is jogging (jog) in the park at the moment. (B – czynność trwająca teraz)

1 'I'm sorry, Danny can't talk on the phone now – he is having – B (*have*) a shower.'
2 I have a busy week ahead of me. Tomorrow I am seeing (*see*) my doctor, on Wednesday I am visiting (*visit*) my grandparents and on Thursday Mary and I are throwing – D (*throw*) a birthday party for our daughter.
3 Don't forget that this week we are doing – A (*do*) the shopping on Thursday, not on Saturday as normal, because Mary is coming – D (*come*) over this Saturday.
4 In the picture a family are sitting – B (*sit*) at the table and having – B (*have*) a meal. The father and the mother are talking – B (*talk*) to the children. They are not watching – B (*not / watch*) TV when eating. It is getting – C (*get*) dark outside.
5 I live with my parents in Georgia, but right now I am staying – E (*stay*) with my sister in New York because am studying – E (*study*) History of Art here.

5 **Wybierz poprawną formę czasownika i uzasadnij swój wybór.**

Gina usually watches / is watching TV in the evenings but tonight she cleans / is cleaning her flat. (czynność wykonywana regularnie / wyjątek od regularnej czynności)

1 This is a picture of a young couple. They *relax / are relaxing* at the seaside.
2 The train *leaves / is leaving* at 7 am and *arrives / is arriving* in Warsaw at 9 am. The plane to Barcelona *takes off / is taking off* at 11 am.
3 'Tomorrow Sue *visits / is visiting* her dentist. The day after tomorrow she *throws / is throwing* a farewell party for her friends. That's what her diary says.'
4 Janet is often late. She *never comes / is never coming* on time.
5 Tom *learns / is learning* Spanish vocabulary every evening, but today he *doesn't study / isn't studying* at all.
6 *Does the Earth go / Is the Earth going* round the Sun?
7 Mark *sees / is seeing* his doctor tomorrow.

1 czynność trwająca w chwili mówienia o niej
2 rozkłady jazdy
3 zaplanowana przyszłość
4 czynność będąca nawykiem
5 czynność będąca nawykiem; wyjątek od regularnej czynności
6 ogólna prawda
7 zaplanowana przyszłość

1 A 3 B
2 C 4 D

PRESENT PERFECT SIMPLE

6 Które zasady użycia czasu *Present Perfect Simple* podane w ramce ilustrują poniższe zdania?

1 Tom **has just answered** my e-mail! What a relief!
2 Do you know that Salma Hayek and Penelope Cruz **have been** friends for years.
3 Well, well … I can see you **have painted** this room at last.
4 It's the first time I **have eaten** octopus.

Zastosowanie czasu *Present Perfect Simple*

A czynności, które właśnie / już się zakończyły
B ważny jest rezultat czynności, a nie to, kiedy czynność miała miejsce
C stany i czynności, które zaczęły się w przeszłości i nadal trwają
D czynności wykonywane po raz pierwszy (w konstrukcji ***It's the first time …***)

!

- *Madonna **has written** a book for children.* (Ważne jest, że czynność zaistniała, nieważne, kiedy miała miejsce, a Madonna żyje współcześnie.)
- *William Shakespeare **wrote** magnificent plays.* (Choć nie mówimy o tym, kiedy te sztuki napisał, to wiadomo, że żył i pisał w XVI w. i jest to zakończona przeszłość.)

Określenia czasu

already – już
*I have **already** decided what to do.*
just – właśnie, dopiero co
*Jane and Jack have **just** got married.*
ever / never – kiedykolwiek / nigdy
*Have you **ever** seen U2 live? / Susan has **never** seen U2 live.*
yet – jeszcze (w przeczeniach) / już (w pytaniach)
*Nobody has seen her boyfriend **yet**. / Have you seen her boyfriend **yet**?*
so far – jak dotąd
*This actor has received one Oscar **so far**.*
for – od / przez
*Tom's wife has worked here **for** five years.*
since – od
*I have been in love with him **since** kindergarten.*

!

For używamy z określeniami opisującymi okres czasu, np. *ten years*, *two weeks*, *ages*.
Since używamy z określeniami opisującymi moment w czasie, np. *last summer*, *Sunday*, *1984*, *the day we met*.

7 Czasowniki w nawiasach zapisz w czasie *Present Perfect Simple*. Określenie czasu podane drukowanymi literami wstaw w odpowiednim miejscu w zdaniu.

⇢ Have you ever been *(you / be) to London?* **EVER**

1 I have visited *(visit)* New Zealand a few times so far. I truly recommend it to you. **SO FAR**
2 My best friend has already seen *(see) Casablanca* twenty times. **ALREADY**
3 Have you *(you / do)* done your project yet? No?! I've asked you a hundred times. **YET**
4 Mary has just called *(call)* you. She asked you to call her back. **JUST**
5 Pete, you have never spoken *(speak)* to me like this before! I hope this is the first and the last time! **NEVER**
6 Prince Timothy has already written *(write)* the last chapter of his autobiography. **ALREADY**

PRESENT PERFECT CONTINUOUS

Zastosowanie czasu *Present Perfect Continuous*

A do opisania czynności, które zaczęły się w przeszłości i nie zostały jeszcze zakończone
B do podkreślenia trwania czynności, a nie jej rezultatu
*Mark **has been composing** a song for a new film for a week now.* (komponuje piosenkę od tygodnia i nie zakończył jeszcze pracy)
*Mark **has composed** only the chorus parts so far.* (skomponował jedynie partie dla chóru)
C do opisania czynności i sytuacji, które zostały właśnie zakończone z wyraźnymi skutkami
*Dennis: 'Dave, you look really tired. **Have you been studying** all night?'*

8 Wyjaśnij różnice w znaczeniu między parami zdań.

⇢ A *Jason **has been learning** Chinese for a month.* (podkreślenie ciągłości procesu, który zaczął się w przeszłości i jeszcze trwa)
B *He **has learnt** only two Chinese words so far.* (taki jest rezultat)

1 A What a nightmare! I **have been painting** this room for hours and I can't see the end of it!
B I **have painted** only half of a wall!
2 A They **have been running** an hour now.
B They **have run** 20 laps.

Powtórzenie

9 Przetłumacz fragmenty zdań na język angielski. Użyj czasów teraźniejszych: *Present Simple*, *Present Continuous*, *Present Perfect Simple*, *Present Perfect Continuous*.

⇢ *I* have known *(znam) my best friend for six years.*

1 Mary has been reading *(czyta) Norwegian Wood* by Haruki Murakami since morning but she has read *(przeczytała)* only two chapters.
2 Excuse me, how much does *(ile kosztuje)* this T-shirt cost?
3 They play *(grają)* here regularly. In fact they have belonged *(należą)* to this club for ages.
4 A: I don't understand *(nie rozumiem)* these people. It is the first time I have heard *(słyszę)* such a language.
B: It is Korean. They are talking *(rozmawiają)* about our city.
A: Do you speak *(Czy ty mówisz)* Korean?! You've never mentioned that!
5 A: I can't believe my eyes! Your husband is smoking *(pali)* a cigarette!
B: Yes, he has been smoking *(pali)* for ages.
6 Mike likes *(lubi)* Jane. They have been *(są)* friends since childhood.
7 This perfume bottle is empty – who has been using *(używał)* my favourite perfumes?!
8 What are you doing? *(Co robisz?)* Stop it right away!
9 We've been driving *(Jeździmy)* around the city for two hours and we haven't found *(nie znaleźliśmy)* this concert hall yet.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

R 1 Czasy teraźniejsze — Present tenses

Make a good use of the present.
HORACE, PHILOSOPHER

Sprawdź się!

1 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie i uzasadnij swój wybór.**

Hi there,

As you know, I have been *(be)* here, in Croatia, for two weeks now and I 1 am having *(have)* a great time. Every day I 2 go *(go)* scuba-diving and I 3 am getting *(get)* better and better at it. The weather is fantastic so I often 4 stay *(stay)* on the beach until it 5 gets *(get)* dark. As I 6 have been sunbathing *(sunbathe)* quite a lot for the last few days, today I 7 am doing *(do)* a bit of sightseeing for a change. I 8 have already seen *(already / see)* the old town in Dubrovnik. It's the first time I 9 have had *(have)* such an active holiday. I 10 have made *(make)* a few friends here, too. I 11 am flying *(fly)* back next Saturday. My plane 12 leaves *(leave)* early in the morning so I should be home in the afternoon.

Bye for now. C

PS. Judging from your voice on the phone, you 13 have been working *(work)* really hard recently. Chill out! All work and no play 14 makes *(make)* Jack a dull boy, they say. ☺

78

0 stany i czynności, które zaczęły się w przeszłości i nadal trwają
1 sytuacja czasowa
2 zwyczaje, czynności rutynowe
3 procesy, zachodzące zmiany
4 zwyczaje, czynności rutynowe
5 po when, until, till, after, before, itp.
6 trwanie czynności, a nie jej skutki
7 wyjątki od regularnych czynności
8 z already, just, itp.
9 z it's the first time
10 ważny jest rezultat czynności, a nie, kiedy dana czynność miała miejsce
11 zaplanowana przyszłość
12 rozkłady jazdy
13 widoczne skutki czynności
14 ogólne prawdy

PRESENT SIMPLE – pozostałe zastosowania

2 **Które zasady użycia czasu *Present Simple* podane w ramce ilustrują poniższe zdania?**

1 First you **mix** flour with water, then you **pour** in melted butter. D
2 So, I **enter** the school late, I **bump** into the headmaster, and I **try** to come up with some excuse. C
3 In one of the first scenes Edward Cullen **meets** the love of his life. A
4 Lewandowski **passes** to Błaszczykowski, Błaszczykowski **shoots and scores**. 3:0 to Poland! B

Zastosowanie czasu *Present Simple*

A fabuła filmu, książki, sztuki teatralnej
B narracja / komentarze sportowe
C opowiadanie historii, w celu ożywienia akcji
D instrukcje

Czasu ***Present Simple*** używamy także do wyrażania sugestii, w wyrażeniach ***Why don't you / we…*** .

Why don't we *go out tonight?*

1 instrukcje
2 sugestia, propozycja
3 zachowanie w konkretnej sytuacji, w odróżnieniu od cechy charakteru
4 historia, narracja

PRESENT CONTINUOUS – pozostałe zastosowania

3 **Które zasady użycia czasu *Present Continuous* podane w ramce ilustrują podkreślone fragmenty w poniższych zdaniach?**

I
Auntie Maria: Mark, you're only 16 and 1 **you're always complaining**! B
Mark: Well, with so much work on my shoulders 2 **I'm just not seeing** my friends and **I'm not going out** much these days. I hope things will get better soon. D

II
Agata: 3 **I'm flying to** Peru tomorrow and I still have so much to sort out. What a life! C
Auntie Maria: 4 **You're being** rather moody, young lady, I must say. Where is your usual optimism? Well, 5 while **you're getting ready**, I'll make you a nice cup of tea. C

Zastosowanie czasu *Present Continuous*

A w odniesieniu do przyszłości, z wyrazami ***when***, ***while*** w celu podkreślenia długiego trwania danej czynności
B irytujące zachowanie ze słowami ***always***, ***forever***
C zachowanie w konkretnej sytuacji (chwilowe), w odróżnieniu od stałej cechy charakteru
D sytuacja o charakterze tymczasowym

4 **Wybierz poprawną formę i uzasadnij swój wybór.**

I meet / am meeting an old friend of mine tomorrow. (zaplanowana przyszłość)

1 Break the eggs. Next you *pour / are pouring* in the milk.
2 Why *don't you just tell / aren't you just telling* them what's on your mind?
3 What's come over you? You *are / are being* so impatient.
4 Can you imagine that? He *comes / is coming* in half an hour late, *says / is saying* nothing and *sits / is sitting* in the first row – just in front of me.
5 While you *do / are doing* the washing up, I'll go and get something to drink.
6 Smith *speeds up / is speeding up* and *takes / is taking* the lead.
7 Mary *is / is being* rather forgetful today. She must be tired.
8 Frank *always arrives / is always arriving* late for class. How irritating!

5 **Poniższe zdania uzupełnij odpowiednimi formami czasowników podanych w nawiasach, używając czasu *Present Simple* lub *Present Continuous*.**

Our train leaves *(leave) at 11:15.*

1 Meg is forever interrupting *(forever / interrupt)* her parents.
2 So I walk *(walk)* into the exam room, show *(show)* my ID, look around *(look around)* and spot *(spot)* and old friend of mine at the back of the room.
3 As our flat is being painted, we are staying *(stay)* at our cousin's place.
4 You open *(open)* the vacuum cleaner, take *(take)* the filter out and insert *(insert)* a new one.
5 While they are playing *(play)* football tonight, we might watch the latest DVD blockbuster.

5 w odniesieniu do przyszłości, z wyrazami when, while w celu podkreślenia dłuższego charakteru danej czynności
6 komentarz sportowy
7 zachowanie w konkretnej sytuacji, w odróżnieniu od cechy charakteru
8 irytujące zachowanie

1 C 3 B
2 C 4 A

6 Pat is being (*be*) so absent-minded today. Something must have happened.

7 In the first scene of the play, the main character leaves (*leave*) his family town and moves (*move*) to a big city.

8 Smith throws (*throw*) a series of punches and knocks down (*knock down*) Brown.

PRESENT PERFECT SIMPLE PRESENT PERFECT CONTINUOUS – pozostałe zastosowania

6 Do poniższych przykładów dopasuj reguły stosowania (A–C) czasów: *Present Perfect Simple* i *Present Perfect Continuous*. Następnie obok reguły w ramce wpisz nazwę odpowiedniego czasu i numer przykładu.

Trev to Mr Boss: 1 I **haven't been offered** any bonuses this month and 2 I've **been working** really hard this year. 3 I've **been writing** a report for you every Monday.

Mr Boss: Well, I'll give you a pay rise 4 when you **have worked** here for three years.

Zastosowanie czasów *Present Perfect Simple* i *Present Perfect Continuous*

A po ***when***, ***after***, ***until***, ***as soon as***, w odniesieniu do przyszłości, w celu podkreślenia dokonanego charakteru czynności
Czas: Present Perfect Simple *Przykład:* 4

B czynności regularnie powtarzające się, trwające do chwili obecnej
Czas: Present Perfect Continuous *Przykład:* 3

C z określeniami ***today***, ***this week*** itp. w znaczeniu „do chwili obecnej" (2 przykłady):
Czas: Present Perfect Simple / Present Perfect Continuous *Przykład:* 1, 2

! Zwróć uwagę na **różnicę w znaczeniu** następujących zdań:
1 How long **are** you here for? = When are you leaving?
2 How long **have you been** here for? = When did you arrive?

PRESENT PERFECT SIMPLE / PRESENT PERFECT CONTINUOUS – porównanie

7 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij reguły (A, B), wybierając jedną z możliwości podanych *pochyłym drukiem* w ramce i wpisując odpowiednie numery przykładów.

1 I **have been standing** here waiting for you for an hour! Where have you been?
2 This castle **has stood** here for ten centuries. Can you imagine?
3 I 1 **haven't been reading** anything interesting lately. Well, in fact 2 I **haven't read** anything decent for years.

Porównanie czasów *Present Perfect Simple* i *Present Perfect Continuous*

A sytuacje i czynności tymczasowe, **krótkotrwałe** – czas:
Present Perfect Simple / Present Perfect Continuous
Przykład: 1, 3 (1)

B sytuacje i czynności o **stałym** charakterze – często czas:
Present Perfect Simple / Present Perfect Continuous
Przykład: 2, 3 (2)

8 Wybierz poprawną formę i uzasadnij swój wybór.

⇢ I *haven't flown / haven't been flying anywhere for years.* (sytuacja o stałym charakterze)

1 I *haven't gone / haven't been going* out much these days.
2 We *have discussed / have been discussing* his offer a couple of times this week.
3 My parents aren't going to give me any pocket money until I *have improved / have been improving* my school results.
4 For the last three months every Saturday I *have got up / have been getting up* at 6 am.
5 This monument *has stood / has been standing* here ever since I remember.
6 We *haven't eaten / haven't been eating* anything today yet.

Powtórzenie

9 Wykorzystując podane słowa, utwórz poprawne zdania. Dodaj niezbędne elementy, np. przyimki czy przedimki.

⇢ *I / know / Tina / 2000.*
I have known Tina since 2000.

1 A: So, how are you getting on with the project?
B: I'm afraid we won't move ahead until they have finished (*finish*) their part first.

2 A: You seem to be quite involved in student life.
B: That's true. So far this year we _____ (*take part / a couple / student initiatives*).

3 A: We're pressed for time. Have you heard from Tom?
B: Not really. Unfortunately, he is becoming less and less dependable (*become / less and less dependable*). He is always forgetting about (*always / forget / deadlines*)!

4 A: Any plans for next week?
B: Next Tuesday _____ (*friend / mine / come*) to visit me. I _____ (*look forward / see / he*) at last.

5 A: You look irritated. What's up?
B: Would you believe that? I put the stuff on the counter, reach for my wallet, want to pay (*put / stuff / counter / reach / wallet / want / pay*) and there is no wallet (*be / no wallet*)!

6 A: Are you ready to go?
B: I'm not sure. I have been looking for that silver bracelet (*look / that silver bracelet / couple / hours*). for a couple of hours
Haven't you seen it? (*You / not / see*) it?

have taken part in a couple of student initiatives,

a friend of mine is coming

am looking forward to seeing him

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

10 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski, tak aby powstały poprawne zdania.

⇢ I have been trying (*próbowałam*) *all day to finish cramming for tomorrow's exam and I* haven't finished (*nie skończyłam*) *yet.*

1 We'd better not make the decision until we learn / have learnt (*dopóki nie poznamy*) all the details.
2 It's only the third time we have met (*spotykamy się*) face-to-face.
3 I promise to call you back when I write / finish writing, have written / have finished writing (*kiedy skończę pisać*) this article.
4 Why are they always forgetting (*wiecznie zapominają*) about our meetings? I wish they'd start respecting the rules.
5 Why don't you try (*nie spróbujesz*) using some more convincing arguments?
6 Fortunately, this week I can stay in bed till 7:30 as my mum is giving me a lift (*podwozi mnie*).

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 sytuacja tymczasowa
2 czynność dokonana (this week)
3 czynność dokonana (until)
4 czynność powtarzająca się do chwili obecnej
5 stały charakter czynności/sytuacji
6 z określeniem yet w znaczeniu „do chwili obecnej"

P 2 Czasy przeszłe — Past tenses

PAST SIMPLE

1 **Które zasady użycia czasu *Past Simple* podane w ramce ilustrują poniższe zdania?**

1 'I **came**, I **saw**, I **conquered**.' D
(*Julius Caesar, 100 BC – 44BC, Roman general, statesman, author*)
2 Winston Churchill **received** a Nobel Prize in 1953. B
3 I **learnt** to ride a bike when I **was** a kid. A
4 When Ellen **was** younger, she **was** really shy. C

Zastosowanie czasu *Past Simple*

A opis czynności i faktów, które wydarzyły się w przeszłości (nawet jeśli jest to czas domyślny)
B opis czynności i faktów, o których wiemy, kiedy dokładnie się wydarzyły
C opis stanów i czynności powtarzających się w przeszłości
D opis kilku czynności tworzących sekwencję wydarzeń w przeszłości

Określenia czasu

last *Monday, nine days* ***ago, in*** *1492, the day* ***before*** *yesterday, the* ***previous*** *Easter*

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Na egzaminie ustnym używamy czasów przeszłych, odpowiadając na pytanie 3 w Zadaniu 2 (relacjonowanie wydarzeń z przeszłości).
  Tell us about the ***last time*** *you or someone you know bought an exotic pet.*

2 **Czasowniki w nawiasach przetłumacz na język angielski, używając czasu *Past Simple*.**

Last month my friend, Julia, decided (*zdecydowała*) to buy an exotic pet. We 1 went (*poszłyśmy*) together to the pet shop and 2 started/began (*zaczęłyśmy*) looking for the perfect animal. There we 3 found (*znalazłyśmy*) a beautiful parrot which 4 was (*była*) really colourful. Julia 5 felt (*poczuła*) it was the right choice and 6 wanted (*chciała*) to have it right away. She 7 paid (*zapłaciła*) for the bird and 8 took (*zabrała*) it home. Now Gertrude, the parrot, is Julia's very good friend.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

⇒ **Dodatki**
Irregular Verbs · str. 376

USED TO

Zastosowanie konstrukcji *used to*

Konstrukcji ***used to*** używamy, opisując czynności i stany, które regularnie miały miejsce w przeszłości (ale już nie trwają).

When we were children, we ***used to play*** *with LEGO blocks.*
Where ***did you use to travel*** *with your parents when you were a child?*
Susan ***didn't use to do*** *sport so often, but now she wants to be fit.*

3 **Przepisz zdania, używając konstrukcji *used to*.**

In the past my mum worked long hours, but she doesn't any more.
My mum used to work *long hours.*

1 Tim's children learnt Swedish, but they gave it up at some point.
Tim's children used to learn Swedish.
2 Every Saturday I had tomato juice with supper but I changed my habits and drink only water now.
I used to have tomato juice for supper.
3 Where did you spend your holidays when you lived in the Canary Islands?
Where did you use to spend your holidays?
4 Sarah didn't like watching horrors but now she loves them!
Sarah didn't use to like watching horrors.
5 Mark ate a lot of sweets but he gave it up due to health problems.
Mark used to eat a lot of sweets.
6 Did she play with dolls when she was a child?
Did she use to play with dolls?
7 Several years ago I played drums at home, but my parents objected to it, so I moved all my equipment to the garage.
Several years ago I used to play drums.
8 When I was a child, my mother sang lullabies to me at bedtime.
When I was a child, my mother used to sing lullabies to me.

PAST CONTINUOUS

4 **Które zasady użycia czasu *Past Continuous* podane w ramce ilustrują poniższe zdania?**

Alan: How was your weekend?
Jake: I didn't rest at all! Yesterday 1 I **was cleaning** my car all day! D
Alan: Did anyone help you?
Jake: Not really … While 2 I **was cleaning** the car, 3 Jackie **was doing** her nails. 2 B, 3 B
Alan: What about George? He visited you yesterday afternoon.
Jake: He came over when 4 I **was cleaning** the windows – there wasn't really anything more to do. A
Alan: What 5 **were you doing** in the evening? I called you, but you didn't answer. C
Jake: Did you? Sorry. I think 6 I **wasn't doing** anything at that time, just lying in the hammock in the garden … probably that's the reason I didn't hear the phone ringing. C

Zastosowanie czasu *Past Continuous*

A do opisywania czynności, która została przerwana lub zakłócona przez inną czynność (wyrażoną w czasie *Past Simple*), także gdy tworzą tło jakiegoś wydarzenia
B do opisywania kilku czynności, które trwały równolegle w przeszłości
C do opisywania czynności, które miały miejsce w określonym momencie w przeszłości
D do opisywania czynności, które miały miejsce w przeszłości, a chcemy podkreślić długość ich trwania

5 **W tekście na pocztówce czasowniki w nawiasach zapisz w odpowiednich formach (*Past Simple*, *Past Continuous*, *used to*). Uzasadnij wybór każdej struktury gramatycznej.**

Hi Kate,

Now I am in this beautiful country house by Lake Ontario. It is my first visit to this place. My parents **used to come** *(come)* here every summer. Now they don't travel anymore but last weekend I **1** **decided** *(decide)* to invite my friends here. But guess what?! While we **2** **were driving** *(drive)* here we **3** **had** *(have)* a puncture! Luckily it **4** **happened** *(happen)* while John **5** **was passing** *(pass)* some local garage and they **6** **fixed** *(fix)* the tyre right away! Yesterday we **7** **went** *(go)* on a short trip. Birds **8** **were singing** *(sing)*, the sun **9** **was shining** *(shine)* – it was great!

I hope you can come with us next time.

Kisses,

Hannah

Kate Smith
Chester Road B23 5TE
Birmingham
Great Britain

PAST PERFECT SIMPLE

Zastosowanie czasu *Past Perfect Simple*

Czasu tego używamy, gdy:

A mówimy o czynności, stanie lub wydarzeniu w przeszłości, które poprzedziły inną czynność, stan, wydarzenie przeszłe, zwykle wyrażone w czasie *Past Simple*.

*I knew I **had seen** this guy earlier.*

B aby podkreślić kolejność tych wydarzeń, często używamy określeń ***before***, ***after***.

*We got to the stadium **after** the football match **had begun**. The football match **had begun before** we got to the stadium.*

6 **Wykorzystując podane informacje, zbuduj zdania odzwierciedlające sekwencję wydarzeń. Użyj czasów *Past Simple* i *Past Perfect Simple* oraz przyimków *before* i *after*.**

⇢ *Maria Skłodowska-Curie received two Nobel Prizes, in 1903 and 1911, for discovering two radioactive chemical elements. First she discovered radioactive elements.*

Before Maria Skłodowska-Curie received two Nobel Prizes in 1903 and 1911, she had discovered radioactive elements.

Maria Skłodowska-Curie received two Nobel Prizes in 1903 and 1911 after she had discovered radioactive elements.

1 Jack Nicholson was awarded two Oscars for Best Actor: the first one for his role in *One Flew Over The Cuckoo's Nest* (1975) and the second for *As Good As It Gets* (1997).

2 Sienkiewicz wrote *With Fire and Sword* in 1884. He wrote *The Deluge* in 1886. *Fire in the Steppe* was the last part of the Trilogy.

3 *Fire in the Steppe* was released in 1969, *The Deluge* in 1974, and *With Fire and Sword* in 1999 – all directed by Jerzy Hoffman.

Powtórzenie

7 **W poniższym liście do koleżanki wybierz poprawną odpowiedź A, B lub C.**

Dear Jane,

I'm sorry I haven't written for so long but I've got great news! A month ago I **A** a letter from the Book Academy. I **1** **C** TV when I heard the doorbell. It was the postman! The Academy informed me that I **2** **C** their Story Of the Year Competition!

Last week I **3** **B** this huge gala for the winners of the competition. When I entered the hall, journalists **4** **A** to take photos of me and I was interviewed! They asked me questions like: '**5** **B** something else before you won this competition?', 'Do you write poems as well?'. It was really exciting!

I hope to see you soon.

All the best,

XYZ

⇢	A *received*	B *have received*	C *had received*
1	A have been watching	B had watched	C was watching
2	A was winning	B used to win	C had won
3	A was attending	B attended	C had attended
4	A started	B were starting	C used to start
5	A have you written	B had you written	C did you write

8 **Podaj kontekst poniższych zdań ilustrujący użycie tych czasów.**

1 When Angelina came back home, Brad had cooked dinner.
2 When Angelina came back home, Brad was cooking dinner.
3 Angelina came back home and Brad cooked dinner.
4 While Brad was cooking dinner, Angelina was talking on the phone.

81

R 2 Czasy przeszłe — Past tenses

Nothing is improbable until it moves into the past tense. GEORGE ADE

Sprawdź się!

1 Uzupełnij poniższy tekst wyrazami w nawiasach w odpowiednim czasie przeszłym. Uzasadnij swój wybór.

I bought *(buy) a new laptop last week.* (podany czas zaistnienia sytuacji)

Yesterday, at 3 pm we 1 were struggling (*struggle*) with this dreadful French grammar. While I 2 was revising (*revise*) irregular verbs, Cathy 3 was doing (*do*) exercises. We 4 were wondering (*wonder*) when to have a break when a friend of ours, Josh, 5 popped in (*pop in*) for a chat. He 6 had spent (*spend*) two years trying to pick up some French before he finally 7 got (*get*) to grips with the basics. With time, however, his French 8 improved (*improve*) a lot because whenever Josh 9 went (*go*) on holiday to France, he 10 spoke (*speak*) French every day. So, we 11 had (*have*) coffee, 12 went (*go*) for a short walk and 13 got back (*get back*) to work at 7 pm.

2 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski. Wykorzystaj strukturę *used to*.

I remember that on Sundays I used to watch (zwykle oglądałem) *'Sesame Street' with my brother. It's a pity it's no longer on.*

1 When we were kids we used to spend (*spędzaliśmy*) a lot of time in the playground.
2 When in London, did you use to do shopping (*czy miałeś w zwyczaju robić zakupy*) in Oxford Street?
3 In primary school Ruth used to be (*była*) really good at maths. Now she has a lot of catching up to do.
4 I didn't use to like (*nie lubiłem*) olives but now I adore them.
5 Jill quarrels with everybody. Did she use to do (*Czy miała w zwyczaju robić*) it earlier?
6 Ron didn't use to ask (*nie miał w zwyczaju prosić*) anybody for help.
7 Melvin used to be (*był*) such a promising young pianist. What happened to his talent?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

PAST SIMPLE & PAST CONTINUOUS – pozostałe zastosowania

3 Do poniższych przykładów dopasuj reguły (A–D) stosowania czasów *Past Simple* i *Past Continuous*, a następnie obok reguły w ramce wpisz nazwę odpowiedniego czasu i numer przykładu.

I

A: Remember? When I was at school, in the morning 1 I usually **slept** until the very last minute. A
B: And 2 **you were always arriving** late for class, which drove Mr Mad nuts. B

II

A: 3 I **wasn't expecting** to see you today! D
B: Well, 4 I **was just wondering** if you would like to go to a gig with me tonight. C

Zastosowania czasów *Past Simple* i *Past Continuous*

A powtarzająca się czynność w przeszłości
Czas: Past Simple *Przykład:* 1

B irytujące zachowanie, krytyka, z wyrazami ***always***, ***forever***
Czas: Past Continuous *Przykład:* 2

C zwroty wprowadzające do uprzejmych pytań
Czas: Past Continuous *Przykład:* 4

D w odniesieniu do teraźniejszości, aby uczynić stwierdzenie czy opinię mniej bezpośrednimi, a zatem grzeczniejszymi
Czas: Past Continuous *Przykład:* 3

PAST SIMPLE & PAST CONTINUOUS – porównanie

4 Do każdego zdania w tabeli dopasuj odpowiednie zastosowanie czasu *Past Simple* lub *Past Continuous* z ramki. Następnie uzupełnij tabelę.

czynność regularnie powtarzająca się • irytujące zachowanie • czynność dokonana • czynność niedokonana • podkreślenie czasu trwania czynności • czynność rozpoczęta i zakończona w przeszłości

PAST SIMPLE	PAST CONTINUOUS
1a When they got back we washed up.	1b When they got back we were washing up.
Zastosowania	
czynność dokonana	czynność niedokonana
2a He always got up after 10 am.	2b He was always getting up after 10 am, which drove his girlfriend nuts.
Zastosowania	
cynność regularnie powtarzająca się	irytujące zachowanie
3a He smiled at me all the time.	3b He was smiling at me all the time during our flight.
Zastosowania	
czynność rozpoczęta i zakończona w przeszłości	podkreślenie czasu trwania czynności

! Zwróć uwagę na **różnicę w znaczeniu** wynikającą z użycia czasów *Present Perfect Simple* i *Past Simple*.
1 He **has been** in hospital for a week. = He is still there.
2 He **was** in hospital for a week. = He is out.

1 określony moment w przeszłości
2, 3 czynności równoległe w przeszłości
4, 5 czynność przerwana przez inną czynność
6, 7 czynność poprzedzająca inną czynność w przeszłości
8 opis faktów, które wydarzyły się w przeszłości (czas domyślny)
9, 10 czynności powtarzające się regularnie w przeszłości
11, 12 sekwencja zdarzeń
13 określony czas

82

5 **Wybierz poprawną formę i uzasadnij swój wybór.**

Yesterday at 3 am we slept / were sleeping (konkretny moment w przeszłości)

1 When it was warm and sunny we *went / were going* for long, relaxing walks.
2 When we were in secondary school, we *played / were playing* tennis for two years.
3 I *texted / was texting* Lucy several times but she wouldn't reply.
4 Jim *always gave / was always giving* unsolicited advice, so hardly anyone wanted to hang out with him.
5 Dan *looked / was looking* for his pen drive all the way to school.
6 They *waved / were waving* me goodbye and left the platform.

PAST PERFECT SIMPLE – pozostałe zastosowania

6 **Które zasady użycia czasu *Past Perfect Simple* podane w ramce ilustrują poniższe zdania?**

1 By the time she got back I **had cleaned** the bathroom. B
2 By 6 pm I **had tidied** up the kitchen. A
3 It was the first time I **had really impressed** my mum. C

Zastosowanie czasu *Past Perfect Simple*

A w celu pokazania, że dana czynność została zakończona do określonego momentu w przeszłości
B w celu podkreślenia uprzedniości jednej czynności w stosunku do drugiej w przeszłości
C ze zwrotem: ***It was the first time*** …

PAST PERFECT SIMPLE & PAST PERFECT CONTINUOUS – porównanie

7 **Zapoznaj się z poniższymi przykładami, a następnie uzupełnij reguły (A–B), wybierając jedną z możliwości podanych *pochyłym drukiem*. Następnie wpisz odpowiednie numery przykładów.**

1 When I started my brand new car with my hands shaking, it was obvious I **had been looking forward** to this moment for quite a while.
2 I **had been driving** non-stop since 6 am and I felt I needed a break.
3 I **had driven** 600 km and was wondering where to stop for a coffee.

Porównanie czasów *Past Perfect* i *Past Perfect Continuous*

A ***Past Perfect Simple*** podkreśla, że dana czynność *trwała / została zakończona* do określonego momentu w przeszłości
Przykład: 3

B ***Past Perfect Continuous*** podkreśla, że:
- dana czynność *trwała / została zakończona* do określonego momentu w przeszłości
  Przykład: 2
- czynność rozpoczęła się przed określonym momentem w przeszłości, ale jej *skutki były widoczne w tym momencie*
  Przykład: 1

1 powtarzająca się czynność
2 powtarzająca się czynność, zakończona w przeszłości
3 czynność powtarzająca się, dokonana
4 irytacja
5 podkreślony czas trwania czynności
6 czynność dokonana

8 **Uzupełnij poniższe historyjki czasownikami w nawiasach w odpowiedniej formie w czasach: *Past Simple*, *Past Perfect Simple* i *Past Perfect Continuous*. Następnie do każdej historyjki dopasuj polecenie. Jedno polecenie jest zbędne.**

1 Opisz stresującą sytuację towarzyską, w której się znalazłeś/aś.
2 Opisz sytuację, która miała miejsce w szkole i była dla Ciebie rozczarowaniem.
3 Opisz sytuację, w której musiałeś/aś się z czegoś wytłumaczyć.
4 Opisz szczęśliwy dla Ciebie zbieg okoliczności.
5 Opisz zaskakujące spotkanie, które miało wpływ na podjęcie przez Ciebie życiowej decyzji.

A I had been dreaming (*dream*) of going on a trip to China for years when a friend of mine gave (*give*) me a call yesterday and said (*say*) he had returned (*return*) from Asia the previous week. He suggested (*suggest*) we go there together soon. It got me really excited!

B I spoke (*speak*) to Chris about our part of the project several times last week but as he had been transferred (*be / transfer*) to another group, he didn't seem (*not / seem*) to be interested in it anymore. It was the first time Chris had disappointed (*disappoint*) me. Pity, as we had been working (*work*) on it for months.

C We had been preparing (*prepare*) the party all week and were / had been (*be*) so stressed that it was only when the day finally came (*come*) that we realised (*realise*) we hadn't invited (*not / invite*) Kate. I just wanted to curl up and die!

D Well, so I arrived (*arrive*) late for the meeting and just informed (*inform*) everybody that I simply had dozed off (*doze off*) and didn't hear / hadn't heard (*not / hear*) the alarm clock. I didn't feel / wasn't feeling (*not / feel*) embarrassed whatsoever, if you ask me.

A polecenie 4
B polecenie 2
C polecenie 1
D polecenie 3

9 **Wykorzystując wyrazy podane w nawiasach, utwórz poprawne zdania. Zastosuj czasy: *Past Simple*, *Past Continuous*, *Past Perfect Simple*, *Past Perfect Continuous*. Czasami konieczne jest dodanie przyimków lub przedimków.**

This time last Friday we were having *(we / have) lunch.*

1 How long had you been nagging (*you / nag*) mum before she finally agreed (*finally / agree*)?
2 When my sister saw a hippo (*see / hippo*) it was the first time she had seen (*be / first time / she / see*) such a big animal in the flesh.
3 Laura was always criticising (*always / criticise*) everybody around her in public so hardly anyone was interested in her company (*be interested / her company*).
4 When I moved to New York (*move / New York*) I went for a walk in Central Park (*go / walk / Central Park*) every day.
5 Mary banged on the door (*bang / door*) several times but nobody answered (*nobody / answer*).
6 Yesterday there were (*there / be*) some fingerprints on my laptop. I wonder who _____ (*use / it*).
7 He had not agreed (*not / agree*) to join our team, so we were working (*work*) until now without him.
8 When I saw (*see*) Mary at the airport, I realised (*realise*) how much I had missed (*miss*) her all that time.

had been using / was using / has been using

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

USED TO / WOULD

10 **Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij regułę (A–C) stosowania konstrukcji *used to / would*, wybierając jedną z możliwości podanych *pochyłym drukiem*. Dopisz numery przykładów.**

My parents 1 **used to go out** a lot when they were my age. Unlike me, they 2 **didn't use to spend** much time in front of the TV. My mum 3 **would do** sport every day and 4 **would attend** all the major sporting events at weekends. My mum even 5 **used to be** a cheerleader though now she is a bit of a couch potato. 6 What sports **did** your parents **use to do**?

Zastosowanie *used to* i *would*

A Konstrukcji ***used to*** używamy w odniesieniu do powtarzających się w przeszłości *czynności / stanów / czynności i stanów*.
Przykłady: 1, 2, 6

B Konstrukcji ***would* + bezokolicznik** bez ***to*** używamy w odniesieniu do typowych lub zwyczajowych *czynności / stanów / czynności i stanów* w określonych ramach czasowych w przeszłości.
Przykłady: 3, 4

C W celu podkreślenia kontrastu między sytuacją w przeszłości a obecną stosujemy ***used to / would***.
Przykład: 5

11 **Wybierz poprawną odpowiedź i uzasadnij swój wybór. Czasami poprawne są obie możliwości.**

⇢ *I used to / would spend a lot of time outdoors but now I love watching TV.* (podkreślenie kontrastu między sytuacją w przeszłości a obecną)

1 Last year he *used to spend / spent* a month in Japan.
2 She *used not to / didn't use to* work as much as she does now.
3 She *used to / would* smoke a lot but she decided to quit.
4 Every summer we *would go / went* to the seaside with our grandparents.
5 There *used to / would* be many shops in my neighbourhood, but most of them have closed down.
6 We *would have / had* that armchair for years.
7 *Did you use to / Did you* go to the opera when you lived in Milan?
8 I got a flat of my own when I turned twenty so my friends *used to / would* visit me every weekend then.

! Zwróć uwagę na zasadniczą różnicę między ***used to do sth*** i ***be / get used to doing sth***.
1 I **used to get up** late so 2 I **am not used to getting up** at 5 am. It'll take me a while 3 to **get used to sleeping** only six hours.

USED TO DO STH	BE / GET USED TO DOING STH
► odnosi się do przeszłości	► może odnosić się do przeszłości, teraźniejszości i przyszłości
► wyraża powtarzające się czynności i stany	► opisuje przyzwyczajenia i ich zmiany
► wymaga użycia bezokolicznika	► wymaga użycia formy *-ing*

1 czynność dokonana, brak powtarzalności
2, 3 kontrast między sytuacją przeszłą a obecną
4 poprawne obie formy – czynność regularnie powtarzająca się w przeszłości
5 kontrast: stan w przeszłości z sytuacją obecną
6 stan w przeszłości
7, 8 poprawne obie formy – regularnie powtarzająca się czynność w przeszłości

12 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski, wykorzystując struktury *would* + bezokolicznik bez *to*, *used to*, *be / get used to doing sth*.**

⇢ *I* used to drink *(pijałem) three cups of coffee a day.*

1 It took Bianca quite a while to get used to speaking (*żeby przyzwyczaić się do mówienia*) English all day long.
2 When you lived in London, did you use to go (*czy chadzaliście*) for a walk in Regent's Park?
3 As my grandma wasn't used to sending (*nie była przyzwyczajona do wysyłania*) text messages, she found traditional phonecalls much more convenient.
4 My parents used to spend (*spędzali*) every weekend out but now they'd rather stay at home and watch a DVD together.
5 When Sonia was in Portugal, she would listen to (*słuchała*) fado singers every Friday.
6 As a young boy he didn't use to like (*nie lubił*) animals at all, but now he's a big fan of all pets.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Powtórzenie

13 **Wykorzystując wyrazy podane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

⇢ *I played football every day.* **USED**
I used to play football every day.

1 They didn't say anything until the teacher had left the classroom. **BEFORE**
They waited until the teacher had left the classroom before they said anything.
2 What was your typical breakfast In England? **USE**
What did you use to have for breakfast in England?
3 She waited until midnight before she called them. **DIDN'T CALL**
She didn't call them until midnight.
4 We went to New York In 1997 and 1999. **SECOND**
In 1999 it was the second time we had gone to New York.
5 It was typical of my sister to call me names when we were kids. **WOULD**
My sister would call me names when we were kids.
6 Could you possibly lend me your phone for a minute? **WONDERING**
I was wondering if you could lend me your phone for a minute?
7 What was up with you today? I couldn't finish a single sentence because you were so impatient to air your views. **INTERRUPTING**
You were interrupting me all the time!
8 We got to the stadium too late for the start of the concert. **ALREADY**
The concert had already started by the time we got to the stadium.
9 I always disliked Renaissance painting but now I like it. **USE**
I used to dislike Renaissance painting but now I like it.
10 When Rosa started living on her own she soon found cooking pretty easy. **USED**
When Rosa started living on her own, she soon got used to cooking.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

14 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

Where did you go *(poszedłeś) yesterday?*

1 When we met he had been working (*pracował*) for the company for ten years.
2 When Sarah went to Germany it was the first time she had gone / travelled (*wyjechała*) abroad.
3 We were trying (*próbowaliśmy*) to explain the problem to you but you wouldn't listen.
4 I went (*uczęszczałem*) to music school for five years when I was a teenager.
5 When we saw Mark gasping for breath, it was clear he had been running (*biegł*).
6 Nora has wanted to get this tablet since she saw / had seen (*zobaczyła*) it in the shop window display.
7 Every summer my sister took part (*brała udział*) in a dance workshop.
8 Yesterday at 5 am we were getting ready (*przygotowywaliśmy się*) for the trip.
9 When Claire opened the door in the morning I knew straight away she had been reading (*czytała*) all night.
10 Did you use to (*Czy mieliście w zwyczaju*) play hide-and-seek when you were kids?

15 **Wybierz poprawną możliwość A, B, C lub D.**

You ___ go to bed before midnight, did you?

A never used to
B never got used to
C are never used to
D weren't used to

1 Can you tell me how long ___ practising before you won your first match?
A you have been
B have you been
C you had been
D had you been

2 Mrs Simmons has just called me to say you ___ truant again!
A used to play
B would play
C had been playing
D have been playing

3 There is a greasy stain on my laptop. Someone ___ it!
A has been using
B have you been
C you had been
D had you been

4 Unfortunately, many people find it difficult to ___ overtime.
A get used to do
B get used to doing
C be used to do
D be used to doing

5 Although she's lived in England for two years already, Emma cannot ___ on the left side of the road.
A used to driving
B get used to driving
C be used to driving
D got used to driving

6 We are going to Alaska for a year. It's great, I don't know how we ___ to six months of non-stop daylight though.
A get used to
B are going to get used to
C can be used to
D used to get

7 When I was very little, my father ___ bedtime stories to me every night.
A was reading
B got used to read
C reads
D would read

8 When I saw Josh, he ___ for two hours.
A used to be jogging
B was jogging
C had been jogging
D jogged

16 **Napisz po 4 zdania z każdym z podanych czasowników:**

A **zdanie wyrażające irytację (z użyciem czasu *Past Continuous*)**
B **uprzejme zapytanie (z wprowadzeniem w czasie *Past Continuous*)**
C **zdanie z wprowadzeniem *It was the first time…***
D **zdanie mówiące o przyzwyczajeniu w przeszłości.**

Listen

A *Dan was trying to explain everything to you but you weren't listening.*
B *I was hoping you could listen to me for a while.*
C *It was the first time I had listened to a lecture with real interest.*
D *For many years your mum tried to teach you how to keep your room tidy but you wouldn't listen.*

Eat

A _____
B _____
C _____
D _____

Sleep

A _____
B _____
C _____
D _____

P 3 Czasy przyszłe — Future tenses

FUTURE SIMPLE

1 **Które zasady użycia czasu *Future Simple* podane w ramce reprezentują poniższe zdania?**

1 The Polish national football team **will probably win** the World Cup in 2022. B
2 Tom's birthday party **will be** the day after tomorrow. C
3 **Mike:** Will you marry me?
Sue: Yes, **I will.** D
4 **Will you come** with me? E
5 I promise I **will clean up** the flat after the party. A

Zastosowanie czasu *Future Simple*

A obietnica odnosząca się do przyszłości
B przewidywanie oparte na wewnętrznym przekonaniu
C stwierdzenie faktu, który zaistnieje w przyszłości, ponieważ są przesłanki, żeby tak sądzić
D decyzja podjęta w chwili rozmowy (spontaniczna)
E uprzejma prośba

2 **Czasowniki w nawiasach zapisz w czasie *Future Simple*. Które z zasad użycia tego czasu ilustrują poniższe zdania?**

John will be *(be) twenty next month.* (stwierdzenie faktu, który zaistnieje w przyszłości)

1 Oh, you have a headache! I will bring (*bring*) you a pain killer.
2 I will prepare (*prepare*) visual aids for the presentation.
3 The meeting will not / won't take place (*not / take place*) in the Grand Hall but in the Main Hall. I heard our dean talking about it.
4 (*Weather forecast*): It will rain (*rain*) heavily tomorrow.
5 I've got a request, Meg. Will you water (*you / water*) my flowers while I am away?
6 Janet promises she will help (*help*) us with this project.

FUTURE CONTINUOUS

Zastosowanie czasu *Future Continuous*

Czasu ***Future Continuous*** używamy, gdy mówimy o czynnościach, które będą odbywały się w określonym momencie w przyszłości.

*'This time next year I **will be ruling** this country,'* said Queen Victoria.

3 **Dokończ następujące zdania zgodnie z prawdą, używając czasu *Future Continuous*.**

Przykładowe odpowiedzi:

This time tomorrow I will be sitting at school.

1 Don't call me on Saturday morning because I will be doing yoga exercises.
2 On Sunday evening I will be having fun at a party.
3 This time next weekend my friend and I will be doing our nails
4 I can't come to your party because this time tomorrow afternoon I will be visiting my grandparents.
5 This time next year my brother will be getting married.
6 At 6 pm next Thursday we will be having piano lessons.

BE GOING TO

A: So, Jason **is going to cook** and Cynthia **is going to prepare some** special dessert. I **am going to bring** some CDs with our favourite music. Everybody is doing something!
B: Wow, this **is going to be** a great party!

Zastosowanie konstrukcji *be going to*

Konstrukcji ***be going to*** używamy, jeżeli mówimy o:

A planach i zamiarach,
B sytuacjach, które wydarzą się, gdyż wskazują na to okoliczności.

4 **Na podstawie obrazków podaj jak najwięcej odpowiedzi na pytanie *What are they going to do?***

This boy is going to fall into the pond. / This boy is going to catch a toy boat.

Your idea: _____

1 (*watch 'The Hobbit'*) They are going to watch 'The Hobbit – Part 2'.
2 (*have a lot of fun*) They are going to have a lot of fun.
Your idea: _____

3 (*have cafe latte*) They are going to have a cafe latte.
4 (*chat*) They are going to chat / have a chat.
Your idea: _____

1 spontaniczna decyzja
2 obietnica odnosząca się do przyszłości
3, 4 stwierdzenie faktu, ponieważ są ku temu przesłanki
5 uprzejma prośba
6 spontaniczna obietnica

5 (*throw a birthday party*) They are going to throw a birthday party.
6 (*give Janet a present*) They are going to give Janet a present.
Your idea: _____

7 (*have a new hairstyle*) She is going to change her hairstyle.
8 (*change her hair colour*) She is going to change her hair colour.
Your idea: _____

Powtórzenie

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

5 Sprawdź, czy wiesz, kiedy zastosować czasy: *Future Simple*, *Future Continuous* oraz konstrukcję *be going to*. Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.

Jane _____ (zamierza przyjechać) tomorrow.
A *will come*
B *comes*
C *is going to come*

1 Grandpa, what are you doing?! I _____ (*poniosę*) this bag for you!
A am going to carry
B will be carrying
C will carry

2 What _____ (*będziesz robić*) this time next weekend?
A are you going to do
B will you be doing
C will you do

3 My sister-in-law is pregnant, so I _____ (*będę miała*) a niece soon.
A will have
B will be having
C have

4 Hurry! Look at those clouds! It _____ (*będzie padać*).
A is going to rain
B will rain
C will be raining

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

5 'Harry _____ (*czy pomożesz mi*) with this heavy cupboard?' 'Sure.' 'Thanks, I knew I could count on you.'
A are you going to help me
B will you help me
C will you be helping me

6 People _____ (*nie będą mieszkać*) on Mars in the near future.
A will not be living
B are not going to live
C will not live

7 **Dennis:** I have a horrible stomach ache.
Vivian: Oh, I _____ (*przyniosę*) some medicine.
A will get you
B am going to get you
C will be getting you

8 **Jerry:** I don't understand maths, especially this unit.
Fiona: I _____ (*wyjaśnię*) it to you, no problem.
A am going to explain
B will explain
C will be explaining

87

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

6 Uzupełnij poniższe minidialogi, tworząc poprawne zdania z podanych elementów.

A: What are your plans for the holidays?
B: I don't know yet, but I will probably go to Vietnam. *(I / probably / go / Vietnam)*

1 A: I'm going to the newsagent's.
B: _____ (*you / buy / me / today's paper*)?
A: Sure, a newspaper. _____ (*I / not / forget*).

2 A: It's getting colder and colder. And look at those dark clouds coming from the east.
B: It's going to snow. (*it / snow*).

3 A: Oh, I think I've sprained my ankle.
B: Don't worry. I will call 911 (*I / call / 999*).

4 A: What is your sister going to do after graduation? (*what / your sister / do / after / graduation*)? Does she have any plans?
B: She has already planned a gap year and university studies afterwards. She will study Spanish history at Oxford University (*she / study Spanish history / Oxford University*).

5 A: Susan is such a talented dancer.
B: Yes she is. I am sure she will be famous one day (*she / be / famous / one day*). I think in ten years' time she will be dancing for the National Ballet Theatre. (*she / dance / for the National Ballet Theatre*)
A: So, let's ask her for her autograph, now.

6 A: Can I call you tomorrow?
B: OK, but not at 4 pm. At that time I will be having dinner with my parents. (*I / have / dinner / with my parents*).
A: I promise _____ (*I / not / disturb / you*). _____ (*I / call / you / in the evening then*).

7 A: It is really a pity _____ (*we / not get / an opportunity / present / opinion*) at this session.
B: Yes, it is indeed. But we will try (*we / try*) again at the next session.

8 A: Will you be so kind and tell (*be / kind / tell*) me how to get from here to the Metropolitan Opera?
B: Certainly, madam.

Will you buy me today's paper?

I will not / won't forget.

I will not / won't disturb you

we will not / won't get an opportunity to present our opinion

I will call you in the evening then

R 3 Czasy przyszłe — Future tenses

The best way to predict the future is to create it.
PETER DRUCKER

Sprawdź się!

1 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

I think I will talk *(porozmawiam) to her later.*

1 Lots of people will take part in (*weźmie udział w*) the demonstration.
2 This time next week will be driving (*będziemy jechać*) across the Arizona Desert. I can't wait.
3 I promise! I will explain (*wyjaśnię*) everything to the teacher.
4 Mark looks a bit out of sorts. He is going to be (*będzie chory*).
5 I am going to buy (*zamierzam to kupić*) it whether they like it or not.
6 Will you tell me (*Czy powiesz mi*) at last what really happened?
7 I think we will finish (*skończymy*) soon.
8 Don't worry! I will talk (*porozmawiam*) to her.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

FUTURE SIMPLE & FUTURE CONTINUOUS – pozostałe zastosowania

2 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie przyporządkuj im zasady (A–E) stosowania poszczególnych czasów.

I
Alex: Hold on! There's somebody at the door.
Kate: 1 **That'll be** Ann. B

II
Tina: Do you need anything from the shops? 2 **I'll be going out** to buy a few things anyway. E
Pete: That would be great! 3 **Will you also be going** to the pharmacy, by any chance? D C

III
Ann: Did you know *The Scorpio* 4 **will be playing** next week? A
Alex: Will they? We must let Kate know. I'll give her a ring later. 5 She **will be having** a French lesson soon. D

Zastosowanie czasów *Future Simple* i *Future Continuous*

A zaplanowane / oczekiwane wydarzenia
B wyrażenie przypuszczenia tylko na temat teraźniejszości
C uprzejme pytanie, prośba
D wyrażanie przypuszczenia na temat teraźniejszości lub przyszłości
E odniesienie do naturalnego biegu wydarzeń, które będą miały miejsce „tak czy inaczej" i wspominamy o nich jakby mimochodem

3 Wybierz poprawną formę i uzasadnij swój wybór.

Will you pass / (Will you be passing) a post office on your way to the university today? I've got a letter to post. (uprzejme pytanie / prośba)

1 *Will you use / (Will you be using)* your bike this Saturday? Could I borrow it?
2 Can you hear the engine? That *(will be) / is going to be* Frank.
3 We'd better call them later. They *sleep / (will be sleeping)* now.
4 We'll *drive / (will be driving)* there anyway so we can give you a lift.
5 Professor Smith *will give / (will be giving)* a lecture on GMO at the same time next Friday.
6 **A:** Is that 'Fantasy Impromptu' I can hear? Which of your neighbours plays Chopin? And so well?
B: That *(will be) / is going to be* Suliko. She's unbelievable. Ana, who lives next door, is also good, but she prefers playing jazz.
7 *(Will you call) / Will you be calling* her or shall I do it?
8 I *(will fly) / will be flying* to Tokyo next month. Would you like me to bring you back anything?

FUTURE PERFECT SIMPLE

4 Do poniższych przykładów dopasuj reguły (A, B) stosowania czasu *Future Perfect Simple*.

1 By June my friend and I **will have graduated** from law school. A
2 By the time we turn twenty-eight, we **will have found** a well-paid job. A
3 Believe it or not but next week we **will have known** each other for 10 years. B

Zastosowanie czasu *Future Perfect Simple*

A żeby powiedzieć, iż dana czynność wydarzy się / zostanie zakończona do danego momentu w przyszłości
B żeby powiedzieć, iż w danym momencie w przyszłości dany stan rzeczy będzie trwać przez pewien określony czas

5 Wykorzystując elementy w nawiasach, utwórz poprawne zdania. Czasami konieczne jest dodanie innych słów, np. przyimków czy przedimków.

By 5 pm / (the passengers of TWA 3121 to Los Angeles / board the plane).
By 5 pm the passengers of TWA 3121 to Los Angeles ***will have boarded*** *the plane.*

1 Sue won't have prepared the project by Monday. (*not / prepare / project / Monday*).
2 Next Monday Sarah will have had her driving licence for a year. (*have / driving licence / year*).
3 By the time we come back, Diana will have prepared lunch. (*prepare / lunch*).
4 The band will have finished their new record by the end of the year. (*finish / new record / end / year*).
5 Next month Matt will have been married to Sue for six years. (*be married / Sue / six years*).
6 Greg will have spent two years in France (*spend / two years in France*) by the time he gets a degree in French literature.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 stwierdzenie faktu, który zaistnieje w przyszłości, ponieważ są przesłanki, żeby tak sądzić
2 czynność, która odbędzie się w określonym momencie w przyszłości
3 obietnica odnosząca się do przyszłości
4 sytuacje, które wydarzą się, gdyż wskazują na to okoliczności
5 plany i zamiary
6 prośba/polecenie
7 przewidywanie oparte na wewnętrznym przekonaniu
8 spontaniczna decyzja

1 uprzejme pytanie
2 przypuszczenie dotyczące teraźniejszości
3 przypuszczenie dotyczące teraźniejszości / przyszłości
4 wydarzenie, które tak czy inaczej będzie miało miejsce, które wspominamy mimochodem
5 zaplanowane / oczekiwane wydarzenia
6 przypuszczenie dotyczące teraźniejszości
7 uprzejme pytanie/prośba
8 zaplanowane wydarzenie

88

FUTURE PERFECT SIMPLE & FUTURE PERFECT CONTINUOUS – porównanie

6 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie przyporządkuj im zasady (A, B) stosowania poszczególnych czasów.**

1 Next month I **will have saved enough** for a trip to Africa. What a relief! B

2 Next month I **will have been saving** for a trip to Africa for over five years. A

Porównanie czasów *Future Perfect Simple* i *Future Perfect Continuous*

A *Future Perfect Simple* podkreśla, że dana czynność wydarzy się / zostanie zakończona do danego momentu w przyszłości.

B *Future Perfect Continuous* podkreśla, jak długo dana czynność będzie trwała do konkretnego momentu w przyszłości.

Uwaga!
Czasowniki statyczne, np. ***have*** (w znaczeniu „mieć”, „posiadać”), ***own***, ***belong*** nie występują w czasie *Future Perfect Continuous*.

*Next month I **will have had** my 'Africa' bank account for over five years.*

7 **Czasowniki i wyrażenia w nawiasach wstaw w języku angielskim w czasie *Future Simple*, *Future Continuous*, *Future Perfect Simple* lub *Future Perfect Continuous*.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

By next September we will have lived *(będziemy mieszkali) in this house for twenty years.*

1 By the end of the month we will have decided (*zdecydujemy*) which course of action to take.

2 I don't think I will know (*będę wiedział*) anything new till the end of the week.

3 Next Friday Kate will have been dating (*będzie się umawiać z*) Peter for three months.

4 I promise. I will have sorted it out (*rozwiążę to / poradzę sobie z tym*) by tomorrow morning.

5 This time tomorrow we will be flying (*będziemy lecieli*) to Chicago.

6 This time tomorrow we will have been (*będziemy*) on the plane for two hours.

7 Today at 4 pm she will have been practising (*będzie ćwiczyła*) non stop for 10 hours!

8 Next year my sister will have been studying (*będzie studiować*) medicine for eight years!

8 **Czasowniki w nawiasach wstaw w odpowiedniej formie w czasie *Future Simple*, *Future Continuous*, *Future Perfect Simple* lub *Future Prefect Continuous*.**

Next month we will have been living *(live) in Seattle for a year! Time flies!*

1 Over the next couple of months the prices of petrol will have risen (*rise*) by 10%.

2 I will not / won't lie (*not / lie*) to you again, I promise.

3 Where do you think we will be (*be*) this time next year?

4 I think that this time next year we will be surfing (*surf*) in Hawaii.

5 In December, I will have had (*have*) my own business for a year.

Powtórzenie

9 **Wykorzystując elementy w nawiasach, utwórz poprawne zdania, pamiętając, że czasami konieczne jest dodanie innych wyrazów, np. przedimków lub przyimków. Zastosuj czasy: *Future Simple*, *Future Continuous, Future Perfect Simple*, *Future Perfect Continuous*.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

I will go to London *(go / London) next year.*

1 Tomorrow we will have been away for a month (*be away / a month*).

2 I can post this letter. I will be going to the post office (*go / post office*) anyway.

3 You'd better call on her later. She will be working out now (*work out*) now.

4 That will be Mark (*That / be / Mark*). I recognise his footsteps.

5 'The Hunters' will be performing live (*perform / live*) again next month. I can't wait!

6 Excuse me, will you be using the computer (*you / use / computer*)? If not, could I use it for a minute, please?

7 By the time they turn up, we will have answered a couple of questions (*answer / couple / questions*).

8 Next Friday Paula will have been dating Dan for seven weeks (*date Dan / seven weeks*).

9 Guys, who will be running (*run / charity marathon*) tomorrow?

10 The number is engaged. I will call her (*call / her*) later.

10 **Czasowniki i wyrażenia w nawiasach przetłumacz na język anielski i / lub wstaw w odpowiedniej formie.**

I promise I will help *(help) you.*

1 Watch out! You are going to lose / will lose (*lose*) your wallet.

2 This time on Monday I will be taking (*take*) my driving test.

3 Will you tell (*tell*) me the truth at last?

4 I will have cleaned up / tidied (*posprzątam*) the flat by noon.

5 Don't worry. I will help (*help*) her out whenever she wants.

6 Don't bother waiting for them. They will still be (*pewnie nadal są*) at school.

7 I am not going (*nie mam zamiaru*) to cram for the test all weekend. It would be inhumane!

8 Next week they will have been travelling (*travel*) for a year.

9 It is envisaged that by 2050 our lifestyle will have changed (*zmieni się*) beyond recognition.

10 Mina asks how much longer we are going to use / will be using (*use*) her charger. What shall I say?

11 **Poniższe zdania dotyczą przyszłości. Określ, na co zwrócono w nich szczególną uwagę poprzez zastosowanie danej struktury gramatycznej:**
a) dokonany / niedokonany charakter czynności.
b) intencje, decyzje, itd.

1 I think we will move house sooner or later. ___

2 We are moving house next week. ___

3 We're going to move house next week. ___

4 This time next month we'll be moving house. ___

5 We'll have moved house by the end of the month. ___

6 This time next week we'll have been moving house for three months. ___

1 przewidywanie
2 zaplanowana przyszłość
3 plany, intencje
4 czynność odbędzie się w określonym momencie w przyszłości
5 czynność zostanie zakończona do określonego momentu w przyszłości
6 podkreślamy, jak długo dana czynność będzie trwała do konkretnego momentu w przyszłości.

89

P 4 Czasowniki statyczne — Stative verbs

Czasowniki statyczne (STATIVE VERBS)

Czasowniki statyczne to takie, które nie występują w czasach ciągłych (*Continuous*). Możemy je podzielić na dwie grupy:

A takie, które **nigdy** nie występują w formie ciągłej: ***agree, believe, belong, consist, hate, imagine, know, like, love, need, own, prefer, promise, remember, satisfy, seem, sound, suppose, surprise, understand, want, wish***

B takie, które czasem występują w czasach *Continuous*, ale wtedy zmieniają znaczenie:

have *Jason **has** a lot of money! (have = possess)*
*Jason **is having** lunch now. (have = eat)*

think *I **think** your skirt is too short. (think = believe – wyrażenie opinii)*
*I'**m thinking** of buying a new yacht. (think = consider – proces myślenia, zastanawiania się)*

see *I can **see** you are right. (see = understand)*
*I'**m seeing** a dentist tomorrow. (see = meet)*

1 Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.

→ *Mike* believes *(believe) in the end of the world in 2020.*

1 Frank has known (*know*) Sally since 2010.
2 Don't disturb Susan. She is watching (*watch*) her favourite show now.
3 Do you understand (*understand*) this theory now?
4 A: What do you think (*you / think*) about our new school president?
B: Well, I preferred (*prefer*) the former one.
5 Quick! Come here! I need (*need*) your help right away.
6 Do you prefer (*prefer*) white or black coffee?

2 Uzupełnij minidialogi, wybierając poprawną możliwość A lub B.

→ A: *Have you seen Sue?*
B: _____
A *Yes, she has lunch.*
B *Yes, she is having lunch.*

1 A: What are you doing on Saturday?
B: _____
A I'm seeing my classmates in the club.
B I see my classmates in the club.

2 A: I like that red dress very much. It really suits you.
B: _____
A I'm thinking the green one is much better.
B I think the green one is much better.

3 A: Anything to declare?
B: _____
A No, I don't have anything to declare.
B No, I'm not having anything to declare.

4 A: Good morning, can I talk to Steve?
B: I'm sorry _____. He'll call you back.
A he has a shower
B he's having a shower

5 A: You look so happy. _____
B: About my weekend trip to Rome. It's going to be real fun!
A What are you thinking about?
B What do you think?

6 A: _____
B: I'm afraid I don't agree with your idea.
A Do you see what I mean?
B I'm seeing her tomorrow.

7 A: Ala says Jon is terribly self-centred. _____
B: Maybe she's right.
A What do you think?
B What are you thinking about?

8 A: _____
B: With Sarah and Brian. Why?
A Who do you have lunch with?
B Who are you having lunch with on Friday?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Powtórzenie

3 Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.

→ I know *(know) where he is.*

1 Mark owns (*own*) these CDs now.
2 Who does this bike belong (*belong*) to?
3 We absolutely agree (*agree*) with you.
4 Sara has known (*know*) Mark since 2005.
5 I suppose (*suppose*) Claire may know more details.
6 Can you hear that tune? It sounds (*sound*) pleasing to the ear.
7 I don't believe (*not / believe*) you, I'm afraid.
8 Do you remember (*you / remember*) John? You met in the philharmonic hall.

4 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski. Użyj czasowników statycznych.

→ *The students* were having *(jedli) a meal in the school canteen when the alarm went off.*

1 I love (*kocham*) this game! 'UNO' is so exciting!
2 What do you think (*myślisz*) of Susan's new boyfriend? He seems (*wydaje się*) to be really nice.
3 Dr Roberts has promised (*obiecał*) to change his schedule for next week. We are seeing (*spotkamy się*) him at 11 am next Tuesday at the University Medical Centre.
4 To be honest her offer doesn't sound (*nie brzmi*) convincing.
5 Excuse me, do you remember (*czy pamiętasz*) me? We met at the theatre workshops in Berlin.
6 I suppose / I think (*Przypuszczam*) that Jerry didn't take it into consideration at all.
7 I'm afraid I (*zgadzam się*) agree with you.
8 Do you understand (*Czy rozumiesz*) what I'm saying?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

R 4 Czasowniki statyczne

Stative verbs

Sprawdź się!

1 Przekształć poniższe zdania, wykorzystując podane czasowniki w odpowiedniej formie, tak aby przekazać dokładnie znaczenie zdania wyjściowego.

Everything is clear to me now. **UNDERSTAND**
Now I understand everything.

1 In my opinion, you should make it up with Pete. **THINK**
I think you should make it up with Pete.

2 Sheila has an appointment with her tutor on Thursday. **SEE**
Sheila is seeing her tutor on Thursday.

3 We might take part in the competition. **THINK**
We are thinking of taking part in the competition.

4 It's a great party, thanks. I'm really happy here. **HAVE**
I'm having a great time here.

5 Paul is the owner of a flash red sports car. **HAVE**
Paul has/has got a flash red sports car.

6 Now I understand what you had in mind. **SEE**
I see what you had in mind.

Więcej o czasownikach statycznych

A Inne czasowniki, które nie występują w formie ciągłej (*Continuous*) to: ***recognise, resemble, exist, fit***.

B Inne czasowniki, które występując w formie ciągłej (*Continuous*), zmieniają znaczenie ze „statycznego" na „aktywne":

appear *It **appears*** (stan) *that (The Bats) **will be appearing*** (czynność) *in my town pretty soon.*

feel *She **is feeling*** (czynność) *the radiator because it **feels*** (stan) *really cold in the room.*

hear *I **can hear** the piano* (stan). *They're **hearing*** (czynność) *the candidates in the next room.*

look *She's **looking*** (czynność) *in the mirror to make sure she **looks*** (stan) *OK.*

measure *They're **measuring*** (czynność) *the room to find out how much it really **measures*** (stan).

smell *She **is smelling*** (czynność) *the perfume to make sure it really **smells*** (stan) *of vanilla.*

taste *I'm **tasting*** (czynność) *the cake to find out whether it **tastes*** (stan) *as fantastic as they say.*

weigh *They're **weighing*** (czynność) *the luggage to make sure it **weighs*** (stan) *less than 20 kg.*

! Zwróć uwagę na **typowe użycie czasowników percepcji**:
*I **can** see / hear / feel / smell / taste …*
*I **can** remember / understand …*

! Zwróć uwagę na **różnicę w znaczeniu**:
*Generally Trev **is** pretty cheerful but today he **is being** rather moody. = He is behaving in this way.*

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

2 Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.

It seems (seem) to be a great idea.

1 Helen Mirren will be appearing / will appear (*appear*) on stage in London next month.
2 We entered the kitchen when mum was tasting (*taste*) the stew.
3 We have been weighing (*weigh*) these parcels for hours and aren't even halfway through.
4 Do you know how much this cabinet weighs (*weigh*)?
5 It's 10 o'clock and they're out? So they are seeing / will be seeing (*see*) somebody about the flat now.
6 It's such a hard nut to crack. Tomorrow we will have been thinking (*think*) about what to do for exactly three weeks!
7 Yes, now I recognise (*recognise*) him in the distance.
8 I'm afraid this pair doesn't fit (*not / fit*). Could I try another one?
9 Greg was being (*be*) rather naughty yesterday. It's so unusual for him.
10 My sister tasted (*taste*) chilli in the dish so she wouldn't touch it.
11 Homemade meals smell (*smell*) absolutely delicious.
12 I think (*think*) this is the best thing we can do.

3 Uzupełnij zdania czasownikami w ramce. Otrzymane zwroty przydadzą Ci się w życiu codziennym i na egzaminie.

imagine • agree • see • ~~hear~~ • mean

1 I hear that you've just got married. Congratulations!
2 I imagine you must be really tired after such a long journey. (spekulacja)
3 I see what you mean but I cannot possibly agree. (niezgadzanie się uprzejme)

Powtórzenie

4 Uzupełnij poniższe minidialogi elementami w nawiasach, tak aby otrzymać poprawne zdania.

A: *The committee* is hearing (*hear*) *the applicants between 10 am and noon tomorrow. Keep your fingers crossed for me.*
B: *You* don't appear (*not / appear*) *to be too stressed about it, I must say.*

1 **A:** What time will you see (*you / see*) Frank tomorrow?
B: I suppose (*suppose*) at around 3 o'clock. Why?
2 **A:** Did you taste (*you / taste*) that fruit salad at Maria's last night?
B: Yeah, it smelled (*smell*) so delicious that I couldn't resist.
3 **A:** Jim did not seem (*not / seem*) to be interested in our company today.
B: He was looking (*look*) a bit down and I have no idea what he thought (*he / think*) about.
4 **A:** Did you have that Thai grilled chicken breast last night? It tasted (*taste*) absolutely delicious.
B: Not really, I smelled (*smell*) nuts in it and I'm allergic to nuts.

91

P 5 Strona bierna i Have / Get sth done — Passive voice & Have / Get sth done

Strona bierna (PASSIVE VOICE)

*They **make** cars here. → Cars **are made** here.*
*They **have made** cars here. → Cars **have been made** here.*
*They **made** cars here. → Cars **were made** here.*
*They **had made** cars here. → Cars **had been made** here.*
*They **will make** cars here. → Cars **will be made** here.*
*They **are going to make** cars here. → Cars **are going to be made** here.*
*They **can make** cars here. → Cars **can be made** here.*

1 Które zasady użycia strony biernej podane w ramce ilustrują poniższe przykłady?

1 *The Hunger Games* **has finally been published**. B
2 This exhibition **was visited** by the Queen herself! A
3 The wedding reception **will be held** in the Ice Hotel in Canada. C

Zastosowanie strony biernej

A chcemy podkreślić wykonawcę czynności
B czynność jest ważniejsza niż wykonawca (tytuły prasowe, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcje obsługi, notatki biograficzne)
C wykonawca jest oczywisty albo nieznany lub nieistotny

!

It is done **with** something / **by** someone.
*The radio was repaired **with** a screwdriver and some other tools.*
*The radio was repaired **by** James.*

2 Wybierz poprawną konstrukcję.

Hi Steven,

As you know we are preparing our graduation party. I would like to remind you that this party *will be held* / *was held* next Saturday in the Royal Castle.

The music **1** *was chosen* / *has been chosen* a few weeks ago. The starters and main course **2** *were just selected* / *have just been selected* (A huge achievement!). The floral decorations **3** *must prepare* / *must be prepared* on Saturday morning, so that they look fresh and beautiful. It **4** *will be done* / *will do* by Frank's mum, who is a florist. Will you help her Steven?

Oh, I almost forgot! Special guests **5** *have been invited* / *have invited* by our committee and we **6** *are going to be listened* / *are going to listen* to a concert prepared specially for this party.

That's all for now.
Take care,
James

3 Przekształć następujące zdania używając strony biernej.

People speak English all over the world.
English is spoken all over the world.

1 Thieves stole two extremely valuable paintings from the National Gallery last week.
Two extremely valuable paintings were stolen from the National Gallery last week.
2 Where will they hold the meeting?
Where will the meeting be held?
3 Water is not going to flood this area.
This area is not going to be flooded.
4 People grow rice in China.
Rice is grown in China.
5 Has someone used my cosmetics?!
Have my cosmetics been used?
6 You can operate this device with one button only.
This device can be operated with one button only.

HAVE / GET STH DONE

*A mechanic regularly **services** my car. → **I have / get my car regularly serviced.***
*A mechanic **has serviced** my car. → **I have had / have got my car serviced.***
*A mechanic **serviced** my car. → **I had / got my car serviced.***
*A mechanic **had serviced** my car. → **I had had / had got my car serviced.***
*A mechanic **will service** my car. → **I will have / will get my car serviced.***
*A mechanic **is going to service** my car. → **I am going to have / am going to get my car serviced.***
*A mechanic **must service** my car. → **I must have / must get my car serviced.***

Zastosowanie konstrukcji *have / get sth done*

Konstrukcji tej używamy, jeżeli chcemy podkreślić, iż dana czynność **jest wykonywana dla nas przez kogoś innego**.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

4 **Uzupełnij minidialogi, wybierając poprawną odpowiedź A lub B.**

A: *Your computer is not working!*
B: *I know,* _____ *tomorrow.*
A *I will have new software installed.*
B *I had new software installed.*

1 A: Where are you going with that coat?
B: _____
A: Oh yes, you are right, it is really dirty.
A I must get it dry-cleaned.
B I must dry-clean it.

2 A: Some friends are coming over tomorrow and I should bake something but I don't know how.
B: I am not a good cook, either. _____
A: I agree, she is a really good cook. I'll call her.
A I bake it by my sister.
B I always have something baked by my sister.

3 A: I'm sorry, but I'm not really satisfied with your service.
_____
B: I understand, but I believe green is in fashion now.
A I'm not going to dye my hair here anymore.
B I'm not going to have my hair dyed here anymore.

4 A: Thank you Kate. I'm glad you came with me, I was so scared.
B: No problem. _____ This dentist is fantastic. Nothing ever hurts.
A I have had my wisdom tooth extracted here as well.
B I have extracted my wisdom tooth here as well.

5 **Mieszkanie Johna i Samanthy zostało zalane przez sąsiada. John wychodzi do pracy i pisze notatkę do Samanthy. Uzupełnij ją odpowiednimi formami czasowników, używając struktury *have / get sth done*.**

Sam,

All the workers have been working really hard. Finally, we have the ceiling repaired *(repair / the ceiling)*. We also 1 have had the floor polished *(polish / the floor)*. I have to go to work now but in the afternoon we 2 will have / are having the new fridge delivered *(deliver / the new fridge)* – around 4 pm I believe. If everything is OK, we 3 will have all the walls painted *(paint / all the walls)* tomorrow. Oh, by the way – our neighbour 4 has had his plumbing (system) serviced *(service / his plumbing)* at last! I hope he 5 has it checked *(check / it)* regularly by some experienced plumber from now on.

See you in the evening.

Love,

John

Powtórzenie

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

6 **Z podanych wyrazów zbuduj poprawne zdania, używając strony biernej lub konstrukcji *have / get sth done*.**

The phone / invent / Alexander Bell in the 19th century.
The phone was invented by Alexander Bell in the 19th century.

1 Where / the Olympic Games / hold / the next time?
Where will the Olympic Games be held the next time?

2 When / you / inform about / the new regulations? Yesterday or the day before yesterday?
When were you informed about the new regulations?

3 Artificial flavour / cannot / add / to any food for babies.
Artificial flavour cannot be added to any food for babies.

4 All the vegetables / harvest / before the frost came.
All the vegetables had been harvested before the frost came.

5 This seems to be a successful makeover. Susan / remodel / her cheekbones.
Susan has had her cheekbones remodelled.

6 If she wants she may / do / her nose. She has always dreamt of it.
If she wants, she may have / get her nose done.

7 She / also whiten / her teeth.
She has also had her teeth whitened.

8 She says that it's not the end. Next month she / select / all her clothes by a professional stylist.
... she will have / get all her clothes selected by a professional stylist.

9 The best part is the fact that in the end she / sponsor / everything by a TV reality show.
... she is going to have / get everything sponsored by a TV reality show.

10 You / met / Heathrow Airport / by my secretary.
You will be met at Heathrow Airport by my secretary.

7 **Uzupełnij zdania, używając czasowników i wyrażeń w nawiasach w stronie biernej lub konstrukcji *have / get sth done*.**

Unfortunately, Sue's new house will not be finished *(not / finish) till winter.*

1 Tomorrow I am having my new bike delivered *(deliver / my new bike)*. I bought it last week on the Internet.
2 Tina Turner has not been seen *(not / see)* in public for a long time. I wonder if she will ever perform again?
3 A famous supermodel was arrested *(arrest)* for assaulting a police officer and was sentenced *(sentence)* to community service.
4 Nick has had *(tow away / his car)* his car towed away at least five times since the beginning of the year.
5 Susan, is that really you?! Have you had your hair cut? *(you / cut / your hair)* Your new hairstyle really suits you.
6 Attention, please! All flights to London have been cancelled *(cancel)* due to heavy snowfall.
7 Excuse me madam, Are you being served? *(you / serve)*
8 This document has not been signed *(not / sign)* yet.

R 5 Strona bierna — Passive voice

Rome was not built in a day.

Sprawdź się!

1 Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.

This bridge was built *(build) ten years ago.*

1 'Last Christmas' is played (*play*) by all radio stations every year.
2 I haven't been informed (*not / inform*) about any changes to the schedule yet.
3 The building had been abandoned (*abandon*) for years before they finally pulled it down.
4 Sooner or later a cure for cancer will be discovered (*discover*).
5 New traffic regulations were introduced (*introduce*) last month.
6 This task can be done (*can / do*) in several ways.
7 Our classroom is going to be painted (*to be going / paint*) soon.

2 Przepisz poniższe zdania w stronie biernej. Zwróć szczególną uwagę na przyimki.

They should speak to Greg as soon as possible.
Greg should be spoken to as soon as possible.

1 It's high time we called for a doctor.
It's high time a doctor was called for.
2 Why didn't the police look into the matter closely enough?
Why wasn't the matter looked into closely enough?
3 Do you happen to know whether anyone has already paid for the drinks?
Do you happen to know whether the drinks have already been paid for.
4 They should see to every single aspect of the matter.
Every single aspect of the matter should be seen to.
5 The surgeons are still wondering whether or not they should operate on this patient.
The surgeons are still wondering whether or not this patient should be operated on.
6 I think that the agency should apologise in writing to all the customers.
I think that all the customers should be apologised to in writing.
7 With this state-of-the-art alarm system it's incredible the thieves broke into the bank.
With this state-of-the-art alarm system it's incredible the bank was broken into.
8 Many children tend to forget that they should take care of their pet every day.
Many children tend to forget that their pet should be taken care of ...
9 Many families would rather pay someone to do household jobs for them.
Many families would prefer to have someone paid to do ....
10 Very few people turned up because nobody informed them.
Very few people turned up because they were not informed.

3 Przekształć poniższe zdania, wykorzystując konstrukcję *have / get sth done*.

Will Jim find someone to put together all the details for him?
Will Jim have all the details put together?

1 A professional photographer took a couple of photos for me yesterday.
I had a couple of photos taken yesterday.
2 A service technician hasn't upgraded Cathy's laptop yet.
Cathy hasn't had her laptop upgraded yet.
3 They must find somebody to install Wi-Fi in their flat.
They must have Wi-Fi installed in their flat.
4 By last Friday they had removed all the furniture from Pat's flat.
By last Friday Pat had had all the furniture removed from her flat.
5 Claire is going to find someone to arrange her garden.
Claire is going to have her garden arranged.
6 Mrs Brown doesn't come to clean their house anymore.
They don't have their house cleaned anymore.

Więcej o stronie biernej

A **Strona bierna od czasów ciągłych**
*They **are servicing** my car.* → *My car **is being serviced**.*
*They **were servicing** my car.* → *My car **was being serviced**.*

B **Strona bierna od *Future Perfect Simple***
*They **will have serviced** my car.* → *My car **will have been serviced**.*

4 Uzupełnij zdania, używając czasowników w nawiasach w stronie biernej.

When we arrived at the hospital, our grandma was already being operated on *(already/operate on).*

1 When we got home the beautiful old trees outside our kitchen were being cut down (*cut down*). I didn't want to look. The noise of the saw was unbearable.
2 500 birds will have been saved (*save*) during our rescue operation by the end of the month.
3 I'm staying at my friend's while my flat is being redecorated (*redecorate*).
4 Hopefully, this project will have been completed (*complete*) by the end of the week.
5 Don't enter the room! Our application is being considered (*consider*) right now.
6 This time last week this building was being renovated (*renovate*).
7 I have to use my mobile to check the time while my watch is being repaired (*repair*).
8 By the end of December my latest book will have been published (*publish*). I can't wait.

94

5 **Przeanalizuj poniższe tabele, a następnie uzupełnij schematy w ramkach.**

A CZASY PROSTE

Tabela I

ACTIVE	Everybody	**believes**	that Mary	**is / will be**	the most sporty student.
PASSIVE	It	**is believed**	that Mary	**is / will be**	
	Mary	**is believed**	**to be**		

Strona czynna (*Active Voice*)
present tense + *Present Simple / Future Simple*
Strona bierna (*Passive Voice*)
It + Present Simple tense + Present / Future tense
Person + Present Simple tense + to infinitive

Tabela II

ACTIVE	Everybody	**believed**	that Mary	**was**	the most sporty student.
PASSIVE	It	**was believed**	that Mary	**was**	
	Mary	**was believed**	**to be**		

Strona czynna (*Active Voice*)
Past Simple + Past Simple
Strona bierna (*Passive Voice*)
It + Past Simple tense + Past Simple tense
Person + Past Simple tense + to infinitive

Tabela III

ACTIVE	Everybody	**believes**	that Mary	**was**	the most sporty student.
PASSIVE	It	**is believed**	that Mary	**was**	
	Mary	**is believed**	**to have been**		

Strona czynna (*Active Voice*)
present tense + past tense
Strona bierna (*Passive Voice*)
It + Present Simple tense + Past Simple tense
Person + Present Simple tense + to perfect infinitive

Tabela IV

ACTIVE	Everybody	**believed**	that Mary	**had been**	the most sporty student before she had an accident.
PASSIVE	It	**was believed**	that Mary	**had been**	
	Mary	**was believed**	**to have been**		

Strona czynna (*Active Voice*)
Past Simple + Past Perfect
Strona bierna (*Passive Voice*)
It + Past Simple tense + Past Perfect tense
Person + Past Simple tense + to perfect infinitive

W języku angielskim istnieją **dwa rodzaje bezokolicznika**:

1 to be

W stronie biernej bezokolicznik ***to be*** służy do wyrażania czynności, która miała miejsce w tym samym czasie co zdanie wprowadzające.

*She **is believed to be** …* (Tabela I)
*She **was believed to be** …* (Tabela II)

2 to have been

Bezokolicznik ***to have been*** (*perfect infinitive*) służy do wyrażania czynności wcześniejszej niż zdanie wprowadzające.

*She **is believed to have been** …* (Tabela III)
*She **was believed to have been** …* (Tabela IV)

Dla **form ciągłych** powyższe bezokoliczniki przybierają odpowiednio formy:

to be + Verb + -ing (Tabela V)

oraz

to have been + Verb + -ing (Tabela VI)

B CZASY CIĄGŁE

Tabela V

ACTIVE	Everybody	a) **believes**	that Mary	**is working**	too hard.
		b) **believed**		**was working**	
PASSIVE	It	a) **is believed**	that Mary	**is working**	
		b) **was believed**		**was working**	
	Mary	a) **is believed**	**to be working**		
		b) **was believed**			

Tabela VI

ACTIVE	Everybody	a) **believes**	that Mary	**has been working**	too hard.
		b) **believed**		**had been working**	
PASSIVE	It	a) **is believed**	that Mary	**has been working**	
		b) **was believed**		**had been working**	
	Mary	a) **is believed**	**to have been working**		
		b) **was believed**			

95

R Gramatyka

6 **Przeanalizuj poniższe zdania. Przetłumacz je na język polski, określając jednocześnie zależności czasowe między zdaniem wprowadzającym i formą bezokolicznika.**

1 Sugarman **is believed to be** a very modest person.
2 Tadeusz Mazowiecki **is believed to have been** a man of great wisdom.
3 Wojciech Fortuna **was considered to be** a very talented sportsman.
4 Odysseus **was believed** by his wife's suitors **to have died** on his voyage home.
5 John **is thought to be working** on some project for the Space Centre.
6 John **is thought to have been working** on some project for the Space Centre.
7 Amelia **was believed to be doing** some research for her thesis when she was in Brazil.
8 Amelia **was believed to have been learning** Spanish intensively before going to Brazil.

7 **Przekształć poniższe zdania na dwa sposoby.**

Students believe Mr Wise is an expert in organic chemistry.

A *It is believed that Mr Wise is an expert in organic chemistry.*
B *Mr Wise is believed to be an expert in organic chemistry.*

1 Most of my friends claim that Robert de Niro is one of the best actors ever.
A It is claimed that Robert de Niro is one of the best actors ever.
B Robert de Niro is claimed to be one of the best actors ever.
2 People believe Steve Jobs was one of the most creative business people in recent history.
A It is believed that Steve Jobs was one of the most creative ...
B Steve Jobs is believed to have been one of the most creative ...
3 The police suspected Jim was stealing expensive cars.
A It was suspected that Jim was stealing expensive cars.
B Jim was suspected to be stealing expensive cars.
4 General public expect that more facts about the latest political scandal will come to light soon.
A It is expected that more facts about ... will come to light soon
B More facts about the latest political scandal are expected to come to light soon.
5 The boss discovered that some of the employees had been clocking off well ahead of time.
A It was discovered that ... the employees had been clocking off well ahead of time.
B Some of the employees were discovered to have been clocking off well ahead of time.
6 Journalists found out that the referee had accepted a bribe.
A It was found out that the referee had accepted a bribe.
B The referee was found out to have accepted a bribe.
7 Everyone hopes the examiners will announce the results within two hours.
A It is hoped the examiners will announce the results within ...
B The results are hoped to be announced within two hours.
8 Everybody knows that Chris and Tina are getting married soon.
A It is known that Chris and Tina are getting married soon.
B Chris and Tina are known to be getting married soon.

8 **Porównaj poniższe przykłady i odpowiedz na pytania.**

1 Jak wygląda strona bierna, jeżeli w stronie czynnej czasownik wymaga użycia bezokolicznika, np. *like to do*?
verb + to be + Past Participle
2 Jak wygląda strona bierna, jeżeli w stronie czynnej czasownik wymaga użycia formy *Verb + -ing*, np. *enjoy doing*?
verb + being + past form

A Why do some adults **like to criticise** children on a regular basis if no children **like to be criticised** too much.
B All adults should **enjoy praising** their children as all children **enjoy being praised** from time to time.

9 **Wybierz poprawną formę.**

They enjoy being given / to be given presents.

1 They were hiding behind the trees to avoid *being caught / to be caught*.
2 The suspect refused *being questioned / to be questioned*.
3 The headmaster insisted on *being told / to be told* what had really happened.
4 As an actress she is used to *being criticised / be criticised*.
5 When I lived in the UK I used to *being taken out / be taken out* to the local pub every weekend.
6 They cannot imagine *being excluded / to be excluded* from the team.

10 **Porównaj poniższe pary zdań. Jaką formę mają konstrukcje *to see / hear sb do sth*, *to make sb do sth* oraz *to help sb do sth* w stronie biernej?**

1a Some students saw / heard George leave the building in a hurry.
1b George **was seen / heard to leave** the building in a hurry.
2a Unfortunately, Ms Perfect made me do the task again.
2b Unfortunately, I **was made to do** the task again.
3a They helped their teacher (to) clean up the chemistry lab.
3b The teacher **was helped to clean up** the chemistry lab.

11 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

Yesterday I was asked *(poproszono mnie) to talk to the headmaster one more time.*

1 Meg was seen to turn (*widziano, jak Meg skręciła*) left at the first traffic lights.
2 We have never been made to do (*nigdy nie zmuszano nas do robienia*) things we don't like.
3 When did you hear him say that (*kiedy słyszałeś, jak to powiedział*)?
4 Claire is being helped to change (*właśnie pomagają jej zmienić*) the tyre.
5 Don't even try to make Dan get up (*zmuszać Dana do wstawania*) before 11:00 on Sunday.
6 Why don't you ask Jim to help you (to) find (*żeby pomógł ci znaleźć*) all the necessary info?
7 George was seen to walk into (*Widziano, jak George wchodził*) into this restaurant with Arabella.
8 Arabella made George put on a tie (*nakłoniła George'a do założenia krawata*) on this occasion.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Występuje słowo to:
to be seen to do sth
to be heard to do sth
to be helped to do sth

96

Więcej o HAVE / GET STH DONE

Konstrukcja ***have / get sth done*** może znaczyć nie tylko „kazać komuś coś zrobić", „dać komuś coś do zrobienia", ale także „doświadczyć czegoś".

*Yesterday on a school trip Emma **had / got her bike damaged** and she **had / got her ankle sprained**.*

12 **Uzupełnij poniższe dialogi, stosując konstrukcję *have / get sth done* oraz wykorzystując wyrazy w nawiasach.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

A: *You look worried. What's up?*
B: *I* 've just had my car stolen *(just / steal / my car).*

1 A: Have you heard the news?
B: Mary _____ *(break into / her flat / last weekend).*

2 A: Mark _____ *(break / his nose)* in a volleyball match.
B: Did he? How is he now?

3 A: Ben _____ *(just / publish / his first book).*
B: Really? He must be quite good then.

MAKE SB DO STH, GET SB TO DO STH, HAVE SB DO STH

- *Emma **made her elder brother do** her Physics homework for her. (= put pressure on her brother to do)*
- *Emma **had her elder brother do** her Physics homework for her. (= caused her brother to do)*
- *Emma eventually **got her elder brother to do** her Physics homework for her. (= persuaded her brother to do)*

13 **Wykorzystując podane słowa, utwórz poprawne zdania. Dodaj niezbędne elementy np. przyimki, przedimki.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Why don't you get your parents to let you stay out *(get / parents / let / you / stay out) till midnight. You're almost eighteen.*

1 You should have them do their share of the job *(have / they / do / their share / job)*. They shouldn't get away with it.

2 Yesterday I had Rob cook a delicious dinner *(have / Rob / cook / delicious dinner)* for me.

3 Don't make Paul go shopping *(make / Paul / go shopping)* if he doesn't feel like it.

Powtórzenie

14 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie. W jakich miejscach możesz przeczytać lub usłyszeć takie zdania?**

The building was pulled down *(pull down) last year.*

1 While major road repairs are being carried out *(carry out)*, please take an alternative route.

2 Bicycles may not be parked *(not / park)* in front of the main entrance.

3 We regret to inform you that your application has been rejected *(reject)*.

4 Passengers are requested *(request)* to refrain from smoking.

5 More details can be found *(find)* on our Online Services page.

6 For security reasons, baggage left unattended will be removed *(remove)*.

1 had / got her flat broken into
2 had / got his nose broken
3 has just had / got his first book published

15 **Uzupełnij każde zdanie, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

They built this bridge ten years ago.
This bridge was built *ten years ago.*

1 Frankly speaking, I don't think anyone enjoys it when other people give them cheap advice.
Frankly speaking, I don't think anyone enjoys being given cheap advice.

2 Carla's friends think she is spending too much time in the gym.
Carla is thought to be spending too much time in the gym.

3 It is probable they will consider my application within two weeks.
My application is likely to be considered within two weeks.

4 It's three months since my dad let me drive his car.
I _____ drive my dad's car for three months now.
have been allowed to

5 The students expect the school principal will start the ceremony any minute now.
The school principal is expected to start the ceremony any minute now.

6 They claimed Paul stood the greatest chance of winning.
Paul was claimed to stand the greatest chance of winning.

7 They will have finished the road repairs by mid July.
The road repairs will have been finished by mid July.

8 The employees believed the general manager had made a couple of bad decisions.
The general manager was believed to have made a couple of bad decisions.

16 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

They installed this system last month. **WAS**
This system was installed *last month.*

1 You can get into the building from the other side. **BE**
The building can be entered from the other side.

2 I had no choice but to go through all the procedures one more time. **MADE**
I was made to go through all the procedures one more time.

3 Everybody knows Greg got engaged yesterday. **KNOWN**
Greg is known to have got engaged yesterday.

4 Sue can hardly remember when her boyfriend first asked her out. **BEING**
Sue can hardly remember being asked out for the first time.

5 All of a sudden, Greg heard Mary slam the door of the headmaster's office. **WAS**
All of a sudden Mary was heard to slam the door of the headmaster's office.

6 It's high time we found a plumber to change the valve. **HAD**
It's high time we had the valve changed.

7 After my last tennis match my trainers were stolen. **GOT**
During my last tennis match I got my trainers stolen.

8 Why don't you persuade Becky to help you with the project. **GET**
Why don't you get Becky to help you with the project.

97

P 6 Dopełnienie czasownika: bezokolicznik / czasownik z końcówką „-ing”

Verb patterns: Infinitive / Verb + -ing

Bezokolicznik z „TO”

Bezokolicznik z „*to*” (*infinitive with to*) np. *to do*, *to go* występuje:

A po czasownikach, np. ***ask***, ***afford***, ***decide***, ***happen***, ***intend***, ***mean***, ***promise***, ***refuse***, ***seem***, ***want***, ***wish***
*Jennifer Lopez has finally **decided to record** a new song.*

B w konstrukcji ***want sb to do sth***
*I want **you to take** the dog for a walk.*

C po przymiotnikach opisujących reakcje i uczucia, takich jak ***pleased***, ***happy***, ***surprised***
*They were **surprised to see** Susan in Las Vegas.*

D w konstrukcji ***it is difficult for sb to do sth***
***It is difficult for Jerry to keep** a secret.*

E w konstrukcjach po ***too*** + **przymiotnik**, **przymiotnik** + ***enough***
*Sarah is **too young to wear** high-heeled shoes.*
*Sarah is not **old enough to drive** a car.*

F w konstrukcjach ***sb would prefer to do sth rather than do sth else***, ***have sth to do***, ***be made to do sth***
*Jane would **prefer to play** football **rather than watch** it on TV.*
*I **have work to do**.*
*I **was made to work** longer hours.*

Zwróć uwagę, że używając konstrukcji z ***rather than***, nie trzeba wstawiać ***to*** przed drugim czasownikiem w bezokoliczniku w zdaniu.

Bezokolicznik bez „TO”

Bezokolicznik bez „*to*” (*bare infinitive*) np. *do*, *go* występuje:

A po **czasownikach modalnych**
*You know what? Susan **can drive** a bus.*

B po czasownikach ***let*** i ***make***
***Let** me **go**! You cannot **make** me **stay** in this awful place!*

C po wyrażeniach ***had better*** i ***would rather***
*I **would rather** not **sleep** now.*
*You look tired, you **had better take** a nap.*

1 Wybierz poprawną formę czasownika.

You had better (stop) / to stop shouting. Everyone is looking at us!

1 I'm pleased *see / (to see)* you.
2 Let us *(go) / to go* to this party, mum. We promise *be / (to be)* back before midnight.
3 Susan is too young *watch / (to watch)* this film. I want you *turn / (to turn)* the TV off.
4 I'm sorry, I can't *(help) / to help* you. I have something important *do / (to do)* now.
5 Will Jason be surprised *see / (to see)* us here?
6 It's difficult for me *understand / (to understand)* Newton's Three Laws of Motion. I would prefer *be / (to be)* on the beach now rather than do my homework.
7 Those flowers seem *be / (to be)* quite dry. They might *(need) / to need* some water.
8 Did you really mean *behave / (to behave)* so rudely?

2 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

She is young enough to take part *(aby brać udział) in this Kids' Talent Show.*

1 You had better ___start___ (*zacznij*) learning Chinese – it's getting more and more popular.
2 What has Kerry decided ___to do___ (*zrobić*)? Does she intend ___to change___ (*zmienić*) her job?
3 I would rather ___not have___ (*nie mieć*) so many problems. And every day new problems seem ___to appear / to turn up___ (*pojawiać się*).
4 It's difficult for Harry ___to prepare___ (*przygotować*) this presentation on his own.
5 Can you afford ___to buy___ (*kupić*) such an expensive phone?
6 Excuse me, may I ___open___ (*otworzyć*) the window?
7 I'd prefer ___to stay___ (*zostać*) at home tonight rather than ___go___ (*iść*) to this stupid party.
8 You won't ___make me go___ (*zmusisz mnie do pójścia*) there. Forget about it.

Czasownik z końcówką „-ING”

Czasownik z końcówką „*-ing*” występuje:

A po czasownikach, np.
admit, ***avoid***, ***consider***, ***detest***, ***dislike***, ***enjoy***, ***fancy***, ***feel like***, ***involve***, ***give up***, ***mention***, ***mind***, ***miss***, ***postpone***, ***suggest***, ***understand***
*Do you **feel like having** a snack?*
*Do you **mind entertaining** guests tonight?*

B po przyimkach
*You can't break up now **without hurting** Susan.*

C po wyrażeniach ***look forward to***, ***be / get used to***, ***how about***,
*Susan **is used to going out** every weekend.*

D po wyrażeniach ***it's no use***, ***it's (not) worth***, ***there's no point in***, ***can't stand***, ***have (no) difficulty (in)***, ***succeed in***
***There's no point in asking** her for help.*

E w konstrukcjach ***can't / couldn't help doing***, ***can't / couldn't remember doing***
*This little girl **couldn't help laughing** when she looked at the clown.*
*I **can't remember having** so much fun.*

!
prefer + Verb + *-ing*
would prefer + infinitive (with to)
*Jake **prefers** eating chocolate to crisps.*
ale:
*Mary **would prefer to** eat chips.*
*Karen **loves** / **likes eating** doughnuts.*
*Karen **would love** / **would like to eat** doughnuts.*

!
*My daughter **prefers sleeping** with the light on.*
*My daughter **prefers to sleep** with the light on.*
Wyrażenie ***prefer + infinitive*** (***with to***) jest uważane za bardziej formalne.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

98

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

3 Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.

I admit _____ *too fast in the city centre.*
A *drive* B *to drive* C *driving*

1 I promise _____ you a hand with your homework.
A give B to give C giving

2 There is really no point in _____ horror films, unless you want to be frightened.
A watch B to watch C watching

3 George got used to _____ overtime.
A work B to work C working

4 Let me _____ you with this heavy luggage.
A help B to help C helping

5 Hurrah! Tom has finally given up _____.
A smoke B to smoke C smoking

6 Is there any point in _____ for help?
A ask B to ask C asking

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

4 Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, przekształć poniższe zdania, tak aby otrzymać poprawne zdania.

Would you like to go to this concert? **FEEL LIKE**
Do you feel like going to this concert?

1 Dennis is too young to travel on his own. **ENOUGH**
Dennis is not old enough to travel on his own.

2 I can't wait to graduate from university. **FORWARD**
I look forward to graduating from university.

3 It is not difficult for Kerry to swim 800 metres in 9 minutes. **DIFFICULTY**
Kerry has no difficulty (in) swimming 800 metres in 9 minutes.

4 We don't have enough money to buy this camera. **AFFORD**
We can't afford to buy this camera.

5 'Let's join a gym', said Linda. **SUGGEST**
Linda suggested joining a gym.

6 I will finish it later. **PROMISE**
I promise to finish it later.

REMEMBER / STOP / REGRET

Czasowniki ***remember***, ***stop*** i ***regret*** mają różne znaczenia w zależności od tego, czy występuje po nich bezokolicznik, czy czasownik z końcówką *„-ing”*.

remember
*Susan **remembers buying** coffee in Coffee Style.* = pamięta fakt kupowania
*Susan **remembered to buy** coffee for me in Coffee Paradise.* = pamiętała, żeby kupić

stop
*Jerry **stopped eating** junk food.* = zaprzestał jedzenia niezdrowej żywności
*Jerry **stopped to eat** a hamburger.* = zatrzymał się, żeby zjeść hamburgera

regret
*We **regret informing** Sue about problems in her company.* = żałujemy, że poinformowaliśmy ją…
*We **regret to inform** you about problems in your company.* = przykro nam poinformować, że…

5 Wybierz poprawną formę czasownika.

We regret to say / saying that your application has been rejected.

1 Where are the cornflakes? I remember *to put / putting* them into the basket but I can't see them anywhere.
2 So, you have finally stopped *to bite / biting* your nails? That's good. It was so annoying.
3 Jason will regret *to tell / telling* all those lies to Susan.
4 Shall we stop *to have / having* something to eat? I'm really hungry.
5 Gosh! Sarah doesn't know about the meeting. I simply didn't remember *to send / sending* her an e-mail.
6 **A:** Have we met before?
B: I think I remember *to talk / talking* to you at the Jazz Workshops.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

6 Wykorzystując elementy w nawiasach, utwórz poprawne zdania, stosując bezokolicznik lub czasownik z *„-ing”*.

Brian has finally stopped playing computer games *(stopped / play / computer games). It has been a dangerous addiction.*

1 Dear Sirs, we regret to inform you (*regret / inform / you*) that our contract has just expired.
2 My grandfather remembers talking to Churchill (*remembers / talk / to Churchill*) in 1945.
3 Do you regret visiting the museum (*regret / visit / the museum*)? You seem disappointed.
4 Betty was working without a break, but at 5 pm she finally stopped to have a sandwich (*stopped / have / a sandwich*).
5 Fiona regrets revealing her secret (*regrets / reveal / her secret*). Now everyone knows about the mistake she made.
6 Did they remember to prepare handouts (*remember / prepare / handouts*) for the participants?

Powtórzenie

7 Czasowniki w nawiasach wpisz w formie bezokolicznika lub z końcówką *-ing*.

My daughter prefers sleeping *(sleep) with the light on.*

1 Is Tom in love with Jenny? He seems to like (*like*) spending (*spend*) time with her.
2 Do you feel like having (*have*) coffee or would you like to drink (*drink*) something cold?
3 Mary Jane has always preferred buying (*buy*) her clothes in Paris.
4 Do you think this book is really worth reading (*read*)?
5 Tom's ridiculous decision made me cry (*cry*).
6 You should be (*be*) more patient. Don't give up trying (*try*).
7 My sister is used to getting up (*get up*) at 6 am.
8 You'd better go (*go*) on a low-fat diet.

99

R

6 Dopełnienie czasownika: bezokolicznik / czasownik z końcówką „-ing”

Verb patterns: Infinitive / Verb + -ing

It is no use crying over spilt milk.

Sprawdź się!

1 Wybierz poprawną formę czasownika.

⇢ *I want to go / going to the cinema.*

1 Do you fancy *to go / going* to a disco tonight?
2 Don't make them *do / to do* anything if they don't want to.
3 I'm happy *to inform / informing* you that you have won the first prize.
4 You can't leave without *to ask / asking* the teacher's permission.
5 It's no use *to discuss / discussing* it with them.
6 We would rather *not stay / not to stay* there for so long.
7 He may *not want / not to want* to help me again.
8 Let me *think / to think* for a second.
9 When we saw Ron in that funny hat we couldn't help *to laugh / laughing*.
10 I don't remember *to meet / meeting* her. It must have been a long time ago.

2 Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.

⇢ *I decided* to go *(go) there.*

1 It's high time they admitted breaking (*break*) my laptop.
2 With your outstanding results, have you ever considered taking (*take*) part in the Olympics?
3 I can't help wondering why Meg refused to meet (*meet*) her ex for coffee.
4 Did you remember to pay (*pay*) the bills when you were in town?
5 I'm sure Pat didn't mean to offend (*offend*) you. She's just a bit careless with words.
6 She is too busy to talk (*talk*) to us now.
7 Wouldn't you prefer to stay (*stay*) at home tonight?
8 Seb still has a lot of emails to answer (*answer*).
9 After hours of practice, she has no difficulty using (*use*) this equipment.
10 We regret to inform (*inform*) you that your application has been rejected.

Więcej o formach czasownika

Bezokolicznik z „*to*” występuje także:

A po czasownikach, np. ***beg***, ***continue***, ***dare***, ***fail***, ***pretend***,
B w konstrukcjach z **przymiotnikiem w stopniu najwyższym,** *Frank is **the youngest** (pianist) **to win** this competition*,
C w wyrażeniach z ***the first***, ***the second***, ***the last***, ***the next***, ***the only***. *Tim has been **the first to ask** me out.*

Czasownik z końcówką „*-ing*” występuje także:

A po czasownikach, np. ***appreciate***, ***avoid***, ***bother***, ***deny***, ***endure***, ***face***, ***give up***, ***need***, ***recommend***, ***resist***, ***risk***,
B po czasownikach z przyimkiem „*to*”, np. ***object to***, ***confess to***, ***admit to***.

! W zwrotach:
look forward to doing sth, ***object to doing sth***, ***confess to doing sth***, ***be used to doing sth***
słowo „***to***” nie jest elementem bezokolicznika, lecz przyimkiem, dlatego występuje po tym słowie forma ***-ing***.

! Konstrukcja **need + Verb + *-ing*** nadaje czynności bierny charakter.
*I **need to tidy** my flat.*
ale:
*My flat **needs tidying**. = needs to be tidied*

3 Z elementów w nawiasach, utwórz poprawne zdania, stosując bezokolicznik lub czasownik „*-ing*”. Czasami konieczne jest dodanie słów, np. przyimków czy przedimków.

⇢ *He* agreed to help *(agree / help) me.*

1 Yesterday Pete _____ (*be / last / person / hand in / essay*).
2 At the police station Alex _____ (*deny / have / anything / do / incident*).
3 Sarah is _____ (*youngest / student / take part / exchange*) to Belgium.
4 Many young people _____ (*object / learn / things / they / not / like*).
5 Do you know who _____ (*be / first / woman / sail / globe / solo*)?
6 Despite many efforts, Mark _____ (*fail / achieve*) what he had planned.
7 Tim _____ (*be / only / one / trust / our group*).
8 If you don't get down to work, you _____ (*risk / lose / job*).
9 My car desperately _____ (*need / wash*).

TRY / FORGET / GO ON / MEAN

Czasowniki ***try***, ***forget***, ***go on***, ***mean*** mają różne znaczenia, w zależności od tego, czy po nich stosujemy bezokolicznik, czy czasownik z końcówką „*-ing*”.

try
*Sue **tried to pick up** some Chinese but it was too difficult. = made an effort*
*Sue **tried adding** more pepper but the soup wasn't any better. = experimented*

forget
*Don't worry, I didn't **forget to tell** Meg about the party. = I remembered to tell Meg*
*I will never **forget seeing** her for the first time. = the moment I saw her*

go on
*First we talked about politics and then we **went on to talk** about the weather. = changed the subject*
*The boys **went on talking** when everyone else had stopped. = continued to talk*

mean
*I didn't **mean to offend** you. = intend*
*Being a journalist often **means travelling** a lot. = equals*

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 was the last person to hand in his essay
2 denied having anything to do with the /that incident
3 the youngest student to take part in the exchange
4 object to learning things they don't like
5 was the first woman to sail (around) the globe solo?
6 failed to achieve
7 was the only one to trust in our group
8 risk losing your job
9 needs washing

100

4 **Wybierz poprawną formę czasownika. Następnie ułóż zdania z tą formą czasownika, której nie wybrałeś/aś.**

⇢ *I remember to meet / (meeting) her somewhere before.*

Remember to get some bread.

1 I will never forget *to talk / (talking)* to them. It was so inspiring!
2 He started by greeting everyone and then went on *(to answer) / answering* the first question from the public.
3 Sorry, I didn't mean *(to worry) / worrying* you.
4 We tried *(to move) / moving* forward but the traffic was too heavy.

5a **Porównaj przykłady 1 i 2. Które ze zdań mówi o zdarzeniu obserwowanym od początku do końca, a które o zaobserwowanym fragmencie zdarzenia?**

1 I stopped to see / watch / listen to / hear the band **performing** live in the park.
2 I once saw / watched / listened to / heard the band **perform** live in my home town.

5b **Uzupełnij reguły, wybierając właściwą możliwość: *bare infinitive* / *Verb + -ing*.**

A Kiedy mówimy o zdarzeniu obserwowanym od początku do końca, używamy konstrukcji:
see (watch / notice / observe / listen to / hear, etc.) + noun + *(bare infinitive) / Verb + -ing*.

B Kiedy mówimy o obserwowanym fragmencie zdarzenia, używamy konstrukcji:
see (watch / notice / observe / listen to / hear, etc.) + noun + *bare infinitive / (Verb + -ing)*.

! W stronie biernej konieczne jest użycie bezokolicznika z „***to***”. *The band **were seen to perform live** in the park.*

6 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ *I saw them cross (gdy przeszli) the street.*

1 I heard them arguing (*gdy kłócili się*) about money in the other room but I have no idea how it all ended.
2 We saw the thieves drive away (*gdy odjechali*) in a getaway car.
3 I listened to the clock strike (*kiedy wybił*) midnight.
4 Pete was heard to tell (*jak powiedział*) Mary that he was madly in love with her.
5 I suddenly felt someone touch (*jak dotknął*) my arm.
6 Kate was last seen going (*jak weszła*) into the office.
7 They didn't notice the storm coming (*jak nadchodziła burza*).
8 We stopped to watch the artists preparing (*jak artyści przygotowywali się*) for the show.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

7 **Porównaj poniższe przykłady. Kiedy czasowniki *allow*, *permit*, *advise*, *forbid* wymagają użycia bezokolicznika, a kiedy czasownika z końcówką „*-ing*”?**

1 Some teachers never **allow / permit / advise / forbid learning** by heart.
2 Some teachers never **allow / permit / advise / forbid** their students **to learn** by heart.

1 zaobserwowany fragment zdarzenia
2 zdarzenie, którego świadkiem byliśmy od początku do końca

8 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.**

⇢ *My dad permitted me to use (use) his computer.*

1 The doctor advised him to follow (*follow*) a sensible diet.
2 The police forbade entering (*enter*) the building.
3 Travel agents advise taking (*take*) out extra insurance.
4 My mum forbids me to come (*come*) back home after midnight.
5 They don't allow skipping (*skip*) classes.
6 Jim's dad permitted him to borrow (*borrow*) his car occasionally.

Powtórzenie

9 **Wybierz poprawną formę czasownika.**

⇢ *I want go / (to go) / going to the cinema.*

1 With such a heavy workload, the students objected *to take / taking / (to taking)* so many tests on one day.
2 The travel agent advised the tourists *get / (to get) / getting* extra insurance.
3 We avoided *to get lost / (getting lost) / to getting lost*.
4 We couldn't resist *to jump / (jumping) / to jumping* at that opportunity.
5 Doctors recommend us *to spend / (spending) / to spending* some time in the fresh air.
6 Frank suggested her *to go / (going) / to going* to the doctor.
7 My mum denied *to talk / (talking) / to talking* to my headteacher.
8 She offered *(to give) / giving / to giving* me a lift.
9 We would prefer *travel / (to travel) / travelling* by car.
10 We were the last *leave / (to leave) / leaving* the building.
11 Your coat needs *be dry-cleaned / being dry-cleaned / (to be dry-cleaned)*.
12 I cannot afford *buy / (to buy) / buying* a trip to Kenya.

10 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

⇢ *'OK, I will go there with you,' said Mary.* **AGREED**
Mary agreed to go there with me.

1 Talking to him doesn't make sense. It's just a waste of time. **USE**
It's no use talking to him.
2 In retrospect, it's really a pity I didn't buy that CD. **REGRET**
In retrospect, I regret not buying that CD.
3 He didn't agree to join the team. **REFUSED**
He refused to join the team.
4 Sooner or later you'll find it natural to work long hours. **USED**
Sooner or later you will get used to working long hours.
5 If you cannot remove this stain with soap and water, why don't you use bleach. **TRY**
If you cannot remove this stain with soap and water, try using bleach.
6 Doing it again is pointless. **POINT**
There is no point in doing it again.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

101

P

7a Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość

Modal verbs – present & future

MUST

1 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A–D) użycia czasownika modalnego *must*.

1 It **must** be Sandra. I'm sure it's her. C
2 I **must** take a shower. This heat outside is unbearable. A
3 Don't forget! Here you **must** drive on the left side of the road. B
4 Remember! You **mustn't** touch the red button! D

Zastosowanie czasownika *must*

Czasownik modalny ***must*** wyraża:

A przymus wewnętrzny / potrzebę wewnętrzną,
B prawa, zasady w regulaminie,
C przypuszczenie z dużą pewnością,
D zakaz.

!
- Synonimem ***must*** jest ***have to***.
- Synonimami ***mustn't*** są: ***be forbidden***, ***be banned***, ***not to be allowed***.

*You **mustn't smoke** here.*
*You **are not allowed to be** here.*

!
Must zwykle wyraża tzw. przymus wewnętrzny (musimy coś zrobić, ponieważ jest to dla nas ważne).

Have to oznacza tzw. przymus zewnętrzny (musimy coś zrobić, ponieważ jest to naszym obowiązkiem, czymś narzuconym).

Porównaj:

1 I **must read** this book. = *muszę ją przeczytać, bo chcę, bo jest w niej coś dla mnie interesującego*
2 I **have to read** this book. = *muszę ją przeczytać np. do egzaminu, jest to wymóg*

!
Żeby powiedzieć, że nie muszę czegoś zrobić, nie ma potrzeby, nie ma konieczności – używamy przeczeń od czasowników ***have to*** / ***need to*** lub czasownika ***needn't***.

*You **don't have to read** it if you don't like it.*
*You **don't need to be** there.*
*You **needn't worry** about it.*

2 Wybierz poprawną formę czasownika. Które zdania wyrażają: a) przypuszczenie, b) zakaz?

⇢ *Susan doesn't have to eat / must not eat peanuts – she is allergic to them. (b) zakaz).*

1 You *mustn't* / *needn't* get so stressed. It will make you ill.
2 You *don't have to touch* / *must not touch* this plant – it's poisonous!
3 *Do you have to play* / *Must you play* in tomorrow's match? You are still not quite fit.
4 It *has to be* / *must be* a mistake – I am not Jessica.
5 Jason *mustn't spend* / *needn't spend* this weekend with his parents.
6 Look – this *has to be* / *must be* the doctor we're waiting for. Jack said she wears glasses.
7 I *have to see* / *must see* my dentist – this toothache won't go away.
8 Watch out! You *don't have to cross* / *must not cross* this yellow line.

1 b) zakaz
2 b) zakaz
3 a) przypuszczenie
4 a) przypuszczenie
5 a) przypuszczenie
6 a) przypuszczenie
7 a) przypuszczenie
8 b) zakaz

3 Przekształć poniższe zdania, tak aby miały znaczenie zdania wyjściowego, używając *must* lub *have to* w odpowiednich formach. Które zdania wyrażają zakaz?

⇢ *I am sure it is Sarah.*
It must be Sarah.

1 I am certain Mark has some problems – he is behaving in a strange way.
Mark must have some problems.
2 Killing elephants for their tusks is forbidden.
You must not kill elephants for their tusks (zakaz).
3 You needn't call her – she already knows the news.
You You don't have to call her – she already knows ...
4 They are sure Jason knows the answer to this question.
Jason must know the answer to this question.
5 In New Jersey it is banned to sell cabbage on Sunday.
In New Jersey you / one must not sell cabbage on Sunday (zakaz)
6 Do I need to take this medicine? It smells horribly.
Do I have to take this medicine?
7 Scientists are certain the vaccine works.
This vaccine must work.
8 Is it obligatory for tourists to pay for luggage on public transport?
Do tourists have to pay for luggage on public transport?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

CAN

4 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A–E) użycia czasownika modalnego *can*.

1 **A: Can** a kangaroo jump higher than the Empire State Building? A
B: Yes, because the Empire State Building **can't** jump! A
2 **A: Can** you close the door? B
B: Sure, no problem.
3 You **can** stay here if you want. C
4 It **can't** be Messi. That man looks totally different. D
5 Sorry, but I **can't** hear you! A
6 I don't believe it **can** be done. E

Zastosowanie czasownika *can*

Czasownik modalny ***can*** wyraża:

A umiejętność (umieć / potrafić / być w stanie),
B prośbę / propozycję,
C pozwolenie,
D pewność, że coś nie jest prawdą,
E teoretyczną możliwość zaistnienia sytuacji (nie może się odnosić do przyszłości).

Występuje często z czasownikami opisującymi zmysły: ***see***, ***hear***, ***taste***, ***touch***, ***feel***.

!

- Synonimem czasownika ***can*** w znaczeniu **umiejętności** jest ***be able to***.
  *I **can ride a bike**, but I **am able to ride a quad** as well.*
- Synonimem czasownika ***can*** w znaczeniu **pozwolenia** jest ***be allowed to***.
  *I **can go** to my friend's party but I **can't stay** / **am not allowed to stay** till midnight.*

5 Uzupełnij każde zdanie JEDNYM słowem.

⇢ *Sarah* cannot / can't *open the door. It's locked.*

1 In space, astronauts don't cry the way we do on Earth, because there is no gravity, so tears cannot / can't roll down their faces.
2 The only 15 letter word that ___can___ be spelled without repeating a letter is 'uncopyrightable'!
3 Betty will not be ___able___ to lift this heavy suitcase.
4 Excuse me, ___can___ you move this chair a bit?
5 The building in the picture cannot / can't be the Gherkin – the shape and the colours are completely different.
6 Hurrah, we ___can___ go camping all by ourselves.
7 Your knee has been in plaster for so long. Are you ___able___ to bend it now?
8 Oh no! It cannot / can't be true! I haven't passed the exam!

6 Przekształć poniższe zdania, tak aby miały znaczenie zdania pierwotnego, używając czasownika *can*. Które zdanie wyraża przypuszczenie?

⇢ *I know how to ride a rickshaw.*
I can ride *a rickshaw.*

1 Susan doesn't know how to sew.
Susan ___can't sew___.
2 I would like you to rewrite this essay.
___Can you rewrite___ this essay, please?
3 Passengers are allowed to take up to 32kg of luggage per person.
Passengers ___can take up to 32kg of luggage per person___.
4 When you are an adult, you are allowed to vote.
When you are an adult, ___you can vote.___.
5 I'm sure her hair is not real.
Her hair ___cannot / can't be real___.
6 Are dolphins able to sleep with one eye open?
___Can dolphins sleep___ with one eye open?
7 Bring me a cup of coffee, please.
___Can you bring me a cup of coffee, please___?
8 I'm sure we took a wrong turning and we're going the wrong way.
This ___can't be the right way.___.
9 Are you sure your parents allowed you to come with us?
Are you sure you ___can come___ with us?
10 I'm sure it's not true.
This ___can't be true___.

COULD

7 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A–C) użycia czasownika modalnego *could*.

1 **Could** you **help** me with this suitcase? B
2 We **could visit** John if we're in town. A
3 You **could be** a good swimmer if you trained more. C

Zastosowanie czasownika *could*

Czasownik modalny ***could*** wyraża:
A możliwość zaistnienia sytuacji – ale z mniejszym prawdopodobieństwem niż wyrażane przez *can*,
B uprzejmą prośbę,
C prawdopodobieństwo.

8 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

⇢ We could possibly meet *(Moglibyśmy się pewnie spotkać) around 6.00, if nothing else comes in.*

1 Masuria could be *(Mazury mogłyby być)* an interesting place for foreign tourists.
2 It could rain *(Możliwe, że będzie padać)* next week.
3 Could you bring me *(Czy mógłbyś przynieść mi)* my glasses? They are on the table.
4 Physical exercise could be a good solution *(mogłoby być dobrym rozwiązaniem)* to the problem of obesity.
5 Could you help *(Czy mógłbyś pomóc)* Joe with his car? He's got some problem with the battery.
6 This island could attract *(mogłaby przyciągać)* many tourists.
7 I could have a look *(Prawdopodobnie mógłbym rzucić okiem)* at this contract, but not now, maybe tomorrow, if that's OK.

MAY

9 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A–D) użycia czasownika modalnego *may*.

1 You **may** go now – the meeting is over. A
2 **An elderly lady: May** I ask you for help? B
A young man: Certainly.
3 You **may not** take photographs or use mobile phones during the concert. C
4 **Stacy:** Who is this woman?
Jack: It **may** be Sue. It's quite likely, but I'm not sure. D

Zastosowanie czasownika *may*

Czasownik modalny ***may*** wyraża:
A pozwolenie,
B pytanie o pozwolenie,
C oficjalny zakaz,
D przypuszczenie – z umiarkowaną pewnością.

Synonimem czasownika ***may*** jest ***be allowed to***.

P Gramatyka

MIGHT

10 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A, B) użycia czasownika modalnego *might*.**

1 **Anna:** Someone is knocking at the door. **Might** it be the postman? B
Becky: I don't think so. He always comes in the afternoon and it's only 11:00.
2 Don't touch that red frog! It **might** be poisonous. A

Zastosowanie czasownika *might*
Czasownik modalny ***might*** wyraża:
A przypuszczenie – z małą pewnością,
B małe prawdopodobieństwo.

11 **Wybierz poprawną formę.**

She may not / might not / cannot be hungry. She has just had a three-course dinner.

1 It *may not / cannot / could not* be Central Park. Central Park is in the city centre, and we are in the north.
2 Sharks *may / must / can't* live longer than 100 years, but I'm not sure.
3 My camera *may / has to / must* need to be repaired as the flash seems not to be working.
4 She *may not / might not / can't* be studying in Finland. She doesn't know Finnish.
5 It says here: 'Visitors *may not / might not / could not* cross this line.'
6 'I would never die for my beliefs because I *may / might / can* be wrong.' B. Russell
7 John, somebody's calling. Do you think it *may / can / might* be Sandra?
8 No, it *may not / can't / couldn't* be Sandra. She is still on the plane now.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

12 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski, używając *can(not) / could (not) / may (not) / might (not) / must (not)* lub ich synonimów. Możliwych jest więcej poprawnych odpowiedzi.**

Visitors may not / can't *(nie mogą) record any films inside the cathedral.*

1 (*An employee to the boss*) May I / Could I (*Czy mogę*) take a day off?
2 (*A child*) I need to call my mum. Can I / Could I / May I (*Czy mogę*) use your phone?
3 The answer is 'yes' – you may / can (*możesz*) borrow my bike for one afternoon.
4 Children cannot / must not / may not (*nie mogą*) leave the building unless accompanied by an adult.
5 Jason could / may (*może*) have some friends in his room – don't bother him now.
6 May I / Could I (*Czy mogę*) open the window?
7 You have to (*musisz*) see this exhibition. You will be delighted.
8 Freddie, remember to pay the mortgage today! You mustn't (*Nie wolno ci*) forget!
9 **A:** Mum, Could I / May I (*czy mogę*) have a sweet?
10 You must never / You mustn't ... again. (*Nigdy więcej nie wolno ci*) take anything without permission.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

WILL

13 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A, B) użycia czasownika modalnego *will*.**

1 **Anna:** I **will** do it for Danny – it's not a problem. B
2 **George:** That's great. **Will** you have a look at my presentation, too? A

Zastosowanie czasownika *will*
Czasownik modalny ***will*** wyraża:
A prośbę,
B obietnicę.

SHALL

14 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A, B) użycia czasownika modalnego *shall*.**

1 **Harry:** **Shall** we go there together? A
Frank: Let's go together.
2 **Driver:** **Shall** I help you with your luggage, madam? B

Zastosowanie czasownika *shall*
Czasownik modalny ***shall*** wyraża:
A propozycję w odniesieniu do 1. os. lp i lm (*I / we*),
B uprzejmą ofertę / propozycję wykonania jakiejś czynności, wyrażoną w 1. os. lp lub lm.

15 **Wybierz poprawną możliwość.**

Shall / Will she help me with dinner?

1 Karen *shall / will* lend me this book – she has already promised it to me.
2 I'm bored – *shall / will* we play a board game for a change?
3 *Shall / Will* you hold it for a moment?
4 *Shall / Will* I open the door for you?

SHOULD

16 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A, B) użycia czasownika modalnego *should*.**

1 **Ian:** Are you going to the Halloween party at Betty's? James will be there!
Meg: **Should** I stay or **should** I go? Just like in that song by 'The Clash'. I don't know. A
2 **Ian:** You **should** definitely go. It might be your only chance to meet him. B
Meg: I **shouldn't** be late back home though, so I'll have to leave the party early. A

Zastosowanie czasownika *should*
Czasownik modalny ***should*** wyraża:
A obowiązek,
B radę.

Synonimem ***should*** jest ***ought to***.
*You **should** do more exercise. = You **ought to** do more exercise.* (powinność / rada)

17 **Udziel rad, stosując *should* i *ought to*.**

Doradź koleżance zmianę fryzury. (hairstyle)

You should change / ought to change your hairstyle.

1 Doradź choremu koledze wizytę u lekarza, oraz żeby nie jadł lodów.
A You should see / ought to see a doctor.
B You shouldn't eat / ought not to eat ice cream.

2 Doradź koleżance, że powinna porozmawiać z nauczycielką na temat swojej ostatniej oceny z wypracowania (*mark*), oraz zapytać, co może zrobić, żeby pisać lepiej.
A You _____.
B You _____.

3 Doradź koledze, żeby więcej się uczył i żeby nie zmieniał uczelni. (*university*)
A You should study / ought to study more.
B You shouldn't change / ought not to change university.

4 Doradź przyjaciołom kupno nowego samochodu i odradź im sprzedaż motoru.
A You should buy / ought to buy a new car.
B You shouldn't sell / ought not to sell your motorbike.

5 Doradź babci, żeby nie gotowała całymi dniami i żeby więcej czasu odpoczywała w ogrodzie.
A You shouldn't / ought not to cook all days.
B You should / ought to have more rest in the garden.

6 Doradź koleżance, żeby wreszcie wybrała się na urlop i żeby nie martwiła się o psa, ponieważ zaopiekujesz się nim pod jej nieobecność.
A You should / ought to go on holiday at last.
B You shouldn't / ought not to worry about your dog – I'll take care of him.

Powtórzenie

18 **Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

You ___ smoke in public places.
A *may* B *must not* C *don't have to*

1 ___ answer this question? The answer is obvious.
A May I B Can I C Do I have to

2 I'm not sure. I can't see it properly, but it ___ be Princess Kate.
A may B must C has to

3 If you want to stay healthy in winter you ___ eat vitamins.
A can't B should C might

4 The giraffe ___ clean its ears with its 21-inch long tongue! It's amazing!
A can B should C shouldn't

5 You ___ drink any beverages on buses in Scotland – it's forbidden.
A should B must C must not

6 I ___ solve this problem – I promise.
A will B can C shall

7 This museum ___ closed on Monday, but I'm not sure.
A will be B may be C must be

8 It ___ be the reason. It sounds absurd.
A must B can't C may

19 **Podaj kontekst poniższych zdań.**

1 Bill Gates must be really rich.
Wiemy na pewno, że jest bogaty.

2 Bill Gates has to work a lot.
Musi pracować, taki jest wymóg.

3 Bill Gates can develop computer software.
Umie, potrafi ulepszać oprogramowanie.

4 This company should keep developing computer software to be better than other firms.
_____.

Ta firma powinna (to jej obowiązek) ulepszać oprogramowanie, aby być lepszą od innych.

5 This company could be one of the best software companies in the world.
Prawdopodobnie ta firma jest jedną z najlepszych firm na świecie.

6 They will help us with our new software.
Potwierdzenie planów / obietnicy.

20 **Wybierz poprawną możliwość.**

It may / can be time for us to involve the police in this matter.

1 Do you think we *can't / should* cross the river here or shall we walk a bit further?
2 That car *can't / must* belong to the robber as I can see the stolen suitcase on the back seat.
3 The trains *can't / will* be running normally tomorrow even though it is a public holiday.
4 *Shall / Will* I ask the waiter for a menu?
5 Children *should / might* not swim in the main pool unless they are accompanied by an adult.
6 I *must / might* be going to a football match tomorrow if I can get a ticket.
7 The runners *can't / must* finish the race as a false start has been signalled.
8 This story is so important that it *must / won't* be in tomorrow's newspapers.

21 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

I may go (mogę) to visit my grandma in the country next week.

1 I don't have to (*nie muszę*) leave early for school today as my mum will give me a lift.
2 There shouldn't be (*nie powinno być*) a problem if you want to bring a friend with you to the film premiere.
3 If the workers finish redecorating the kitchen today, I will be able to (*będę mógł*) start living in this house.
4 While her boss is away, Sue has to (*musi*) run the shop on her own.
5 The doctor may (*może*) give me my test results this afternoon.
6 When I wake up in the morning, I can't (*nie mogę*) remember my dreams from the night before.

A You should talk / ought to talk to the teacher about your mark.
B You should ask / ought to ask her / him what you could do to write better.

105

R

7a Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość

Modal verbs – present & future

Sprawdź się!

1 Wybierz poprawną możliwość. Które z użytych czasowników modalnych wyrażają: a) radę, b) przypuszczenie, c) pewność, d) powinność, e) pozwolenie f) umiejętność, g) prośbę, h) ofertę, i) pytanie o pozwolenie, j) brak konieczności, k) zakaz, l) wewnętrzny przymus?

⇢ *She has to / must be ill.*

1 I don't think they *could / should* be told the truth. It *could / can* upset them.
2 I wouldn't expect too much of Greg now. He *may / can* still need some time to recover.
3 Believe me or not, but I *have been able to / can* speak English since I was two.
4 Paula hasn't turned up at school for a couple of days so she *must / can* be ill again.
5 *Shall / Should* I carry your bag? It looks quite heavy.
6 That *can't / mustn't* be the place where we were supposed to meet. *May / Can* you check the address?
7 Well, you *mustn't / needn't* do it now if you don't want to. You *can / should* deal with it later.
8 *May / Will* you let us know your plans for the summer? You *might / have to* have something special in mind, I guess.
9 You *mustn't / don't have to* touch that wire. It's dangerous!
10 You *may / must* enter this building only if you have a special permit but you *may not / needn't* take any photos.
11 I *must / need to* do more sport! It's my New Year's resolution. You *can / should* join me, if you like.
12 *May / Will* I take this seat? And *may / could* you open the window, please?

2 Wykorzystując wyrazy w nawiasach, przekształć poniższe zdania, tak aby zachować sens zdania wyjściowego. Które z użytych czasowników modalnych wyrażają: a) brak konieczności zrobienia czegoś, b) zewnętrzny przymus, c) propozycję, d) przypuszczenie, e) radę, f) teoretyczną możliwość zaistnienia sytuacji?

⇢ *Jim is going to clarify the matter although it's not obligatory for him. (not / have to)*
Jim doesn't have to clarify the matter but he is going to, to be on the safe side.

1 How about getting her a good book? (*shall*)
Shall we get her a good book?
2 If I were Sam, I wouldn't behave in this way. (*ought*)
Sam ought not to behave in this way.
3 Do you think it's possible to do a 3000-piece jigsaw in one day? (*can*)
Do you think a 3000-piece jigsaw can be done in one day?
4 It's not necessary for you to memorise all these names and dates. (*needn't*)
You needn't memorise all these names and dates.
5 For the last five months it's been Paul's duty to deal with customers' complaints. (*had to*)
For the last five months Paul has had to deal with to customers' complaints.
6 It's quite probable that Mark will not make it on time. (*may*)
Mark may not make it on time.

1 propozycja
2 rada
3 teoretyczna możliwość zaistnienia sytuacji
4 brak konieczności zrobienia czegoś
5 zewnętrzny przymus
6 przypuszczenie

Inne sposoby wyrażania MUST & HAVE TO

3 Zdaniom (1–3) przyporządkuj zdania (A–D), które wyrażają to samo. Które ze zdań wyrażają:
a) nakaz / przymus / zobowiązanie,
b) zakaz / brak pozwolenia,
c) przypuszczenie graniczące z pewnością?

1 Fiona **must** come top in the Biology contest. She's been studying really hard. C, D
2 Fiona **has to** take part in the Biology contest if she wants to get a better grade. A
3 Fiona **mustn't** take part in the Biology contest as she is behind with quite a few other subjects. B

A *Fiona **is required to** / **is supposed to** / **is expected to*** take part in the Biology contest if she wants to get a better grade.*
B *Fiona **is not allowed** / is not **permitted to** take part in the Biology contest as she is behind with quite a few other subjects.*
C *Fiona **is certain to** / **is bound to** come top in the Biology contest.*
D ***There is no doubt** Fiona will come top in the Biology contest.*

* Wyrażenia te pełnią bardzo zbliżoną funkcję (nakaz, konieczność zrobienia czegoś), różnią się natomiast stopniem natężenia.

must – forma prosta i forma ciągła:
*They **must work** in this office.*
*They **must be working** now.*

4 Wykorzystując wyrazy w nawiasach w odpowiedniej formie, przekształć poniższe zdania, tak aby zachować sens zdania wyjściowego. Jakie funkcje pełnią w tych zdaniach czasowniki modalne?

⇢ *Lizzie must know the person in charge. (bound)*
Lizzie is bound to know the person in charge. (pewność)

1 I'm sure they're staying with us for the weekend. (*must*)
They _____ with us for the weekend.
2 Mark's parents said 'no' to his taking up any extra classes. (*permit*)
Frank _____ any extra classes.
3 I'm sure Greg will turn up any minute now. He's never let us down. (*doubt*)
_____ up any minute now. He's never let us down.
4 Sam has to explain the matter to the boss in person. (*expect*)
Sam _____ the matter to the boss in person.
5 I'm sure that Laura will achieve what she wants. She's so determined! (*certain*)
Laura _____ what she wants. She's so determined!
6 They have to write a detailed research report by Tuesday. (*require*)
They _____ a detailed research report by Tuesday.
7 I'm sure Kate is leaving soon. (*must*)
Kate _____ soon.

1 must be staying – pewność
2 was not permitted to take up – zakaz
3 There's no doubt (that) Greg will turn – pewność
4 is expected to explain – nakaz, konieczność
5 is certain to achieve – pewność
6 are required to write – nakaz, konieczność
7 must be leaving – pewność

1 should – powinność, could – przypuszczenie
2 may – przypuszczenie
3 have been able to – umiejętność
4 must – pewność
5 shall – oferta
6 can't – pewność, can – prośba
7 needn't – brak konieczności, can – pozwolenie
8 will – prośba, might – przypuszczenie / prawdopodobieństwo
9 mustn't – zakaz
10 may – pozwolenie, may not – zakaz
11 must – wewnętrzny przymus, potrzeba, can – pozwolenie
12 may – pytanie o pozwolenie, could – uprzejma prośba

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 Równie dobrze możemy obejrzeć DVD w domu …
2 Równie dobrze możemy zostać w domu …

Więcej o MAY

5 **Przetłumacz na język polski poniższe zdania, zwracając szczególną uwagę na pogrubione wyrażenia.**

Zastosowanie *may as well*

1 *We **may as well** watch a DVD at home as there's nothing interesting on at the cinema.*
2 *We **may as well** stay in if you don't feel like going out in such cold weather.*

6 **Przeanalizuj poniższe przykłady. Jaką funkcję pełni czasownik modalny *may* w przykładzie nr 1? Zwróć uwagę, za pomocą jakich konstrukcji można oddać znaczenie tego czasownika modalnego?**

1 Fiona **may** come top in the Biology contest. It's quite likely, in fact.
2 **The likelihood is / the chances are / there's a good chance** that Fiona will come top in the Biology contest.

may – forma prosta i forma ciągła:
*They **may work** in this office.*
*They **may be working** now.*

Więcej o MIGHT

7 **Przetłumacz poniższe zdania na język polski. Zwróć uwagę na czasownik modalny. Jaką funkcję spełnia ten czasownik w zdaniach?**

Zastosowanie *might*

1 *You **might** close the door behind you! It's pretty cold outside.*
2 *The sink is full again! You **might** do the washing up sometimes!*

might – forma prosta i forma ciągła:
*They **might work** in this office.*
*They **might be working** now.*

8 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski. Jaką funkcję pełnią w tych zdaniach czasowniki modalne lub struktury o znaczeniu modalnym?**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

You might say (mogłabyś powiedzieć) that you are sorry, for example.

1 Sarah _____ (*mogłaby nas powiadomić*) if she's going to be late!
2 Tina _____ (*być może nurkuje*) in the Red Sea now.
3 There's _____ (*jest duża szansa, że Mike zagra*) with our band this weekend.
4 _____ (*Równie dobrze możemy*) give up now if you don't believe in our success.
5 The _____ (*prawdopodobnie będziemy musieli*) explain the misunderstanding in writing.
6 They _____ (*mogliby czasami posprzątać*).

might – służy do wyrażenia krytyki
Mogłabyś zamknąć za sobą drzwi!
Mógłbyś czasami pozmywać!

may – wyraża prawdopodobieństwo, że jakaś sytuacja będzie miała miejsce

Więcej o WILL

9 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A–C) użycia czasownika modalnego *will*.**

1 **A:** The phone's ringing.
B: That **will be** Fiona. B
2 I've been trying to make her change her mind but she **won't listen**. C
3 Every day is the same: he'**ll get up** at 6, walk the dog and then he'**ll open up** his laptop to send emails. A

Zastosowania *will*

A charakterystyczne, typowe zachowanie,
B przypuszczenie dotyczące teraźniejszości,
C odmowa wykonania czegoś.

10 **Z podanych poniżej elementów utwórz poprawne zdania, wykorzystując czasownik modalny *will*.**

1 **A:** There's some noise outside.
B: That / be Flash, our dog.
That'll be Flash, our dog.
2 **A:** I really don't know what to do. I'm cooking her favourite meals but my cat / not eat.
… but my cat won't eat
B: Why don't you take her to a vet?
3 **A:** You seem to be really tired of school.
B: Yeah, a bit. Every lesson is the same. The teacher / come in, check the homework and then we / do experiments.
The teacher will come in … and then we will do

Powtórzenie

11 **Uzupełnij poniższe zdania jednym lub dwoma wyrazami.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Lisa is bound to enjoy the gig.

1 It can't be his sister. They look so different.
2 There's someone at the door. That will / must / could be Alex.
3 Well, you needn't meet Tim again if you don't fancy him.
4 With such heavy traffic, they are bound / certain to be late. There's no question about it.
5 Since I broke the vase I have been forbidden to do any washing-up.
6 I've been trying to dissuade my brother from going there alone but he just won't listen.
7 I had to take extra piano lessons to pass my music exam.
8 The likelihood is that the cost of living will increase.
9 With your sceptical attitude you may as well stay at home and do nothing.
10 Whenever I visit them, they will serve their grandma's cheesecake.
11 I wasn't allowed to stay out till midnight when I was 16.
12 Smoking is banned here. You mustn't / can't smoke here.

1 might (have) let us know – krytyka
2 may / might be diving – przypuszczenie
3 a good chance that Mike will play – prawdopodobieństwo
4 We may as well – sugestia / rezygnacja
5 likelihood is we will have to / chances are we will have to – przypuszczenie
6 might tidy up occasionally / sometimes / from time to time – krytyka

107

P 7b Czasowniki modalne – przeszłość — Modal verbs – past

COULD

1 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły (A–C) użycia czasownika modalnego *could*.

1 Albert Einstein **could** play the violin when he was six. A
2 **Jason:** I had to do all the work by myself!
Ben: I'm sorry, but I really **couldn't** come and help you. B
3 Don't you remember? You **could** play computer games for hours! Nobody ever objected to it. C

Zastosowanie czasownika *could*

Czasownik modalny ***could*** wyraża:

A umiejętność w przeszłości,
B możliwość lub brak możliwości wykonania czynności w przeszłości,
C ogólne pozwolenie wydane w przeszłości.

- *I **could** play basketball when I was a teenager.* = umiałem, potrafiłem
- *I **was able to** score a point in the last minute of the match.* = byłem w stanie
- *I **managed to** score a point* = zdołałem

! **Porównaj:**

1 When I was still at home, I **could** regularly borrow my dad's car when I didn't have my own. = *generalnie wolno mi było*
2 I **was allowed to** borrow my dad's car for an hour yesterday. = *wczoraj dostałem pozwolenie na korzystanie z samochodu ojca przez godzinę*

2 Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.

The fog was quite thick so we ___ see the beautiful Irish coastline.
A *could* B *couldn't* C *were not able to*

1 Harry is our little genius. He ___ read or write when he was three!
A could B couldn't C didn't manage
2 I'm sorry. I was in a meeting and I ___ answer your phone calls.
A could B couldn't C was able to
3 Have they finally ___ to clean the house?
A could B be able C managed
4 My friend ___ have a computer until she was twelve. Her parents thought it was for her own good.
A couldn't B wasn't able C was allowed

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

3 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski, używając *could (not)*, *managed to*, *be allowed to*, *be able to*.

My sister could ride a bike (umiała jeździć na rowerze) at the age of four.

1 Do you remember Lucciano Pavarotti? He was the one who could / was able to sing (*potrafił śpiewać*) my favourite arias so beautifully.
2 Last week I managed to write (*udało mi się napisać*) a poem for my girlfriend.
3 Did you manage to read / Were you able to read (*Czy udało Ci się przeczytać*) the map without any problems? You could always read (*zawsze umiałeś czytać*) maps very well.
4 Jason couldn't speak (*nie umiał mówić*) until he was five.
5 Is Mike allowed to / Has Mike been allowed to (*Czy Mike'owi wolno już*) join the wrestling club from his parents yet?
6 Frank couldn't paint (*nie potrafił malować*) but he could design (*umiał projektować*) computer games – they were excellent!
7 It's a pity Jason couldn't come / wasn't able to come (*nie mógł przyjść*) to Betty's farewell party. I hope he managed / was able to call (*udało mu się zadzwonić*) her to say goodbye at least.
8 At the last conference, I couldn't understand (*nie mogłem zrozumieć*) the speaker from Princeton University – he was speaking so fast.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

HAD TO

Had to oznacza przymus w przeszłości (wewnętrzny lub zewnętrzny).

A: ***Did you have to** work during the weekend?*
B: *No, I **didn't have to**. I was allowed to take the weekend off. But I **had to** work longer on Monday.*

4 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

Did you have to remind (Czy musiałeś przypomnieć) her about it again? So insensitive.

1 I didn't have / need to buy (*nie musiałam kupować*) anything for dinner, because my husband had already done the shopping.
2 Did you have to tell (*Czy musiałeś powiedzieć*) him everything?
3 How long did you have to prepare (*musiałaś przygotowywać się*) for this exam?

5 Uzupełnij minidialogi, wybierając poprawną możliwość A, B lub C.

Jack: ___
Pat: *Yes, I could when I was ten.*
A *Could you swim when you were a child?*
B *Did you have to swim when you were a child?*
C *Were you allowed to swim when you were a child?*

1 **Jack:** How did you feel yesterday? ___
Pat: Yes, but my brother helped me.
A Could you cook dinner?
B Did you have to cook dinner?
C Were you able to cook dinner?
2 **Paul:** Did you relax during your holidays?
Sheila: ___
A Sure, I couldn't do anything.
B Sure, I didn't have to do anything.
C Sure, I wasn't able to do anything.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

3 **Chris:** Why did you leave the party so suddenly?
Mary: ___ I had promised my husband to be back by eleven.
A I could go home.
B I couldn't go home.
C I had to go home.

4 **Phil:** Why didn't you drive home last night?
Pat: ___
A I couldn't remember where my key was.
B I could remember where my key was.
C I had to remember where my key was.

5 **Sue:** ___
Sally: Only if I'm not working.
A Do you have to visit me tomorrow?
B Can you visit me tomorrow?
C Did you have to visit me tomorrow?

6 **Teacher:** This essay is not as good as your other work.
Student: I'm sorry, ___
A I can't find any information on this subject.
B I was able to find a lot of information on this subject.
C I didn't manage to find much information on this subject.

7 **Police officer:** ___
Driver: About 50 kilometres per hour, I think…
A Are you able to tell me how fast you were driving, sir?
B Couldn't you tell me how fast you were driving, sir?
C Could you tell me how fast you were driving, sir?

8 **Joey:** Do you think that's Mick Jagger over there?
Mike: ___ but I'm not sure.
A It can
B It is able to be
C It could be

9 **Teenager:** Will we see any elk today?
Park ranger: ___ very quiet if you want to see an elk.
A You have to be
B You could be
C You can't be

10 **Parent:** Did you have any problems while I was out?
Babysitter: Yes, ___
A I didn't have to switch the TV on.
B I can't switch the TV on.
C I wasn't able to switch the TV on.

6 Czasowniki w nawiasach wpisz w formie przeszłej.

⇢ *My brother could (can) ride a bike when he was three years old.*

1 I didn't have to (*not have to*) buy any new clothes this summer as I got a lot of things from my sister.
2 When my father was a boy, he would (*will*) spend every summer cycling in different parts of Poland.
3 The bus couldn't (*cannot*) drive under the bridge as it was too high.
4 I could (*can*) hear the elephant charging through the jungle but I couldn't (*cannot*) see it.
5 Sally couldn't (*cannot*) focus on her homework so she went to meet her friends.
6 The customers in the shop had to (*have to*) pay cash as the credit-card reader wasn't working.

7 Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.

⇢ *Shrek didn't really want to be a hero, but he couldn't escape his destiny.* **MANAGE**
Shrek didn't really want to be a hero, but he didn't manage to escape his destiny.

1 The coast of France was visible from our hotel window.
We could see the coast of France from our hotel window. **COULD**
2 After the operation I was in a wheelchair for three weeks.
I was able to walk three weeks after the operation. **ABLE**
3 It is often quite cold in Norway during the summer.
The weather in Norway can be quite cold during the summer. **CAN**
4 You can keep your coats on in this part of the castle.
You don't have to take your coats off in this part of the castle. **HAVE TO**
5 Using the GPS, we found the right street quite quickly.
We managed to find the right street quite quickly using the GPS. **MANAGE**
6 My friends tried to get tickets for the 'Depeche Mode' concert but they were unsuccessful.
My friends couldn't get tickets for the 'Depeche Mode' concert. **COULDN'T**

R 7b Czasowniki modalne – przeszłość

Modal verbs – past

Whenever people agreed with me, I always felt I must have been wrong. OSCAR WILDE

Sprawdź się!

1 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

→ Could you swim *(czy potrafiłeś pływać) when you were three?*

1 Yesterday I had to *(musiałem)* cancel my appointment with the dentist.
2 When Allen was five he could *(potrafił)* already play the drums quite well.
3 Why did Cathy have to *(Cathy musiała)* stay after class?
4 _____ *(Czy zdołałeś)* fix the bike by yourself?
5 Fortunately, we didn't have to *(nie musieliśmy)* retake the exam.
6 Paul didn't manage to / wasn't able to *(nie zdołał)* persuade his mum to let him stay out after midnight.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

110

Did you manage to / Were you able to

MUST / HAVE TO

2 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę (A, B) stosowania czasowników *must* i *have to*.

1 To catch the 5:30 train I **had to** get up at 4 o'clock, can you imagine?
2 Did you have to go on the 5:30 train? There **must have been** some other trains later.

Zastosowanie czasownika *must*

A Jeżeli czasownik ***must*** wyraża przymus (wewnętrzny i zewnętrzny) w odniesieniu do przeszłości, to jego forma przeszła to had to.
Przykład: 1

B Jeżeli czasownik ***must*** wyraża przypuszczenie graniczące z pewnością co do sytuacji zaistniałej w przeszłości, to jego forma to must have + past participle
Przykład: 2

must have + past participle – forma prosta i forma ciągła:
*She **must have done** it.*
*She **must have been doing** it when we called her.*

3a Dokończ każde zdanie, tak aby pokazać różnicę w znaczeniu między *had to* i *must have + past participle*.

→ *Claire had to stay at home to* look after her younger sister.
Claire must have stayed at home if you didn't see her at school.

1a Dan had to leave earlier than planned because _____.
1b Dan must have left earlier than planned because _____.
2a They had to talk to the headmaster because _____.
2b They must have talked to the headmaster because _____.
3a Mike had to call Dave because _____.
3b Mike must have been calling Dave because _____.

3b Uzupełnij zdania, wykorzystując *had to* i *must have + past participle*.

→ *Dona* had to do the shopping *because her fridge was empty.*
Dona must have done the shopping *because her fridge is full now.*

1a Greg must have got up at 4 am because he was the first one to get to the station. *(get up)*
1b Greg had to get up at 4 am if he wanted to catch the 5 am train.
2a Monica had to practise a lot to qualify for the contest. *(practise)*
2b Monica _____ as she did really well in the contest.
3a Angela had to pay for her ticket with her debit card, as she normally doesn't carry so much cash on her. *(pay)*.
3b Angela must have paid for her ticket with her debit card, just look at her bank statement.

must have practised a lot

4 Uzupełnij luki, używając odpowiedniej formy czasowników *must* i *have to*.

→ *I'm sure she did it on purpose.*
She must have done *it on purpose.*

1 I'm sure Sarah knew all the answers before we did.
Sarah must have known all the answers before we did.
2 Was it necessary for Tony to take on so much extra work?
Did Tony have to take on so much extra work?
3 I'm sure Cathy misunderstood my intentions.
Cathy must have misunderstood my intentions.
4 Pete had no choice but to apply for a loan.
Pete had to apply for a loan.
5 Nobody made Mark do extra tasks but he did it to catch up with the work he had missed.
Mark didn't have to do extra tasks but he did it to catch up with the work he had missed.
6 There's no doubt they have lost their way.
They must have lost their way.

MUST HAVE + PAST PARTICIPLE / HAD TO

5 Zdaniom (1, 2) przyporządkuj zdania (A–C), które wyrażają to samo.

1 Fiona **must have done** well in the Biology contest. She'd been studying really hard.
2 Fiona **had to** take part in the Biology contest because she wanted to get a better grade.

Inne sposoby wyrażania znaczeń *must have + past participle* i *had to*

A *Fiona **is certain to** / **is bound to have done** well in the Biology contest.*
B *Fiona **was obliged to** / **was required to** / **supposed to** / **expected to*** take part in the Biology contest because she wanted to get a better grade.*
C ***There is no doubt** Fiona did well in the Biology contest.*

* Zwroty te pełnią bardzo zbliżoną funkcję (nakaz, przymus, konieczność), ale różnią się stopniem natężenia.

1 A, C
2 B

6 **Wykorzystując wyrazy w nawiasach w odpowiedniej formie, przekształć poniższe zdania, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

⇢ *It's possible she knew the answer. (perhaps)*
Perhaps she knew the answer.

1 With such good grades throughout the year I'm sure she passed the exam. (*bound*)
With such good grades she is bound to have passed the exam.
2 It was not necessary for us to spend all our savings. (*have*)
We didn't have to spend all our savings.
3 Due to the economic situation Ken had to sell his house. (*oblige*)
Due to the economic situation Ken was obliged to sell his house.
4 I'm sure Greg has spent some time in Asia. (*certain*)
Greg is certain to have spent some time in Asia.
5 There was no need for me to go through the procedures again. (*require*)
I wasn't required to go through the procedures again.
6 It was clear to everyone that Ben had already made up his mind. (*doubt*)
There was no doubt that Ben had already made up his mind.

NEEDN'T HAVE DONE *vs* DIDN'T NEED TO

7 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich zdania (A, B).**

1 I **didn't need to get up** early as the first two classes had been cancelled. A
2 I **needn't have got up** early. I didn't know the first two classes had been cancelled. B

A *I slept longer in the morning.*
B *I got up as usual although I didn't have to because classes were cancelled.*

8 **Uzupełnij poniższe minidialogi, stosując *needn't have done* lub *didn't need to*.**

⇢ A: *You look a bit down. What's up?*
B: *Well, I* needn't have told *(tell) Mark what I really think of him.*

1 A: We're still ahead of time. Good for us.
B: I told you we had enough time. We needn't have hurried (*hurry*) so much.
2 A: You look happy.
B: Yes, it turned out I didn't need to retake (*retake*) the test.
3 A: What's bothering you son?
B: Mum, when you were at school, I hope you didn't need to study (*study*) things you didn't like.
4 A: We needn't have made (*make*) so much fuss about their coming late.
B: Yes, you're right. It wasn't worth it.
5 A: It turned out to be a total waste of time to try to bring them round to our point of view.
B: True. We needn't have tried (*try*).

MAY

9 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę stosowania czasownika modalnego *may*.**

1 Never cry over spilt milk, because it **may have been** poisoned. (*W. C. Fields*)
2 Well, if she didn't turn up, she **may not have known** about the meeting.

Zastosowanie i forma czasownika *may* w odniesieniu do przeszłości

Jeżeli czasownik modalny ***may*** wyraża przypuszczenie co do sytuacji zaistniałej w przeszłości, to przybiera postać may have + past participle.

***may have* + *past participle* – forma prosta i forma ciągła:**
*She **may have done** it.*
*She **may have been doing** it when we called her.*

! Zwróć uwagę na miejsce ***not*** w zdaniach przeczących. Słowo ***not*** występuje po czasowniku modalnym.
*She **may not have known** about it.*

MIGHT

10 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę (A, B) stosowania czasownika modalnego *might*.**

1 Well, if she didn't turn up, she **might not have known** about the meeting.
2 Why did you just stand by and do nothing? You **might have helped** me!

Zastosowanie czasownika *might*

Czasownik modalny ***might*** wyraża:
A przypuszczenie co do sytuacji zaistniałej w przeszłości, *Przykład:* 1
B krytykę czyjegoś zachowania w przeszłości. *Przykład:* 2
Forma tego czasownika to might have + past participle.

11 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ *I* had to go *(musiałem iść) to the post office yesterday.*

1 They may/might not have realised (*być może nie zdawali sobie sprawy*) what was going to happen.
2 Chris might have told me (*mógł mi powiedzieć*) about it earlier!
3 They may/might not have been informed (*być może nie zostali poinformowani*) about the change of plan.
4 You might have thought (*mogłeś pomyśleć*) about the consequences before you did it.
5 They may not have been told (*może im nie powiedziano*) about the rules.
6 You might have phoned me (*mogłaś do mnie zadzwonić*) and let me know you are not coming.
7 The flight might have been cancelled (*mógł być odwołany*) due to unexpected circumstances.
8 A: It wasn't kind of them to leave just like that.
B: Yeah, they might have said (*mogli powiedzieć*) 'Goodbye' at least.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

111

R Gramatyka

Inne sposoby wyrażania MAY i MIGHT

12 **Zwróć uwagę, za pomocą jakich konstrukcji można wyrazić znaczenie czasownika modalnego *may* / *might*.**

*Fiona **may have done** well in the Biology contest.*

A ***Perhaps*** / ***Probably*** / ***It's possible*** *Fiona did well in the Biology contest.*

B *Fiona **is likely to have done** well in the Biology contest.*

C ***The likelihood is*** / ***The chances are*** / ***There's a good chance*** *that Fiona did well in the Biology contest.*

13 **Wykorzystując wyrazy w nawiasach, przekształć poniższe zdania na różne sposoby, tak aby zachować ich sens.**

It's possible she knew the answer. (perhaps)
Perhaps she knew the answer.

1 Mary may have been given a new deadline. (*perhaps*, *likely*, *chances*)

1a Perhaps Mary was / has been given a new deadline.
1b Mary is likely to have been given a new deadline.
1c The chances are Mary was / has been given a new deadline.

2 Pat might not have seen Chris yet. (*likelihood*, *possible*, *a good chance*)

2a The likelihood is Pat hasn't seen Chris yet.
2b It is possible Pat hasn't seen Chris yet.
2c There's a good chance Pat hasn't seen Chris yet.

3 Jack might not have realised that Sonia was missing him. (*likely*, *perhaps*, *a good chance*)

3a Perhaps Jack didn't realise that Sonia was missing him.
3b Jack is likely not to have realised that Sonia was missing him.
3c There's a good chance that Jack didn't realise that Sonia was missing him.

CAN / COULD

14 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę stosowania *can* i *could* w odniesieniu do przeszłości.**

1 Fiona **can't / couldn't have done** well in the Biology contest. She hadn't studied at all.

2 Sam **can't / couldn't have known** the results. He would have told us for sure.

Zastosowanie i forma czasownika *can* i *could* w odniesieniu do przeszłości

Czasownik modalny ***can*** / ***could*** używany w formie przeczącej ***can't*** / ***couldn't*** – wyraża pewność osoby mówiącej, że dana sytuacja nie miała miejsca w przeszłości.

Forma tego czasownika to can't / couldn't have + past participle

can't / couldn't have **+ *past participle*** – forma prosta i forma ciągła:

*She **can't / couldn't have done** it.*
*She **can't / couldn't have been doing** it when we called her.*

Więcej o COULD

15 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę (A–C) stosowania czasownika modalnego *could*.**

1 I was so happy I **could have sung** and danced all night long. (but I didn't)

2 You **could have helped** me! Why didn't you?

3 She **could have known** the results before we did, I suppose.

Zastosowanie czasownika *can*

Czasownik modalny ***can*** wyraża:

A przypuszczenie co do sytuacji zaistniałej w przeszłości, *Przykład:* 3

B niewykorzystaną możliwość, *Przykład:* 1

C irytację z powodu niewykonania czegoś przez kogoś. *Przykład:* 2

Forma tego czasownika to could have + past participle.

16 **Które z poniższych zdań wyrażają:**
a) pewność,
b) przypuszczenie,
c) niezrealizowaną możliwość?

1 Tim **must have finished** already.

2 Tim **may have finished**.

3 Tim **can't / couldn't have finished** yet.

4 Tim **could have finished** with a bit more luck.

17 **Wyjaśnij różnicę w znaczeniu między parami zdań.**

1a You know I could have covered that distance in thirty minutes but I didn't feel like.

1b You know I could cover that distance in thirty minutes when I was younger.

2a Frank, you could easily have fixed it, I suppose.

2b Frank, you could have fixed it! Now we need to get another one!

3a Pete just can't have done it.

3b Pete just couldn't do it.

WOULD

18 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich odpowiednią regułę (A, B) użycia czasownika modalnego *would*.**

1 I was trying to make her change her mind but she **wouldn't listen**. B

2 Every weekend our parents **would take** us to the zoo or the amusement park. A

Zastosowanie czasownika *would*

Czasownik modalny ***would*** wyraża:

A typowe zachowanie w przeszłości,

B odmowę lub niechęć wykonania czegoś.

1 pewność
2 przypuszczenie
3 pewność
4 niezrealizowana możliwość

1a niezrealizowana możliwość
1b umiejętność, możliwość w czasie przeszłym
2a przypuszczenie
2b krytyka
3a pewność
3b brak umiejętności

SHOULD / OUGHT TO

*Fiona **should** / **ought to have taken** part in the Biology contest. Unfortunately, she didn't.*

Jeżeli czasownik ***should*** lub ***ought to*** wyraża powinność lub krytykę w odniesieniu do przeszłości, przyjmuje formę should / ought (not) to have + past participle.

19 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

⇢ He had to go *(musiał iść)* to the doctor yesterday.

1 We shouldn't have / ought not to have ignored *(nie powinniśmy byli lekceważyć)* that warning.
2 I kept asking my parents to let me go but they wouldn't agree *(nie chcieli się zgodzić)*.
3 After the incident, Mark should / ought to have been offered *(powinni mu byli zaproponować)* some form of compensation.
4 Every Saturday I would go *(chodziłem)* for a long walk by the river.
5 They should have got / ought to have got *(powinni byli dostać)* a reply a long time ago.
6 Shouldn't you have finished *(Czy nie powinniście skończyć)* this essay yesterday?

Powtórzenie

20 Wybierz poprawną możliwość i uzasadnij swój wybór.

⇢ *Kate must be / must have been there yesterday.* (pewność do przeszłości)

1 They *had to know / must have known* the classes had been cancelled if they didn't turn up.
2 Frank *can't / shouldn't* have had enough money if he applied for a loan.
3 You *must / should* have predicted the consequences. Now there's little I can do to help you, I'm afraid.
4 It was really kind of Rob but he *needn't have gone / didn't need to go* to so much trouble.
5 They *can't / shouldn't* have been trusted if they keep disappointing everyone.
6 Judging from Martha's behaviour, she *should / may* have known more than we did.
7 We kept trying to persuade Jess, but she *wouldn't / shouldn't* listen.
8 You *might / must* have let me know that Mat is not coming.

21 Uzupełnij poniższe minidialogi, tworząc poprawne zdania z podanych elementów.

⇢ *Are you sure they said it?*
They must have said (must / say) it.

1 **A:** Did you have to practise a lot at your ballet school?
B: Yes, I was supposed to practise *(supposed / practise)* a couple of hours every day.
2 **A:** Perhaps no one has told them what time the show starts.
B: Well, they simply may have forgotten *(may / forget)* what time the show starts.
3 **A:** It wasn't kind of them to leave just like that.
B: Yeah, they might have said *(might / say)* 'Goodbye' at least.
4 **A:** Do you think it's possible they were busy at 3 o'clock?
B: They can't have been doing *(can / do)* anything special then, for sure.
5 **A:** Good we made it on time!
B: You see, you needn't have worried *(need / not / worry)*.

22 Wstaw czasowniki w nawiasach w odpowiedniej formie.

⇢ *It must have been (must / be) hard to find a job when you had nowhere to live.*

1 You should not / shouldn't have left *(should not / leave)* your bike outside the house. That's why it was stolen.
2 My parents cannot / can't have been *(cannot / be)* happy when they found out I was going to leave my job.
3 When the first spaceship landed on the moon, people must have been *(must / be)* very excited.
4 Joanna could *(can)* play the saxophone when she was just 8 years old.
5 This antique clock may not have been *(may not be)* cheap, but it was worth buying it.
6 I think I have collected all of the essays but I might not have collected *(might not / collect)* those from Class 5b.
7 Yesterday, I had to visit *(have to / visit)* my friend who was ill at home.

23 Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

⇢ *You shouldn't have asked her about it. Look how upset she is now.*
A couldn't B shouldn't C wouldn't

1 Being a vegetarian ___ have been quite difficult before soya meat was invented.
A will B can't C must
2 Those tourists ___ have taken photographs so close to a military area.
A shouldn't B mustn't C might
3 According to scientists, the dinosaurs ___ have become extinct after a meteor hit the Earth.
A mustn't B might C would
4 The loss of electrical power ___ have been caused by the old wiring in the building.
A may B won't C shouldn't
5 Ice skating ___ have been invented by the Vikings.
A should B won't C could
6 The dog was sleeping on my bed all last night so it ___ have eaten your sandwiches!
A wouldn't B may not C can't
7 Doug ___ have been training this morning because he had an important design project to finish.
A won't B shouldn't C must
8 Jill Havers ___ have been delighted to represent her country in the mountain-bike championships.
A must B could C won't

P 7c Czasowniki modalne – powtórzenie

Modal verbs

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.

These men are wearing football shirts. They ___ (muszą być) footballers.

A *might be*
B *may be*
C *must be*

1 **A:** I don't know what to do tonight.
B: ___ (*Pójdziemy*) to the theatre?
A Shall we go
B Do we have to go
C Should we go

2 **A:** George does not really love Susan.
B: He ___ (*nie powinien się z nią żenić*) then.
A shall not marry her
B should not marry her
C must not marry her

3 I don't know how I did it but I ___ (*udało mi się*) swim across Lake Ontario.
A managed to
B had to
C was allowed to

4 **A:** I know! We will buy her a book on animals.
B: That ___ (*może być*) a good idea. She wants to be a vet.
A shall be
B has to be
C could be

5 **A:** Greg ___ (*nie musiał mówić*) everyone that I was on a diet.
B: You know him. He can't keep a secret.
A shall not tell
B didn't have to tell
C must not tell

6 ___ (*Kiedy było wam wolno*) stay overnight at your friends' for the first time?
A When did you manage to
B When did you have to
C When were you allowed to

7 Passengers ___ (*nie mogą*) lean against the carriage door.
A might not
B may not
C are not able to

8 ___ (*Czy oni mogą zarezerwować*) a table in this new restaurant?
A Are they able to book
B Can they book
C Do they have to book

9 How long ___ (*musiałeś czekać*) for a bus?
A you had to wait
B did you have to wait
C had you to wait

2 Przekształć zdania, używając czasowników modalnych i ich synonimicznych wyrażeń, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.

Students are not allowed to cheat in tests.
Students must not cheat in tests.

1 Jason is likely to get a job as an undertaker.
Jason might / may / could get a job as an undertaker.

2 You ought to get down to work now.
You should get down to work now.

3 His sister is likely to win the beauty contest.
His sister might / may / could win the beauty contest.

4 Sheila has enough skill and experience to cook Thai food.
She can cook Thai food.

5 Let's go to the Tri-city Live Festival this year.
Shall we go to the Coke Live Festival this year?

6 Did they let Susan participate in this project?
Was Susan allowed to participate in this project?

7 My mum made me vacuum all the carpets.
I had to vacuum all the carpets.

8 It is forbidden to bring glass bottles into the National Stadium.
You must not / cannot bring (in) glass bottles into the National Stadium.

9 George will not win the talent show. No chance!
George couldn't win the talent show.

10 Did you manage to see the sights in Madrid during your trip to Spain?
Were you able to see the sights in Madrid during your trip to Spain?

3 Uzupełnij zdania odpowiednim czasownikiem modalnym.

Maybe you should *talk to Mum again? At least that's what I would do.*

1 I think you should talk seriously with your parents if you want them to lend you some money.
2 Shall I ask that lady over there where the metro station is?
3 The tram driver is slowing down because he can see the lights are changing to red.
4 Take your umbrella with you. It may / might rain this afternoon.
5 Tourists should / must not leave litter after having a picnic.
6 You must be Professor Johnson. I recognise you from the photos I've seen.
7 I'm afraid the courier can't deliver your package this afternoon.
8 If I hurry, I might / may just have time to buy a drink before the next performance.

114

R 7c Czasowniki modalne – powtórzenie

Modal verbs

1 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

She had to go (musiała iść) to the dentist yesterday.

1 The likelihood is / chances are (*istnieje duże prawdopodobieństwo*) that Sophie will be elected our representative.
2 We needn't have gone (*niepotrzebnie poszliśmy*) to the library as none of the books were available.
3 Ian is bound / certain (*z pewnością*) to succeed.
4 Did you have to change (*Czy musieliście zmieniać*) your shoes in winter at your school?
5 We shouldn't have been treated (*nie powinno się nas potraktować*) in this way.
6 It can't have been (*nie mógł być*) the building I saw in the guidebook.
7 You might have given (*mogłeś do mnie zadzwonić*) me a call!

2 Uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego. Konieczne jest użycie czasowników modalnych lub konstrukcji, które oddają ich znaczenie.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Maybe they know the details.
They may know the details.

1 It's almost certain that Ms Brown won't give us the go-ahead with the project.
Ms Brown is not likely / unlikely to give us the go-ahead with the project.
2 There's no doubt my wallet went missing when we were changing trains.
My wallet must have gone missing when we were changing trains.
3 I kept asking my mum to get me a new watch but she kept saying 'no'.
I kept asking my mum to get me a new watch but she wouldn't agree.
4 What a pity we didn't invite Betty.
We could / should have invited / ought to have invited Betty.
5 Fortunately it wasn't necessary for us to clean the canteen.
Fortunately we didn't have / need to clean the canteen.
6 I wasted two hours waiting for them. They didn't turn up.
I needn't have waited two hours for them.

3 Wykorzystując wyrazy podane w nawiasach, zbuduj poprawne zdania.

He must have been (must / be) ill yesterday.

1 They _____ (*may / misunderstand*) what we meant.
2 Barbara can't have been dating (*can't / date*) Steve for long.
3 Carla is likely to have qualified (*be likely / qualify*) for the finals as she is absolutely overjoyed.
4 They must have been warned (*must / be warned*) about the risk. Otherwise they wouldn't have taken such precautions.
5 Since the accident Dan has been forbidden to lift (*forbid / lift*) heavy objects.
6 We needn't have told (*need / not / tell*) Chris the truth. It didn't help at all.
7 There's a good chance (*be / a good chance*) I will be offered a new contract soon.
8 Bad weather conditions are certain to have been (*certain / be*) the cause of recent car accidents.

4 Wybierz właściwą interpretację zdania (A lub B).

You could have opened the door for that old lady.
A *You are strong enough.*
B *Your behaviour was not polite.*

1 My neighbours' children will keep kicking their ball into my garden.
A Their behaviour is annoying
B They are going to play football with me.
2 There could have been as many as ten thousand people at the rock concert.
A It is possible that so many people were there.
B All of these people were able to come to the concert.
3 How annoying! Jack might have told us he wouldn't be going to the cinema.
A We can't remember if he told us.
B We wasted our time waiting for him.
4 With a bit more training I might have won the race.
A I didn't win the race.
B I don't know who won the race.
5 We may as well go home now as we've missed our bus into town.
A We will go home.
B We might go home.

5 Wybierz odpowiedź, która NIE JEST poprawna.

Edward ___ speak Chinese fluently by the age of 12.
A *was able to* B *could* C *would*

1 ___ I make you up a cup of tea, uncle?
A Will B Can C Shall
2 Your passport ___ be delayed if there is anything wrong with the photograph.
A may B must C could
3 I ___ meet my friends until I had finished all my homework.
A wasn't allowed to B mustn't C couldn't
4 Employees are only ___ to use the rear entrance to the store.
A allowed B permitted C ought
5 As a full member of the gym I ___ pay every time I use the sauna.
A don't have to B mustn't C don't need to

6 Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

It's not necessary to buy flowers every time you visit me.
You don't need to buy flowers every time you visit me.
NEED

1 That cat will stand there until you give it some milk.
That cat _____ until you give it some milk. **WON'T**
2 Should I apologise to Rachel for breaking her watch?
I think _____ for breaking her watch. **OUGHT**
3 It's not a good idea to believe everything you hear at school.
_____ everything you hear at school. **MUSTN'T**
4 I see no reason why collecting stamps is considered a boring hobby.
I _____ collecting stamps is considered a boring hobby. **CAN**

may have misunderstood

1 won't go away
2 I ought to apologise to Rachel
3 You mustn't believe
4 can't see / understand why

P 8 Pytania pośrednie i pozorne — Indirect questions & question tags

Pytania pośrednie (INDIRECT QUESTIONS)

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Pytania pośrednie przydadzą się bardzo podczas:
- egzaminu ustnego (Zadanie 1 – Odgrywanie roli),
- egzaminu pisemnego (Pisanie – Listy prywatne i formalne np. z informacją).

1 Która z wypowiedzi podanych w parach jest bardziej uprzejma?

1 A What is the time?
B Could you tell me **what** the time is?
2 A Can you speak Thai?
B I would like to know **if** you can speak Thai.
3 A Are you going to eat this caviar?
B I wonder **if** you are going to eat this caviar.

Najczęściej używane zwroty do wprowadzenia pytania pośredniego to:
Do you know …?
Could / Can you tell me …?
Do you have / Have you got any idea …?
I wonder …
I would like to know …

Pytań pośrednich używamy, aby uprzejmie poprosić o informację.
Szyk zdania w pytaniu pośrednim to szyk zdania twierdzącego.

2 Porównaj pary zdań i uzupełnij poniższe reguły.

1a Can you speak Thai?
1b I wonder ***if*** you can speak Thai.

Jeśli pytanie pośrednie tworzymy od pytania ogólnego (*Yes / No Question*), to po zwrocie wprowadzającym, np. ***I wonder***, używamy if, które odpowiada polskiemu czy.

2a Where is John?
2b I wonder ***where*** John is.

Jeśli pytanie pośrednie tworzymy od pytania szczegółowego (*Wh-Question*), to po zwrocie wprowadzającym, np. ***I wonder***, używamy where (lub inny zaimek wh-)

3 Z podanych wyrazów ułóż poprawne pytania pośrednie.

Could you tell me what / is / name / brother's / your?
Could you tell me what your brother's name is?

1 Do you know if / prepare / can / the presentation / Mark?
2 Do you remember / leaves / the train to Glasgow / when?
3 I wonder / participate / are going to / in the competition / all students / if.
4 Could you tell me / has / she / how many children?
5 I would like to know / listens to / what kind of music / she.
6 Have you got any idea where / lives / Brad Pitt?

1 Do you know if Mark can prepare the presentation?
2 Do you remember when the train to Glasgow leaves?
3 I wonder if all students are going to participate in the competition.
4 Could you tell me how many children she has?
5 I would like to know what kind of music you listen to.
6 Have you got any idea where Brad Pitt lives?

4 Zamień podane pytania na pytania pośrednie.

Has Adele ever won an Oscar?
Do you remember if Adele has ever won an Oscar?

1 Does your school offer intensive language courses?
I would like to know if your school offers intensive language courses.
2 What time does *Waiting for Godot* start?
Do you remember what time Waiting for Godot starts?
3 Where is the nearest underground station?
Could you tell me where the nearest underground station is?
4 Have they ever been to Brazil?
Do you know if they have ever been to Brazil?
5 Where did you see my keys last night?
Can you tell me where you saw my keys last night?
6 Is Jason going to have baseball training next week?
I wonder if Jason is going to have baseball training next week

5 Używając pytania pośredniego, poproś o następujące informacje.

Zapytaj, gdzie jest najbliższy przystanek autobusowy.
Could you tell me where the nearest bus stop is?

1 Zapytaj, czy Twój rozmówca jedzie do Londynu w następnym tygodniu.
I wonder if you are going to London next week.
2 Zapytaj o koszt naprawy Twojego odtwarzacza MP3.
Have you got any idea how much it costs to repair my MP3 player?
3 Zapytaj, gdzie jest najlepsze centrum fitness.
Could you tell me where the best fitness centre is?
4 Zapytaj, czy Twój / Twoja współlokator/ka będzie miał/a możliwość zrobić następnego dnia zakupy.
I would like to know if you will be able to go shopping tomorrow.
5 Zapytaj, czy jest możliwa zmiana terminu wizyty u dentysty.
I wonder if I can rearrange my dentist appointment.
6 Zapytaj swojego kolegę o datę urodzin Adama Mickiewicza. (24 grudnia 1798)
Do you know when Adam Mickiewicz was born?

Pytania pozorne (QUESTION TAGS)

Zastosowanie i zasada tworzenia pytań typu *question tags*

A Polskim odpowiednikiem ***question tags*** są wyrażenia: „nieprawdaż?", „dobrze?", „czyż nie?", „czyż nie tak?".
B Używamy ich w mowie potocznej, gdy chcemy uzyskać potwierdzenie, że rozmówca zgadza się z tym, co mówimy, lub dowiedzieć się, czy coś jest prawdą.
C Jeżeli zdanie główne jest **twierdzące**, to pytanie ***question tag*** jest **przeczące**.
*You **like** Sue, **don't** you?*
D Jeżeli zdanie główne jest **przeczące**, to pytanie ***question tag*** jest **twierdzące**.
*You **don't** like meat, **do** you?*

6 **Przyjrzyj się przykładom i odpowiedz, jak tworzymy *question tags* w różnych czasach.**

1 *Sue **doesn't** like disco polo, **does** she?*
2 *They **never come** on time, **do** they?*
3 *Mark **had** pizza for dinner, **didn't** he?*
4 *We **won't** give up, **will** we?*
5 *Harry **can** play the drums, **can't** he?*
6 *They **haven't enjoyed** the match, **have** they?*
7 *There **is** a problem with our car, **isn't** there?*
8 *This house **is** enormous, **isn't** it?*

7 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ *You feel well, don't you? (nieprawdaż)?*

1 They should study more, shouldn't they (*nieprawdaż*)?
2 You have never been to the States, have you (*nieprawdaż*)?
3 Linda will come at 3 pm, won't she (*nieprawdaż*)?
4 Sarah is going to have a baby, isn't she (*nieprawdaż*)?
5 Sue and Steve aren't going to Berlin with us, are they (*nieprawdaż*)?
6 Miriam had flu last week, didn't she (*nieprawdaż*)?
7 This picture isn't funny, is it (*nieprawdaż*)?
8 They are never late, are they (*nieprawdaż*)?

SO... / NEITHER...

8 **Przeczytaj poniższe przykłady. Jakim zwrotom w języku polskim odpowiadają zwroty rozpoczynające się od *So* ... i *Neither* ... ? Jak budujemy takie dopowiedzenia w różnych czasach?**

1 **A:** I **enjoy** computer games.
B: **So do** I.
A: I **don't enjoy** computer games.
B: **Neither do** I.

2 **A:** I **am** hungry.
B: **So am** I.
A: I **am not** hungry.
B: **Neither am** I.

3 **A:** I **have enjoyed** this stay very much.
B: **So have** I.
A: I **have not enjoyed** this stay very much.
B: **Neither have** I.

4 **A:** I **enjoyed** this film.
B: **So did** I.
A: I **didn't enjoy** this film.
B: **Neither did** I.

5 **A:** I **was reading** this book for ten days.
B: **So was** I.
A: I **was not reading** this book for ten days.
B: **Neither was** I.

6 **A:** I **had seen** this film before.
B: **So had** I.
A: I **had not seen** this film before.
B: **Neither had** I.

7 **A:** I **am going to visit** Jake.
B: **So am** I.
A: I **am not going** to visit Jake.
B: **Neither am** I.

8 **A:** I **will study** hard next year.
B: **So will** I.
A: I **will not study** hard next year.
B: **Neither will** I.

9 **A:** I **can play** the guitar.
B: **So can** I.
A: I **cannot play** the guitar.
B: **Neither can** I.

Formy dopowiedzeń

A Dopowiedzenie do zdania twierdzącego:
So + modal verb / auxiliary verb + podmiot

B Dopowiedzenie do zdania przeczącego:
Neither + modal verb / auxiliary verb + podmiot

9 **Dopisz odpowiednie dopowiedzenia.**

⇢ **A:** *I am thirsty.*
B: So am I.

1 **A:** I will not talk to Harry.
B: Neither will I.
2 **A:** I have been to Morocco once.
B: So have I.
3 **A:** I wasn't very busy yesterday evening.
B: Neither was I.
4 **A:** I passed my driving test last week.
B: So did I.
5 **A:** I should read more.
B: So should I.
6 **A:** I love spinach!
B: So do I.
7 **A:** I can't read Japanese.
B: Neither can I.
8 **A:** But I like Japanese anime.
B: So do I.

Powtórzenie

10 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ **A:** *I haven't seen Mary today.*
B: Neither have I. (*I ja też nie.*)

1 Marion has had an operation, hasn't she (*nieprawdaż*)?
2 Can you tell me if she is busy now (*czy ona jest teraz zajęta*)?
3 **A:** I forgot about this conference.
B: So did I. (*I ja też.*)
4 I wonder why Jack has been fired (*dlaczego Jack został zwolniony*).
5 **A:** I will not pay for it in cash.
B: Neither will I. (*I ja też nie.*)
6 The next train to Brighton leaves at five, doesn't it (*nieprawdaż*)?
7 **A:** I can't help thinking about it.
B: Neither can I. (*Ani ja.*)
8 You will help me, won't you (*prawda*)?
9 Could you tell me, where the nearest Internet cafe is (*gdzie jest najbliższa kafejka internetowa*)?
10 It was a waste of time, wasn't it (*nieprawdaż*)?

117

R 8 Pytania pośrednie i pozorne — Indirect questions & question tags

When you are asked if you can do a job, tell 'em, 'Certainly I can!' Then get busy and find out how to do it. THEODORE ROOSEVELT

Sprawdź się!

1 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

Do you remember what this word means *(co oznacza to słowo)?*

1 They want to know if we will help (*czy pomożemy*) them next week.
2 Do you happen to know what time this film ends (*kończy się ten film*)?
3 I wonder where the bus stop is (*jest przystanek autobusowy*).
4 Do you know why they haven't come (*nie przyszli*) yet?
5 I would like to know what we will be doing (*będziemy robić*) ten years from now.
6 Can you tell me if you finished (*czy skończyłeś*) this task yesterday?

2 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

Johnny, put your rat back into its cage, will you (dobrze)*?*

1 Claire doesn't like to get up early. Neither do I. (*I ja też nie.*)
2 She is going to take this course. So am I. (*I ja też.*)
3 Frank's aunt doesn't speak any languages, does she? (*nieprawdaż*)?
4 They have never seen it before. Neither have we. (*I my też.*)
5 Open the window, will you? (*dobrze*)?
6 They have never played rugby, have they? (*nieprawdaż*)?
7 He was ready to help you out. So were we. (*I my też.*)
8 You're not leaving now, are you? (*nieprawdaż*)?

Pytania pozorne (QUESTIONS TAGS) – pozostałe przypadki

3 **Zwróć uwagę na nietypową formę *question tags* w poniższych przykładach.**

1 ***Let's stay*** *at home tonight,* ***shall we****?*
2 ***Let's not call*** *her yet,* ***shall we****?*
3 ***I'm*** *quite good at grammar,* ***aren't I****?*
4 ***There wasn't*** *anyone there,* ***was there****?*
5 ***Nothing can*** *change his standpoint,* ***can it****?*
6 ***Nobody*** *was late,* ***were they****?*
7 *Meg* ***hardly ever goes*** *on holiday,* ***does*** *she?*
8 ***Hold on*** *a second,* ***will / would you****?*
9 *He* ***must*** *be joking,* ***mustn't*** *he?*
10 *We* ***needn't*** *hurry,* ***need*** *we?*

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

4 **Do zdań w poniższym dialogu dopisz pytania typu „nieprawdaż?".**

She is absolutely fantastic, isn't she*?*

A: So, let's think what present we should get for Mary, 1 shall we?
B: I don't think she is into art, she knows hardly anything about it, 2 does she?
A: There's no point in getting her an art album then, 3 is there?
B: Right, nobody likes getting stuff they consider useless, 4 do they?
A: Last time we bought her a concert ticket and she was really over the moon, 5 wasn't she?
B: She must be into music then, 6 mustn't she?
A: So, get her one this time, too, 7 will you?
B: OK. I'll try to find something for her. I'm quite inventive, 8 aren't I?
A: We needn't worry anymore, 9 need we?

Pytania potwierdzające zrozumienie (REPLY QUESTIONS)

5 **Przeanalizuj poniższe przykłady. Powiedz, jaką funkcję pełnią w poniższych dialogach krótkie pytania *did you?*, *is he?*, *weren't they?*, *won't he?***

1 A: *We* ***had*** *a delicious lunch.*
B: *Oh,* ***did*** *you? Great!*
2 A: *Ian* ***is*** *quite good at grammar.*
B: ***Is*** *he? That's fantastic! I thought he isn't into languages at all.*
3 A: *They* ***weren't*** *late today.*
B: ***Weren't*** *they? Splendid! It's quite unusual, though, I must say.*
4 A: *Ben* ***won't*** *change his standpoint, I'm afraid.*
B: ***Won't*** *he? What a pity!*

6 **Na stwierdzenia w poniższym dialogu zareaguj według przykładu.**

A: *I saw Jane playing tennis.*
B: Did you? I thought she hates tennis.

1 A: I've just met Harry.
B: Have you? _____
2 A: He is going to move in with Kate next week.
B: Is he? _____
3 A: They'll have finished redecorating her flat by Sunday.
B: Will they? _____
4 A: He seems to be really happy.
B: Does he? _____

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Umiejętność wyrażania zainteresowania usłyszaną informacją może się przydać np. na egzaminie ustnym podczas wykonywania Zadania 1.

118

Powtórzenie

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

7 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

I can't trust them any more, can I *(prawda)?*

1 I do believe they stand every chance of winning the tournament, don't they *(nieprawdaż)*?
2 Do you have any idea why Adam didn't admit *(Adam nie przyznał się)* to taking my laptop without asking?
3 No wonder she felt upset. Nobody likes to be criticised, do they *(nieprawdaż)*?
4 Many students would like to know when they will announce the results *(kiedy ogłoszą wyniki)*.
5 I'm afraid there's actually very little choice, isn't there *(nieprawdaż)*?
6 They will never do it again. Neither will we. *(I my też nie.)*
7 Stop dwelling on it! Make up your mind at last, will you *(dobrze)*?
8 Could you find out why nobody has come *(nikt nie przyszedł)* yet?
9 She's been practising a lot. So have I. *(I ja też.)*
10 Did they tell you what really happened *(się naprawdę wydarzyło)* then?
11 Oh, come on. Admit it. I'm quite good at it, aren't I *(nieprawdaż)*?
12 **A:** Greg felt really offended by Joe's remark.
B: So did we. *(My też.)*
13 Do you know what time the ceremony will start *(o której zacznie się uroczystość)*?
14 **A:** I don't feel like spending another weekend at home.
B: Neither do I. *(Ani ja.)*
15 **A:** No, I'm not going to support you this time.
B: Aren't you? *(Naprawdę?)* You really let me down.
16 You hardly ever call him, do you *(prawda)*?
17 Nothing can change this situation, can it *(prawda)*?
18 **A:** You came second in our school talent show.
B: Did I? *(Naprawdę?)*
A: Yes. Well done.
19 Can you tell me how you met her *(jak ją spotkałeś)*?
20 They must be very proud of you, mustn't they *(nieprawdaż)*?
21 **A:** I've just seen Molly.
B: Have you? *(Naprawdę?)* And what did she say?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

8 Wybierz poprawną możliwość A, B, C lub D.

Harrison Ford starred in the first Star Wars films, ___?
A *was he*
B *wasn't he*
C *did he*
D *didn't he*

1 Nobody has been able to keep up with her, ___?
A has he
B hasn't he
C have they
D haven't they

2 Let's not cut down on books, ___?
A should we
B do we
C will we
D shall we

3 Jack has never borrowed money from anyone. ___
A So have I.
B No have I.
C Either have I.
D Neither have I.

4 **A:** 'This concert was fabulous!'
B: ___ *(Naprawdę?)* I'm glad you had a nice time.
A So it was?
B Was it?
C Did it?
D Was this?

5 Do you happen to know ___ recruiting new volunteers?
A when will they start
B will they start
C when they will start
D they start

6 I would like to know ___ there.
A what will you be doing
B what will you do
C what you will be doing
D what you will do

7 You never used to go to bed before midnight, ___?
A did you
B didn't you
C have you
D haven't you

8 Dad, could you tell me ___?
A how did you meet mum
B how you had met mum
C how you have met mum
D how you met mum

9 Uzupełnij zdania według własnego pomysłu, dbając o ich logiczną i gramatyczną poprawność.

Your sister plays in the band, *doesn't she?*

1 Let's _____, shall we?
2 Nothing should _____, should it?
3 We needn't _____, need we?
4 Nobody was _____, were they?
5 I'm _____, aren't I?
6 Let's not _____, shall we?
7 She must _____, mustn't she?
8 Marion hardly ever _____, does she?
9 There wasn't _____, was there?
10 _____, will you?

119

P 9a Tryby warunkowe ‘0’, ‘1’, ‘2’ Conditionals

‘0’ tryb warunkowy

1 **Na podstawie poniższych przykładów utwórz regułę dotyczącą stosowania ‘0’ trybu warunkowego. Wybierz jedną z podanych *pochyłym drukiem* możliwości, a następnie uzupełnij schemat budowy zdania.**

1 **If you break** glass, the cracks **move** at 3,000 miles per hour.
2 **If you pour** water into acid, the mixture **explodes**.
3 People **break** the law **if they steal** things.

Zastosowanie ‘0’ trybu warunkowego

Trybu tego używamy, aby opisać sytuacje *zawsze prawdziwe* / *które są nieprawdopodobne*.
If + Simple Present *tense*, Simple Present *tense*

2 **Odpowiedz na pytania, stosując ‘0’ tryb warunkowy. Użyj czasowników w nawiasach.**

What happens if you heat ice? (melt)
If you heat ice, it melts.

1 What happens if you press this ‘play’ button? (*turn on*)
If you press this ‘play’ button, you turn on the radio.
2 What happens if people are hungry? (*get angry*)
If people are hungry, they get angry.
3 What happens if you touch poison ivy? (*get ill*)
If you touch poison ivy, you get ill.
4 What happens if people travel by bus without a ticket? (*pay a fine*)
If people travel by bus without a ticket, they pay a fine.
5 What happens if you smash the window with a hammer? (*break into many pieces*)
If you smash the window with a hammer, it breaks into many pieces.
6 What happens if you sunbathe for too long? (*get burnt*)
If you sunbathe for too long, you get sunburnt.

‘1’ tryb warunkowy

3 **Na podstawie poniższych przykładów utwórz regułę dotyczącą stosowania ‘1’ trybu warunkowego. Wybierz jedną z podanych *pochyłym drukiem* możliwości, a następnie uzupełnij schemat struktury zdania.**

1 **If she jumps** from this high tree, she **will** definitely **break** her legs.
2 Tom **will marry** Susan **if she accepts** his proposal.
3 **If you do** some sports, you **will get** fitter.

Zastosowanie ‘1’ trybu warunkowego

Trybu tego używamy, aby opisać sytuacje *nieprawdopodobne* / *prawdopodobne* obecnie lub w przyszłości.
If + Simple Present *tense*, will + bezokolicznik (infinitive)
Mimo odniesienia do przyszłości **nie stosujemy *will*** po ***if***.

! *unless* = *if not*

4 **Wyrazy w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie, stosując ‘1’ tryb warunkowy.**

If you get a degree in Law from Oxford, you will certainly be *(certainly / be) a successful lawyer.*

1 If I don’t have any free time, I will not help (*not / help*) you redecorate your room.
2 Will George visit (*George / visit*) Susan if he has a weekend off?
3 If I am (*be*) right, the fire alarm will go off in a moment.
4 We will not offer (*not / offer*) you a refund if you do not submit a receipt.
5 Will we reach (*we / reach*) our destination faster if we go by plane?
6 Barry will not prepare all the visual aids unless our boss makes (*make*) him.

5 **Przekształć poniższe zdania, stosując ‘1’ tryb warunkowy z *if* lub *unless*.**

We won’t talk to them if they don’t stop gossiping about us.
UNLESS
We won’t talk to them unless they stop gossiping about us.

1 Environmental protection doesn’t make sense unless people start recycling. **NOT**
Environmental protection doesn’t make sense if people do not start recycling.
2 Susan will not accept your apologies if you don’t make it up to her. **UNLESS**
Susan will not accept your apologies unless you make it up to her.
3 I will take legal steps if the driver refuses to repair my damaged bike. **UNLESS**
I will take legal steps unless the driver repairs my damaged bike.
4 Unless the lecturer starts talking about something more interesting, I will fall asleep. **NOT**
If the lecturer doesn’t start talking about something more interesting, I will fall asleep.

‘2’ tryb warunkowy

6 **Na podstawie poniższych przykładów utwórz regułę dotyczącą stosowania ‘2’ trybu warunkowego, a następnie uzupełnij schemat struktury zdania.**

1 **If I were** a rich man (…), I **wouldn’t have** to work so hard.
2 **If Mark didn’t have** so many enemies, he **would feel** more relaxed.
3 **If I were** / **was** a gold fish, I **would make** your wish come true.

Zastosowanie ‘2’ trybu warunkowego

Trybu tego używamy, aby opisać sytuacje mało prawdopodobne, ale możliwe obecnie lub w przyszłości.
If + Past Simple *tense*, would + bezokolicznik (infinitive)

W ‘2’ trybie warunkowym możliwe jest zastosowanie ***were*** w każdej osobie liczby pojedynczej.
If I were …
If he were …

! ***If I were you*** = Na Twoim miejscu, w Twojej sytuacji

120

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- ‘1’ lub ‘2’ trybu warunkowego można użyć np. prowadząc negocjacje w Zadaniu 1 podczas egzaminu ustnego.

7 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie, stosując ‘2’ tryb warunkowy.**

⇢ *Sarah* would live *(live) in this penthouse if she had money for the rent.*

1 Steve, if you ___were___ (*be*) more responsible, you could go to this party. But I’m afraid I can’t trust you.
2 What would you do if a homeless man ___asked___ (*ask*) you for some money?
3 If my grandmother were younger, she would decide (*decide*) to take up white-water rafting.
4 Would James be (*James / be*) a better drummer if he practised more often?
5 Even if Jackie earned more money, she wouldn’t support (*not / support*) any charity organisation.
6 Would Alison have a pet if her mum ___agreed___ (*agree*)?

8 **Wybierz poprawną formę czasownika.**

⇢ *If Susan doesn’t hurry up, she will miss / would miss the bus.*

1 If I *am / were* you, I would spend more time with your family.
2 We *will / would* not go snowboarding if the weather doesn’t improve.
3 Jason will not talk to you, unless you *will behave / behave* like a grown-up.
4 What *will they say / would they say* if they knew the truth?
5 Karen *will buy / would buy* this sweater if they reduce the price.
6 If I *win / won* the lottery, I would buy a huge house.

9 **Przekształć poniższe zdania, stosując ‘1’ lub ‘2’ tryb warunkowy.**

⇢ *Mark is not tall. He doesn’t play in the school basketball team.*
If Mark were taller, he would play in the school basketball team.

1 I’m not you. But my advice is: forgive Jason.
If I ___were you, I would forgive Jason___.
2 They can play really well. It’s possible they may win the match today.
They ___will win the match if they play well___.
3 I don’t have any choice. I will spend my holidays in the mountains, not at the seaside.
If I had a choice, I would spend my holidays in the mountains …
4 We are not able to predict tsunamis very well. That is why many areas are vulnerable to flooding.
If we were able to predict tsunamis better, many areas wouldn’t be vulnerable …
5 Mike doesn’t attend a conversation course. That’s why he doesn’t speak English so fluently.
If Mike attended a conversation course, he would speak English more fluently.
6 I haven’t received an invitation yet. That is why I might not go to the party.
If I don’t receive an invitation, I will / might not go to the party.

Powtórzenie

10 **Z podanych wyrazów zbuduj poprawne gramatycznie zdania, stosując ‘0’, ‘1’ lub ‘2’ tryb warunkowy. Który tryb warunkowy został użyty w każdym zdaniu?**

⇢ *Mike / find / new job / if / he / have / better qualifications. But he hasn’t graduated from any university yet.*
Mike would find a new job if he had better qualifications. 2

1 if / you / heat / water / it / boil.
If you heat water, it boils. (0)
2 he / look / like Santa Claus / if / he / have / longer beard. But his beard is neatly cut.
He would look like Santa Claus if he had a longer beard. (2)
3 she / learn systematically if she were a more motivated student?
Would she learn systematically if she were a more motivated student? (2)
4 I / have / party / my parents / go away / weekend. My parents are likely to go to Gdańsk.
I will have a party if my parents go away at the weekend. (1)
5 The boss / get angry / if / anyone / come late. That’s how he always reacts.
The boss gets angry if anyone comes late. (0)
6 you / use / two / fork / if / you / eat / fish?
Do you use two forks if you eat fish? (0)
7 If / Jerry / be / older / he / take lessons in parachute jumping.
If Jerry were older, he would take lessons in parachute jumping. (2)
8 I / take / taxi / if / course / finish / 9 pm / I promise.
I will take a taxi if the course finishes at 9 pm. (1)
9 I / always / take / taxi / if / course / finish / late.
I always take a taxi if the course finishes late. (0)
10 if / I / not / have / so much / money / I / not / travel / taxi, but I won three million pounds playing the lottery.
If I didn’t have so much money, I wouldn’t travel by taxi. (2)

11 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.**

⇢ *What will I do if he* doesn’t call *me? (not / call)*

1 If you ___dress___ (*dress*) inappropriately, you risk catching a cold.
2 You should start some form of exercise if you ___feel___ (*feel*) tired and down.
3 If I were you, I ___would get___ (*get*) Betty to help you with the garden.
4 You would be happier if you ___didn’t think___ (*not / think*) so much about every word he said to you.
5 Unless they ___get in___ (*get*) touch with me by Monday, I will have to call them again.
6 If they didn’t come, would you feel (*you / feel*) upset?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

121

R 9a Tryby warunkowe — Conditionals

If you don't fail now and again, it's a sign you're playing it safe.

Sprawdź się!

1 Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.

If he comes (come), I'll let you know.

1 In all likelihood we'll go for a picnic if it doesn't rain (*not / rain*) tomorrow.
2 If you keep spending so much, no wonder you are (*be*) in the red.
3 If Kate didn't have (*not / have*) such a heavy workload, she would definitely feel more at ease.
4 Unless Mark gets (*get*) round to writing his assignment at the weekend, he'll have no chance of meeting the deadline.
5 If you put oil in water, it floats (*float*).
6 If I were you, I would talk (*talk*) to Sue face to face.

'3' tryb warunkowy

If I had only known, I would have been a locksmith. ALBERT EINSTEIN

2 Na podstawie poniższych przykładów utwórz regułę dotyczącą stosowania '3' trybu warunkowego. Wybierz jedną z podanych *pochyłym drukiem* możliwości, a następnie uzupełnij schemat struktury zdania.

1 If my parents **had not been** overambitious for me when I was a kid, they **would have avoided** a lot of disappointments.
2 In retrospect, I **would have had** no time to pursue my hobbies if I **had studied** hard for all my exams at school, like some of my friends did.

Zastosowanie '3' trybu warunkowego

'3' trybu warunkowego używamy, aby opisać sytuacje, które mogłyby zaistnieć *w chwili obecnej / w przeszłości*, gdyby *teraz / wtedy* został spełniony jakiś warunek.

If + Past Perfect *tense,* would have + past participle

3 Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.

If I had studied (study) harder, I wouldn't have failed yesterday's exam.

1 Derrick would have gone (*go*) to his friend's party last Saturday if he had been invited.
2 If Sarah had quit (*quit*) her job last month, she would have made the worst decision in her life.
3 If his parents hadn't grounded (*not / ground*) him for a week, Frank wouldn't have learned any lesson.
4 Claire wouldn't have spent (*not / spend*) so much money last weekend if she hadn't been given a pay rise.
5 Dan would have been able to (*be able*) to finish the race if he had followed the training programme.
6 If Fiona hadn't been informed (*not / be / inform*) about the change of plan, she would have got up at 4 am yesterday.
7 Pete wouldn't have been persuaded (*not / be / persuade*) to take part in last month's tournament if the organisers hadn't offered such great prizes.
8 If Martin hadn't been given another chance, he wouldn't have had (*not / have*) the opportunity to show his real potential.

4 Wybierz poprawną możliwość i uzasadnij swój wybór.

If I would study / had studied harder, I wouldn't have failed / wouldn't fail yesterday's exam.

1 Life *will be / would be* much easier if teachers *didn't give / hadn't given* students so much homework.
2 If my mum *knew / had known* how demanding teaching can be these days, she *wouldn't end / wouldn't have ended* up as a Maths teacher.
3 It's common knowledge that if you *will add / add* no spices to your meal, it *tastes / will taste* bland.
4 Unless Rob *doesn't get / gets* down to serious work, I don't think his teacher *will give / gives* him another chance.
5 Chris *wouldn't accept / wouldn't have accepted* the terms of the contract if he *was / had been* aware of all the details written in small print.
6 I *won't risk / wouldn't risk* emigrating unless *I had / would have* family abroad.
7 If we *don't talk / didn't talk* to him seriously this time, he *will get / gets* away with it again!
8 More and more people tend to forget that if you *don't get / didn't get* enough sleep, you *wouldn't perform / don't perform* well on the following day.

5 Uzupełnij każde zdanie, tak aby zachować sens zdania wyjściowego. Ćwiczenie obejmuje '0', '1', '2' i '3' tryby warunkowe.

I didn't practise enough. That's why I didn't win the match.
If I had practised more, I would have won the match.

1 I wasn't listening to what my teacher was saying so I was asked to leave the classroom.
If I had been listening to what my teacher was saying, I wouldn't have been asked to leave the classroom.
2 It's pure physics: for water to evaporate, you first need to boil it.
If you boil water, it evaporates .
3 Without them informing me about the risk involved, no decision on my part will be possible.
Unless I am informed about the risk involved, I will not be able to make any decision.
4 We agreed to take part in the project, which turned out to be a total waste of time.
We wouldn't have wasted so much time if we hadn't agreed to take part in the project.
5 To improve his stamina Pete has to do sport on a regular basis.
If Pete does sport on a regular basis, he will improve his stamina.
6 With so few friends around, Monica feels lonely at times.
Monica wouldn't feel lonely if she had more friends around.

1 hadn't supported us, we wouldn't be approaching
2 wasn't/weren't a tough cookie, he would have cracked
3 would have to apologise for being late again if we hadn't arrived
4 didn't know each other so well, Mark wouldn't have looked
5 were/was fit enough, I would have been accepted
6 if we didn't have savings, we wouldn't have been able to sort out/wouldn't have sorted out

122

Tryby warunkowe mieszane

6 **Poniższym przykładom przyporządkuj odpowiednie reguły stosowania trybów warunkowych mieszanych (A, B). Uzupełnij każdą regułę stosowania mieszanych trybów warunkowych o odpowiedni schemat.**

1 If **I were** a rich man, I **would have quit** my job a long time ago. A

2 If **I had quit** my job a long time ago, I **would have** nothing to complain about now. B

Forma i zastosowanie trybów mieszanych

I *If + Past Perfect, would + infinitive*

II *If + Past Simple, would + have + past participle*

Mieszanych trybów warunkowych używamy:

A kiedy warunek ma charakter ponadczasowy, ale dana czynność już zaistniała – *Schemat:* II

B kiedy warunek odnosi się do przeszłości i nie zaistniał, zatem sytuacja opisana w drugiej części zdania ma charakter czysto hipotetyczny – *Schemat:* I

7 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.**

⇢ *If I* were *(be) you, I* would have studied *(study) harder for yesterday's exam.*

1 If I were (*be*) him, I wouldn't have believed (*not / believe*) a word Maria said. Now it's too late.

2 Our garden would look (*look*) quite discouraging now if we hadn't invested (*not / invest*) a lot of time in it in spring.

3 If Rob had followed (*follow*) his parents' advice when deciding what language to take up, he wouldn't be struggling (*not / struggle*) now with Vietnamese grammar.

4 If my parents didn't trust (*not / trust*) me, they wouldn't have allowed (*not / allow*) me to spend all last night at a party.

5 Gloria wouldn't have had to (*not / have to*) retake her exam in French last month if she didn't have (*not / have*) so many commitments this year.

6 If we had been given (*give*) the right instructions before we started, we wouldn't need (*not / need*) to ask anyone for help now.

8 **Przekształć podane zdania na zdania warunkowe.**

⇢ *I didn't work a lot. That's why I didn't have enough money.*
If I had worked *more, I* would have had *enough money.*

1 Thanks to your support we are approaching the end of the project.
If you _____ the end of the project.

2 Paul must be a tough cookie. He didn't crack under so much media pressure.
If Paul _____ under so much media pressure.

3 What a relief! We arrived just in time for the meeting. We don't have to apologise for being late again.
We _____ time for the meeting.

4 Judging by the way Mark looked at her, they must know each other pretty well.
If they _____ at her in this way.

5 Unfortunately, I wasn't accepted for the school athletics team as I am not fit enough.
If I _____ for the school athletics team.

6 It's good we have some savings. We were able to sort out the problem immediately.
If we _____ the problem immediately.

1 Jeśli będą grać fair…
2 O ile/dopóki będą grać fair…
3 … pod warunkiem, że będą grać fair
4 … pod warunkiem, że będą grać fair
5 Przypuśćmy, że nie będą grać fair…
6 A co jeśli nie będą grać fair…
7 … w przeciwnym razie nie będziemy współpracować…

! Nie każde zdanie zawierające słowo ***if*** jest zdaniem warunkowym.

Porównaj:
If it was sunny*, I went for long walks along the beach. = When it was sunny …*
If it was sunny tomorrow*, I would go for a long walk along the beach.*

Inne sposoby wyrażania warunku

W trybach warunkowych oprócz ***if*** występują także następujące wyrażenia:
as long as, ***providing / provided***, ***on condition that***, ***supposing / suppose***, ***what if***, ***otherwise***, ***or else***.

9 **Przetłumacz poniższe zdania na język polski, zwracając szczególną uwagę na wyrażenia podane tłustym drukiem.**

1 **If** they play fair, we are ready to cooperate.
2 **As long as** they play fair, we are ready to cooperate.
3 We are ready to cooperate **provided** they play fair.
4 We are ready to cooperate **on condition** they play fair.
5 **Supposing** they don't play fair …
6 **What if** they don't play fair?
7 They should play fair **otherwise** / **or else** we won't cooperate.

! **Porównaj:**
1 ***We'd better tell the truth in case*** *Ms Nosey wants to talk to our parents.*
2 ***If*** *Ms Nosey talks to our parents, the truth will come out, anyway.*

Jak będą brzmieć po polsku wyrażenia podane tłustym drukiem? Po obu tych wyrażeniach nie stosujemy czasu przyszłego.

10 **Wybierz poprawną odpowiedź. Czasami poprawne są dwie możliwości.**

⇢ *What if / Or else / In case Jim doesn't come? What are we going to do then?*

1 *As long as / Provided / In case* the traffic is not too heavy, we'll meet as scheduled.
2 Let's meet half an hour later *what if / supposing / in case* there is heavy traffic.
3 *As long as / Supposing / In case* Dave put his name forward for school president. Would you support him?
4 We need to leave now, *otherwise / or else / in case* we will miss the match.
5 Would you give Jill one more chance *supposing / providing / in case* she apologised?
6 *As long as / Otherwise / On condition that* things turn out OK, we'll take a couple of days off next month.

11 **W podanych minidialogach przekształć zdania wyjściowe w taki sposób, aby zawierały wytłuszczone słowo.**

⇢ *I'll improve my grades in Physics but I need some time.* **IF**
I will improve my grades in Physics if I have some time.

1 **A:** I will help you with the housework but don't tell mum and dad I slept in this morning. **LONG**
I _____ mum and dad I slept in this morning.
B: Well … if I didn't, would you also do the shopping? **SUPPOSING** Well, _____ do the shopping?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW

1 A: will help you with the housework as long as you don't tell
B: supposing I didn't, would you also

123

R Gramatyka

2 A: We had better give them a ring – we might be late. **CASE**
We had better give them a ring _____ late.
B: Yeah, you're right. Let's text them. I don't want them to be cross with us. **ELSE**
Yeah, you're right. Let's text them _____.
3 A: OK, we can go to the cinema but I want to see a horror movie, not a comedy. **CONDITION**
OK, we can go to the cinema _____ a horror movie.
B: Fine, but it can't be too bloody. **PROVIDED**
Fine, _____ too bloody.

2 A: in case we're
B: or else they'll be cross with us
3 A: on condition that we see
B: provided it's not

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Tego typu konstrukcje można wykorzystać na egzaminie ustnym, np. w Zadaniu 1 w negocjacjach oraz do wysuwania i rozważania różnych hipotez.

W celu podkreślenia, że prawdopodobieństwo zaistnienia jakiejś sytuacji jest niewielkie, możemy użyć wyrażeń:
If you happen to …, If you should …, If I … was / were to …
A ***If you happen*** *to be passing by, why don't you pop in for a cup of coffee?*
B ***If you should*** *be passing by, why don't you pop in for a cup of coffee?*
C ***If I were*** *to tell you that I love you…*

Jeśli chcemy powiedzieć, że „gdyby nie…, to sprawy wyglądałyby inaczej", używamy wyrażeń:
If it was / were not for …, If it hadn't been for … lub **But for …** .
If it weren't for you / But for *you, I would be extremely lonely.*
= without you I would be extremely lonely.

If można opuścić w zdaniach typu:
A *Should you see her, give her my regards = If you* ***should*** *see her, give her my regards.*
B *Were I you, I wouldn't risk so much. = If I* ***were*** *you, I wouldn't risk so much.*
C ***Had*** *he known her better, he wouldn't have married her. = If he* ***had*** *known her better, he wouldn't have married her.*

Gramatyka
Inwersja · R str. 171, 172

12 Wykorzystując wyrazy podane w nawiasach, utwórz poprawne zdania. Czasami konieczne jest dodanie np. przyimków.

If I were (be) you, I would have bought that house years ago.

1 If it hadn't been for his help (*not / be / his help*), we wouldn't have had our car repaired.
2 If the teacher were to enter (*be / enter*) the classroom now, we would be in real trouble.
3 Were it not for my sister (*be / it / not / my sister*), I would have missed the train.
4 If Mitch happens to call (*happen / call*) you, let me know, please.
5 But for your enthusiasm (*but / your enthusiasm*) we would have given up our plans.
6 If you should find (*should / find*) that book somewhere, put it on my desk.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Powtórzenie

13 Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego. W którym ze zdań 1-12 zdanie z *if* nie ma charakteru trybu warunkowego?

I didn't study hard enough. That's why I failed this exam. **IF**
If I had studied harder, I wouldn't have failed this exam.

1 Not having been informed about the higher prices of the trip soon enough, we were not able to find an alternative offer. **IF**
_____ able to find an alternative offer.
2 I will do the washing but you do the vacuuming. **CONDITION**
I _____ the vacuuming.
3 If, by any chance, you are going to the shops, could you get me some bread? **HAPPEN**
_____ to the shops, could you get me some bread?
4 She finally turned up at the meeting so we didn't have to book the conference room for a different time. **SUPPOSING**
_____ the conference room for a different time.
5 You'd better tell your mum what happened. She might want to call your teacher. **CASE**
You'd better tell your mum what happened _____ to call your teacher.
6 Imagine him offering you a trip to Bali. Would you go? **WERE**
If _____ go?
7 I am not entitled to a refund as the shop assistant did not inform me about the terms of the warranty. **HAD**
If the shop assistant _____ entitled to a refund.
8 If you ask me, why don't you talk to them face to face? **WERE**
If I _____ to them face to face.
9 We went rollerblading every day when we had some time on our hands. **IF**
If _____ rollerblading.
10 To avoid trouble, we'd better not hide the truth. **ELSE**
We'd better not hide the truth _____ into trouble.
11 I managed to complete the project only because you encouraged me all the time. **BUT**
_____ the project.
12 Your problems with French during our last trip to Paris show you are spending too little time studying. **IF**
_____ problems with communicating in French during our last trip to Paris.

14 W których sytuacjach możesz spotkać zdania z ćw. 13?

A przewidywanie negatywnych konsekwencji jakiegoś działania
B spekulowanie na temat przeszłości i obecnych konsekwencji
C wyrażanie wdzięczności
D wysuwanie hipotezy dotyczącej przyszłości
E udzielanie rady w kontekście zaistniałej w przeszłości sytuacji
F negocjowanie
G wysuwanie hipotezy dotyczącej teraźniejszości na podstawie zaistniałej sytuacji w przeszłości
H uprzejma prośba
I udzielanie rady i wyrażanie opinii
J list formalny, skarga
K spekulowanie na temat przeszłości
L powtarzająca się czynność w przeszłości

1 J
2 F
3 H
4 K
5 E
6 D
7 B
8 I
9 I
10 A
11 C
12 G

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 If we had been informed about the higher prices of the trip soon enough / sooner, we would have been
2 will do the washing up on condition you do
3 If you happen to go/be going
4 Supposing she hadn't turned up at the meeting would we have had to book
5 in case she wants
6 he were to offer you a trip to Bali, would you
7 had the shop assistant informed me about the terms of the warranty, I would be
8 were you, I would talk
9 we had some time on our hands, we went
10 or else we'll get
11 But for your encouragement I wouldn't have completed
12 If you spent more time studying French, you wouldn't have had
Zdanie nr 9 nie ma charakteru zdania warunkowego.

P 9b I wish … / It's (high) time … w odniesieniu do teraźniejszości

I WISH …

Zastosowanie i zasada tworzenia konstrukcji *I wish …*

Konstrukcję tę stosujemy, aby wyrazić życzenie dotyczące teraźniejszości lub żal, że jakaś sytuacja nie ma miejsca w teraźniejszości.

I wish + Past Simple

- Jeżeli zdanie wyjściowe jest **pozytywne**, to zdanie z konstrukcją ***I wish*** jest **negatywne**.
  *I **have to do** my homework.*
  *I wish I **didn't have** to do any homework.*
- Jeżeli zdanie wyjściowe jest **negatywne**, to zdanie z konstrukcją ***I wish*** jest **pozytywne**.
  *I **don't have** any homework.*
  *I wish I **had** some homework to do.*

*You **are** stubborn. → I wish you **were not** stubborn.*
*You **are not** here. → I wish you **were** here.*
*You **make** a lot of noise. → I wish you **didn't make** a lot of noise.*
*Susan **doesn't like** my friends. → I wish Susan **liked** my friends.*

11 **Wyraź życzenie, stosując konstrukcję *I wish*.**

She doesn't have any free time.
I wish she had some free time.

1 Jason isn't very friendly. I wish Jason was/were more friendly.
2 I don't feel well. I wish I felt well/better.
3 Mary has many problems. I wish Mary didn't have many problems.
4 Tom doesn't visit his parents very often. I wish he visited…
5 Meg drives too fast. I wish Meg didn't drive too fast.
6 My children watch too much TV. I wish my children didn't watch…

IT'S (HIGH) TIME …

Struktura zdań ze zwrotem *It's (high) time …*

It's (high) time … = Najwyższy czas, żeby…
It's (high) time* + *I* / *you*, etc. + *Past Simple
*When will you start learning! **It's high time** you **started** learning.*
*Your room is messy. **It's high time** you **cleaned** it.*
*Your hair is too long. **It's time** you **went** to a hairdresser.*

12 **Przekształć zdania, stosując konstrukcję *It's (high) time …*, oraz wyrazy podane w nawiasach.**

You have been unemployed for a long time. It's time you found a job. *(find a job)*

1 Jason behaves irresponsibly! It's time he he became a responsible person. (*become*)
2 Mary still lives with her parents. It's time she moved out. (*move out*)
3 Their house looks horrible. It's time they redecorated it. (*redecorate*)
4 Meg doesn't know what is going on. It's time somebody told her the truth. (*she / tell the truth*)
5 I've been working very hard. It's time I had a holiday. (*have a holiday*)
6 They put plastic, glass and paper in the bin together. It's time they started segregating and recycling (*start segregating and recycling*) it.

Powtórzenie

13 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

It says here: 'Go to the nearest emergency exit if you hear *(usłyszysz) the alarm'.*

1 I wish the weather was (*była*) better – we could have a picnic.
2 If Anna were more talented, she would become (*zostałaby*) a famous painter.
3 If Jack forgets (*zapomni*) his wallet, I will lend him some money.
4 It's high time we went (*zeszli*) below deck. The waves are getting dangerously high.
5 I wish the film would start (*zaczął się*). These commercials are so annoying.
6 If you touch (*dotkniesz*) an electric eel, you can get an electric shock.
7 I wish I could fly (*umiał latać*).
8 It's high time you understood (*zrozumiała*) what it means for you.

14 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.**

I wish I had *(have) a Flying Carpet.*

1 It's high time you found (*find*) out about the entry requirements.
2 I wish Sarah was (*be*) here. I really miss her.
3 If I were you, I wouldn't make (*not / make*) too much fuss about it.
4 It's high time you took up (*take up*) jogging if you want to lose a couple of kilos.
5 James would open his own dance school if he didn't need (*not / need*) to get a loan from the bank to start it.
6 Ken wishes he didn't have to (*not / have to*) satisfy everybody's expectations all the time.
7 It's high time you apologised (*apologise*).
8 It's high time some of the run-down buildings in our city were restored (*restore*).

R 9b Przeszłość nierzeczywista — Unreal past

WISH, WOULD RATHER, AS IF

Sprawdź się!

1 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie.**

It is high time you went *(go) to bed. It's midnight.*

1 I wish you ___were___ (*be*) more punctual.
2 It's high time they ___got down___ (*get down*) to work.
3 I wish I ___didn't have to___ (*not / have to*) study so much.
4 It's time Tania ___improved___ (*improve*) her German.
5 Nadia wishes she ___had___ (*have*) more time for her friends.
6 Alex wishes he ___had learned___ (*learn*) to ride a moped.
7 I wish you ___didn't work___ (*not / work*) so hard. You need some rest.
8 It's time Brenda ___started___ (*start*) to earn her own money.
9 I wish you'd never ___left___ (*leave*) home.
10 It's time you ___realised___ (*realise*) who your real friend is.

Więcej o WISH

Don't wish it were easier – wish you were better.

2 **Na podstawie poniższych cytatów połącz elementy schematu w ramce.**

1 What a wonderful life I've had! I only wish **I'd realised** it sooner. (*Sidonie Gabrielle Colette*)
= If only I had realised it sooner.
2 I wish they **would** only take me as I am. (*Vincent Van Gogh*)
= If only they would take me as I am.
= I would like them to take me as I am but I doubt they will. (wishful thinking)
3 If you wish **to be** a writer, write. (*Epictetus*)
= If you want to be a writer, write.

Forma i zastosowanie *wish*

1 *wish + Past Perfect* B
2 *wish + would, could* A
3 *wish + 'to' infinitive* C

A mało prawdopodobna sytuacja w przyszłości
B żal, że coś się wydarzyło lub że się nie wydarzyło
C pragnienie zrobienia czegoś

3 **Uzupełnij drugie ze zdań w każdej parze, tak aby wyrażało treść zdania pierwszego. Jakie zmiany zachodzą w formie czasownika?**

Konstrukcja z *wish* – porównanie (teraźniejszość i przeszłość)

1a It's a pity I **don't have** a better education.
1b I wish I ___had___ a better education.

2a It's a pity I **didn't realise** it sooner.
2b I wish I ___had realised___ it sooner.

W odniesieniu do teraźniejszości stosujemy czas Past Simple / PastContinuous, w odniesieniu do przeszłości – czas Past Perfect.

4 **Poniższe zdania uzupełnij odpowiednim czasownikiem posiłkowym.**

I don't speak Hindi, but I wish I did.

1 I'm not going on the trip with them, but I wish I ___was___.
2 I spent too much money yesterday and now I wish I ___hadn't___.
3 They didn't buy that car after all but now they wish they ___had___.
4 They get up at 6 am every day and they wish they ___didn't___.

5 **Czasowniki w nawiasach wpisz w odpowiedniej formie i podaj kontekst sytuacji. Następnie przekształć każde ze zdań, stosując konstrukcję *It's a pity…***

I wish you were *(be) here.*
It's a pity you are not here.

1 I wish I ___had been informed___ (*be / inform*) about their decision earlier. Now it's too late.
2 Kate wishes her children ___would get___ (*get*) down to some serious work at last.
3 Frank wishes he ___spoke___ (*speak*) better French.
4 I wish I ___had focused___ (*focus*) on my priorities when I was at school.

6 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

It's a pity you don't speak better Spanish. **WISH**
I wish you spoke *better Spanish.*

1 In retrospect, I don't think it was a good idea for me to take a gap year. **WISH**
I ___wish I hadn't taken___ a gap year.
2 Unfortunately, it turned out I didn't have enough money to travel. **ONLY**
___If only I had had___ enough money to go travelling.
3 Do they really have to complain so much?! **WISH**
I ___wish they didn't___ complain so much.
4 Why do you have to talk so much? **ONLY**
If ___only you would talk___ less.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

AS IF / AS THOUGH

7 **Porównaj poniższe zdania, a następnie uzupełnij regułę dotyczącą stosowania konstrukcji *as if / as though*.**

1 Angelina Jolie acts as if she **is** a star.
= She is a star.
2 A friend of mine acts as if he **were** a star.
= He isn't a star.
3 The sky is overcast. It looks as if it **is going to** rain.
= It's going to rain.

Zastosowanie *as if / as though*

A Kiedy mówimy o sytuacji realnej, która istnieje lub według wszelkiego prawdopodobieństwa będzie miała miejsce, używamy czasów teraźniejszych.
Przykład: 1, 3

B Kiedy mówimy o sytuacji nierealnej, wyobrażonej, używamy czasu Past Simple.
Przykład: 2

1 It's a pity I wasn't informed about their decision earlier.
2 It's a pity my children don't/won't get down to some serious work.
3 It's a pity I don't speak better French.
4 It's a pity I didn't focus on my priorities when I was at school.

8 **Wybierz poprawną opcję.**

Don't behave as if you are / were / would be a film star. It's silly.

1 Stop acting as if you *are / were / would be* an expert! You still have a lot to learn.
2 It looks as if we *are going to / were going to / would* lose another set.
3 You look as if you *are working / have been working / had been working* all night. Get some sleep.
4 She behaves as if she *has / had* a lot of money to spend, which is not true, of course.

WOULD RATHER (YOU)

9 **Porównaj przykłady, a następnie utwórz regułę stosowania konstrukcji *would rather*, wybierając jedną z podanych *pochyłym drukiem* opcji.**

1 I **would rather travel** by plane than **arrive** on a camel's back.
2 Kate **would rather have travelled** by plane than on a camel's back last summer.

Zastosowanie i forma *would rather*

A Konstrukcji ***would rather + infinitive*** używamy w odniesieniu do *teraźniejszości / przyszłości / przeszłości.*
B Konstrukcji ***would rather + perfect infinitive*** używamy w odniesieniu do *teraźniejszości / przyszłości / przeszłości.*

10 **Porównaj przykłady, a następnie uzupełnij reguły stosowania konstrukcji *would rather*.**

Friday evening:

Monday morning:

Zastosowanie i forma *would rather*

A Konstrukcji ***I would rather you + past tense*** używamy w odniesieniu do teraźniejszości
B Konstrukcji ***I would rather you + Past Perfect*** używamy w odniesieniu do przeszłości.

11 **Przekształć poniższe zdania, tak aby zastosować konstrukcję *would rather* (*you*).**

I would prefer to stay at home tonight.
I would rather stay at home tonight.

1 You'd better not go there alone.
I would rather you didn't go there alone.
2 Why did you paint it orange, not yellow?
I would rather you had painted it yellow, not orange.
3 I'd be better off staying at home tonight.
I would rather stay at home tonight.
4 To our disappointment, in the end we went to the pool, not to the cinema.
We would rather have gone to the cinema, not to the pool.

Powtórzenie

12 **Uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

It's a pity I am not rich.
I wish I was rich.

1 I get the impression you have been rather tired recently.
You look as if you have been rather tired recently.
2 It was no good spending so much time in front of the computer.
I wish I hadn't spent so much time in front of the computer.
3 You'd be better off not postponing your dental appointment.
I would rather you didn't postpone your dental appointment.
4 You'd think he speaks four languages fluently. It's far from true, though.
He behaves as if / though he spoke four languages fluently.
5 What I find slightly irritating about Paul is that he gets very excited so easily.
I wish Paul didn't get excited so easily.
6 Frank, you should have apologised to Maria for what you did a long time ago.
Frank, it's high time you apologised to Maria for what you did.
7 I regret the fact I took up French, not Spanish.
I would rather have taken up Spanish.
8 It's a real pity you didn't make up your mind earlier.
I'd rather you had made up your mind earlier.
9 I don't like the idea of taking part in the Physics competition.
I would rather not take part in the Physics competition.
10 It's likely they will split up pretty soon.
It looks as if they're going to split up pretty soon.
11 When are you going to cut down on sweets? You're getting bigger and bigger.
It's high time you cut down on sweets.
12 Why do we have to put up with his rude remarks?
I wish we didn't have to put up with his rude remarks

13 **Jakich zwrotów, które pojawiły się w powyższych zdaniach, użyjesz, żeby wyrazić: opinię, żal, sugestię, preferencję, irytację? Jakich wyrażeń użyjesz, by udzielić komuś rady lub skrytykować czyjeś zachowanie?**

W powyższych konstrukcjach czasu ***Past Simple*** / ***Continuous*** używamy, kiedy mówimy o nierealnych, mało prawdopodobnych sytuacjach.

Zauważ podobieństwo z językiem polskim:

- ***It's high time*** *you* ***stopped*** *talking.* = Czas, żebyś **przestał** rozmawiać.
- ***I'd rather*** *you* ***finished*** *it now.* = Wolałbym, żebyś to **skończył** teraz.

Zarówno w języku angielskim, jak i w języku polskim w powyższych konstrukcjach w odniesieniu do teraźniejszości pojawia się czas przeszły.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

127

P 10 Mowa zależna — Reported speech

Zdania twierdzące i przeczące

1 **Na podstawie poniższych zdań uzupełnij zasady zamiany czasów, określeń czasu i zaimków w mowie zależnej.**

1 **Monday**
Susan (*on the phone*)**:** '**I am** in the ZOO with **my** daughter, **now**. It is so nice **here**.'
Wednesday
Mary (*to her friends*)**:** 'Susan **said she was** in the ZOO with **her** daughter **then**. It was so nice **there**.'

2 **Mike** (*to Jenny*)**:** 'But Sarah **is not getting** married **next Friday**. She is getting married **today**!'
Jenny (*to Anne*)**:** 'Mike **told** me that Sarah **was not getting** married **the following** Friday. She was getting married **that day**!'

3 **Keira** (*to George*)**:** 'We **watched this** movie **yesterday** and **last Wednesday** as well.'
George (*to Jim*)**:** 'Keira **said** that they **had watched that** movie **the day before** and the **previous Wednesday** as well.'

4 **Mark** (*to Josh*)**:** '**I've taken up** a new hobby.'
Josh (*to his friends*)**:** 'Mark **said** he **had taken up** a new hobby.'

5 **Jake:** 'Frank **can't** play tennis because he has to go to the dentist.'
Tina: 'Jake **told** me Frank **couldn't** play tennis because he had to go to the dentist.'

6 **Joan** (*to a journalist*)**:** 'We **hadn't known** each other before filming the story.'
The journalist (*to an editor*)**:** 'She **told** me they **hadn't known** each other before filming the story.'

7 **Justin** (*to Honey*)**:** 'People **are going to ask** for our autographs.'
Honey (*to her friend*)**:** 'Justin **said** that people **were going to ask** for our autographs.'

8 **Bob** (*to mum*)**:** 'I want to visit my grandma **tomorrow**.'
Mum: 'Bob said he wanted to visit his grandma **the following day**.'

9 **Ann** (*to her friend*)**:** 'We went to see *Sunshine on Leith* **two days ago**.'
Sue (*to Jim*)**:** 'Ann **said** they had gone to see *Sunshine on Leith* **two days before**.'

Zasada zamiany czasów

Jeśli osoba relacjonująca czyjąś wypowiedź wprowadza tę relację odpowiednim czasownikiem w czasie przeszłym (*said*, *told* itp.), czasowniki w mowie zależnej zmieniają się w następujący sposób:

I visit them.	→ *He said (that) he*	visited them
I am visiting them.	→ *He said he*	was visiting...
I have visited them.	→ *He said he*	had visited...
I have been visiting them.	→ *He said he*	had been visiting...
I visited them.	→ *He said he*	had visited...
I was visiting them.	→ *He said he*	had been visiting...
I had visited them.	→ *He said he*	had visited...
I will visit them.	→ *He said he*	would visit...
I will be visiting them.	→ *He said he*	would be visiting...
I am going to visit them.	→ *He said he*	was going to visit...
I can visit them.	→ *He said he*	could visit...

Zasada tworzenia mowy zależnej w trybie rozkazującym

'Leave at once!' → *She told me* ***to leave****.*
'Don't leave me alone! → *She asked me* ***not to leave*** *her alone.*

Zasada zamiany określeń czasu i zaimków

now	→	then
today	→	that day
tomorrow	→	the next / the following day
next (Monday)	→	the following (Monday)
yesterday	→	the day before
(two) days ago	→	two days before
last (Wednesday)	→	the previous (Wednesday)
this	→	that
here	→	there

!

say (that) …
say to somebody (that) …
tell somebody (that) …

Jenny to Mike: 'I watched all of the films during The Hitchcock Film Festival.'

Mike to Adam: 'Jenny ***said*** *(that) she had watched all of the films during The Hitchcock Film Festival.'*

Mike to Harry: 'Jenny ***told me*** */* ***said to*** *me (that) she had watched all of the films during The Hitchcock Film Festival.'*

2 **Uzupełnij poniższe zdania czasownikami *say*, *tell* lub *ask* w odpowiednich formach.**

Susan said *that her brother was in Berlin that day.*

1 Jake told me his party had been really great.
2 My teacher asked / told me to take part in the Maths competition.
3 My friend said she wasn't going to move to Oxford *next year.
(* W tym przykładzie możemy założyć, że rozmowa odbyła się niedawno i ów następny rok jeszcze nie nastąpił – a w takim przypadku *next year* nie podlega zamianie na *the following year*.)
4 Jacob said he would do the shopping in the evening.
5 Jane asked Harry to look after her cat while she was away.
6 Darren said to his brother that he couldn't take Darren's bike.

!

Jeżeli zdanie wprowadzające jest w czasie teraźniejszym lub przyszłym, to nie następuje zmiana czasów w zdaniu głównym.
Sally: 'I love hamburgers!'
Sally ***says*** *she* ***loves*** *hamburgers.*

3 **Przekształć poniższe wypowiedzi na mowę zależną.**

Jane: *'I read this book last summer.'*
Mark: *'Jane said (that)* she had read that book the previous summer.'

1 **Karen:** 'My friend will not participate in this project.'
Karen said Karen said (that) her friend would not participate in that project.

128

2 **Jacob:** 'First-aid courses are really useful.'
Jacob says _____.
3 **Head teacher:** 'Our school has prepared a lecture on our famous graduates.'
The head teacher told us _____.
4 **Mary:** 'I can't help you tomorrow.'
Mary said _____.
5 **Mike:** 'Lunch is being served in the canteen.'
Mike told the group _____.
6 **Jane** (*to Laura*)**:** 'I bought a fantastic dress yesterday!'
Jane said to Laura _____.
7 **Harry:** 'We are organising a farewell party for James next weekend.'
Harry said _____.
8 **Doctor** (*to patient*)**:** 'You have been taking the medicine for too long. Don't take it for at least a month now.'
The doctor told _____.

Pytania w mowie zależnej

4 Na podstawie poniższych zdań uzupełnij zasady tworzenia pytań w mowie zależnej.

1 **Mum:** '**Can** you wash up?
My mum **asked** me if I **could** wash up.
2 **Josh:** '**Will you marry** me?'
Kim: 'Josh **asked** me if / whether **I would marry** him.'
3 **Linda:** 'Where **did you buy** this dress?'
Linda **wanted to know** where **I had bought** that dress.
4 **Jake:** 'What **have you done**?!'
Jake **enquired** what **I had done**.
5 **Susan** (*to Mike*)**:** 'You're looking very smart. **Are you going** to ask me out?'
Susan **wanted to know** if / whether Mike **was going to** ask her out.
6 **Sarah** (*to her friend*)**:** 'Why **are you** angry?'
Sarah **enquired** why **her friend was** angry.

Zasada tworzenia pytań w mowie zależnej

Czasowniki wprowadzające:
He / She asked,
He / She wanted to know lub
He / She enquired.

A Pytania ogólne (możemy na nie odpowiedzieć „Tak" lub „Nie") wprowadzamy spójnikiem if lub ***whether*** (bardziej formalne).
B Pytanie szczegółowe wprowadzamy tym samym zaimkiem pytającym (np. ***where***, ***what***, ***when*** itd.), od którego rozpoczynamy pytanie.
C W mowie zależnej przytaczane pytanie zmienia szyk na szyk zdania twierdzącego.

5 Przekształć pytania na wypowiedzi w mowie zależnej.

Julia: *'Did you read this book last summer?'*
Mark: *Julia asked* if I had read that book the previous summer.

1 **My friend:** 'Will you help me organise the competition?'
My friend wanted to know if / whether I would help him / her organise the competition.
2 **The policewoman** (*to a witness*)**:** 'What is your current address?'
The policewoman asked a witness what his / her current address was.
3 **Jarred** (*to his teacher*)**:** 'When was Tower Bridge built?'
Jarred wanted to know when Tower Bridge had been built.
4 **A shop assistant** (*to a customer*)**:** 'Can I help you?'
A shop assistant asked a customer if he / she could help him / her.
5 **The detective:** 'What were you doing at the time of the accident yesterday?'
The detective enquired what we / I had been doing at the time of the accident the previous day.
6 **My mum:** 'Are you doing anything important now?'
My mum wants to know if I am doing something important now.
7 **Jake** (*to Tom*)**:** 'When did you meet Sue for the first time?'
Jake asked when he had met Sue for the first time.
8 **A journalist** (*to a celebrity*)**:** 'Where are you going to have your next concert?'
A journalist enquired where he / she was going to perform his / her next concert.

Powtórzenie

6 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

Mike asked if I would be reading that book *(czy będę czytać tę książkę) the following week.*

1 Mary wanted to know if I understood *(czy rozumiem)* what she had just said.
2 Our teacher announced that we would have a test the following week *(będziemy mieli test w następnym tygodniu).*
3 The news reader said that the hurricane had reached the coast the day before *(huragan dotarł wczoraj do wybrzeża).*
4 They asked in this letter when we were going *(kiedy mamy zamiar)* to visit them.
5 In this commercial they said that that washing powder was the best *(ten proszek do prania jest najlepszy).*
6 My parents asked us if we could come the following Saturday *(czy moglibyśmy przyjść w następną sobotę).*
7 Susan wants to know what I will be doing *(co będę robić)* at 5:15 on Monday.
8 Mike told me that he hadn't had time the previous Tuesday *(nie miał czasu w poprzedni wtorek).*

7 Przekształć poniższe wypowiedzi na mowę zależną.

Jane said: 'What shall we tell him if he calls us tomorrow?'
Jane asked what they should tell him if he called them the following day.

1 **My sister** (*to me*)**:** 'Leave me alone!'
My sister told me to leave her alone.
2 **Harry:** 'I didn't break the window.'
Harry said he hadn't broken any window.
3 **Frank** (*to me*)**:** 'My sister can't talk to you right now.'
Frank told me his sister couldn't talk to me then.
4 **George** (*to Sue*)**:** 'How much time do we have?'
George wanted to know how much time they had.
5 **Mike:** 'Where have you been?'
Mike wanted to know where I / we had been.
6 **Mary** (*to Danny*)**:** 'Did you see Jane and Jill two days ago?'
Mary asked Danny if he had seen J&J two days before.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

2 Jacob says (that) first-aid courses are really useful.
3 The head teacher told us (that) their / our school had prepared a lecture on their / our famous graduates.
4 Mary said (that) she couldn't help me the next / the following day.
5 Mike told the group (that) lunch was being served in their canteen.
6 Jane said to Laura (that) she had bought a fantastic dress the day before / the previous day.
7 Harry said (that) they were organising a farewell party for James the following weekend.
8 The doctor told the patient (that) he / she had been taking the medicine for too long and asked him / her not to take it for at least a month then.

129

R 10 Mowa zależna — Reported speech

Sprawdź się!

1 Uzupełnij poniższe zdania, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.

'I've just seen Diane,' Mark told me yesterday.
Mark told me yesterday that he had seen Diane.

1 'Rob moved out two days ago,' Claire told me yesterday.
Claire told me yesterday that Rob had moved out two days before.
2 'This time next week, we'll by lying on the beach,' said Mary.
Mary said that this time the following week they would be lying...
3 'I've just finished painting,' said Pete.
Pete said he had just finished painting.
4 'We had been friends for a long time before we got married,' Mary told her best friend.
Mary told her best friend they had been friends ... before they got married.
5 'What time does the meeting start?' asked Mrs Brown.
Mrs Brown asked what time the meeting started.
6 'Do you think you will make it on time tomorrow?' they asked me yesterday.
They asked me yesterday if / whether I thought I would make it on time today.
7 'Talk to them as soon as possible,' my mum said to my sister.
My mum told my sister to talk to them as soon as possible.
8 'Don't leave your baggage unattended,' a ground staff member said to us.
We were told not to leave our baggage unattended.

Więcej o mowie zależnej IF / WHETHER + krótkie odpowiedzi

2 Porównaj poniższe przykłady. Jakie są angielskie odpowiedniki w mowie zależnej polskiego „czy"? Z jakim angielskim odpowiednikiem polskiego „czy" możliwe jest użycie bezokolicznika?

1 I asked my dad **if / whether I could** use his car and he said I couldn't.
2 Then I asked my dad **whether or not he would** give me a lift and he replied he wouldn't.
3 So, eventually, I asked my dad **whether to go** by bus **or** just walk.

3 Uzupełnij poniższe zdania według przykładu.

I asked my boyfriend if / whether *he had done the washing-up and he assured me he* had.

1 When they asked me if / whether I was ready, I said I wasn't and added that I needed five more minutes.
2 I asked her whether or not she would help me and she willingly replied she would.
3 When Phil asked Pam if / whether she spoke any German, she said that, unfortunately, she didn't.
4 Martha asked her dad whether she should have apologised to her friend or not and he said she shouldn't if it wasn't her fault.
5 When I was asked if / whether Jimmy would make it on time, I replied that most probably he wouldn't as he is always late.
6 They asked me if / whether I had finished and I replied that luckily I had.

Angielskie odpowiedniki w mowie zależnej polskiego „czy"? – if, whether
Z jakim angielskim odpowiednikiem polskiego „czy" możliwe jest użycie bezokolicznika? – whether

Czasowniki modalne w mowie zależnej

4 Na podstawie relacji Claire z rozmowy z Frankiem oraz relacji Viv z rozmowy z Joshem przytocz bezpośrednie słowa Franka i Josha. Następnie uzupełnij reguły, wybierając jedną z możliwości podanych *pochyłym drukiem*.

Czasowniki modalne w mowie zależnej

Claire: *… And then Frank said he **might** be away for quite a while … When I remarked that perhaps we **should** take a break, he just said we **needn't** hurry and added I **mustn't** lose faith in us. He also told me it **would** be nice if I **could** visit him one day.*

Frank to Claire: I might be away for quite a while. You needn't hurry and you mustn't lose faith in you. It would be nice if you could visit me one day.

Zatem:

W mowie zależnej czasowniki modalne ***might*, *should*, *needn't*, *mustn't*, *would*, *could*** *podlegają / nie podlegają* regułom następstwa czasów.

Natomiast:

Viv to Meg: *… And then Josh asked if he **should** help me. He said he **could** give me a lift and that he **would** pick me up at 8. And then he also asked if he **might** see my garden one day.*

Josh to Viv: _____

Czasowniki modalne ***can*, *will*, *may*, *shall*** *podlegają / nie podlegają* regułom następstwa czasów.

5 Zwróć uwagę na poniższe przykłady. Jak zachowuje się czasownik modalny *must* w mowie zależnej w zależności od znaczenia?

Forma *must* w mowie zależnej

- *'I **must** really be in love.'*
  *Claire said she **must** really be in love.*

ale:

- *'According to my doctor I **must** lose a few pounds.'*
  *Claire said she **must** / **had to** lose a few pounds.*

6 Wybierz poprawną formę.

Pete said he will go (would go) there the following day.

1 Alex said she *may / might* see me the next day.
2 They told Jane she *mustn't / wouldn't have to* enter the building as it was dangerous.
3 We informed the manager we *shall / should* take a day off.
4 Josh said they *must / had* to be late again.
5 The teacher remarked that I *should make / should have made* more effort in the future.
6 Pete complained he *must get up / had to get up* at 5 the previous day.
7 They said we *could go / could have gone* to Greece or Italy but it was up to me to choose.
8 Lizzie said that fortunately she *didn't have to / mustn't* take a loan.
9 Fortunately, my mum told us we *needn't help / needn't have helped* her so we ended up watching TV.
10 On Monday Pete said he *can / could* see me on Wednesday. Today is Friday and he didn't even call me.

Shall I help you? I can give you a lift, I will pick you up at 8. May I see your garden one day?

130

Tryby warunkowe w mowie zależnej

7 **Pamiętając, że *can*, *will*, *may*, *shall* podlegają regułom następstwa czasów w mowie zależnej, wpisz brakujące elementy w poniższych zdaniach warunkowych.**

1 *'If Kate **doesn't have** such a heavy workload next year, she **will be** more relaxed. It's good that this year is just about to end.'*
*Mark remarked that if Kate **didn't have** such a heavy workload, she* would be *be more relaxed.*

2 *'If Kate **didn't have** such a heavy workload next year, she **would be** more relaxed. Wishful thinking …*
*Mark remarked that if Kate **didn't have** such a heavy workload the following year, she* would be *more relaxed.*

3 *'If Kate **hadn't had** such a heavy workload last year, she **would have been** more relaxed.*
*Mark remarked that if Kate **hadn't had** such a heavy workload the previous year, she* would have been *more relaxed.*

8 **Uzupełnij poniższe zdania w mowie zależnej, tak aby prawidłowo odzwierciedlały wyjściowe zdania warunkowe.**

⇢ *'If I were you, I would tell them the truth as soon as possible,' said Pete.*
Pete said that if he were me, he would tell *them the truth as soon as possible.*

1 'What will happen if I fail the upcoming test?' Fiona asked me.
Fiona asked what would happen if she failed the upcoming test.

2 'If you hadn't started revising at the last minute, you would be sure to pass the test with flying colours,' I replied.
I replied that if she hadn't started revising …, she would be sure to pass… with flying colours.

3 'You're right. If I get through it, I will spend two hours with my books every day,' said Fiona.
Admitting that I was right, Fiona promised that if she got through it, she would spend two hours every day with books.

4 If I were you, I wouldn't make empty promises,' I just said.
I just said that if I were her, I wouldn't make empty promises.

Inne czasowniki wprowadzające w mowie zależnej

9 **Czasownikami w ramce zastąp *say*, *tell*, *ask*.**

advise • admit • regret • refuse • reply • complain • agree • promise • deny • offer • apologise • object • wonder

⇢ *My younger brother said I shouldn't worry so much.*
My younger brother advised me not to worry *so much.*

1 Tania asked herself what she should do in that situation.
Tania wondered what she should do in that situation.

2 Tim said he was sorry for missing the deadline.
Tim apologised for missing the deadline.

3 Mark said he could do the shopping for us.
Mark offered to do shopping for us.

4 Sonia told Eric she wouldn't lend him any money again.
Sonia refused to lend Eric any money again.

5 Pat said she should have studied more.
Pat regretted not studying more.

6 Dan told me it was OK for him to go by taxi.
Dan agreed to go by taxi.

7 Alex told me she hadn't touched my laptop.
Alex denied touching my laptop.

8 My mum said she would never get me a dog.
My mum objected to getting me a dog.

10 **Wykorzystując wyrazy podane w nawiasach, utwórz zdania w mowie zależnej.**

⇢ *'I don't want to go out tonight,' said Jim. (Jim / not / feel like)*
Jim said he didn't feel like going out *that night.*

1 'Yes, I left the door unlocked this morning.' (*My son / admit*)
2 'I can give you a lift if you want.' (*My friend / offer*)
3 'I want to see the shop manager now.' (*My dad / demand*)
4 'Don't touch this pot! It's really hot.' (*My mum / warn*)
5 'You passed the exam with flying colours! Well done!' (*My gran / congratulate*).
6 'You really must see our new flat.' (*Sarah / insist*).

Sytuacje nie wymagające zmiany czasów

11 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie dopasuj do nich reguły A lub B:**

1 'I **don't want** to go to the dentist.'
My friend keeps saying she **doesn't want** to go to the dentist.

2 '**I'm getting** married next Saturday.'
My daughter has just announced **she's getting** married next Saturday.

3 'The earth **goes** round the sun.'
He said the earth **goes** round the sun.

Mowa zależna nie wymaga następstwa czasów, jeżeli:

A coś, o czym mówił pierwszy rozmówca jest nadal prawdą, kiedy wypowiedź jest relacjonowana.
Przykład: 3

B zdanie wprowadzające jest w czasie teraźniejszym lub przyszłym.
Przykłady: 1, 2

Powtórzenie

12 **Wykorzystując czasowniki podane w nawiasach, utwórz zdania w mowie zależnej.**

⇢ *'Are you hungry?' (ask / want to know / enquire)*
He asked me / He wanted to know / He enquired if I was hungry.

1 'Have you finished?' (*ask / want to know / enquire*)
2 'Why don't you take a couple of days off next week?' (*advise / ask / suggest / insist*)
3 'I might be able to give you a hand tomorrow.' (*say / offer / promise*)
4 'You look absolutely fantastic in red!' (*exclaim / admit*)
5 'If you don't hurry up, you're bound to miss the bus.' (*warn / complain / advise*)
6 'I don't want to talk about it.' (*refuse / disagree / object*)

1 I asked / wanted to know / enquired if he / she / they had finished.
2 He advised / asked me to take a couple of days off the following week.
He suggested I should take a few days off… / He insisted on my taking a few days off …
3 He said he might help me the next day. / He offered / promised to help me…
4 I exclaimed / admitted that she looked absolutely fantastic in red.
5 He warned me that I was bound to miss the bus if I didn't hurry up.
He advised me to hurry up or I would miss the bus.
He complained about my being so slow and said that if I didn't hurry up I would certainly miss the bus.

1 My son admitted having left / that he had left the door unlocked that morning.
2 My friend offered to give me a lift.
3 My dad demanded to see the shop manager immediately.
4 My mum warned me not to touch that pot as it was really hot.
5 My gran congratulated me on passing the exam with flying colours.
6 Sarah insisted on my / our seeing her new flat. / Sarah insisted that I / we should see her new flat.

6 She refused to talk about that.
She disagreed with me and said she didn't want to talk about the problem.
She objected to talking about that / the problem.

131

P 11 Zdania względne — Relative clauses

Zdania definiujące

1 Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij ramkę zaimkami względnymi.

1 The sandwich **which / that is in the fridge** is for you.
2 I talked to the neighbour **whose dog barks all night long**.
3 Samantha has a boyfriend **who is in the army**.
4 The office **where Greg works** is close to the National Gallery.
5 The club **where I used to meet my friends** closed down last month.
6 I will always remember the moment **when Ang Lee received the Oscar for** *Life of Pi*.

Tworzenie zdań względnych definiujących

A Elementem zdań względnych definiujących jest zdanie definiujące podmiot zdania głównego (np. *boyfriend*, *the club*, *the moment*). Podmiot ten zostaje dokładniej zdefiniowany poprzez wprowadzenie informacji koniecznej do zrozumienia sensu zdania głównego.

B Informacja definiująca podmiot zdania głównego **nie może być oddzielona przecinkami** od zdania głównego. (Przecinkami wydziela się ze zdania głównego te elementy zdania, bez których zdanie może dalej istnieć i być zrozumiałe.)
osoby – who / that
rzeczy / zwierzęta – which / that

Uwaga!
Zwierzęta, którym nadano imiona, często są traktowane jak członkowie rodziny – wtedy, mówiąc o nich używamy zaimka *who*.
czas – when
miejsce – where
przynależność – whose

Zdania niedefiniujące

2 Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij ramkę zaimkami względnymi.

1 John Paul II, **who was born in Wadowice**, died in 2005.
2 Lemon juice, **which is rich in vitamin C**, is too sour for my taste.
3 Dolly, **who lived for six years only**, was cloned by scientists from Scotland.
albo
A sheep called Dolly, **which lived for only six years**, was cloned by scientists from Scotland.
4 I called Laura at 2 am, **which was a mistake**.
5 I am going to Cleveland, Ohio, **where my friends** are working at a summer camp.
6 Jason met Sarah last spring, **when the cherry trees were in bloom**.
7 William, **whose wife had just given birth**, expected his son to be king one day.

Tworzenie zdań względnych niedefiniujących

A Jeżeli podmiot zdania głównego jest dobrze znany, oczywisty (np. *John Paul II* czy *Cleveland*, *Ohio*), informacja w zdaniu względnym podana jest dodatkowo i nie służy zidentyfikowaniu podmiotu zdania głównego.

B Taka informacja **musi być oddzielona przecinkami** od zdania głównego; jest tylko informacją wtrąconą, a zdanie główne może bez niej istnieć i być bez niej zrozumiałe.

C W tym typie zdań względnych **nie jest możliwe** zastąpienie zaimka (***who***, ***what***, ***which***, ***where***) słowem ***that***.
osoby – who
rzeczy / zwierzęta – which
czas – when
miejsce – where
„co" – which
przynależność – whose

1 B
2 A

3 Połącz zdania (1, 2) z ich interpretacją (A, B). Które ze zdań jest zdaniem względnym definiującym, a które niedefiniującym?

1 Sue's son, who is sixteen, can get his driving licence at last.
2 Sue's son who is sixteen can get his driving licence at last.

A ponieważ informacja ***who is sixteen*** jest niezbędna do zdefiniowania podmiotu, oznacza to, iż ***Sue*** ma kilku synów.

B ponieważ informacja ***who is sixteen*** nie jest niezbędna do zdefiniowania podmiotu, oznacza to, iż ***Sue*** ma jednego syna.

4 Wyjaśnij różnice w znaczeniu między parami zdań.

1a James who normally repairs my car has had an accident.
1b James, who normally repairs my car, has had an accident.
2a Our French teacher, who also speaks Chinese, is the nicest person we've ever met.
2b Our French teacher who also speaks Chinese is the nicest person we've ever met.
3a The Scottish island, which was the home of a rare flower, was visited by many tourists every summer.
3b The Scottish island which was the home of a rare flower was visited by many tourists every summer.

5 Wybierz poprawną możliwość.

This is the hospital ___ my twins were born.
A *when* B *that* C *where*

1 She is the woman ___ presents the 6 o'clock news.
A whose B which C who

2 Is that the author ___ brother died in the Himalayas?
A whose B which C that

3 *Harry Potter and the Philosopher's Stone*, ___ was published in 1997, was a great literary success.
A who B which C that

4 This is the company ___ I work.
A who B where C that

5 Our dog, ___ we had for twelve years, won prizes at international shows.
A who B which C that

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1a James who normally repairs my car has had an accident. – Jamesów jest wielu, dlatego musimy go zdefiniować informacją, iż chodzi o tego, który naprawia mój samochód.
1b James, who normally repairs my car, has had an accident. – James jest znany rozmówcy i nie ma potrzeby definiowania go, gdyż i bez tej informacji wiadomo, o którego Jamesa chodzi.

2a Our French teacher , who also speaks Chinese, is the nicest person we've ever met. – z tego wynika, iż mamy jednego nauczyciela francuskiego
2b The French teacher who also speaks Chinese is the nicest person we've ever met. – Musimy zdefiniować, o którego nauczyciela nam chodzi, podając informację, iż zna on chiński.

132

6 **Uzupełnij poniższe zdania słowami *who*, *which*, *whose*, *that*, *when*, *where*.**

⇢ *The man* who / that *lives across the road spent five years working for NASA.*

1 The picture which / that I have chosen shows a couple sitting in an expensive restaurant.
2 George forgot to send his date a card on St. Valentine's day, which did not impress her at all.
3 The years when I lived in Paris were the happiest ones of my life.
4 Is this the city where your friends would like to spend their holidays?
5 Susan, whose inability to keep a secret was well known, told the whole class what Jill had done.
6 The lady who / that is holding a microphone in the picture is probably a singer.
7 The sculpture which / that we were looking at seemed unfinished.
8 Would you like to talk to the singer whose new album received several awards?

7 **Połącz poniższe zdania w zdania podrzędne. W niektórych zdaniach możliwe są dwa warianty.**

⇢ *This is the new Mercedes. All the critics love it.*
This is the new Mercedes which / that all critics love.

1 This was John's flat. He lived here when he worked at the hospital.
This is the flat where John lived when he worked at the hospital.
2 Kate won an important tennis competition. It was a real surprise as she is only 13.
Kate won an important tennis competition, which was a real surprise as she was only 13 years old.
3 Claire showed me her new dress. She had bought it in the autumn sales.
Claire showed me her / the new dress which she had bought in the autumn sales.
4 My company is a model of success. It exports machinery all over the world.
My company, which exports machinery all over the world, is a model of success.
5 The man is on holiday. I'm driving his car.
The man whose car I'm driving is on holiday.
6 I went to school with a girl. She is a famous actress now.
A girl I went to school with is a famous actress now.
7 Members of the team will get a special bonus. Their hard work contributed to our success.
Members of the team whose hard work contributed to our success will get a special bonus.
8 My friends are really good at imitating the characters' voices. Their kids are into cartoons.
My friends, whose kids are into cartoons, are really good at imitating the characters' voices.
9 Sharon Stone is an intriguing actress. Sharon Stone has just received a special award at the international meeting of Nobel Peace Prize winners in Warsaw.
Sharon Stone, who is an intriguing actress, has just received...
10 My cousin Agnes loves cats a lot. Last week Agnes adopted two little kittens: Janek and Marusia.
(jeśli mamy więcej kuzynek o tym imieniu)
My cousin Agnes who loves cats last week adopted... /
(jeśli mamy tylko jedną kuzynkę o tym imieniu)
My cousin Agnes, who loves cats, last week adopted...

Powtórzenie

8 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski. Wpisz przecinki tam, gdzie to konieczne.**

⇢ *There are many reasons* why *(dla których) this topic should be discussed.*

1 I have no idea to whom this book belongs / who this book belongs to. (*do kogo należy ta książka*).
2 Was this the professor whose lectures (*którego wykłady*) were so boring?
3 Are these the pictures from the winter holidays when they went skiing. (*kiedy oni pojechali na narty*) in the Alps?
4 One of Susan's brothers ..., who lives abroad, (*który mieszka za granicą*) has never learnt any foreign languages.
5 They are going to sell the villa villa, which (*co jest*) a real nightmare for them.
6 They are going to sell the villa villa which is (*która jest*) too expensive for them to maintain.
7 The woman who was just calling (*która właśnie dzwoniła*) wanted to speak to Jeremy.
8 Is this the house where that / the famous politician lived (*gdzie mieszkał ten znany polityk*)?

9 **W poniższych zdaniach wpisz przecinki tam, gdzie to konieczne, i uzasadnij ich użycie.**

⇢ *Mont Blanc which is the highest peak in Europe is quite dangerous for inexperienced climbers.**

* Zdanie bez przecinków jest błędne, ponieważ istnieje tylko jeden najwyższy szczyt Europy Mont Blanc i nie ma potrzeby definiowania go. W tym przypadku trzeba wstawić przecinki oddzielające zdanie głowne od zdania podrzędnego, wtrąconego, zawierającego (tylko) dodatkową informację.

1 The Eiffel Tower which is in Paris still attracts many tourists every year.
2 My favourite mug which I received as a present from my friend has lovely flowers painted on it.
3 Joe's father who is an excellent basketball player wants to become a head coach.
4 The place where we spent our last holidays is absolutely delightful.
5 My uncle whose daughter I met yesterday has just bought a house in Arizona.
6 In the Tatras where I live the air is crystal-clear.
7 The girl that I mentioned earlier has a very strong voice.
8 Your grandpa whom you really owe a lot deserves your respect.

10 **Napisz własne zdania o meteorycie czelabińskim, zwracając uwagę na to, aby były gramatycznie i logicznie poprawne.**

1 The Chelyabinsk meteorite which _____
2 The meteorite whose _____
3 The place where _____
4 The light that _____
5 The energy _____
6 About 1500 people who _____

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

133

R 11 Zdania względne — Relative clauses

Zaimki można opuścić w zdaniach:
1, 4, 5, 6, 8.

A friend is someone with whom you dare to be yourself.
FRANK CRANE

Sprawdź się!

1 Uzupełnij poniższy tekst odpowiednim zaimkiem względnym. Tam, gdzie to możliwe, podaj dwie możliwości.

The place where *we spend every summer is off the beaten track.*

Do you know that Mark, 1 who / whom you met at my party, has moved out from his flat in the centre, 2 which I think is a bit unreasonable. The place 3 where he lives now is forty minutes' drive from my place, so gone are the times 4 when we met up for a jog in the evening. And it's all because of a girl with 5 whom he is madly in love and 6 whose parents didn't let her move in with Mark.

2 W poniższych zdaniach wstaw przecinki tam, gdzie to konieczne, i uzasadnij ich użycie.

My mum who is a teacher is really patient.
My mum, who is a teacher, is really patient.

(Zdanie niedefiniujące, bo wiadomo, o którą mamę chodzi; gdyby nie było przecinków, zdanie to znaczyłoby, że każdy może mieć wiele mam i trzeba zdefiniować, o której mówimy.)

1 My best friend Monica whom you met last week is now living in London.
2 I believe Peru is the place where I'd like to spend my next holiday.
3 Who's the girl that you've just been talking to?
4 Kate's dad who is a doctor is absolutely dedicated to his work.
5 My sister who is ten years older than me has just got her first job.
6 Jack has just graduated which makes his parents so proud.

1 My best friend Monica, whom you met last week, is now living in London. (non-defining relative clause)
2 OK - defining clause
3 OK - defining clause
4 Kate's dad, who is a doctor, is absolutely dedicated to his work. (non-defining clause)
5 My sister, who is ten years older than me, has just got her first job. (non-defining clause)
6 Jack has just graduated, which makes his parents so proud. (Zaimek which odnosi się do całego zdania)

Zdania względne z opuszczonym zaimkiem

3 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę, wybierając jedną z podanych *pochyłym drukiem* możliwości. Wpisz do ramki numery przykładów.

1a The tickets seem to be missing.
1b The tickets were on the table.
1c The tickets which were on the table seem to be missing.
2a The tickets seem to be missing.
2b I bought the tickets yesterday.
2c The tickets (which) I bought yesterday seem to be missing.

Opuszczenie zaimka względnego

A Jeśli zaimek względny zastępuje podmiot zdania podrzędnego *może / nie może* być opuszczony.
Przykład: 1c

B Jeśli zaimek względny zastępuje dopełnienie zdania podrzędnego *może / nie może* być opuszczony.
Przykład: 2c

4 Zaznacz zdania, w których można opuścić zaimek względny. Uzasadnij swoją decyzję.

My friend who lives next door has a great sense of humour. (Nie można opuścić zaimka, ponieważ jest on podmiotem zdania definiującego.)

1 Albania is a place which I've been thinking of visiting.
2 I'd like to comment on the idea which arose at our last meeting.
3 The person who came up to me in the street the other day was an old friend of mine.
4 The reason why the trip was cancelled was hard to believe.
5 The designs which we discussed last week have now been passed on to the production department.
6 The suggestion that he put forward appealed to hardly anyone.
7 The driver who drove on the wrong side of the road was stopped by the police.
8 The address that Sue was given turned out to be wrong.

! '***What*** *you need is love'* = ***The thing that*** *you need is love / All that you need is love.*
Nie: ~~The thing what you need is love. All what you need is love.~~
Po: ***all***, ***everything***, ***something***, ***anything***, ***nothing*** i przymiotnikach w stopniu najwyższym używamy ***that***.
Pete is the most intelligent guy (that) I have ever met.

Przyimki w zdaniach względnych

5 Przeanalizuj poniższe przykłady.

1a (*Formal*) There were a few questions **to which** I didn't know the answers.
1b (*Less formal*) There were a few questions I didn't know the answers **to**.
2a (*Formal*) Luke is a person **with whom** I'd like to spend more time.
2b (*Less formal*) Luke is a person I'd like to spend more time **with**.

Przyimek na końcu zdania
W definiujących zdaniach względnych w języku potocznym możliwe jest przesunięcie przyimka na koniec zdania.

6 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski, zwracając uwagę na miejsce przyimka w zdaniu ze względu na potoczny styl zdań.

I don't know what they're talking about *(o czym oni rozmawiają).*

1 The people _____ (*z którymi pracujesz*) on this assignment are highly qualified.
2 Helen showed us the paintings _____ (*z których była szczególnie dumna*).
3 Do you remember _____ (*o czym Ci powiedziałam*) yesterday?
4 Is that the girl _____ (*w której Pete jest zakochany*)?

1 (who / that) you're working with
2 (which / that) she was especially proud of
3 what I told you about
4 (who / that) Pete is in love with

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Zwróć uwagę na inne wyrażenia zawierające zaimki względne:

1 *I've seen lots of films,* ***none / few / some / several / many / all of which*** *I really enjoyed.*
2 *I've seen two films,* ***both / neither of which*** *I really enjoyed.*
3 *I've met lots of people,* ***none / few / some / several / many / all of whom*** *turned out to be into films as much as I am.*
4 *I've met two people,* ***both / neither of whom*** *turned out to be into films as much as I am.*
5 *'It might rain, in which case, we'll just watch a DVD at home,' said my boyfriend,* ***at which point*** *I realised he simply didn't feel like going out.*
6 ***The reason why*** *he didn't want to go out was that he was exhausted after working all weekend.*

7 Połącz poniższe zdania zwrotami z ramki powyżej i utwórz w ten sposób zdania złożone.

My friend has several pets. She is allergic to all of them.
My friend has several pets, all of which she is allergic to.

1 I bought five light bulbs. Two of them did not work.
…two of which didn't work.

2 At yesterday's party we met quite a lot of people. Some of them we knew already.
…some of whom we knew already.

3 I decided to tell him the truth. At that moment I realised he knew everything.
…at which point I realised he knew everything.

4 She may not know all the rules. In that situation we should explain everything one more time.
…in which case we should explain everything one more time.

5 The estate agent showed them two houses. They didn't like either of them.
…neither of which they liked.

6 I have two friends. I admire them because they're really good at sport.
…the reason why I admire both of them is that they are very good at sport.

WHATEVER / WHENEVER / WHICHEVER

8 Przetłumacz poniższe zdania na język polski, zwracając szczególną uwagę na pogrubione wyrazy.

1 We can do **whatever** you like.
2 We can go **whenever** you want.
3 **Wherever** we stay for the night is fine.
4 **Whoever** comes with us should have a good sense of humour.

Więcej o zdaniach względnych

9 Przeanalizuj poniższe przykłady.

1a Do you know the **woman who is standing** next to Frank?
1b Do you know **the woman standing** next to Frank?

2a Most of **the people who were invited** didn't turn up.
2b Most of **the people invited** didn't turn up.

Zaimki względne ***who / which / that + is / are / was / were*** można opuścić przed imiesłowami (formy *-ing*, *-ed*).

1 whatever – cokolwiek
2 whenever – kiedykolwiek
3 wherever – gdziekolwiek
4 whoever – ktokolwiek

10 Przekształć podane zdania, tak aby użyć zaimków względnych. Przetłumacz zdania wyjściowe na język polski.

I live in a house built 100 years ago.
I live in a house which was built 100 years ago.

1 Do you know the person living next door?
Do you know the person who lives / is living next door?

2 Built in the 12th century, the castle was in a really bad condition.
The castle, which was built in the 12th century, was in a really bad condition.

3 Anyone entering the building site is required to wear a hard hat.
Anyone who enters the building site is required to wear a hard hat.

4 Locked out, Jerry had no idea how to get inside his flat.
Jerry, who was locked out, had no idea how to get inside his flat.

Powtórzenie

11 Wybierz poprawną możliwość. Więcej niż jedna odpowiedź może być poprawna.

The reason _____ *they didn't turn up is still unclear.*
A *which* B *why* C *when* D *where*

1 You can choose _____ you like. It's up to you.
A why C all what
B whatever D the thing that

2 We can eat out _____ you want.
A anywhere C where
B wherever D in what place

3 I'd like to visit those amazing places, _____ have never been featured in guidebooks.
A some of which C none of which
B some of them D none of them

4 We've been trying to remember _____ we agreed on yesterday.
A which C what
B the things that D that what

12 Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.

There are two options to choose from and both are equally interesting. **OF**
There are two options to choose from, both of which *are interesting.*

1 We will get the results tomorrow. We will get in touch with the candidates immediately. **POINT**
We will get the results tomorrow, at which point we'll get in touch with the candidates.

2 There were a lot of people present but most of them were not interested in what was going on. **WHOM**
There were a lot of people present, only a few / some of whom were interested in what was going on.

3 When we arrived at the party at 11 pm, there were hardly any people there. **TIME**
We arrived at the party at 11 pm, by which time most of the people had left.

4 I was offered a couple of solutions but I didn't find any of them interesting enough. **WHICH**
I was offered a couple of options, none of which I found interesting enough.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

135

P 12 Rzeczowniki – policzalne i niepoliczalne, liczba pojedyncza i mnoga

Nouns – countables & uncountables, singular & plural

Rzeczowniki policzalne i niepoliczalne

1 Rzeczowniki policzalne:

A są nazwami poszczególnych rzeczy, ludzi, roślin, zwierząt itp., czyli obiektów, które mogą zostać policzone,

B poprzedzane są ***a*** / ***an***, liczebnikami lub określeniami ilości wskazującymi na ich policzalność (np. ***many***, ***a few***),

C mają liczbę mnogą.

A woman *in* ***a red dress*** *was walking her* ***three dogs*** *in the park.*

2 Rzeczowniki niepoliczalne:

A są najczęściej nazwami materiałów / substancji (stałych, ciekłych, gazowych), pojęć abstrakcyjnych itp., które nie mogą zostać policzone,

I've got plenty of ***gold*** *but I can't buy* ***love****.*

B nie mają liczby mnogiej. Wiele z nich można uczynić „policzalnymi" poprzez dodanie określeń ilości / pojemności.

bread – ***a slice*** */* ***a loaf*** *of bread*
water – ***a bottle*** */* ***a glass*** *of water*
sugar – ***a bag*** */* ***a spoonful*** *of sugar*
butter – ***a packet*** *of butter*
chocolate – ***a bar*** */* ***a piece*** *of chocolate*
juice – ***a glass*** */* ***a bottle*** */* ***a carton*** *of juice*
jam – ***a jar*** *of jam*
toothpaste – ***a tube*** *of toothpaste*
coffee – ***a cup*** *of coffee*
information / advice – ***a piece*** *of information / advice*
luggage – ***an item*** *of luggage*
hair
money

!

a coin *ale:* **money**
a suitcase *ale:* **luggage**
a chair *ale:* **furniture**

1 Połącz nazwy produktów z nazwami ich opakowań / porcji.

a slice of bread

jam • baking powder • sparkling water • cheese • tea • toothpaste • oil • bread • chocolate • milk • peanut butter • crisps • ham • champagne • sugar • apple juice • advice

1 a carton of milk, apple juice
2 a glass of sparkling water, oil, milk, wine, champagne, sugar
3 a bottle of wine, champagne, milk, apple juice
4 a bar of chocolate
5 a jar of jam, peanut butter
6 a loaf of bread
7 a tube of toothpaste
8 a (tea)spoonful of jam, baking powder, oil, sugar
9 a slice of cheese, bread, ham
10 a piece of advice
11 a cup of tea
12 a packet crisps, sugar

2 Dobierz odpowiednie określenie ilości do rzeczownika niepoliczalnego.

Could I have a (packet / loaf) of bread?

1 If you want to pass this test, let me give you *a piece / an item* of advice.
2 We only allow one *item / bag* of hand luggage on our flights.
3 We have just received an important *piece / slice* of information for your investigation.
4 I always have a *glass / jar* of milk before I go to bed.
5 This *packet / tube* of toothpaste is almost finished.
6 Shall we have a slice of chocolate cake and *a cup / jar* of coffee?

1 Rzeczowniki, które występują tylko w liczbie pojedynczej:

A rzeczowniki, które kończą się na ***-s***:
news, ***draughts***, ***means of transport***
No ***news*** *is good* ***news****.*
The trolley bus is quite a slow ***means of transport****.*

B rzeczowniki, które kończą się na ***-ics***:
politics, ***mathematics***, ***athletics***
Mathematics *is not as difficult as it seems.*

2 Rzeczowniki, które występują tylko w liczbie mnogiej:

A rzeczowniki typu:
trousers, ***pyjamas***, ***scissors***, ***glasses***, ***jeans***, ***shorts***
ale:
a pair *of scissors,* ***a pair*** *of glasses*
Where ***are*** *my* ***scissors****?*
There ***is another pair of scissors*** *on the table.*

B rzeczowniki, które zawsze wyrażają mnogość, wielość:
belongings, ***clothes***, ***contents***, ***earnings***, ***funds***, ***goods***, ***outskirts***, ***savings***, ***stairs***, ***surroundings***, ***congratulations***
My ***earnings are*** *too low.*
ale:
My ***salary is*** *too low.*

C rzeczowniki zbiorowe określające (w tym narodowości):
cattle, ***police***, ***the French***, ***the Spanish***, ***the Dutch***.
The Spanish *often work till late in the evening after the siesta.*

3 Wybierz poprawną formę czasownika.

Is / Are this news reliable?

1 What colour *is / are* these trousers?
2 The French usually *treats / treat* cyclists with great respect.
3 The outskirts of our city *has / have* never looked so nice, which is why new people are moving into the area.
4 *Is / Are* Mathematics difficult for you?
5 Those sunglasses *is / are* so expensive. You're just paying to wear a brand name!
6 My belongings *was / were* stolen while I was swimming in the sea.
7 What *is / are* the news?
8 Sean's savings *has / have* been deposited in a high-interest savings account.
9 Politics *is / are* not my area of interest.
10 The surroundings of Eilean Donan Castle *is / are* absolutely amazing.

136

Liczba mnoga rzeczowników

Tworzenie liczby mnogiej rzeczowników

A Liczbę mnogą rzeczowników policzalnych tworzymy poprzez dodanie końcówki:

-s – np. *boyfriend – boyfriend**s***

-s – jeżeli rzeczownik kończy się na literę „y” poprzedzoną samogłoską np. *day – day**s***

-es – jeżeli rzeczownik kończy się na literę „y” poprzedzoną spółgłoską, a „y” zamieniamy na „i” np. *baby – bab**ies***

-es – jeżeli rzeczownik kończy się na „sh”, „ch”, „s”, „ss”, „x” lub „z”, np. *boss – boss**es**, box – box**es**, watch – watch**es**, bus – bus**es***

-es – w niektórych rzeczownikach zakończonych na „o”, np. *hero – hero**es**, potato – potato**es***

-es – w niektórych rzeczownikach zakończonych na „f” lub „fe”, a końcówki te zamieniamy na „v” np. *elf – el**ves**, loaf – loa**ves**, knife – kni**ves***

B Niektóre rzeczowniki mają **nieregularną liczbę mnogą**, np.

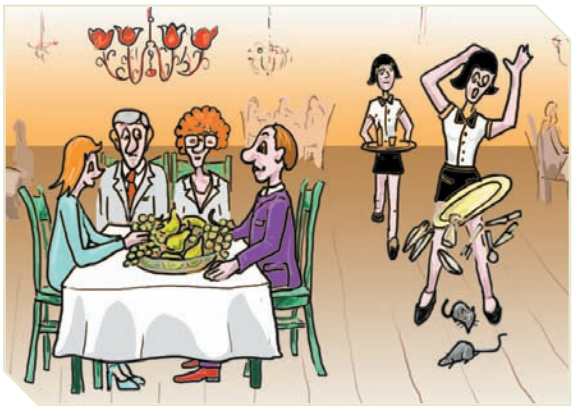
man – men	***foot – feet***
woman – women	***tooth – teeth***
child – children	***goose – geese***
person – people	***mouse – mice***

C Rzeczownikami, które nie zmieniają formy w liczbie mnogiej są ***fish*** oraz ***fruit***, chyba że w zdaniu będziemy wymieniać konkretne przykłady ryb czy owoców.

*Generally I like **fish**, but I hate **fishes** such as eel or herring.*

I believe ***fruit*** should be eaten every day and I especially like ***fruits*** such as bananas or apples.

4 Uzupełnij opis obrazka, podając liczbę mnogą rzeczowników podanych w nawiasach.

The picture shows four people (*person*) at a table in a restaurant: two 1 ladies (*lady*) and two 2 gentlemen (*gentleman*). On the table there are a lot of 3 fruit (fruit), like 4 grapes (*grape*) and 5 pears (*pear*). In the background there are two 6 waitresses (*waitress*). One of them has just dropped some 7 dishes (*dish*) and 8 knives (*knife*) because she is scared of two little 9 mice (*mouse*) running around her 10 feet (foot).

5 Uzupełnij zdania rzeczownikami w liczbie mnogiej.

⇢ *This thief was caught by two* policewomen. *(policewoman).*

1 In some countries (*country*) people work six days (*day*) a week.
2 There are plenty of buses (*bus*) going to the centre.
3 Take two tomatoes (*tomato*) and ten leaves (*leaf*) of basil, a little bit of oil and you have a nice salad.
4 I can't walk any longer! My feet (*foot*) hurt so much!
5 Be careful with these boxes (*box*)! There are crystal glasses (*glass*) in them!
6 I don't like mice (*mouse*) because they have sharp teeth (*tooth*).
7 'We've heard that a million monkeys (*monkey*) at a million keyboards (*keyboard*) could produce the complete works of Shakespeare; now, thanks to the Internet, we know that is not true.' (*Robert Wilensky*)
8 We need at least two new shelves (*shelf*) for all the books (*book*) we have bought this month.

6 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

⇢ *What would you do if I bought* two new pieces of furniture *(dwa nowe meble)?*

1 I have played football for a long time, that's why I have problems with my feet (*stopami*).
2 Sue can give you some interesting advice (*rady*) concerning your work.
3 Can I have two loaves of bread (*dwa chleby*) and a jar of jam (*słoik dżemu*)?
4 Mat still keeps photos of his ex-wives (*zdjęcia swoich byłych żon*).
5 Do you need further information (*dalszych informacji*) on flights to London?
6 If it is a problem, I can carry (*Twoje bagaże*) your luggage.
7 Lady Gaga's (*włosy są*) hair is lovely! The colour is amazing!
8 I take (*dwie łyżeczki cukru*) two spoonfuls of sugar in my tea.

7 Zastąp słowa podane wytłuszczonym drukiem ich liczbą mnogą.

⇢ ~~*Witch*~~ Witches *fly through the sky at midnight on Halloween.*

1 There are many beautiful **bay** bays on the west side of the island.
2 Some **person** people believe that if you catch a goldfish, it must grant you three wishes.
3 **Wolf** Wolves are not usually a danger to tourists, as long as they are aware of a few facts.
4 My parents always taught me '**Lady** before **gentleman**' 'Ladies before gentlemen' when entering a room.
5 I have seven different **fish** fishes in my aquarium.
6 **Potato** Potatoes have been my favourite food since I was a child.
7 Hunting **fox** foxes is not allowed in this part of the country.
8 There are many active **volcano** volcanoes on the islands of Hawaii.
9 Helen started her small farm with just a couple of **goose** geese.
10 How many **sandwich** sandwiches would you like for lunch today?

137

P Gramatyka

Rzeczowniki złożone

Rzeczowniki złożone mogą składać się z:

A dwóch rzeczowników, np. ***a school bus***, ***a post card***, ***a garden chair***, ***a history book***, ***a bathroom***

B przymiotnika i rzeczownika, np. ***a whiteboard***, ***fast food***, ***a frying pan***

C z dwóch rzeczowników i przyimka, np. ***a sister-in-law***

Pisownia rzeczowników złożonych
– dwa słowa pisane razem: ***a bathroom***, ***a whiteboard***
– dwa słowa pisane osobno: ***a history book***, ***fast food***
– słowa pisane z łącznikiem (kreseczką): ***a sister-in-law***

Liczba mnoga rzeczowników złożonych

Tworzenie liczby mnogiej rzeczowników złożonych

A Jeżeli rzeczownik złożony składa się z dwóch rzeczowników, jego liczbę mnogą tworzymy dodając „***-s***" do drugiego rzeczownika np. *garden chair* – ***garden chairs***, *school bus* – ***school buses***

B Jeżeli rzeczownik złożony składa się z przymiotnika i rzeczownika, jego liczbę mnogą tworzymy dodając „***-s***" do rzeczownika, np. *frying pan* – ***frying pans***

C Jeżeli rzeczownik złożony składa się z dwóch rzeczowników i przyimka, końcówkę liczby mnogiej, „***-s***" dodajemy do pierwszego rzeczownika, np. *sister-in- law* – ***sisters- in-law***, *box of matches* – ***boxes of matches***

8 Uzupełnij zdania rzeczownikami w liczbie mnogiej.

I haven't read many history books *(history book).*

1 I will send these two postcards (*postcard*) to my brothers-in-law (*brother-in-law*).
2 I don't think she needs four baking tins (*baking tin*).
3 How many book shops (*book shop*) have they visited to buy her this novel?
4 We'll have four cups of coffee (*cup of coffee*) and two glasses of still water (*glass of still water*).
5 Where are my car keys (*car key*)? I've seen them somewhere.
6 There are a lot of dance schools (*dance school*) in our city. I don't know which one I should choose.

9 Utwórz z podanych wyrazów rzeczowniki złożone (*compound nouns*) i wpisz je przy odpowiednich definicjach.

ship • window • book • ball • double • chair • shop • ~~fast~~ • juice • phrase • space • decker • foot • ~~food~~ • arm • apple

Hamburgers are good examples of this. fast food

1 It's the most popular sport in the world. football
2 A comfortable place to read a book. armchair
3 How are we going to get to Mars? spaceship
4 A drink made from fruit. apple juice
5 London is the place to see this famous red bus. double-decker
6 Where you might see something and be tempted to buy it. shop window
7 It might help when you are in a foreign country. phrase book

10 Wybierz tę formę czasownika, która poprawnie łączy się z rzeczownikiem w zdaniu.

The jeans I bought last month is (are) already too small for me!

1 Why did Jackie have her hair cut in a bob? *It is / They are* much too short.
2 Lost luggage *is / are* always taken to the information desk as passengers usually come here first.
3 The scissors *is / are* over there if you need *it / them* to cut the labels off your jacket.
4 I can't pay for my holiday until the money I transferred into the bank *is / are* on my account.
5 The advice Sue got from her careers counsellor *was / were* very helpful and she began to feel more certain about her future at the company.
6 The information you require *is / are* not available from this office.
7 John told me that the news *was / were* bad, but I didn't realise how bad.

Rodzaj rzeczownika

A Niektóre rzeczowniki w rodzaju męskim mają swoje odpowiedniki w postaci rzeczowników w rodzaju żeńskim:
waiter – waitress
hero – heroine
nephew – niece
prince – princess
widower – widow
bride – groom
host – hostess

B Istnieją też rzeczowniki odnoszące się do obu płci, np. ***cousin*** oraz nazwy niektórych zawodów:
actor – nurse – doctor – lawyer

11 Dopisz rzeczowniki odpowiednio w rodzaju męskim lub żeńskim – odwrotnie do rodzaju rzeczownika podanego w nawiasie.

Susan thinks the life of a queen *(king) is wonderful.*

1 The main hero (*heroine*) of this book lives in London.
2 He was a widower (*widow*) for many years but said he would never remarry.
3 Does she want to work as a waitress (*waiter*)?
4 This is the first time I have seen such a lovely bride (*groom*). She looked gorgeous!
5 The host (*hostess*) of this party is my best friend.
6 My sister has a daughter and a son. They are my niece and nephew (*niece*).

Powtórzenie

12 **Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.**

Our coach needs ___ in the team.

A *two new persons*
B *two new people*
C *two news people*

1 I have a lot of ___. I'm afraid I won't do everything today.
A homeworks
B homework
C homeswork

2 Will there be enough ___ for all our guests?
A garden chair
B gardens chairs
C garden chairs

3 Can you pass me ___ of scissors?
A a pair
B pair
C a piece

4 Passengers may carry up two ___ of hand luggage on intercontinental flights.
A item
B loaves
C items

5 Our savings ___ not sufficient to afford a trip to Brazil.
A is
B are
C isn't

6 Statistics show that the Irish ___ more tea than even the English.
A drinks
B drink
C doesn't drink

7 The technology museum is closed at ___.
A weeks end
B weekend
C weekends

8 Police caught the diamond ___ while they were breaking into the hotel safe.
A thieves
B thief
C thieve

9 My favourite jeans ___ the ones I bought at a rodeo in Canada.
A is
B are
C was

10 With the plums we picked in grandad's garden we were able to make a dozen ___.
A jam jar
B jars of jams
C jars of jam

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

13 **Który wyraz nie pasuje do pozostałych? Wyjaśnij dlaczego.**

box bus potato ~~day~~

*To make plural of **box**, **bus** and **potato** we need to add **-es**; to make the plural of **day** we add only **-s**.*

1 wolf elf knife ~~chief~~
Because ___

2 man tooth ~~spoon~~ person
Because ___

3 match tax cross ~~house~~
Because ___

4 volley ~~fly~~ today toy
Because ___

5 ~~radio~~ potato tomato hero
Because ___

6 actor doctor lawyer ~~bride~~
Because ___

7 brother-in-law passer-by ~~by-stander~~ bar of chocolate
Because ___

8 princess niece ~~widower~~ heroine
Because ___

14 **Zamień rzeczowniki w każdym zdaniu z liczby pojedynczej na mnogą. (Czasem może być konieczna zmiana formy czasownika czy zaimka).**

Can you see the bird on the top of that tree?
Can you see the bird on the tops of those trees?

1 The tennis player sitting in the armchair should be served a cup of tea and a sandwich as soon as possible.
tennis players, armchairs, cups of tea, sandwiches

2 Your watch and phone should be removed when the X-ray is being taken as they may interfere with the result.
watches, phones, X-rays are, results

3 The zoo-keeper was worried about having a fox and a wolf in a cage next to the flamingo.
zoo-keepers were, foxes, wolves, cages, flamingoes

4 My parent-in-law has a special bank account where money is kept for a rainy day.
parents-in-law have, bank accounts, money, days

5 On Friday, fish should be served with a potato and spinach, followed by fresh fruit.
Fridays, fish, potatoes, spinach, fruit

6 An item of furniture was left outside the flat and a thief took it from under my nose.
items of furniture were, flats, thieves, our noses

139

R

12 Rzeczowniki – policzalne i niepoliczalne, liczba pojedyncza i mnoga

Nouns – countables & uncountables, singular & plural

One of the glories of English simplicity is the possibility of using the same word as noun and verb.
EDWARD SAPIR

Sprawdź się!

1 Wykorzystując wyrazy w nawiasach i wprowadzając niezbędne zmiany, np. dodając inne wyrazy, utwórz poprawne zdania.

There were twenty boys (boy) and only two girls (girl) in the class.

1 All the different pieces of information (*information*) and rumours (*rumour*) that Mark had been given a Nobel Prize turned out to be false.
2 I put two kilos (*kilo*) of tomatoes (*tomato*) and a dozen leaves (*leaf*) of fresh basil into a blender.
3 Even young children (*child*) should be shown world famous works (*work*) of art.
4 As I had four items of hand luggage (*hand luggage*) I had to pay extra.
5 I needed two loaves of bread (*bread*), a a jar of honey (*honey*) and a a tube of toothpaste (*toothpaste*).
6 There were only a few people (*person*) missing from the audience so the presenter started the meeting.
7 We still have some room (*room*) to furnish in our new house so let's have a look at those three pieces of furniture (*furniture*).
8 How much money (*money*) do you need? Is £20.00 OK?
9 There were quite a few babies (*baby*) crying on the plane and two passengers (passenger) complained to the stewardesses (*stewardess*) about the noise.
10 None of the passers-by (*passer-by*) could tell which of the two school buses (*school bus*) broke the traffic regulations.
11 Melt two bars of chocolate (*bar of chocolate*) with six spoonfuls of sugar (*spoonful of sugar*). Add a glass of milk.
12 In J.R.R. Tolkien's *Lord of the Rings* Lothlórien is the enchanting forest kingdom of the Elves (*Elf*).

2 Wybierz poprawną odpowiedź.

There is (are) a few books on the table.

1 Physics (has) / have always been one of my favourite subjects.
2 The latest news was / were a real surprise to us.
3 The pyjamas I got yesterday is / (are) really comfortable.
4 Is / (Are) the police still investigating the case?
5 Where is / (are) the scissors I lent you?
6 The outskirts of my town has / (have) changed a lot recently.
7 The French is / (are) proud of their history.
8 In the Himalayas cattle likes / (like) grazing on grasslands.
9 Do you know by any chance where my old jeans is / (are)?
10 Wild geese is / (are) going to come back soon.
11 What is / (are) the funds for renovation of the National Library?
12 The stairs up the Minster Tower in York is / (are) very steep.

Więcej o liczbie pojedynczej i mnogiej rzeczowników

Rzeczowniki o takiej samej liczbie pojedynczej i mnogiej

A niektóre rzeczowniki zakończone na **-s**, np. ***crossroads***, ***series***, ***species***, ***means***

*Endangered **species** are growing in number.*
*The panda is **an** endangered **species**.*

B ponadto rzeczowniki: ***aircraft***, ***deer***, ***fish***, ***fruit***, ***offspring***, ***sheep***

*I like **fruit**.*
*Banana is my favourite **fruit**.*

Uwaga! Rzeczowniki *fish* i *fruit* przybierają także formę ***fishes*** oraz ***fruits*** w liczbie mnogiej, jeśli odnosimy się do różnych gatunków ryb lub owoców, np.:

The smaller fishes with specialised eating and sheltering habits are in danger of extinction.

Liczba mnoga rzeczowników obcego pochodzenia

-is → -es *hypothes-**is** – hypothes-**es**, cris-**is** – cris-**es**, analys-**is** – analys-**es***
-on → -a *criteri-**on** – criteri-**a**, phenomen-**on** – phenomen-**a***
-um → -a *curricul-**um** – curricul-**a**, bacteri-**um** – bacteri-**a***
-us → -i *fung-**us** – fung-**i***

*The global economy has been through **a major crisis**.*
*The global economy has been through **a series of crises**.*
*Experience **is a major criterion** for this post.*
*Age and experience **are the major criteria** for this post.*

!

a person – people
*Chris is looking for a responsible **person** to look after his baby.*

a people – peoples = nation
***The Polish people** performed many acts of heroism during WW II.*
***The peoples of Europe** have always had a lot in common.*

3 Wyrazy podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

I have some new information. (informacji)

1 Watch out! Many accidents happen at this crossroads (*skrzyżowaniu*).
2 The peoples (*narody*) of some parts of the world have had a turbulent history.
3 Paula doesn't like fish (*ryb*), she's much more into meat.
4 All the academic analyses (*analizy*) of the problem of pollution gave me a new insight into the issue.
5 There's no doubt that the plane is the fastest means (*środkiem*) of transport.
6 Before deciding on the best solution, different criteria (*kryteria*) should be considered.
7 Some educational systems offer different curricula (*programy nauczania*) for teachers to choose from.
8 Do you know that two new series (*serie*) of this comedy show have just come out?

140

Rzeczowniki zbiorowe

1 **Rzeczowniki zbiorowe**, które mogą występować w liczbie pojedynczej i mnogiej to:
family*, *committee*, *team*, *club*, *class*, *jury*, *government

*The average Polish **family has** four members.*
*This **committee was** founded in 1999. (jako bezosobowa jednostka)*
ale:
*My **family are** meeting for a barbecue next Sunday.*
*The **committee are** planning to introduce new regulations. (jako grupa osób)*

2 **Wyrażenia w liczbie mnogiej z czasownikiem w liczbie pojedynczej**
*Where **is** that **10 pounds** you promised to give me back?*
***Twenty hours is** a lot of time when you're waiting for something nice to arrive.*
***One of my friends is** getting married.*
***More than one student is / are** going abroad.*

3 **Wyrażenia ilości**
***some / all / a number of / a group of / a couple of / the majority of* + rzeczowniki policzalne**
***A number of** students **are** still doing the task.*
***The majority of** students **have done** the task.*
ale:
***none / neither / any / either of* + rzeczowniki policzalne**
***Neither of** my two sisters **do / does** sport.*
***None of** my friends **speak / speaks** English.*

4 Wybierz poprawną odpowiedź. Czasami obie możliwości są poprawne.

Politics is / are of no interest to me.

1 The majority of students *wants / want* to learn languages.
2 Neither of my friends *has / have* been here before?
3 My class *is / are* planning to meet up again, after ten years.
4 A group of children *is / are* playing hide and seek.
5 Two days *is / are* not enough to redecorate the flat.
6 A number of questions still *needs / need* to be answered.
7 None of the books I have bought *is / are* of any interest.
8 My tennis club *is / are* planning to go on a training camp in the summer.
9 The number of elephants living in the wild *is / are* still decreasing.
10 What *is / are* the criteria for the evaluation of the last report?

5 Uzupełnij zdania za pomocą: *both of…*, *either of…*, *neither of…*, *none of…* .

Two new models of Honda have been shown at the international fair.
Both of them *have a chance to become popular with customers next year.*

1 Many actors had been auditioned for the part of Grey, none of whom met the director's expectations.
2 We had two offers to choose from but neither of them appealed to us.
3 Pete was shown two smartphones and both of them were exactly what he wanted.
4 Either of the two smartphones would answer Pete's needs.

Więcej o rzeczownikach policzalnych i niepoliczalnych

Rzeczowniki abstrakcyjne mogą być **niepoliczalne** (w znaczeniu ogólnym) i **policzalne** (w odniesieniu do konkretnej sytuacji).

*We still have plenty of **time**.*
ale: *I had **a good time** yesterday.*

*I hardly ever have **dinner** at home.*
ale: *I had **a good dinner** yesterday.*

***Life** can be hard sometimes.*
ale: *I had **a great life** at kindergarten.*

*I lacked **experience** for that job.*
ale: *I had **a few great experiences** in India.*

***Education** is a must these days.*
ale: *I got **a good** education in the UK.*

Podobnie: ***sleep** / **a good sleep**, **help** / **a great help***

Powtórzenie

6 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

I need some advice (rad).

1 The majority of my family like (*Większa część mojej rodziny lubi*) cooking and every Sunday we make a delicious dinner together.
2 Supernatural phenomena have always caused (*Zjawiska nadprzyrodzone zawsze powodowały*) a lot of controversy.
3 He has described a lot of his inspiring experiences (*inspirujących doświadczeń*) in his latest book.
4 Only one of the passers-by was (*jeden z przechodniów był*) able to help the injured cyclist.
5 Three weeks is enough (*Trzy tygodnie wystarczą*) to finish this project.
6 We were supposed to get off the bus on the outskirts (*na przedmieściach*) and take a taxi.
7 The French and the Italians (*Francuzi i Włosi*) are famous for their wines and cheeses (*wina i sery*).
8 Every now and then I prepare a delicious breakfast (*smaczne śniadanie*) for my family on Sunday.

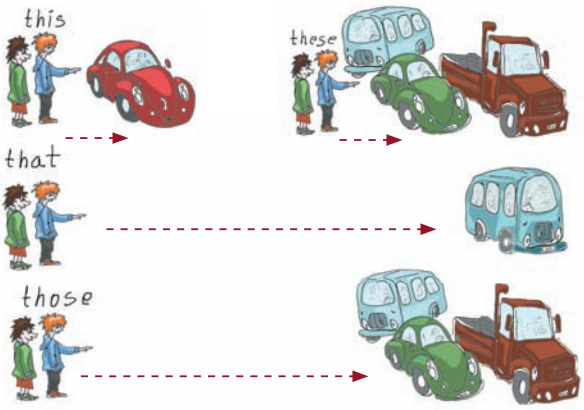
7 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

The picture shows a few women (kobiet).

1 Different hypotheses (*Różne hipotezy*) about the bank robbery have been put forward.
2 These two pieces of research (*Te dwa badania naukowe*) are likely to revolutionise the field of neuropsychiatry.
3 As a student Maria had an interesting life (*ciekawe życie*).
4 Walk to the nearest crossroads (*skrzyżowanie*) and then take any means of transport that runs (*środek transportu, który jedzie*) north.
5 The surroundings were (*Okolica była*) really picturesque so we decided to spend a few more days there.
6 For the party we need six loaves of bread (*bochenków chleba*), two kilos of tomatoes (*dwa kilogramy pomidorów*), some tropical fruits (*kilka gatunków owoców tropikalnych*) and a few / several people (*kilka osób*) to help us with the preparations.

P 13 Zaimki — Pronouns

Zaimek wskazujący (DEMONSTRATIVE PRONOUN: THIS, THAT, THESE, THOSE)

this – ten, ta, to
that – tamten, tamta, tamto
these – te
those – tamte

1 **Uzupełnij zdania zaimkami *this*, *that*, *these*, *those*.**

This *book seems interesting.*

1 Oh, ___this___ dog looks really miserable. Let's take it home.
2 ___These___ people in the picture seem to be disappointed with the weather.
3 I would choose ___this___ jacket as green goes well with my red hair.
4 Look at ___those___ birds over there! They are flying so low that it must be a sign it is going to rain.
5 Ladies and gentlemen, ___this___ is the studio where *Iron Man 3* was made.
6 ___That___ man in the last row looks like Daniel Radcliffe, don't you think?

Zaimek dzierżawczy (GENITIVE, DATIVE, ACCUSATIVE PRONOUNS)

ZAIMEK OSOBOWY	ZAIMEK W FUNKCJI DOPEŁNIENIA	OKREŚLNIK / ZAIMEK DZIERŻAWCZY
I	***me*** (mnie, mi)	***my*** / ***mine*** (mój, moja/e)
you	***you*** (ciebie, tobie)	***your*** / ***yours*** (twój, twoja/e)
he	***him*** (jego, jemu)	***his*** / ***his*** (jego)
she	***her*** (ją, jej)	***her*** / ***hers*** (jej)
it	***it*** (to, temu)	***its*** / ***its*** (tego)
we	***us*** (nas, nam)	***our*** / ***ours*** (nasz/a/e)
you	***you*** (was, wam)	***your*** / ***yours*** (wasz/a/e)
they	***them*** (ich, im)	***their*** / ***theirs*** (ich)

1a *This is* ***my*** *phone.*
1b *This phone is* ***mine****!*
2a *Is this* ***your*** *pen?*
2b *Is this pen* ***yours****?*
3a *No, that isn't* ***her*** *car.*
3b *No, that car isn't* ***hers****.*
4a *These aren't* ***our*** *keys.*
4b *These keys aren't* ***ours****.*

2 **Zastąp słowa zaznaczone pochyłym drukiem zaimkami w funkcji dopełnienia, np. *me*, *you*, *him* itp.**

Peter, I can't find ***your*** *book! Peter, I can't find* it*!*

1 Where is Linda? Our teacher would like to talk to *Linda*.
2 Is this Leo? I didn't recognise *Leo* in this photo.
3 Let's invite *Jason and Jacob* next weekend. They haven't visited *you and me* for ages.
4 Just look at *that kitten*! It's so cute!
5 Where did you see *Peter and Sue* yesterday? I couldn't get in touch with *Peter and Sue* for a month!
6 Could you call *Sarah* tomorrow and remind *Sarah* that we are meeting.

3 **Wpisz brakujące zaimki.**

Is that her *(she) house?*

1 It is ___his___ (*he*) best role and he is proud of it.
2 Don't touch it. This tablet is ___mine___ (*I*).
3 My computer doesn't work properly. Will you let me use ___yours___ (*you*)?
4 This is a 'Recycling Band'. ___their___ (*they*) instruments have been made of recycled materials.
5 My bag is from Paris, where is ___yours___ (*you*) from?
6 This is your bag, isn't it? Have you seen ___mine___ (*I*)?

Zasady tworzenia formy dzierżawczej rzeczowników

Aby powiedzieć, że coś jest czyjeś, lub że coś do kogoś należy, stosujemy dzierżawczą formę rzeczownika.

A **rzeczownik w liczbie pojedynczej + 's**
Sue is proud of her daughter's success.

B **rzeczownik w liczbie mnogiej (z końcówką „s") + „'"**
Sue is proud of her daughters' success.

C **rzeczownik w nieregularnej liczbie mnogiej + 's**
Parents are always proud of their children's success.

D **rzeczownik złożony + 's**
My mother-in-law's garden is the most beautiful in the area.

!

1 *These are* ***Mary's and Jane's*** *friends.* = To są przyjaciele Mary i przyjaciele Jane (osobne grupy, inne osoby)
2 *These are* ***Mary and Jane's*** *friends.* = To są wspólni przyjaciele Mary i Jane.

4 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

When did you see Peter's friends *(przyjaciół Piotra)?*

1 ___My parents' bedroom___ (*Sypialnia moich rodziców*) was completely redecorated during the summer.
2 ___My sister's exam results___ (*Wyniki egzaminu mojej siostry*) meant that she got a place at university.
3 Do ___Betty's parents___ (*rodzice Betty*) and ___Ken's parents___ (*rodzice Kena*) know each other?
4 ___Their children's happiness___ (*Szczęście swoich dzieci*) is the main concern of most parents.
5 ___My neighbour's dog___ (*Pies mojego sąsiada*) always barks at the postman.
6 Is ___Woody Allen's new film___ (*nowy film Woody Allena*) worth seeing?

1 her
2 him
3 them us
4 it
5 them them
6 her her

142

Zaimek zwrotny i emfatyczny (REFLEXIVE, EMPHATIC PRONOUN)

ZAIMEK OSOBOWY	ZAIMEK ZWROTNY „się”	ZAIMEK EMFATYCZNY*
I	*myself*	*myself*
you	*yourself*	*yourself*
he	*himself*	*himself*
she	*herself*	*herself*
it	*itself*	*itself*
we	*ourselves*	*ourselves*
you	*yourselves*	*yourselves*
they	*themselves*	*themselves*

* podkreśla, że podmiot wykonał czynność samodzielnie lub osobiście

1 *I cut **myself** with a knife. I'm so careless!* (zaimek zwrotny)
2 *I did it **myself**! I am so proud.* (zaimek emfatyczny)

3a *We made dinner for **ourselves**.* (zaimek zwrotny)
3b *We made dinner **ourselves**.* (zaimek emfatyczny)

5 Które z zaimków w tych zdaniach są zaimkami zwrotnymi, a które emfatycznymi?

1 Take care of yourself!
2 Stop thinking only about yourself!
3 Does she blame herself for this loss?
4 She herself is to blame for the whole situation.

Zaimki wzajemne: EACH OTHER / ONE ANOTHER

each other / one another = wzajemnie, nawzajem
*They call **each other** very often.*

Porównaj:

1 *Peter and Jake **blamed themselves** for the accident.*
= winili siebie za wypadek, tzn. Peter winił siebie i Jake winił siebie
2 *Peter and Jake **blamed each other** for the accident.*
= Peter winił Jake'a, Jake winił Petera

6 Wpisz zaimek zwrotny, emfatyczny lub wzajemny.

⇢ *Don't think only of* yourself*!*

1 Josh, behave ___yourself___ or else I'll call your parents.
2 Josh and Jake, behave ___yourselves___ or else I'll call your parents.
3 I don't need any help, I'll do it ___myself___.
4 Harry cut ___himself___ while he was shaving.
5 Sarah and Jessica call ___each other___ every evening.
6 Susan hurt ___herself___ while she was trying to open a tin.
7 William finds it difficult to express ___himself___ in Spanish.
8 Tim and Rob haven't talked to ___each other___ for a long time.

Zaimki YOU, ONE, IT, THERE w funkcji podmiotu

Zaimki *you* i *one* jako podmiot domyślny

A Zaimki ***you*** i ***one*** (drugi z zaimków jest bardziej formalny) stosujemy w konstrukcjach bezosobowych, formułując stwierdzenia ogólne: „(nie) powinno", „(nie) należy", „trzeba" itp.
B Po zaimku ***one*** występuje czasownik w 3. osobie l. poj., po *you* – w 2. osobie l.poj.

- ***One** / **You** should never be late for a job interview.* = Nie powinno się spóźniać na rozmowę kwalifikacyjną.
- ***One experiences** / **You experience** Paris with all the senses.* = Paryż odbiera się wszystkimi zmysłami.
- ***One does not** / **You don't need** any knowledge of the legal system to enjoy this book.* = Nie trzeba mieć żadnej wiedzy o systemie prawnym, żeby z przyjemnością czytać tę książkę.

***It* w funkcji podmiotu**

It w funkcji podmiotu stosujemy, podając odległość, pogodę, czas, temperaturę oraz nazywając rzeczy.

It's far from here. ***It's five o'clock.***
It's raining. ***It's an e-book reader.***

***There* w funkcji podmiotu**

Podmiot ***There*** pozwala stwierdzić, że coś się gdzieś znajduje.
Porównaj:

1 ***It's** a table.* = To jest stół.
2 ***There's** a table next to the sofa.*= Stół jest / znajduje się obok kanapy.

7 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

⇢ There isn't *(Nie ma) any dust on the shelves.*

1 There weren't (*Nie było*) any letters for you.
2 You / One can't learn (*Nie można się nauczyć*) karate in a week.
3 Is there (*Czy jest*) much traffic in the city centre?
4 A: Excuse me. What time is it (*jest*)?
B: It is (*Jest*) half past seven.
5 There is no (*Nie ma*) room in the car boot for my suitcase.
6 A: Is it (*Czy to jest*) really your problem?
B: No. But I think that one / you should help (*powinno się pomagać*) friends.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Powtórzenie

8 Wybierz poprawną możliwość.

⇢ *Speak for you (yourself).*

1 Look! *There's / It's* snowing.
2 Look after *herself / yourself.*
3 Is this tablet *my / mine* or *your / yours*?
4 Maggie loves *Shakespeare's* and *Marlowe's / Shakespeare and Marlowe's* poetry.
5 *It's / There's* a new Opel model on display.
6 Ola and Ben had been writing letters to *each other / themselves* for almost five years before they finally met.

R 13 Zaimki — Pronouns

Self-study, in a sense of learning by yourself without anybody teaching you anything, has an enormous value. ROBERT KRAFT, ASTRONOMER

Sprawdź się!

1 Wybierz poprawną możliwość.

Our / Ours house is quite comfortable.

1 Think for *you / yourself!* You shouldn't let others tell you what to do.
2 *You / It* should never give up.
3 I absolutely love *this / these* pair of trousers.
4 *Their / Theirs* daughter attends the same school as *our / ours*.
5 What a happy couple they are! They love *themselves / each other* so much.
6 Kim is staying with *us / ourselves* tonight.
7 My son can tie his shoelaces all by *oneself / himself*.
8 Guys, did you try to solve the problem *yourself / yourselves*?
9 Don't touch that bag! It's not *your / yours*.
10 To enter this area, *someone / one* must have written permission.
11 In Poland *it / there* never snows in summer.
12 *That / Those* bike over there is mine.
13 *It / There* is a nice café round the corner.
14 Why don't you help *yourselves / each other*? Solving this problem together might bring better results.
15 *Neither of / None of* the twins won their match in this tournament.

2 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

My sister's husband (Mąż mojej siostry) is a doctor.

1 What I need is *my friends' advice* (*rada moich przyjaciół*).
2 My mum has always been proud of *our family's achievements* (*osiągnięć naszej rodziny*).
3 *Those women's children* (*Dzieci tamtych kobiet*) attend the same school.
4 I am not allowed to take *my parents' car* (*samochodu moich rodziców*).
5 I really value *Pam's and Mary's opinions* (*opinie Pam i Mary*).
6 What she cannot understand is *her parents-in-law's lifestyle* (*styl życia jej teściów*).
7 *My grandma's apple pie* (*Szarlotka mojej babci*) is the best in the world.
8 *John and Mary's house* (*Dom Johna i Mary*) is the most extraordinary place. It's all very ecological.
9 Please open *your child's rucksack* (*plecaczek twojego dziecka*). I can see a sharp object on the screen – we need to check what it is.
10 Look. This cottage is for sale. Maybe you could write down *the owner's phone number* (*numer telefonu właściciela*).
11 Here it is, in the classified ads column: *caretaker's job* (*praca dozorcy*) available from Monday.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Więcej o zaimku dzierżawczym

Jak inaczej wyrazić przynależność

Zaimek dzierżawczy nie może występować pomiędzy innym określnikiem a rzeczownikiem. Dlatego do wyrażenia przynależności używamy konstrukcji:
determiner + noun + of + pronoun.
a friend of mine
that new plan of Kate's

1 Kim is one of my **brother's colleagues** =
Kim is **a colleague of my brother's** =
Kim is **a colleague of his**.
2 I've met one of **Jill's friends** =
I've met **a friend of Jill's** =
I've met **a friend of hers**.
3 They told me one of their **parents' stories**. =
They told me **a story of their parents'** =
They told me **a story of theirs**.

3 Na podstawie powyższej reguły i przykładów, przetłumacz fragmenty zdań w nawiasach na język angielski.

I met an old friend of mine (mojego kolegę).

1 Mark is a *a cousin of Rose's* (*jednym z kuzynów Rose*).
2 I'd like to see another *painting of Diana's* (*obraz Diany*).
3 What do you think about that *new house of theirs* (*ich nowym domu*)?
4 Let me repeat those *words of yours* (*Wasze słowa*).
5 Why don't we go out to that *old cafe of ours* (*naszej starej kawiarni*)?
6 I met that *new girlfriend of his* (*jego nową dziewczynę*).

4 Przekształć zdania według wzoru.

I have met one of Ron's teachers.
I have met a teacher of Ron's.
I have met a teacher of his.

1 Have you seen Cathy's new boyfriend?
Have you seen _____?
Have you seen _____?
2 What do you think about David Beckham's new project?
What do you think about _____?
What do you think about _____?
3 I have just heard my uncle's new joke. He is really good at inventing them.
I have just heard _____.
I have just heard _____.
4 How about going to our new neighbours' villa in summer?
How about going _____?
How about going _____?
5 Have you seen our neighbour's new Cadillac?
Have you seen _____?
Have you seen _____?

144

Więcej o zaimkach zwrotnych

by oneself = ***alone***, ***without company***, ***without help***

*I did it **by myself**. Nobody helped me.*

Niektóre czasowniki, które mają charakter zwrotny w języku polskim, nie są zwrotne w języku angielskim:

spieszyć się – ***to hurry*** (*Hurry up!*)
czuć się – ***to feel*** (*I feel better.*)
otwierać się – ***to open*** (*The door opened.*)
skupiać się – ***to concentrate*** / ***to focus*** (*Try to focus on the task.*)
rozwijać się – ***to develop*** (*I'd like to develop.*)
relaksować się – ***to relax*** (*I just need to relax.*)
sprzedawać się – ***to sell*** (*This book sells well.*)
uczyć się – ***to learn*** (*I've been learning English for years.*)
przebierać się – ***to change*** (*Are you going to change before the party?*)

5 **W poniższych zdaniach, tam gdzie to konieczne, wpisz zaimek zwrotny lub osobowy.**

⇢ *John often speaks to* himself.

1 I never have too much money on me.
2 I'm on my last legs. I need to relax –.
3 Sometimes I like to go to the cinema by myself.
4 He smiled to himself when he realised that he was going to win the race.
5 Try as I might, the door wouldn't open –.
6 When Pete was chopping onions, he cut himself badly.

6 **Przetłumacz na język angielski.**

1 Czy przebierze się Pan przed kolacją, Sir?
Are you going to change before dinner, Sir?

2 Musi się Pani przesiąść na Paddington Station.
You must change at Paddington Station.

3 Czy czujesz się już lepiej?
Are you feeling better now?

4 Samochody całkiem dobrze sprzedają się w tym roku.
Cars sell quite well this year.

5 Teraz musimy się skoncentrować na następnym meczu.
Now we have to concentrate on the next match.

6 Powinniśmy się pospieszyć.
We should hurry up.

Powtórzenie

7 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, przekształć poniższe zdania, tak aby otrzymać poprawne zdania.**

⇢ *Tom is one of my new classmates.* **CLASSMATE**
Tom is a new classmate of mine.

1 I had a really great time. **ENJOYED**
I really enjoyed myself.
2 He is one of my old neighbours. **NEIGHBOUR**
He is an old neighbour of mine.
3 They couldn't understand me. **MAKE**
I couldn't make myself understood understood.
4 Believe it or not but nobody helped me paint the flat. **BY**
Believe it or not but I painted the flat (all) by myself.
5 A friend of mine lives alone in his big flat. **ALL BY**
A friend of mine lives all by himself.
6 This is our daughter's first drawing! Nobody helped her. **DREW**
She drew her first drawing herself.
7 One should always do one's best. **YOU**
You should always do your best.
8 This is our tree-house. My father built it. **HIMSELF**
My father built our tree-house himself.

8 **Wybierz poprawną możliwość.**

⇢ *It's so quiet in the house. Everybody's gone. I am all by me / myself at last.*

1 I made *me* / *myself* a nice cup of coffee just to relax *me* / *myself*.
2 *Those* / *These* children over there seem to be enjoying *ourselves* / *themselves*.
3 Sooner or later he will make a name for *him* / *himself*.
4 *One* / *It* should aim high in order to be successful.
5 Mark, stop thinking about *yourself* / *yourselves*. Think about your sister.
6 I visited *the house of Elvis Presley* / *the Elvis Presley's house* when I was in the USA last year.
7 The other day I met an old *Paul's teacher* / *teacher of Paul's*.
8 *There* / *It* will be extremely hot on the coast today.

9 **Zbuduj poprawne zdania, wykorzystując elementy podane w nawiasach. Jeśli to konieczne, dodaj niezbędne elementy.**

⇢ *(himself, cut)* Tom cut himself when he was preparing a sandwich.

1 (*himself, smile*) Tom
2 (*each other, smile*) Tom and Susan
3 (*myself, do*) I
4 (*himself, talk*) Pete
5 (*ourselves, enjoy*) We
6 (*myself, buy*) I

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

145

P 14 Przedimki — Articles

Przedimek nieokreślony A / AN

1 **Przeczytaj dialog i znajdź w ramkach poniżej użycia przedimków określonych i nieokreślonych wykorzystane w dialogu.**

Jane: Have you bought 1 **a** dress for the ball yet? ___

Karen: Yes, I've bought 2 **a** beautiful green dress. ___

Jane: Will you show it to me?

Karen: Close your eyes. OK. You can open them now.

Jane: Wow! So this is 3 **the** dress you've been talking about for the last two months. I agree. This is 4 **the** most beautiful dress in 5 **the** world! ___

Karen: I found it at last in 6 **the** last shop I tried yesterday. It's 7 **the** first ball in my life. I must have something special. I will look at it now ten times 8 **a** day! ___

1 a – A
2 a – B
3 the – A
4 the – C
5 the – C
6 the – D
7 the – D
8 a – C

146

Zasady stosowania przedimka nieokreślonego *a / an*

Przedimka nieokreślonego ***a / an*** używamy przed rzeczownikami policzalnymi, w liczbie pojedynczej, które:

A dla rozmówcy pozostają nieznane, są wspomniane po raz pierwszy,
B określają rzecz jedną z wielu (tego samego gatunku),
C określają np. częstotliwość lub prędkość w jednostce czasu.

! **a / an = one** (jakiś, jeden z wielu)
An używamy, gdy wyraz następujący po tym przedimku zaczyna się w wymowie (a nie w pisowni) na samogłoskę, np. ***an orange*** ale: ***a university***.
*She bought **an** orange and **an** apple for lunch.*
*Bill would like to study at **a** university.*

Przedimek określony THE

Zasady stosowania przedimka określonego *the*

Przedimka określonego ***the*** używamy przed:

A rzeczownikami (policzalnymi lub niepoliczalnymi), opisującymi rzeczy wcześniej już wspomniane lub nam znane,
B rzeczownikami opisującymi rzeczy unikatowe, jedyne na świecie (***the world***, ***the Sun***, ***the sky***),
C przymiotnikami w stopniu najwyższym (***the saddest***, ***the most beautiful***),
D liczebnikami porządkowymi (***the first***),
E nazwami rzek (***the Vistula River***),
F nazwami łańcuchów górskich (***the Tatra Mountains***),
G nazwami mórz i oceanów (***the Baltic Sea***),
H nazwami krajów występującymi w liczbie mnogiej (***the Netherlands***) lub zawierającymi rzeczownik pospolity (***the Republic of Ireland***),
I nazwami instrumentów muzycznych, jeżeli używamy czasownika ***play*** (***I play the cello.***),
J nazwami stanowisk (***the President of Brazil***),
K nazwiskami, jeżeli tworzą nazwę rodziny (***the Flintstones*** = Państwo Flintstone / Flintstonowie),
L w konstrukcji ***the … of …*** (***the King of Belgium***).

2 **Ułóż zdania pokazujące użycie tych przypadków zastosowania przedimków określonych i nieokreślonych, które nie zostały wykorzystane w dialogu, a są wymienione w ramkach.**

3 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

Ala is studying abroad, so she visits her mum only twice a year *(dwa razy w roku).*

1 I would like to buy a diamond ring (*pierścionek z diamentem*), but the diamond (*diament*) must have a certificate to prove it is real.
2 Many children dream of having a dog (*psa*) or at least a hamster (*chomika*).
3 Can you drive faster than 100 kilometres an hour (*100 kilometrów na godzinę*) on Polish motorways?
4 I have always wanted to play the piano (*grać na pianinie*).
5 Jan is an honest man (*uczciwym człowiekiem*). Everybody respects him.
6 An interesting film (*Interesujący film*) is on at the cinema today: *Promised Land*, have you heard of it?
7 Shall we invite the Smiths (*państwa Smith*) to dinner next week? They seem such a nice couple (*miłą parą*).
8 The first time (*Pierwszy raz*) I met the President of the company (*prezesa firmy*), he was coming back from a conference in the Czech Republic (*Republice Czeskiej*).
9 A cup of coffee (*Filiżanka kawy*) costs 3 pounds but the next one (*następna*) is free.
10 It was Copernicus who wrote that the Earth (*Ziemia*) revolved around the Sun (*Słońca*).

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

4 **Wpisz *a / an*, *the*.**

This photo shows a man and 1 a woman. They are 2 a couple and live in 3 a nice house. 4 The man is standing next to 5 an ironing board and holding 6 an iron. 7 The woman is playing 8 the violin. She looks like 9 the Queen of Spain. They could be in 10 a living room: there is 11 an oval table with some chairs, 12 a bookcase and 13 a wardrobe. On 14 the wall there is 15 a painting which shows 16 the Alps in winter. It is 17 the nicest painting I have ever seen. I like this photo very much because 18 the people in 19 the photo are my mum and dad.

Przedimek zerowy (NO ARTICLE)

5 **Połącz przykłady użycia przedimka zerowego z ich użyciami w ramce.**

1 Children love playing **with toys**.
2 My best friend enjoys sports. She **plays handball**, **baseball**, basketball and tennis.
3 We are going to visit my favourite aunt **on Sunday**.
4 Mount McKinley is the highest mountain in the United States and **Lake Superior** is the largest lake.
5 Nowadays the chances of recovering from **cancer** are a lot higher than 20 years ago.
6 My dog won **second prize** in a dog show yesterday.

Zasady stosowania przedimka zerowego

Nie stawiamy ani ***a*** / ***an*** ani ***the*** przed:

A rzeczownikami w liczbie mnogiej, jeżeli odnoszą się do ogółu,

B nazwami dyscyplin sportowych,

C nazwami miesięcy, pór roku, dni tygodnia, świąt,

D nazwami pojedynczych szczytów górskich,

E nazwami jezior,

F nazwami chorób, z wyjątkiem (***the***) ***flu***, ***a cold***, ***a headache***, ***a sore throat***,

G rzeczownikami poprzedzonymi zaimkiem dzierżawczym, określeniem ilości czy liczebnikiem.

! Przed rzeczownikami takimi jak ***school***, ***hospital***, ***prison***, ***church*** nie stawiamy przed nimi żadnego przedimka, jeżeli mówimy o nich w kontekście funkcji, którym służą. W przeciwnym razie stawiamy ***the***.

*I go **to school** regularly.*
ale: *I often go **to the school** to talk to my son's teachers.*

*Sue went **to hospital** to be operated on.*
ale: *Sue went **to the hospital** to visit her aunt.*

*This dangerous criminal is finally **in prison**.*
ale: *They work as volunteers **in the prison**.*

6 Wybierz poprawny przedimek.

1 Last week *the* / (–) my friend and I went to (*a*) / – concert of our favourite band – 'Coldplay'. It was their *the* / (–) first concert in (–) / *the* Poland. *A* / (*The*) band comes from – / (*the*) United Kingdom. (*The*) / *An* concert was really great!

2 (*The*) / – best time in my life was when I was learning to play *a* / (*the*) harp.

3 The *Titanic* sank in – / (*the*) Atlantic Ocean on *the* / (–) Monday 15th *the* / (–) April, 1912.

4 Celebrities often go skiing in (*the*) / – Alps in *a* / (–) winter.

5 (*The*) / – Browns decided to try (*a*) / – new sport. They would like to play *the* / (–) squash with us next weekend.

6 Many prisoners serving a life sentence were sent to *the* / (–) Alcatraz Prison which is *a* / (*the*) most difficult prison to escape from in *a* / (*the*) USA.

7 *The* / (–) Lake Michigan, *the* / (–) Mont Blanc, (*the*) / – Orinoko River are the places which Sue would love to see in *a* / (*the*) nearest future.

8 Doctor, I have (*a*) / – headache and my throat is quite sore. Do you think it's just (*a*) / – cold or maybe something worse?

ANOTHER / OTHER / OTHERS / THE OTHERS

7 Przeczytaj poniższe przykłady i zamieszczone w ramce definicje pogrubionych wyrazów.

1 Sue asked her grandmother if she could have **another** of her delicious pancakes.

2 When I failed the entrance examination, my teachers told me there were **other ways** of getting a place at university.

3 During the meeting some residents opposed the idea of a new road but **others** argued in favour of one.

4 One of the two cars stopped at the traffic lights, **the other** kept going.

5 I said I wanted to go home after the theatre but **the others** wanted to go to a night club.

Zastosowanie *another* / *other* / *others* / *the others*

another = jeszcze jeden, następny; stosujemy z rzeczownikami policzalnymi, w liczbie pojedynczej (***another day***)

other = inny, różny; stosujemy z rzeczownikami policzalnymi w liczbie mnogiej lub pojedynczej (***other people***)

others = inni, różne; zastępuje rzeczownik w liczbie mnogiej (np. wymieniony wcześniej w czyjejś wypowiedzi) (***others*** = ***other people***)

the other = ten drugi

the others = pozostali, tamci, ci drudzy – w odniesieniu do opisanej wcześniej drugiej z dwóch grup

8 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

⇢ Other *(Inni) people would be happy about it!*

1 ___Other___ (*Inni*) students would not spend as much time studying in the library as you!

2 Can I have ___another___ (*jeszcze jedną*) cup of coffee?

3 Listen everybody! I will take three of our guests in my car and Tom can take ___the others___ (*pozostałych*) in his.

4 **A:** Could you show me that blouse, please? Not that one! ___the other___ (*Tę drugą*) one, with short sleeves.
B: Do you like it?
A: Well, no, sorry. Can I see ___another___ (*jeszcze inną*) blouse? Perhaps this blue one will be better?

5 Some people jog, ___others___ (*inni*) prefer doing yoga.

Powtórzenie

9 Uzupełnij luki, wybierając spośród: *a* / *an*, *the*, –, *other* / *the other* / *another* / *others* / *the others*. Uzasadnij swój wybór.

⇢ *I don't like this film. Can I switch to* another *channel?*

1 There were two company cars available for the conference. I drove one of them and Julie drove ___the other___ .

2 Pollution in ___the___ Baltic Sea is not as bad as it used to be.

3 ___–___ dogs are the most common animals kept as pets in Poland.

4 I've just seen ___a___ wonderful play at the theatre.

5 Can I have ___another___ glass of lemonade. I'm afraid Ben spilt the first one.

6 ___The___ most important advice I can give you is to wear ___a___ smart suit to the job interview.

7 Spring is ___the___ season of the year I like ___the (or: –)___ most.

8 Rysy, ___the___ highest mountain peak in Poland, is in ___the___ Tatra Mountains.

9 ___Other___ people may disagree, but I think that English food is delicious.

10 Take these pills three times ___a___ day and your condition should improve.

11 **A:** Sorry I can't join you tonight.
B: Don't worry. There will be ___a___ time.

12 **A:** The accident happened at 4:00 am. So far we have rescued 10 out of the 25 people travelling on this bus.
B: What about ___the others___ ?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

147

R 14 Przedimki

Articles

Sprawdź się!

1 Uzupełnij poniższe zdania, wpisując przedimek *a* / *the* lub przedimek zerowy (–).

I live in a *big city in* the *north of Poland.*

1 The worst thing that could happen to me would be to have to work seven days a week.
2 On – Saturday evenings I like going to the pub and listening to my friend playing the guitar.
3 Once a week I go to the school I used to attend to play – basketball.
4 The last person to leave the room, please switch off the light.
5 The Prime Minister of the Czech Republic will be visiting Poland next month.
6 The Browns like coming to visit us in Poland and spending time with us by – Lake Śniardwy or in the mountains.
7 My friend's ultimate goal is to climb – Kilimanjaro, go trekking in the Himalayas or sail down the Amazon.
8 – pandas have been an endangered species for quite a while.
9 I've had a sore throat and a headache for more than a week. It must be the / or: – flu.
10 I'm going on a diving expedition in the Red Sea so I need to get a new wetsuit. The one that I had last year is pretty worn out.

2 Uzupełnij poniższe zdania odpowiednio zaimkami: *another*, *other*, *the other*, *others*, *the others*.

I don't like this jacket. Can I have the other *one, the blue one I mean.*

1 One TV set is not enough for our family. We need to get another one.
2 Half of our football team were talking to the journalists and the others were giving out their autographs.
3 I tried on black and grey suits. Eventually I bought the black one but now I think I should have gone for the other one.
4 Some of my friends study at university, others have gone abroad to work and a few are unemployed.

Więcej o przedimku nieokreślonym A / AN

Zastosowanie przedimka nieokreślonego *a* / *an*

Przedimka nieokreślonego ***a*** / ***an*** używamy:

A w odniesieniu do pojedynczego produktu / dzieła konkretnego artysty.
It'd be nice to have ***a Van Gogh*** *in the living room.*
(= a painting by Van Gogh)

B przed nazwiskiem osoby, której nie znamy (wtedy ***a*** / ***an*** odpowiada polskiemu „jakiś".
There's ***a Mr Smith*** *on the phone.*

Więcej o przedimku określonym THE

Zastosowanie przedimka określonego *the*

Przedimka określonego ***the*** używamy w odniesieniu do:

A przedstawicieli gatunku, o których mówimy łącznie,
The rhino *is threatened with extinction.* (ale: *I saw a huge rhino in the zoo.)*

B wynalazków: ***the Internet***, ***the telephone*** (ale: *I have a phone.*)

C zamkniętej, ograniczonej liczbowo grupy:
the Polish private schools (ale: *Polish schools*)
the Expressionists (ale: *British painters*)

D wyrażeń dotyczących środowiska naturalnego:
the sea, ***the wind***, ***the rain***, ***the weather***, ***the sunshine***, ***the mountains***, ***the climate***, ***the horizon***, ***the sky***, ***the beach***

E nazw kin i teatrów: ***the Odeon***, ***the Playhouse***

F nazw większości muzeów: ***the British Museum***, ***the Louvre***

G tytułów dzienników: ***the Times***, ***the Washington Post***, ***the Guardian***

H nazw większości hoteli: ***the Grand Hotel***, ***the Hilton*** i nazw niektórych instytucji i organizacji: ***the BBC***, ***The Red Cross***

Ponadto:

I kiedy istnieją np. dwie osoby o tym samym nazwisku i chcemy dokładnie określić, o którą osobę chodzi
That's not ***the Mary Smith*** *I was introduced to.*

J mówimy: ***the music of the 1980s*** (ale: *1960s music*), ***the animals of*** *Asia* (ale: *Asian animals*)

K mówimy: ***The life of*** *my friends is really unpredictable.* (ale: *Life can be really unpredictable.*)

L mówimy: ***the Queen***, ***the President of the USA*** (ale: *Queen Elizabeth*, *President Obama*)

M stosujemy ***the*** przed przymiotnikiem, do określenia pewnej grupy ludzi: ***the poor***, ***the jobless*** (ale: *poor people*, *jobless people*).

Więcej o wyrażeniach bez przedimka

Przedimka nie używamy w wyrażeniach typu:

A ***to be elected*** / ***appointed chairman*** / ***president***

B ***the position of*** …, ***the post of*** … + nazwy zawodów:
the position of teacher, the post of manager

C ***What nonsense! What weather!*** (ale: *What a hot day!*)

D ***Queen Elizabeth***, ***President Obama*** (ale: *the Queen, the President of the USA*)

E ***in southern*** / ***northern Poland*** (ale: *in the south / north of Poland*)

F ***by car*** / ***bus*** / ***train*** / ***plane*** (ale: *in the car, on the bus, on the train, on the plane*)

G ***at night*** (ale: *on a summer night*)

H ***in the morning*** (ale: *on Friday morning*)

! *I like* ***listening to music.*** ale: *I like* ***listening to the radio.***
I like ***watching TV.*** ale: *I like* ***going to the cinema*** / ***to the theatre.***

148

3 **Uzupełnij poniższe zdania, wpisując przedimek *a* / *the* lub przedimek zerowy (–).**

⇢ *I spent two weeks in* the *mountains.*

1 Ever since I was robbed on a train, I hardly ever travel by – train alone.
2 I like driving at – night but not being stuck on a wintry night when my car broke down in the middle of nowhere.
3 What on – earth have you been doing?
4 My friend is going to specialise in the history of – 17th-century Britain.
5 The London of the 19th century was very different from the London of – today.
6 Having travelled the world, Mike realised how many people live in a totally different world than his.

4 **Uzupełnij poniższe zdania, wpisując przedimek *a* / *the* lub przedimek zerowy (–).**

⇢ *They live in* the *south of Poland.*

1 I spent all – Sunday morning in the National Museum admiring the works of the most famous Polish painters of the 19th century.
2 – (or: A) Mr Kowalski wants to talk to you. He's waiting in the school hall.
3 I can't remember the exact date of the party but I think it's going to be a Saturday because most of the guests won't have to go to the office. I hope to have a really great time.
4 – South-Asian fauna and flora is the subject matter for the research a friend of mine is going to do in – spring.
5 Reading – books about – everyday life of – Indian communities takes me into a completely different reality.
6 Going on a cruise down the Nile with the Johnsons was the most memorable adventure holiday we had ever had.
7 The grasslands of the Himalayas at – dawn are an absolutely spectacular sight.

Więcej o ANOTHER

Zastosowanie *another*

Another może występować także przed rzeczownikiem w liczbie mnogiej poprzedzonym słowem ***few*** lub liczebnikiem.

We need ***another five people*** *to do the job.*
It'll take us ***another few hours*** *to sort the files.*

5 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ *How about inviting* another few people *(jeszcze kilka osób) to the barbecue?*

1 We were having such a great time in the mountains that we decided to spend another few days (*kolejnych kilka dni*) there.
2 Another seven computers (*Kolejnych siedem komputerów*) have been installed in the school IT lab.
3 After some time another thirty people (*kolejnych trzydzieści osób*) joined our campaign.
4 We need another few minutes (*jeszcze kilka minut*) to make our final decision.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Powtórzenie

6 **Uzupełnij poniższe zdania, wpisując przedimek *a* / *the* lub przedimek zerowy (–).**

⇢ *I live in* a *big city in* the *east of Poland.*

1 Driving 100 km an hour on a snowy day is – sheer stupidity. Nobody in their right mind drives that fast in such – weather!
2 The other day in the Times I came across an ad for the position of – TV presenter with the BBC but on second thoughts decided to work as a reporter.
3 Having spent the / a whole day in the cold I had a terrible headache and a bad cold the next day.
4 In – / or: the summer a number of my friends who like – winter swimming look forward to the winter season when they can bathe in the freezing cold water of the Baltic Sea.
5 Golf is an extremely popular sport in – Scotland. Even – young boys and girls play. All you need is a golf club and a ball and the nearest field in order to play.
6 The bag which I left on the train to Glasgow had a brown carrying strap and was made of – leather. There is a reward of £100 for anyone who finds the bag.
7 To make – delicious pumpkin pancakes you need a medium-sized pumpkin, a couple of eggs, – flour, a cup of Greek yoghurt and – vegetable oil.
8 If you pass me the pen drive from the table, I'll save the file you are working on and send it as an attachment in an email.

7 **Wybierz poprawną możliwość.**

⇢ *I could see by (the) / – clouds on a / (the) horizon that – / (the) weather was changing for (the) / – worse.*

1 I need to find a / the job soon, otherwise I'll become one of (the) / – unemployed.
2 Helen! What a / – surprise! I haven't seen you since you took a / the year off university to travel (the) / – world.
3 Please have other / (another) sandwich, they were made especially for you and (the other) / another members of the orchestra.
4 (The) / – Browns live opposite (the) / – Joneses at an / (the) end of a / (the) street.
5 Mary bought a / the ticket from a / (the) machine next to her local post office and caught (the) / – bus from (the) / a bus stop opposite her block of flats
6 One boy apologised for breaking the shop window but the (other) / another ran away.
7 Many girls in (the) / – UK used to study the / – sewing and the / – cookery in (the) / – 70s, but now many prefer to learn the / – chemistry and the / – physics and apply to the / – university to study for the / a degree.

149

P 15 Przymiotniki – stopniowanie. Przysłówki

Adjectives – comparatives & superlatives. Adverbs

Regularne stopniowanie przymiotników (COMPARATIVES & SUPERLATIVES)

1 **Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij zasady stopniowania przymiotników.**

Zasada stopniowania przymiotników krótkich

*long – longer – **the** longest*
*deep – deeper – **the** deepest*
*clever – cleverer – **the** cleverest*

Stopień wyższy przymiotników jednosylabowych i często również dwusylabowych tworzymy dodając końcówkę _-er_, a **stopień najwyższy** tych przymiotników tworzymy dodając końcówkę _-est_ i poprzedzamy go przedimkiem _the_ (który odnosi się do rzeczownika opisywanego przez ten przymiotnik).

150

! **Zapamiętaj zasady pisowni:**

*heavy – heavier – **the** heaviest*
*easy – easier – **the** easiest*
*friendly – friendlier – **the** friendliest*

- W przymiotnikach zakończonych na „***-y***” litera ta wymienia się na _i_.

  big – bigger – the biggest
- W przymiotnikach jednosylabowych zakończonych na samogłoskę i spółgłoskę, w stopniu wyższym i najwyższym podwajamy tę spółgłoskę.

Zasada stopniowania przymiotników długich

*intelligent – **more** intelligent – **the most** intelligent*
*extraordinary – **more** extraordinary – **the most** extraordinary*
*expensive – **less** expensive – **the least** expensive*
*clever – **more** clever – **the most** clever*

Stopień wyższy przymiotników trzysylabowych i niektórych dwusylabowych tworzymy dodając _more_ / _less_ przed przymiotnikiem, a **stopień najwyższy** tych przymiotników tworzymy, dodając _most_ / _least_ przed przymiotnikiem i poprzedzamy go przedimkiem _the_.

more = bardziej ***the most*** = najbardziej
less = mniej ***the least*** = najmniej

Nieregularne stopniowanie przymiotników

good – better – the best
bad – worse – the worst
far – farther / further – the farthest / the furthest

*It is **farther** / **further** from Warsaw to Paris than to Berlin.*
(w znaczeniu odległości)
*For **further** information call 0-801-…*
(w znaczeniu „dodatkowe”)

Porównania – struktura zdania

1 **Stopień równy**
*Japanese is **as difficult as** Vietnamese.*
2 **Stopień wyższy**
*Japanese is **more difficult** for me **than** English.*
2 **Stopień najwyższy**
*Japanese is **the most difficult** language (**of all**).*

2 **Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.**

Is it _____ idea you can think of?
A *better* B *best* C *the best*

1 I'm looking for ___ plane connection to Vienna.
A fast B faster C the fastest

2 Are you sure it is ___ route to the hostel?
A easy B easier C the easiest

3 Have you met anybody ___ than Harry?
A nice B nicer C nicest

4 I'm sorry, but this is ___ solution you could propose.
A bad B worse C the worst

5 Howard's party was as ___ as ever.
A crazy B crazier C craziest

6 Susan thinks that the last part of *Harry Potter* is ___ of all.
A interesting B less interesting C the least interesting

3 **Uzupełnij poniższy dialog przymiotnikami w odpowiedniej formie.**

Liz: Let's go the cinema! I've heard Woody Allen's new film is as _funny_ as his previous one.
Josh: OK, but I think the previous one was 1 _the funniest_ (*funny*) film I've ever seen. I think the theatre play *We know it all* could be 2 _more interesting_ (*interesting*) than this film.
Liz: Let's go to the theatre then. How are we going to get there? It's much 3 _farther / further_ (*far*) than the cinema.
Josh: No problem. We can leave earlier than we previously planned and take the underground – it is 4 _the fastest_ (*fast*) means of transport!
Liz: Fine. It seems to be 5 _the best_ (*good*) idea for tonight. Even 6 _better_ (*good*) than last week's street party. Have you read any reviews of this play?
Josh: Yes, I have. They are 7 _more favourable_ (*favourable*) than I would expect. ' 8 _The most wonderful_ (*wonderful*) performance in the city!', ' 9 _The most amazing_ (*amazing*) acting of all time!'. We must see it.
Liz: OK, OK, I get it. We will go and see it. You are as 10 _convincing_ (*convincing*) as the lawyers in my office.
Josh: I'm glad you agreed. So, we are set.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Stopniowanie przymiotników może być przydatne podczas negocjowania (egzamin ustny, Zadanie 1) lub w proponowaniu rozwiązań problemów (egzamin ustny i pisemny).

Wyrażenia wzmacniające znaczenie przymiotnika

too / how – przed przymiotnikiem
enough – po przymiotniku
what + a / an + przymiotnik + rzeczownik
so – przed przymiotnikiem
such + a / an + przymiotnik + rzeczownik

*Our dog is **too lazy** to jump over this low fence.*
*I'm **strong enough** to live without you.*
***How nice** to see you!*
***What a beautiful** day!*
*Mark is **so handsome**!*
*Mark is **such a handsome man**!*

4 **Uzupełnij poniższe zdania słowami *too*, *enough*, *how*, *what*, *so*, *such*.**

⇢ *Mark is handsome enough to be an actor.*

1 Is this news important ___enough___ to make the headlines?
2 The manual was ___too___ difficult for me to understand.
3 ___How___ nice to be at home at last!
4 I can't believe it – it is ___too___ good to be true.
5 This river is ___so___ polluted that there can't be any fish in it.
6 ___What___ an interesting book I have found!
7 Don't you think she was ___too___ kind to Mike after what he had said to her?
8 These are ___such___ expensive paintings. I don't think I can afford any of them.
9 ___How___ nice to meet you at last! We've heard so many things about you.
10 Look at this mountain. Do you think we will manage to get to the top? It is ___so___ high.

Przymiotniki po czasownikach postrzegania

*This dress looks **great**!* = Ta sukienka wygląda wspaniale. (*great* jest tu przymiotnikiem)
*This vegetable soup smells **tasty**!* = Ta zupa jarzynowa smacznie pachnie. (*tasty* jest tu przymiotnikiem)

5 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ *This song sounds perfect (brzmi doskonale).*

1 This meal looks delicious (*wygląda smakowicie*) – it's so colourful.
2 I feel strange (*czuję się dziwnie*). I think I'll lie down.
3 His voice doesn't sound nice (*nie brzmi miło*), but he is still a popular artist.
4 Yuk! This deodorant smells awful/horrible (*pachnie okropnie*).
5 Your sister looks happy (*wygląda na szczęśliwą*) – I think she has a new boyfriend.
6 You look beautiful (*wyglądasz pięknie*) with your new hairstyle.
7 Your proposal sounds very interesting (*brzmi bardzo ciekawie*) but I don't have enough time to get involved.
8 The apple pie my aunt makes smells wonderful (*pachnie cudownie*) when it is taken hot from the oven.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Tworzenie przysłówków (ADVERBS)

6 **Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij reguły tworzenia przysłówków.**

hopeful – hopefully
kind – kindly
bad – badly

Przysłówek tworzymy przez dodanie do przymiotnika końcówki ___-ly___.

! **Zapamiętaj zasady pisowni:**

easy – easily
happy – happily
heavy – heavily

▸ Jeżeli przymiotnik kończy się na „***-y***", to tworząc przysłówek zamieniamy „***-y***" na ___-i___.

frantic – frantically
artistic – artistically

ale:

public – publicly

▸ Jeżeli przymiotnik kończy się na „***-ic***", wówczas tworzymy przysłówek, dodając końcówkę ___-ally___.

Nieregularne tworzenie przysłówków

Przymiotnik	Przysłówek
good	*well*
fast	*fast*
low	*low*
young	*young*
hard	*hard*
late	*late*
short	*short*

! **Porównaj:**

1a *He came home **late**.* = Wrócił do domu **późno**.
1b *He has seemed to be so happy **lately**.* = **Ostatnio** wydawał się być taki szczęśliwy.
2a *She works **hard**.* = Ona **ciężko** pracuje.
2b *She **hardly** works at all.* = Ona **prawie wcale** nie pracuje.

Zapamiętaj:

hard = ciężko, trudno — **hardly** = prawie nie
late = późno — **lately** = ostatnio

7a **Uzupełnij tabelkę.**

PRZYMIOTNIK	PRZYSŁÓWEK
clumsy	clumsily
fast	fast
hard	hard
good	well
young	young
lucky	luckily
bad	badly

151

P Gramatyka

7b **Uzupełnij ponisze zdania przymiotnikami i przysłówkami z tabelki w ćw. 7a.**

Tim behaves rather clumsily on the pitch, doesn't he? He can't kick properly.

1 I believe you are lucky to have such understanding parents.
2 Don't drive so fast! There's a speed limit of 50 kph.
3 Mark has done really badly in his exams – he got four Fs. The exams were very hard though – many students failed them.
4 This soup tastes really good! Congratulations!
5 Kurt Cobain died young – he wasn't even thirty.

Regularne stopniowanie przysłówków

8 **Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij zasady stopniowania przysłówków.**

Zasady stopniowania przysłówków

*slowly – **more** slowly – **the most** slowly*
*deeply – **more** deeply – **the most** deeply*
*nicely – **less** nicely – **the least** nicely*

Stopień wyższy przysłówków zakończonych na „**-ly**" tworzymy, dodając more / less przed przysłówkiem, a **stopień najwyższy** tych przysłówków tworzymy, dodając most / least przed przysłówkiem i poprzedzamy go przedimkiem the.

hard – harder –hardest
late – later –latest
fast – faster –fastest

Przysłówki mające taką samą formę jak przymiotniki stopniujemy tak, jak te przymiotniki.

Nieregularne stopniowanie przysłówków

badly – worse – worst
well – better – best
many / much – more – most
little – less – least

Wyrażenia wzmacniające znaczenie przysłówka

too – przed przysłówkiem
enough – po przysłówku

*I know you **too well** not to guess what you will do.*
*I know you **well enough** to guess what you will do.*

9 **Wybierz poprawną możliwość A, B lub C.**

Could you talk ___? I can't hear you.
A *loud* B *louder* C *loudest*

1 Could we meet ___? I miss you so much.
A often B more often C most often

2 You don't have to take a taxi. The theatre is ___ than you think.
A near B nearer C nearest

3 Mark works really hard, but to manage this project he needs to work ___ of us all.
A hard B harder C the hardest

4 If you get a discount, you will pay 20% ___.
A little B less C the least

5 Are we going fast ___ to get to the airport on time?
A enough B too C much

6 Will you come a bit ___ to help me before the party starts?
A early B earlier C earliest

10 **Wybierz poprawną możliwość.**

Behave nice / nicely during the visit to your grandparents.

1 You are doing very *good / well* in this match, but I know you can do even *good / better.*
2 Is this water clean *too / enough* to swim here?
3 'U2' *hard / hardly* ever performs in Poland – I can't wait for their next concert.
4 Can everyone hear me? Am I speaking loudly *too / enough*?
5 Everyone would like to be praised *more / most*. People like compliments.
6 They say she is *mad / madly* in love with her husband.
7 Beth has *deep / deeply* feelings for you.
8 It is *common / commonly* known that the Amazon is such a *wide / widely* river that you cannot see the other bank.
9 I believe snakes are *more / most* dangerous than lizards.
10 John drove through the town so *fast / faster* that he missed his turning.

11 **Przymiotniki w nawiasach podaj w odpowiedniej formie.**

It's the biggest (big) mistake in my life.

1 John always ate fastest (*fast*) out of everyone at lunch so that he could play football for as long as possible.
2 Jazz musicians can usually play their instruments better (*good*) than rock musicians.
3 Jill dances so badly (*bad*) that she always refuses when someone asks her to dance with them.
4 One truck was driving more slowly (*slow*) than the others and caused a huge queue of traffic to form behind it.
5 Out of all of the cakes entered in the competition Bob's was presented the most nicely (*nice*).
6 The five years I spent in the Australian bush was the least (*little*) happy period of my life.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Powtórzenie

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

12 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na jezyk angielski.

⇢ *I'm dreaming of a* bigger *(większy) house.*

1 How nice (*Jak miło*) of you that you agreed to take care of my dog while I'm on holiday.
2 It is so dark (*tak ciemno*) outside that I'm scared to go out on my own.
3 If you would like to know more (*więcej*) about the subject of the conference, go to our website.
4 They are the most generous (*najbardziej szczodrzy*) people I've ever met.
5 Could you speak more slowly (*wolniej*)? I can't understand what you're saying.
6 Yummy! These raspberries are as sweet as (*tak słodkie jak*) chocolate.
7 You're not old enough (*wystarczająco duży – w sensie wieku*) to watch this film.
8 He told me such a funny story (*taką zabawną* historię) that I fell off my chair.
9 I think that Helen's cake is better than (*lepsze niż*) John's.
10 If your homework is too difficult (*za trudna*), talk to your teacher after the lesson.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

13 Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego i otrzymać poprawne zdania.

⇢ There were no vases in the collection more beautifully decorated than the Chinese ones.
The Chinese vases were the most beautifully decorated in the collection. **MOST**

1 There is no-one in our club more talented than Jim at rock-climbing.
Jim is the most talented rock-climber in our club. **MOST**
2 Getting a visa to travel through Tibet was easier than we expected.
We thought getting a visa to travel through Tibet would be more difficult. **DIFFICULT**
3 The ticket for the castle gardens was a lot cheaper than the ticket for the castle building.
The ticket for the castle gardens was less expensive than the ticket for the castle building. **LESS**
4 Fresh cherries are better than frozen cherries when making Black Forest Gateau.
Frozen cherries are not as good as fresh cherries when making Black Forest Gateau. **GOOD**
5 Have you ever seen a dress as beautiful as Mary's wedding dress?
Have you ever seen a dress more beautiful than Mary's wedding dress? **THAN**
6 The evenings are much colder this winter than last year.
This winter the evenings are not as warm as last year. **AS**
7 The new series of 'City Hospital' is less popular than the previous series.
The new series of 'City Hospital' is not as popular as the previous series. **NOT**
8 It's not as far to the lake if you go on foot.
It's a lot further to the lake if you go by car. **A LOT**
9 I don't think I've ever moved a heavier wardrobe than this one.
This is the heaviest wardrobe I've ever had to move. **HEAVY**

14 Uzupełnij poniższe zdania wyrazami z ramki, tak aby powstały poprawne zdania.

luckily • steady • reasonably • wonderful • lucky • wonderfully • hardly • reasonable • ~~steadily~~ • hard

⇢ You need to hold the teapot more steadily or you will spill tea on our guests.

1 The computer is broken but luckily I don't have to use the computer tonight.
2 That suit looks wonderful on you!
3 The rain was falling so hard that drivers could only see a few metres ahead of them.
4 It wasn't very reasonable of Jack to take his football home. Mike was just about to take a penalty.
5 The actors hardly had time to sit down before the next rehearsal began.
6 Accurate measurements require a good eye and a steady hand.
7 Don't play with knives! You were very lucky not to be seriously injured.
8 I think the new smartphones from Tele are quite reasonably priced.
9 The film was wonderfully entertaining and the special effects were magnificent.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

15 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

⇢ What a beautiful *(Jaka piękna) dress!*

1 Will this shirt be dry enough (*wystarczająco sucha*) to wear to work tomorrow?
2 It was such an old (*taki stary*) building that some parts were closed to the public for safety reasons.
3 The new mattress was too big (*zbyt duży*) to get into our car.
4 The letter was so important (*tak ważny*) that I sent it by registered mail.
5 We are having our driving tests on the same day and with the same instructor. What a (*Co za*) coincidence!
6 How nice (*Jak przyjemnie*) it is to enjoy a walk in the park on a sunny day.
7 Susan doesn't look very happy (*wesoło*). Do you think she argued with Karen again?
8 What (*Co za*) lovely material. I think I'll make some cushions for my sofa with it.
9 It's so far (*tak daleko*) to the next petrol station. Do you think we have enough petrol to get there?
10 He was such a (*taki*) charismatic leader that millions of people admired him and his ideas.

153

R 15 Przymiotniki i Przysłówki

Adjectives & Adverbs

Still waters run deep.

Sprawdź się!

1 Uzupełnij zdania wyrazami w nawiasach w odpowiedniej formie.

Mike speaks English well *(good).*

1 To my surprise, over the last ten years the city has changed more dramatically (*dramatic*) than I thought.
2 After a serious injury, Paula doesn't train as hard (*hard*) as she used to.
3 We go to the cinema less often (*often*) than we used to, which is a pity.
4 He is a great runner. In the last tournament he ran fastest (*fast*) of all.
5 There's no doubt that Kate is the most intelligent (*intelligent*) person I've ever met.
6 You look really nice (*nice*) in that dress.
7 Should you need any further (*far*) details, please contact our representative.
8 They got married three months later and lived happily (*happy*) ever after.
9 Fortunately, our presentation turned out to be the most (*much*) interesting of all.
10 After the injury Mike performed badly (*bad*) in the last five matches.
11 I feel worse (*bad*) today than I did yesterday.
12 Aunt Kathy is considered to be the most adventurous (*adventurous*) person in our family.

2 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

The exam was easier *(łatwiejszy) than I expected.*

1 We had such a (*taki*) nice stay in the mountains that we'd like to go back next year.
2 Our new French teacher was as demanding as (*równie wymagający jak*) the previous one.
3 This offer seems attractive enough (*wystarczająco atrakcyjna*) for us to consider it in more detail.
4 Look at that! What a fantastic (*cóż za fantastyczny*) view!
5 Sorry, I'm too busy (*zbyt zajęty*) at the moment. I'll give you a call later.
6 What horrible / awful (*Co za okropna*) weather! Another rainy day.
7 How great (*Jak wspaniale*) it is to get away from it all for a couple of days.
8 I was so (*tak*) tired that I stayed at home all day long.
9 Your bag would be lighter (*lżejsza*) if you didn't carry all those school books around with you.
10 Jackie speaks Greek so fluently (*tak płynnie*) that many people think she is a native speaker.
11 The water in the lake was warm enough (*wystarczająco ciepła*) for us to swim in it in March.
12 I felt so comfortable (*wygodnie*) in the soft theatre seat that I was soon fast asleep.

Więcej o przymiotnikach i przysłówkach – formy nieregularne

3 Przeanalizuj poniższe przykłady ilustrujące nieregularne stopniowanie przymiotnika *old*. Kiedy konieczne jest użycie form *older*, *the oldest* odpowiednio w stopniu wyższym i najwyższym, a kiedy możliwe są również formy oboczne *elder*, *the eldest*?

1 Kate is my **elder / older sister**. She is five years older than me.
2 Pete is their **eldest / oldest son**, three years older than Mary, their middle daughter.

THE ..., THE ...

4 Przeanalizuj poniższe przykłady, przetłumacz je na język polski, a następnie uzupełnij reguły (A–C).

1 We're working **faster and faster**. **The sooner** we finish, **the better**.
2 I feel **more and more** relaxed. **The more often** I do sports, **the healthier** I feel.
3 **The rich** seem to be getting richer whereas **the poor** are getting even poorer.
4 **The elderly** should be looked after by **the young**.

A Odpowiednikiem polskiego „im..., tym..." w języku angielskim jest konstrukcja:
the + stopień wyższy +, *the* + stopień wyższy
B Żeby wyrazić „coraz..." (bardziej, częściej, zimniej itp.) w języku angielskim, należy powtórzyć przymiotnik / przysłówek w stopniu wyższym.
C W odniesieniu do grup ludzi w ujęciu ogólnym (bogaci, biedni itd.), używamy the + przymiotnik.

5 W poniższych zdaniach popraw błędy tam, gdzie to konieczne.

He speaks English ~~good~~ well.

1 My brother is seven years elder than me, no wonder he's so mature.
2 More money they have, less they can save.
3 Tanya travels a lot so she is getting more fluent and more fluent in English.
4 Liz's elder sister has just graduated.
5 The elderly people should be given more support from the state.
6 The more ambitious you are, the likely you are to succeed.
7 Unemployed should not feel that they are excluded from society.
8 The more time you spend practising the piano, the easy it will be to play difficult compositions.
9 Our foundation is having an open day to raise awareness about blind.
10 The more people who come to the concert, the more likely we are to raise enough money to renovate the cultural centre.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 older
2 The more money they have, the less they can save.
3 more and more fluent 4 –
5 The elderly albo: elderly people
6 the more likely 7 The unemployed
8 the easier 9 the blind
10 –

154

Więcej o stopniowaniu przymiotników

6 **Które z poniższych zdań wskazują na dużą lub niewielką różnicę między porównywanymi elementami oraz na brak różnicy? Ułóż podobne zdania, podając konkretne tytuły książek czy filmów.**

1 The film is **just / every bit as good as** the book.
2 The film is **almost / nearly as good as** the book.
3 The film is **nowhere near as good as** the book.

7 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę, wybierając jedną z podanych *pochyłym drukiem* możliwości.**

1 This film is **a bit / slightly better** than the book. (small difference)
2 This film is **considerably / much / far / a lot better** than the book. (big difference)
3 This is **nearly / easily / by far the best** film I have ever seen.

a bit / slightly / much / far / considerably / a lot better + stopień *wyższy / najwyższy* przymiotnika.
nearly / easily / by far + stopień *wyższy / najwyższy* przymiotnika.

8 **Wykorzystując wyrazy w nawiasach, utwórz poprawne zdania.**

Mike's French is much better *(much / good) than John's.*

1 This is by far the most controversial *(by far / controversial)* film I have ever seen.
2 The exhibition we saw yesterday was nowhere near as good *(near / good)* as we had expected it to be.
3 Dave came tenth in the competition so he is a lot worse *(lot / bad)* than his sister, who won it.
4 The choice is difficult as the first suggestion is every bit as attractive *(every bit / attractive)* as the second.
5 The new shopping centre is easily the most crowded *(easily / crowded)* place in my town at the weekend.
6 If I were to choose, I'd go for the nearby restaurant as it is only _____ *(bit / expensive)* than the one in the centre.
7 Seeing the Grand Canyon from a coach window is not nearly as breathtaking as *(nearly / breathtaking)* hiking to the bottom with a rucksack on your back.
8 A McIntosh apple tends to be a bit juicier *(a bit / juicy)* than a Granny Smith.
9 This new material by 'The Rusty Pipes' is nowhere near as melodic as *(nowhere / melodic)* the music they were producing a few years ago.
10 A visit to the industrial part of Lower Silesia is considerably more interesting *(considerably / interesting)* than most people think.

Przymiotniki złożone (COMPOUND ADJECTIVES)

Zasady tworzenia przymiotników złożonych

Przymiotniki złożone tworzymy z użyciem:

A imiesłowów czynnych,
*a money-**making** business, a long-**lasting** career, a hard-**working** student, a fast-**running** sportsman*

B imiesłowów biernych,
*home-**made** food, ready-**made** meals, well-**behaved** children.*

9 **Uzupełnij poniższe zdania wyrazami z ramki w odpowiedniej formie, tworząc przymiotniki złożone.**

manner • paint • open • raise • line • speak • ~~write~~

*It's a really well-*written *book.*

1 A Greek- speaking secretary might be an asset to the company.
2 Tree- lined alleys make my area a really attractive place to live in.
3 Well- mannered teenagers should be encouraged to promote good conduct among their peers.
4 Fortunately, this hair- raising story ended happily and we got home safe and sound.
5 Going to India turned out to be a really eye- opening experience.
6 The hand- painted tea pot was worth a fortune.

Przymiotniki i przysłówki o takiej samej formie. Przysłówki o dwóch formach

10 **Przeanalizuj poniższe przykłady. Jakimi częściami mowy są wytłuszczone słowa? Podaj inne przykłady przysłówków, które funkcjonują w podobny sposób.**

1 As a **highly** ambitious student I have always aimed **high**.
2 **Hardly** anyone is aware of how **hard** she works.
3 You **rightly** pointed out that we shouldn't break for coffee **right** in the middle of the discussion.
4 I know we're running **short** of time. Don't worry, I'll be ready **shortly**.
5 Little Tricia **wrongly** assumed that adults never get things **wrong**.
6 Although the station was very **near**, it was **nearly** time for them to leave.
7 Everyone would like to be treated **fairly** but are they ready to play **fair**?
8 We're running short of supplies and **shortly** there will be nothing left to eat.

11 **Wybierz poprawną możliwość.**

Look at the map close(/ closely.

1 In addition to being a *high / highly* motivated athlete, he has always played *fair / fairly*.
2 *Short / shortly* after I had moved in it turned out that my boss lived *near / nearly* my place.
3 They worked *hard / hardly* day and night to drill their way to the secret passage *deep / deeply* underground.
4 When the manager realised Kate had been *wrong / wrongly* accused of the fraud, he insisted on contacting her *direct / directly*.
5 You *right / rightly* remarked that she looks really *nice / nicely* with her hair dyed red.
6 It's no use running so *fast / fastly*. We're going to arrive *late / lately*, anyway.
7 Open the window as *wide / widely* as you can. It's *fair / fairly* dark in here.
8 I think I went *wrong / wrongly* when I turned left at the roundabout instead of going straight on.

a bit more expensive

1 Brak różnicy
2 Niewielka różnica
3 Duża różnica

Kolejność przymiotników przed rzeczownikiem

12 **Przeanalizuj poniższy przykład, w którym przymiotniki są ustawione przed rzeczownikiem w kolejności właściwej dla języka angielskiego. Następnie w luki w ramce wpisz odpowiednie kategorie, które reprezentują poszczególne przymiotniki.**

a 1 beautiful 2 small 3 new 4 round 5 beige 6 Italian 7 canvas handbag

1 _____	2 _____	3 _____	4 _____	5 _____	6 _____	7 _____ + noun
opinion	*size*	*age*	*shape*	*colour*	*origin*	*material*

! Przymiotnik wyrażający opinię **zawsze poprzedza** wszystkie inne przymiotniki.

13 **Przymiotniki podane w nawiasach uporządkuj według powyższej reguły.**

⇢ *Paul is a* tall, middle-aged *(middle-aged, tall) man.*

1 The picture shows an elderly-looking woman in front of a _____ (*French*, *retro*, *white*) car.
2 She is dressed in a _____ (*chiffon*, *knee-length*, *blue*) dress.
3 Next to her there is a _____ (*good-looking*, *middle-aged*, *slim*) man, probably her relative.
4 He is wearing a _____ (*tight-fitting*, *brand-new*, *smart*) suit.
5 The most impressive feature of the kitchen was the _____ (*rectangular*, *oak*, *large*) table.
6 We were served _____ (*jam*, *huge*, *delicious*, *round*) doughnuts.
7 All the wedding guests wore _____ (*pink*, *small*, *star-shaped*) flowers.
8 The cinema is showing a season of _____ (*Italian*, *feature-length*, *black-and-white*) films.
9 Harry spent his early years in a _____ (*huge*, *19th-century*, *depressing*) boarding school.
10 My aunt has a _____ (*lovely*, *blue-eyed*, *young*) Siamese cat called Tess.

Powtórzenie

14 **Wybierz poprawną możliwość A, B, C lub D.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

⇢ *She sings* ___.
A *good* B *more good* C *more better* D *well*

1 Have you seen my ___ trousers anywhere?
A cotton brown trekking
B trekking brown cotton
C brown cotton trekking
D trekking cotton brown

2 Armenia is ___ as expensive as we thought.
A nowhere just
B nowhere near
C nowhere nearly
D nowhere easily

3 ___ trip! We had a fantastic time.
A How a great
B How great
C What great
D What a great

4 Florence is ___ spectacular city in Italy.
A considerably a more
B considerably the most
C by far a more
D by far the most

5 The twins were eating ___ apples.
A red big round
B round red big
C big round red
D big red round

6 Tina is feeling a lot ___ than she did this morning.
A better
B more good
C the best
D weller

7 Are you all sitting ___? Now I'll begin the story.
A comfortable
B more comfortable
C most comfortably
D comfortably

8 The more technical the race-track, ___ you have to drive.
A the careful
B the more carefully
C more careful
D the more careful

9 The new album by 'Devious Dolls' is ___ their last one.
A bit better than
B every bit as good as
C every bit good as
D just a bit good as

10 ___ idea! Do you think we could persuade the council to support your plan?
A How an interesting
B What interesting an
C How interesting
D What an interesting

15 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

⇢ *Peter speaks Spanish* better *(lepiej).*

1 Many more *(O wiele więcej)* people took part in the demonstration than the media reported.
2 Generally, fast food is nowhere near as tasty *(w żadnym razie nie jest tak smaczny)* as home-made food.
3 As the meeting continued, the audience seemed to be less and less interested *(coraz mniej zainteresowani)* in what the guest speaker had to say.
4 Nowadays, the young *(młodzi ludzie)* are believed to have much better prospects than their parents.
5 This is by far the most persuasive *(zdecydowanie najbardziej przekonujący)* slogan we've ever heard.

1 retro, white, French
2 knee-length, blue, chiffon
3 good-looking, slim, middle-aged
4 smart, brand-new, tight-fitting
5 large, rectangular, oak
6 delicious, huge, round, jam
7 small, pink, star-shaped
8 feature-length, black-and-white, Italian
9 depressing, huge, 19th-century
10 lovely, young, blue-eyed

6 They ran too fast (*zbyt szybko*) for me to catch up.
7 What a lovely / wonderful (*Co za wspaniała*) surprise! I didn't expect to see you here.
8 We felt pretty comfortable (*komfortowo*) in our small cottage by the lake.

16 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Greg is a slow runner. **SLOWLY**
Greg runs slowly.

1 He spoke Spanish so fast that I couldn't understand him. **ENOUGH**
He _____ understand him.
2 When it comes to the price, there is no difference between the CD and the book. **AS**
When it comes to the price, the CD _____ the book.
3 I can observe a steady progress in my French. **AND**
I can observe that my French is getting _____.
4 The red booklet is much more informative than the blue one. **NEAR**
The blue booklet is _____ the red one.
5 Sadly, nowadays only some unemployed people have a chance of landing a good job. **THE**
Sadly, nowadays only some of _____ have a chance of landing a good job.
6 The music was so loud that I couldn't listen to it. **TOO**
The music was _____.
7 The climb was so difficult that we gave up halfway through. **SUCH**
It was _____ that we gave up halfway through.
8 A weekend by the lake? That's absolutely fantastic! **HOW**
A weekend by the lake? _____!

17 **Utwórz przymiotniki złożone (*compound adjectives*) od zwrotów podanych w nawiasach.**

Josh is a hard-working *student. (works very hard)*

1 The mayor of our city is *a / an* an Edinburgh-born (*born in Edinburgh*) archaeology graduate.
2 All middle-aged (*of middle age*) men should have regular check-ups with their family doctor.
3 This region of Italy is famous for its hand-made (*made by hand*) violins.
4 The dust-covered (*covered in dust*) library shelves held some of the most valuable books in the world.
5 Short-haired (*with short hair*) terriers are much easier to groom than those with long hair.
6 Medieval knights would often fight with large double-edged (*with a double edge*) swords.
7 Fiona's husband bought her a heart-shaped (*the shape of a heart*) box of chocolates for her birthday.
8 That mouth-watering (*makes your mouth water*) pizza we had at Gino's was so big I couldn't eat it all.
9 Vic met a green-eyed (*with green eyes*) woman while working in Ireland and immediately fell in love.
10 The sweet-tasting (*tastes sweet*) fruit of the mulberry tree is sometimes used to make jam.

1 didn't speak Spanish slowly enough for me to
2 costs as much as/ is as expensive as
3 better and better
4 nowhere near as informative as
5 the unemployed
6 too loud for me to listen to
7 such a difficult climb
8 How fantastic

18 **Przetłumacz słowa i wyrażenia podane w nawiasach na język angielski.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Your English is getting more and more *(coraz bardziej) fluent.*

1 The schoolchildren were so disappointed (*tak rozczarowani*) when their bus broke down that the teacher decided to treat them all to ice cream.
2 The vegetable curries in India were too hot/spicy (*zbyt pikantne*) for me.
3 As the eldest / oldest (*najstarszy*) son Henry expected to inherit the family business.
4 The more often (*Im częściej*) you visit the dentist, the less problems you'll have with your teeth.
5 There is no reason why the rich (*bogaci*) should not do more to help the poor (*biedni*).
6 The new driving test is just as / every bit as difficult as (*równie trudny jak*) the old one.
7 What a (*Co za*) shame you couldn't stay till the end of the match! You missed a great goal.
8 Sarah is such a fantastic (*tak fantastyczną*) swimmer. I think she will represent her country in the near future.
9 The more often I exercise in the morning, the more (*tym bardziej*) energetic I feel in the afternoon.
10 The winters seem to be getting warmer and warmer (*coraz cieplejsze*). I wonder if it's connected with global warming.

19 **Wybierz poprawną możliwość: A, B lub C.**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

This is ___ onion soup I've ever tasted.
A *best* B *the best* C *the better*

1 I admire Emma because she works so ___.
A hard B hardly C harder
2 Do you think this essay is ___ to enter the competition?
A good enough B as good as C enough good
3 Floating in space is ___ feeling I have ever experienced.
A most extraordinary
B the more extraordinary
C the most extraordinary
4 Buenos Aires is ___ fascinating city, rich in old and modern architecture.
A so B so a C such a
5 Learning German is not ___ learning French.
A more difficult as
B as difficult as
C difficult than
6 Why were you home so ___ last night?
A lately B later C late
7 Playing tennis is ___ interesting than watching it on television.
A far more B lot more C much
8 Could you drive a bit ___? I don't feel too well.
A slower B more slowly C more slow
9 Looking down from the Empire State Building, Lee felt ___.
A dizzily B the dizziest C dizzy

157

P 16 Określenia ilości — Quantifiers

SOME / ANY

1 **Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij zasady podane w ramce.**

1 There are **some** interesting jazz concerts in Warsaw this month.
2 'There is **some** good in the worst of us and **some** evil in the best of us. (*Martin Luther King, Jr.*)
3 Did Sue get **any** presents for her birthday?
4 Ethan does not know **any** guitar chords.
5 Have you got **any** apple juice?

Zasady stosowania *some* oraz *any*

some = kilka, trochę
stosujemy w zdaniach twierdzących

any = żadne
stosujemy w zdaniach przeczących

any = jakieś
stosujemy w zdaniach pytających

Po obu tych określnikach ***some*** / ***any*** mogą występować zarówno rzeczowniki policzalne w liczbie mnogiej (np. jazz concerts, presents, guitar chordes), jak i rzeczowniki niepoliczalne (np. good, evil, apple juice).

! *Would you like **some** water?*
Jeżeli coś proponujemy, to ***some*** stosujemy również w pytaniach.

some / ***any*** + ***one*** / ***thing*** / ***body*** = *someone, something, somebody, anyone, anything, anybody*

2 **Wpisz *some*, *any* oraz ich złożenia.**

⇢ *Has* anybody *seen my mobile?*

1 **A:** Tell me what you can see through the window.
B: There are some trees and some animals. There are also some people. There aren't any buildings and there aren't any vehicles, either. There are some clouds in the sky, but it isn't raining.
2 Is there any information on the exam results?
3 Does anything interesting happen in this place? I'm bored to death!
4 I don't understand anything the lecturer is saying.
5 Would you like some chocolate mousse for dessert?
6 I believe Harry has some cousins who live in Cork – we could visit them.
7 I'm afraid my brother won't have any good ideas on how to solve this problem.
8 Something is going on over there. Let's see what's happening.
9 Somebody has broken into the newsagent's.
10 Who knows when the Battle of Grunwald took place? Anybody?

EACH / EVERY / NO / ALL / NONE

3 **Na podstawie poniższych przykładów uzupełnij zasady podane w ramce.**

1 **Each** year at school is different.
2 **Every** year we learn something new.
3 **No** two school years are the same.
4 **No** year at school is boring.
5 **All** (the) school years are interesting.
6 **None** of the school years is less important than the others.

Zasady stosowania *every* / *no* / *all* / *every* / *each*

each = każdy
– ma na celu podkreślenie odrębności każdego przedmiotu

every = każdy / wszystkie
– ma na celu podkreślenie podobieństwa przedmiotów w grupie.

every + ***one*** / ***thing*** / ***body*** = *everyone*, *everything*, *everybody*

no = żaden element z danej grupy (większej niż dwa)

all = wszystkie

A Po ***each*** i ***every*** występuje rzeczownik w liczbie pojedynczej (np. year).
B Po ***no*** może wystąpić rzeczownik w liczbie pojedynczej (np. year) lub mnogiej (np. years).
C Po ***none of (the)*** występuje rzeczownik w liczbie mnogiej.
D Po ***all (the)*** występuje rzeczownik w liczbie mnogiej.

4 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ Every day *(Każdy dzień) is the same.*

1 Have you been to all the concerts (*wszystkich koncertach*) of 'Depeche Mode' in Poland?
2 No dish (*Żadne danie*) is better than spaghetti – in my humble opinion.
3 You don't need to worry. Everything (*Wszystko*) is fine.
4 Jason would like to visit every (*każde*) museum in Chicago. And I would like to visit all (of) the art galleries (*wszystkie galerie sztuki*) in New York.
5 There were no problems (*żadnych problemów*) with the flight. Everything (*Wszystko*) is ready here – we can't wait until you arrive!
6 Every / Each (*Każda książka*) by Dan Brown has been controversial.
7 If we don't inform all (of) our friends (*wszystkich naszych przyjaciół*) about the changes, they will be really disappointed.
8 Every / Each question (*Każde pytanie*) you are asked at an interview is important.
9 All these questions (*Wszystkie te pytania*) can be answered when we talk to the head teacher.
10 None of the questions (*Żadne z pytań*) he asked me made any sense at all.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

EITHER / NEITHER / BOTH

either = każdy z dwóch
either + rzeczownik w liczbie pojedynczej
either of + rzeczownik w liczbie mnogiej
James could buy a Porsche or a Jaguar. ***Either*** *car is expensive.*

neither = żaden z dwóch
neither + rzeczownik w liczbie pojedynczej
neither of + rzeczownik w liczbie mnogiej
James has a Porsche and a Jaguar. ***Neither*** *car is yellow.*

both = oba, obie
Both *cars are fast.*

5 **Uzupełnij poniższe zdania jednym słowem *either*, *neither* lub *both*.**

⇢ *Tom and Jane failed the exam.* Neither *of them knew the answers.*

1 There are stationery shops
A on ___both___ sides of the high street.
B on ___either___ side of the high street.
2 We can play tennis or go jogging.
A ___either___ activity helps to burn calories.
B ___both___ activities help to burn calories.
3 Sushi and carrot salad are both good when you are on a diet as ___neither___ of them contains fat.
4 *Twilight* was dull and *Sunrise* was boring – ___neither___ book captured my imagination.
5 I can't afford ___either of___ those T-shirts but ___both___ of them have a great design.

MANY / MUCH

6 **Na podstawie poniższych przykładów wybierz słowo, które utworzy poprawną definicję.**

1 *There are* ***many*** *James Bond films.*
2 *How* ***much*** *money does the actor playing James Bond earn for every film?*

Much / ***Many*** są używane w pytaniach i przeczeniach w bardziej formalnych wypowiedziach oraz *A lot* jest używane w twierdzeniach.

many = dużo, wiele
stosujemy z rzeczownikami *policzalnymi* / *niepoliczalnymi*.

much = dużo, wiele
stosujemy z rzeczownikami *policzalnymi* / *niepoliczalnymi*.

! ***much*** = *a lot of* / *lots of* = ***many***

7 **Uzupełnij luki określeniami *many* i *much*.**

⇢ *Sue has* many *friends.*

1 Has George got ___much___ hand luggage?
2 I haven't got ___much___ time, so let's get to the point.
3 Did ___many___ people come to the concert of this singer?
4 Will John invite ___many___ students to this international conference?
5 Julie has been a vegan for ___many___ years.
6 You shouldn't eat so ___much___ food before going to bed – it's not healthy.

(A) LITTLE / (A) FEW

8 **Na podstawie poniższych przykładów zakreśl słowo, które utworzy poprawną definicję.**

1 Sarah is not very sociable – that's why she has very **few friends**.
2 On the other hand, her brother has **a few friends** and he can rely on them.
3 I have very **little money** – I can't even buy a chocolate bar.
4 I still have **a little money** – not much, but enough for a small snack.

Zasady stosowania (*a*) *few*, (*a*) *little*

few = kilka / niewiele
występuje z rzeczownikami *policzalnymi* / *niepoliczalnymi*.

a few = kilka / niewiele
występuje z rzeczownikami *policzalnymi* / *niepoliczalnymi*.

little = mało / niewiele
występuje z rzeczownikami *policzalnymi* / *niepoliczalnymi*.

a little = trochę
występuje z rzeczownikami *policzalnymi* / *niepoliczalnymi*.

9 **Wybierz poprawną możliwość.**

⇢ *This girl has quite few / a few / little / a little dogs. More than enough for someone who lives in a studio flat.*

1 *Less and less / Fewer and fewer* animals are kept in ZOOs.
2 Jay Z has very *few / a few / little / a little* time for this interview – don't waste the chance to ask him all the questions you want.
3 Annie did *less / the least / fewer / the fewest* exercises during the aerobics session than her sister.
4 There were *few / a few / little / a little* things to do when we stayed with my aunt in Wales but we had a good time anyway.
5 I have *few / a few / little / a little* ideas for a birthday present for Lisa, but I don't know if they are any good.
6 There is *few / a few / little / a little* chance of Jack staying with this company if he's not prepared to work long hours.

Powtórzenie

10 **Wyrazy podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ All *(Wszystkie) films at the Berlin Festival were great.*

1 We have two ideas, but I think ___neither___ (*żadne z dwóch*) solution is good in this particular situation.
2 I think ___all___ (*wszystkie*) solutions will be good in this difficult situation.
3 There were two cars blocking the main entrance to the town hall. ___Both___ (*Oba*) of them were towed away by traffic police.
4 Dear Sue, I have had ___many___ (*wiele*) things on my mind lately, which is why I haven't written for so long.
5 I need ___a few___ (*kilka*) bus tickets to get to work this week. ___None___ (*Żadne*) of the ones I have are valid!
6 This photo doesn't show ___any___ (*żadnych*) breathtaking views; there are just ___some___ (*niektórzy*) people riding horses in a field.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

159

R 16 Określenia ilości — Quantifiers

It is discouraging how many people are shocked by honesty and how few by deceit. NOEL COWARD

Sprawdź się!

1 Wybierz poprawną możliwość.

I don't have some (any) free time.

1 Can I offer you (some) / *any* more tea?
2 Sadly, (*few*) / *a few* people came to the class reunion.
3 Unfortunately, *none* / (*neither*) of my two sisters wanted to help me with my homework.
4 (*Each*) / *Either* member of the team did their best in the tournament.
5 *All* / (*Both*) of my parents stand by me whenever I have a problem.
6 We have too (*little*) / *few* information to draw any conclusions.
7 I saw several different backpacks but I liked (*none*) / *no* of them.
8 We were offered two Ford models but we didn't choose (*either*) / *neither* of them.
9 I still have *much* / (*a lot of*) time left so we could have a coffee somewhere.
10 These days *less and less* / (*fewer and fewer*) people read books.
11 How (*much*) / *many* news did you tell them?
12 *Neither* / (*None*) of our club members participated in the last conference.
13 To get this job you need (*much*) / *many* more hands-on experience.
14 Tom and Jill are still upset with each other. *Both* / (*Neither*) of them knows how to say 'sorry'.

!

Porównaj:

1a ***Many*** / ***Some books*** *have been turned into films.*
1b ***Many*** / ***Some <u>of the</u> books*** *I have read have been turned into films.*
2a *I don't have* ***much*** / ***any money*** *left.*
2b *I don't have* ***much*** / ***any <u>of the</u> money*** *I earned last month.*

Więcej o określeniach ilości WHOLE / ALL

2 Przeanalizuj poniższe przykłady. Zwróć uwagę na szyk wyrazów w zdaniu.

1 I have spent **my whole life** / **all my life** travelling.
2 **My whole suitcase** went missing.
3 My luggage went missing.

Miejsce *all* / *whole* w zdaniu

all (of) + określnik + rzeczownik

określnik + ***whole*** + rzeczownik

3 Wpisz w luki *all* lub *whole*.

All my friends are into travelling.

1 We spent the ___whole___ day poring over our French grammar exercises.
2 ___All___ the candidates for the post will be contacted in due course.
3 It took Cathy half a day to do ___all___ her homework.
4 The ___whole___ country watched the President's New Year's address.
5 I really don't know what the ___whole___ point of the meeting was.
6 Pam made up her mind to give ___all___ her children's books to her niece.
7 With his illness my ___whole___ world collapsed.
8 ___All___ of my best friends are dog lovers.

SO / SUCH / AS / TOO + MANY / MUCH / FEW / LITTLE / A LOT OF

4 Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie wyrazy z ramki zapisz w schematach A i B.

1 With **so little time** left and **so many things** to do around the flat, I don't know where to start.
2 Well if I had **as much time** as you do, I wouldn't complain **too much**. Cleaning the flat is not **such a lot of** work, anyway.

too • so • such • as

A ___too___, ___so___, ___as___ *many / much / few / little*
B ___such___ *a lot*

5 Uzupełnij luki w poniższych zdaniach jednym lub dwoma wyrazami *so / such / as / too / much / many / few / little / a lot*.

I spent a lot of money yesterday.

1 Unfortunately, despite ___so much___ publicity, there were ___too few___ tickets sold for the concert to take place.
2 ___Such a___ lot of parents were against the new teaching methods that most of them were abandoned.
3 If I had read ___as few___ books as he has and had ___as little___ to say as he does, I'd simply stay quiet.
4 We had ___too little___ money left to be able to spend ___as much___ as £200 on the tickets.
5 As a young man Paul experienced ___so many___ hardships and had ___so much___ support from his family that he was really resistant to stress.
6 It's always been Pete's dream to visit ___as many___ countries as his Geography teacher has.
7 While revising, spending ___too much___ time focused only on one subject may be boring but ___too many___ breaks may distract you.
8 My children's friends had ___so much___ energy that they turned the whole house upside down. It's good that birthday parties are only once a year.

160

A GREAT DEAL OF / A GREAT AMOUNT OF / A LARGE NUMBER OF / PLENTY OF

6 **Przeanalizuj poniższe przykłady. Które wyrażenia stosujemy do rzeczowników policzalnych, a które do niepoliczalnych? Uzupełnij regułę w ramce.**

1 Did you invest **a great deal of** time in this project?
2 We don't need to hurry. There's **plenty of** time left.
3 **A large number of** students took part in the exchange programme.
4 **A great amount of** paperwork is still to be done.
5 What we need is **plenty of** resources.

A Do rzeczowników policzalnych stosujemy: a large number of, plenty of

B Do rzeczowników niepoliczalnych stosujemy: a great deal of, a great amount of, plenty of

7 **Wybierz poprawną odpowiedź. Czasami obie możliwości są poprawne.**

Marion has few / little friends.

1 It took us a great *deal / amount* of effort to redecorate the flat.
2 *Plenty / A great number* of money is what they need to start the business.
3 There is such a great *amount / number* of dust everywhere that the flat needs hoovering.
4 *Plenty / A great number* of shops have just opened in my neighbourhood.
5 We don't have as *plenty of / much* time as we used to have.
6 There were *a great deal / a great number* of issues to discuss so the debate didn't finish on time.

Więcej o ANY

*If you have **any** questions, feel free to ask.*
*You can choose **any** colour you like.*

Any występuje również w zdaniach twierdzących i oznacza „jakiś", „jakikolwiek".

Więcej o EITHER / NEITHER

A: *We could **either** go to France or Spain.*

B: *I can't speak **either** French **or** Spanish so let's go to England. = I can speak **neither** French **nor** Spanish so let's go to England.*

W zdaniach twierdzących ***either*** …, ***or*** … oznacza: „albo…, albo…", natomiast w zdaniach przeczących – „ani…, ani…". ***neither*** …, ***nor*** … oznacza „ani…, ani…". Ponieważ ten zwrot zawiera w sobie element przeczenia, czasownik w zdaniu z tym zwrotem występuje w formie twierdzącej (zgodnie z zasadą pojedynczego przeczenia w zdaniu angielskim).

8 **Połącz poniższe zdania w jedno, wykorzystując konstrukcje *either … or …, neither … nor … .***

I can text you. I can call you too.
I can either text you or call you – whichever you prefer.

1 You can make the reservation on the phone. You can visit our website, too.
You can either make the reservation on the / by phone or you can visit our website.

2 Mark didn't read the set book. Mark didn't write the essay.
Mark neither read the set book nor wrote the essay.

3 Paula didn't turn up. Paula didn't call to say she wasn't coming.
Paula neither turned up nor called to tell us she wasn't coming.

4 They might buy a house in the suburbs. They might move to the countryside.
They might either buy a house in the suburbs or move to the countryside.

Powtórzenie

9 **Wykorzystując jeden z dwóch wyrazów zapisanych drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego i uzyskać poprawne zdania.**

I don't have much time left so I can't go anywhere. **FEW / LITTLE**
I have too little time left *to go anywhere.*

1 We didn't have enough money to be able to afford an exotic holiday. **TOO / SO**
We had too little money to be able to afford an exotic holiday.

2 I've already done quite a lot of the housework. **AMOUNT / NUMBER**
I've already done a great amount of the housework.

3 Not many members turned up so the meeting was postponed. **FEW / LITTLE**
Only a few members turned up, so the meeting was postponed.

4 All of the teachers I have met in my whole life were less knowledgeable than Mr Bright. **NEITHER / NONE**
None of the teachers I have met in my whole life was as knowledgeable as Mr Bright.

5 You should discuss these ten questions separately. **EACH / EVERY**
Each of these ten questions should be discussed separately.

6 My grandad spent his entire life in the countryside. **ALL / WHOLE**
My grandad spent his whole life in the countryside.

7 I tried on these two coats and they didn't fit. **NEITHER / EITHER**
I tried on these two coats and neither of them fitted.

8 In the event of doubts, do not hesitate to contact us. **ANY / SOME**
If you have any doubts, do not hesitate to contact us.

9 Treating a common cold is a piece of cake for all doctors. **ANY / EVERY**
If you have a common cold, just go to any doctor.

10 There were so many people queuing to get into the museum that we just gave up. **LOT / PLENTY**
There were such a lot of people queuing to get into the museum that we just gave up.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

161

P 17 Zdania złożone — Complex sentences

I. zdania podrzędnie złożone (SUBORDINATE CLAUSES)

Zdania okolicznikowe czasu

Spójniki:
when = kiedy; **until** = aż do, dopóki; **as soon as** = jak tylko
*Tell her what to do **when** she comes, please.*
*We won't start the meeting **until** they come back.*
*Call me **as soon as** you arrive in London.*

Zdania okolicznikowe miejsca

Spójnik: where = gdzie
*They took me **where** I could swim safely.*

Zdania okolicznikowe przyczyny (BECAUSE / BECAUSE OF / SINCE)

Spójniki:
as / since = ponieważ (bardziej formalne od ***because***)
Since / ***As*** *Mark didn't want to go with us, he spent the evening alone.*
because = ponieważ
*Reading books is good for children **because** it develops their imagination.*

Konstrukcje z *because of*
because of = z powodu
because of + rzeczownik
*Attention! All the planes from Chicago are delayed **because of** heavy snowfall.*
*I don't eat chocolate **because of** my allergy.*
because of + the fact that
*The plane did not land in Chicago **because of** the fact that there was ice on the runway.*

1 Połącz następujące zdania, używając słów podanych w nawiasach.

⇢ *I didn't remember about her birthday. She was angry with me. (because)*
She was angry with me because I didn't remember about her birthday.

1 The ski-jumping competition was cancelled. There was heavy snowfall. (*because*)
_____.

2 Our first anniversary dinner was a disaster. I forgot about Mike's allergy to tomatoes. (*as*)
_____.

3 The train to Edinburgh is cancelled. There was a rail accident on the track. (*because*)
_____.

4 My cousin doesn't speak Chinese. She had communication problems in Beijing. (*since*)
_____.

5 Mary may get a pay-rise. She dreams of a holiday in Fuertaventura. (*as*)
_____.

1 The ski-jumping competition was cancelled because of heavy snowfall.
2 Our first anniversary was a disaster as I forgot about Mike's allergy to tomatoes.
3 The train to Edinburgh is cancelled because of a rail accident on the track.
4 Since my cousin doesn't speak Chinese, she had communication problems in Beijing.
5 As Mary may get a pay-rise she dreams of a holiday in Fuertaventura.

Zdania okolicznikowe celu ((NOT) TO + INFINITIVE)

(not) to + bezokolicznik = w celu; (po to) żeby (nie)
*I called the doctor **to make** an appointment.*
*Jim turned down the CD-player **not to wake up** his grandmother.*

2 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski. W podanych zdaniach nie wolno nic zmieniać.

⇢ *Sarah gave up her evening course* to have *(po to, żeby miała) some free time.*

1 Did Susan call you to wish you (*po to, aby życzyć Ci*) good luck?
2 As a child this tennis player practised a lot to become (*po to, aby zostać*) a champion.
3 Mark asked me for help not to get (*po to, aby nie wpaść*) into trouble.
4 Will you make some sandwiches to have (*po to, żebyśmy mieli*) something to eat on the journey.
5 Some people wear dark clothes to look (*po to, aby wyglądać*) slimmer.
6 Many celebrities decide to go on a diet not to put on weight (*po to, aby nie przytyć*).

Zdania okolicznikowe przyzwolenia (ALTHOUGH / HOWEVER / DESPITE / IN SPITE OF)

Spójniki:
although = chociaż, pomimo, mimo że
Although *we had some technical problems, we arrived in Berlin on time.*

Konstrukcje z *in spite of / despite*
in spite of / despite = pomimo
in spite of / despite + rzeczownik
In spite of / Despite *some technical problems, we arrived in Berlin on time.*
in spite of / despite + the fact that
In spite of the fact that *I had no money, the people on the island fed me and gave me a bed for the night.*
in spite of / despite + czasownik z końcówką -ing
Despite having *no experience of sailing, I soon picked up some basic skills from other sailors.*

1 Although environmentalists tried hard to save a blue whale, it died.
In spite of the fact that environmentalists tried hard to save a blue whale, it died.
2 Although this factory has received a fine, it is still producing toxic waste.
Despite the fact that this factory has received a fine, it is still producing toxic waste.
Despite the fine that this factory has received, it is still producing toxic waste.
Despite receiving a fine, this factory is still producing toxic waste.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

162

3 **Podane zdania połącz za pomocą *although*, *however*, *in spite of* / *despite*.**

⇢ *Mark was ill. He went to school. (although)*
Although Mark was ill, he went to school.

1 Environmentalists tried hard to save a blue whale. It died.
(*although*) _____
(*in spite of*) _____

2 This factory received a fine. It is still producing toxic waste.
(*although*) _____
(*despite*) _____

3 Susan has bought a luxurious car. She doesn't have a lot of money.
(*although*) _____
(*despite*) _____

Zdania okolicznikowe skutku (SO)

Spójnik: **so** = więc
I admire Michael Buble, **so** *I was happy to get his autograph.*

4 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

⇢ *Mark is very handsome* so he works *(więc pracuje) for a modelling agency.*

1 My flatmate had to go away for two days so I'll do the shopping today (*więc dziś ja zrobię zakupy*).
2 I am very well-organised so I will be / make a perfect candidate (*więc będę doskonałym kandydatem*) for this job.
3 Everyone else was panicking, so I called an ambulance (*więc zadzwoniłam po karetkę*).
4 Every child needs to be motivated, so (their) parents should (*więc rodzice powinni*) praise them a lot.
5 They have a lot of work to do so they will work / be working (*więc będą pracować*) till midnight.
6 Jason won the talent show so he got the contract (*więc dostał kontrakt*) for $10 million.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Inne typy zdań podrzędnie złożonych
Zdania podmiotowe

What I know about it is …
What I think about it is …
What I would like to do is …
What you think about it is important for me.

Zdania orzecznikowe

The problem is (that) …
The idea is (that) …
The thing is (that)…
The problem is that we can't do it ourselves.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

- Zdania podmiotowe i orzecznikowe mogą być przydatne podczas negocjowania (matura ustna, Zadanie 1 – Odgrywanie ról).

5 **Wykorzystując wyrazy w nawiasach napisz reakcje do podanych wypowiedzi, używając zdań podmiotowych i orzecznikowych.**

⇢ **A:** *We don't have much time.*
B: The problem is there is no taxi. (*problem / no taxi*)

1 **A:** I think Sarah won't come to the party at all.
B: _____ (*know / didn't get an invitation*)

2 **A:** Could you give me a lift?
B: _____ (*thing / car is not working*)

3 **A:** Do you have any ideas how to spend this weekend?
B: _____ (*would like / go sunbathing*)

4 **A:** Chris has his birthday next week. What shall we do?
B: _____ (*idea / take him paintballing*)

II. Zdania współrzędnie złożone

Spójniki:
however = jednakże
We came last in this marathon. ***However,*** *the judges gave us a medal for our efforts.*
and = i
I will clean the bathroom ***and*** *Josh will do the washing.*
but = ale
We were thinking of going out ***but*** *in the end we stayed at home.*
or = lub
Pete might apply for a job ***or*** *he might go abroad for a year.*

6 **Uzupełnij zdania słowami *however*, *and*, *but* oraz *or*.**

⇢ *She feels ill,* but *she doesn't want to go to the doctor.*

1 We have two options: we may go to the swimming pool or to the shopping centre.
2 They like doing things together: Ian cleans the house and Jane does the ironing.
3 Henry wanted to invite Diana out, but then he changed his mind.
4 The police searched the crime scene. However, they didn't find any evidence to catch the thief.

Powtórzenie

7 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, połącz poniższe zdania, tak aby były gramatycznie poprawne.**

⇢ *Dan and Tina had a huge row yesterday. They managed to make up quickly.* **ALTHOUGH**
Although Dan and Tina had a huge row yesterday, they managed to make up quickly.

1 Two paintings have been stolen from the exhibition. There is an ultra-modern burglar alarm. **ALTHOUGH**
_____.

2 *Body of Proof* is fascinating. I must see it again. **SO**
_____.

3 Let's clean the house. Don't make Susan furious. **TO**
_____.

4 He scored four goals in the last match. All the clubs want to buy him. **SINCE**
_____.

5 Sarah is really happy. She was fired last week. **IN SPITE OF**

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 What I know about it is she didn't get an invitation.
2 The thing is (that) the car is not working.
3 What I would like to do is to go sunbathing.
4 The idea is (that) we will take him paintballing.

3 Although Susan doesn't have a lot of money, she has bought a luxurious car.
Despite the fact that Susan doesn't have a lot of money, she has bought a luxurious car.
Despite not having a lot of money, Susan has bought a luxurious car.

1 Two paintings have been stolen from the exhibition although there is an ultra-modern burglar alarm.
Although there is an ultra-modern burglar alarm, two paintings have been stolen from the exhibition.
2 Body of Proof is fascinating so I must see it (once) again.
3 Let's clean the house not to make Susan furious.
4 Since he scored four goals in the last match, all the clubs want to buy him.
6 In spite of the fact that she was fired last week, Sarah is really happy.
In spite of being fired last week, Sarah is really happy.

163

R 17 Zdania złożone — Complex sentences

Don't write so that you can be understood, write so that you can't be misunderstood.
WILLIAM HOWARD TAFT

I. Zdania złożone podrzędnie (SUBORDINATE CLAUSES)

Sprawdź się!

1 Wybierz poprawną możliwość. Poprawna jest więcej niż jedna odpowiedź.

⇢ *It's midnight* (so) / *although I'm going to bed.*

1 *Because* / (*As* / *Since*) we had no savings to fall back on, we gave up our plans to go to Peru.
2 *Despite* / (*Although*) / *However* I was absolutely done in, we played another game of tennis.
3 Pete wasn't allowed to go on the school trip *in spite of* / (*because of*) / *although* his poor attendance record.
4 (*In spite of*) / *Since* / *Because of* the rain, we continued the climb.
5 *That* / (*What*) / *Which* I need is some peace and quiet.
6 (*The problem*) / *A problem* is we're running out of funds.
7 It was *so good* / (*such a good*) / *so a good* offer that we couldn't say 'no'.
8 The meeting ended ahead of time *since* / (*so*) / *however* we had some time for a coffee.
9 Detective Monk (*despite* / *in spite of*) / *since* his different obsessions, is extremely effective.
10 (*Although*) / *Because* / *So* I admire John's talents, it's a bit difficult for me to cope with his arrogance towards others.

2 Przekształć każde z poniższych zdań na dwa sposoby, wykorzystując spójniki podane w nawiasach, tak aby zachować sens zdań wyjściowych.

⇢ *I feel quite ill. I'll have a day off. (as)*
As I feel quite ill, I'll have a day off.

1 It was raining. We decided to set off anyway. (*despite* / *although*)
1a Despite the fact (that) it was raining we decided to set off.
1b Although it was raining, we decided to set off.
2 Unfortunately, she is away. I'm left to my own devices. (*because* / *since*)
2a Since she is away I'm left to my own devices.
2b I'm left to my own devices because she is away.
3 First, we need to know the truth. Then we'll decide what to do. (*until* / *when*)
3a We won't decide what to do until we know the truth.
3b We'll decide what to do when we know the truth.
4 I understand your point of view. I would like to present mine. (*however* / *but*)
4a I understand your point of view. However, I would like to present mine.
4b I understand your point of view but I would like to present mine.
5 I have a lot of respect for her. I will always support her. (*since* / *as*)
5a Since I have a lot of respect for her I will always support her.
5b As I have a lot of respect for her, I will always support her.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Zdania okolicznikowe celu (CLAUSES OF PURPOSE)

3 Dopasuj poniższe fragmenty zdań, a następnie sformułuj regułę, wybierając poprawną odpowiedź spośród elementów napisanych w ramce *pochyłym drukiem*.

1 Tom has joined a gym **in order**
2 Tom has joined a gym **so**
3 Tom has joined a gym **so that** / **in order that**
4 Yesterday, Tom finally joined a gym **so that** / **in order that**
5 Tom has joined a gym **with the aim**

A **he can** / will get fit.
B **he could** / would get fit.
C **of** getting fit.
D **to** get fit.
E **as** to get fit.

1 D
2 E
3 A
4 B
5 C

Zdania okolicznikowe celu – konstrukcje

- **so as** / **in order + infinitive** / **verb + -ing**
- **so that** / **in order that + osoba + can** / **will** w odniesieniu do (*teraźniejszości*) / *przeszłości*
- **so that** / **in order that + osoba + could** / **would** w odniesieniu do *teraźniejszości* / (*przeszłości*)
- **with the aim of doing**

Inne zwroty typowe dla zdań okolicznikowych celu:

to avoid + verb + -ing
to prevent (from) + verb + -ing
for fear of + verb + -ing

I took the first train in the morning ***to avoid being*** *late.*
I took the first train in the morning ***for fear of being*** *late.*

4 Wybierz poprawną odpowiedź.

⇢ *It's late* (so) / *although I'd better go home.*

1 I advised Kevin to enrol for extra History classes (*so that*) / *so as* he would do better at school.
2 Let's go through the plan one more time in order *to not* / (*not to*) forget anything.
3 These days more and more teenagers are taking up sport with (*the aim*) / *an aim* of improving their general fitness.
4 You'd better get down to work so that you (*can*) / *could* finish on time.
5 If I were Chris, I'd give Martha a ring in case she *won't* / (*doesn't*) remember about the deadline.
6 We took the bypass for fear *to get stuck* / (*of getting stuck*) in heavy traffic.
7 I wrote everything down (*so as*) / *so that* not to forget anything.
8 Kate took extra classes in order that she (*would*) / *will* improve her writing skills.

164

Zdania okolicznikowe przyczyny (CLAUSES OF REASON)

Inne spójniki:

because of / due to / owing to / on account of + noun

*The match was called off **because of** / **due to** / **owing to** / **on account of** the rain.*
*The match was called off **because of** / **due to** / **owing to** / **on account of** the fact that it was raining.*

the reason why + clause

***The reason why** the match was called off was that it was raining.*

Zdania okolicznikowe przyzwolenia (CLAUSES OF CONCESSION)

Inne spójniki:

although / even though / though + clause

***Although** / **Even though** / **Though** it was raining, the match took place.*

5 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

I'm learning Spanish as I want to study in Granada. **TO**
I'm learning Spanish to study in Granada.

1 Their poor command of languages prevents them from travelling abroad. **ACCOUNT**
They don't travel abroad _____ languages.

2 Despite lack of support, Claire made it to the top. **EVEN THOUGH**
_____ any support, she made it to the top.

3 Some flights were delayed because the weather was bad. **OWING**
_____, some flights were delayed.

4 They had to close down the business as there was no demand. **DUE**
They had to close down the business _____ demand.

5 Ben is not a very close friend of yours so we're not going to invite him. **REASON**
_____ is that he is not a very close friend of yours.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Zdania okolicznikowe stopnia (CLAUSES OF DEGREE)

so + adjective + that …

*The venture was **so** successful **that** they expanded abroad.*
***So** successful **was** the venture that they expanded abroad.*

such + be … + that …

*His books were **so** popular **that** they were translated into 20 languages.*
***Such was** the popularity of his books **that** they were translated into 20 languages.*

1 on account of their poor command
2 Even though Claire didn't have
3 Owing to bad weather
4 due to no / lack of
5 The reason why we're not going to invite Ben

Zdania okolicznikowe skutku (CLAUSES OF RESULT)

Inne spójniki:

as a result / as a consequence / consequently

*I missed quite a few classes and **as a result** / **as a consequence** / **consequently** had quite a bit of catching up to do.*

therefore / thus (*charakterystyczne dla języka formalnego*)

*The new sports gear we offer is of the highest quality and **therefore** more durable and comfortable to wear.*

Powtórzenie

6 **Fragmenty podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

What they told me (To, co mi powiedzieli) is top secret.

1 The problem was (that) (*Problem polegał na tym, że*) we didn't have the right address.
2 Please don't forget to say 'Hello' from me when you talk (*kiedy będziesz rozmawiać*) to Jill on the phone.
3 We took a taxi so as not to be late / in order not to be late (*żeby się nie spóźnić*) for the concert.
4 Many people would like to go back to where (*tam, gdzie*) they spent their childhood.
5 Although / Even though / Despite the fact that they had already seen (*Mimo, że już widzieli*) the film, they didn't mind watching it again.
6 Such was the interest (*Takie było zainteresowanie*) in his lecture, that another one will be organised next week.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

7 **Wykorzystując wyrazy w nawiasach, utwórz gramatycznie poprawne zdania. Czasami konieczne jest dodanie np. przyimków.**

I hope to hear from Paul as soon as he makes up (make up) his mind about the holiday.

1 He didn't take his car for fear of getting stuck (*fear / get / stuck*) in a traffic jam.
2 Sue did some overtime so that her daughter could / would go (*so that her daughter / go*) on a summer camp.
3 Due to feeling (*due / feel*) embarrassed, Clive was at a loss for words.
4 In spite of not being well-organised (*spite / not be well-organised*), they never miss deadlines.

Grammar Reference

Zdania warunkowe – zagadnienie 9 · P – **str. 100,** · R **str. 122**
Zdania dopełnieniowe (*All I did was **send him an apology**.*) – **zagadnienie 18** (Emfaza) · R **str. 170**
Zdania względne (*The train **that we wanted to take** was delayed.*) – **zagadnienie 11** · P – **str. 132,** · R **str. 134**

165

P 18 Przyimki — Prepositions

Przyimki miejsca (PREPOSITIONS OF PLACE)

Przyimki miejsca

above – powyżej
over – nad

below – poniżej
under – pod

between – między dwoma
among – wśród, między wieloma

behind – za
in front of – przed

in, ***inside*** – w / we, wewnątrz
out, ***outside*** – z / ze, na zewnątrz

on – na
at – w / przy
near – blisko / niedaleko
next to / ***beside*** – obok
opposite – naprzeciwko
through – przez

Przyimki miejsca w kolokacjach

in – *in the background / foreground*

at – *at work, at school, at the top, at the table*

! **arrive in** = przyjechać do (dużego) miasta
*We **arrived in** London.*

arrive at = przyjechać do niewielkiego miasta, na lotnisko, na stację
*We **arrived at** Heathrow in London.*

1 Uzupełnij opis przyimkami miejsca, zgodnie z tym, co widzisz na ilustracji.

In the picture there is a family 1 in a room. 2 In the foreground there is a little girl sitting 3 between her parents. They are sitting 4 at the table. 5 On the table there are many dishes and 6 among them there is a cake. There is a lamp 7 over / above the table and 8 under the table there is a cat. In this room there is also a wardrobe and 9 next to it there is a nice armchair. I can see a rug 10 in front of the armchair and a plant 11 beside / near / next to it. 12 Opposite the armchair there is a window. We can see the storm 13 outside.

2 Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.

Call me later. I am at work *(w pracy) now so I can't talk.*

1 They will call us as soon as they arrive in (*dojadą do*) New York.
2 A career adviser came to give a talk at school (*w szkole*).
3 The weather is so beautiful. Shall we go outside (*na zewnątrz*) instead of sitting inside (*wewnątrz*)?
4 Who is that woman standing next to / beside / near (*obok*) your mum?
5 The post-office is next to / beside (*blisko*) the bank. Well, it's opposite (*naprzeciwko*) the bank, to be precise.
6 Does your cat also like lying in front of the fireplace (*przed kominkiem*)?

Przyimki czasu (PREPOSITIONS OF TIME)

Przyimki czasu

after – po
before – przed
during – podczas
around / ***about*** – około
for – przez

Przyimki czasu w kolokacjach

in – *in the morning / afternoon / evening*
in January, in summer, in 1990, in the 18th century
in two minutes (= za dwie minuty),
in time (= w odpowiednim momencie, przed czasem)

on – *on Saturday, on 16th December, on Christmas Eve,*
on Sunday evening
on time (= punktualnie)
on holiday

at – *at Christmas / Easter, at 2 pm, at the moment, at night,*
at the weekend, at noon, at midnight

! Przyimków czasu **nie używamy** w wyrażeniach:
last *(Monday, summer, year)*
this *(week, weekend)*
next *(week, summer, year)*
every *(day, month, week)*
one day
i z określeniami czasu:
today, tomorrow, tonight, yesterday, the day before yesterday.

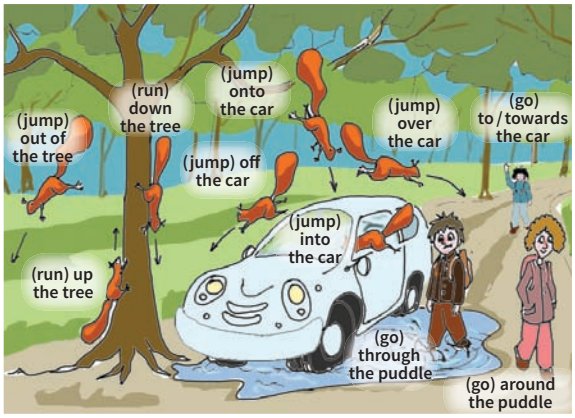
3 Wybierz poprawną możliwość.

We organised a party (–) / on / at last Monday.

1 The trip started *on* / (*in*) / *for* the morning *at* / (*on*) / *in* / – Monday and finished *in* / *at* / *for* the weekend *during* / – / (*around*) six.
2 *In* / – / (*During*) a normal year we travel to Greece, but – / *in* / *at* next summer we're going to Turkey. We've already booked the flight – we are flying (*on*) / *in* / *during* 14th July.
3 What does she usually do (*in*) / *on* / *at* the evenings?
4 Bono was born (*in*) / – / *at* 1960, *in* / (*on*) / *at* the 10th May. (*At*) / *In* / – the moment he is recording a new album.
5 We have known each other *during* / (*for*) / *at* / – ages.
6 Jason goes to the gym *on* / – / (*during*) his lunch break.

166

Przyimki opisujące ruch (PREPOSITIONS OF MOVEMENT)

4 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski.**

The cat jumped from a tree onto (na) our car.

It was a memorable trip. First we went 1 ___up___ (*w górę*) the mountain, which was really tiring as it was steep. We had to go 2 ___through___ (*przez*) the forest and 3 ___across___ (*przez*) the streams. Suddenly it started to rain so we ran 4 ___to___ (*do*) a small hut; we could hear a thunderstorm rolling 5 ___over / above___ (*nad*) our heads. After the storm we started walking again. We went 6 ___near / next to / beside___ (*obok*) an abandoned shed 7 ___near___ (*niedaleko*) a lake. When we got to the top of the mountain, we were really exhausted. After some rest, we started going 8 ___down___ (*w dół*) the slope, which was not so eventful, but equally interesting.

! **Kolokacja: czasownik + przyimek**

- TO: listen, talk, speak, throw
- AT: look, point, smile, laugh, shout
- ON: depend, rely, count

5 **Uzupełnij zdania odpowiednimi przyimkami.**

That man has been looking at the painting for two hours!

1 Throw the ball ___to___ me! I can score!
2 Look ___at___ those children, they're going to fall into the pond!
3 Stop laughing ___at___ me, it's rude.
4 Everything depends ___on___ the weather. If it rains, they will cancel the concert.
5 I can always count ___on___ my best friend.
6 Don't ever talk ___to___ me like that again!
7 Are you sure you can rely ___on___ Adam?
8 Don't shout ___at___ me. It wasn't my fault.

! **Kolokacja: przymiotnik + przyimek**

- AT: bad, good, quick, terrible
- OF: afraid, jealous, proud, scared, guilty, frightened
- IN: interested, rich, dressed, experienced

6 **Uzupełnij zdania odpowiednimi przyimkami.**

James is jealous of Susan's new boyfriend.

1 Look, this product is rich ___in___ fibre. I'll buy it.
2 Will you help me? Are you good ___at___ Physics?
3 Harry is proud ___of___ his sister's success.
4 I'm interested ___in___ Swedish literature, did you know that?
5 If I wasn't here with you, I would be really frightened ___of___ the darkness.
6 Has she always been so quick ___at___ making decisions?

! **Kolokacja: przyimek + rzeczownik**

- AT: the airport, the seaside, the door, home, university, school
- IN: bed, good condition, the mood, the sky, the suburbs, a hurry, danger
- ON: a bus / train, the left / right, a diet, fire, the other hand

7 **Uzupełnij zdania odpowiednimi przyimkami.**

Frank lives in the suburbs.

1 Could you call me later? I'm ___on___ a bus and can't hear you!
2 Is she spending her holidays ___at___ the seaside?
3 We'll have to go there ___on___ foot – there are no buses from this village.
4 There aren't many clouds ___in___ the sky, but ___on___ the other hand rain was forecast.
5 There's somebody ___at___ the door. Will you open it?
6 When Becky was a child, she used to be ___in___ bed at 7 pm.

Powtórzenie

8 **Uzupełnij zdania odpowiednimi przyimkami.**

If we start the journey early, we will be there on time.

1 I can't see properly. What's there ___on___ the left?
2 Our family always meet ___at___ my home ___at___ Christmas, ___on___ 25th December.
3 Small children are usually scared ___of___ spiders.
4 I'm not really ___in___ the mood to go for a swim. Apart from that, I'm afraid ___of___ jellyfish in the water.
5 Could we meet ___on___ Friday evening ___at___ six, ___in front of___ (*przed*) the cinema?
6 To get to the underground station you need to go ___through___ (*przez*) the park which is ___next to___ (*obok*) the Town Hall.
7 The prisoner jumped ___over___ the prison wall and ran ___across___ a busy road to escape.
8 I was already ___in___ bed when I heard somebody ___at___ the front door.
9 We drove ___past___ crowds of football fans on their way to the stadium.
10 I listened ___to___ the public announcement to find out if my brother's plane had landed ___at___ the airport.
11 I was terrible ___at___ Maths when I was ___at___ school.
12 All passengers had to get ___off___ the bus quickly as it was ___on___ fire.

167

R 18 Przyimki — Prepositions

Sprawdź się!

1 Uzupełnij poniższe zdania odpowiednim przyimkiem tam, gdzie to konieczne.

⇢ *I usually get up* at *6:30 am.*

1 Whether we go there __on__ Saturday night will depend __on__ how much money we have.
2 __At__ Christmas, the vast majority of people would text rather than send cards to friends __–__ these days.
3 Yesterday evening, when I walked __into__ the room and saw everybody smiling __at__ me, I felt a bit uneasy.
4 We got __off__ the train at Wimbledon, quickly walked __past__ the ticket office on the right and got __into__ my friend's car.
5 Pete was trying to explain to everybody what had happened but they wouldn't listen __to__ his excuses.
6 We arrived __at__ the airport __at__ 3:15 pm, which was much too late as our plane was due to take off __in__ twenty minutes.
7 As Gina has always been interested __in__ history, she is really good __at__ it.
8 To get __to__ school __from__ the suburbs, where they live, they have to spend two hours __on__ a bus.

Więcej o przyimkach przyimek + czasownik z „-ING"

Po przyimku konieczne jest użycie czasownika z *„-ing"*

I'm thinking ***about taking up*** *speedway.*
I can swim 5,000 metres ***without stopping****.*
He got rich ***by investing*** *in real estate.*
This device is used ***for watering*** *plants.*

2 Przeanalizuj poniższe przykłady. W których ze zdań *to* jest elementem bezokolicznika, a w których przyimkiem?

1 I can't wait **to collect** my driving licence.
2 I'm looking forward **to going** for a ride in my dad's limo.
3 My dad, however, keeps objecting **to giving** me the car keys.
4 They're also opposed **to getting** me a motorbike.
5 They won't admit **to being** overprotective.

3 W poniższych zdaniach czasowniki w nawiasach podaj w odpowiedniej formie.

⇢ *Nobody likes being made* to do *(do) things they don't really enjoy, do they?*

1 They won't admit __to being__ (*be*) extremely concerned about my getting a car.
2 In fact, they would prefer me __to walk__ (*walk*) everywhere.
3 I wish I could afford __to get__ (*get*) a car of my own.
4 On Sundays I used __to stay__ (*stay*) in bed till noon.
5 Now, with my Matura exam round the corner, I had better get used __to getting up__ (*get up*) at dawn.
6 The truth is I definitely prefer sleeping __to studying__ (*study*).
7 Well, I'll get round __to studying__ (*study*) tomorrow, for sure.
8 But don't expect me to get addicted __to cramming__ (*cram*).

!

Zwróć uwagę, że tę samą myśl można wyrazić za pomocą różnych konstrukcji.

I ***can't wait to go*** *snowboarding =*
I'm ***looking forward to going*** *snowboarding.*

Eve ***was able to do*** *the task by herself. =*
Eve ***was capable of doing*** *the task by herself.*

Clive didn't ***agree to do*** *overtime. =*
Clive ***objected to doing*** *overtime. =*
Clive ***was opposed*** *on principle* ***to doing*** *overtime. =*
Clive ***opposed doing*** *overtime on principle.*

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

4 Uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.

⇢ *I like travelling.*
I am fond of travelling.

1 We were extremely excited about the prospect of flying in a balloon.
We couldn't wait __to fly__ in a balloon.
2 Kate's parents didn't agree to give her pocket money whenever she wanted.
Kate's parents objected __to giving__ her pocket money whenever she wanted.
3 Bob can't handle stressful situations.
Bob isn't capable __of handling__ stressful situations.
4 He finally said he didn't play fair.
He confessed __to not playing fair__.
5 Mary doesn't want to get involved in local politics.
Mary is opposed __to getting involved__ in local poitics.
6 We're really eager to meet Laura's boyfriend.
We're looking forward __to meeting__ Laura's boyfriend.

5 Przetłumacz poniższe zdania na język polski, zwracając szczególną uwagę na fragmenty podane wytłuszczonym drukiem.

1 Pete has always been **interested in playing** sports so he would be really **interested to train with** the local handball team.
2 Ken is **keen on travelling** so no wonder he is **keen to go** backpacking to Burma this year.
3 We **used to live** a stone's throw from the forest so it's really hard for us to **get used to living** in the city centre.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

6 Z poniższych elementów utwórz poprawne zdania. Pamiętaj o dodaniu brakujących elementów, np. przedimków.

⇢ *Pete* is fond of travelling *(be fond / travel)*

1 I don't understand why they __are keen to visit__ (*be / keen / visit*) this place one more time.
2 Chris __is not interested in talking__ (*not be / interested / talk*) to people he doesn't know so he didn't go to the party last night.
3 No one knows whether Maya __has already got used to living__ (*already / get used / live*) alone. Time will show.
4 We __used to play__ (*used / play*) squash a lot as we __were keen to do__ (*be keen / do*) all forms of physical activity.

1 zawsze interesował się uprawianiem sportu / z zainteresowaniem trenowałby...
2 lubi podróżować / chce pojechać do...
3 mieszkaliśmy / przyzwyczaić się do mieszkania

Przykład 1: to jest elementem bezokolicznika
Przykłady 2–5: to jest przyimkiem

168

Przyimek na końcu zdania

Przyimek może pojawić się na końcu zdania w:

A pytaniach szczegółowych,
*Who did you play **with**?*
*What are you looking **for**?*
*Where did you get it **from**?*

B zdaniach względnych,
*This is the book I've been looking **for**.*
*This is the job I'm interested **in**.*

C stronie biernej,
*Nobody likes being lied **to**.*
*The matter needs to be looked **into**.*

D strukturach bezokolicznikowych.
*This is a nice hotel to stay **at**.*
*She is an interesting person to talk **to**.*

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

7 **Fragmenty zdań podane w nawiasach przetłumacz na język angielski, zwracając szczególną uwagę na miejsce przyimka.**

This is exactly what I've been looking for *(czego szukałam).*

1 Jack has just been operated on (*został zoperowany*).
2 Kate likes being / to be listened to (*kiedy się jej słucha*).
3 This is my friend I told you about (*o którym Ci mówiłem*).
4 It's high time he was spoken to (*żeby z nim porozmawiać*).
5 I've got too many problems to deal with (*którymi powinienem się zająć*).
6 Elderly people usually need to be taken care of (*żeby się nimi zaopiekować*).
7 My little sister has lots of friends to play with (*z którymi się bawi*).
8 Who did you go there with (*z kim tam poszedłeś*)?

Typowe wyrażenia rozpoczynające się od przyimków

8 **Do każdego elementu w nawiasie dodaj przyimek. Następnie otrzymane zwroty wstaw w odpowiednie miejsca w poniższych zdaniach. W każdej parze zwrotów przyimkowych występuje ten sam przyimek.**

In general, *the concert was quite good. It lasted about three hours* in total *(total / general).*

1 Sadly enough, on average only one in three students does sport on a regular basis. (*a regular basis / average*)
2 Under the circumstances, I felt under no obligation to explain anything to anybody. (*the circumstances / no obligation*)
3 For the time being, Bob decided not to complain for fear of losing his job. (*the time being / fear*)
4 As I had been out of practice for quite a while my horse got out of control and threw me. (*control / practice*)
5 At uni I knew Sarah only by sight. By coincidence, we ended up in the same office. (*coincidence / sight*)
6 200 metres before the finishing line Paul was out of breath He realised the gold medal was out of reach for him. (*breath / reach*)
7 In comparison with my friends, it's Gloria that I have the most in common with. (*common / comparison*)

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

9 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, dodając odpowiedni przyimek i inne niezbędne wyrazy, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

He had no choice but to take a loan. **NECESSITY**
He took a loan out of necessity.

1 Over the last ten years my hometown has changed enormously. **RECOGNITION**
Over the last few years my hometown has changed beyond recognition.
2 Most probably, the results will have been announced by the end of the week. **LIKELIHOOD**
In all likelihood, the results will have been announced by the end of the week.
3 It seemed to me that Paul was going through a difficult period in his life. **IMPRESSION**
I was under the impression that Paul was going through a difficult period in his life.
4 For the last couple of years the global economy has been steadily deteriorating. **DECLINE**
For the last couple of years the global economy has been in decline.
5 In retrospect, I'm sure they didn't turn up late deliberately. **PURPOSE**
In retrospect, I'm sure they didn't turn up late on purpose.
6 We were just about to get on the train when Kate realised her wallet was missing. **VERGE**
We were on the verge of getting on the train when Kate realised her wallet was missing.

10 **Ubiegasz się o pracę w charakterze opiekuna na obozie dla dzieci w czasie wakacji. Uzupełnij poniższe zdania przyimkami, a następnie informacją o sobie.**

I'm interested in cycling.

1 I take a keen interest in and what I'm really fond of is …
2 I have considerable experience in and I pride myself on.
3 I'm good at and most probably in the future I'll specialise in.

Powtórzenie

11 **Uzupełnij zdania właściwymi przyimkami lub wyrażeniami przyimkowymi.**

What are you looking for?

1 Nobody likes being shouted at.
2 Who are you talking to?
3 I can stay underwater for five minutes without breathing.
4 What are your strengths? What are you good at?
5 I think they intended to do it. Yes, I'm sure they did it on purpose.
6 He really had to emigrate. He had no other choice. He did it out of necessity.

169

R 19 Emfaza — Emphasis

Never in the field of human conflict was so much owed by so many to so few.
WINSTON CHURCHILL

Sposób 1

1 Porównaj poniższe pary przykładów, a następnie uzupełnij w ramce numery przykładów zdań.

1a I told you about the house-warming party at Diane's several times. (*neutralne zabarwienie wypowiedzi*)

1b I **did tell** you about the party. = You may not remember but I (really) told you about it. (*emfatyczne zabarwienie wypowiedzi*)

2a I don't go to parties much but I go to jazz clubs every weekend. (*neutralne zabarwienie wypowiedzi*)

2b I don't go to parties much but I **do go** to jazz clubs every weekend. (*emfatyczne zabarwienie wypowiedzi*)

Do podkreślenia / wzmocnienia danego elementu wypowiedzi służą następujące struktury:

do / does / did + forma podstawowa czasownika.

Tego typu struktur emfatycznych / wzmacniających używamy:

A w celu podkreślenia kontrastu między ogólną regułą a wyjątkiem od niej,
Przykład: 2b

B w celu podkreślenia kontrastu między prawdą a fałszem.
Przykład: 1b

2 Uzupełnij dialogi, wykorzystując powyższą strukturę, tak aby powstała logiczna całość.

A: *You should have invited Sylvia. She probably feels offended.*
B: *I* did invite *her but she simply couldn't come.*

1 A: Well, there must have been some misunderstanding. You should have asked the headmaster's permission.
B: But I did ask him and he agreed.

2 A: I'm sure she doesn't speak any languages.
B: Oh, yes, she does speak Spanish quite well and a little bit of French.

3 A: Do your parents eat out at weekends?
B: Well, they don't go out much these days but they did go out a lot when they were students.

4 A: I think Jamie doesn't love me anymore.
B: He does love you. He just has a lot on his mind at the moment.

5 A: Do you like opera?
B: Not really, to be honest, I do like gospel choirs though.

6 A: Do you remember about the charity event this weekend?
B: Oh, good that you reminded me. I did remember about it yesterday, when I was talking to Jane's, but somehow it slipped my mind now.

1 To mój kolega pozwolił mi skorzystać...
2 To ze swojego nowego palmtopa pozwolił mi skorzystać...
3 To wczoraj mój kolega pozwolił mi skorzystać...
4 Osobą, która pozwoliła mi skorzystać ze swojego nowego palmtopa był...
5 Powodem, dla którego mój kolega pozwolił mi...
6 Ponieważ mój laptop nie działał, to co zrobił mój kolega to...

Sposób 2

3 Porównaj poniższe przykłady. Na który z elementów w każdym ze zdań został położony nacisk? Przetłumacz każde zdanie na język polski.

Zdanie wyjściowe:
Since my laptop was out of order yesterday, my friend let me use his brand new palmtop.

Przykłady struktur emfatycznych:

1 *It was my friend that / **who** let me use his brand new palmtop.*
2 ***It was his brand new palmtop that** my friend let me use.*
3 ***It was yesterday that** my friend let me use his brand new palmtop.*
4 ***The person who** let me use his brand new palmtop was my friend.*
5 ***The reason why** my friend let me use his brand new palmtop was that my laptop was out of order.*
6 *Since my laptop was out of order **what my friend did was let** me use his brand new palmtop.*

Inne zwroty:
***The place where** …,*
***The day when** …,*
***The thing that** …*

4 Uzupełnij dialogi, wykorzystując powyższe struktury, tak aby położyć nacisk na dany element zdania. Następnie do poniższych sekwencji (1-4) przyporządkuj odpowiednie „chmurki" (A–D).

A: *Przedstaw swoje plany na najbliższe wakacje i podaj szczegóły.*
C: *Zmiana zainteresowań / podjęcie nowej aktywności i powody*
B: *Kto / co i w jaki sposób zainspirował / o cię do zmiany?*
D: *Jakie umiejętności są niezbędne? Kiedy odbywają się zajęcia?*

1 C
A: I heard you had left the school athletics club? What's up? Aren't you into sports anymore?
B: Not really, it's dancing that I'm into now. (*dancing*) Hip hop and modern jazz in particular. The reason why I decided to quit was that I wanted to focus on my real passion.

2 B
A: It must have been a tough decision to make, I guess …
B: In fact, The person who inspired me was my friend Olivia, who is really interested in modern jazz. I saw her perform the other day and what / the thing that I got hooked on immediately was the freedom dancing gives.

1a …Bonnie wanted to impress her classmates that she decided to take up Urdu.
1b …Bonnie decided to do to impress her classmates was take up Urdu.
1c …take up Urdu was that she wanted to impress her classmates.
2a …I did was take Wednesday off.
2b …that I took a day off.
2c …why I took Wednesday off was that I had been doing overtime for a couple of days.

170

3 D

A: So, tell me about the workouts. Do you have to be super fit?

B: Well, you need to be fit but it is a sense of rhythm that is actually much more important. We have classes on Tuesdays and Fridays but Friday is the day when I really learn a lot.

4 A

A: So it doesn't look like you're going to spend the next holiday at a summer camp?

B: Well, the place where I would love to go is a summer dance school. All / The thing that I need to do is find a good one.

5 Przepisz poniższe zdania na trzy różne sposoby, wykorzystując podane początki zdań.

⇢ *With exams looming on the horizon, Pete promised his girlfriend he would get down to serious study.*

With exams looming on the horizon what Pete did was promise his girlfriend he would get down to serious study.

The reason why Pete promised he would get down to serious study was that exams were looming on the horizon.

It was his girlfriend who made Pete promise that he would get down to serious study.

1 Bonnie decided to take up Urdu because she wanted to impress her classmates.

1a It was because _____.

1b The thing that _____.

1c What made Bonnie _____.

2 As I had been doing overtime for a couple of days, I took Wednesday off.

2a As I had been doing overtime for a couple of days, the thing that _____.

2b As I had been doing overtime for a couple of days, it was on Wednesday _____.

2c The reason _____.

3 Derrick informed all his family about his decision to emigrate only yesterday – in order not to upset them too early.

3a What caused _____.

3b It was only _____.

3c What Derrick _____.

4 As I didn't know which way to go, I asked the first person I saw in the street for directions.

4a It was because _____.

4b The reason why _____.

4c The person whom _____.

5 Some students enroll on extra classes because they want to improve their educational prospects.

5a The reason why _____.

5b It is improving their educational prospects that _____.

5c As some students want to improve their educational prospects, _____.

6 Each candidate should have a good command of Italian and excellent interpersonal skills.

6a The skills that _____.

6b What is required of each candidate _____.

6c The person who _____.

Sposób 3

6 Zapoznaj się z poniższymi przykładami, w których zastosowana jest inwersja.

1 ***Seldom / Rarely does Ms Strict give*** *her students no homework.*

2 ***Never / Under no circumstances / At no time were we allowed*** *to talk during a test.*

3 ***Little did we realise*** *the consequences of skipping classes.*

4 ***Not until much later did the truth come*** *to light.*

5 ***Not until I left school / Only after I left school, did I tell them*** *what really happened then.*

6 ***Hardly had I got*** *my A-levels* ***when*** *I started missing my classmates.*

7 ***No sooner had my teacher retired than*** *she took up a part-time job in the school library.*

Zatem:

A Jeśli przysłówki lub wyrażenia przysłówkowe o charakterze przeczącym (***seldom***, ***never***, ***under no circumstances***, ***not only***, itp.) znajdą się na początku zdania, wówczas konieczna jest inwersja, tzn. czasownik posiłkowy musi się znaleźć przed rzeczownikiem.

B W zdaniach zaczynających się od ***not until*** oraz ***only after***, inwersja występuje w głównej części zdania, po przecinku (przykład 5).

7 Wykorzystując elementy w nawiasach, utwórz poprawne zdania.

⇢ *Hardly* had we boarded *(we / board) the plane when it took off.*

1 No sooner had I agreed (*I / agree*) to lend Alek my notes than I started to regret it.

2 Not only was I bored stiff (*I / be bored stiff*) but I was also irritated by what the teacher was saying.

3 Seldom does James spend (*James / spend*) his holiday abroad.

4 Hardly had my mum got back home (*my mum / get back home*) when she had to return to the office.

5 Under no circumstances should / may / can children under 12 be left unaccompanied (*children under 12 / be left unaccompanied*).

6 At no time did I feel (*I / feel*) my job was on the line.

7 Only after you have finished (*you / finish*), can you go out.

8 Not until we got (*we / get*) to the airport did we realise we had left our passports at home.

8 Uzupełnij poniższe zdania jednym wyrazem. W jakich sytuacjach mógłbyś użyć tych zdań na egzaminie maturalnym?

⇢ Never *again will I go on a rollercoaster!*

1 Only when I talked to him face to face did I realise how silly I was being.

2 Hardly had we finished all the preparations when the first guests arrived.

3 Not only does this hotel offer top-class sports facilities, but it is also conveniently located.

4 No sooner had I collected my laptop from being serviced than it broke again.

5 Not for a second did I think I wouldn't make it down to base camp.

6 Never before had I seen such an impressive piece of architecture.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 Opowiadanie
2 Opowiadanie
3 Opis miejsca
4 List z reklamacją, opowiadanie
5 Opowiadanie
6 Opis miejsca, opowiadanie

5a ...some students enroll on extra classes is improving their educational prospects.
5b ...is the reason why some students enroll on extra classes.
5c ...they enroll on extra classes.
6a ...are required are excellent interpersonal skills and a good command of Italian.
6b ...is a good command of English and excellent interpersonal skills.
6c ...is required should have a good command of Italian and excellent interpersonal skills.

3a ...Derrick to inform all his family about his decision to emigrate only yesterday was that he didn't want to upset them too early.
3b ...yesterday that Derrick informed all his family about his decision to emigrate because he didn't want to upset them too early.
3c ...did in order not to upset his family too early was inform them about his decision to emigrate only yesterday.
4a ...I didn't know which way to go that I asked the first person I saw in the street for directions.
4b ...I asked the first person I saw in the street for directions was that I didn't know which way to go.
4c ...I asked for directions was the first person I saw in the street.

Inwersja w zdaniach warunkowych

Grammar Reference

Zdania warunkowe · P – str. 120, · R str. 122

9 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij regułę.**

1 *If you happen to see him, tell him I'm back safe and sound. =*
If you should see him, tell him I'm back safe and sound.
***Should you see** him, tell him I'm back safe and sound.*

2 *If I were to choose a place to settle permanently, I'd opt for Portugal. =*
***Were I to choose** a place to settle permanently, I'd opt for Portugal.*

3 *If I had been informed about the cancellation of the flight beforehand, I would not have wasted so much time at the airport.*
***Had I been** informed about the cancellation of the flight beforehand, I wouldn't have wasted so much time at the airport.*

Zatem:

W zdaniach warunkowych **inwersja** występuje po czasownikach posiłkowych ___should___, ___were___, ___had___, jeśli znajdą się one na początku zdania.

W takich zdaniach **nie występuje *if***.

10 **Uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego. W jakich sytuacjach mógłbyś / mogłabyś użyć poniższych zdań?**

⇢ *If they hadn't been warned about the danger, they'd have taken an unnecessary risk.*
Had they not been warned *about the danger, they'd have taken an unnecessary risk.*

1 If you require any further information, please do not hesitate to ask.
Should you require any further information, please do not hesitate to ask.

2 If you had warned us about the degree of risk involved, we would have taken out extra insurance.
Had you warned us about the degree of risk involved, we would have taken out extra insurance.

3 If they were to give you a pay rise, what would you do with the extra money?
Were they to give you a pay rise, what would you do with the extra money?

4 If Mary happened to go on holiday to Iceland or Jamaica, I'm sure she would get hooked and started travelling more.
Should Mary go on holiday to Iceland or Jamaica, I'm sure she would get hooked and started travelling more.

5 If you need anything, just press this red button.
Should you need anything, just press this red button.

6 If Adam had stayed a bit longer at our party, he would have met Christina – his future wife – then.
Had Adam stayed a bit longer at our party, he would have met Christina – his future wife - then.

7 If I were to choose between a flat in a big city and a hut in the mountains, I would prefer a hut.
Were I to choose between a flat in a big city and a hut in the mountains, I would prefer a hut.

8 If they had taken part in the election, they would have the right to complain now.
Had they taken part in the election, they would have the right to complain now.

Powtórzenie

11 **Wykorzystując wyrazy zapisane drukowanymi literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego.**

⇢ *I didn't know about the grant. That's why I didn't apply.*
Had I known *about the grant, I would have applied.*

1 Back then I didn't know about the grant. **ONLY**
It _____ I found out about the grant.

2 Pete had not been informed about the exam results until the end of the week. **ONLY**
_____ informed about the exam results.

3 The fact is that Frank really thinks he has been treated unfairly. **THINK**
The fact is that Frank _____ he has been treated unfairly.

4 Not knowing which way to go, Meg finally asked a taxi driver for help. **ASK**
Not knowing which way to go, what _____ a taxi driver for help.

5 They never doubted they would finish the race. **DOUBT**
At _____ they would finish the race.

6 During the exam, students are strictly forbidden to use any electronic devices. **UNDER**
_____ to use any electronic devices during the exam.

7 I managed to qualify for the finals only because I practised every day. **WHY**
_____ to qualify for the finals was that I practised every day.

8 The boxer did not realise that his fighting days were almost over. **LITTLE**
_____ that his fighting days were almost over.

9 He was so irritated that he couldn't say a word. **SUCH**
_____ that he couldn't say a word.

10 If you happen to be going to the library, can you get a book for me? **SHOULD**
_____ to the library, can you get a book for me?

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

1 was only much later that
2 Only at the end of the week was Pete
3 does think
4 Meg did was ask
5 no time did they doubt
6 Under no circumstances are students allowed
7 The reason why I managed
8 Little did the boxer realise
9 Such was his irritation
10 Should you go / be going

172

Część II

Moduły tematyczne 174

Moduł 1 Człowiek

PR Wordlist — Słownictwo

DANE OSOBOWE / PERSONAL DATA

citizenship – obywatelstwo
date / place of birth – data / miejsce urodzenia
female – kobieta / płci żeńskiej
maiden name – nazwisko panieńskie
male – mężczyzna / płci męskiej
nationality – narodowość
nickname – przezwisko
occupation – zawód, zajęcie
pseudonym – pseudonim
sex / gender – płeć

STAN CYWILNY / MARITAL STATUS

divorced – rozwiedziony / rozwódka
married – żonaty / mężatka
single / unmarried – nieżonaty / niezamężna
widow / widower – wdowa / wdowiec

WYGLĄD ZEWNĘTRZNY / GENERAL APPEARANCE

WIEK AGE

adolescent – w wieku 12–18
adult – dorosły
elderly – w podeszłym wieku
infant – niemowlę
middle-aged – w średnim wieku
newborn baby – noworodek

in (his / her) **teens, twenties, etc.** – nastolat-ek/ka, dwudziestolat-ek/ka itd.
in (his / her) **early thirties** – w wieku 30–33 lat
in (his / her) **mid-sixties** – w wieku 64–66 lat
in (their) **late seventies** – przed osiemdziesiątką

CIAŁO BODY

athletic – wysportowany
broad-shouldered – barczysty
hunchbacked – garbaty
lean / slender / slim – szczupły
obese – otyły
obesity – otyłość
of medium height – średniego wzrostu
overweight – z nadwagą
plump – pulchny
shapely (girl / legs) – zgrabn-a/e (dziewczyna / nogi)
suntanned – opalony/a
tattooed (arm) – wytatuowane (ramię)

TWARZ FACE

acne – trądzik
beard – broda (zarost)
brace – aparat na zęby
burn – ślad po oparzeniu
(high) **cheekbones** – (wystające) kości policzkowe
(chubby) **cheeks** – (pucołowate) policzki
(double) **chin** – (podwójny) podbródek
clean-shaven – gładko ogolony
dimples – dołeczki w policzkach
(high) **forehead** – (wysokie) czoło
freckled – piegowaty
freckles – piegi
moustache – wąsy
(snub) **nose** – (zadarty) nos
pale complexion – blada cera
pierced (lip / tongue) – przekłut-a/y (warga / język)
pimples / spots – pryszcze
protruding ears – odstające uszy
scar – blizna
(two-day) **stubble** – (dwudniowy) zarost
wrinkled – pomarszczony

OCZY EYES

cross-eyed – zezowaty
(bushy / thin) **eyebrows** – (krzaczaste / cienkie) brwi
(long) **eyelashes** – (długie) rzęsy
slanted eyes – skośne oczy

WŁOSY HAIRSTYLES

bald – łysy
baldish – łysawy
bun – kok
crop(ped) – ostrzyżony „na jeżyka"
curly – kręcone
dreadlocks – dredy
dyed – farbowane
fringe – grzywka
perm – trwała
plait – warkocz
ponytail – koński ogon, kucyk
spiky – nastroszone
wavy – faliste
wig – peruka

UBRANIA / CLOTHES

anorak – krótka kurtka z kapturem (zabezpieczająca przed wiatrem i deszczem)
apron – fartuch
boxer shorts / boxers – bokserki
bra – biustonosz
briefs – figi, slipki
cardigan – rozpinany sweter
(fur) **coat** – (futrzany) płaszcz
cords – spodnie sztruksowe
dinner-jacket (BrE) / **tuxedo** (AmE) – smoking
dressing gown – szlafrok
frock coat / tails – frak
gown – 1. suknia 2. toga 3. fartuch lekarski
hat – 1. kapelusz 2. czapka
jacket – 1. kurtka 2. marynarka
overalls – kombinezon
raincoat – płaszcz przeciwdeszczowy
shorts – krótkie spodenki
sleeveless (top) – (koszulka) bez rękawów
sweatshirt – bluza sportowa
tights – rajstopy
tracksuit – dres
underwear – bielizna
waistcoat (BrE) / **vest** (AmE) – kamizelka

OBUWIE FOOTWEAR

(hiking) **boots** – buty (do chodzenia po górach)
flip-flops – klapki japonki
high / winter boots – botki
(flat) **pumps** – czółenka (baleriny)
(high-heeled) **shoes** – buty (na wysokich obcasach)
slippers – kapcie
trainers (BrE) / **sneakers** (AmE) – trampki, tenisówki
wellingtons – kalosze

DODATKI ACCESSORIES

belt – pasek (do spodni)
bow tie – muszka
bracelet – bransoletka
braces – szelki
buckle – klamra
comb – grzebień
contact lenses – soczewki kontaktowe
earrings – kolczyki
gloves – rękawiczki
hair band / clip – gumka / spinka do włosów
handkerchief – chust(k)a (np. do nosa z materiału)
mittens –rękawiczki z jednym palcem
necklace – naszyjnik
scarf – szalik
Velcro – rzep
wallet – portfel
zipper – suwak

MATERIAŁY MATERIALS

cotton – bawełna, bawełniany
denim – dżins, dżinsowy
fleece – z polaru
lace – koronka, koronkowy
leather – skóra, skórzany
silk – jedwab, jedwabny
suede – zamszowy
wool – wełna
woollen – wełniany

WZORY PATTERNS

checked – kraciasty / w kratkę
dotted – w kropki
flowery – kwiecisty / w kwiatki
patterned – we wzorek
plain – bez wzoru, gładki
striped – w paski

CECHY CHARAKTERU / PERSONAL QUALITIES

absent-minded – roztargniony
boastful – chełpliwy
bold – śmiały, zuchwały
bossy – despotyczny
bright – bystry, radosny
candid – szczery
careless – niestaranny, niedbały
charming – czarujący
conceited / big-headed – zarozumiały
(in)**considerate** – (nie)uprzejmy, (nie) liczący się z innymi
(in)**consistent** – (nie) konsekwentny
cowardly – tchórzliwy
cruel – okrutny
(in)**decisive** – (nie)zdecydowany
determined – zdecydowany
easy-going – wyluzowany
(dis)**honest** – (nie)uczciwy
flexible – elastyczny
gullible – naiwny, łatwowierny
humble – skromny, pokorny
idle – leniwy, bierny
(un)**just** / (un)**fair** – (nie) sprawiedliwy
(un)**kind** – (nie)życzliwy
(dis)**loyal** – (nie)lojalny
(im)**mature** – (nie)dojrzały
mean – skąpy, złośliwy

8 three (two daughters and a son)
12 Ethiopian and British
13 Addis Ababa 56 Wereda 23 Kebele 12

messy – niechlujny
modest – skromny
narrow-minded – o wąskich horyzontach
neat – schludny, porządny
(dis)obedient – (nie)posłuszny
outgoing – otwarty
(im)patient – (nie)cierpliwy
(un)pleasant – (nie)przyjemny
(im)polite – (nie)uprzejmy
(un)reliable – (nie)solidny
reserved – powściągliwy
(ir)responsible – (nie)odpowiedzialny
rude – niegrzeczny, grubiański
selfish – samolubny
sensitive – wrażliwy, uczuciowy
(in)sincere – (nie)szczery
sociable – towarzyski
streetwise – sprytny, cwany
strict – surowy, wymagający
stubborn – uparty
talkative – rozmowny
timid / shy – nieśmiały
trustworthy – godny zaufania
two-faced – dwulicowy
vain – próżny
withdrawn – zamknięty w sobie

EMOCJE EMOTIONS

amazed – zdumiony
annoyed – rozdrażniony
anxious – niespokojny
appalled – zszokowany
astonished – zdziwiony
cheered-up – rozbawiony
confused – zdezorientowany, zmieszany
delighted – zachwycony
depressed – przygnębiony
disappointed – rozczarowany
disgusted – zniesmaczony, zrażony
embarrassed – zawstydzony
envious – zazdrosny, zawistny
flabbergasted / startled – zaskoczony, zszokowany
furious – wściekły, rozjuszony
indifferent – obojętny
intimidated – onieśmielony
irritated – rozdrażniony
jealous – zazdrosny
outraged – oburzony
overwhelmed – poruszony, przytłoczony
pleased / glad – zadowolony
resentful – urażony
sympathetic – współczujący
thrilled – zachwycony

NIEETYCZNE PRAKTYKI UNETHICAL PRACTICES

betray – zdradzić
bribe – 1. przekupić 2. łapówka
bully – znęcać się
exploit – wyzyskiwać
fool / deceive / trick – nabrać / oszukać
gossip – 1. plotkować 2. plotka
spread rumours – szerzyć pogłoski
tease – nękać, dokuczać

Pisanie

Zwroty opisujące sposoby mówienia i chodzenia podane są szczegółowo na · str. 66

PERSONAL DATA

1 CD 1/06 **Listen to the dialogue between Tina and an elderly woman and fill in the form. Then write the information about you.**

	WOMAN	YOU
1 First name:	Mashavu	
2 Middle name:	–	
3 Surname:	Angelou	
4 Maiden name:	Mandela	
5 Title: (Mr / Mrs / Miss / Ms)	Mrs	
6 (M) male / (F) female	F female	
7 Marital status:	widow	
8 Children:		
9 Date of birth:	13.08.1948	
10 Place of birth:	Addis Ababa	
11 Nationality:	Ethiopian	
12 Citizenship:		
13 Permanent address:		
14 Email	masha_48@ads.com	
15 Tel. number:	+44 778 509 236	
16 Occupation:	painter	
17 Nickname / Pseudonym:	Addis	

GENERAL APPEARANCE

2 What should female / male wear on the occasions listed below?

- for a wedding reception
- for going to the beach
- for a winter walk
- for a rainy day
- for cleaning the house

3 Find in the Wordlist the words which could help describe the people in the pictures. Take into consideration their physical description (age, height, build, hair, face – eyes, nose, mouth, etc.) and also their clothes.

1

2

P: big-headed – modest, humble
messy – neat
selfish – considerate
stubborn – flexible, indecisive
cowardly – bold
determined – indecisive, absent-minded
responsible – easy-going
rude – kind, pleasant
cruel – considerate
two-faced – sincere, honest
generous – mean

4a From the adjectives below form new adjectives with opposite meaning by adding prefixes *un-*, *ir-*, *im-*, *in-*, or *dis-*. Then check your answers in the Wordlist.

P im patient, dis loyal, un reliable, in decisive, dis honest, un just, un fair, un kind, im mature, im polite, in sincere, ir responsible

R in considerate, dis obedient, in consistent

4b Find in the Wordlist the antonyms (words with opposite meaning) of the adjectives below.

P big-headed, messy, selfish, stubborn, cowardly, determined, responsible, rude, cruel, two-faced, generous

R withdrawn, vain, trustworthy, gullible, sincere

withdrawn – out-going, sociable
vain – humble, modest
trustworthy – irresposible
gullible – reserved
sincere – two-faced

For a wedding reception: female: a gown, tights, a (fur) coat, high-heeled shoes, a necklace, earrings, a bracelet; male: dinner jacket / tuxedo, frock coat / tails, waistcoat, bow tie
For going to the beach: female and male: shorts, a sleeveless top, flip-flops

For a winter walk: female and male: an anorak, mittens, a scarf, a hat, high/winter boots, (fur) coat
For a rainy day: female and male: a raincoat, wellingtons, a hat, a scarf
For cleaning the house: female and male: an apron, overalls, a tracksuit, a sweatshirt, slippers, sneakers

P Appearance, personality, interests

Wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, zainteresowania

SPEAKING

1 *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 Why do people take pictures?
2 Do you or someone you know have any old family pictures? What can you learn from them?

2 **Look at the pictures of people in the past (1–3) and present (A–C). What similar situations do they show? Match them and explain your choice.**

1

A

2

B

3

C

I think pictures … and … go together because they both show … Both in picture … and … there is / are … . The people / children are in …

3 *Pair work*. **Look back at the pictures (1–3). In the table you can find words / phrases describing some aspects of the past depicted in the pictures. Add some more. Look back at the pictures (A–C) and fill in the PRESENT column of the table. Use the phrases in the box and add your own ideas.**

spending time outdoors • close relations • living actively • sleeveless top • sociable • friendly relations • wear shorts • easy-going • expressing emotions • uncovering arms and legs • outgoing • low neckline • ponytail • using new technologies

ASPECTS	PAST	PRESENT
Clothes and hairstyle	*long dresses cover the shoulders and arms, high neckline, bun*	
Personality	*modest, timid, restrained*	
Interests	*reading books, spending time indoors*	
Relationships	*hiding emotions, temperate*	

1 A – a family photo / three generations together
2 B – children's hobby / playing together
3 C – a garden party / eating outdoors

4 **Answer the questions using your notes in 3.**

1 What are the differences between life in the past and now?
Women used to wear …
Now it's common for women to wear …
2 What hasn't changed over the centuries?
3 Would you like to live in the 19th century? Why? / Why not?

Gramatyka
used to / would · P str. 80 · R str. 84
Past Simple · P str. 80 · R str. 82
Present Perfect · P str. 77 · R str. 79

LISTENING

5 **Define the phrases (1–9) in your own words. Illustrate your definitions with examples.**

A legendary film star is someone who …, e. g. Marylin Monroe.

1 a legendary film star
2 an outstanding artist
3 an excellent actress
4 a social activist
5 a war doctor
6 a famous poet
7 a beautiful person
8 a Shakespearian actress
9 a lonely, sad woman

6 **Complete the table with as many phrases from 5 as possible. Put them next to the people they are describing.**

For the Love of Art – Helena Modrzejewska	an excellent actress, a Shakespearian actress, an outstanding artist
The Hollywood of Marilyn Monroe	a legendary film star, an excellent actress, a lonely, sad woman
A Children's King – Janusz Korczak	a war doctor, a social activist
Inspired by Miłosz	a famous poet

7a CD 1/07 **Listen to the radio programme about the upcoming exhibitions in Warsaw and check your predictions.**

7b CD 1/07 **Listen again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the sentences (A–E) with the exhibitions (1–4). There is one extra sentence.**

A This exhibition shows the whole life of a great artist known on two continents.
B This exhibition can be admired in the open air.
C This exhibition aims at showing the great influence one of these great people had on other artists.
D The exhibition shows someone's connection with Warsaw.
E The exhibition presents pictures by one photographer only.

1	2	3	4
A	E	B	C

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **Helena Modrzejewska**
(A) was the best Shakespearian actress of her times.
B could speak English.
C worked in 35 American theatres.
D performed in the National Opera House.

2 **Marylin Monroe**
A collected her movies' posters.
B had pictures taken by a professional photographer.
(C) was not a happy person.
D had no friends.

3 **Janusz Korczak**
A was a handsome man.
B wanted all children to go to school.
C was called a Children's King because he wrote books for children.
(D) wanted all children to have their rights acknowledged.

4 **Czesław Miłosz**
A is regarded as both a Polish and Lithuanian poet.
(B) inspired many artists.
C studied at University of California, Berkeley.
D lived and worked all over the world.

5 **The radio programme is addressed to**
A art historians.
B collectors of old photographs.
C biographers of these Great People.
(D) art and history lovers.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P str. 18
Zadania wielokrotnego wyboru · R str. 20

SPEAKING

8 **Describe the picture. Describe in detail the portraits of Marylin Monroe, Paul Newman and John Lennon. Take into consideration their physical appearance and emotions. What else can you add about them, their talents, passions or values? Then answer the questions.**

1 Why have those people come to this exhibition?
2 If you were to decide whose example you would like to follow in life, which of these artists / great people would you choose?
3 Describe a situation in which you or somebody you know met a well-known person.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Podczas wakacji wybrałeś/aś się na wyjątkowo interesującą wystawę poświęconą znanemu zmarłemu artyście. Napisz list do kolegi / koleżanki, w którym podzielisz się wrażeniami z tej wystawy. Początek i zakończenie listu zostały podane.

- Wyjaśnij, co skłoniło Cię do pójścia na wystawę.
- Opisz sposób prezentacji życia artysty.
- Wyjaśnij, co i dlaczego zrobiło na Tobie największe wrażenie podczas zwiedzania wystawy.
- Wyraź swoją opinię na temat tego typu wystaw oraz ją uzasadnij.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Peter / Susan,
I'm writing to tell you my news. Last week I saw an unusual exhibition.

have an influence on • host an exhibition • discover the life of • considered to be • devoted to sth • outstanding artist • aim at showing • remarkable collection of

That's all for now. I hope to hear from you soon.
Love,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Często krytykuje się zachowanie dzisiejszej młodzieży. Napisz artykuł, w którym opiszesz zmiany w wyglądzie nastolatków w stosunku do norm pokolenia Twoich dziadków i uzasadnisz, z czego te zmiany wynikają.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

wear shorts • change over the centuries • common for women / men • sleeveless tops • easy-going • attitude towards • follow fashion • uncover your arms and legs • living actively

Pisanie
List prywatny · P str. 40, Artykuł · R str. 74

P Everyday emotions

Emocje

SPEAKING

1 **Study the diagram of a weekday schedule. Complete the gaps (1–7) with the correct form of the verbs in the box.**

get • spend • get up • work • go to bed • do • take

According to the chart, an average person **1** gets up at 6 o'clock and **2** spends nine hours **3** working. On average, **4** doing sports **5** takes one to two hours a day. Leisure is mostly the time at home in late afternoon and evening. We tend to **6** go to bed before midnight in order to **7** get enough sleep before the next routine day.

2 *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 What is your weekday schedule?
2 What are the differences between your weekday schedule and the one shown in 1?
3 How do daily routines affect your mood?
4 In what situations do you experience the emotions listed in the box?

to be / feel: afraid (of sth), angry (about sth), disappointed (in sb), excited (about sth), happy (about sth / with sb), proud (of sb), sad, sorry (for sb), surprised (at sth), worried (about sth)

I'm afraid of spiders. When I see a spider …

3 *Group work*. **Work in groups of three. Take it in turns to describe one of the pictures 1–3. Discuss the questions.**

1

2

3

1 Why are the people sleeping in these places? Use the phrases in the box and your own ideas.

exhausting day • difficult task • tiring journey • stressful negotiations • sleepless night • family worries • busy week • no place of their own • shocking news • embarrassing / confusing situation • unpleasant meeting • hopeless problem • emotional argument • nowhere to go

2 How may a lack of sleep affect the way you will feel the following day?
3 Describe a situation in which you or somebody else fell asleep in an unusual place.

Gramatyka

Present Simple, Present Continuous · P str. 76 · R str. 78

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 2 · str. 12

READING

4 **Check the meaning of the words in bold in a dictionary. Choose the correct option A or B.**

1 **overnight** therapy lasts
A one night B 24 hours
2 **Painful** memories are usually
A easy to forget B hard to forget
3 When you **rate** something, you calculate
A its value B its size
4 When you **measure** something, you calculate
A its value B its size
5 When you draw **far-fetched** conclusions
A you foresee important future events B your opinion doesn't sound serious
6 **To handle** stressful situations means
A to deal with them B to give up
7 If there are **multiple benefits** of something, you can expect
A a lot of different benefits B few benefits
8 A **dormant** object is
A not active any more B not active now but may be active in the future

5a **Read the introduction of the article and try to predict its content. Will you read about any controversial theories? Are the final conclusions: optimistic, pessimistic, neutral?**

DO WE DREAM TO EASE PAINFUL MEMORIES?

Scientists still do not know why we sleep or what the relationship between sleep and our emotional health is. The latest research shows that sleeping may be a type of overnight therapy and reduce our painful memories.

5b **Read the article and check your predictions.**

6 **Read the article again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

178

1 E Matthew Walker from the University of California carried out an interesting experiment. He invited 34 healthy young volunteers to participate in it. Divided into two groups, they were expected to view 150 different images, from completely unattractive to emotionally provocative ones.

2 B One group viewed the pictures in the morning and again in the evening, without sleeping in between. The other group saw the same images before a full night of sleep and again the next morning. During the experiment, a scanner was rating the people's reactions and measuring their brain activity.

3 G The volunteers who slept between viewings reported a much milder emotional reaction to the images after the second viewing. Scans performed during their sleep revealed that brain activity weakened and, consequently, allowed the impact of the images to be softened. This suggests that sleep may help us work through difficult events in our lives.

4 C But another sleep expert, David Kuhlmann from the Missouri Health Center, warns against these far-fetched conclusions. 'Although dreaming helps improve the ability to handle stressful situations, it is not a perfect cure for emotional stress. It is also unlikely that one night's sleep will make bad memories completely disappear', Kuhlmann says.

5 F Both experts agree that, in spite of its multiple health benefits, sleep is often ignored in the medical profession. The latest study might be another reminder that sleep is not a state where our brain is dormant and doing nothing.

P

TASK A **Match the questions (A–G) to the paragraphs (1–5). There are two extra questions.**

A How were the pictures changed?
B How was the experiment carried out?
C How did some other specialists react?
D How did the people behave?
E Where did it all begin?
F How can the discovery serve science?
G How did the test results compare?

R

TASK B **Match the sentences (A–F) to the paragraphs (1–5). Two sentences match one paragraph.**

In this paragraph the author says that

A the people's reactions varied. 3
B the pictures were shown twice a day to each group. 2
C sleep and its benefits should be used more in medicine. 5
D this experiment was conducted on more than one group of volunteers. 1
E some scientists are sceptical about the experiment results. 4
F The outcome confirms the results of the latest research. 3

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

7 **Do you agree with the theory presented in the article? Why? / Why not?**

SPEAKING

8 **Describe the picture and answer the questions.**

1 Why is this man so angry?
2 What kind of situations make you feel irritated?
3 Describe a time when you or somebody else had to hide negative emotions.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

W czasie podróży powrotnej z wakacji miałeś/aś nieprzyjemne doświadczenie. Napisz e-mail do kolegi / koleżanki, w którym opiszesz swoją przygodę związaną z niezamierzonym zaśnięciem w pociągu. Początek i zakończenie e-maila zostały podane.

- Opisz warunki, w jakich podróżowałeś/aś pociągiem.
- Wyjaśnij, dlaczego byłeś/aś tego dnia senny/a.
- Zrelacjonuj, co się stało, gdy spałeś/aś oraz opisz swoją reakcję na to, co się wydarzyło po przebudzeniu.
- Poradź koledze / koleżance, co należy robić, aby nie zasnąć podczas podróży pociągiem.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Dorothy / John,
I'm writing to tell you that I've reached my home safely. Guess what!

dreaming • handle emotions • fall asleep • exhausting trip • sleepless night • stressful / unusual situation • avoid a problem • experience embarrassment

That's all for now. Write soon.
Yours,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W ramach kampanii zdrowotnej prowadzonej w Twojej szkole poproszono Cię o napisanie artykułu o trybie życia młodzieży. W artykule do gazetki szkolnej opisz skutki braku snu u nastolatków oraz wyjaśnij, w jaki sposób można zachęcić młodzież do bardziej higienicznego trybu życia.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

latest research • average teenager • warn against • weaken brain activity • impulsive behaviour • affect sb's mood • to handle stressful situations • lack of deep sleep

Pisanie
E-mail · P str. 40, Artykuł · R str. 74

R Ethical dilemmas

Problemy etyczne

SPEAKING

1 Choose two correct elements to complete the definition of ethical dilemma.

B there is no time for making a decision

A there is no choice

C either decision is harmful

An ethical dilemma is a situation in which: D and F

D there are two choices to be made

F either decision has good and bad consequences

E either solution is satisfactory

2 Think about a situation in which the character in films or literature had an ethical dilemma. Tell the class.

1 What did the character decide to do?

Janosik is a legendary hero and outlaw. He robbed the rich and gave to the poor.

2 What could they be thinking while making their choice? Complete the sentences.

If I _____ (*commit a crime / reveal the secret / break the law*), I will become _____ but I will _____ (*save / help / defend*) _____ other people.

If I don't _____, I will not _____ (*be put on trial*). However, _____.

3 Look at the pictures. Imagine that you are watching these situations happening. What ethical dilemmas could you have? Use the structures in 2.

1

In picture 1: I know both people, the one who has dropped the wallet and the finder.
If I tell my classmate who has found his / her wallet, …
If I don't tell my classmate what I have seen, …

2

Gramatyka

Tryby warunkowe · P **str. 120** · R **str. 122**

LISTENING

4 Replace the phrases in bold with the correct form of the words in the box. There is one extra word in each group.

Nouns: bias, malpractice, primate, privacy, remains
Verbs: culture, emphasise, harvest, obtain, overcome
Adjectives: invisible, rigorous, tremendous

1 Human beings, apes, and monkeys belong to **a group of highly developed mammals**.
2 I believe they will **deal with** all the difficulties.
3 His speech was short and free from personal **prejudice**.
4 The plane took off with a **terrific** noise.
5 Archeologists found some **parts of dead bodies** of prehistoric creatures.
6 Biologists created special conditions **to grow** new microorganisms.
7 How did you **get** permission?
8 Medical or legal **mistakes** are immediately highlighted by the media.
9 She is following a **strict** diet to restore her physical fitness.
10 Summer is the time for farmers **to cut and collect ready crops**.

5 CD 1/08 Listen to the extracts from a science debate. Match the issues (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra issue.

A Cloning
B Testing on animals
C Taking control
D Producing GMO / GM foods
E Selling human organs

1	2	3	4
B	D	A	C

1 primates (= a group of highly developed mammals)
2 overcome (= deal with)
3 bias (= prejudice)
4 tremendous (= terrific)
5 remains (= parts of dead bodies)
6 to culture (= to grow)
7 obtain (= get)
8 malpractices (= mistakes)
9 rigorous (= strict)
10 to harvest (= to cut and collect ready crops)

6 CD 1/08 **Listen again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which sentences (1–5) are true (T) and which one false (F).**

		T	F
1	Speaker 1 supports scientific research into helping people get and stay healthy.	X	
2	Speaker 2 proves that our food preferences are not changing.		X
3	Speaker 3 mentions dishonest practice by some people.	X	
4	Speaker 4 warns against the power of the Internet.	X	
5	All speakers mention ethical dilemmas in science.		X

R

TASK B **Which speaker (1–4) mentions the following topics (A–E)? One topic does not match any of the speakers.**

The speaker

A talks about some former prejudices against certain foods.
B emphasises animals' similarity to humans.
C describes the rapid transformation of society.
D calls for a restrictive law.
E shows a new product that people might use in the future.

1	2	3	4
B	A	–	C

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania typu Prawda / Fałsz · P **str. 15**
Zadania na dobieranie · R **str. 18**

7 *Pair work*. **Discuss the opinions (A–C). Which of them would you support in the debate? Why? What arguments would you use to convince someone undecided?**

A We must stop testing on species genetically similar to humans.
B Human dignity must be guaranteed by restrictive laws.
C ICT may reshape people and society.

SPEAKING

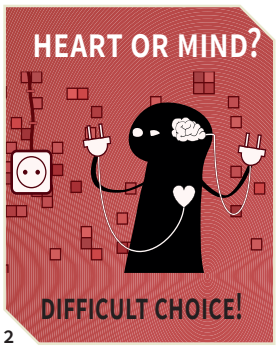
8 *Pair work*. **Which jobs in the box involve ethical dilemmas? Illustrate your choices with examples.**

lawyer • pilot • doctor • priest • builder • banker • police officer • vet • computer programmer • scientist • archeologist • journalist • soldier

9 *Pair work*. **Look at the posters (1–2). Which of them would you choose to advertise the school meeting with an ethics expert? Why did you reject the other poster? Write down your arguments for and against each poster. As a class, compare your arguments.**

1

2

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Zredaguj wpis na Twoim prywatnym blogu opisującym sytuację, w której stanąłeś / stanęłaś przed dylematem moralnym.

- Przedstaw okoliczności zdarzenia.
- Opisz uczucia, jakie towarzyszyły Ci w opisywanej sytuacji.
- Uzasadnij, dlaczego podjąłeś / podjęłaś taką decyzję.
- Wyjaśnij, jakie wnioski na przyszłość wyciągnąłeś/wyciągnęłaś z tej trudnej sytuacji.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: It was a very difficult day!
Entry: Hi everyone! I guess you have never experienced such a moral dilemma!

ethical dilemma • reveal a secret • save a friend • solution to a problem • deal with difficulties • tremendous • convince sb • overcome fears

I hope everything will be all right now!

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

W ramach warsztatów dziennikarskich towarzyszących debatom organizowanym w Twojej szkole poproszono Cię o napisanie rozprawki na temat dobrych i złych stron eksperymentów związanych z klonowaniem człowieka.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

capable of doing good and evil • human dignity • treat illnesses • prejudice against • according to the law • strong ethical concern about • rapid development of • gaps in legislation • generate malpractices • dubious experiments

Pisanie

Blog · P **str. 38, Rozprawka** · R **str. 70**

181

R Feelings and behaviour — Uczucia

SPEAKING

1 **Study the phrases in the box. Divide them into two groups: people's behaviour and people's feelings.**

irritated • make people laugh • bored • entertain • greet with hilarity • patient • annoyed • get people to dance • delighted • hang around • cheerful • amused • grab sth • stretch one's hand towards sth • determined

WHAT ARE THEY DOING?	HOW ARE THEY FEELING?
make people laugh, entertain, greet with hilarity, get people to dance, hang around, grab sth, stretch one's hand towards sth	irritated, bored, patient, annoyed, delighted, amused, determined, cheerful

2 *Group work*. **Work in groups of three. Take it in turns to describe one of the pictures (1–3). Use the phrases in 1 to answer the questions.**

182

1

3

2

1 How are the people in the pictures feeling?
2 Why are the people behaving like that, in your opinion?
3 How do you spontaneously react in such situations?

When I see people queuing, I …
When someone eats popcorn while watching a movie, I naturally feel …
When I hear a well-known hit at a concert, I spontaneously …

Gramatyka

Present Simple, Present Continuous · P str. 76 · R str. 78

READING

3 **When can yawning be embarrassing? What is considered good manners when one happens to yawn in company? Why do people yawn?**

4 **Match the words (highlighted in the text) in box A to their synonyms in box B.**

A

1 attitude **2** connection **3** contagious **4** emerge **5** invaluable **6** setting **7** stimulus

B

A appear **B** relationship **C** challenge **D** infectious **E** location **F** opinion **G** helpful

5 **Read a scientist's answers in the interview. Complete the gaps (1–4). Use as many words as you need.** Possible answers:

1 Scientists studied contagious yawning in people of different relations, e.g. relatives, friends, acquaintances, strangers
2 Scientists observed people in different settings, such as on a train, at a dinner table.
3 According to one theory, people notice yawning more often in relatives and friends than in strangers.
4 Scientists think that discovering the reasons for contagious yawning might encourage people to help each other.

Yawning in response to another's yawn may be a form of empathy, study hints.

Spontaneous yawning has been around for at least 200 million years.

1 C It is a type of psychological effect that happens only in response to seeing, hearing, or reading about yawning. The findings suggest that yawning is a form of identifying oneself with people who experience a feeling like stress, boredom, or fatigue. The rate at which people yawn contagiously is highest in response to relatives, then friends, then acquaintances, and lastly strangers.

2 F We can't reply definitely 'yes'. Behavioural data from more than a hundred adults of different nationalities have been collected and studied so far. The observations were made in a variety of natural settings, such as on the train or around the dinner table. The scientists recorded several possibilities, e.g. relationships to each other, countries of origin, gender, but only social connections emerged as a predictor of response to another person's yawn.

3 B People may notice yawning more often in their loved ones and friends than strangers on a train. Yet another attitude points out that a person may concentrate less on a family member's yawn because it is a familiar stimulus. A person's response to a new stimulus is usually heightened.

4 E Unfortunately, the reasons are still unclear. In evolution, contagious yawning is seen only in humans, apes, and – more controversially – dogs. A potential benefit of contagious yawning could be invaluable. It may help people notice what others are feeling and encourage them to lend a helping hand.

Based on http://news.nationalgeographic.com

1 F
2 B
3 D
4 A
5 G
6 E
7 C

6 **Read the interview again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the paragraphs (1–4) to the questions (A–F). There are two extra questions.**

A Are there any other theories?
B Do yawners always pay attention to the setting?
C What is 'contagious yawning'?
D Do you mean contagious yawning occurs only in humans?
E Is contagious yawning still a mystery?
F Does it mean the stronger the connection the more you yawn?

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **In paragraph 1, the speaker compares contagious yawning to**
A watching someone yawning.
B identifying with relatives.
(C) sharing emotions.
D experiencing emotions.

2 **In paragraph 2, the speaker informs that**
A the observations have been completed.
(B) people were observed in spontaneous situations.
C behavioural data for men and women differ.
D social connections are responsible for yawning.

3 **In paragraph 3, the speaker**
A reveals the results of his own studies.
(B) presents two opposite theories.
C doesn't agree with the opposite theory.
D explains why there are two theories.

4 **In paragraph 4, decide which is an opinion and not a fact.**
A The phenomenon of contagious yawning has been examined for years.
B Contagious yawning is noticed in primates.
C Dogs' behaviour also matches the theory of contagious yawning.
(D) The discovery might help people understand each other's emotions.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P **str. 18**
Zadania wielokrotnego wyboru · R **str. 20**

SPEAKING

7 ***Group work*. Ask and answer the questions.**

1 Do you agree with the theories of contagious yawning presented in the text? Why? / Why not?
2 What's the best way to fight yawning during official celebrations, in your opinion?
3 Describe a situation when you or somebody you know felt embarrassed because of yawning in front of other people.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · **str. 12**

8a **Use the prompts to prepare questions for a student of psychology. Check them as a class.**

1 Why / become a psychologist?
2 How long / study people's behaviour?
3 How many cases / psychologist / need to study to prove a theory?
4 What discovery / make you feel shocked or amused?
5 When / feel empathy with people?
6 Able to explain all people's emotions?
7 What / disadvantages of being a psychologist?
8 Why / psychology / popular in England?

8b **Act out the conversation in class.**

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · **str. 10**

P R **LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES**

9 **Complete the gaps (1–5) with the correct option A, B or C.**

... I took my ticket, and marched proudly up the platform, with my cheeses, the people falling back respectfully on either side. The train was crowded, and I had to get into a carriage where there were already seven **1** B people. One old gentleman objected, but I got in, and, putting my cheeses upon the rack, squeezed down with a pleasant smile, and said it was a warm day.

A few moments passed, and then the old gentleman began to fidget.

'Very close in here,' he said.

'Quite oppressive,' said the man next to him.

And then they both began sniffing, and, at the third sniff rose up without another word and went **2** C. And then a stout lady got up, and said it was disgraceful that a respectable married woman should **3** A in this way, and gathered up a bag and eight parcels and went. The remaining four passengers sat on for a while, until a solemn-looking man in the corner, who, from his dress and general appearance, seemed to belong to the undertaker class, said it put him in mind of dead body; and the other three passengers tried to get out of the door at the same time, and **4** C themselves.

I smiled at the black gentleman, and said I thought we were going to have the carriage to **5** B; and he laughed pleasantly, and said that some people made such a fuss over a little thing.

From Crewe I had the compartment to myself, though the train was crowded.

Based on: Jerome K. Jerome, *Three Men in a Boat (to say nothing of the dog)*, Chapter IV.

1	A the other	(B) other	C others
2	A off	B away	(C) out
3	(A) be treated	B be treating	C treat
4	A hurry	B cut	(C) hurt
5	A each other	(B) ourselves	C one another

Possible questions:
1 Why do you want to become a psychologist?
2 How long have you been studying people's behaviour?
3 How many cases does a psychologist need to study to prove a theory?
4 What discovery has made you feel shocked or amused?
5 When do you feel empathy with people?
6 Are you able to explain all people's emotions?
7 What are the disadvantages of being a psychologist?
8 Why is psychology popular in England?

183

Moduł 2 Państwo i społeczeństwo

Wordlist — Słownictwo

STRUKTURA PAŃSTWA I URZĘDY / STATE STRUCTURE AND OFFICES

ambassador – ambasador
(local) **authorities** – władza (lokalna)
ballot – 1. głosować 2. karta do głosowania
ballot box – urna wyborcza
candidate – kandydat
constituency – okręg wyborczy
election campaign – kampania wyborcza
embassy – ambasada
homeland – ojczyzna
inherit the throne – dziedziczyć tron
mayor – burmistrz
monarch – monarcha
(an) **MP (a Member of Parliament)** – parlamentarzysta / poseł
national (anthem, flag) – narodowy/a (hymn, flaga)
(liberal / democratic / people's / left-wing / right-wing) **party** – partia (liberalna / demokratyczna / ludowa / lewicowa / prawicowa)
politician – polityk
politics – polityka
(the) **Prime Minister (the PM)** – premier
rule – panować
run for president – kandydować na prezydenta
seats in Parliament – mandaty wyborcze
shadow cabinet – opozycyjny „gabinet cieni"
(the) **Speaker of the Parliament** – przewodniczący Izby Gmin parlamentu brytyjskiego (w Polsce: marszałek Sejmu)
stand for (Parliament) – kandydować (do parlamentu)
turnout – frekwencja wyborcza
vote – głosować
voter – wyborca

KONFLIKTY / CONFLICTS

battle – bitwa
border – granica
defend – bronić
duel – pojedynek
enemy – wróg
flash mobbing – akcja uliczna zainicjowana przez internautów
knight – rycerz
(peace / protest) **march** – marsz (pokojowy / protestacyjny)
protesters – protestujący
riots – zamieszki
rocket arms – broń rakietowa
shield – tarcza
soldier – żołnierz
sword – miecz
tank / armoured car – czołg / pojazd opancerzony
tent village – wioska namiotowa
uniform – mundur
uprising – powstanie
(nuclear) weapons – broń (atomowa)

DZIAŁANIA PRZESTĘPCÓW / CRIMINAL ACTIVITIES

armed – uzbrojony
abuse – 1. obrażać, molestować 2. wyzwisko, obelgi, maltretowanie, nadużycie
arson – podpalenie
assassination – zamach
bag snatcher – złodziej torebki
beat up – pobić
blackmail – szantażować
break into (a car) – włamać się do (samochodu)
bribe – 1. przekupić 2. łapówka
bribery – łapówkarstwo, przekupstwo
bully – znęcać się, zastraszać
burgle – włamać się
commit (a crime / an offence) – popełnić (przestępstwo / wykroczenie)
drug dealing / trafficking – handel narkotykami
drink-driving – jazda po pijanemu
hooliganism – chuligaństwo
force sb into begging – zmusić kogoś do żebrania
forge – fałszować
forgery – 1. fałszerstwo 2. falsyfikat
fraud – 1. oszustwo 2. oszust
hacker – haker
hijack – 1. porwać 2. porwanie (np. samolotu)
homicide – zabójstwo
hostage – zakładni-k/czka
human trafficking – handel ludźmi
humiliate – poniżać, upokarzać
identity theft – kradzież tożsamości
kidnap – porwać człowieka
leak – wyciec (np. o informacji)
mug – napaść
outlaw – człowiek wyjęty spod prawa
pay a ransom – zapłacić okup
phishing – wyłudzanie danych
piracy – piractwo
rape – 1. zgwałcić 2. gwałt
rob – obrabować
robbery – rabunek
shoplifting – kradzież w sklepie
suicide – samobójstwo
smuggle – przemycać
speeding – przekroczenie prędkości
stalking – nękanie (np. SMS-ami)
swindle – 1. wyłudzać 2. wyłudzenie
theft – kradzież
threaten – zastraszać
vandalism – wandalizm
voyeurism – podglądanie
violence – przemoc
violent – brutalny, agresywny, pełen przemocy

DZIAŁANIA POLICJI / WHAT THE POLICE DO

accuse sb of – oskarżyć kogoś o
accused – oskarżony
admit – przyznać się
analyse (blood) samples – analizować próbki (krwi)
barrister – adwokat
crime scene – miejsce przestępstwa
evidence – materiał dowodowy
(eye) **witness** – (naoczny) świadek
fingerprints – odciski palców
forensic medicine / scientist – medycyna sądowa/specjalista medycyny sądowej
handcuffs – kajdanki
informant – informator
interrogate sb – przesłuchiwać kogoś
investigate – prowadzić dochodzenie
investigation – śledztwo
lawyer – 1. adwokat, 2. prawnik
pursue / chase sb – ścigać
prison / jail – więzienie
prisoner – więzień / więźniarka
question sb – przesłuchiwać kogoś
report a crime – zgłosić przestępstwo
sniffer dog – pies policyjny
snitch on sb – donosić na kogoś
Special Response Unit – jednostka policji do zadań specjalnych
suspect – podejrzewać
(parking) **ticket** – mandat (np. za złe parkowanie)
traces – ślady

W SĄDZIE / AT THE COURT

announce a verdict – ogłosić wyrok
capital punishment / death penalty – kara śmierci
community service – prace społeczne zasądzone przez sąd
convict – 1. skazywać 2. skazan-y/a
defence – obrona
fine – grzywna
imprisonment – kara więzienia
innocent – niewinny
judge – sędzia
jury – ława przysięgłych
life sentence – dożywocie
plead guilty / not guilty – uznać winnym / niewinnym
prosecution – oskarżenie
prosecutor – prokurator
proof – dowód
prove – udowodnić
sue – pozwać
suspended sentence – wyrok w zawieszeniu

OCHRONA / PROTECTION

bodyguard – ochrona osobista
bulletproof (vest) – (kamizelka) kuloodporna
burglar alarm – alarm przeciwwłamaniowy
guard dog – pies stróżujący
security agency – agencja ochrony
self-defence course – kurs samoobrony
tear gas – gaz łzawiący

POLITYKA SPOŁECZNA / SOCIAL POLICY

awareness of equality – świadomość równości
charity event – akcja dobroczynna

Country: the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
Currency: Pound sterling (GBP) / (£) — National anthem: God Save the Queen
Government: Constitutional monarchy — Population: 63.18 million (2011)
Border: with Ireland (land border) and the Netherlands, Denmark, Norway, Iceland, Belgium, France and Spain (maritime borders)
Army: the Naval Service (including the Royal Navy, Royal Marines and Royal Fleet Auxiliary), the British Army and the Royal Air Force

184

collect donations – zbierać datki
do some voluntary work – być wolontariuszem
donate – dawać datek, darowiznę
foster – popierać, sprzyjać
found / set up an organisation – założyć organizację
(the) **homeless** – bezdomni
homelessness – bezdomność
infringe human rights – łamać prawa człowieka
lack of freedom of conscience / religion / speech – brak wolności sumienia / wyznania / słowa
neglect (children) – zaniedbywać (dzieci)
overpopulation – przeludnienie
poverty – bieda
protect human dignity – chronić ludzką godność
provide help / jobs – zapewnić pomoc / miejsca pracy
racial prejudice – uprzedzenie rasowe
raise money – zbierać pieniądze
refugee – uchodźca
respondent / survey participant – ankietowan-y/a
runaway – uciekinier (np. z domu)
slavery – niewolnictwo
(in)**tolerance** – (nie)tolerancja
trade union – związek zawodowy
unemployment – bezrobocie
vulnerable – bezbronny

GOSPODARKA
THE ECONOMY

broker – pośrednik (handlowy), makler (giełdowy)
contribute to – wspomagać
crisis (*pl.* **crises**) – kryzys
demand – popyt
economic development / growth – rozwój gospodarczy
employment – zatrudnienie
entrepreneur – przedsiębiorca
establish / start a business – założyć przedsiębiorstwo
(currency) **exchange rate** – kurs wymiany (walut)
free market – wolny rynek
go bankrupt – zbankrutować
interest rate – stopa procentowa
joint-stock company – spółka akcyjna
limited company – sp. z o.o.
loss – strata
profit – zysk
prosperity – dobrobyt, dobra koniunktura
shareholder – udziałowiec
(buy / sell) **shares** – (kupić / sprzedać) udziały
state-owned company – przedsiębiorstwo państwowe
stock exchange – giełda papierów wartościowych
subsidy from the EU – dotacja z Unii Europejskiej
supply – podaż

STATE STRUCTURE AND OFFICES

1 **Complete the information about Poland with the words from the box.**

population • border • currency • the Republic of Poland • National anthem • Navy • Parliamentary republic

Country: the Republic of Poland
Currency: Polish złoty (PLN)
National anthem: 'Dąbrowski's Mazurka'
Government: Parliamentary republic
Population: 38.22 million (2011)
Border: with Germany, the Czech Republic, Slovakia, Ukraine, Belarus, Russian exclave, Lithuania
Army: Land Forces, Navy, Air Force, Special Forces

2 **Collect similar information as in 1 about the UK and the USA.**

3 **Group the expressions from the Wordlist according to the criteria (A–C) below.**

A people involved in politics (in ascending order political power)
B election (in chronological order)
C legislative power – Parliament

CONFLICTS

4 **Find in the Wordlist the words and expressions which match the categories a) peaceful conflict resolution (then and now), b) armed conflict resolution (then and now).**

Country: the United States of America
Currency: United States dollar (USD) ($)
National anthem: The Star-Spangled Banner
Government: Federal constitutional republic
Population: 317.40 million (2013)
Border: with Canada, Mexico (land borders) and Russia (maritime border)
Army: the Army, Navy, Marine Corps and Air Force

CRIMINAL ACTIVITIES

5 **Find in the Wordlist the words (nouns or verbs) which belong to the same word families as the ones below.**

⇨ *a burglar* to burgle, a burglary → to blackmail, a blackmail

a blackmailer _____ — an arsonist to arson, an arson
a bully to bully, bullying — an assassin to assassinate, an assassination
a hijacker to hijack, a hijack — a forger to forge, a forgery
a kidnapper to kidnap, kidnapping — a mugger to mug, mugging
a pickpocket _____ — a rapist to rape, a rape
a pirate to pirate, a piracy — a smuggler to smuggle, smuggling
a robber to rob, a robbery — a voyeur –, voyerism
a shoplifter to shoplift, shoplifting

to steal (in the manner of a pickpocket), pickpocketing

6 **Describe the sequence of actions / activities from reporting a crime to the announcement of punishment.**

WHAT THE POLICE DO

7 **Complete the gaps with the words / phrases from the box.**

the accused • analyse (blood) samples • arrive at a crime scene • collect physical evidence • make an arrest • question • prosecutor

⇨ *report a crime / snitch on somebody (who? – victim / informant / witness)*

1 arrive at a crime scene (police officers, Crown Prosecutor, Special Response Unit).
2 interrogate / question (eye)witnesses (who? – detectives)
3 collect physical evidence: fingerprints, DNA samples, protect traces (who? – CSI / Crime Scene Investigation Unit)
4 analyse (blood) samples in the crime lab (who? – forensic scientists)
5 accuse the suspect of a crime (prosecutor)
6 put on handcuffs / make an arrest (who? – police officer)
7 employ a barrister / lawyer (who? – the accused)

AT THE COURT

8 **Complete the gaps with the words from the box.**

sentence the accused • defence • judge • plead guilty / not guilty • start / open a trial

1 start / open a trial (who? – judge)
2 conduct the hearing (who? – prosecution / defence)
3 plead guilty / not guilty (who? – the jury)
4 announce verdict (who? – judge)
5 impose the punishment / sentence the accused (who? – judge)

9 **Which punishments in the Wordlist would you say are lenient (łagodne) and which are severe (surowe)?**

lenient punishments: community service, fine, (parking) ticket, suspended sentence
severe punishments: imprisonment, life sentence, capital punishment / death penalty

SOCIAL POLICY

10 **Find in the Wordlist the words to answer the questions.**

1 What causes social problems?
2 How to prevent or solve social problems?

THE ECONOMY

11 **Find in the Wordlist the antonyms of these words.**
demand, profit, crisis, go bankrupt, buy shares

demand – supply
profit – loss
crisis – development, growth, prosperity
go bankrupt – establish/start a business
buy shares – sell shares

12 **Find in the Wordlist all the phrasal verbs and write sentences with them in the past tenses.**

run for, stand for, beat up, break into, force somebody into, set up

185

P Legal regulations

Urzędy, przepisy, prawo

SPEAKING

1 Look at the pictures and answer the questions.

1 What important moments or periods in people's lives are illustrated below?
2 What legal regulations in Poland are connected with these images?

1

2

3

4

Picture 1 shows … . It illustrates the period of life / the time ***when you are obliged to*** *… /* ***you are allowed to****… In Poland* ***you have to*** */* ***you need to*** *…*

2 ***Group work*****. In small groups, discuss the questions.**

1 How old do you need to be to do the following things in Poland? Match the correct age with the activity. There are two ages extra.

14 • 16 • 17 • 18 • 21 • 25 • 30 • 35

A ride a motorbike 14
B vote in a general election 18
C be employed as a juvenile worker 16
D run for president 35
E be a member of parliament 21
F run for mayor or district governor 25

2 Find out what you are allowed or obliged to do when you reach the two extra ages.
3 Are there any other requirements, apart from the age limit, e.g. education, no criminal record, passing a test, etc.?

You ***are allowed to*** *ride a motorbike at the age of …, but you* ***have to*** *… first.*

4 Which of the rules would you change in your country if you could? Why?

If I could, I would change the minimum age of … because …

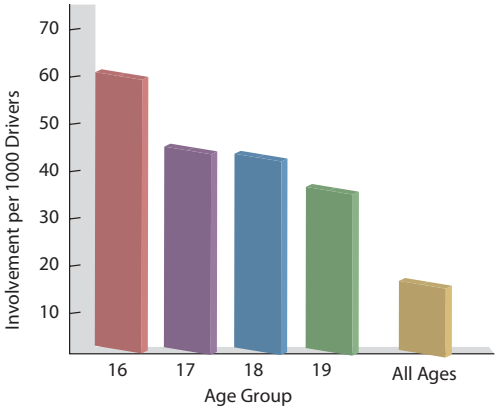
Gramatyka

Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość · P str. 102 · R str. 106
Tryby warunkowe · P str. 120 · R str. 122

1 going to school / 6–18
2 getting a driving licence / 18
3 getting married / 18
4 getting old / retirement / 60–67

LISTENING

3 Study the diagram and complete the gaps (1–6). Use the words and figures in the box.

higher (2x) lower 1.6 2.2 3.7

The crash rate for 16-year-olds is 1 3.7 times 2 higher than drivers of all ages, while the crash rate for 19-year-olds is 3 2.2 times 4 higher than drivers of all ages. So, the crash rate for 19-year-olds is 5 1.6 times 6 lower than 16-year olds.

4 Complete the gaps with the words and phrases from the box. There are three extra words / phrases. If necessary, consult a dictionary.

available • extra-curricular activities • ferry • fatality • fully developed • increase • novice driver • rely on • become an adult • a rural area • supervised • register for

1 According to the law, when you reach the age of 18, you become an adult.
2 Even if you do not depend on your parents any more, you can always rely on them.
3 When you take part in additional school events, you participate in extra-curricular activities.
4 When you don't live in a city or town, your house is in a rural area.
5 When your parents drive you regularly to and from sporting events, they ferry you there.
6 When you want to drive faster, you need to increase your speed.
7 When you begin to learn how to drive, you are a novice driver.
8 When an instructor controls what you are doing, your activity is supervised by him / her.
9 When you want to take part in a course, you have to register for it.

5 CD 1/09 **Listen to four people. Match the minimum driving age they think is the best with the speaker. There are two extra ages.**

16 • 18 • 19 • 21 • 23 • 25

1	2	3	4
21	16	23, 19	18

2
17- year-olds – legally responsible for their illegal or criminal behaviour
30-year-olds – allowed to run for senator

6 CD 1/09 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the sentences (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra sentence.**

This speaker

A has just passed their driving test.
B thinks that the minimum driving age should be changed and gives their suggestion.
C says that the changes in the law don't need to be extreme.
D would prefer to use public transport.
E encourages all adult listeners to take a driving course.

1	2	3	4
B	A	C	E

R

TASK B **Match the sentences (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra sentence.**

This speaker talks about

A introducing new legislation.
B inequality between the city and the country.
C essential abilities of a driver.
D responsibility for other people on the road.
E different figures for men and women.

1	2	3	4
E	B	A	C

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

7 **Which is the better age to start driving: 16 or 18? Explain your choice using the phrases in the box and your own ideas.**

increase independence from parents • a ticket to adulthood • reduce the number of accidents • lack of experience to face dangerous situations • be (im)mature / (ir)responsible / reckless / careful

SPEAKING

8 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 Does the cyclist in the picture feel safe, in your opinion?
2 Are the streets in your place safe for cyclists? Why? / Why not?
3 Describe an accident which you or someone you know had while riding a bike.

9 *Pair work*. **Prepare and act out the conversation.**

Student A: Riding your bike to the language school in Cardiff, you collided with a car. You're talking to the car driver. Mention in your conversation the following issues:

- circumstances of the collision,
- broken laws (speeding / the red light / pedestrian crossing),
- the driver's reaction,
- consequences of the crash.

Student B: You're the car driver. You remember the circumstances of the collision differently.

- Disagree with Student A and tell him / her how you remember the collision.
- Object to Student A's charges of breaking the law.
- Apologise for your first reaction.
- Suggest covering the costs of the damage.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10, Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Uległeś/aś wypadkowi podczas jazdy rowerem. Po powrocie ze szpitala piszesz list do kolegi / koleżanki.

- Wyjaśnij, dlaczego wybrałeś/aś się na przejażdżkę oraz co zrobiłeś/aś, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo.
- Zrelacjonuj okoliczności wypadku.
- Opisz, jakie były jego konsekwencje.
- Zasugeruj zmiany w Twoim mieście, które mogłyby przyczynić się do zmniejszenia liczby wypadków z udziałem rowerzystów.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Juliet / Frank,
I'm sorry I haven't written for so long but I had an accident.

cycle paths • speed limit • be obliged to do sth • strict requirements • reckless driving • wear a helmet • circumstances of the accident • pedestrian crossing • reduce the number of accidents

That's all for now. I hope to hear from you soon.
All the best,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Coraz więcej młodych osób zdaje egzamin na prawo jazdy przed ukończeniem szkoły średniej. Napisz artykuł do gazetki szkolnej. Opisz najczęstsze wykroczenia popełniane przez młodych kierowców oraz zaproponuj zmiany, które należałoby wprowadzić w przepisach, aby zmniejszyć liczbę wypadków z ich udziałem.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

age limit • novice drivers • lack of experience • introduce new legislation • cover the cost of damage • step into adulthood • fatal crash statistics • insurance company • according to the law

Pisanie
List prywatny · P str. 40, Artykuł · R str. 74

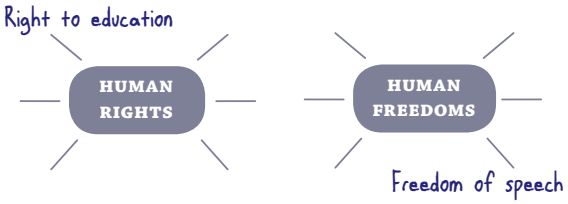
P Human rights

Polityka społeczna, organizacje społeczne i międzynarodowe

SPEAKING

1 *Group work*. **Answer the questions. Use the Internet.**

1 When is the International Day of Human Rights celebrated? Why on this day?
2 What is The European Convention on Human Rights?
3 Complete the mind map with the human rights and freedoms which you think are absolutely essential. Consult the Polish Constitution and / or the Universal Declaration of Human Rights.

2 **Present your group's answers to the questions in 1. As a class, discuss what each of these rights and freedoms means to you. Use the phrases in the box.**

We are free to • We have the right to • before the law • protected by law • We can't be • No matter where we are / No one can • guaranteed by the constitution

⇢ ***We can't be** discriminated against because of …*

3 **Give examples of human rights abuses in the world. What happened and which human rights were not respected / ignored?**

READING

4a *Group work*. **Work in groups of three. Check the meaning of the words in a dictionary.**

Student A: nouns: access, innocence, orphan
Student B: adjectives: comprehensive, humiliating, vocational
Student C: verbs: lack, reveal, suspect

4b *Group work*. **Match your words in 4a with the definitions and complete your part of the table.**

	WORDS	DEFINITIONS
NOUNS	orphan	A a child with no parents
	access	B possibility to use sth
	innocence	C the opposite of guilt
ADJECTIVES	comprehensive	D including everything
	vocational	E needed for a job
	humiliating	F harming the pride of sb
VERBS	reveal	G make the facts known
	lack	H be without sth
	suspect	I think that sb has done sth bad

4c **Ask each other questions to find out the meaning of the rest of the words. Complete the other parts of the table.**

⇢ **Student A:** *Which adjective means …?*
Student B: *It's … Which verb means …?*
Student C: *It's … Which noun means …?*
Student A: *It's …*

5 **Read the article. Find out the connection between these pairs of words / phrases.**

1 Jamal Malik **and** Latika
2 *Slumdog Millionaire* **and** India
3 44 million Indian children **and** human rights
4 'Save the Children' **and** slum children

Jamal Malik, an 18-year-old orphan from the slums of Mumbai, is about to win an unbelievable prize of 20 million rupees on India's *Who Wants To Be A Millionaire*? But when the show breaks for the night, the police arrest him because they suspect him of cheating. Desperate to prove his innocence, Jamal tells the story of his life in the slum, where he and his brother grew up, of their adventures together on the road, of brutal fights with local gangs, and of Latika, the girl he loved and lost. **1** B. The new day begins and Jamal returns to answer the final question …

It is only a fairy tale in the movie *Slumdog Millionaire*. **2** E. But it could do as an honest image of child poverty in India. What's more, I understand why many Indians disagree. For them, the film makes the poor attractive by the fascinating main character and happy ending. Whatever your opinion about *Slumdog*, the fact is that 44 million Indian children are working when they should be at school and, in fact, have a constitutional right to an education.

Thousands of children live in slums that lack the most basic facilities, such as a water supply or sanitation. And there is no infrastructure. Millions of children across towns and cities in India have no access to education and healthcare and live in humiliating conditions. Many of these children become migrants with or without families. **3** A.

'Save the Children' is one of the groups that work on such issues in India. They help slum children get an education and learn vocational skills. They also help children who have lost their families.

Another problem is human trafficking, the modern form of slavery. For example, parents sometimes allow their children to be taken to cities, hoping for a better life for them. **4** C.

Nobody knows exactly how many street children there are in India. Also, there is no comprehensive child protection system.

Since the movie, there has been much talk in the Western media about the life of children living in slums in Mumbai. But let's move the debate beyond talking and do something to change this reality.

Based on information from: http://ugm.typepad.com

1 10th December (On 10th Dec 1948 the Universal Declaration of Human Rights was accepted by the United Nations)
2 an international treaty / pact / agreement to protect human rights and fundamental freedoms in Europe

1 Latika is Jamal's girlfriend.
2 The film 'Slumdog Millionaire' shows the poverty in India.
3 44 million Indian children don't go to school, they work as slaves, so their human rights are not respected / are ignored.
4 The organisation 'Save the Children' helps slum children in India return to families and get an education.

6 **Read the article again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 Jamal Malik is arrested because the police think that
- (A) he is being dishonest in the game.
- B he is a member of a street gang.
- C he knows where Latika is.
- D he should not win the prize.

2 The author
- A agrees with the Indians' opinion about the film.
- B doesn't understand the Indians' view about the film.
- (C) believes the film tells the truth.
- D says that millions of Indian children work.

3 Which information about child poverty in India is <u>not</u> true?
- A The constitution guarantees children the right to education.
- (B) Slums are equipped with running water and toilets.
- C Some children migrate around the country alone.
- D Parents often don't know what awaits their children in the cities.

4 The author's intention is
- A to prove that the film is only a fairy tale.
- B to start a media debate.
- (C) to encourage people to take action.
- D to show India in a negative light.

5 The best title for the article is
- A 'Will Jamal Malik Change His Life?'.
- (B) '*Slumdog Millionaire* – The Truth About Child Poverty'.
- C 'Children Trafficking In India'.
- D 'Save The Children'.

R

TASK B **Complete the gaps (1–4) with the sentences (A–E). There is one extra sentence.**

A Those who stay end up as 'street children' with no rights.
B Each chapter of his story reveals the secret of his good answers in the game.
C They do not realise that in the cities their children are forced to work as servants, in roadside hotels, in shops.
D Children are trafficked by people who make them beg.
E Hollywood loves it and awards it eight Oscars.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P str. 20
Zadania na dobieranie · R str. 18

SPEAKING

7a **What forms of peaceful protests are presented in the photos? Choose from the phrases in the box.**

charity event • tent village • collecting things • media debate • street demonstration • poster campaign • medical aid by Doctors Without Borders • voluntary work • humanitarian action

7b ***Pair work*. Make a list of 3 advantages and 3 disadvantages of the forms of peaceful protest in 7a.**

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

8 ***Pair work*. Describe a picture in 7a. Answer the questions.**
1 Why, in your opinion, are the people taking part in this event?
2 Which form of peaceful protest is effective for which purpose? Why?
3 Describe a charity event / campaign which you or somebody you know has taken part in or heard of.

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Jesteś sympatykiem Ruchu Obrony Praw Dziecka. Zredaguj wpis na swoim prywatnym blogu, w którym zachęcisz młodych czytelników do zaangażowania się w działalność na rzecz tej organizacji.

- Wyjaśnij, dlaczego interesuje Cię działalność ruchu.
- Opisz sytuacje, w których łamie się prawa dziecka.
- Wyraź opinię na temat pracy organizacji społecznych.
- Zachęć inne osoby do współpracy z Ruchem Obrony Praw Dziecka i wyjaśnij, gdzie można znaleźć informację na temat form jego działalności.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: 'Slumdog Millionaire' – Have you seen this film?
Entry: Hi everyone! Why don't you join us?

respect human rights • humiliating conditions • access to healthcare • force sb into begging • voluntary work • important issues • constitutional right to education • charity events

So, don't hesitate to contact us!

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Napisz artykuł do gazety lokalnej na temat dwóch wybranych form działalności na rzecz obrony praw człowieka (zob. ćw. 7 i 8). Wyjaśnij, dlaczego poparł/a/byś jedną z akcji oraz dlaczego nie zdecydował/a/byś się wziąć udziału w drugiej z nich.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

citizen participation • urgent need • be aimed at • put efforts into • develop awareness • devote time to • divided opinion • join a campaign

Pisanie
Blog · P str. 38, Artykuł · R str. 74

R Politics and the Economy

Struktura państwa, gospodarka

SPEAKING

1 **Complete the table with the words in the box. Some words may go with more than one group.**

~~shares~~ • ~~general election~~ • ~~ministry~~ • free-market economy • debate • ~~seat~~ • vote • MP • minister • candidate • stockbroker • Civil Service • diplomat • policy • electorate • boom • ballot box • Prime Minister • session • tax • coalition • executive power • recession • legislative power • diplomatic service • budget • Treasury • the Cabinet • inflation • bill • the Senate • Ministry of Foreign Affairs • sitting • stock exchange • the Opposition • party • politics • campaign • voter • entrepreneur • shareholder

ELECTION	PARLIAMENT	GOVERNMENT	THE ECONOMY
general election	seat, ...	ministry, ...	shares, ...

2a *Group work*. **In groups of four, take it in turns to describe one of the pictures (1–4). Use the words from 1.**

1

2

3

4

2b **Discuss the following topics for each picture.**

1 What might the people in this place be deciding about?
2 In what way could their decisions affect the state and society?

In picture 2 the MPs might be deciding what to do about …
Their decisions could affect / influence / change …

Gramatyka

Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość · P str. 102 · R str. 106

LISTENING

3a **Match the words in box A to their synonyms in box B.**

A
1 be aimed at 2 achieve 3 contribute to 4 encourage 5 highlight 6 justify 7 struggle 8 an entrepreneur

B
A draw special attention to B focus on C explain D gain E businessman / businesswoman F fight G give support to H help sth to happen

1 B
2 D
3 H
4 G
5 A
6 C
7 F
8 E

3b **Complete the table. What verbs do these names for types of people come from? Note that some words are not formed from verbs.**

~~activist~~ • applicant • citizen • democrat • speaker • entrepreneur • expert • leader • listener • police • mayor • member • observer • official • organiser • participant • respondent • representative

PERSON	VERB
activist, ...	act, ...

PERSON	VERB
applicant	apply
citizen	–
democrat	–
speaker	–
entrepreneur	speak

PERSON	VERB
expert	–
leader	lead
listener	listen
mayor	–
member	–

PERSON	VERB
observer	observe
official	officiate
organiser	organise
participant	participate

PERSON	VERB
pollee	ask (questions)
respondent	respond
representative	represent

3c **Write definitions of the people in the box. Use the verbs in the table and / or your own ideas.**

An applicant is a person who applies for a job.
A democrat is a person who supports democracy.

4 CD 1/10 **Listen to information about five events for youth activists. Which of the events have already happened? Which will be held in the near future?**

EVENT	1	2	3	4	5
has already happened	X	X		X	
will happen			X		X

5 CD 1/10 **Listen again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the sentences (A–G) to the speakers (1–5). There is one extra sentence.**

The speaker / speakers

A list(s) democratic issues.
B inform(s) about a meeting with young voters.
C invite(s) to a debate on democracy in Europe.
D announce(s) an event for future business people.
E point(s) out problems of youth unemployment.
F mention(s) the opportunity to discuss peaceful methods of action.

1	2	3	4	5
E	F	D	A	B

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT 1

The listeners find out that

A the *European Youth Day* was a new initiative.
B better education didn't help young people find a job.
C Denmark and Finland are successfully fighting the economic recession.
D the engagement of young people in democracy is dramatic.

TEXT 2

The conference *Youth for Democracy*

A was aimed at teaching youth leaders how to use peaceful methods on the way to democracy.
B banned representatives from non-democratic countries.
C helped the participants find a common goal.
D disappointed most participants.

TEXT 3
The seminar *Youth Entrepreneurial*
A wants to show young people how to get a job.
(B) encourages youth creativity in the economy.
C is aimed at coaching new workers for the *Youth in Action* programme.
D focuses on the latest changes in the labour market.

TEXT 4
The *Youth Assembly* in Strasbourg
(A) lasted three days.
B was attended by over 500 young people.
C was dominated by debates on social rights.
D was interrupted by a demonstration.

TEXT 5
The *Youth and Politics* panel discussion is
A a global event.
B a European event.
C a state event.
(D) a regional event.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P **str. 18**
Zadania wielokrotnego wyboru · R **str. 20**

6 **Answer the questions.**
1 Which of the events in the recording would you like to take part in? Why?
2 Are young people in your community involved in local politics or the local economy? Find some examples and tell the class.

SPEAKING

7a **You are a member of a new Young Democrats Club in your community. The pictures (1–2) illustrate the events you may arrange to launch your activity.**
1 Choose the event which would better promote the club's activity in the local community. Justify your opinion.
2 Why did you reject the other event?

1

2

7b **As a class, compare your arguments for and against these two events.**

7c **Answer the questions.**
1 What decisions can you make independently of your parents when you are a teenager?
2 Should teenagers be given access to the ballot box? Why? / Why not?
3 Do you support the idea of young people in politics? Why? / Why not?

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · P **str. 13**

WRITING

P
ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Twoja szkoła, w ramach współpracy z innymi szkołami w Europie, zorganizowała spotkanie połączone z kilkudniowymi debatami politycznymi. Napisz list do kolegi / koleżanki, aby podzielić się z nim / nią wrażeniami z udziału w tym projekcie.
- Opisz zadanie, jakie mieli do wykonania uczestnicy debat przed spotkaniem projektowym.
- Wyjaśnij, jaka tematyka była poruszana podczas obrad.
- Opisz jedną formę zajęć, którą uważasz za wyjątkowo interesującą, i uzasadnij swój wybór.
- Wyraź nadzieję, że takie spotkania będą kontynuowane w przyszłości.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hello Derek / Daisy,
I'm sorry I haven't been writing for such a long time but I was very busy last month.

raise an issue • share views • youth initiatives • current economic changes • develop friendships • political debates • be focused on • selected participants

Let me know if you would like to know more details about our project. Write soon!
Yours,
XYZ

R
ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Jesteś oburzony/a treścią artykułu na temat braku zaangażowania młodzieży w życie społeczno-polityczne, który pojawił się w jednej z lokalnych gazet. Napisz list do redakcji. Opisz znane Ci przykłady zaprzeczające tezie postawionej w artykule oraz poradź, co należałoby zrobić, aby młodzi ludzie bardziej angażowali się w działalność polityczno-społeczną.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

youth participation • put efforts into • youth creativity • encourage engagement • have an influence on • exceed sb's expectations • highlight the importance • be involved in

Pisanie
List prywatny · P **str. 40**
List formalny – List do redakcji · R **str. 50**

191

R Crime

Przestępczość

SPEAKING

1 *Pair work*. **Discuss the questions.**

1 Do you feel safe where you live? Why? / Why not?
2 What could be done to make your area safer?

2 What are the crimes in 1–6 called? Choose the words from the box. Explain the meaning of the words you did not use.

vandalism • phishing • arson • hijack • hacking • blackmail • robbery • mugging • bribery • pickpocketing • shoplifting • piracy

1

Shale gas scandal

A total of seven people have been charged with corruption related to the exploration of shale gas on the territory of ...

www.wiij.pl

2

Family devastated

Sabah U., a 44-year-old GP, and her three sons died in a blaze at their home. Detectives are investigating whether the blaze is linked to the fire on a nearby estate last month.

www.telegraph.co.uk

3

4

5

Hackers threat

A group of computer hackers claim to have stolen the candidate's tax returns and are threatening to release them to the public if the former governor does not hand over a million dollars ...

http://news.yahoo.com

6

Watch out – Purse-Snatchers

Where there are big crowds of people, there are thieves and bag snatchers. Everywhere in the world. However, some places have a particularly bad reputation ...

1 bribery
2 arson
3 vandalism
4 hacking/phishing
5 blackmail
6 pickpocketing

3a *Group work*. **Work in three groups. Each group should complete its own section of the table with the words useful for describing the crimes.**

GROUP A	arson: arsonist, set fire, ...	bribery:
	blackmail:	hacking:
GROUP B	hijack: hijacker, ransom, ...	pickpocketing:
	mugging:	piracy:
GROUP C	phishing: hacker, identity theft, ...	shoplifting:
	robbery:	vandalism:

3b *Group work*. **Change groups. Share the vocabulary with each other. Complete the other parts of the table.**

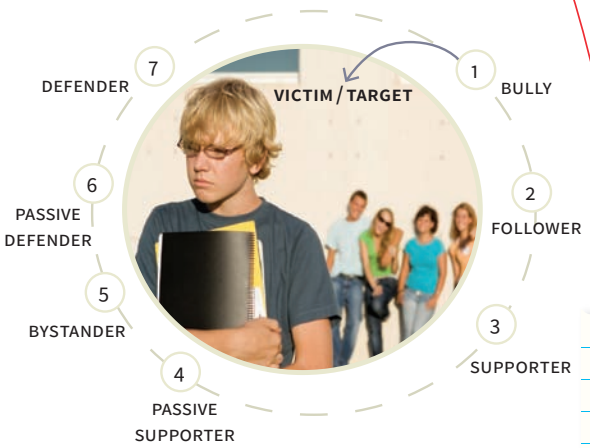
4 *Pair work*. **Use the vocabulary in 3a to talk about the crimes you have recently heard or read about.**

➡ Gramatyka

Czasy przeszłe · P str. 80 · R str. 82
Zdania okolicznikowe czasu · P str. 162
Czasowniki modalne – przeszłość · P str. 108 · R str. 110

READING

5 Look at the cycle of bullying. How do people get involved in bullying? Match the people (1–7) with their involvement description (A–G).

1 F
2 C
3 C
4 G
5 B
6 D
7 E

1	bully	A	takes part in the bullying
2	follower	B	disengaged witness
3	supporter	C	may carry out the bullying
4	passive supporter	D	dislikes the bullying but doesn't show an open defence
5	bystander	E	dislikes the bullying and tries to help the victim
6	passive defender	F	starts the bullying and takes an active part
7	defender	G	seems to like the bullying but doesn't take an active part

6a Read the texts (A–C).

A Bullying and abuse of power

Bullying is a global problem. Whether it takes place in the schoolyard, in a government office or in cyberspace, bullying always involves the abuse of power.

All of us know people who are bullied, and all of us know bullies, though we may be unaware of it. After all, bullies may seem to be kind, caring and supportive. That is why we may fail to notice their unkindness to others.

Bullying goes on behind closed doors, inside private emails or in actions that might appear harmless. It grows out of the ability to find enjoyment in abusing power over others. It can ruin lives, and it can end lives.

A few themes have emerged so far, bullying in schools or bullying in the workplace. This session has focused on cyber bullying. The participants have wrestled with the problem of how to define bullying and how far its boundaries extend.

Based on info from www.inter-disciplinary.net

B Cyber bullying – a global problem

The online poll involved more than 18 000 adults in 24 countries. The results showed that in 60% of cases social networking sites were used as a vehicle for cyber bullying. Mobile devices and online chat rooms were around 20% each.

'It was the first global study of its kind,' said the representative of the research agency. 'Our aim is to measure the parental awareness of cyber bullying, which turned out to be relatively high. More than 10% of parents know that their child has been cyber bullied and nearly one quarter know a youngster who has been a victim.

In Indonesia, 91% said they knew about cyber bullying. Australia, Poland and Sweden followed at 87%, but only 35% in Russia had heard of cyber bullying. In the US, where cases of cyber bullying have been linked to teen suicides or school shootings, the figure was 82%. 'Future studies could show whether there is a trend toward greater awareness of the phenomenon,' says the researcher.

Based on information from: www.news24.com

C Are bystanders being hurt more than bullied victims?

Over 2 000 kids aged 12–16 years of age, attending 14 schools in the UK were included in a study on bullying.

The bystanders admitted that they'd witnessed name-calling, kicking, spreading rumours or even children being forced to smoke, drink or take drugs. They also reported higher rates of depression than the victims of bullying.

Angie, 13: *I really want to help my friend. She's bullied a lot and the girl who bullies her really scares me. What can I do?*

April West, 16: *I really do try not to be a bystander, but sometimes it's not easy. I'm afraid of being called a tattler or a snitch.*

Shaki, 15: *I want to be an 'upstander' ... not a 'bystander' but I might chicken out if the bully gets nasty.*

How can bystanders be negatively affected by acts of bullying?

They may become afraid to spend time with the victim, may feel guilty for not standing up to the bully, or may be drawn into acts of bullying by group pressure. We need to help our kids who witness bullying. We need to help the victims. And we have to get help for the bullies.

Based on information from: www.examiner.com

6b **Match the text types (1–4) with the correct text (A–C). There is one extra text type.**

1 a report of an Internet survey B
2 an abstract of a conference speech A
3 a chat-room talk Extra
4 an analysis of kids' behaviour C

7 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 Text A states that
A bullying takes place in two environments: at school and in the workplace.
B we do not know where bullying may lead to.
(C) bullying is a dangerous phenomenon which exists everywhere in the world.

2 In Text B, the author says that
A about 10% of questioned parents were cyber bullied as children.
(B) social networking sites are an important tool for cyber bullying.
C the number of parents aware of cyber bullying in Australia, Poland and Sweden is not comparable.

3 In text C, the author
A expresses their worries about the extent of the problem.
B gives advice to the teenagers quoted.
(C) tries to convince that everyone involved in bullying needs support.

R

TASK B **Match the questions (1–4) to the texts (A–C). Two questions match one text.**

In which text do we learn that
1 seeing bullying may lead to emotional disorders? C
2 a bully might appear to be two-faced? A
3 the research was a novelty? B
4 further analyses will be made? B

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P str. 20
Zadania na dobieranie · R str. 18

8 **What forms of bullying are mentioned in the texts? Which of them is the most harmful? Why?**

SPEAKING

9 **Describe the picture in 5 using the vocabulary given there. Then discuss the questions.**

1 Why do you think the boy is standing alone?
2 What would you do if you witnessed the scene in the picture at school?
3 Describe a situation when you or somebody else helped a victim of bullying.

10 **Use the Internet to find out about the International STAND UP to Bullying Day.**

P R **LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES**

11 **Complete the gaps in the sentences with the correct option A, B or C.**

1 Raskolnikov B the axe on the ground near the dead body and felt at once in her pocket.
2 He pulled out the keys at once and began to B the keys into the chest of drawers.
3 He suddenly felt tempted again to give it all A and go away.
4 But it was too late to go back. Suddenly another C idea occurred to his mind.
5 He fancied that the old woman A still alive and recover her senses.

1	A lay	(B) laid	C lain
2	A suit	(B) fit	C match
3	(A) up	B back	C away
4	A thrilling	B tempting	(C) terrifying
5	(A) might be	B is	C might have been

193

Revision — Powtórzenie

1 Cross out the odd-one-out and name the group.

1 oldie – elderly – ~~infant~~ – middle-aged – in his twenties
Group: adult / grown up people

2 beard – moustache – eyebrows – stubble – ~~earrings~~
Group: facial hair

3 scar – burn – pimple – ~~chin~~ – tattoo
Group: special features

4 ~~forehead~~ – plait – ponytail – bun – dreadlock
Group: hairstyles

5 slippers – ~~tights~~ – pumps – trainers – wellingtons – flip-flops
Group: shoes / boots

6 cotton – silk – leather – wool – ~~fleece~~
Group: natural materials

7 shy – timid – ~~sociable~~ – introvert – withdrawn
Group: quiet and reserved people

8 an MP – the PM – the President – the Speaker – ~~a voter~~
Group: politicians

9 suspect – ~~investigator~~ – accused – prisoner – convict
Group: a crime

10 ~~prosecution~~ – community service – life sentence – imprisonment – capital punishment
Group: punishments

11 shoplifting – burglary – ~~arson~~ – robbery – piracy
Group: crimes connected with theft

12 ~~neglect~~ – donate – protect – provide – foster
Group: good / positive activities

2 What would you say in the following situations? Think of as many ways as you can.

Poproś, aby ktoś wyświadczył Ci przysługę.
Could you do me a favour?

CZŁOWIEK

1 Wyjaśnij, czym się interesujesz oraz w jaki sposób radzisz sobie ze stresem.
2 Przedstaw swoją opinię na temat podążania za modą i wyjaśnij, jaki jest Twój ulubiony styl ubierania się.
3 Udziel koledze / koleżance rady dotyczącej sposobu nawiązywania nowych znajomości.
4 Wyraź swoje emocje związane z jakimś radosnym / smutnym przeżyciem z dzieciństwa lub szkołą.
5 Udziel komuś rady, w jaki sposób przeprosić rodziców za złe zachowanie.
6 Wyraź wątpliwość dotyczącą dopasowania czyjejś garderoby do okoliczności.
7 Opisz swoje doświadczenia dotyczące przyjaźni.

PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO

1 Wyjaśnij komuś, co należy zrobić, jeżeli znalazłeś/aś mandat za wycieraczką / skończyła się data ważności dokumentu tożsamości.
2 Przekonaj kogoś do wykupienia polisy ubezpieczeniowej przed wyjazdem za granicę, podając dwa argumenty.
3 Poproś o radę, jak wypełnić podanie o stypendium / wniosek o zasiłek dla bezrobotnych.
4 Opisz napad / kradzież / włamanie / wypadek, którego byłeś świadkiem.
5 Przekonaj kogoś do głosowania w wyborach na konkretną partię polityczną.
6 Poproś o wyjaśnienie, co należy zrobić, aby zostać wolontariuszem / dostać kartę członkowską.
7 Wyraź swoje niezadowolenie ze sposobu rozwiązywania problemów społecznych w Twoim regionie.

3 Choose the best option: A, B or C. Then think of another response which would work in this context.

1 What do you do in your spare time?
A Wow! I like it very much!
(B) When I have some time off I read detective stories.
C I'm afraid I have never done it before.

2 Are you interested in fashion?
A I can't stand it when they talk on TV.
B I'd love to.
(C) No. I'm very disappointed with modern designs.

3 What's the matter? You look sad.
A What a pity!
(B) I don't feel very well today.
C I suppose it wasn't my fault.

4 I'm afraid I've got some bad news.
(A) What's happened?
B I don't worry about it!
C Well done!

5 I've passed my driving test!
A Poor you! I can't believe it!
(B) Congratulations!
C Never mind.

6 Excuse me, could you tell me where the police station is?
A No. I can't do that.
B That's ridiculous!
(C) Yes. It's over there. It's on Broad Street.

4a 'Telling the truth is the best policy.' Is it always necessary even when it means your safety is threatened? Mark arguments 'for' (F) and 'against' (A).

1 If you confess something to a stranger, it can be used by them for a criminal purpose. A
2 Those who do not hide their identity on the Net can be stalked by cyber criminals. A
3 True answers and direct reactions make life less complicated. F
4 So-called 'white lies' can help some people in difficult situations. F

4b Think of one more argument 'for' and 'against'.

4c Develop each argument in 4a and 4b giving some examples.

194

ZESTAW 1

TEMATY: CZŁOWIEK – PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO

Zadanie 1

Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Masz 4 minuty na wykonanie zadania, w tym 0,5 minuty na zapoznanie się z opisem sytuacji, rolą, którą masz przyjąć, i treścią rozmowy, którą masz przeprowadzić.

W czasie pobytu na kursie językowym w Brighton opracowujecie w zespołach projekt poświęcony kulturze Waszych krajów. Musicie wybrać lidera/liderkę zespołu. Rozmawiasz o tym z kolegą/koleżanką z Twojego zespołu.

Poniżej są podane 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

- Znajomość języka angielskiego kandydata na lidera / liderkę
- Cechy charakteru, które predestynują go / ją do tej roli
- Umiejętności organizacyjne kandydata / kandydatki
- Zdolności interpersonalne kandydata / kandydatki

Rozmowę rozpoczyna egzaminujący.

Zadanie 2

Opisz ilustrację.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Masz łącznie 3 minuty na wykonanie zadania. Przeznacz 10 sekund na zapoznanie się z ilustracją. Resztę czasu musisz poświęcić na opis ilustracji i odpowiedzi na trzy pytania egzaminującego.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 Why do you think these people are quarrelling?

2 Do you always express your anger openly? Why? / Why not?

3 Tell me about a situation when you were frightened but you had to hide your emotions.

Zadanie 3

Przeczytaj treść zadania.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Masz łącznie 5 minut na wykonanie zadania, w tym 1 min na zapoznanie się z opisem sytuacji i materiałem ilustracyjnym.

Wraz z kolegami ze szkoły organizujesz kampanię propagującą pomoc żywnościową dla ubogich. Znaleźliście w internecie zdjęcia na licencji CC, które moglibyście umieścić na plakacie inicjującym kampanię.

Popatrz na Zdjęcie 1 i Zdjęcie 2.

Zdjęcie 1

Zdjęcie 2

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Pozostały Ci 4 minuty na wypowiedź na temat zdjęć i odpowiedzi na pytania egzaminującego. Egzaminujący dysponuje zestawem 4 pytań, z których zadaje tylko dwa.

Wybierz zdjęcie, które będzie, Twoim zdaniem, bardziej odpowiednie i uzasadnij swój wybór.

Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz drugie zdjęcie.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 Do you think poverty is a social phenomenon that can be passed down from one generation to the next? Why?

2 What is your view on such forms of charity as that provided by Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy?

3 Are cash or goods donations more useful for people affected by natural disasters? Why do you think so?

4 Is it a good idea to give money to homeless people begging in the streets? Why? / Why not?

Moduł 3 Dom

Wordlist — Słownictwo

MIEJSCE ZAMIESZKANIA / PLACE OF LIVING

agricultural (area) – (teren) rolniczy
borough – dzielnica, gmina
capital (city) – stolica
coastal – nadmorski
flat / hilly / mountainous (area) – płaski / pagórkowaty / górzysty (teren)
housing estate – osiedle
industrial (district) – (okręg) przemysłowy
inhabitant / resident – mieszkaniec
lake district – pojezierze
(next-door) **neighbour** – sąsiad (przez ścianę)
neighbourhood – sąsiedztwo
settlement – osada, kolonia
village – wioska
voivodeship – województwo

MIASTO / CITY

car park – parking
factory – fabryka
harbour – port
metropolitan – miejski
municipal (library) – miejska, publiczna (biblioteka)
overpass – kładka dla pieszych
passer-by – przechodzień
pavement – chodnik
pedestrian / zebra crossing – przejście dla pieszych
rush hour / peak hours – godziny szczytu
(congested / crowded) **street** – (zatłoczona) ulica
suburban – podmiejski
suburbs / outskirts – przedmieścia / peryferie
(heavy) **traffic** – (duży) ruch uliczny
traffic jam – korek uliczny
traffic lights – sygnalizacja świetlna
underground pass(age) – przejście podziemne
urban – miejski

WIEŚ / COUNTRYSIDE

farm – gospodarstwo rolne
field – pole
meadow – łąka
orchard – sad
poor connections – złe połączenia komunikacyjne
rural – wiejski
(peaceful) **surroundings** – (spokojna) okolica

TYPY DOMÓW / TYPES OF HOUSES

bedsitter (BrE) / **studio** (AmE) – kawalerka
(nine-storey) **block of flats** – (9-piętrowy) blok
caravan – przyczepa kempingowa
castle – zamek
cottage – wiejska chata
detached house – dom jednorodzinny
dormitory, dorm – internat, akademik
flat (BrE) / **apartment** (AmE) – mieszkanie
hall of residence – dom akademicki
log cabin / lodge – drewniany domek (np. w górach)
mansion – rezydencja
penthouse – luksusowe mieszkanie na ostatnim piętrze wieżowca
semi-detached house – bliźniak
skyscraper – drapacz chmur
terraced house – dom szeregowy
tower block – wieżowiec

OTOCZENIE DOMU / OUTSIDE THE HOUSE

barbecue (BBQ) place – miejsce do grillowania
fence – płot
gate – 1. brama 2. furtka
hammock – hamak
intercom – domofon
kennel – buda dla psa
mailbox – skrzynka pocztowa
(tool) **shed** – szopa (na narzędzia)
summerhouse – altana
(garden) **swing** – huśtawka (ogrodowa)
well – studnia

POMIESZCZENIA / ROOMS

attic – strych
basement – suterena
cellar – piwnica
corridor – korytarz
downstairs / upstairs – na dole / na górze
dressing room – garderoba
ground floor (BrE) / **first floor** (AmE) – parter
hallway – hol
larder – spiżarnia
laundry room – pralnia
loft – poddasze
porch – weranda
stairs – schody
storeroom – składzik
study – gabinet do pracy
workshop – warsztat

MEBLE / FURNITURE

armchair – fotel
bedside table – szafka nocna
bookcase – regał, biblioteczka
cabinet – kredens, barek
chaise longue – szezlong
chest – skrzynia, kufer
chest of drawers – komoda
coffee table – stolik kawowy / do kawy
cupboard – szafka (kuchenna)
desk – biurko
fitted (wardrobe) – zabudowana (szafa, garderoba)
folding (table / couch) – rozkładany/a (stół / kanapa)
rocking chair – fotel bujany
shelf – półka
stool – stołek
swivel chair – fotel obrotowy (biurowy)
wardrobe – szafa

WYPOSAŻENIE MIESZKANIA / FURNISHINGS

air-conditioning – klimatyzacja
bath – wanna
bed linen / bedding – pościel
bedspread – narzuta
blinds – żaluzje, rolety
candlestick – świecznik
central heating – centralne ogrzewanie
clock – zegar ścienny
curtain – zasłona
cushion – poduszka ozdobna
duvet – kołdra
fan – wentylator (tzw. wiatrak)
fireplace – kominek
fitted carpet – wykładzina podłogowa
freezer – zamrażarka
fridge / refrigerator – lodówka
glass ornaments – szklane ozdoby
iron – żelazko
jar – słój
light bulb – żarówka
mirror – lustro
napkin / serviette – serwetka
pillow – poduszka
floor panel – panele podłogowe
plant pot – doniczka
plug – wtyczka
porthole door – drzwi z okrągłym okienkiem
radiator – grzejnik
rug – chodniczek, dywanik
screen – parawan
shower – prysznic
slipcover – pokrowiec
socket – gniazdko
spare (key) – zapasowy (klucz)
tablecloth – obrus
tap – kran
tile – płytka ceramiczna, kafelek
toilet – muszla klozetowa
vase – wazon
washbasin – umywalka
windowsill – parapet
woodwork / carpentry – stolarka

OPISUJĄC POKÓJ / DOM / DESCRIBING A ROOM / HOUSE

airy – przewiewny
cluttered – zagracony
comfortable / comfy – wygodny
cosy – przytulny
cramped – ciasny
fluffy (carpet) – puszysty (dywan)
impersonal – bezosobowy, chłodny
paned / glazed – oszklony
picturesque – malowniczy
soothing – kojący
spacious – przestronny
well- / badly-designed – dobrze / źle zaprojektowany
welcoming – gościnny

ZAJMOWANIE SIĘ DOMEM / LOOKING AFTER THE HOUSE

cloth – szmatka, ściereczka
charge by the hour – wycenić godzinę (pracy)
clean out – posprzątać
do the dishes / wash up – zmywać naczynia
do the washing / the ironing – robić pranie / prasować
dust all surfaces – ścierać kurze
empty / load a dishwasher – opróżnić / załadować zmywarkę

196

go-getter – energiczny człowiek
housekeeper – pomoc domowa
make beds – słać łóżka
mow the lawn – kosić trawnik
pay (gas/electricity) **bills** – płacić rachunki (za gaz/energię)
polish – polerować
rake (the leaves)– grabić (liście)
remove (grease marks) – usuwać (tłuste plamy)
repair/fix – zreperować
rinse – spłukać
rub – trzeć, pocierać
scrape off – zeskrobać
sponge – gąbka
sponge off – czyścić gąbką
sweep – zamiatać
take out rubbish/throw the rubbish away – wyrzucać śmieci
tidy up – posprzątać
vacuum/hoover – odkurzyć
water the plants – podlać rośliny
wipe down (kitchen work tops) – zetrzeć (blaty kuchenne)

REMONT
REDECORATION

brush – pędzel
convert sth into sth – przerobić coś na coś
drill – wiertarka
hammer – 1. przybijać 2. młotek
install – zamontować
ladder – drabina
paint (the walls white) – pomalować (ściany na biało)
pliers – kombinerki
put down (new tiles) – położyć (nowe płytki)
redecorate/do up the flat – odmalować mieszkanie
roller – wałek (do malowania)
saw – 1. piłować 2. piła
screwdriver – śrubokręt
tape measure – miarka
wallpaper – 1. tapetować 2. tapeta

WYNAJMOWANIE MIESZKANIA
RENTING A FLAT

deposit – kaucja, zaliczka
equipped (kitchen) – wyposażona (kuchnia)
flatmate/roommate – współlokator/ka
(un)**furnished** (room) – (nie) umeblowany (pokój)
landlady – właścicielka, gospodyni
landlord – właściciel, gospodarz
let (a flat to sb) – wynająć (komuś mieszkanie)
lodger/tenant – lokator/ka
move in – wprowadzić się
move out – wyprowadzić się
pay in advance – płacić z góry
rent (a flat) – wynająć od kogoś (mieszkanie)
rent – czynsz
shared (kitchen) – wspólna (kuchnia)
tenancy agreement – umowa najmu
utilities – usługi komunalne

PRZEPROWADZKA
MOVING HOUSES

get rid of (old junk) – pozbyć się (starych rzeczy)
give sth to charity – oddać coś potrzebującym
keep (valuables) intact – zachować (kosztowności) nienaruszone
labelled boxes – podpisane pudła
reckless unpacking – nieuważne rozpakowywanie
removal company – firma przewozowa
removal van – meblowóz
save sb a lot of hassle – zaoszczędzić komuś wielu problemów
toss away – wyrzucić

PLACE OF LIVING

1a **What are the Polish names of these regions? Where do you live?**

A Greater Poland
B Lesser Poland
C Lower Silesia
D Upper Silesia
E Masovia
F Mazurian Lake District/Mazuria
G Pomerania
H Podlessia
I Tatra Highlands

1b **Find in the Wordlist the words/phrases which may help describe the place you live in. Describe your place. Use the verbs: *be situated*, *be located*, *lie*, *live*.**

A Wielkopolska
B Małopolska
C Dolny Śląsk
D Górny Śląsk
E Mazowsze
F Mazury
G Pomorze
H Podlasie
I Podhale

IN THE CITY/IN THE COUNTRY

2a **Complete the table with the corresponding words.**

IN THE CITY	IN THE COUNTRY
urban, metropolitan	rural
crowded streets, heavy traffic, traffic jams	peaceful surroundings
skyscraper	cottage
pavement, underpass, overpass	path
factory	farm
park, lawn	field, meadow, orchard

2b **Find in the Wordlist the words which describe elements of a cityscape. Describe their functions.**

⇢ *traffic lights – used for regulating movement of cars and pedestrians*

TYPES OF HOUSES

3 **Which houses would be good for:**

- rich people?
- those who like to have many neighbours?
- students?
- tourists?

INSIDE/OUTSIDE THE HOUSE

4 **Which places and/or objects do you associate with the situations below?**

1 having a garden party
2 reading a book
3 delivering a letter/a parcel
4 leaving home by car
5 looking after a dog

5 **Divide rooms/space in a house according to their purpose:**

Rooms/space for:
1 working 2 resting 3 keeping things 4 washing

6 **Group items of furniture according to their function.**

7 **Find in the Wordlist the words which match the categories below.**

1 You always touch them when you make your bed. (4 and more)
2 You use them if you don't want your neighbours to see what you are doing at home. (4 and more)
3 They are used for lowering the temperature. (4 and more)
4 You need them to generate heat. (4 and more)

LOOKING AFTER THE HOUSE/REDECORATION

8 **Decribe step by step all the stages of:**

1 washing bed linen
2 washing up/doing the dishes

Use: First, … Then, … Next, … Finally, …

RENTING A FLAT

9 **What do they do?**

Tenant/Lodger	Landlord/Landlady
rent	let

Tenant/Lodger: rent a flat, pay a deposit, look for a flatmate, move in/out, pay in advance, pay a rent, share kitchen/bathroom with a flatmate, sign a tenancy agreement, pay (gas, electricity) bills
Landlord/Landlady: let a flat/room, provide equipped (kitchen), sign a tenancy agreement

197

P Where you live

Miejsce zamieszkania

SPEAKING

1 **Look at the pictures. Which words in the box would you use to describe the places? Complete the table.**

Area: metropolitan, urban, suburban, rural, industrial, agricultural, mountainous, hilly, flat, low-lying, coastal, by the river / lake / sea

Cityscape: factory, street, street fair, bridge, church, avenue, plant, crowd, church, factory building, road, traffic, castle, palace, harbour, tower, traffic lights, tower block, tunnel, monumental building

Landscape: cottage, sea, mountain, village, beach, bridge, forest, settlement, coast, hill, church, grass, house, field, path, valley, scenery, countryside, castle, rock, coastline, land, top, town, cliff, ocean, tower, boat

PICTURE	AREA	FEATURES
1	metropolitan	avenue, street fair …
2	coastal	

1

2

2 *Pair work*. **Describe the pictures. Follow the instructions.**

Student A: You start with a description of the foreground of the picture.

Students B: Describe the left side, the right side and the background of the picture.

Picture 1

Student A: *The picture shows a metropolitan cityscape. In the foreground there is / are …*

Student B: *On both sides of the avenue there are / you can see ….. . In the background there is / are …*

➡ Gramatyka

Rzeczowniki policzalne i niepoliczalne · P str. 136 · R str. 140
Określenia ilości · P str. 158 · R str. 160
another / other · P str. 147 · R str. 149

3a *Group work*. **Work in groups of four. Each group discusses the advantages and disadvantages of living in one of the places illustrated in the pictures in 1. Complete the table with 2–3 arguments.**

	ADVANTAGES	DISADVANTAGES
Living in the place in Picture 1		
Living in the place in Picture 2		

3b **As a class, compare your ideas.**

4a **Complete the table with the information about your place. Use the words in the box below and in the box in 1.**

Situated in: the north, the east, the west, the south, the south-east of Poland

Where you live	
Situated in …. .	
Region of Poland	
Kind of area	
Number of inhabitants	
Capital of municipality	
Capital of voivodeship	
Features	

4b **Describe the place you live in and answer the questions. Use your notes from the table in 4a.**

1 How long have you lived in your city / town / village?
2 What has changed during this time: for the better, for the worse?
3 What else would you like to change in your place? Why?

LISTENING

5 CD 1/11 **Listen to four people talking about where they live. Tick (✓) the aspects they mention. You can tick more than one aspect for each speaker.**

SPEAKER	1	2	3	4
Place of birth				X
Rich history	X		X	
Multicultural society	X	X		
Landscape	X	X	X	
Local traditions				X
Future changes			X	X

6 CD 1/11 **Listen again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **Speaker 1 says that Mexico City**
- A has no secrets for him.
- B is unbearable during rainy seasons.
- C offers food all through the night.

2 **Speaker 2 says that in Sydney**
- A the house is perfectly located.
- B people shouldn't walk alone at night.
- C most inhabitants live close to the harbour.

3 **Speaker 3 says that**
- A ships aren't built in Portsmouth nowadays.
- B the number of cars is increasing.
- C he wasn't so keen on history in the past.

4 **Speaker 4 says that**
- A he will never forget his childhood in India.
- B local people complain about too many tourists.
- C there are gold and uranium mines close to Kurnool.

5 **Which of the speakers lives in the place they are talking about?**
- A Speaker 1
- B Speaker 3
- C Speaker 4

R

TASK B **Match the questions (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra question.**

Which speaker

A considers moving to another place?
B remembers his / her ancestors living in the place?
C highlights opposite features of the place?
D mentions the latest news about the place?
E encourages someone to settle in the place?

1	2	3	4
C	E	A	D

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P **str. 20**
Zadania na dobieranie · R **str. 18**

7a *Group work*. **What advantages and disadvantages of the places do the speakers mention? Make notes.**

7b **Which of the ideas in 7a would you match with the place where you live?**

SPEAKING

8 *Pair work*. **Prepare and act out the conversation. Follow the instructions.**

Student A: You are a Polish student chatting online with your project partner in Spain. You're going to visit him / her during the school's student exchange. Mention in your conversation the following issues:
- size of the Spanish town,
- location of the town,
- local attractions for young people,
- planned changes in the region.

Student B: You are a Spanish student chatting online with your Polish project partner. You're going to host him / her during the school's student exchange. In the conversation:
- give information concerning the size and location of your town,
- ask about the relevant information about Student A's town and compare the places,
- promise to take Student A to one of the attractions,
- mention your involvement in the youth club which works together with the local authorities.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

Jesteś na wakacjach w zabytkowym miasteczku za granicą. W e-mailu do kolegi / koleżanki podziel się wrażeniami z pobytu.

- Wyraź emocje, jakie towarzyszyły Ci pierwszego dnia po przyjeździe.
- Opisz widok z okna mieszkania, w którym zamieszkujesz.
- Przedstaw zalety mieszkania w tym miasteczku.
- Opisz swoje marzenia związane z miejscem, w którym chciał/a/byś mieszkać w przyszłości.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Peter / Susan,
I'm writing to tell you my news. I'm on holiday abroad.

mountainous landscape • monumental buildings • agricultural character • friendly inhabitants • situated in • rich history • hospitality of people • unique atmosphere • light traffic

That's all for now. I hope to hear from you soon.
Hugs and kisses,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Wiele rodzin decyduje się obecnie na zbudowanie domu poza miastem. Napisz rozprawkę na temat plusów i minusów przeprowadzania się rodziny z dziećmi z miasta na teren podmiejski.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

suburban area • public transport • fresh air • limited access to facilities • sporting venues • congested streets • picturesque scenery • unbearable • poor connections • municipal services

Pisanie

E-mail · P **str. 40, Rozprawka** · R **str. 70**

P House and housework

Opis domu, pomieszczenia i ich wyposażenie, obowiązki domowe

SPEAKING

1 *Pair work*. **Exchange information about your house or flat. Use the words in the box and in the Wordlist on p. 196.**

flat • bedsit • nine-storey block • dormitory • cellar • detached house • semi-detached house • terraced house • cottage • ground / first floor • attic • upstairs • downstairs • mansion • palace

Say:

A what kind of house / flat you live in,
B how many floors / rooms there are,
C whether you have your own room or share one.

2 **Look at the picture. Make a list of objects that you can name. As a class, compare your lists. Who knows the largest number of words?**

3 *Group work*. **In groups of three, take it in turns to define objects in the picture in 2.**

Say:

A what each object is called,
B what it is / was used for,
C where in your house you may find it.

A pair of scissors – They're necessary if you need to … . In my house, I can find them in / on …

READING

4a **Match the words in box A to their synonyms in box B.**

A

1 bonus **2** charge **3** fatty **4** flexible **5** remove **6** reliable **7** rinse **8** rub **9** stain **10** woodwork

B

A carpentry **B** elastic **C** gift **D** greasy **E** loyal **F** mark **G** require **H** sponge off **I** wash **J** wipe

1 C
2 G
3 D
4 B
5 H
6 E
7 I
8 J
9 F
10 A

4b *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 How do you remove greasy marks from your jeans?
2 How would you remove beetroot stains from a white tablecloth?
3 How much would you charge if you found a job as a housekeeper?

5 **Read the texts (1–3) and choose the correct title (A–E) for each text. There are two extra titles.**

A What is your rate?
B Interested in this job? Don't let it get away.
C Too busy to keep the house tidy?
D Easy tips for a good housekeeper
E Don't leave the stains overnight!

TEXT 1 B

Busy family seeks someone to do the housework.

Daily:	**Weekly:**	**Biweekly:**
Make beds	Change the bathroom towels	Change the bed linen
Load / Empty dishwasher	Clean bathrooms	Clean the fridge and the ovens
Tidy kitchen and bathrooms	Do the laundry	
	Vacuum floors	
	Dust all furniture	

Flexible hours and days, preferably mornings Mon. – Fri.
£15 per hour, bonus for extra jobs.

TEXT 2 A

Stephanie
Hello everybody, recently I replied to a lady's offer and last Monday I worked for her the first time. I charged either £7 per hour with her cleaning supplies or £10 per hour when I use mine. But my friend says I'm not charging enough. How much should I charge?

John
Personally, I charge £15. Search the forums and you'll be surprised how much good housekeepers are paid. I charge per hour because I can do only a few hours a week, between or after my classes at university.

Teresa
My friend cleans quite large houses. She charges by the job, not by the hour, usually £75–100, and can do 2 houses / day. If people find you a reliable housekeeper, they are willing to pay extra.

TEXT 3 D

Fatty Stains on Kitchen Cupboards: If the woodwork is washable, remove greasy marks with a wood cleaner according to label directions. Follow with wax and lightly spray with a non-abrasive cleaner. Leave it on for several seconds, then sponge off. If the woodwork is not washable, rub the stains with a soft, dry cloth.

Dirty Oven: Do not heat the oven! Place a small bowl of ammonia inside overnight. The fumes will soften the dirt on the oven walls and make it easy to remove with a wet sponge. But be careful when opening the oven door – the fumes may be strong.

Chocolate Stains on a Carpet: Remove as much chocolate as you can with a dry cloth. Then apply dry-cleaning fluid to the stain and rub it off. If any stain still remains, repeat the procedure. Rinse with clear water and remove the remains of soap with a sponge.

6 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1

1 The family is looking for someone

A to tidy the bedrooms every day.
B to do the washing every day.
C to come and work on weekdays.

TEXT 2

2 John and Teresa

A want to help Stephanie clean the house.
B advise Stephanie on her current job.
C suggest she should charge by the job.

TEXT 3

3 The text is about

A removing stains, dirt and fats by rubbing them off.
B removing stains, fats or dirt.
C ways of cleaning household equipment.

R

TASK B **Match the sentences (A–D) to the texts (1–3). Two sentences match one text.**

In this text the author

A gives advice where to find more information. 2
B promises more money for additional tasks. 1
C demands that someone keeps to the schedule. 1
D warns that you can hurt yourself. –

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P str. 20
Zadania na dobieranie · R str. 18

7 *Pair work*. **Discuss the following questions.**

1 What do the three texts have in common?
2 Who are the texts addressed to, in your opinion?

SPEAKING

8a *Pair work*. **Describe the pictures (Student A – Picture 1, Student B – Picture 2) and answer the questions.**

1 Who are the people in the picture and where are they?
2 What are they doing?
3 What furniture, furnishings and equipment are they using or do they have in the house?

1

2

8b **Compare the pictures in 8a. Find two similarities and two differences.**

In both pictures … In picture 1, … while / whereas in picture 2 …

8c *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 Are the kids in your picture enjoying what they are doing? Why? / Why not?
2 What do you do to keep the place you live in tidy?
3 Describe a time when you or somebody you know felt embarrassed because of the mess in their room.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 2 · str. 12

9 **Here are some quotations about housework. Which of them do you agree with? Why? Discuss as a class.**

1 *Our house is clean enough to be healthy, and dirty enough to be happy.* AUTHOR UNKNOWN

2 *Housework is something you do that nobody notices until you don't do it.* ANONYMOUS

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Pożyczyłeś/aś jakąś część garderoby od rodzica i w związku z tym przeżyłeś/aś nieprzyjemną sytuację. Napisz list do kolegi / koleżanki, w którym zrelacjonujesz przebieg wydarzeń.

- Wyjaśnij, dlaczego pożyczałeś/aś tę część garderoby.
- Opisz, co się stało oraz jakie towarzyszyły temu uczucia.
- Wyjaśnij, co zrobiłeś/aś, aby uniknąć niezadowolenia rodzica.
- Wyraź swoją opinię na temat pożyczania rzeczy oraz ją uzasadnij.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Ron / Barbara,
I'm writing to tell you what happened last weekend. It was the most stressful experience I'd ever had.

birthday gift • greasy marks • remove stains • dry • cleaning liquid • rinse sth with clean water • give advice • feel embarrassed • warn sb not to do sth

That's all for now. I hope to hear from you soon.
Love,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Podczas wakacji wynajęłeś/ęłaś mieszkanie przez internet. Napisz list z reklamacją do właściciela portalu internetowego pośredniczącego w wynajmie mieszkań na wakacje, w którym opiszesz rozbieżności między ogłoszeniem a rzeczywistym stanem mieszkania, oraz wyjaśnisz, jakie są Twoje oczekiwania.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

leaking radiator • dirty flooring • be charged extra • furnishings • feel embarrassed • cleaning supplies • greasy tableware • unwilling to pay extra

Pisanie

List prywatny · P str. 40, List z reklamacją · R str. 46

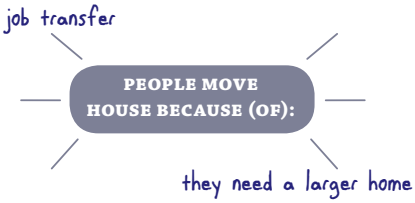
201

R Moving house

Przeprowadzka, kupno i sprzedaż mieszkania

SPEAKING

1 **What might be the reasons for moving house? Brainstorm the ideas as a class and complete the mind map.**

2 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions. As a class, check your answers.**

1 What might be their reasons for moving house, in your opinion?
2 Would you like to move house? Why? / Why not?
3 Tell your partner about someone you know who has moved house recently.

⇒ Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

⇒ Gramatyka
Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość · P str. 102 · R str. 106
Czasowniki modalne – przeszłość · P str. 108 · R str. 110
Zdania złożone przyczyny / celu · P str. 162 · R str. 164
Czasy przeszłe · P str. 80 · R str. 82

3a *Group work*. **Work in four groups. Discuss your group's case and complete the table with a few possible changes for better or for worse in the people's lives. Use the phrases in the box and your own ideas.**

contact with family or friends • working conditions • household income • housing conditions • commuting time • local amenities • access to schools and universities • public safety • health services • recreation and leisure

Group 1: A family move from a big city to a village in another region because of one child's health problems.
Group 2: A young couple, university graduates, move abroad to look for a job.
Group 3: An elderly couple sell their house in the suburbs which is too big for them and move into a flat in the town centre.
Group 4: A single man has received a job offer in the capital city. He leaves a distant home town and rents a flat there.

GROUP	BEFORE THE MOVE	AFTER THE MOVE
1		
2		
3		
4		

3b **As a class, share your ideas.**

They want to change their neighbourhood, health problems, retirement, personal relationship e.g. getting married, their house is too big for them to maintain, 'empty nest', they want to upgrade their standard of living, commuting distance, changing school / university.

LISTENING

4 **Match the words (1–8) to their meanings (A–H). If necessary, consult a dictionary.**

1	hassle	A	supervise
2	knick-knacks	B	not damaged
3	toss away	C	fail to see sth
4	relocation	D	moving from place to place
5	nomadic	E	small things of little value
6	intact	F	trouble
7	overlook	G	throw away
8	oversee	H	transfer

5 CD 1/12 **Listen to the radio interview. Put the steps of moving house (A–H) in the correct order. There is one extra step.**

4 A Get some help
Extra B Book travel arrangements
5 C Forward your email
1 D Be watchful
2 E Donate your old junk
7 F Organise your belongings in advance
6 G Transfer your services
3 H Rent a van or truck

6 CD 1/12 **Listen again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which sentences (1–8) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	In the research, moving house is the most stressful experience for 14% of respondents.		X
2	Planning the move takes at least 6 weeks.	X	
3	You can help others by offering anything you don't need to charity.	X	
4	You should avoid moving house between April and October.		X
5	Bob sometimes asks friends to help him move.		X
6	When you change address, your email is redirected automatically.		X
7	Make sure the workers of the moving company take care of your belongings.	X	
8	The reporter's attitude to moving house has changed for the better.	X	

1 F 5 D
2 E 6 B
3 G 7 D
4 H 8 A

R TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **Bob moves house so often because**
- A he owns a few houses.
- B he changes his job twice a year.
- C he can't stand staying in one place long.
- D he loves planning the moves.

2 **The best time for finding a removal company is**
- A a few weeks before the big move.
- B between April and October.
- C before April.
- D the day before the day of the move.

3 **Bob always hires a removal company because**
- A he doesn't have many friends to help him.
- B it's easy to find a good removal company.
- C he has a lot of valuables.
- D qualified workers make the move go smoothly.

4 **When changing address, you are advised to**
- A invite friends and family to your new house.
- B register the change of address online.
- C inform all relevant organisations in advance.
- D inform all relevant organisations on the day of the move.

5 **The reporter invited Bob to the studio**
- A to show that moving house can even be a pleasure.
- B to talk about Bob's new blog.
- C to encourage listeners to move more often.
- D to advertise a removal company.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · R str. 20

7 **As a class, discuss which pieces of Bob's advice you find the most practical, helpful or worthless.**

SPEAKING

8a *Group work*. **Look at the posters (1–2) advertising a removal service and discuss the questions.**

1 Which removal company would you hire to have your things transported to a new place? Justify your opinion.
2 Why did you reject the other poster?

1

2

8b *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 Why do young people move house, in your opinion?
2 When is the best time in a person's life to start living on their own? Why then?
3 What are the disadvantages of moving far away from your home town?
4 What is better in your opinion, asking friends for help or hiring a removal company? Why?

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P ZADANIE 1 (BLOG)

Zredaguj na blogu wpis związany z przeprowadzką, której właśnie doświadczyłeś/aś.

- Zrelacjonuj, jak Twoi rodzice ją zorganizowali.
- Wyjaśnij, w jaki sposób pozbyli się zbędnych rzeczy.
- Poradź, jak pakować delikatne przedmioty oraz książki.
- Zachęć do zrobienia planu przeprowadzki.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: Finally, we've settled in a new flat!
Entry: Hi everyone! Moving house is like a great clean-up.

move house • tackle a problem • careful organisation • gather belongings • charitable organisations • cardboard boxes • neatly labelled • hire the services of a removal company • keep valuables intact

I hope your removal will be as easy as ABC now!

R ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Przeczytałeś/aś w czasopiśmie artykuł, w którym autor twierdzi, że młodzi ludzie rozpoczynający samodzielne życie borykają się z wieloma problemami. Napisz artykuł, w którym, popierając stanowisko autora, opiszesz problemy Twoich znajomych związane z poszukiwaniem mieszkania i przedstawisz propozycję, jak można pomóc młodym ludziom w tym zakresie.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

household income • standard of living • challenging experience • rent a flat • maintain a flat / house • get a bank loan • maintenance costs • working conditions

Pisanie
Blog · P str. 38, Artykuł · R str. 74

R House and home

Opis domu, pomieszczeń i ich wyposażenia, ognisko domowe

SPEAKING

1a **Group work. Read the forum entries, discuss them and complete the mind-map. Add your own ideas.**

Home is the place where I always feel warm, comfortable, and secure and where I relax after a long and tiring day. *Sasha*

Home is a family dwelling place, and a refuge from the outside world. *Sula*

It's the place where I was born, grew up, found true friendship and left fond memories. Also, the incredible diversity of people and approaches to living, which I haven't quite experienced in most other places. *Robert*

Home? The place where I'm most free to be myself, I have the greatest sense of belonging and where I'm surrounded by my own special things which are so meaningful to me. *Kaja*

1b **As a class, discuss the answers.**

2 ***Pair work*. Describe the pictures (1–2). Follow the instructions.**

1

2

PICTURE 1

Student A: Describe the picture as 'a house'.

Student B: Complete Student A's sentences with 'home'.

Student A: *The picture shows …*

Student B: *The white walls with … make the place …*

PICTURE 2

Student A: Describe the picture as 'a room'.

Student B: Complete Student B's sentences with 'home'.

Student A: *The young woman is sitting …*

Student B: *The place looks … so she feels …*

feel warm, comfortable, relaxed, secure / I return after a tiring day, a refuge / a family dwelling place / doors open freely / was born, grew up, found friends / fond memories / loving people / life experience / free to be myself / sense of belonging / surrounded by meaningful things

READING

3 **Check the meaning of the words in the box in a dictionary.**

Verbs: accent, reclaim, remind, outline
Nouns: plank, emphasis, cabinet, copper, chaise longue, slipcover, bedding, retreat
Adjectives: soothing, airy, cosy

4 **Look at the picture in the text in 5a. Read the opening paragraph of the text. Answer the questions.**

1 Where is the house situated?
2 Has it been recently built or restored?
3 What colours / elements do you expect to find inside the house?

5a **The groups of adjectives (A–H) have been removed from the text. Put them in the correct order.**

A authentic / porthole _____
B wood / plank / large-scale _____
C marble / welcoming _____
D leather / comfortable _____
E soothing / stone _____
F rich / reclaimed / wood _____
G blue / deep _____
H farm / copper _____

Gramatyka

Przymiotniki (kolejność) · R str. 156

5b **Read the text. Complete the gaps (1–7) with the groups of adjectives in 5a. There is one group extra.**

HOUSE TOURS

After this family home was damaged by severe storms and sea currents, the design team sisters Lori and Karen brought it back to life. The sisters are known for creating welcoming interiors that mix architectural elements from the past along with newer items. With an emphasis on family living, they created a home in a 'seaside style' inspired by the coast.

1 ___
This room opens to two neighbouring rooms, providing a large space to entertain family and friends, yet still retaining a cosy atmosphere. The **1** _____ floors and a stone fireplace mix well with the light, barely blue walls and the large windows that look out over the lagoon. Cobalt blue accents in the cushions are a reminder of the **2** _____ ocean. Natural elements such as **3** _____ sofas, sisal rugs, antique lanterns and a **4** _____ waterfall in the corner recreate the relaxed feel of a summer vacation that you never want to leave.

Possible answers:
1 on the coast, by the sea
2 it has been restored after a severe storm
3 in marine / seaside style, combination of old and new elements, colours of water, sand, sky.

2 ___
This place was designed to be open to the living area. The large centre island of the cabinets with the **5** _____ counter top provides a welcoming place for everyone to gather around. The balance of light and dark shades of wood adds an overall warm and airy feel. The **6** _____ sink accents the room with a warm glow.

3 ___
The suite was designed to include enough space for two oversized chaise longues. The colours were all kept light, providing a relaxing retreat. White slipcovers and bedding are accented with green glass ornaments. The floors made of rich, hand-scraped planks provide a strong contrast against the white fabrics. The **7** _____ door adds history and character to the home.

4 ___
It is open-air though covered and was designed to take advantage of the view of the lagoon. The stairs leading to this place have several graduated landings, which minimises the need for long stairways. Arranged on the second level, the place gives a feeling of being in a tree house.

Post

6 **Read the text again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the paragraphs (1–4) to the rooms (A–F). There are two extra rooms.**

A Bathroom
B Kitchen
C Living room
D Porch
E Dining room
F Bedroom

1 C
2 B
3 F
4 D
Extra: A, E

R

TASK B **Match the paragraphs (1–4) to the questions (A–E). Two questions match one paragraph.**

In which paragraph does the author

A mention unusually big pieces of furniture? 3
B describe how you can get to the place? 4
C highlight different shades of one colour? 1
D refer to a reclaimed marine element? 3
E say that the interior design makes the place more spacious? 2

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

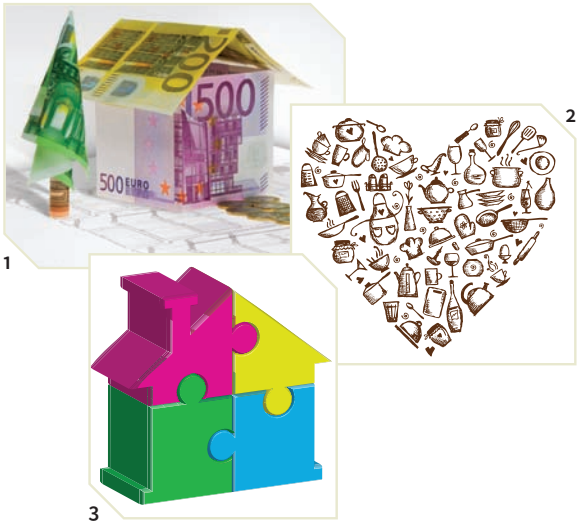
7 *Pair work / Group work*. **Look back at the text and find the phrases which describe the place as 'home'. Complete the mind map in 1a.**

1 B large-scale, plank, wood (floors)
2 G deep, blue (ocean)
3 D comfortable, leather (sofas)
4 E soothing, stone (waterfall)
5 F reclaimed, rich, wood (counter top)
6 H copper, farm (sink)
7 A authentic, port hole (door)
Extra: D welcoming, marble

SPEAKING

8a *Pair work / Group work*. **Look at the computer graphics (1–3) and discuss the questions.**

1 Which of them illustrates your definition of 'home' best? Why this one?
2 Why did you reject the other graphics?

8b **Ask and answer the questions.**

1 Would you rather build a new house or restore an old one? Why?
2 Why are antiques so valuable, in your opinion?
3 Would you like to work as an interior designer? Why? / Why not?
4 Do you agree with the proverb 'My home is my castle'? Justify your answer.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

9 **Use the Internet and find a few quotations about 'house' and 'home' Which of them do you agree with? Why?**

R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

10 **Complete the gaps (1–5) with the correct form of the words in the box. There are more words in the box than you need.**

useless	oversee	pack	busy	involvement	lose	overlook

We were all **1** involved in the move but it was my mum that **2** oversaw everything. We checked every corner of the house so as not **3** to overlook something important. We labelled the boxes carefully to avoid a lot of hassle while **4** unpacking. We were particularly careful with glassware so that it remained intact.

If, after packing all the things you're taking with you, you're left with some knick-knacks in good shape you don't need any more, don't throw them away. You can always donate them to some charity and someone may still find them **5** useful, or try to sell them at the flea market.

205

Moduł 4 Świat przyrody

Wordlist — Słownictwo

KLIMAT I POGODA / CLIMATE AND WEATHER

Arctic air – powietrze arktyczne
atmospheric pressure – ciśnienie atmosferyczne
boiling hot – upał
bolt – piorun
cloud – chmura
cloudiness – zachmurzenie
cloudy – pochmurny
cold spell – oziębienie
downpour – ulewa
drizzle – mżawka
drop in the temperature – spadek temperatury
excessive / torrential rain – ulewny deszcz
fog – mgła
foggy – mglisty
hail – grad
heat wave – fala upałów
heavy rainfall – ulewa
humidity – wilgotność
lightning – błyskawica
meteorologist – meteorolog
Northern Lights – zorza polarna
precipitation – opady
season – pora roku, sezon
shower – ulewa
sleet – deszcz ze śniegiem
snowstorm – burza śnieżna
subzero temperatures – minusowe temperatury
sunrise / sunset – wschód / zachód słońca
thunder – grzmot

ŚWIAT ZWIERZĄT I ROŚLIN / ANIMAL AND PLANT WORLD

amphibian – płaz
breed – rasa (zwierzęcia)
cage – klatka
camouflage – maskowanie się
carnivorous – mięsożerny
creature – stworzenie
crops – uprawy
deciduous – liściasty
decline – 1. zmaleć 2. spadek
die out – wymierać
disappear – zanikać
endangered / rare species – zagrożone / rzadkie gatunki
herbivorous – roślinożerny
hunt for – polować na
live in captivity / the wild – żyć w niewoli / na wolności
mammal – ssak
nocturnal – nocny
non-native species – obce gatunki
parasite – pasożyt
pest – szkodnik
poach – kłusować
pollen – pyłek
predator – drapieżnik
prey – ofiara
reptile – gad
rodent – gryzoń
tame – 1. oswoić 2. oswojony

CZĘŚCI CIAŁA / PARTS OF THE BODY

beak – dziób
claw – pazur
feather – pióro
fin – płetwa grzbietowa
flipper – płetwa
fur – futro
hoof – kopyto
mane – grzywa
muzzle – pysk
paw – łapa
pouch – torba (u torbaczy)
scales – łuski
shell – skorupa
tail – ogon
whiskers – wąsy
wing – skrzydło

SCHRONIENIE ŚRODOWISKO / SHELTERS HABITAT

burrow – nora
den – 1. nora 2. jaskinia 3. legowisko
grassland / savannah – sawanna
hollow of a tree – dziupla
nest – gniazdo
soil – gleba
tropical / temperate / arctic zone – strefa tropikalna / umiarkowana / arktyczna
wetland – obszar podmokły
wood – las

TEREN / LANDSCAPE

bay / gulf – zatoka
cave – jaskinia
coral reef – rafa koralowa
desert – pustynia
dune – wydma
glacier – lodowiec
highlands – wyżyny
iceberg – góra lodowa
lowlands – niziny
mountain range – łańcuch górski
mountain summit / peak / top – szczyt góry
peninsula – półwysep
plain – równina
slope – stok
strait – cieśnina
stream – potok
waterfall – wodospad

OCHRONA ŚRODOWISKA / ENVIRONMENTAL PROTECTION

be green – być proekologicznym
biofuels – biopaliwa
bottle / paper / plastic bank – pojemnik na szkło / papier / plastik
carbon dioxide – dwutlenek węgla
coal – węgiel
compost – kompost
climate change – zmiany klimatyczne
cut down trees – wycinać drzewa
environmentalist – ekolog
decompose – rozłożyć (się)
drop litter – śmiecić
dump – 1. wyrzucać 2. śmietnik
eco-friendly – przyjazny dla środowiska
energy-saving (equipment) – energooszczędny (sprzęt)
e-waste – elektrośmieci
fossil fuel – paliwo stałe
global warming – globalne ocieplenie
greenhouse effect – efekt cieplarniany
hole in the ozone layer – dziura ozonowa
human intrusion – działalność człowieka
melting ice cap – topniejąca pokrywa lodowa
natural gas – gaz ziemny
natural resources – zasoby naturalne
nature reserve – rezerwat przyrody
nuclear energy – energia nuklearna
oil spill / slick – wyciek ropy
paper wrapping – opakowania papierowe
plant (trees) – sadzić (drzewa)
pollute – zanieczyszczać
polluted – zanieczyszczony
(water) **pollution** – zanieczyszczenie (wody)
(nuclear) **power plant** – elektrownia (jądrowa)
protect – chronić
rainforest logging – wyrąb lasów tropikalnych
recycle – przetwarzać wtórnie
recycling bins – kosze do segregacji śmieci
recycling centre – sortownia odpadów
reforestation – zalesianie
renewable energy sources – odnawialne źródła energii
rising (sea) level – podnoszący się poziom (mórz)
rubbish dump / landfill – wysypisko śmieci
run out of – wyczerpywać się
safe disposal of electrical equipment – utylizacja urządzeń elektrycznych
save (heat) – oszczędzać (ciepło)
sewage – ścieki
shale gas – gaz łupkowy
solar panels – panele / baterie słoneczne
sort out / segregate rubbish – segregować śmieci
unleaded petrol – benzyna bezołowiowa
wastewater treatment plant – oczyszczalnia ścieków
wildlife conservation – ochrona przyrody
wind power – energia wiatrowa

KLĘSKI ŻYWIOŁOWE I KATASTROFY / DISASTERS

approach – zbliżać się
ash – popiół
avalanche / snowslide – lawina
bend trees – zginać drzewa
blaze / flames – płomienie
blizzard – śnieżyca
catch fire – zająć się ogniem
collapse – zawalić się
construction disaster – katastrofa budowlana
damage – 1. zniszczyć 2. zniszczenie
debris / rubble – gruzy
drift in the air – unosić się w powietrzu
drought – susza
earthquake / tremor – trzęsienie ziemi
epidemic – epidemia
famine – głód
flood – powódź
high water / waves – wysoka fala

Eco-destructive activities: emission of carbon dioxide, burn coal, climate change, cut down trees, global warming, greenhouse effect, hole in the ozone layer, human intrusion, melting ice cap, oil spill / slick, (water, air) pollution, rainforest logging, rising (sea) level, grow rubbish dumps / landfills

206

hit / strike – uderzyć (o huraganie)
hurricane / cyclone / typhoon – huragan / cyklon / tajfun
landslide – osuwisko
occur – pojawić się, występować
plague – plaga
ruins – ruiny
ruptured dam – przerwana tama
tornado / whirlwind / twister (AmE) – trąba powietrzna, tornado
volcanic eruption – wybuch wulkanu
wildfire / bushfire – pożar (lasu / buszu)

POMOC POSZKODOWANYM
AID

call for help – wzywać pomocy
call the fire brigade – wezwać straż pożarną
charity – organizacja dobroczynna
collect donations / medicines – zbierać dary / leki
cope with – radzić sobie z
drill wells – wiercić studnie
establish / set up a foundation – założyć fundację
evacuate – ewakuować
evacuation – ewakuacja
draw out / pull out – wydobyć
flooded (street) – zalana (ulica)
gather around – gromadzić
hardening lava – zastygająca lawa
humanitarian aid – pomoc humanitarna
knee-deep water – woda po kolana
know some first aid – umieć udzielić pierwszej pomocy
overflow – przelewać się
protective clothing – ubranie ochronne
provide people (with) – zapewnić / dostarczyć (coś) ludziom
put out the fire – ugasić pożar
raise money – zbierać pieniądze
rescue – 1. ratować 2. akcja ratunkowa
rescue forces – siły ratownicze
rescuer – ratowni-k/czka
river banks – brzegi rzeki
search through – przeszukiwać
skilled – wprawny
smoke – dym
spark – iskra
struggle through – przedzierać się
survive – przeżyć, ocaleć
temporary shelter – tymczasowe schronienie
vaccination programmes – programy szczepień
victim – poszkodowany/a, ofiara

ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE
INTERNATIONAL ORGANISATIONS

Doctors Without Borders
Greenpeace
Polish Humanitarian Action
the Red Cross
the UN (United Nations)
WWF (World Wide Fund for Nature)

PRZESTRZEŃ KOSMICZNA
OUTER SPACE

alien (life form) – pozaziemska (forma życia)
artificial satellite – sztuczny satelita
asteroid – planetoida, asteroida
astronaut – astronauta
black hole – czarna dziura
blown-off hatches – oderwane włazy
celestial body – ciało niebieskie
comet – kometa
constellation – gwiazdozbiór
cosmic radiation – promieniowanie kosmiczne
dwarf planet – karłowata planeta
ET (extraterrestrial) – pozaziemski
explore space – badać kosmos
galaxy – galaktyka
gravity – ciążenie ziemskie
icy crust – zlodowaciała skorupa
launch (a rocket) – wystrzelić (rakietę)
launch pad – wyrzutnia rakietowa
light year – rok świetlny
long-duration space flight – daleki lot w kosmos
(the) **North Star** – Gwiazda Polarna
rocket fuel – paliwo rakietowe
shooting star – spadająca gwiazda
solar system – system słoneczny
spacecraft / spaceship – statek kosmiczny
space junk / trash – śmieci w kosmosie
space probe – sonda kosmiczna
space shuttle – wahadłowiec, prom kosmiczny
space suit – skafander kosmiczny
(the) **universe** – wszechświat
weightlessness – nieważkość

CLIMATE AND WEATHER

1 **Choose from the Wordlist the words you would use to describe: a storm, a winter morning, a hot afternoon, climate features, weather forecast.**

ANIMAL AND PLANET WORLD

2 ***Group work*. Play the game in groups of four. The teacher says the letter of the alphabet. Write as many words as possible in each category in the table beginning with this letter. Time – 1 min for each letter. As a class, compare your words.**

LETTER	GEOGRAPHIC NAME	ANIMAL	PLANT
B	bay / (the) Baltic	bird / bear / butterfly	banana / birch / blueberry

LANDSCAPE

3 **Add correct landscape words to the categories:**

1 water,
2 rock,
3 sand,
4 soil,
5 ice.

1 bay / gulf, strait, stream, waterfall
2 cave, highlands, mountain range / summit / peak / top slope
3 desert, dune, peninsula
4 lowlands, plain
5 iceberg

ENVIRONMENTAL PROTECTION

4 **Which verbs in the Wordlist name eco-destructive activities, and which name eco-friendly activities? Which activities can be observed in your neighbourhood?**

5 **Find in the Wordlist the words which name**

1 different reasons for environment deterioration
2 ideas for environment protection.

DISASTERS

6 **Find in the Wordlist the words which name different natural disasters, their causes, stages and results.**

⇢ *FLOOD: heavy rainfalls, ruptured dam, rising river level; flooded area, knee-deep water, damaged houses / crops*

7 **Choose from the Wordlist the words which describe different natural disasters or man-made catastrophes in the categories below.**

1 disaster scene,
2 rescue action,
3 humanitarian aid,

OUTER SPACE

8 **Find in the Wordlist the words which belong to the categories below.**

1 celestial bodies,
2 space vehicles,
3 danger in space,

9 **Make expressions with the words: *space, solar, launch, rocket.***

space: explore space, spacecraft, spaceship, space junk, space trash, space probe, space suit
solar: solar system, solar panels, solar energy
launch: launch a rocket, launch pad
rocket: launch a rocket, rocket fuel

Eco-friendly activities: be green, use biofuels, bottle / paper / plastic banks, be eco-friendly, use energy-saving equipment, use paper wrapping, plant trees, protect the environment, recycle, use recycling bins / centre, reforestation, use renewable energy sources, safe disposal of electrical equipment, save (heat), sort out / segregate rubbish, use unleaded petrol, use wastewater treatment plant, wildlife conservation, use wind power

P The weather

Klimat

B subzero temperatures, the temperature fell to minus, Arctic air, frozen rain, cold spell

SPEAKING

1 **Check the meaning of the words in the box in a dictionary.**

prepare a vegetable patch • collect fruit in the orchard • have a garden barbecue • play in the snow • freezing rain thunderstorm • snow • snowstorm • blizzard • sleet • hail • hailstorm • the heat • hurricane • tornado

2a *Group work*. **In groups of four, describe the pictures. Use the words in 1 and the Wordlist on page 206.**

Student A – SPRING
Student B – SUMMER
Student C – AUTUMN
Student D – WINTER

SPRING

SUMMER

AUTUMN

WINTER

2b **Ask each other the questions below. Share the answers.**

1 Would the people in the picture be able to do what they are doing if the weather was different? Why? / Why not?

⇢ *If it was … / If the weather was …, she / they would / wouldn't be able to … because …*
In … (season) the weather is not always like in the picture.
It may / might / could be … There may not be …
It sometimes … so people can't …

2 How does the weather affect your life?

⇢ *When it is cold / warm, etc. I usually …*

3 Describe a situation when you had to change your plans because of the weather.

⇒ Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

3a **Check the meaning of the phrases in the box in a dictionary. Which phrases refer to the following weather characteristics?**

A very hot and dry drought, heat
B very cold
C rain heavy rainfall, downpour, frozen rain
D wind tornadoes, jet stream

heavy rainfall • subzero temperatures • downpour • Arctic air • drought / heat • the temperature fell to minus … • tornadoes • jet stream • cold spell • frozen rain

3b **Complete the gaps in the weather news with the words in the box in 3a.**

1 Early summer was a time of extreme weather conditions with nearly tropical heat, sudden drops in temperature and heavy rainfall.
2 Last night was the coldest so far this winter. In some places the temperature fell to minus – 32° Celsius. These subzero temperatures may last for a few weeks.
3 The north polar wind brought Arctic air. In the morning, cars, trees and pavements were covered with frozen rain.
4 A terrible downpour flooded streets and knocked out electricity in the city.
5 Because of the drought, the local authorities decided to close all swimming pools in the region.

4 **As a class, discuss how extreme weather which has occurred in your region affected people's lives.**

LISTENING

5 **Match the words (1–8) to their definitions (A–H).**

1	forecast	A	things used for a particular activity
2	meteorologist	B	to predict, especially the weather
3	accurate	C	unusual or strange
4	equipment	D	a scientist who studies the weather
5	pattern	E	cause changes in people or things
6	affect	F	a way that sth is repeated
7	worldwide	G	correct or exact
8	abnormal	H	in the whole world

6 CD 1/13 **Listen to four recordings and match them to the correct title (A–E). There is one extra title.**

A Learning through observations 2
B Stay cool! 4
C A milestone in meteorology? 3
D Get ready for any weather! Extra
E The way to modern meteorology 1

1 B 5 F
2 D 6 E
3 G 7 H
4 A 8 C

⇒ Gramatyka
Czasy teraźniejsze · P str. 76 · R str. 78, Czasy przeszłe · P str. 80 · R str. 82, Tryby warunkowe · P str. 120 · R str. 122
Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość · P str. 102 · R str. 106

7 CD 1/13 **Listen again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the speakers (1–4) to the sentences (A–E). There is one extra sentence.**

This speaker

A describes a new discovery.
B shows the importance of learning about the weather through the ages.
C teaches how to escape from a thunderstorm.
D shows the importance of learning about the weather from folk wisdom.
E addresses the viewers' requests.

Extra: C

1	2	3	4
B	D	A	E

R

TASK B **Match the speakers (1–4) to the sentences (A–E). Two sentences match one speaker.**

This speaker

A mentions the advantages of a new discovery.
B says how the weather stations cooperate.
C warns against using a mobile phone in a specific situation.
D discusses how the weather influences our routines.
E interprets a popular saying.

1	2	3	4
B	E, D	A	C

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

SPEAKING

8 **Describe the picture. Answer the questions.**

1 What is the meteorologist going to do with the readings, in your opinion?
2 Where do you check the weather for the next day or weekend? Why there?
3 Describe an instance of extreme weather that once occurred in your area.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

9 **As a class, discuss what observations of weather patterns are reflected in the Polish weather rhymes.**

1 „W marcu jak w garncu."
2 „Barbara po lodzie, Boże Narodzenie po wodzie".

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Napisz list do kolegi / koleżanki z Australii, który/a planuje spędzić rok w Polsce. W liście:

- wyraź swoje emocje związane z planowanym przyjazdem kolegi / koleżanki,
- wyjaśnij, na czym polegają różnice w warunkach pogodowych między Polską i Australią,
- opisz swoją przygodę związaną z nagłą zmianą pogody w lecie,
- doradź, jakie rzeczy kolega / koleżanka powinien / powinna zabrać ze sobą do Polski.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Paul / Susan,
I'm sorry I haven't written to you for a month but I was busy studying for my exams.

subzero temperature • changeable weather • escape from a thunderstorm • rainy season • warn sb against sth • check / predict the weather • be equipped with sth

That's all for now. I hope to hear from you soon.
Love,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Polacy coraz częściej narzekają na warunki atmosferyczne w kraju. Biorąc pod uwagę zmiany zachodzące w pogodzie na przestrzeni ostatnich lat, napisz rozprawkę na temat plusów i minusów życia w naszej strefie klimatycznej.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

forecast the weather • heavy rainfalls • cold spell • flooded streets • meteorologists • unpredictable changes in the weather • drop in the temperature • unbearable heat • humidity level

Pisanie
List prywatny · P str. 40, Rozprawka · R str. 70

209

P Nature and Environment

Świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego

SPEAKING

1a **Look at the pictures of animals in their natural habitats and describe what they are doing. Use the phrases in the box.**

drink water from the river • eat berries with its beak • drink nectar from a flower • hide from a predator • hide in a coral reef • sit on a flower • hatch from eggs

1

2

3

4

5

6

1b **Check the meaning of the words in the box in a dictionary. Write a description of each animal in the pictures in 1a.**

Kind of species: mammal, reptile, amphibian, fish, bird, insect

Parts of the body: wing, tail, claw, feather, tusk, trunk, hump, mane, shell, paw, hoof, pouch, beak, scales, fin, coat, fur, horn

Food: carnivorous, herbivorous, predator, prey, rodent, pest, parasite

Habitat: salt water, fresh water, soil, dune, wood, rainforest, grassland, wetland, savannah, desert, tundra, mountains, urban, tropical / temperate / arctic zone

Shelter: burrow, den, camouflage, nest, hollow, nocturnal creature

2 **What basic survival needs does every habitat provide? As a class, discuss and complete the mind map.**

1 bird – eat berries with its beak
2 deer / doe – drink water from the river
3 frog – sit on a leaf, hide from a predator, use camouflage
4 crocodile – hatch from (the) eggs
5 butterfly – drink nectar from a flower, sit on a flower
6 fish – hide in a coral reef, hide from a predator

READING

3 **Match the phrases in the box to the correct group (1–7). Some phrases may go with more than one group.**

climate change • decrease • drop • grow • habitat destruction • have an impact • higher temperatures • human intrusion • in danger of • larger and larger • losing living areas • rise • threatened • warming seas

1 human activity
2 habitat loss
3 global warming
4 endangered
5 decline
6 increase
7 affect

4a **Read the article and underline the names of threats to survival for species in their natural environment.**

THREATS TO SURVIVAL

1 D

Elephants are the largest and the most loved animals on Earth. Their ancestors used to live in most parts of the planet, but now wild populations of elephants in Africa and Asia are threatened. Poaching, habitat loss and human intrusion are the main threats. Elephants are cruelly hunted for their valuable tusks and the area of their land is decreasing.

2 G

Orangutans, tigers and rhinoceroses, which are native to the islands of Sumatra and Borneo, may lose 98 % of their tropical forest habitat within 15 years. This is because of illegal logging as a consequence of rising demand for wood and paper. Huge areas of rainforest are then changed into farmland.

3 F

A single honeybee visits thousands of flowers a day in search of nectar and pollen and then navigates distances up to eight kilometres to find its way back to the hive. The bees can learn and remember the location of flowers perfectly. Unfortunately, they may lose this ability because of some pesticides used in fields to protect crops.

4 A

Polar bears are called beasts without boundaries as they travel across the ice and through the seas from Russia to Alaska, Canada to Greenland. The population of 22,000 is declining. The species are losing their living area because of climate change and melting sea ice. They are also threatened by hunters who want their fur, meat and fat. Another polar species, penguins, is also disappearing. The population has dropped by 50% because of global warming.

5 H

Global warming may have a great impact on the area of the world's deserts, which already cover a quarter of the Earth. Higher temperatures and lower rainfalls are making the desert areas larger and larger. Also, every human activity, such as firewood collecting or farm animals eating grass, affects plants and animals living in these already hot and dry areas. This process is called 'desertification'.

Based on http://nationalgeographic.com

1 human activity – human intrusion
2 habitat loss – habitat destruction, losing living areas
3 global warming – climate change, higher temperatures, warming seas
4 endangered – in danger of, threatened
5 decline – decrease, drop
6 increase – grow, larger and larger, rise
7 affect – have an impact

6 C

Many islands of the Pacific are habitats to unique species of plants and animals. But their isolation from the main continent makes the native species sensitive to any environmental changes. Unfortunately, people bring non-native species, which unnaturally crowd out the islands and damage their natural system. Climate change is also a growing threat to the islands. They are in danger of being flooded by the rising sea level. Sea water may pollute the sources of fresh water and warming seas may damage coral reefs.

4b Complete the table with the information in the text, as in the example.

THREATS TO SURVIVAL	IMPACT ON ANIMALS AND PLANTS	REASONS FOR HUMAN INTRUSION
Logging	habitat loss	demand for wood, demand for farmland

4c As a class, discuss what other threats to survival you have heard of.

5 Read the text again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.

P

TASK A **Match the headings (A–H) to the paragraphs (1–6). There are two extra headings.**

A Looking for Frozen Land
B Rising River Levels
C Harmful Intruders
D Giant Creatures at Risk
E Agriculture Needs to Grow
F Are They Getting Lost?
G Habitat May Be Gone Soon
H Small Changes Matter

R

TASK B **Match the paragraphs (1–6) to the questions (A–G). Two questions match one paragraph.**

In which paragraph does the author mention

A different kinds of species sharing the same problem? 4
B two opposing attitudes towards the species? 1
C overpopulation of an ecosystem caused by introducing new species? 6
D a threat to an underwater ecosystem? 6
E the predicted range of habitat loss? 2
F A situation which is growing worse due to the many ways humans use the land? 5
G the relationship between an animal and plants? 3

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

SPEAKING

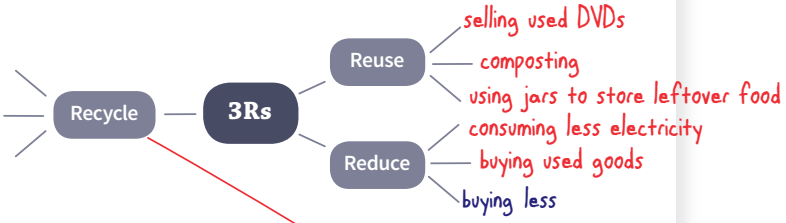
6 It takes 500 years for a plastic bag to decompose! What should you do with the following waste to be eco-friendly: aluminium can, banana peel, battery, CD, glass jar, leather shoes, milk carton, newspapers, plastic bag? The following verbs may help you: throw away, burn, give to charity, sort (out), reuse, bury, return.

⇢ *A banana skin should be thrown away or buried.*

Gramatyka
Strona bierna · P str. 92 · R str. 94

7a How can we reduce the amount of waste? Complete the mind map with the phrases in the box.

buying less • drop-off centres • buying used goods / products from recycled material • composting • extracting valuable materials from e-waste • consuming less electricity • sorting rubbish • using jars to store leftover food

7b What do you do to reduce the amount of waste?

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Utworzyłeś/aś „zielony blog", który ma na celu zachęcanie czytelników do dbania o środowisko naturalne. Zredaguj wpis na pierwszą stronę Twojego bloga.

- Wyjaśnij, co skłoniło Cię do zaangażowania się w działalność proekologiczną.
- Zrelacjonuj akcję przeprowadzoną przez organizację, do której należysz.
- Opisz, jak zareagowali na nią Twoi sąsiedzi.
- Zachęć czytelników do dbania o środowisko, podając jeden z prostych sposobów.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: Saving Our Planet!
Entry: Hi everyone! Look around and start saving our world!

rechargeable batteries • drop-off centres • sorting rubbish • reduce the amount of waste • give support • consuming less energy • store leftover food • rising demand for • made from recycled materials

I hope you will think it over!

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Mieszkasz na przedmieściach dużego miasta i chcesz zabrać głos w sprawie ekologicznych protestów. Napisz rozprawkę na temat plusów i minusów akcji organizacji ekologicznych, które blokują rozwój infrastruktury wielkomiejskiej.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

habitat destruction • the process of deforestation • endangered species • human intrusion • raise young • have an impact on unique species • stop development • nests and hollows

Pisanie
Blog · P str. 38, Rozprawka · R str. 70

Recycle: drop-off centres, buying products made from recycled material, extracting valuable materials from e-waste, buying newspapers and books made from recycled pulp, segregating rubbish

Possible answers:

THREATS TO SURVIVAL	IMPACT ON ANIMALS AND PLANTS	REASONS FOR HUMAN INTRUSION
Poaching, hunting	decling population of animals	demand for wood, demand for farmland
Pesticides	bees lose abilities to remember the way	valuable parts of animal's body (tusks, fur, fat, meat and fat)
Climate change	habitat loss, melting ice, desertification, rising sea level, warming seas, flooding	protect crops
		destructive land use
Bringing non-native species	damage local eco-system	

R Natural disasters — Klęski żywiołowe

SPEAKING

1 *Pair work*. **Exchange information about natural disasters you have recently heard of or read about in the media.**

1 Name the disaster and say where and when it happened.
2 Suggest how it affected / could have affected people's lives and / or the environment.
3 Say how other countries, organisations, the media reacted to the news.

Two or three years ago, _____ (*place*) was hit by _____ (*disaster*). _____ (*number of people*) died or were injured. People who survived lost _____ (*who / what*). _____ (*what objects*) were destroyed in the area. The land / natural environment _____ (*what happened*), so the animals and plants _____ (*what could have happened to them*). All the media _____ (*how they reacted*). The whole world / the neighbouring countries / international and domestic organisations brought help. They _____ (*what they did / encouraged others to do*).

2 **Check the meaning of the words in the box. Which of these natural disasters are illustrated in the pictures (1–4)?**

earthquake • flood • lightning • tornado • drought • tsunami • volcanic eruption • famine • avalanche / snowslide • landslide • hurricane / cyclone / typhoon • wildfire / bushfire • epidemic plague

1

2

3

4

1 flood
2 drought
3 earthquake
4 wildfire

3a *Group work*. **In groups of four, match the words in the box with the situations in the pictures in 2. Use a dictionary and the Wordlist on pages 206–207.**

Names of actions: draw out / pull out, struggle through, call for help, drift in the air, send a fire crew, use a boat, search through, gather around, put out the fire, catch fire

Names of objects: fallen buildings, well, knee-deep water, ruins, smoke, debris, primitive wooden construction, deserted area, rescue forces, flooded street, town, containers, vehicle, protective clothing

3b *Group work*. **In groups of four, take it in turns to describe the situations in the pictures.**

Student A – Picture 1 **Student C** – Picture 3
Student B – Picture 2 **Student D** – Picture 4

Picture … shows the situation during / after a / an … (name of the disaster) because … (characteristics of the disaster). The people in the picture … (what they are doing). I think they want to … (intentions).

3c **Are the people in the pictures safe in the place where they are? Why? Discuss as a group.**

I don't think the people in the picture … are safe in this place because there is still a danger of / that … . Moreover, the situation might get worse and …

LISTENING

4 **Complete the table with the words in the box. Some words can be used more than once.**

torrential rain • ash • blazes • collapsing buildings • lava • ~~snowslide~~ • overflow • flames • skiers • storm • spark • magma • river banks • heavy rainfall • climbers • quake-hit area • lack of rain • firefighters • smell • cut off from • dry spell • flooded • downpour • damaged infrastructure • rescue dogs • cloud of smoke • landslide • cyclone season • gap • recharge water reservoirs

avalanche	snowslide, skiers, climbers, rescue dogs
earthquake	collapsing buildings, quake-hit area, damaged infrastructure, rescue dogs
eruption	lava, ash, magma
flood	downpour, overflow, river banks, landslide, flooded, cyclone season, storm, torrential rain, heavy rainfall
hurricane	torrential rain, cut off from, storm, gap
drought	lack of rain, recharge water reservoirs, dry spell
wildfire	blazes, flames, cloud of smoke, smell, firefighters, spark

5 CD 1/14 **Listen to the radio news about six natural disasters in the world and complete the table.**

NEWS ITEM	COUNTRY	DISASTER	WHAT DO THESE FIGURES REFER TO?
1			30 –
2			4 –
3			50% –
4			600 –
5			17 –
6			400 –

6 *Group work*. **Discuss the following questions. Share your ideas with the class.**

1 Which disaster in 5 do you think is the most difficult for people living there? Why?
2 How could you help the people in the area hit by a disaster?

NEWS ITEM	COUNTRY	DISASTER	WHAT DO THESE FIGURES REFER TO?
1	India	torrential rains, flooding, landslides	30 – houses washed away, homeless families
2	Scotland	avalanche	4 – climbers killed last week
3	USA	drought	50% – water reserve
4	Madagascar	cyclone, flood	600 – homeless families
5	Australia	wildfire	17 – pupils escorted
6	China	earthquake	400 – people evacuated

212

7 CD 1/14 **Listen again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **In the first news item the speaker says that the rain**
A washed away forty houses.
B destroyed the road.
C washed away the bridge.

2 **In the second news item, the person online is**
A a member of a rescue team.
B a professional mountain guide in Scotland.
C a radio correspondent.

3 **In the third news item, we find out that in the region**
A people have been waiting for rain for over a year.
B people are used to extreme droughts.
C there is enough water in the reservoirs.

4 **In the fourth news item, the interviewee states that**
A they are still collecting data.
B the airport won't open soon.
C the electricity supply is under control.

5 **In the fifth news item, the girl is**
A a firefighter's daughter.
B a pupil evacuated from school to a safe place.
C a pupil collected immediately from school by her parents.

6 **In the sixth news item, the speaker says that**
A it has been the first earthquake in the region.
B the situation is being controlled by local forces.
C no one has been killed.

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

1 **How should the first news item be headlined?**
A VILLAGES FLOODED AFTER HEAVY RAIN
B VILLAGES SEPARATED BY A GAP IN THE ROAD
C VILLAGES LINKED BY A NEW BRIDGE

2 **In the second news item, the correspondent**
A introduces a well-equipped rescue team.
B encourages people to climb in the Scottish mountains.
C warns against reckless climbing in the Scottish mountains.

3 **The third news item is about**
A a long-lasting spell of dry weather.
B a long-lasting spell of hot weather.
C a long-lasting spell of rainfall.

4 **In the fourth news item, which is an opinion, not a fact?**
A The airports are closed.
B The airports will open soon.
C The region is suffering from lack of electricity.

5 **The fifth news item is**
A a personal account of an eye-witness.
B a live interview with an eye-witness.
C a live report of a situation.

6 **The situation in the sixth news item**
A is new to the citizens of the region.
B is familiar to the citizens of the region.
C needs international help.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

8 **Describe the picture and answer the questions.**

1 Will the people in the picture cope with the damage by themselves? Why? / Why not?
2 What would you do if a similar misfortune happened to your neighbours?
3 Describe a recent humanitarian action you took part in or heard of.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

Napisz e-mail do kolegi / koleżanki opisujący akcję ratowniczą podczas powodzi, w której to akcji brałeś/aś udział jako wolontariusz/ka.

- Opisz zniszczenia, jakie spowodował kataklizm.
- Wyraź uczucia, jakie Ci towarzyszyły.
- Zrelacjonuj przebieg akcji ratowniczej.
- Zachęć kolegę/koleżankę do zaangażowania się w wolontariat, podając uzasadnienie.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Kate / Steve,
I'm writing to tell you that last week I had a chance to work as a volunteer. It was unbelievably hard!

natural disaster • severely affected • injured • use a boat • rescue forces • enormous damage • due to • collapsing buildings • destruction • temporary accommodation

That's all for now. Write soon.
Best wishes,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Napisz list do organizacji prowadzącej rekrutację pomocników ratowników medycznych do pracy w Afryce. W liście zapytaj o szczegóły wyjazdu oraz opisz swoje umiejętności i kwalifikacje.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

rescue forces • additional requirements • unforeseen emergency • cope with • search through • humanitarian action • emergency help • experience extreme conditions • evacuate victims to a safe place • devoted volunteer

Pisanie
E-mail · P str. 40, List z zapytaniem · R str. 43

R Space — Przestrzeń kosmiczna

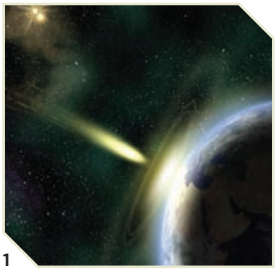
SPEAKING

1 **As a class, check the meaning of the words in the box.**

asteroids • celestial bodies • comet • constellation • dwarf planet • galaxy • moon • planet • solar system • stars • supernova

2a *Pair work*. **Look at the pictures. What celestial bodies can they be? Use the vocabulary in 1.**

Student A – Picture 1 **Student B** – Picture 2

1

2

214

Student A: *I think the biggest object in picture 1 might be ... and the smaller one could be ...*

Student B: *In picture 2, there are a few extremely bright objects which could be …*

1 Dwarf planet: a celestial body that orbits the sun but is not a satellite of a planet
2 Supernova : a stellar explosion

Gramatyka

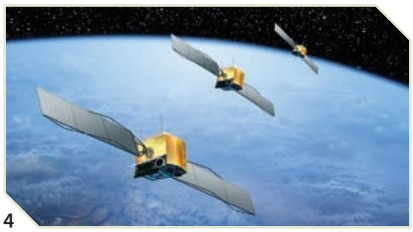
Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość
· P str. 102 · R str. 106

2b *Pair work*. **What do pictures 3 and 4 show? In what way are they different from pictures 1 and 2?**

3

Photos 1 and 2 – natural celestial bodies
Photos 3 and 4 – man-made changes in space

4

READING

3 **Match the words in box A to the words in box B to make collocations.**

A

1 molten 2 icy 3 terrestrial 4 scientific 5 blown-off 6 icy 7 orbital 8 current

B

A plumes B community C rock D hatches E crust F efforts G volcanism H debris

1 C – molten rock
2 A – icy plumes
3 G – terrestrial volcanism
4 B – scientific community
5 D – blown-off hatches
6 E – icy crust
7 H – orbital debris
8 F – current efforts

P

4 **Read Text A. Complete the gaps (1–3) with the sentences (A–E). There are two extra sentences.**

A Lopes has studied terrestrial volcanoes, which erupt hot, molten rock known as lava.

B Under this hard surface there is a layer of water, or perhaps water with something like ammonia.

C But the existence of ice volcanoes on Titan is still debated in the scientific community.

D Kirk constructed a 3-D model of an area on Titan.

E Another scientist, Dr Kirk, compares this activity to a geyser, a phenomenon that occurs here on Earth.

TEXT A

Volcanoes on Earth are associated with eruptions of hot, molten rock, ash, and gases. However, volcanoes which exist on the moons of Saturn and Neptune are called ice volcanoes or cryovolcanoes, as they erupt with different material.

Dr Lopes, a research scientist at NASA's laboratory, says that these satellites are covered by icy crust. **1** B The process that brings material from the interior of the satellite to the surface is similar to terrestrial volcanism. According to Lopes, the best examples of cryovolcanism are on Saturn's moon Enceladus. When NASA's spacecraft flew by Enceladus, it took images of at least 20 icy plumes erupting into space. **2** E

Recently, Lopes and Kirk have turned their attention to Titan, the largest of 62 known moons orbiting Saturn. 'It looks volcanic' Lopes says. 'There is a tall mountain and a crater next to it. And there are flows. Our best interpretation is that it's a cryovolcanic region.' **3** C Lopes admits scientists have to see evidence of heat, a necessary part of cryovolcanism, on the moon.

Kirk says that if the interior of Titan is composed of methane, cryovolcanism could help explain why the gas is present in the moon's atmosphere. Also, the confirmed cryovolcanism on Titan could lead to an even greater discovery. If it had volcanism in the past or still has any activity, you open up the possibility for some very interesting chemistry. Lopes says 'If you have heat and water, then there is the possibility of life.'

Based on: http://education.nationalgeographic.com

TEXT B

Since the launch of the first satellite Sputnik I in 1957, people have been generating space trash. A growing amount of orbital debris, from rocket parts and out-of-date satellites to blown-off hatches, is surrounding the Earth. It causes an increasing threat to space activities, including robotic missions and human space flight.

While current efforts have concentrated on limiting future space junk, the scientists say removing large pieces of old space junk will soon be necessary. 'It's like any environmental problem,' they say. 'It's growing. If we don't tackle it now, it will only become worse, and the remedies in the future will be even more costly than if we tackle it today.'

5 **Read Text A and Text B. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT A

1 According to Lopez
- (A) volcanoes on Earth and on the moon act very much alike.
- B NASA's spacecraft landed on Enceladus.
- C 62 of Saturn's moons look volcanic.
- D ice volcanoes do not need heat to erupt.

2 According to Kirk
- A the process of eruption on the moon is similar to terrestrial volcanoes.
- B Saturn looks volcanic.
- C Titan had volcanic activity in the past.
- (D) eruptions on Saturn's moon resemble those of a geyser.

3 Lopez and Kirk are two scientists who
- A compete.
- (B) work together.
- C are carrying on a debate.
- D do not believe in extra-terrestrial life.

TEXT B

4 We need to clean up space because
- A some satellites are too old.
- B some rocket parts can be used in the future.
- (C) space flights are becoming dangerous.
- D we will have to limit space missions.

5 The author's intention is
- (A) to make us act immediately.
- B to inform us about the environmental problem.
- C to teach us how to recycle orbital debris.
- D to show how difficult the problem is.

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT A

1 Cryovolcanoes are so named because
- A they erupt with cold gases.
- (B) the process of eruption starts under a thick layer of ice.
- C methane makes them extremely cold.
- D they look like geysers.

2 Which of the following is a fact, not an opinion?
- (A) Titan is Saturn's biggest moon.
- B There were cryovolcanoes on Titan in the past.
- C There are flows of water on Titan.
- D There is life under the icy crust on Titan.

3 The article proves that
- A there are some celestial bodies similar to the Earth.
- B there are living creatures somewhere else in the universe.
- (C) there is still much to discover in the universe.
- D people are too weak to explore the universe.

TEXT B

4 How should the text be headlined?
- (A) SPACE JUNK CLEAN-UP NEEDED
- B THE MORE TRASH IN SPACE, THE LESS TRASH ON EARTH
- C DON'T GENERATE ORBITAL DEBRIS!
- D CARE FOR THE ENVIRONMENT!

5 What do the texts A and B have in common?
- A They show the history of space exploration.
- B They show scientists' achievements in space exploration.
- C They show how much is still unknown in space.
- (D) They show some effects of space exploration.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

6 *Pair work / Group work*. **In pairs or small groups, talk about similarities and differences between Text A and Text B.**

Both texts deal with … and …
However, Text A describes …, while Text B sounds like …

SPEAKING

7 *Group work*. **In two groups, write in a table the arguments supporting your view.**

Group A: You are in favour of space exploration (e.g. people discover and explore new planets …).
Group B: You are against space exploration (e.g. it is extremely expensive …).

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

8 **Complete the gaps (1–8) with the correct form of the words in the box.**

solution • satisfy • try • weight • easy • container • traveller • demonstrate

THE BALLOON INVENTED

In spring of 1783, all Auvergne, in France, talked about the two Montgolfiers who had really **1** solved the problem of aerial flight, and would soon be seen flying over the country in a strange birdlike machine.

The Montgolfiers felt they couldn't postpone their **2** demonstration any longer, although they were not entirely **3** satisfied with the balloon. Nevertheless, they fixed on the definite date of June 5, 1783 as the day and Annonay as the place for making the **4** trial.

In place of some complicated and birdlike machine, [the witnesses saw] only an immense cloth bag about thirty-five feet in diameter, without machinery or wings, and capable of **5** containing some twenty-two thousand cubic feet of air, which the Montgolfier brothers and their assistants were inflating with heated air. One of the brothers announced that as soon as it was completely filled it would 'rise to the clouds,' carrying a frame **6** weighing some three hundred pounds. Nobody believed it.

But when, at a signal from the inventors, the ropes were cast off and the monster shot skyward, and then continued to rise until in ten minutes it had reached an altitude of six thousand feet, sailing **7** easily in a horizontal direction for a short distance, then gradually going down and landing some eight thousand feet from the starting-point. The news of this triumph **8** travelled quickly to Paris. The king and court were as interested as common people and an order was sent at once by His Majesty, bidding the brothers bring their balloon to the city.

Based on: *Every-day Science: Volume VII. 'The Conquest of Time and Space'*; by Henry Smith Williams, Edward Huntington Williams

215

Revision — Powtórzenie

1 **Write the opposites.**

1 urban – rural
2 highlands – lowlands
3 drought – flood
4 cramped – spacious
5 artificial – natural

2 **Choose the best option A, B, C or D.**

1 It was invented for getting water indoors in a convenient way.
A well (B) tap C teapot D bay

2 It is used for cooling the house interior.
A radiator B fireplace (C) fan D fridge

3 Things are usually lifted into the air when it occurs.
A avalanche B blizzard C landslide (D) tornado

4 After a disaster, rescue teams ___ the injured from the ruins.
(A) pull out B run out of C set up D sort out

5 It is not a space vehicle.
(A) space junk B spacecraft C space shuttle D rocket

3 **What would you say in the following situations? Think of as many ways as you can.**

Poproś, aby ktoś wyświadczył Ci przysługę.
Could you do me a favour?

DOM

1 Wyjaśnij komuś, jakie są zasady wynajmu Twojego mieszkania.
2 Zachęć kogoś do wynajęcia Twojego mieszkania, wymieniając cztery zalety.
3 Opisz swoje negatywne doświadczenie związane ze współlokatorem / współlokatorką.
4 Odrzuć propozycję podziału obowiązków domowych i kosztów utrzymania domu, podając konkretne powody.
5 Wyraź swoje preferencje związane z planowanym remontem wspólnie wynajmowanego mieszkania.
6 Przedstaw plusy i minusy mieszkania w mieście / poza miastem / na parterze.
7 Wyraź skargę na brak odpowiedniego utrzymania w czystości klatki schodowej w budynku, w którym mieszkasz, podając przykłady zaniedbań.

ŚRODOWISKO

1 Wyjaśnij, dlaczego organizujesz kampanię ekologiczną w Twojej dzielnicy, promującą segregowanie odpadów.
2 Opisz swoje doświadczenie związane z jakimś kataklizmem.
3 Udziel rady, w jaki sposób oszczędzać energię / wodę.
4 Zachęć kogoś do wzięcia udziału w konkretnej akcji dobroczynnej.
5 Opisz rodzaj pogody, który lubisz najbardziej / najmniej.
6 Wyraź swoje obawy związane z globalnym ociepleniem, podając przykłady efektów zmian klimatycznych.
7 Wyjaśnij, w jaki sposób uczniowie mogą włączyć się w działania mające na celu ochronę środowiska.

4 **Choose the best option A, B or C. Then think of another response which would work in this context.**

1 **How are you getting on with your new neighbours?**
A That's terrible. I'm sorry.
B I'm sorry to hear that.
(C) Not very well.

2 **I hate it when my flatmates listen to loud music.**
A What's the matter?
(B) Perhaps you should rent a different flat.
C Would you mind if I moved in?

3 **Do you mind if we share the duties?**
A I'd rather.
(B) I think it would be a good solution.
C I don't really like it.

4 **How can we save our planet?**
A Would you like me to help you?
B Sorry. I can't. Maybe another time.
(C) I suppose we should do everything to be eco-friendly.

5 **It really bothers me that people don't care about the environment.**
A Well. I hope not!
(B) Me too, they're so thoughtless.
C That sounds good.

6 **Could you tell me something about the greenhouse effect?**
A Actually, I want something else.
B Sorry, but I've promised not to.
(C) Gladly.

5 **Discuss the topic 'It is hard to protect the environment at home every day'. Develop your ideas using the clues in the box. Follow the example.**

energy-saving light bulbs • shower not bath • ~~air-tight windows and doors~~ • dishwasher • ~~modern radiators~~ • sort out rubbish • solar panels on the roof • buying drinks in glass bottles

- ~~How to save heat?~~
- How to save energy?
- How to save water?
- How to save other natural resources?

If you want to save heat, you should make sure that your windows and doors are air-tight. Another thing is efficient central heating with modern radiators or another system that lets you regulate the temperature inside. ***Although*** *these ideas are* ***expensive****, they allow you to save not only a lot of money in the future but also to protect the environment.*

- How to save energy? – energy-saving light bulbs, solar panels on the roof
- How to save water? – shower not bath, dishwasher
- How to save other natural resources? – sort out rubbish, buying drinks in glass bottles

216

ZESTAW 2

TEMATY: DOM – ŚWIAT PRZYRODY

Zadanie 1

Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Zwróć uwagę, kto rozpoczyna rozmowę. Czasami będziesz to Ty, czasami egzaminujący.

Na lekcji języka angielskiego rozmawiasz z nauczycielem/nauczycielką o wymarzonym miejscu na ziemi, w którym chciał/a/byś mieszkać.

Poniżej są podane 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

Krajobraz | Warunki klimatyczne | Lokalizacja domu | Sąsiedzi

Rozmowę rozpoczyna egzaminujący.

Zadanie 2

Opisz ilustrację.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Pamiętaj, aby w opisie ilustracji uwzględnić co najmniej 3 informacje: kogo widzisz na ilustracji, gdzie ta osoba / te osoby się znajdują, co robi / robią.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 Are these people moving in or out? Why do you think so?

2 Do you like making changes to your room? Why? / Why not?

3 Tell me about a situation when your family rented holiday accommodation and were disappointed with it.

Zadanie 3

Przeczytaj treść zadania.

Napisałeś/aś na swoim blogu protest przeciwko porzucaniu psów przez ich właścicieli. Chcesz dołączyć zdjęcie, które poruszy serca czytelników.

Popatrz na Zdjęcie 1 i Zdjęcie 2.

Wybierz zdjęcie, które będzie, Twoim zdaniem, bardziej odpowiednie i uzasadnij swój wybór.

Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz drugie zdjęcie.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Podając uzasadnienie wyboru i odrzucenia zdjęcia, nie opisuj szczegółowo każdego z nich, a zinterpretuj ich przesłanie i znaczenie dla problemu przedstawionego w poleceniu.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 What role do pets play in the lives of disabled people?

2 How can we prevent wild animals from becoming extinct?

3 Do you think testing on animals should be banned? Why? / Why not?

4 Which threat to the natural environment do you consider the most serious one? Why?

Zdjęcie 1

Zdjęcie 2

Moduł 5 Szkoła

Wordlist — Słownictwo

SYSTEM OŚWIATY / EDUCATIONAL SYSTEM / SZKOLNICTWO PODSTAWOWE I ŚREDNIE / PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION

acquire an education – zdobyć wykształcenie
A-levels – odpowiednik egzaminu maturalnego
apprenticeship / training – staż, praktyka zawodowa
attend – uczęszczać
boarding school – szkoła z internatem
comprehensive school – szkoła ogólnokształcąca
daycare – świetlica
GCSE (General Certificate in Secondary Education) – odpowiednik egzaminu gimnazjalnego
grammar school – szkoła średnia dla dzieci od 11 roku życia, przygotowująca do egzaminów na studia
illiteracy – analfabetyzm
junior / lower secondary school – gimnazjum (w Polsce)
kindergarten / nursery school – przedszkole
literacy – umiejętność czytania i pisania
obligatory / compulsory – obowiązkowy
optional – do wyboru
pre-school – przedszkole, „zerówka"
private / public school – szkoła prywatna
scholarship – stypendium
school-leaving exam – egzamin na koniec szkoły
secondary / middle / high school – szkoła ponadgimnazjalna
sixth form – 2 lata przygotowania do egzaminu „A-levels"
state school – szkoła państwowa
take a gap year – zrobić sobie rok przerwy (przed rozpoczęciem studiów)
tuition (fees) – czesne
vocational school – szkoła zawodowa

SZKOLNICTWO WYŻSZE / HIGHER EDUCATION

BA (Bachelor of Arts) – licencjat (nauki humanistyczne)
(three-year) **course** – studia (trzyletnie)
chancellor / rector / president of a university – rektor wyższej uczelni
dean – dziekan
degree certificate – dyplom ukończenia studiów uniwersyteckich
distance learning – uczenie się na odległość
drop out of college – rzucić studia
entry requirements – wymagania rekrutacyjne
evening class(es) – studia wieczorowe
faculty / department – wydział / kierunek studiów
full-time course – studia dzienne
graduate – 1. ukończyć studia 2. absolwent
hazing (AmE) – otrzęsiny
lecturer – wykładowca
MA (Master of Arts) – magister (nauk humanistycznych)
MBA (Master of Business Administration) – magister zarządzania
medical school – akademia medyczna
MSc (Master of Science) – magister (nauk ścisłych)
part-time course for adults (residential weekend courses) – studia zaoczne dla dorosłych
PhD in (economics) – doktor (ekonomii)
undergraduate / (post)graduate / doctoral studies – studia licencjackie / magisterskie / doktoranckie

PRZEDMIOTY SZKOLNE / SCHOOL SUBJECTS

art – plastyka
business studies – przedsiębiorczość
chemistry – chemia
difficult to handle – trudne do nauki
information and communication technology (ICT) – informatyka
physical education (PE) – wychowanie fizyczne (WF)
physics – fizyka
religious studies – religioznawstwo
science – przyroda

OCENY I WYMAGANIA / MARKS AND REQUIREMENTS

(autumn) **term** – semestr (jesienny)
ban on mobile phones – zakaz używania tel. komórkowych
competition – konkurs
comply with – stosować się do
dress code – obowiązujący strój
mock exam – egzamin próbny
next year – następna klasa
pop quiz – kartkówka
parents' evenings / meetings – zebrania z rodzicami
register – dziennik lekcyjny
safety measures – środki bezpieczeństwa
school report for parents – wykaz ocen dla rodziców / świadectwo szkolne
school rules – regulamin szkoły
school trip / outing – wycieczka szkolna
timetable – plan lekcji
violate a regulation – złamać regulamin
wear a school uniform – nosić mundurek szkolny
wear an identity card – nosić identyfikator
willingly participate in – chętnie brać udział w
(winter) **break** – ferie (zimowe)

O UCZNIACH / ABOUT PUPILS

add, subtract, multiply, divide – dodawać, odejmować, mnożyć, dzielić
cheat in (an exam) – ściągać na (egzaminie)
classmate, schoolmate – kolega / koleżanka z klasy / szkoły
crammer – 1. intensywny kurs 2. kujon
do an exercise / an experiment / a task / an assignment – zrobić ćwiczenie / doświadczenie / rozwiązać zadanie
do one's best – bardzo się starać
do well / badly at school – dobrze / źle sobie radzić w szkole
dyslexic – 1. dyslektyk 2. dyslektyczny
focus on – skupiać się na
get (good) **marks / grades** – dostawać (dobre) stopnie
gifted / talented – utalentowany
groupism – tworzenie grup (wykluczanie innych)
have a good ear for languages – mieć dobry słuch językowy
have a good head for (figures) – mieć głowę do (liczb)
have (a word) **on the tip of one's tongue** – mieć (słowo) na końcu języka
invasion of personal space – naruszenie przestrzeni osobistej
learn (dates) **by heart** – uczyć się (dat) na pamięć
let sb down – sprawić komuś zawód
make progress – robić postępy
mutual understanding – wzajemne zrozumienie
pass / fail (an exam) – zdać / oblać (egzamin)
revise for (a test) – powtarzać do (testu)
ring a bell – brzmieć znajomo
school leaver – absolwent szkoły
skip classes / play truant – wagarować
student council – samorząd uczniowski
study / cram / swot (for a test) – uczyć się / kuć (do testu)
suffer rejection – cierpieć z powodu odrzucenia
take / sit (a test) – pisać (sprawdzian)
use formulas – stosować wzory

O NAUCZYCIELACH / ABOUT TEACHERS

careers counsellor – doradca ds. kariery
demanding – wymagający
educate – kształcić / wychowywać
examine – odpytywać / testować
examiner – egzaminator
form teacher – wychowawca klasy
give homework / tests – zadawać pracę domową / robić sprawdziany

218

head teacher – dyrektor/ka szkoły
make / do / check tests – przygotowywać / przeprowadzać / sprawdzać sprawdziany
mark in red ink – zaznaczać poprawki na czerwono
take the register – sprawdzać obecność
teaching staff – grono pedagogiczne
tutor – korepetytor/ka

W SZKOLE
AT SCHOOL

board – tablica
cafeteria / canteen – bufet szkolny, stołówka
chalk – kreda
changing room – przebieralnia
cloakroom – szatnia
corridor – korytarz
gym – sala gimnastyczna
locker – szafka (np. w szatni)
nurse's office – gabinet pielęgniarki
sponge / wiper – gąbka
sports field – boisko
staff room – pokój nauczycielski

ZAJĘCIA POZALEKCYJNE
AFTER-SCHOOL ACTIVITIES

(chess) **club** – klub / kółko (szachowe)
dancing classes – lekcje tańca
develop interests – rozwijać zainteresowania
e-learning – nauka przez internet
explore new horizons – poszerzać horyzonty
fashion design and sewing – projektowanie i szycie odzieży
get / improve skills – zdobyć / udoskonalić umiejętności
Girl Guides – harcerstwo dla dziewcząt
join (a club) – wstąpić / przyłączyć się (do klubu)
meet the requirements – spełniać wymagania
online / in-class course – kurs internetowy / stacjonarny
preparing for a school play – przygotowania do szkolnego przedstawienia
residential / modular courses – kursy wyjazdowe, niestacjonarne / modułowe
reskilling – przekwalifikowanie
Scouting – harcerstwo dla chłopców
sign up for / enrol on – zapisać się

EDUCATIONAL SYSTEM

1 With which types of schools do you associate these words?

1 tuition (fees) _____
2 4-year-old child _____
3 A-levels _____
4 dean _____
5 training, apprenticeship _____
6 14-year-old Polish schoolboy _____

2 Find in the Wordlist the antonyms of these words.

1 optional obligatory / compulsory
2 literacy illiteracy
3 full-time course part-time course, evening classes
4 day school boarding school

HIGHER EDUCATION

3 Translate into Polish.

1 Jagiellonian University Uniwersytet Jagielloński
2 the University of (Warsaw, Gdansk) Uniwersytet (Warszawski, Gdański)
3 Academy of Fine Arts in (Wrocław) Akademia Sztuk Pięknych (we Wrocławiu)
4 Warsaw School of Economics Szkoła Główna Handlowa (SGH)
5 Warsaw University of Technology Politechnika Warszawska

SCHOOL SUBJECTS

4 Which school subjects do you associate with these activities?

1 drawing, painting, designing _____
2 using formulas, doing experiments _____
3 multiplying, dividing _____
4 planning careers _____
5 writing compositions _____
6 playing games, running _____
7 text editing, cutting and pasting _____

GRADES AND REQUIREMENTS

5 Find in the Wordlist the words / phrases which belong to the categories below.

SCHOOL

1 documentation _____
2 year organisation _____
3 requirements _____

1 register, pop quiz, school report for parents, school rules, timetable, test, mock exam
2 (autumn) term, mock exam, next year, parents' evenings / meetings, school trip / outing, (winter) break
3 comply with, dress code, wear a school uniform/ an identity card, safety measures

ABOUT PUPILS AND TEACHERS

6 Create a profile of an ideal teacher. Use the words / phrases in the Wordlist and adverbs (of frequency).

A perfect teacher always checks our homework and tests our knowledge fairly in every lesson.

słowa do wykorzystania: demanding, educate, examine, examiner, give homework / tests, checks tests, take the register

7 Find in the Wordlist the words which describe a student's positive and negative behaviour.

POSITIVE BEHAVIOUR	NEGATIVE BEHAVIOUR
do one's best do well at school get good marks / grades mutual understanding pass an exam revise for a test	cheat in (an exam), do badly at school, get bad marks / grades, groupism invasion of personal space, let sb down, fail an exam skip classes / play truant suffer rejection

AT SCHOOL

8 Find in the Wordlist the words / phrases which belong to the categories in the table.

	SCHOOL	AFTER-SCHOOL ACTIVITIES
Rooms		—
Facilities		(chess) club
Equipment		–
Staff		—

AFTER-SCHOOL ACTIVITIES

9 Find in the Wordlist:

1 the reasons for,
2 the ways to begin,
3 types of extra-curricular activites.

1 **Why?** _____
2 **How?** _____
3 **For active people?** _____
For creative people? _____
For stay-at-home people? _____

1 the reasons for: develop interests, explore new horizons, get/improve skills
2 the ways to begin: join (a club), sign up for/enrol on
3 types of extra-curricular activites: online/in-class courses, residential/ modular courses

1 boarding school, private school, public school (Br.)
2 nursery school
3 secondary school, college, 6th form
4 higher school, university, academy
5 vocational school
6 junior / lower secondary school

SCHOOL
Rooms changing room, cloakroom, corridor, nurse's office, staff room
Facilities cafeteria / canteen, sports field, gym, toilet
Equipment board, chalk, locker, sponge / wiper
Staff teaching staff, (form) teacher, head teacher, nurse

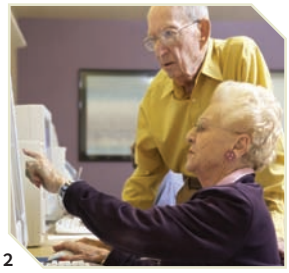
219

P Out-of-school learning

Kształcenie pozaszkolne

SPEAKING

1

2

3

4

1a *Pair work*. **Look at the pictures and say which areas of education (1–4) they illustrate. Why do you think so?**

OUT-OF-SCHOOL LEARNING

1 Education in the era of technology

2 Life-long learning

3 Vocational training

4 Learning for fun

1b *Pair work*. **Write the expressions from the box next to the categories in the mind map. Brainstorm ideas about what you can learn for fun. Add your ideas to the mind map.**

educational courses • vocational training • special interest courses • skill development courses • senior citizen courses • digital literacy • IT skills • CPD (Continuing Professional Development) • computing • get a degree • e-learning • webinar • distance learning • evening classes • residential courses • summer courses • modular courses • DIY (Do-It-Yourself) courses

LISTENING

2a **Make collocations using the verbs in the box and the nouns below.**

meet • develop (x2) • improve • acquire • gain (x2) • pursue • take

1 pursue / develop one's career
2 gain qualifications
3 improve / acquire / gain skills
4 develop interests
5 meet the requirement of
6 take advantage of

2b **Choose the correct expressions. If necessary, consult a dictionary.**

1 Receiving a good education will grant you *ending* / *endless* opportunities in life.
2 Could you please tell me what your *current* / *modern* offer of courses for personal development is?
3 Our institution offers *out-line* / *online* courses at a *rational* / *reasonable* price.
4 If you want to be a good graphic designer, you have to be *up to date* / *out of date* with modern computer software.
5 Classes which are offered by schools but which students don't have to take are called *extra-curricular* / *over-curricular* activities.
6 After my father was made redundant, my part-time job became the only *spring* / *source* of income for our family.

2c **Match the words / phrases (1–8) to their definitions (A–H).**

1 memoir	A the ability to use computer programs
2 register	B difficult to stand
3 ICT	C diary
4 digital literacy	D start a course
5 CPD	E sign up
6 unbearable	F free time
7 take up a course	G Information and Communication Technology
8 spare time	H Continuing Professional Development

3 CD 1/15 **Listen to the recording and answer the questions.**

1 What are all the speakers talking about?
2 What age are the speakers?
3 Are the speakers positive or negative about their school experience?

4 CD 1/15 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the sentences (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra sentence.**

The speaker

A is a senior citizen.
B describes his / her personal experience with education.
C explains how to write a diary.
D advertises a writing course for elderly people.
E plans his / her professional life.

1	2	3	4
D	E	B	A

1 C 5 H
2 E 6 B
3 G 7 D
4 A 8 F

R

TASK B **Match the sentences (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra sentence.**

This speaker

A has decided what vocational course to take.
B was happy when he / she left school.
C realises education will not end after he / she leaves school.
D is not a Bachelor of Arts.
E informs us how to sign up for a course.

1	2	3	4
E	C	B	A

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania na dobieranie · P · R str. 18

SPEAKING

5a *Pair work*. **You and your friend want to sign up for a skills development course.**

Student A: You want to do an online course. Think about the advantages and disadvantages of an in-class course.

Student B: You want to do a traditional in-class course. Think about the advantages and disadvantages of an online course.

As a class, compare your arguments.

5b *Pair work*. **Act out a conversation. Convince your partner that your option is better.**

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 3 · str. 13

6 *Pair work*. **Describe the pictures (Student A – Picture 1, Student B – Picture 2). Answer the questions.**

1

2

1 Do you think these people are enjoying themselves? Why? Why not?
2 Which do you prefer: learning alone or being taught? Why?
3 Describe a situation when you or somebody you know learned a new skill.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Zredaguj wpis na blogu edukacyjnym dla osób, które poszukują wskazówek, jak poprawić swoją sytuację na rynku pracy dzięki podnoszenie swoich kwalifikacji.

- Wyjaśnij, jakie ryzyko niesie ze sobą wykształcenie się w jednym kierunku.
- Opisz sposób, w jaki Ty podwyższyłeś/aś swoje kwalifikacje.
- Wymień sposoby, dzięki którym można podwyższyć swoje kwalifikacje.
- Zachęć do zapisania się na konkretny kurs, podając uzasadnienie.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: Reskill or not reskill – this is a good question!
Entry: Hi everyone! Look around and find a good reskilling course!

digital literacy • distance learning • evening classes • pursue one's career • gain qualifications • online courses • pay off • meet the requirements of • take advantage of

I hope you will think it over!

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W dodatku do lokalnej gazety prowadzona jest kampania edukacyjna promująca naukę w dojrzałym wieku. W ramach kampanii poproszono Cię o napisanie artykułu, w którym zachęcisz do podjęcia takiego wyzwania oraz opiszesz doświadczenie znanej Ci osoby, ilustrujące stwierdzenie, że warto uczyć się przez całe życie.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

personal development / satisfaction • special interest courses • improve skills • uncertain economy • all age groups • useful reskilling • extra income • get a diploma / degree • sign up for a course

Pisanie

Blog · P str. 38, Artykuł · R str. 74

221

P School life

Życie szkoły

SPEAKING

1 *Pair work*. **Describe the pictures and answer the questions.**

1

2

1 How are the people in the pictures feeling? Why do you think so?
2 What extra-curricular activities would you like to attend in your school? Why?
3 Describe an unusual school event you or somebody you know participated in.

⇒ Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

READING

2 **Choose the correct option A or B.**

1	distinguishing feature	(A)	a characteristic which makes you different from others
		B	a person who appears in a movie
2	alma mater	A	your great-grandma
		(B)	your school
3	increase	A	make smaller
		(B)	make bigger
4	be available	A	wait for your turn
		(B)	be ready for
5	at sb's convenience	(A)	when it is possible for you
		B	when you can't do sth
6	parental consent	(A)	when your parent lets you do sth
		B	when your parent wants you to do sth
7	meal ticket	(A)	sth you will get food with
		B	sth you can eat
8	instantly	A	recently
		(B)	at once

3a **Patricia is an exchange student from Canada at a Polish high school. She is skyping with her friend Mark in Canada. Read the Skype conversation and the texts A–C.**

>Hi Patricia, **what's up**?
>Mark, hi, I'm totally fed up with it all. School, life, weather, everything. Miss you guys.
>Come on, Pat, it can't be that bad. Listen, why don't you do something to cheer yourself up! Remember the school night event we did last year? Wasn't that great? Remember how much fun you had with it! This will **spice up** your life for sure!
>I don't know..., not in the mood really.
>Oh, **give me a break**, will you? It'll be fun. I know you loved it.
>Yeah, but what if they don't? I don't know my Polish friends too well yet.
>I'm sure it'll be a hit. End of story. Get to work and I'll check up on you later.
>OK. I'll give it some thought.
>Patricia, you ARE doing this. **Stop whining** and get to work.
>OK, OK.

>Mark, are you there?
>Hi, good to hear from you. What's up?
>You won't believe it! I did it! I did the Night at School event!
>Good for you! How did it go?
>Won't tell you☺. Check the link to our school website – read the review☺.

>Pat, I knew it ... ☺ I'm so proud of you! Love you.
M. ☺☺☺☺

TEXT A

Dear Ms Binart,

I am writing to ask for your permission to organise a ***Night at School*** event for us, students of High School No1, on November 15. There are a lot of reasons for organising such an event. ***First and foremost***, it gives students an opportunity to create a friendlier non-academic atmosphere and improve social relationships among them. ***Secondly***, it may become an interesting tradition at the school, distinguishing our alma mater from other schools in the region. ***Last but not least***, it will promote the school in the local community, and eventually may increase the number of applicants to our school.

I enclose a project for a poster promoting this event. I would like to add that I have already organised a similar event in my school in Canada and it was a great success. ***I am available for a meeting*** to discuss the idea and materials in detail ***at your convenience***.

I look forward to hearing from you.
Yours sincerely,
Patricia Dempsy
Grade 3 exchange student

TEXT B

Join us for a Fantasy Night
Friday, November 15
6:00 pm to 6:00 am

Venue: High School No 1 auditorium

The programme includes:
- *lectures, board games, a fantasy fashion show, lots of contests and competitions,*
- *prizes for winners,*
- *a surprise hot meal at 10 pm.*

Admission fee: 5PLN

Please note: All students under 18 must have parental consent.

222

TEXT C

I'm not really into the world of fantasy. It just doesn't give me a thrill, but I will never regret attending the Night at School event here in High School No 1 last Friday. It was Sara who made me come, but I think I really should thank her.

At first the whole idea was a little strange. School on a Friday night? Lectures, board games – why would anybody want to do that in their free time? And even pay for it! To be honest, I never thought it would be a success.

On entering the school we were welcomed by two cheerful volunteers, handed meal tickets ('At least we won't be hungry' it crossed my mind) and directed towards the centre of events. As we climbed the stairs and walked into our school auditorium I couldn't believe my eyes. Our art class students had brilliantly turned the room into an amazing world of fantasy. The carefully planned colourful decorations, candle light and well-chosen background music is something I will never forget. I loved it all, the student presentations and the drawing competition. Even the fantasy fashion show was fun, though everybody knows I don't do fashion. It was all great except for one thing – the lectures. They put you instantly to sleep. The greatest idea ever, though, was the board game session! In the end, it turned out to be my cup of tea.

If you are bored, use your brain and spice up your school life a little with the greatest event ever – a Night at School! School can be fun! Who would have guessed?

3b **Look at the highlighted expressions in the Skype exchange and in the texts (A–C). Find the ones which mean the same as the expressions below.**

place of the event (B) – venue

1 Frankly speaking,
2 Stop it, please.
3 nobody would suspect it
4 to excite
5 to like / be fond of sth
6 we were given
7 I had an idea / thought of sth
8 How have you been?
9 the best idea
10 make more exciting
11 be tired of
12 Stop complaining!

4 **Read the texts (A–C) again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT A

1 In her letter Patricia wants to
(A) convince Ms Binart to let her organise the event.
B inform Ms Binart about her project.
C tell Ms Binart about an event she organised at her last school.

TEXT B

2 This text gives information about
A what food will be served during the event.
B who is organising the event at school.
(C) the place and time of the event.

TEXT C

3 This text is about
A fans of fantasy worlds.
(B) an event that turned out to be a nice surprise.
C boring lectures and fashion shows.

R

TASK B **Match the sentences (1–4) to the texts (A–C). Two sentences match one text.**

From this text we learn that

1 students who are under age need permission to take part in the event. B
2 the author was not interested in participating in the event. C
3 the participants have special coupons for food to be served during the evening. C
4 if the event is organised, both the school and the students will greatly benefit from it. A

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

W liście do kolegi / koleżanki zrelacjonuj przebieg ciekawej imprezy szkolnej zorganizowanej przez Ciebie wraz z kolegami / koleżankami z klasy.

- Wyjaśnij, z jakiej okazji została zorganizowana impreza.
- Opisz zadania, jakimi podzieliliście się, jako organizatorzy.
- Opisz przebieg imprezy.
- Napisz, jak zachowali się uczestnicy spotkania podczas niebezpiecznej sytuacji.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Agnes / Chris,
I'm writing to tell you my news!

be welcomed • non-academic atmosphere • share duties • dangerous behaviour • included in a programme • parental consent • unusual school event • give sb a thrill • participate in sth

That's all for now. Please drop me a line soon!
Love,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W minionym tygodniu uczestniczyłeś/aś w ciekawej imprezie szkolnej. Jako redaktorowi gazetki szkolnej powierzono Ci napisanie artykułu na temat tego wydarzenia. Napisz artykuł, w którym podzielisz się wrażeniami ze spotkania oraz poradzisz czytelnikom, w jaki sposób można je bezpiecznie przygotować.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

interesting tradition • intensive workshops • hand out leaflets / meal tickets • admission fee • safety measures • well-chosen background music • perfect venue for • cheerful volunteers • turn a room into sth else

Pisanie

List prywatny · P **str. 40, Artykuł** · R **str. 74**

1 To be honest, (C)
2 Give me a break, will you? (Skype exchange)
3 Who would have guessed? (C)
4 to give sb a thrill (C)
5 to be one's cup of tea (C)
6 we were handed (C)
7 give sth some thought
8 it crossed my mind (C)
9 What's up? (Skype exchange)
10 the greatest idea ever (C)
11 spice up (Skype exchange)
12 be fed up with (Skype exchange)
13 Stop whining! (Skype exchange)

223

R School regulations

Wymagania

SPEAKING

1a *Pair work*. **Match the pictures (1–3) to the headings (A–C).**

1

2

3

A HUGGING CAN BE A DISTRACTION
B RED INK TOO UPSETTING
C BAKED GOODS – BAD FOR YOU

1b **Discuss the questions.**

1 What situations in school life do the pictures illustrate?
2 What is the meaning of the headings? What do they have to do with school regulations?
3 Schools have different regulations, e.g. a ban on mobile phones in class, a ban on body piercing, school dress code, regulations on attendance, etc. What regulations do you have to comply with in your school?

1c **Make some predictions of school regulations concerning the following issues: yoga pants, skinny jeans, red ink and riding bikes. Write them down.**

Gramatyka

Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość · P str. 102 · R str. 106

LISTENING

2a **Match the words in box A to their synonyms in box B.**

A
1 unusual 2 forbid 3 strange 4 a try 5 to introduce 6 to say 7 able to 8 incredible 9 get to know 10 be brought up 11 think

B
A capable of B odd / weird C be raised D to enforce E an attempt F wonder G unbelievable H find out I ban J to claim K unorthodox

2b **Choose the correct option A or B for the underlined expressions.**

1 Sometimes inappropriate interactions among students may lead to serious problems.
A Good behaviour towards others.
(B) Bad behaviour towards others.
2 Let's hope the new ideas won't catch on.
(A) Nobody will follow the ideas.
B Everybody will follow the ideas.
3 The documentary was really informative.
A I didn't learn much.
(B) I learnt a great deal.
4 The article I read was some food for thought.
A It was nonsense.
(B) It provoked me to think.
5 What we need is mutual understanding.
A Only one of us needs to understand the other person.
(B) Both of us need to understand each other.
6 The boy came to school wearing shorts and in this way violated the school's dress code.
A It was OK for him to wear shorts at school.
(B) You are not allowed to wear shorts at school.
7 Fast food is banned from some schools because of its lack of nutrition.
(A) It is not healthy.
B It is healthy but expensive.
8 Some people say watching too much TV or using the Internet too much may pose a threat to young people.
A May be a good idea.
(B) May be dangerous.
9 Students who suffer rejection at school may develop serious emotional problems and have lower academic results.
A Are ill for a long time.
(B) Are not accepted by their peers.
10 If you don't know how to handle a difficult situation ask someone experienced for help.
(A) What to do in a situation.
B Solve a problem.

3a CD 1/16 **Listen to the radio programme and check if your predictions in 1c were correct.**

3b **How many ways of expressing surprise / shock do you remember from the recording?**

4 CD 1/16 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which statements (1–7) are true (T), and which are false (F).**

		T	F
1	Students in some schools are not allowed to wear clothes that are too tight.	X	
2	It's better not to have best friends if you don't want to feel sad some day.	X	
3	Young people will not develop as individuals if they belong to a peer group.	X	
4	Students may become depressed when they see their paper marked in red.	X	
5	The school bans discussed in the interview have been introduced in most schools in the USA.		X
6	The interviewer does not show any emotions during the programme.		X
7	The interviewer thinks some of the regulations will become popular in other schools.		X

1 K (unusual – unorthodox)
2 I (forbid – ban)
3 B (strange – odd/weird)
4 E (a try – an attempt)
5 D (to introduce – to enforce)
6 C (to say – be raised)
7 A (able to – capable of)
8 G (incredible) – unbelievable)
9 H (get to know – find out)
10 J (be brought up – to claim)
11 F (think – wonder)

That really seems odd!
That's unbelievable!
That is totally wrong!

224

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

1 **In some schools yoga pants are banned because**
A the students shouldn't practise yoga.
B they look too provocative.
C they are sports clothes.

2 **According to some school authorities, having best friends is**
A good, because they can help if you have problems.
B bad, because friends will always let you down.
C bad, because other people might not have friends.

3 **Why is groupism a danger?**
A It makes students do and think the same as their peers.
B It hurts feelings of people outside the group.
C It makes students feel rejected.

4 **In some schools teachers are not allowed to use the colour red for marking students' tests because**
A students do not like it.
B red may irritate students.
C red is the colour of affection.

5 **The interviewer is**
A shocked. B upset. C amused.

6 **In this interview Sara is trying to**
A convince the listeners that school rules are good.
B criticise the rules in some schools.
C inform the listeners about the results of her research.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

5a *Pair work*. **Read the quotations on hugging and holding hands at school. Who do you think might be saying these words? Why do you think so?**

1 'Hugging or hand holding is a natural safety mechanism.'
2 'If the desire to hug is mutual there is no invasion of personal space.'
3 'I think it is more important to stop unwanted touching. For those being harassed with unwanted touching school is hell.'
4 'I don't want my child to learn at school that she should live a cold life without the kindness of human touch.'
5 'all the time I come across young people who need to hug five different young people between each class. It's making them late for class and distracting the focus of education.'
6 'Hugging or hand holding are lovely warm gestures between friends or family or natural signs of affection between two people.'
7 'We are here to teach our children how to be successful and well-adjusted adults, not to teach them how to be even less socially adapted than most of this new generation already are.'

5b **Analyse the quotes and explain what arguments for / against hugging at school they present. Check your answers with the rest of the class and discuss your views.**

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

6a **Imagine your school is going to introduce new regulations concerning dress code and social interaction. You were asked to prepare some suggestions.**

Student A
- Make suggestions on dress code regulations.
- Give examples of unwanted behaviour at school.
- Suggest how to introduce new regulations.
- Say what reactions to anticipate from the students.

Student B
- Disagree with one or two suggestions made by Student A.
- Ask for some explanation on one or two points.
- Make an alternative suggestion.

6b **As a class, discuss your suggestions.**

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

P R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

7 **Complete the gaps (1–7) with the correct option A, B or C.**

100 YEARS AGO IN JAPAN

Lotus Blossom and Toyo start out every morning with little satchels on their backs. In these they carry their books, a cake of India ink, and a paint-brush. When they arrive at school, they are met by a kindly man. The children instantly bow down to the ground **1** B him, for he is their teacher. The low bow is to show great respect. Japanese children **2** C to treat their instructors, as well as their parents, with honour and regard.

In the schoolroom there are no desks, no seats! The teacher sits down upon a mat. The children squat on the floor around him and have already learned their alphabets. You think, 'H'm! that isn't much.' But there are forty-seven different **3** C in one alphabet, while in another there are several times as many. The writing, or rather painting, lesson begins when the schoolmaster gives the signal. The children take the brushes and the cakes of India ink from their satchels. They mix a little of the ink with water, and then are ready to paint their words on paper.

The teacher now directs the children to write letters to their friends. They must begin **4** A writing something very poetical about the weather. They must then compose some very flowery compliments to the friend who is addressed; a sheet or two, at least before they **5** B tell the news, etc. Throughout the letter, and in all conversations, children are taught to speak of **6** C as very humble creatures.

Their kind school-teacher ends the morning lessons with proverbs. The ones which Japanese children learn are especially about duty to their parents, and kindness to all living creatures. It would be a great sin for Toyo to tease the cat or kill a fly. His parents would be **7** A beyond expression.

The school is closed at noon. The Little Cousin Series, 1901 *Our Little Japanese Cousin* by Mary Hazelton Wade pp 47–49

1	A in front of him	B before	C for
2	A taught	B are being taught	C are taught
3	A signs	B marks	C characters
4	A by	B with	C from
5	A have to	B are allowed to	C are able to
6	A them	B they	C themselves
7	A shocked	B amazed	C happy

225

R The educational system

System oświaty

SPEAKING

1a *Pair work*. **Look at the picture and answer the questions.**

1 What is the role of education – according to the picture?
2 Do you agree with the idea or not? Why? / Why not?
3 What does education mean to you?

READING

2a *Pair work*. **Explain to each other the meaning of the words in the box. If necessary, consult a dictionary.**

porridge • injustice • disbelief • rod • charity • pointed • relieved • twigs • sewing • bewildered

2b **Match the definitions (1–10) to the expressions highlighted in Text A.**

1 a jug for water
2 a mistake
3 when the sun rises
4 saw
5 learn by remembering
6 stayed
7 did as told
8 shone
9 a child whose parent / parents are dead
10 making your chin stick out

2c **Find expressions in Text B which have a similar meaning to the ones listed below.**

1 everybody has the same chance
2 to go to school
3 to grow plants
4 no matter whether you are a girl or a boy
5 people who can't see, hear or walk, for example
6 relating to a very early stage in the development of mankind
7 whether you are rich or poor
8 where you live
9 what environment you come from
10 from old times

TEXT A

My second day at Lowood Institution, a charity-school for educating orphans, started at dawn. The night before the weather had changed and a cold wind entering our bedroom through the windows made us shiver in our beds and turned water in pitchers into ice. Not being able to wash, we had spent a long hour before breakfast praying and Bible reading. Luckily, this morning the porridge was not burnt but my portion seemed so small! I wished it was double the size.

I became a member of the fourth class. The lessons seemed long and difficult as I was not used to learning a lot by heart. I was bewildered by the frequent change from task to task. I felt relieved when at three o'clock Miss Smith sent me to sit in a quiet corner of the room to do some sewing together with most of the students.

However, one class still stood round Miss Scatcherd's chair reading. I could hear everything they were saying.

It was an English history lesson. I noticed the girl I had met the day before. At the beginning, her place was at the top of the class, but for some small errors, she was soon sent to the very bottom. Even there, Miss Scatcherd continued with her pointed remarks: 'Burns' (the girls here were called by their surnames), 'you are standing on the side of your shoe; turn your toes out immediately.' 'Burns, you are poking your chin out; draw it in.' 'Burns, hold your head up; I will not have you before me in that attitude.'

The chapter had been read twice, the books were closed and the girls were being examined. The teacher asked various questions which most of the girls could not answer. Yet, when it came to Burns, she was ready with answers on every point.

I kept expecting that Miss Scatcherd would praise her. Instead she suddenly cried,'You dirty girl! You have not cleaned your nails this morning!'

Burns made no answer. 'Why,' thought I, 'will she not explain that she could neither clean her nails nor wash her face, as the water was frozen?'

Then I saw that Burns had just been ordered to bring something from a small closet. She returned quickly and handed Miss Scatcherd a bundle of twigs tied together at one end. Then she quietly, and without being told, unbuttoned her dress, and the teacher instantly and sharply hit her neck twelve times. Not a tear rose to Burns' eye; not a sound was made.

I watched this scene in disbelief. My hands were shaking from great anger and a feeling of injustice. Burns' face remained unchanged. 'Hardened girl!' exclaimed Miss Scatcherd; 'nothing can correct you! Carry the rod away!'

Burns obeyed. I looked at her as she returned; she was just putting her handkerchief back into her pocket, and the trace of a tear glistened on her thin cheek.

Based on www.gutenbergproject.com

TEXT B

Since prehistoric times people have had to teach their children different skills so that they could survive. Children were taught how to build fires, hunt, construct homes and raise crops. Much later, when writing was developed, education became more complex.

The first general education as we know it now was practised in ancient Greece. Greece was the first country to feel that the government should help to educate children. In Athens for example, they received physical as well as intellectual training. It was Athens where young people were taught for the first time to observe and discuss current affairs and to think about their possible implications for the future.

Over the centuries educational systems developed in many ways. Yet the fundamental principle of the best educational system is that everyone should have equal opportunities to acquire an education, irrespective of sex, economic status, residential location, religion, possible disability and cultural or social background. Although access to education is much better nowadays than in the past, there is still a lot to be done to see this fundamental principle implemented.

1 pitcher
2 error
3 at dawn
4 noticed
5 (learn) by heart
6 remained
7 obeyed
8 glistened
9 orphan
10 poking your chin out

1 equal opportunities
2 acquire an education
3 raise crops
4 irrespective of sex
5 disability (the disabled)
6 prehistoric
7 economic status
8 residential location
9 cultural and social background
10 ancient

3 **If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Read Text A again and choose the correct option A, B, C, or D.**

1 **The girls couldn't wash themselves in the morning because**
A there was no water. B they got up too late.
C the water was frozen. D it was too dark in the room.

2 **The girl finds it difficult to get used to her new school because**
A she doesn't like memorising school material.
B the teaching methods are new for her.
C she doesn't know how to sew.
D there are too few breaks between classes.

3 **During the lesson the girl called Burns**
A gets good marks for her good answers.
B knows the answers to all the questions.
C stands in the front row.
D does not learn a thing.

4 **The narrator in the text**
A is interested only in her work.
B thinks that Miss Scatcherd is a fair teacher.
C is surprised at Burns' behaviour.
D does not care why Miss Scatcherd treats Burns badly.

5 **In this text, the author describes**
A a typical single-sex school.
B living conditions in the school.
C a way of treating students' bad behaviour.
D a daily routine in a boarding school for orphans.

R

TASK B **Read the texts (A–B) and choose the correct option A, B, C, or D.**

TEXT A

1 **In Lowood the girls**
A are basically taught arts and crafts.
B enjoy quite good living conditions.
C learn both academic subjects and practical skills.
D are served varied nutritious food.

2 **From what the narrator observes**
A Burns remains surprisingly calm throughout the day.
B Burns is punished for making serious errors.
C Burns is impolite towards her teacher.
D Burns has difficulties learning the material by heart.

3 **As the narrator sees it**
A teachers are difficult to please.
B education in Lowood is what she had been used to.
C students should not rebel against teachers.
D a great injustice was being done to one student.

TEXT B

4 **Which of the following is an opinion, and not a fact.**
A Greece was a pioneer in creating a system of education.
B People should continue working towards equal opportunities in education for everyone.
C In pre-history life skills were passed from parents to children.
D Some developments in education were not introduced until modern times.

5 **Both texts**
A describe some personal experience.
B explain the importance of education.
C present different aspects of educational systems.
D aim at evoking feelings in the reader.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

4 ***Group work*. Do the tasks below. Share your views with the class. Justify your opinion.**

GROUP A: Discuss a fictional school that you would / wouldn't like to attend described in literature or depicted in a film.

GROUP B: Discuss your school experience. Does the system you have gone through resemble the one defined in Text B? Give examples. What would you like to change?

GROUP C: Discuss advantages and disadvantages of single-sex / boarding / public / private schools.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

Latem pracowałeś/aś jako wolontariusz/ka na obozie edukacyjnym zorganizowanym dla dzieci z zaniedbanych środowisk. Napisz e-mail do kolegi / koleżanki.

- Wyjaśnij, dlaczego zdecydowałeś/aś się podjąć pracę w charakterze wolontariusza/ki.
- Zrelacjonuj przebieg zajęć organizowanych w ciągu dnia dla uczestników obozu.
- Opisz uczucia, jakie towarzyszyły Ci podczas pracy.
- Wyraź swoją opinię na temat tego typu wyjazdów dla dzieci i ją uzasadnij.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hello Betty / Ron,
I'm writing to let you know about my holiday experience.

be bewildered by sth • orphans • praise a student • living conditions • equal opportunities • social background • change attitude • acquire extra skills

That's all for now. We'll stay in touch!
Hugs and kisses,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Wobec narastającego zjawiska przemocy w szkole, wiele szkół planuje wprowadzenie restrykcyjnych przepisów dotyczących dyscypliny. Napisz rozprawkę prezentującą dobre i złe strony zaostrzenia dyscypliny w szkole.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

school authorities • implement rules • feel relieved • be punished for sth • do injustice to sb • obey the rules • take safety measures • make a serious error • prevent sb from doing sth

Pisanie
E-mail · P str. 40, Rozprawka · R str. 70

227

Moduł 6 Praca

Wordlist — Słownictwo

ZAWODY **JOBS**

academic – pracownik naukowy
accountant / bookkeeper – księgowy/a
air-traffic controller – kontroler lotów
barrister, lawyer – adwokat, prawnik
beautician – kosmetyczka
bell boy – goniec hotelowy
butler – kamerdyner
camp counsellor – wychowawca/czyni kolonijny/a
caretaker – dozorca, opiekun
carpenter – stolarz
cashier – kasjer/ka
chimney sweep – kominiarz
cleaner – sprzątacz/ka
clerk – urzędnik/czka
computer programmer – programista komputerowy
confectioner – cukiernik
craftsman – rzemieślnik
curatorial assistant – asystent kustosza
decorator – malarz (pokojowy)
dressmaker / tailor – krawiec
driving instructor – instruktor nauki jazdy
electrician – elektryk
engineer – inżynier
firefighter – strażak
flight attendant – steward/esa
florist – kwiaciarz/rka
forester – leśniczy
fruit picker – zbieracz owoców
geodesist – geodeta
head-chef – szef kuchni
interior designer – projektant/ka wnętrz
interpreter – tłumacz/ka symultaniczny/a
IT specialist – informatyk
journalist – dziennikarz/rka
juggler – żongler
judge – sędzia
lumberjack – drwal
milkman – mleczarz
miner – górnik
orderly – salowy/a
paramedic – ratownik medyczny, sanitariusz/ka
pharmacist – farmaceuta/ka
porter – bagażowy, odźwierny
psychologist – psycholog
public relations (PR) officer – pracownik do spraw wizerunku firmy / organizacji
receptionist – recepcjonista/ka
retail sales – sprzedaż detaliczna
sales representative – przedstawiciel handlowy
sampler – tester, próbobiorca
shop assistant – sprzedawca
solicitor / notary public – notariusz
sports / swimming instructor – instruktor sportowy / pływacki
stockbroker – makler giełdowy
(lion) **tamer** – treser (lwów)
technician – technik
ticket inspector – kontroler biletów
water-slide tester – tester zjeżdżalni
woodcutter / lumberjack (AmE) – drwal

OBOWIĄZKI W PRACY
JOB DUTIES

care about (clients / trees) – troszczyć się o (klientów / drzewa)
clean out – sprzątać
give a bill / receipt – dawać rachunek / paragon
help customers – pomagać klientom
issue an invoice – wystawić fakturę
make an appointment – umówić (się) na spotkanie
manufacture – produkować
represent a client – reprezentować klienta
sell – sprzedawać
serve (a customer) – obsłużyć (klienta)
type – pisać na klawiaturze
wear a strange outfit – nosić dziwny strój
work at a cash desk – pracować przy kasie

TYPY PRACY
TYPES OF WORK

be self-employed – prowadzić własną działalność
calling / vocation – powołanie
commission – zlecenie
contract of employment – umowa o pracę
doable – wykonalna
drudgery – harówka
extra job – praca dodatkowa
freelance – wykonywać prace zlecone
full-time job – praca na pełny etat
intellectual / physical work – praca umysłowa / fizyczna
job / profession – praca / zawód
menial job – najemna praca
occupation – praca, zajęcie
odd job – praca dorywcza
part-time job – praca na część etatu
permanent job / regular work – stała praca
seasonal job – praca sezonowa
secure job – pewna praca
shift work – praca zmianowa
(un)**skilled labour** – siła robocza / praca (nie)wymagająca kwalifikacji
state work – praca w sektorze państwowym
temporary work – praca tymczasowa
well- / badly-paid job – dobrze / źle płatna praca
work flexitime – mieć ruchomy czas pracy
work from home – praca wykonywana zdalnie z domu
work overtime – pracować w godzinach nadliczbowych
underpaid job / position – nisko opłacana praca

UBIEGANIE SIĘ O PRACĘ
APPLYING FOR A JOB

application form – formularz zgłoszeniowy
application rules – zasady rekrutacji
available for a job interview – gotowy/a na rozmowę kwalifikacyjną
be aware of different cultures – mieć świadomość różnic kulturowych
be interviewed for a position – mieć rozmowę kwalifikacyjną
be in touch – być w kontakcie
check one's references – sprawdzić czyjeś referencje
(a good) **command of English** – (dobra) znajomość języka angielskiego
considerable experience – znaczne doświadczenie
cover(ing) letter – list motywacyjny
CV (curriculum vitae) (BrE), **resume** (AmE) – życiorys
discouraged by failure – zniechęcony niepowodzeniem
drop off – składać, zostawiać
employ – zatrudnić
employment outlook – możliwości zatrudnienia
enclose (with a letter) / **attach** – dołączyć (do listu) / dołączyć plik do poczty elektronicznej
enter the recruitment process – przystąpić do rekrutacji
find out about a job – dowiedzieć się o pracy
get tertiary / higher education – zdobyć wyższe wykształcenie
have no criminal record – być niekaranym
highlight accomplishments – podkreślić osiągnięcia
hold a certificate / diploma in – posiadać certyfikat / dyplom z
interpersonal skills – umiejętności interpersonalne
job offer / opportunity – oferta pracy / okazja zawodowa
no qualifications needed – kwalifikacje niewymagane
offer a job – zaproponować pracę
people / social skills – umiejętności społeczne
perseverance – wytrwałość
persistence – samozaparcie
personal qualities – cechy osobiste
physical abilities – sprawność fizyczna
require extra skills – wymagać dodatkowych umiejętności
role, job, position, post – zawód, zajęcie, praca, stanowisko
search / look for a job – szukać pracy
seize every chance – łapać każdą okazję
unsuccessful attempts – nieudane próby
vacancy – tu: wolny etat
volunteer – ochotnik

LUDZIE W PRACY
PEOPLE AT WORK

applicant / candidate – kandydat/ka

apprentice / intern – praktykant/ka
colleague – kolega / koleżanka z pracy
co-worker – współpracownik
employee – pracownik
employer – pracodawca
job seeker – osoba szukająca pracy
manager – kierownik/czka
subordinate – podwładny/a
supervisor – przełożony/a
white- / blue- collar workers – pracownicy umysłowi / fizyczni

WARUNKI PRACY
WORKING CONDITIONS

arduous task – ciężkie zadanie
be in charge of – być odpowiedzialnym za
career advancement – awans zawodowy
chances for quick promotion – szanse na szybki awans
claim – upomnieć / domagać się
cover travel expenses – pokryć koszty dojazdu
face some challenges – zmierzyć się z wyzwaniami
gender gaps – różnice w traktowaniu płci
gender parity – parytet płci
get a promotion – dostać awans
give up / quit a job – rzucić pracę
good atmosphere at work – dobra atmosfera w pracy
go on strike – strajkować
hold a position – zajmować stanowisko
jeopardise family life – zagrażać życiu rodzinnemu
job / occupational burnout – wypalenie zawodowe
keep / support one's family – utrzymywać rodzinę
live within one's means – żyć na miarę możliwości finansowych
lookism / sexism / ageism – gorsze traktowanie pracownika ze względu na wygląd / płeć / wiek
maintain – utrzymywać
make a living – zarabiać na życie
medical benefits – ubezpieczenie zdrowotne
mobbing – nękanie i zastraszanie pracownika
observe the dress code – przestrzegać zasad dot. ubioru
obstacles – przeszkody
overcome (difficulties) – pokonać trudności
prospects – perspektywy
requirements – wymagania
take a step on the career ladder – wspinać się po szczeblach kariery zawodowej
take (maternity / paternity / parental) **leave** – wziąć urlop (macierzyński / ojcowski / wychowawczy)
tough deadlines – krótkie terminy
trade union – związek zawodowy
training opportunities – możliwość szkolenia
travel opportunities – możliwość podróżowania
wear a uniform – nosić mundur / ubranie służbowe
work outdoors / indoors – pracować na zewnątrz / w budynku
working hours – godziny pracy

DODATKOWE KORZYŚCI Z PRACY
FRINGE BENEFITS / PERKS

company car, mobile phone, house allowance,
medical insurance, paid holidays
pension schemes, subsidised meals

FINANSE
FINANCES

fee – honorarium
income – dochód
pay rise – podwyżka
pension – 1. emerytura 2. renta
reward / bonus – premia, nagroda
royalties – tantiemy
salary – miesięczne / roczne wynagrodzenie
unemployment benefit – zasiłek dla bezrobotnych
wage(s) – płaca (często za godzinę / tygodniowa)

NIE W PRACY
OUT OF WORK

be dismissed / fired / sacked – (pot.) być zwolnionym / wylanym z pracy
be on sick leave – być na zwolnieniu lekarskim
be unemployed – być bez pracy
day off – dzień wolny
job centre, employment service / agency – biuro pośrednictwa pracy
retirement – emerytura

JOBS

1 **Find in the Wordlist the jobs which match the places below.**

1 court
2 office
3 hospital
4 craftsman workshop
5 airport
6 hotel
7 supermarket

2 **Write definitions for the jobs below. Use the JOB DUTIES section of the Wordlist to help you.**

~~stockbroker~~ • forester • barrister • chimney sweep • beautician • florist • shop assistant

⇢ *A **stockbroker is** a professional individual who buys and sells stocks and other securities for clients through a stock exchange.*

3 **Find in the Wordlist the words which describe the jobs below.**

~~nurse~~ • miner • IT specialist • fruit picker • barrister • housewife • hypermarket cashier

⇢ ***nurse:** shift, state, permanent, full-time, secure, underpaid job, calling, vocation*

APPLYING FOR A JOB

4 **Find other verbs naming the stages of getting a job.**

⇢ *search for a job, offer a job, find out about a job, …*

5a **Find the words which describe an average job seeker.**

⇢ *discouraged by failure, perseverance, …*

5b **Describe a young job seeker in Poland. Use the words you have collected in 5a.**

PEOPLE AT WORK

6 **Find the antonyms to these words.**

1 apprentice _____
2 job interviewer _____
3 blue-collar workers _____
4 supervisor _____
5 employer _____

WORKING CONDITIONS

7 **Find more reasons.**

1 **Why do people take up a job?**
support a family, good working hours, perks, _____
2 **Why do people quit the job?**
job burnout, gender gaps, _____

FINANCE

8 **Put the words in the FINANCE section of the Wordlist into two categories.**

1 regular money
2 variable / one-time money

OUT OF WORK

9 **Match the words to make collocations.**

1 a day
2 be on
3 job
4 get

A fired
B off
C sick leave
D centre

1 B
2 C
3 D
4 A

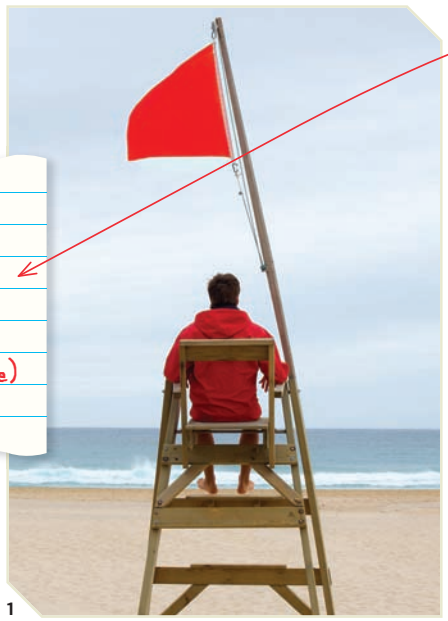
1 manager
2 applicant candidate
3 white-collar workers
4 subordinate
5 employee

229

P Part-time and summer jobs

Praca dorywcza

SPEAKING

1

2

1 *Pair work*. **Describe the pictures (Student A – Picture 1, Student B – Picture 2). Then do the tasks.**

1 List the advantages and disadvantages of doing each of the jobs in the pictures.
2 Discuss personal qualities and skills needed for each job.
3 Which of the two jobs would you choose to do in the summer? Why? Why would you reject the other one?

➡ **Strategie maturalne – Matura ustna**
Zadanie 3 · str. 13

LISTENING

2a **Match the words (1–8) to the words (A–H) to make collocations.**

1 hold	A job
2 underpaid	B a position
3 psychiatric	C cage
4 lion	D the big screen
5 job	E hospital
6 take	F experience
7 considerable	G a seat
8 hit	H interview

2b **Match the words / phrases (1–12) to their definitions (A–L). If necessary, consult a dictionary.**

1 a porter	A appear in the movies
2 underpaid job	B being well-known or recognised
3 hit the big screen	C the state of being a superstar
4 briefly	D reserved or shy
5 to take a seat	E employment not paid enough
6 mall	F to sit down
7 lion tamer	G a shopping centre
8 fame	H a lot of experience
9 superstardom	I for a short period of time
10 juggler	J person who moves things (e.g. luggage, people)
11 modest	K a person who shows unusual manual skills usually to entertain people (e.g. in a circus)
12 considerable experience	L someone who works with lions and teaches them different tricks (e.g. in a circus)

3 CD 1/17 **Listen to the recording and match the names of the celebrities (1–9) to the jobs they did early in their lives (A–I).**

1 Eva Mendez	A was a porter at a psychiatric hospital.
2 Madonna	B was a milkman.
3 Johnny Depp	C used to be a juggler.
4 Sean Connery	D sold hot dogs in a mall.
5 Patrick Dempsey	E sold pens.
6 Hugh Jackman	F was a clown at kids' parties.
7 Christopher Walken	G worked selling doughnuts.
8 Sylvester Stallone	H was a lion tamer.
9 Mick Jagger	I cleaned out lion cages at the zoo.

4 *Pair work*. **Answer the questions. Then discuss in class.**

1 Which of the jobs mentioned in the recording would you do as a part-time job or a summer job? Why? Which of them would you definitely not do? Why?
2 Apart from money, what else can a good job give you?
3 Would you sometimes consider choosing a lower-paid job rather than a better-paid job? What would be your reasons?

1 B (hold a position)
2 A (underpaid job)
3 E (psychiatric hospital)
4 C (lion cage)
5 H (job interview)
6 G (take a seat)
7 F (considerable experience)
8 D (hit the big screen)

230

1 J 5 F 9 C
2 E 6 G 10 K
3 A 7 L 11 D
4 I 8 B 12 H

1 D 4 B 7 H
2 G 5 C 8 I
3 E 6 F 9 A

5 CD 1/18 **Listen to the job interview. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which sentences (1–5) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	Sara has made an appointment for the interview.	X	
2	Sara heard about the job from someone.		X
3	Sara used to work 9–5 in her aunt's shop.		X
4	Sara cares about shop customers.	X	
5	The interviewer employs Sara right away.		X

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **The interviewer**
- A hasn't been waiting for Sara.
- B recognises who has come into his / her office.
- (C) guesses it is Sara who has come into the office.
- D needs Sara to tell him / her who she is.

2 **During the interview Sara admits**
- A she has been working in her aunt's shop for 3 years.
- (B) she no longer works in her aunt's shop.
- C she works in her aunt's shop part-time only.
- D she has little experience in trade.

3 **Sara seems to be a good candidate as she**
- A is young and talented.
- B knows her strengths and weaknesses.
- C is a helpful person.
- (D) is customer-oriented.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania typu Prawda / Fałsz · P **str. 15**
Zadania wielokrotnego wyboru · R **str. 20**

SPEAKING

6a **Think back to the interview with Sara. What job did she apply for? Why do you think so?**

6b *Pair work*. **You are going to look for a summer job abroad. You want to encourage your friend to join you. Discuss the following issues.**

Advantages of working abroad | Job preferences | Benefits of going abroad together | Reasons for looking for a job

Use the tips and act out the conversation.

Student A: Say to Student B that you're looking for a job abroad.
Student B: Ask about Student A's reasons for finding a job abroad.
Student A: Explain the benefits of working abroad.
Student B: Ask what kind of job Student A would like to find.
Student A: Mention two options and say what experience you have.
Student B: Make an alternative suggestion.
Student A: Reject the suggestion and give the reason(s). Ask Student B if he / she would like to join you.
Student B: Hesitate.
Student A: Give some arguments to encourage Student B.
Student B: Respond to Student A's invitation positively.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 1 · **str. 10**

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

Wróciłeś/aś z wakacji, podczas których wykonywałeś/aś pracę sezonową w Anglii. Podziel się w e-mailu swoimi wrażeniami z kolegą / koleżanką.

- Wyjaśnij, co Cię skłoniło do podjęcia pracy wakacyjnej.
- Opisz swoje zadania w ramach wykonywanej pracy.
- Wyjaśnij, co Ci się w niej nie podobało.
- Zachęć kolegę/koleżankę do podjęcia pracy wakacyjnej, wymieniając płynące z tego korzyści.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Jenny / David,
I'm sorry I haven't been writing for so long but I was very busy working for the first time in my life.

job interview • apply for • summer job • hold a position • basic salary • advantages • valuable experience • well-paid post • part-time job • encourage sb to do sth

That's all for now. I hope we'll meet soon.
Yours,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Jesteś rozczarowany/a sezonową pracą, którą podjąłeś/podjęłaś podczas wakacji. Napisz list z zażaleniem do firmy zatrudniającej studentów, w którym opiszesz powody swojego niezadowolenia oraz poradzisz, co należałoby zrobić, aby w przyszłości uniknąć niezadowolenia pracowników.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

underpaid position • rude employer • job interview • claim • consider doing sth • great opportunity • connected with • expect to earn • not to be provided with • uncomfortable accommodation

Pisanie

E-mail · P **str. 40,**
List z reklamacją lub zażaleniem · R **str. 46**

231

P Jobs and occupations

Zawody i związane z nimi czynności

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the pictures and read the quotation. Answer the questions.**

1 What do you think each person does in their job?
2 What skills do these people need to do their jobs well?
3 What positive and negative aspects of these jobs can you think of?

Guess the job!

1 water-slide tester
2 chocolate sampler

1

2

'I deal with emotions, spots, jokes, world issues, petty crimes, laughter, strange events, jealousy, bullying, family issues, pollution, celebrations, music, Justin Bieber, discipline, disgusting lunches, politics, A grades and F grades ... I'm a _____ and I love it!'

READING

2a **Match the words (1–6) to their definitions (A–F).**

1	pre-release	A	the place you are going to
2	contestant	B	you wear them on a rainy day
3	wellington boots	C	possible to do
4	doable	D	somebody who takes part in a competition
5	destination	E	the money you are paid by your employer on a monthly basis
6	salary	F	a product before it is on the screen / market

1 F
2 D
3 B
4 C
5 A
6 E

2b **Match the words in box A to the words in box B to make collocations. Complete the gaps (1–8).**

A

1 rent-free 2 job 3 command of 4 interpersonal 5 necessary 6 application 7 physical 8 work 9 make 10 offer 11 wear 12 working 13 face

B

A a living B English C skills D a job E responsibilities F challenges G abilities H outdoors / indoors J qualifications K a uniform L rules M accommodation N hours

1 I'm not too fit. Does this job require physical abilities?
2 From Monday to Thursday I have to wear a uniform, but on Fridays we can wear more comfortable clothes.
3 Suliko didn't get the job in the American company because she didn't have a sufficient command of English.
4 I really don't know how farmers can work outdoors in the heat or rain!
5 Your job responsibilities are very simple. You have to take orders from customers and serve them food.
6 I'm not sure she is the right candidate for this job. We need someone with excellent interpersonal skills and she is so reserved.
7 It's a fantastic job opportunity. The money isn't very much but the rent-free accommodation is a great advantage when you don't have your own house.
8 I'm a student so I would like to know what my working hours will be. I don't want to miss classes.

1 M (rent-free accommodation)
2 E (job responsibilities)
3 B (command of English)
4 C (interpersonal skills)
5 J (necessary qualifications)
6 L (application rules)
7 G (physical abilities)
8 H (work outdoors / indoors)
9 A (make a living)
10 D (offer a job)
11 K (wear a uniform)
12 N (working hours)
13 F (face challenges)

3 **Read the texts on the job forum. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

There are some very strange jobs which seem almost unreal. Yet there are some lucky ones who make their living doing such dream jobs. When you take a closer look at their job responsibilities, you'll find out all they have to do is smell, jump, walk along the beach ...

If you have an unusual occupation, join our forum and tell us about it. :)

A Jack
I'm a student and have a fair amount of free time. One day I was offered a job by a farmer. I have to wear a uniform: a bright jacket and wellington boots. I sit in an armchair in the middle of the field all day long. In my working hours I can read books, and play my favourite ukulele or harmonica. I have to make sure no birds land in the field. I earn 400 dollars a week so I'm quite happy with that. The only drawback is the changeable weather.

B Tom
I don't need to wear a suit and a tie to work. Actually, swimming trunks will do. There is also a lot of travelling involved in my job. I have to visit a number of holiday destinations and resorts around the world. I have to measure the height, the speed of going down and the amount of water. I also need to examine how you land in the pool. And it is all for the safety of children and adults who want to have fun in a water park.

C Jason
I once had a great job. I had to face some interesting challenges. You know, when a show is live, contestants have to perform certain tasks dealing with a lot of stress and the pressure of time. What's more, everybody wants to win. With us it is totally different. Before the camera goes on, we have to try out all the recipes and perform the tasks to make sure they are doable within the time limit. No pressure, no competition, just fun.

D Brian
My job involves mainly jumping. It's not senseless jumping, though. I have to make sure every item is bouncy enough. Without my guarantee the product will not go to the shops. I check on average three items a day.

E Jessica
I know my job is a very sweet one. Before the product lands in the customer's basket, we need to make sure it is of the highest quality. Every day I get some samples from the production line to examine. I check if they meet the taste standards, looks, consistency and flavour we require. I also examine the taste and quality of fruit, nuts and other ingredients.

F **Mike**
In my dream job, which I did for 6 months, basically I had to maintain the island. This involved staying outdoors testing sports equipment and all the facilities and reporting back to an international audience what the Great Barrier Reef has to offer. The advantages were rent-free luxury accommodation, a fairly good salary and guaranteed publicity. Apart from a good command of English, excellent interpersonal skills were the only qualifications needed. It was a great adventure!

P

TASK A **Match the jobs (1–7) to the people (A–F) who do them. There is one extra job.**

1 Pre-release reality show contestant	A Jack
2 Chocolate sampler	B Tom
3 Mattress tester	C Jason
4 Game tester	D Brian
5 Water-slide tester	E Jessica
6 Live scarecrow	F Mike
7 A caretaker	

R

TASK B **Match the forum participants to the sentences (1–7). Two sentences match one participant.**

In which text does the job forum participant

1 need to use their senses at work? E
2 work in many places? B
3 work outdoors? A
4 not have to pay for a place to stay? F
5 mention that no stress is involved in the job? C
6 imply the job makes sense and is important? D
7 mention their popularity because of the job they are doing? F

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

SPEAKING

4 *Pair work*. **Think back to the texts you have read. Choose one of the jobs and discuss its advantages and disadvantages. As a class, share your ideas.**

5 *Pair work*. **Look at the picture. Describe it and answer the questions.**

1 What do you think has happened between the manager and the employee? Why?
2 What should / shouldn't people do or say in such situations, in your opinion?
3 Describe a situation when you, somebody you know or characters in a book or film, had an unpleasant situation at school / at work.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

6 *Pair work*. **Answer the questions. Then discuss in class.**

1 How would you prepare for an interview or any meeting with your boss? List the most important things.
2 What should / shouldn't you do to keep a balance between your private life and work? Why?
3 What's the best age to retire? Why do you think so?

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Podczas weekendów pracujesz dorywczo, aby zdobyć środki na realizację swoich planów. Napisz list do kolegi / koleżanki, w którym opiszesz nietypową pracę, jaką ostatnio wykonywałeś/aś.

- Wyjaśnij, dlaczego zdecydowałeś/aś się na pracę w weekendy.
- Opisz nietypowe zadanie, jakiego się podjąłeś / podjęłaś w minioną niedzielę.
- Wyraź swoje zadowolenie z korzyści, jakie wynikają dla Ciebie z podjęcia tej pracy.
- Zaproponuj koledze / koleżance pomoc w znalezieniu podobnej pracy.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hello Patricia / Julian,
I'm writing to tell you that I've found a job.

burst into laughter • wear a strange uniform • working hours • tester • face a challenge • doable • require extra skills • perform a task • totally different

That's all for now. I hope to hear from you soon.
Love,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

W dzisiejszych czasach wielu studentów decyduje się na podjęcie pracy, aby pokryć koszty nauki poza miejscem zamieszkania. Napisz rozprawkę przedstawiającą plusy i minusy łączenia nauki z pracą.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

short contract • make a living • job responsibilities • physical abilities • negative aspects • involve stress • necessary qualifications • be offered a job • handle a difficult situation

Pisanie
List prywatny · P str. 40, Rozprawka · R str. 70

1 C
2 E
3 D
4 – extra job (game tester)
5 B
6 A
7 F

233

R Working and employment conditions Warunki pracy i zatrudnienia

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the pictures and talk to your partner.**

1 Choose one of the places and make a list of different jobs people do there.
2 Is there a job in the pictures you would be good at? Why?
3 Which place, in your opinion, would be the best / the worst to work? Why? Write down your arguments.

2 **Explain the differences in meaning between the words and expressions in the following groups.**

A employee, employer, unemployed
B a temporary job, a permanent job, a part-time job
C salary, wages, income, pension
D a skilled worker, an unskilled worker, an apprentice
E to be retired, to be dismissed, to be made redundant, to be sacked / fired, to retire

LISTENING

3a **Label the pictures with the words in the box.**

utensils • wok and spatula • chopsticks • stuffed reindeer

1 stuffed reindeer
2 utensils
3 chopsticks
4 wok and spatula

3b **Complete the collocations with the words from the box.**

retail • sales • low • medical • curatorial • museum • permanent • arctic

1 permanent exhibition
2 retail sales
3 museum service
4 medical benefits
5 low pay
6 sales goals
7 curatorial assistant
8 arctic fish

3c **Choose the correct option.**

1 I'm not sure if my new job will *sell* / *pay* my bills.
2 I couldn't believe that with such *little* / *lack of* preparation the conference actually turned out to be a success.
3 She *sealed* / *locked* the last box up with some tape and put it on a *place* / *pallet* ready for transport.
4 I was going to make some cake but I somehow can't find my *receipt* / *recipe* book.
5 Under what *circumstances* / *circulation* will you accept our offer, sir?

4 CD 1/19 **Listen to the four speakers talking about their jobs. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the headings (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra heading.**

Speaker 1 D
Speaker 2 C
Speaker 3 E
Speaker 4 A

A WHEN YOU ENJOY YOUR WORK
B NOT APPRECIATED AT WORK
C WHAT A BORE!
D A BIG NUISANCE
E FIRST IMPRESSION MISLEADING

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **Speaker 1**
A does not see anything positive about his job.
B hopes the reader finds a better job than retail sales.
C appreciates contact with people in the job.
D is envious that he / she is not a manager.

2 **Speaker 2 admits (that)**
A after having packed 1000 wok sets he / she resigned.
B his / her job was exciting and he / she enjoyed the routine.
C knowing some people who bought the sets.
D he / she started playing practical jokes to avoid boredom.

3 **Speaker 3**
A wants to give an impression that his / her job is boring.
B brags about his / her contacts with Santa Claus.
C convinces us that his / her job isn't as dull as it seems.
D recommends his / her job as it involves a lot of travelling.

4 **Speaker 4 is convinced that if you like your job**
A you don't have to work on Mondays.
B you are always tired.
C you are never disappointed.
D you don't feel it is a nuisance.

5 **Which statement about the speakers is <u>not</u> true?**
A Speaker 1 is disenchanted with his / her experience in retail sales.
B Speaker 2 was bored with his / her job.
C Speaker 3 can see the good sides of his / her work.
D Speaker 4 is completely satisfied with his / her job.

⇒ Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**
Zadania wielokrotnego wyboru · R **str. 20**

234

SPEAKING

5 *Pair work*. **Think back to the recording and answer the questions.**

1 What skills and qualifications are required for each job?
2 Choose two of the four jobs you've heard about. What can you say about the responsibilities of these employees and about the working conditions of these two selected jobs?
3 What are the differences in perception of the careers in the recording?

6a **If you were to choose your own career path, which of the criteria below would be important for you? Add your own ideas.**

money • being useful to society • long holidays • good atmosphere at work • travel opportunities • meeting new people • flexible working hours • chances for quick promotion • a friendly boss • comfortable working environment • learning new things and developing more skills • a sense of being part of a team

6b **Use the criteria in 6a to create a questionnaire with 10 criteria to consider when defining your career path. Do a survey among your classmates.**

6c **Based on the answers, prepare a list of '5 top job criteria'.**

6d **Report back to the class. As a class, prepare a poster showing the job criteria valued in your class. Discuss the reasons why these 5 job criteria are important for you and why you rejected the other five.**

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

P R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

7 **Complete the gaps (1–10) with the correct option A, B, C or D.**

PHIL IS 'BOUNCED.'

Saturday, as is usual in such establishments, was pay-day at the store of Phil's employers. The week's **1** B were put up in small envelopes and handed to the various clerks.
When Phil went up to the cashier to get his money, he put it quietly into his vest-pocket.
Daniel Dickson, the cashier, observing this, said: 'Brent, you **2** A open your envelope.' Rather surprised, Phil nevertheless did as requested.
In the envelope, besides the five-dollar bill, he found a small slip of paper, on which were written these ominous words: 'Your services **3** D after this week.' [...]
Phil turned pale, for to him, embarrassed as he was, the loss of his place was a very serious matter.
'What does this mean, Mr Dickson?' he asked quickly.
'I can't inform you,' answered the cashier, smiling unpleasantly. [...]
'Who handed you this paper?' asked Phil.
'The boss.'
'Mr Pitkin?'
'Of course.'
Mr Pitkin was still in his little office, and Phil made his way directly to him.
'May I speak to you, sir?' [he asked Mr Pitkin.]
'Be quick about it then, for I am in a hurry,' answered Pitkin, in a very **4** C tone.
'Why am I discharged, sir?'
'I can't go into details. We don't need you any longer.'
'Are you not satisfied with me?'
'No!' said Pitkin brusquely.
'In what respect **5** A to satisfy you, sir?'
'Don't put on any airs, boy!' returned Pitkin. 'We don't want you, that's all.'
'You **6** B me a little notice,' said Phil indignantly.
'We made no stipulation of that kind, I believe.'
'It would only be fair, sir.'
'No impertinence, young man! I won't stand it! I don't need any instructions as to the manner of conducting my business.'
Phil **7** A this time perceived that his discharge was decided upon without any reference to the way in which he had performed his duties. [...]
'I see, sir, that you have no regard for justice, and will leave you,' he said.
'You'd better, and without delay!' said Pitkin.
Phil emerged upon the street with a sinking heart. His available funds consisted only of the money he had just received and seventy-five cents in change, and what he was to do he did not know. [...]
When he entered the house he met Mrs Forbush in the hall. She at once noticed that something was wrong.
'Have you had any bad luck, Philip?' she asked.
'Yes,' answered Phil. 'I have lost my situation.'
'Indeed!' exclaimed the landlady, with quick sympathy. 'Have you had any difficulty with your **8** C ?'
'Not that I am aware of.'
'Did he give you any reason for your discharge?'
'No. I asked him for an explanation, but he merely said I was not wanted any longer.'
'Isn't there any chance of **9** B ?'
'I am sure there is not.'
'Don't be **10** C , Philip. A smart boy like you won't be long out of a place. Meanwhile you are welcome to stay here as long as I have a roof to cover me.'
'Thank you, Mrs Forbush,' said Phil warmly, 'you are a true friend.'

Based on: *The Errand Boy* by Horatio Alger.

1	A salary (B) wages	C pay D pension
2	(A) had better B would rather	C would like D had to
3	A will be wanted B will not require	C will be required (D) will not be required
4	A nice B gentle	(C) forbidding D friendly
5	(A) have I failed B I have failed	C I did not D haven't I
6	A might give (B) might have given	C needn't give D didn't have to give
7	(A) by B at	C till D in
8	A employee B cashier	(C) employer D landlord
9	A him to take you back (B) his taking you back	C taking you back D take you back
10	A encouraged B disappointed	(C) discouraged D afraid

235

R The job market

Rynek pracy

SPEAKING

1

Stockbroker – one of the most popular jobs back in the 1980s. The 1987 movie *Wall Street* starred Michael Douglas and Charlie Sheen.

2

Watchmaker – a rare and quickly disappearing profession.

3

Market Research Analyst and Marketing Specialist – two extremely quickly developing professions.

1 *Pair work*. **Look at the pictures and discuss the questions.**

1 What were the most common / popular jobs 30 years ago?
2 Which professions are disappearing or have already disappeared?
3 Which jobs / What skills are most popular nowadays?

READING

2a **Match the phrases in box A to their synonyms in box B.**

A

1 search for a job 2 achieve 3 obstacles 4 position 5 highlight 6 significance 7 an attempt 8 to give up

B

A look for a job B job C emphasise D difficulties E to quit F a try G importance H gain

1 A (search for a job = look for a job)
2 H (achieve = gain)
3 D (obstacles = difficulties)
4 B (position = job)
5 C (highlight = emphasise)
6 G (significance = importance)
7 F (an attempt = a try)
8 E (to give up = to quit)

2b **Complete the gaps. Use the words in the box to make collocations.**

insight • reduced • desperately • a resume • unsuccessful • face • networking • numerous • stepping • accomplishments

1 reduced income
2 drop off a resume
3 unsuccessful attempts
4 get an insight into
5 face challenges
6 stepping stone
7 do networking
8 numerous copies
9 highlight accomplishments
10 search desperately

2c **Match the words (1–8) to their definitions (A–H).**

1 job seeker
2 persistently
3 step out
4 comfort zone
5 intern
6 condemned
7 quit
8 come to terms with

A a person who has a temporary job to get experience
B go beyond
C a person who looks for a job
D accept
E doomed
F area / field where you feel safe
G not giving up
H give up

1 C 5 A
2 G 6 E
3 B 7 H
4 F 8 D

3 **Read the text on the blog and the three comments that follow. Answer the questions.**

1 What is the biggest challenge for young people nowadays?
2 Where is it the most difficult to find a job?
3 What types of jobs does the blog refer to?
4 What attitude do Bruno, Farah and Bahruz have towards the process of job-seeking?

DON'T FORGET YOUR DREAMS

Although millions of young people globally are searching desperately for a job, high youth unemployment continues to be one of the biggest problems confronting societies around the world. A whole generation of young people is condemned to living on a much reduced income. Therefore, it is of little significance which part of the world you come from as you have to face the same challenges in the job market.

What are the challenges and how to overcome the difficulties? Here are some real stories. They all begin with the same pattern – a university graduate sending out numerous copies of applications, dropping off resumes at offices all over the town and doing a lot of networking, only to end up with nothing at all. However, many choose not to give up – and succeed.

A **Bruno from Senegal**

I was interviewed for around 10 of the many positions I had applied for. My priority was finding a good job while caring for my daughter. For me it became an issue of survival. There were also lots of obstacles I had to face. My home country was going through a civil war and so I was being interviewed over Skype while there were bomb blasts going off in the background.

My advice is: don't just look for paid roles – work as a volunteer or intern to get an insight into a professional environment. Structure your CV so that it highlights your accomplishments and talents. Do not get discouraged by failure and keep trying. Learn from your unsuccessful attempts.

236

B Farah, Malaysia
After graduating, I hoped to enter the field of foreign affairs and diplomacy but then realised that I had no idea about how to get into that line of work. So I started my first job in an investment bank. I still hope to get my dream job but I have come to terms with the fact that not everybody gets that at once. What I'm doing now is I'm trying to meet people who work in my favourite area, friends of friends usually. I'm learning more about the requirements and planning further education to get all the necessary qualifications. My advice is: sometimes you just need to settle for something else, but never forget your dream. The job you settled for could be the stepping stone to achieving your dream job. That hope is what forces me to wake up each morning to go to work.

C Bahruz, Azerbaijan
I had gone through several exams and interviews and spent months doing menial jobs before I finally got my first full-time job. I believe achievements don't come with strength but with perseverance. The traits which most successful people have in common are perseverance, persistence and determination. Persistence is the key – be determined, be thorough. Apply for positions you may not be directly interested in. As a young job seeker you are full of potential, don't let yourself be discouraged! You need to persistently improve, accept new challenges and take risks until you discover just how much you can really achieve. I would say: seize every chance coming to you and step out of your comfort zones. And never quit.

Based on information from www.bbc.co.uk

4 **Read the text again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **Bruno**
- A was fighting in a civil war while he was looking for a job.
- (B) needed to get a job as it was a matter of life or death for him.
- C got a job he really liked.

2 **Farah**
- A didn't know what career path to take.
- (B) implies that finding a dream job requires a long-term strategy.
- C is happy with her present job.

3 **Bahruz**
- (A) says not giving up is the key to success.
- B discourages young people from working on their personal development.
- C admits doing menial jobs is a waste of time.

R

TASK B **Match the sentences (1–4) to the texts (A–C). Two sentences refer to one blog comment.**

This blog contributor:

1 has not given up on the dream job. B
2 thinks voluntary work may be as useful as a paid job. A
3 encourages job seekers to be optimistic and open to new challenges. C
4 applied for more jobs than he / she was interviewed for. A

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P str. 20
Zadania na dobieranie · R str. 18

SPEAKING

5 ***Pair work*. Act out the conversation. Then swap roles.**

Student A: You are talking to your Welsh friend (Student B) who has just got a job in a branch of a British company in Poland. You want to find out how he / she found the job. Discuss:

- Requirements he / she had to meet
- Previous work experience
- Responsibilities and working conditions in the new post
- Expectations and further career plans

Student B: You are Student A's Welsh friend. Answer his / her questions. Use your own ideas.

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Postanowiłeś/aś wyjaśnić czytelnikom swojego bloga, w jaki sposób zachowywać się podczas rozmowy o pracę.

- Opisz emocje, które mogą nam towarzyszyć przed i w trakcie rozmowy.
- Zrelacjonuj krótko swoją rozmowę kwalifikacyjną.
- Wyjaśnij, czego nie należy mówić podczas tej rozmowy.
- Udziel wskazówek dotyczących odpowiedniego ubioru.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: Heading for a job interview?
Entry: Hi everyone! I've just had my job interview and I want to give you some hints!

job seekers • dream job • of great importance • dress code • face a challenge • previous experience • meet requirements • prepare a job interview

I hope my hints will be helpful!

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Praca w korporacji z dala od rodziny stanowi duże wyzwanie dla pracownika. Napisz rozprawkę, w której przedstawisz dobre i złe strony podejmowania takiej pracy.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

encounter obstacles • remarkable persistence • job opportunity • come to terms with • be determined to do sth • seize a chance • job market • working conditions • indispensable contact with sb

Pisanie
Blog · P str. 38, Rozprawka · R str. 70

Revision — Powtórzenie

1 Cross out the odd-one-out and name the group.

1 private school – boarding school – ~~state school~~ – public school (BrE)
Group: tuition fee schools

2 ~~teaching staff~~ – changing room – gym – sports field
Group: sports facilities

3 register – ~~school council~~ – timetable – school rules
Group: school documentation

4 give homework – examine – check tests – ~~sit an exam~~
Group: teacher's duties

5 classmate – schoolmate – crammer – ~~tutor~~
Group: pupils

6 summer job – seasonal job – ~~permanent job~~ – odd job
Group: temporary jobs

7 fee – pay-rise – bonus – ~~pension~~
Group: one-time money

8 manager – boss – ~~subordinate~~ – employer
Group: management

9 ~~vocation~~ – unemployment – retirement – maternity leave
Group: out of work

10 rector – dean – ~~undergraduate~~ – lecturer
Group: academics

2 What would you say in the following situations? Think of as many ways as you can.

Poproś, aby ktoś wyświadczył Ci przysługę.
Could you do me a favour?

SZKOŁA

1 Udziel rady koledze / koleżance, w jaki sposób napisać pracę semestralną.
2 Opisz swoje preferencje dotyczące zajęć pozalekcyjnych oraz sposobu uczenia się do egzaminów.
3 Zachęć kolegę / koleżankę do złożenia podania o przyjęcie do Twojej szkoły.
4 Opisz swoje osiągnięcia związane ze szkołą i zajęciami pozaszkolnymi.
5 Skomentuj fakt, iż Twój kolega / Twoja koleżanka nie zdał/a ważnego egzaminu / odniósł / odniosła sukces na egzaminie.
6 Wyraź swoje emocje związane z dostaniem się na wymarzony kierunek studiów.
7 Wyjaśnij, jakie są zalety kursów językowych organizowanych za granicą / korepetycji.

PRACA

1 Zaproponuj komuś zamianę godzin pracy / pracę w godzinach nadliczbowych / pracę w określonych lub ruchomych godzinach pracy / pracę na pół etatu.
2 Opisz swoje pierwsze doświadczenie związane z podjęciem pracy sezonowej.
3 Poradź koledze / koleżance, co powinien / powinna zrobić, aby dostać pracę sezonową, oraz wyjaśnij, jaka praca jest najlepsza dla studenta.
4 Udziel koledze / koleżance rady, jak powinien / powinna zachowywać się oraz co powiedzieć podczas rozmowy kwalifikacyjnej.
5 Przedstaw wady i zalety pracy w dużej korporacji / własnej firmie.
6 Odrzuć proponowane Ci warunki pracy, podając uzasadnienie.
7 Wyjaśnij koledze / koleżance, co powinien / powinna zrobić, aby znaleźć pracę za granicą.

3 Choose the best option: A, B or C. Then think of another response which would work in this context.

1 **Have you heard that Susan lost her job last week?**
(A) Oh dear! How did it happen?
B Sure. Go ahead.
C No. I didn't.

2 **What do you think about wearing a school uniform?**
A Not very well.
(B) I don't mind.
C Let's forget about it.

3 **Would you mind telling Kate to submit her essay before Saturday?**
A I haven't decided yet.
B Yes, of course. Here you are.
(C) No problem.

4 **It's not true that the unemployed are too lazy to look for a job.**
A Good idea!
(B) I totally agree.
C There's nothing we can do about it.

5 **If I were you, I would discuss the problem with the boss.**
A I'm sorry to hear that.
(B) I know I should.
C I'm afraid he can't manage.

6 **I'm having a hard time keeping up with the work at school at the moment. Can you give me some advice?**
(A) Have you thought about having some extra lessons?
B You could try talking to them.
C I simply can't agree to this.

4 A lot of young people want to work while studying. Discuss potential jobs they can do, showing the advantages and disadvantages of such choices. Use the expressions from the box

~~baby-sitter~~, shop assistant, tutor, cleaner, waiter, …

shift work • physical work • mental work • tips • command of foreign languages welcome • well- / badly-paid • no work experience / qualifications needed • interpersonal skills needed • patience • nine-to-five job • flexitime job

baby sitter

Advantages: working in the evening, flexitime job…
Disadvantages: irregular, responsible

5 Choose an extra job for yourself and write a short text about it. Use the linking words: *however*, *although*, *besides*, *what is more*, etc.

shop assistant
Advantages: shift work
Disadvantages: interpersonal skills needed, patience
tutor
Advantages: flexitime job, mental work
Disadvantages: patience, interpersonal skills needed, qualifications needed

cleaner
Advantages: no work experience, well-paid, nine-to-five job
Disadvantages: physical work
waiter
Advantages : tips, well-paid
Disadvantages: command of foreign languages welcome

238

ZESTAW 3

TEMATY: SZKOŁA – PRACA

Zadanie 1

Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.

Nauczyciel języka angielskiego zapowiedział sprawdzian na następny poniedziałek. Jako przewodniczący/a klasy chcesz przekonać nauczyciela, aby przełożył sprawdzian na inny termin.

Poniżej są podane 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

- Propozycja innego terminu sprawdzianu
- Powody prośby o przełożenie sprawdzianu
- Korzyści wynikające z przełożenia terminu sprawdzianu
- Obietnica aktywnego uczestnictwa w zajęciach lekcyjnych

Rozmowę rozpoczyna zdający.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Słuchaj uważnie egzaminującego, aby właściwie zareagować na jego wypowiedzi. Możesz poprosić o powtórzenie. Wystrzegaj się odpowiedzi: „Nie wiem", „Nie rozumiem".

Zadanie 2

Opisz ilustrację.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Opisując osoby przedstawione na zdjęciu, możesz również wspomnieć o emocjach, które da się wyczytać z wyrazu ich twarzy, czasem z gestykulacji.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 What time of the day is it? Why do you think so?
2 Have you ever worked to earn your pocket money? Why? / Why not?
3 Tell me about a situation when somebody you know had to go to work instead of having summer holidays.

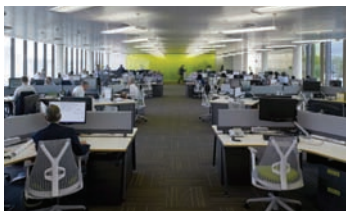
Zadanie 3

Przeczytaj treść zadania.

Próbujesz wyobrazić sobie swoje przyszłe miejsce pracy. Rozpatrujesz trzy możliwości przedstawione na zdjęciach.

Popatrz na Zdjęcie 1, Zdjęcie 2 i Zdjęcie 3.

Zdjęcie 1

Zdjęcie 2

Zdjęcie 3

Wybierz opcję, która będzie, Twoim zdaniem, najbardziej odpowiednia, i uzasadnij swój wybór.

Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz pozostałe opcje.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Dokonując wyboru zdjęcia, pomyśl, jakie są między nimi różnice w prezentacji tego samego zagadnienia

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 Is pursuing one's dream career unrealistic in the Polish job market? Why? / Why not?
2 Which are the most sought-after jobs by Polish university graduates? Why?
3 Which is more beneficial for a worker: working for the same company all their life or changing their place of work? Why?
4 What are the disadvantages of working from home?

Moduł 7 Życie rodzinne i towarzyskie

Wordlist — Słownictwo

OKRESY ŻYCIA / PERIODS OF LIFE

adulthood – dorosłość
adult / grown-up – dorosły
be born – urodzić się
be / get pregnant – być w ciąży / zajść w ciążę
be / get married – być po ślubie / pobrać się
be of age – być pełnoletnim
birth of a child – narodziny dziecka
bride – panna młoda
(bride)groom – pan młody
dad-to-be – przyszły ojciec
divorcee – rozwodnik / rozwódka
expectant mother – przyszła matka
fiancée / fiancé – narzeczona/y
get engaged – zaręczyć się
give birth – urodzić
maturity – dojrzałość
middle-aged – w średnim wieku
old age – starość
oldie – staruszek/ka
pensioner – emeryt/ka
retirement – emerytura
toddler – dziecko uczące się chodzić
widow / widower – wdowa / wdowiec
wife-to-be – przyszła żona

CZŁONKOWIE RODZINY / FAMILY MEMBERS

ancestor – przodek
brother / daughter / parents in-law – szwagier, synowa, teściowie
cohabiting parents – rodzice żyjący w związku nieformalnym
descendant – potomek
(god)**father** – ojciec (chrzestny)
(nuclear / extended) **family** – rodzina (dwu / wielopokoleniowa)
(great) **grandfather** – (pra) dziadek
half- brother – brat przyrodni
(ex-)**husband** – (były) mąż
nephew – bratanek, siostrzeniec
niece – bratanica, siostrzenica
offspring – potomstwo
relative / relation – krewny/a
siblings – rodzeństwo
spouse – małżonek/małżonka
step (son / father / mother) – pasierb / ojczym / macocha
triplets – trojaczki
twins – bliźnięta

PRZYJACIELE / FRIENDS

acquaintance – znajomy/a
buddy / pal – kumpel
classmate – kolega / koleżanka z klasy
date – 1. spotykać się 2. randka
fall in love with – zakochać się w
get on well with sb – być z kimś w dobrych stosunkach
go out with sb – spotykać / umawiać się z kimś
lend a hand – pomagać
make friends with sb – zaprzyjaźnić się z kimś
make up with sb – pogodzić się z kimś
pen friend / pen pal /e-pal – osoba, z którą utrzymuje się znajomość korespondencyjną / mailową
put one's feelings aside – odłożyć uczucia na bok
relationship – związek
share interests – mieć wspólne zainteresowania
sort out a disagreement – wyjaśnić nieporozumienie

CZAS WOLNY / LEISURE / FREE TIME

be fond of / keen on – lubić coś (być pasjonatem czegoś)
be mad / crazy about – szaleć na jakimś punkcie
enrich social life – wzbogacać życie towarzyskie
hang out with sb – spotykać się / przebywać z
online social networking – życie towarzyskie w sieci
participate / take part in – brać udział w
play cards / chess / board games – grać w karty / szachy / gry planszowe
practise with one's band – mieć próby z zespołem
quad racing – wyścigi quadów
sing (in a choir) – śpiewać (w chórze)
socialise – udzielać się towarzysko
take up (a new hobby) – zacząć zajmować się (nowym hobby)
volunteering – wolontariat
willingly – chętnie
(pottery) **workshops** – warsztaty (garncarskie)

WIRTUALNE ZNAJOMOŚCI / VIRTUAL COMMUNICATION

account / profile – konto / profil
alias – pseudonim
approved by a moderator – zaakceptowany przez moderatora
automatic notifications – automatyczne powiadomienia
censorship – cenzura
chat – 1. rozmawiać na czacie 2. czat
check for updates – sprawdzać, czy są aktualizacje
content community – grupa tematyczna
create / share / modify content – tworzyć / udostępniać / zmieniać (różne) treści
create collaboratively – tworzyć wspólnie
download / upload – ściągać / wgrać
edit a page – edytować stronę
(blog) **entry** – wpis (na blogu)
fake identity – fałszywa tożsamość
Internet meme – mem internetowy (porcja informacji, np. grafika lub film przesyłane i udostępniane w sieci)
leave / post a comment – zostawić / umieścić komentarz
log in / log out – zalogować się / wylogować się
message board – tablica (np. na Facebooku)
online diary – pamiętnik online
podcast – forma internetowej publikacji dźwiękowej lub filmowej (w odcinkach)
privacy settings – ustawienia prywatności
register – zarejestrować się
(un)**subscribe** – (odwołać) utworzyć subskrypcję
text – pisać / wysyłać SMS-y
user-generated content – treści stworzone przez użytkownika
thread – wątek
troll – 1. umieszczać złośliwe / prowokacyjne komentarze w internecie 2. osoba umieszczająca takie komentarze

MMO – massive multiplayer online
NPC – non-player character
RPG – role-playing game
LFG / SP – looking for group
PvP – player versus player
PvE – player versus environment
GM – guild master / game master
TS – team speak

ŻYCIE CODZIENNE / EVERYDAY LIFE

adjust – dostosować (się)
be a role model – być autorytetem
chores – obowiązki domowe
collective work – wspólna praca
come to terms with – dojść do ładu z czymś
deal with / handle / manage – radzić sobie
decrease / decline – zmniejszać się, spadać
do one's best – robić co tylko w czyjejś mocy
(bad) **habits** – (złe) nawyki
increase / rise – zwiększać się, rosnąć
overburden – obciążyć (się) nadmiernie
praise – chwalić
responsibility – odpowiedzialność
share / split household tasks – dzielić się obowiązkami domowymi
take turns – robić coś na zmianę
treat equally – traktować równo

KONFLIKTY I PROBLEMY / CONFLICTS AND PROBLEMS

argue / quarrel with sb – kłócić się z kimś
bad behaviour – złe zachowanie
break / split up with sb – zerwać / rozstać się z kimś
clear / express one's doubts – rozwiać / wyrazić wątpliwości
defend sb (against) – bronić kogoś (przed)
deny – zaprzeczać
exaggerate – przesadzać

WHO AM I FOR MY
mum's sister / brother? niece / nephew
aunt's / uncle's child? cousin
future wife's / husband's parents? daughter-in-law / son-in-law
sister's / brother's child? aunt / uncle
child's spouse? mother-in-law / father-in-law
parent's new spouse's son? half sister / half brother
next generations? ancestor
previous generations? descendant

240

fall out with sb – kłócić się z kimś
family breakdown – rozpad rodziny
favour sb – faworyzować kogoś
file for divorce – wystąpić o rozwód
generation gap – konflikt pokoleń
interrupt – przerywać
live apart (from each other) – żyć osobno
moderation – umiarkowanie
overprotectiveness – nadopiekuńczość
persuade / convince – przekonać
put career before a family – przedkładać życie zawodowe nad rodzinę
reach a compromise – dojść do porozumienia
separated – w separacji
separation – separacja
single parenthood – samotne wychowywanie dzieci
(sibling) **rivalry** – rywalizacja (między rodzeństwem)
take advantage of – wykorzystać
take sides – wziąć czyjąś stronę
truancy – wagary
verbal abuse – przemoc słowna

UROCZYSTOŚCI / ŚWIĘTA
CELEBRATIONS

All Saints' Day – uroczystość Wszystkich Świętych
anniversary – rocznica
baby shower – przyjęcie z okazji zbliżających się narodzin dziecka
birth of a child – narodziny dziecka
burial – pochówek
ceremony – ceremonia
christening / baptism – chrzest
Christmas Eve – Wigilia
Easter – Wielkanoc
(the) **Epiphany** – Święto Trzech Króli
family gathering – spotkanie rodzinne
Fat Thursday – Tłusty Czwartek
funeral – pogrzeb
hen party – wieczór panieński
honeymoon – miesiąc miodowy
house-warming party – parapetówka
Independence Day – Święto Niepodległości
Lent – Wielki Post
public holiday – święto państwowe
red letter day – szczególny / pamiętny dzień
religious festival – święto religijne
Shrove Tuesday / Pancake Day (BrE) / **Mardi Gras** (AmE) – ostatki
stag night – wieczór kawalerski
Thanksgiving – Święto Dziękczynienia
wedding – ślub
wedding reception – wesele

SPOSOBY ŚWIĘTOWANIA
CELEBRATING

blessed food eaten for Easter Sunday breakfast – święconka
blow (a candle) **out** – zdmuchnąć (świeczkę)
bonfire – ognisko
celebrate with (a cake) – uczcić (tortem)
ceremonious / solemn – uroczysty
church service – nabożeństwo
commemorate – upamiętnić
Easter Monday custom of dousing (young women) **with water** – śmigus-dyngus
eat matzah – spożywać macę
exchange Easter eggs (with sb) – dzielić się (z kimś) wielkanocnym jajkiem
fancy dress party – bal przebierańców
fast – 1. pościć 2. post
give sb one's best wishes – składać komuś życzenia
hang a wreath / garland – powiesić wieniec / girlandę
honour – uhonorować
in tribute to – w hołdzie
last – trwać
light a candle / a grave candle – zapalić świecę / znicz nagrobny
make a speech – wygłosić mowę
meditate – medytować
menorah – menora, ozdobny świecznik używany przez wyznawców judaizmu
organise a barbecue – urządzać grill
paint eggs – malować pisanki
parade – parada
pray / say a prayer – modlić się
put on a costume / a mask – założyć kostium / maskę
put up decorations – udekorować
remember the deceased – wspominać zmarłych
reminder – pamiątka
sacrifice – 1. ofiarować 2. ofiara
share a wafer – łamać się opłatkiem
special card – laurka
symbolise – symbolizować, oznaczać
throw / have a (farewell) **party** – urządzić przyjęcie (pożegnalne)

PERIODS OF LIFE

1 **Complete the table. Use the Wordlist.**

WHEN YOU	MALE	FEMALE	BOTH
start walking			toddler
are 13			teenager
are 18			adult, grown-up
start dating sb	boyfriend	girlfriend	
are engaged	fiancé	fiancée	
are getting married	groom	bride	
are married	husband	wife	
expect a child	dad-to-be	expectant mother	
are 60			elderly couple, oldie
retire			pensioner

FAMILY MEMBERS

2 **Who am I for my:**

mum's sister / brother?
aunt's / uncle's child?
future wife's / husband's parents?
sister's / brother's child?
child's spouse?
parent's new spouse's son?
next generations?
previous generations?

3 **Form nouns by adding a suitable ending: *-hood*, *-ity*, *-age*, *-y*, *-dom*, or *-ship*.**

mature • adult • marry • responsible • sincere • bore • wise • jealous • free • mother • sister • parent • friend • relation

FRIENDS, FREE TIME, EVERYDAY LIFE, CONFLICTS

4 **Order the words reflecting relationships between people from neutral to best friends.**

5 **Find in the Wordlist the synonyms of these phrases.**

1 have different opinions and express them aloud argue, quarrel
2 be friends again make up with sb, sort out a disagreement
3 be in a good relationship with sb get on well with sb
4 date sb go out with sb
5 spend time together hang out with sb
6 be interested in sth very much be fond of, be keen on, be mad / crazy about sth
7 end the relationship break / split up with sb

6 **List down examples of family problems. Match them with the solutions below.**

1 start a family therapy
2 spend more time together
3 find a common hobby
4 praise
5 reach a compromise
6 treat equally
7 sort out a disagreement
8 adjust

VIRTUAL COMMUNICATION

7 **In virtual communication what can you: post, edit, check for, modify, share, create?**

CEREMONIES, CELEBRATING

8 **Divide the celebrations in the Wordlist into three groups.**

1 Public holidays / Red letter days
2 Religious holidays / Festivals
3 Other celebrations

mature – maturity
adult – adulthood
married – marriage
responsible – responsibility
sincere – sincerity
bore – boredom
wise – wisdom
jealous – jealousy
free – freedom
mother – motherhood
sister – sisterhood
parent – parenthood
friend – friendship
relation – relationship

1 generation gap, favouring one child, divorce or separation, stepfamilies, domestic violence – start a family therapy
2 put career before family, single parenthood – spend more time together
3 live apart from each other – find a common hobby
4 verbal abuse – praise
5 overprotectiveness, intolerance of differences, exaggerate – reach a compromise
6 favouring one child, sibling rivalry – treat equally
7 interrupt – sort out a disagreement
8 take advantage of – adjust

241

P Leisure time

Formy spędzania czasu wolnego

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the picture and write down as many free-time activities as you can think of. Use the Wordlist on page 240 to help you.**

2 *Pair work*. **Carry out a survey among your classmates concerning free-time activities. Follow the instructions below.**

1 Choose five of the activities you listed in **1** and decide what you would like to find out about them. Write two questions about these activities. You can choose ideas for your questions from the box.

time spent doing it • how often it can be done • cost • safety • opinion of parents / friends • the joy it gives • it's worth recommending

2 Prepare a questionnaire with two questions using the model below. Then each of you asks 5 classmates the questions in your questionnaire and notes down the answers.

QUESTION 1	Which of these activities do you consider the most expensive?	Why?
Activity 1		
Activity 2		
Activity 3		
Activity 4		
Activity 5		

3 Study the answers together and prepare 2 charts (one for each question) containing the data from your survey. Then present the results of your survey to the rest of the class.

We've found out that more than half of the people taking part in the survey consider going to concerts the most expensive pastime …

➡ **Moduł 15 – Wiedza o krajach…**
What's in the picture (czytanie grafów) · str. 338

LISTENING

3 **Match the words (1–9) to their definitions (A–I).**

1	duty	A	describe sth as greater than it really is
2	exaggerate	B	deal with, manage
3	boil down (to)	C	disagree with, reject
4	for that matter	D	try very hard
5	do one's best	E	refer to, speak about sth briefly
6	deny	F	responsibility / task you're obliged to do
7	handle	G	give more freedom
8	give somebody a break	H	come down, reduce (to the most important element)
9	mention	I	besides, in addition

4 CD 1/20 **Listen to the recording and answer the questions. Write: M (mum), D (dad), A (Annie), C (Christie).**

Who

1 used to collect stamps? D
2 can play an instrument? A
3 has got a friend named Sandra? C
4 believes homework should be done before having fun? M
5 likes spending time in front of a screen? C
6 is going to spend some time in the shopping centre? A

5 CD 1/20 **Listen to the recording again. If you're taking the basic exam, do Task A. If you're taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which sentences (1–5) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	The conversation takes place on a weekday.		X
2	Annie attends art classes.	X	
3	Going to the extra classes was Annie's choice.	X	
4	Christie is not a big fan of technology.		X
5	Dad and mum have the same opinion about Annie's behaviour.		X

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

1 **According to her mother, Annie**
(A) very often postpones things until later.
B is too sociable.
C spends too little time doing her homework.
D has got too few extra classes.

2 **Annie's dad <u>does not</u> think that**
A she can have fun before doing her duties.
B her mum is too hard on her.
C she has too many additional activities.
(D) she has no right to have fun in her life.

3 **Which sentence is true about Christie?**
A She enjoys having additional classes.
(B) She attends French classes because her mum wants her to.
C She is a very sporty person.
D She is sociable and makes friends easily.

1 F
2 A
3 H
4 I
5 D
6 C
7 B
8 G
9 E

242

4 **Annie and Christie are**
- A cousins.
- B classmates.
- C twins.
- D best friends.

5 **Father's intention in the conversation is to**
- A defend both daughters against their mother.
- B persuade his wife that going to the shopping centre is an acceptable leisure activity.
- C convince his wife not to be so strict towards Annie.
- D present the pros and cons of additional classes.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · R str. 20

SPEAKING

6 *Pair work*. **Think back to the recording and answer the questions.**

1 Do you participate in any extracurricular activities? If so, what are they and do you enjoy them? If not, what activities would you like to take up and why?
2 Do you feel that you have too little free time and too many duties? Did it use to be like that in the past?
3 Do you generally consider extra classes as an aspect of leisure time or as responsibilities? Explain your point of view.

7 *Pair work*. **You want to go to a camp which offers some unusual ways of spending free time. Look at the pictures and follow the instructions.**

ZORBING

BLOKARTING

1 What do you think these activities involve? What do you have to do? Which activity would you prefer to try out? Why?
2 Act out the conversation.

Mention the following issues:

The cost of the camp | Safety issues | Company (who else is going to the camp) | Activities offered during the camp

Student A: You want to convince your parent to let you go to the camp:
- start the conversation,
- ask your parent for permission to go,
- give arguments in favour of going,
- clear any doubts your parent will have.

Student B: You're a parent. Your child wants to go to an unusual camp:
- listen to the arguments he / she presents,
- express all the doubts you have,
- decide whether you'll give your son / daughter permission to go.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Napisz list do kolegi / koleżanki, aby opowiedzieć mu / jej o trudnej rozmowie z rodzicami na temat zajęć dodatkowych po lekcjach.

- Wyraź emocje, jakie towarzyszyły podczas rozmowy Tobie i Twoim rodzicom.
- Opisz zajęcia, jakie zaproponowali Ci rodzice.
- Uzasadnij, dlaczego propozycja rodziców nie podobała Ci się.
- Wyjaśnij, w jaki sposób przekonałeś/aś rodziców do swojego pomysłu.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hello Daisy / Peter,
I'm writing to tell you that I had an argument with my parents.

extracurricular activities • express doubts • willingly attend • persuade my parents • unwanted duties • reject an idea of • acceptable leisure activity • social life

That's all for now. I'm looking forward to hearing from you.
Hugs and kisses,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

W prasie pojawia się wiele artykułów poświęconych modzie na zapisywanie dzieci na wiele dodatkowych zajęć w tygodniu. Napisz rozprawkę na temat dobrych i złych stron tego zjawiska.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

exaggerate • argument in favour of • spend time doing sth • give joy • high costs • give sb freedom • make sb attend • participate in • have some rest

Pisanie

List prywatny · P str. 40, Rozprawka · R str. 70

243

P Holidays, festivals and celebrations

Święta i uroczystości

SPEAKING

1a *Pair work*. **What kind of celebrations connected with family life are these: birthday, anniversary, engagement, wedding, honeymoon, house-warming party, funeral, baby shower. Define them in your own words.**

1b **Do you generally prefer to be a host or a guest? Why?**

2 *Pair work*. **You want to organise an unusual birthday party for your best friend. Answer the questions using the expressions from the box.**

paintballing • bonfire • tram party • quad racing • pottery evening • sports tournament • balloon flight • picture session • fake arrest

1 Which activity would you pick as the centrepiece for the party? Justify your choice.
2 Which activity would be the worst? Explain why.
3 Do you like organising parties or events? Why? / Why not?

READING

3 **Look at the pairs of sentences below and complete the gaps with the correct word in bold. Guess what these words mean. If necessary, consult a dictionary.**

1 **wealth, values**
A She's rich, but her wealth doesn't make her happy.
B Ambition and hard work are the values he appreciates most in his employees.

2 **sacrifice, commemorate**
A This statue was built to commemorate a famous writer.
B Some people sacrifice their family life to have a better career.

3 **collective, forbid**
A My parents never forbid me anything and I can do whatever I want.
B It was a collective decision – we voted and everybody supported the idea. They trust me.

4 **hay, reminder**
A If you cut and dry some grass, it becomes hay .
B I remember very well what I have to do and I don't need a reminder from you.

4 **Read the texts (A–F). Then match them to the pictures (1–6). Choose one piece of information from each text that was new for you.**

1

2

3

4

5

6

A Independence Day
This holiday is celebrated in Poland on November 11. It commemorates the event after which Poland reappeared on the map of Europe as an independent country. The date of November 11 was announced a national holiday in 1937. From 1939 to 1989, the celebration of the holiday was forbidden but now it is a red letter day. Major celebrations are always held in Warsaw on Pilsudski Square. There is a ceremonial Changing of the Guard which takes place in front of the Tomb of the Unknown Soldier at noon.

Based on www.warsawvoice.pl

B Kwanzaa
On December 26, Kwanzaa is celebrated. It is a holiday honouring African traditions. Kwanzaa lasts a week, during which participants gather with family and friends to exchange gifts and to light a row of black, red, and green candles which symbolise the seven basic values of African American family life. These are: unity, self-determination, collective work and responsibility, cooperative economics, purpose, creativity, and faith.

C Epiphany
At the end of the Twelve Days of Christmas comes a day called the Epiphany, or Three Kings Day. This holiday is celebrated as the day the three wise men first saw the baby Jesus and brought him gifts. On this day in Spain, many children get their Christmas presents. In Puerto Rico, before children go to sleep on January 5, they leave a box with hay under their beds so the kings will leave good presents. In France, a delicious King cake is baked. The bakers hide a coin, a jewel or a little toy inside it.

D Chinese New Year
Chinese New Year is the most important of the traditional Chinese holidays. It falls on different dates each year, between January 21 and February 20. People visit families and friends then. The colour gold is said to bring wealth, and the colour red is considered especially lucky. The New Year's Eve dinner is very large and includes fish, noodles, and dumplings.

E Eid Al Adha, the Festival of the Sacrifice
Eid Al Adha is celebrated by Muslims on the 10th day of the month of Dhu al-Hijjah in the lunar calendar to commemorate the fact that the prophet Ibrahim (or Abraham) agreed to sacrifice his son for God. Today, Muslims sacrifice an animal – usually a goat or a sheep – as a reminder that Ibrahim listened to God. Then they share the meat of the sacrificed animal with family, friends and poor members of the community. Many Muslims invite their non-Muslim friends so that they can get to know Muslim culture better.

Based on information from: http://nationalgeographic.com

1 C
2 B
3 A
4 E
5 F
6 D

F **Hanukkah**

Jewish people celebrate Hanukkah, a holiday honouring the Maccabees' victory over King Antiochus, who forbade Jews to practise their religion. For eight nights, Hanukkah is celebrated with prayer, the lighting of the menorah, and food. A menorah has nine candles, a candle for every night, plus a helper candle. Children play games, sing songs, and exchange gifts. Potato pancakes, known as latkes in Yiddish, are traditionally associated with Hanukkah and are served with apple sauce and sour cream.

5 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **Which is true about the celebration of Independence Day?**
(A) The main events take place in the capital city.
B There is a ceremonial change of weapons.
C The ceremony starts at 10 am.

2 **Kwanzaa does not involve**
A lighting candles.
B meeting people.
(C) preparing special food.

3 **The Epiphany is celebrated to commemorate**
A Jesus Christ.
(B) the three wise men.
C the prophet Ibrahim.

4 **Which colour can make you rich according to the Chinese?**
A Red. B Silver. (C) Gold.

5 **Which food is important during Eid Al Adha?**
(A) Meat. B Fruit. C Bread.

6 **A thing used to hold candles is called a**
(A) menorah. B latke. C helper.

R

TASK B **Match the texts (A–F) with the questions (1–7). Two questions match one text.**

Which holiday

1 honours basic principles of life? B
2 is a movable holiday? D
3 is connected with soldiers? A
4 is celebrated differently in various countries? F
5 involves sharing with non-Muslims and the poor? C
6 lasts over a week? E
7 was not celebrated for a long time? F

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

SPEAKING

6a *Group work*. **Work in groups of three. Look back at the pictures 2, 5 and 6 in 4. Describe them.**

6b *Group work*. **Find similarities and differences between the pictures you described. Use the expressions from the table.**

SIMILARITIES	DIFFERENCES
Both X and Y have …	Contrary to X, Y has …
X and Y are similar / alike when it comes to …	X and Y are different / not alike when it comes to …
X, like Y, has …	Unlike X, Y has…
All the pictures have …	X has … while / whereas Y has …

6c **Answer the questions about the pictures in 4.**

1 What emotions can you see on people's faces in these pictures?
2 What may be the benefits of learning about other cultures?
3 Describe a ceremony belonging to a different culture in which you or somebody you know took part.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 2 · str. 12, Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

Napisz do kolegi / koleżanki e-mail, w którym podzielisz się wrażeniami z przyjęcia w nowym mieszkaniu swojej znajomej.

- Opisz wrażenie, jakie na Tobie zrobiło mieszkanie znajomej.
- Wyjaśnij, na czym polegała niespodzianka przygotowana przez zaproszonych gości.
- Uzasadnij, dlaczego nie podobało Ci się zachowanie właścicielki mieszkania.
- Wyraź swoją opinię na temat takich spotkań.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hello Kate / Rob,
I'm sorry for not writing for such a long time but I've been very busy recently.

unusual interior design • receive an invitation • house-warming party • considered lucky • celebrate a very important moment in life • participate in • picture session • tasty meals

That's all for now. Please drop me a line!
Yours,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W Twojej szkole ogłoszono konkurs dziennikarski dla klas o profilu artystycznym. Napisz artykuł, w którym zrecenzujesz organizację dowolnego festiwalu kulturalnego oraz przedstawisz jego walory edukacyjne.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

national features • belong to a different culture • well-organised • in the open air • gain popularity • connected with • be served with food • different customs • unusual ceremony

Pisanie

E-mail · P **str. 40, Artykuł** · R **str. 74**

R Virtual socialising

Styl życia, koledzy, przyjaciele

SPEAKING

1 *Pair work*. **Answer the questions.**

1 Look at the definition of 'social media'. What examples of such media can you name?

Social media – the term refers to interaction among people in virtual communities and networks, in which the users create, share, comment and exchange content

2 Do you use social media? Why? / Why not? If yes, which ones?

3 Have you ever had to communicate in English via social media? If so, describe the situation(s). Do you think social media can help you learn languages? In what way?

4 Look at the headline below. Do you agree with what it says? Why? / Why not?

2 *Pair work*. **Follow the instructions.**

1 What are your preferences connected with the means of virtual communication listed in the table? Ask each other questions from the table and fill it in with your partner's answers. Use the vocabulary in the box.

leave a comment • create movies • (blog) entry • post a message • topic • modify content • text each other • chat • thread • interactive • privacy settings • online diary • subscribe / download / upload • check for updates • website • create collaboratively • edit a page • troll • message board • approved by a moderator • log in / out • user-generated content • create a character • censorship • personal account / profile • register • automatic notifications • Internet meme

2 Find another partner and tell him / her what you have found out about your previous partner. Use the information from the table.

LISTENING

3 **Have you ever made friends via the Internet? If so, in what circumstances? Have you ever met your online friend in the real world (also called 'the meat world')? If not, would you like to? Why? / Why not?**

4 **Choose the correct option A or B.**

1	alias	(A)	an assumed name
		B	a game character
2	whisper	A	a shout
		(B)	a low soft voice
3	goal	(A)	a point you want to reach
		B	a starting point
4	to impersonate	(A)	to pretend to be sb else
		B	to treat sb worse than they deserve
5	to recruit	A	to ask to leave military service
		(B)	to look for and invite new members
6	repetitive	(A)	boring, unchanging
		B	interesting, exciting
7	conquest	A	losing control
		(B)	gaining control

5 **The abbreviations in the box are connected with online games. Can you explain them? If necessary, consult the Wordlist on page 240.**

MMO • NPC • RPG • LFG • PvP • PvE • GM • TS
quest • instance • guild • boss • loot

6 CD 1/21 **Listen to the recording and complete the sentences below with as much information as possible.**

1 The interview's main topic is _____.

2 The channels of communication in MMO games are: _____.

3 The goals of the guild which Andariel enumerates are: _____.

4 To be a good guild master, you need to _____.

5 The likely audience of this programme is _____.

VIRTUAL COMMUNICATION	social network	wiki	blog	Internet forum	podcast	content community	virtual game world
USING							
Do you use it?							
How often / How much?							
In what way?							
CREATING							
Do you create your own content? What kind?							
Do you share it? / Where?							
If you share it, who with?							

MMO = massive multiplayer online
NPC = non-player character
RPG = role-playing game
LFG = looking for group
PvP = player versus player
PvE = player versus environment
GM = guild master
TS = team speak

(Alternatives possible)
1 MMO games
2 chats – private, global, LFG and guild
3 PvE – doing quests and instances PvP – fighting against other players, socialising
4 know the game well, help other players, recruit new people and keep them in the guild
5 people unfamiliar with MMO games / who want to start playing / who are looking for something to do in their free time

7 CD 1/21 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which sentences (1–6) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	Andariel uses her character name in games and on forums.	X	
2	Andariel does not share private information with anyone in the game.		X
3	You should use the LFG channel if you want to have a private conversation.		X
4	Andariel created her guild by herself.	X	
5	The position of a guild master is really enjoyable and relaxing.		X
6	Andariel has never met any of the other players in person.		X

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **According to Andariel**
- A only women are good guild masters.
- (B) a guild master needs to be helpful and sociable.
- C you don't need to know the game well to be a good guild master.
- D recruiting new guild members is the most important task for a guild master.

2 **As far as playing is concerned, Andariel**
- (A) prefers to collaborate with other players.
- B prefers to compete against other players.
- C finds cooperation and competing equally interesting.
- D thinks doing things solo gives her the most pleasure.

3 **Which is a fact stated in the text, not an opinion?**
- A I suppose you can be a GM regardless of the gender.
- B It sounds like a really demanding position.
- (C) A chat with a single person is usually called a 'whisper'.
- D That seems to be like a normal friendship.

4 **The presenter seems**
- A uninterested in trying out the game.
- B very eager to start playing.
- C reluctant to continue the topic.
- (D) intrigued by the games after the interview.

5 **The interview was conducted to**
- A help regular players understand some aspects of MMO games.
- B convince the listeners that MMOs are the best way of socialising nowadays.
- (C) familiarise everyone with the concepts of MMOs.
- D present the pros and cons of MMOs.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

8 *Group work*. **You're going to have a class debate about the influence of MMOs on social life. Follow the instructions.**

1 Select a chairperson to moderate the discussion. Make groups A and B.

2a Group A: You support the idea that MMOs enrich social life. Write down your arguments.

2b Group B: You oppose the idea that MMOs may be in any way useful in social life. Write down your arguments.

3 Start the debate and try to convince the other group. Remember the following rules:
- take it in turns to present your arguments, don't interrupt each other,
- always listen to what your opponents say and react to their opinion before presenting your own argument,
- listen to the chairperson's instructions.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Zdobyłeś/aś swoją wymarzoną grę komputerową w wersji online. Zredaguj wpis na blogu dla fanów gier.
- Wyjaśnij, w jaki sposób zdobyłeś/aś tę wersję gry.
- Opisz zasady gry.
- Zachęć czytelników do przyłączenia się do tej gry.
- Wyraź swoją opinię na temat różnic między poprzednią wersją gry i wersją online.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: 'Online version of my favourite game'
Entry: Hi there! Have you seen the coolest MMO ever?

create collaboratively • personal account • fantasy characters • in-game chats • character level • channels of communication • check for updates • download soundtrack • role-playing game

So, don't miss your chance to get involved in MMO!

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

W prasie toczy się dyskusja na temat przeniesienia się życia towarzyskiego do internetu. Napisz rozprawkę, w której przedstawisz dobre i złe strony nawiązywania relacji z ludźmi drogą internetową.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

impersonate sb • virtual communication • contemporary world • create an account • social skills • share interests • human factor • enrich social life • pretend to be sb else

Pisanie
Blog · P str. 38, Rozprawka · R str. 70

R Family problems

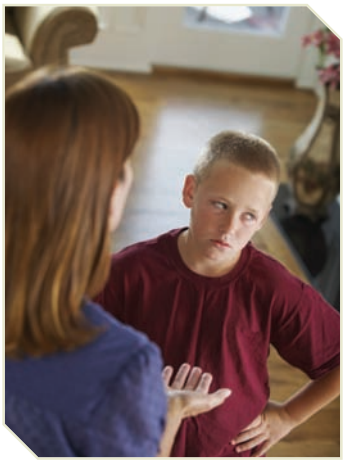
Konflikty i problemy

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the picture, describe it and answer the questions.**

1 How is the boy in the picture feeling? What might have happened?

2 What kinds of problems may arise in a family? Make a list and decide which of them are the most serious.

Gramatyka

Czasowniki modalne – przeszłość · P str. 108 · R str. 110

READING

2 **Look at the words and phrases in the box. Create collocations with *get* and *take* and explain their meaning. If necessary, consult a dictionary. Then add two more collocations to each verb.**

sides • on well • turns • time • advantage of • out of hand • sb's attention • along

GET	on well, along, sb's attention, out of hand
TAKE	sides, turns, advantage of, time

3 **Match the words / phrases (1–10) to their definitions (A–K).**

Nouns:

1	welfare	A	the comfort that comes when sth painful or difficult is over
2	priority	B	attempt to do sth
3	effort	C	balance, avoiding extremes
4	relief	D	health, happiness and good fortune
5	moderation	E	the most important issue

Verbs:

6	rush	F	feel thankful for
7	intervene	G	give too much work or responsibility
8	appreciate	H	hurry
9	overburden	I	start to accept and deal with a difficult situation
10	come to terms with	K	get involved in a situation in order to change it

1 D
2 E
3 B
4 A
5 C
6 H
7 K
8 F
9 G
10 I

P **4a** **Read Text A and put the sentences (A–F) in the gaps (1–4). There are two extra sentences.**

A Don't just step in when they're arguing.
B This will set them a good example.
C Taking turns in games will help with that.
D Find someone who can help you before it's too late.
E It won't allow them to make smart choices either now, or in the future.
F Obviously, if it gets out of hand, then you'll need to intervene.

TEXT A

We can't all get on well all the time – it's natural for people, and especially children, to argue and fall out with each other. Don't rush to stop an argument – let them sort out their disagreements themselves. **1** F Treat them equally. Try not to take sides – this can make them think you have favourites, which will only add to the problem! Let them see you getting on with others. **2** B Praise them. Let them know you appreciate the effort they're making when they're getting along. **3** A This will give them the idea that bad behaviour is a way of getting your attention. Teach them how to cooperate. **4** C Reaching compromises over playing with a particular toy may also be a good practice in this case.

TEXT B

It's certainly a huge shock to find out what the situation is. You may well feel angry or resentful as your plans for your offspring's life have taken an unexpected turn. But this is a time when your teen needs your support the most, so you'll need to sort out your feelings later. What's most important is to stay calm – and keep talking to the adolescent. Focus on your teen's needs and remember that their welfare is the priority. Ensure the expectant mother receives good medical care, attends all her appointments and eats a balanced diet. If she and / or the dad-to-be smoke, encourage them to quit.

TEXT C

Going through a family breakdown can be a very painful and difficult time. Not only are you coming to terms with the absence of one of the most important people in your life, but you are expected to continue with your day-to-day existence. There will be a mixture of emotions including shock, anger, or even relief and you may feel up and then down for no apparent reason. It is important to accept that this is a natural part of the process of moving forwards and it will take time. Take advantage of the support of your friends and siblings, but support the latter at the same time. Try to talk things through with them, it really helps. You may also write down how you feel in a letter, although there is no pressure to send it to anyone. You may also want to busy yourself, which is positive, but try not to overburden yourself at the same time.

4b **Read the texts (A–C). What family problems do they refer to? Use the Wordlist on page 240 to help you.**

A sibling rivalry
B teenage pregnancy
C divorce or separation

5 **Read the texts (A–C) again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **Text A does not mention**
- A telling the children they behaved well.
- (B) giving the children gifts.
- C teaching the children to work together.

2 **Text B is about**
- (A) taking care of a teenager with a problem.
- B helping a teenager to stop a bad habit.
- C dealing with the negative emotions of a teenager.

3 **Text C was written to**
- A present the pros and cons of a family problem.
- (B) give advice to people who have to deal with a family problem.
- C suggest reasons for a family problem.

R

TASK B **Match the sentences (1–4) to the texts (A–C). Two sentences match one text.**

Which text

1 is not addressed to adults? C
2 advises putting one's feeling aside? B
3 says it is good to express your feelings on paper? C
4 suggests being a role model? A

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

6a **Complete the table with the words from the texts and the sentences in 4a.**

	NOUN	VERB	ADJECTIVE
1	anger	to anger	angry
2	resentment	to resent	resentful
3	support	to support	supportive
4	cooperation	to cooperate	cooperative
5	business	to busy	busy
6	choice	to choose	chosen
7	encouragement	to encourage	encouraging
8	argument	to argue	argumentative

6b **Complete the gaps with the words from the table in 6a.**

1 I never imagined that she was such an argumentative child, she doesn't do anything I ask her to.
2 Bitterness and even resentment / anger towards the rich and the powerful is quite widespread.
3 He'll do it, I'm sure, he just needs a little bit of encouragement
4 Don't anger him when he's working, he may make a mistake and then we'll all be fired.
5 You shouldn't yell at him, it wasn't his choice.
6 When I start feeling hungry, I have to busy myself with something not to eat too much.
7 Which football team do you support?
8 Local residents have started to cooperate with the council to help reduce vandalism in this area.

SPEAKING

7 *Group work*. **In groups of three, follow the instructions.**

1 Decide what the young people in the pictures are addicted to.
2 Which of these addictions is the most / the least devastating, in your opinion. Why?
3 Choose one of these addictions: Internet shopping, gambling or playing games online. Act out the following situation:

Student A: You want to try gambling for the first time. Express interest.
Student B: You are a prosecutor. Accuse the addiction, give your reasons and disagree with the advocate's arguments.
Student C: You are an advocate. Defend the addiction. Give your reasons and disagree with the prosecutor's arguments.

After 2 minutes, Student A has to decide who has convinced him / her and why. Continue the activity with the other two addictions. Swap roles each time.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · **str. 13**

8 *Pair work*. **What advice would you give to parents and to teenagers with each of the problems in the box?**

truancy • single parenting • overprotectiveness • verbal abuse • favouring one child • stepfamilies • intolerance of differences • lack of interest

Functions Bank
Giving advice · **str. 373**

R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

9 **Complete the gaps with the correct forms of the words in the box. There are two extra words.**

mean	lose	say	poor	joy	long

1 Some people never seem to appreciate their friends till they have lost them.
2 'Friends,' says Cicero, 'though absent, are still present; though in poverty they are rich; though weak, yet in the enjoyment of health; and, what is still more difficult to assert, though dead they are alive.'
3 Life must be measured rather by depth than by length, by thought and action rather than by time.
4 Time is often said to fly; but it is not so much the time that flies, as we that waste it, and wasted time is worse than no time at all.

Moduł 8 Kultura

Wordlist — Słownictwo

MUZYKA / MUSIC

break the copyright law – złamać prawo autorskie
compose – komponować
conduct – dyrygować
encore – bis
get pirated – stać się ofiarą piractwa
hit the music charts – dostać się na listy przebojów
(il)**legal downloading** – (nie)legalne pobieranie plików
live / recorded music – muzyka na żywo / nagranie
record company / label – wytwórnia płytowa
royalties – tantiemy
tune – 1. (na)stroić 2. melodia
write (music / lyrics) – pisać (muzykę / słowa)

WYSTĘPY / LIVE SHOWS

audience – publiczność
ballroom dancing – taniec towarzyski
busking – występy na ulicy
cabaret – kabaret
circus – cyrk
dance floor – parkiet
gig – występ, koncert
loudspeaker – głośnik
opera house – teatr operowy, opera (budynek)
operetta – operetka
perform / performance – występować / występ
satirical show – spektakl / program satyryczny
security barriers – barierki ochronne
tap dancing – stepowanie
venue – miejsce imprezy

SZTUKI PLASTYCZNE / VISUAL ARTS

applied art – sztuka użytkowa
artwork – szata graficzna
canvas – 1. płótno 2. obraz
ceramics – ceramika
charcoal / pencil sketch – szkic węglem / ołówkiem
chisel – dłuto
drawing – rysunek
easel – sztaluga
exhibit – wystawiać
fine arts – sztuki piękne
frame – rama
landscape / cityscape / seascape – krajobraz
mallet – drewniany młotek
mosaic – mozaika
oil painting – obraz olejny
oil paints – farby olejne
paintbrush – pędzel
painting – malarstwo
palette – paleta (malarza, barw)
sculpt – rzeźbić
sculpture – rzeźba
self-portrait – autoportret
sell by / at auction – sprzedać na aukcji
spray graffiti – malować graffiti
stained glass – witraż
statue – statua, posąg
still life – martwa natura
watercolours – akwarele

ARCHITEKTURA / ARCHITECTURE

ancient – starożytny, antyczny
baroque – barokowy
chapel – kaplica
Gothic – gotycki
historical monument – zabytek
historical tenement – zabytkowa kamienica
marble – marmurowy
market square – rynek
medieval – średniowieczny
mosque – meczet
prehistoric – prehistoryczny
Renaissance – renesansowy
temple – świątynia
tower – wieża

FOTOGRAFIA / PHOTOGRAPHY

(digital) **camera** – (cyfrowy) aparat fotograficzny
close-up – przybliżenie
erase images – wykasować zdjęcia
pose for a picture – pozować do zdjęcia
reflex camera – lustrzanka
shoot / take a photograph – zrobić zdjęcie
tripod – statyw

O SZTUCE / ABOUT ART

contemporary – współczesny
depiction – 1. opis 2. wyobrażenie
eagerly participate in – chętnie uczestniczyć w
eminent – znakomity
eye-catching – przyciągający uwagę
eyesore – brzydactwo
feature – przedstawiać, ukazywać
first-rate artistic value – pierwszorzędna wartość artystyczna
impressive – robiący wrażenie
last – trwać
magnificent – wspaniały
masterpiece – arcydzieło
mesmerising – fascynujący, hipnotyzujący
moving – poruszający
must-see – coś, co musisz zobaczyć
overexposed – 1. (*pot.*) oklepany 2. prześwietlony
peculiar – osobliwy
precious – cenny
recognise – 1. uznać 2. rozpoznać
striking – uderzający
terrific – niesamowity
unique – wyjątkowy
work of art – dzieło sztuki
worthwhile – wart (np. obejrzenia)

FILM / TEATR / LITERATURA / FILM / THEATRE / LITERATURE

act / star – grać
audition – przesłuchanie (do roli)
behind the scenes – za kulisami
(auto)**biography** – (auto) biografia
blurb – opis na okładce reklamujący treść książki
blockbuster – przebój (filmowy)
box office – kasa
camerawork – zdjęcia
cast – obsada
chapter – rozdział
character – postać
comic book – komiks
cookery book – książka kucharska
cover – okładka
distort – wypaczyć, sfałszować
drama – film obyczajowy
extra – statysta/ka
fairy-tale – baśń
feature film – film pełnometrażowy
first-night performance / premiere – premiera
genre – gatunek (np. literacki)
make an actor up – ucharakteryzować aktora
makeover – stylizacja
movie buff – maniak filmowy
mythology – mitologia
novel of manners – powieść obyczajowa
one-reeler – film krótkometrażowy
opera glasses – lornetka teatralna
play – sztuka
playwright – dramaturg
plot – fabuła
poem – wiersz
poet – poeta
prompter – 1. sufler/ka 2. urządzenie podające tekst spikerom (w TV)
props – rekwizyty
puppet theatre – teatr kukiełkowy
rehearsal – próba w teatrze
remake – nowa wersja (filmu)
review – recenzja
(leading / supporting) **role** – rola (główna / drugoplanowa)
row – rząd
screenplay – scenariusz filmowy
script – scenariusz
script-writer – scenarzysta/ka
sequel – kontynuacja, kolejna część (np. filmu)
set – plan (filmowy)
sets – scenografia
setting – miejsce akcji
short story – opowiadanie
special effects (FX) – efekty specjalne
stage designer – scenograf
stage fright – trema
stuntman / stuntwoman – kaskader/ka
subtitles – napisy do filmu
villain – czarny charakter
voice-over version – wersja z lektorem
wig – peruka

MEDIA MASS MEDIA
PRASA I INTERNET
PRESS AND THE INTERNET

biased – stronniczy
broadsheet – gazeta dużego formatu
column – felieton
comic strip – historyjka obrazkowa
editorial – wstępniak
horoscope – horoskop
headline – nagłówek
interview (a celebrity) – zrobić wywiad (ze znaną osobą)
(tomorrow's) **issue** – (jutrzejsze) wydanie
journalism – dziennikarstwo
(weekly / monthly) **magazine** – tygodnik / miesięcznik
make up (information) – wymyślić (informację)
(hot / front page) **news** – wiadomości z pierwszych stron gazet
(local / national) **newspaper** – gazeta (lokalna / ogólnokrajowa)
outspoken comments – szczere komentarze
(reliable) **sources** – (wiarygodne) źródła
special edition – wydanie specjalne
tabloid – brukowiec

TELEWIZJA I RADIO
TELEVISION AND RADIO

be on camera – być na wizji
be on the air – być na fonii
breaking news – wiadomość z ostatniej chwili
broadcast – 1. nadawać 2. transmisja, audycja
commercial / spot – reklama telewizyjna / radiowa
drama series – serial fabularny / obyczajowy
episode – odcinek
news and current affairs – program informacyjny
(the latest) **news item** – (najświeższa) wiadomość
prime time – najlepszy czas antenowy
quiz show – teleturniej
remote control – pilot (np. do telewizora)
sitcom (situational comedy) – serial komediowy (sytuacyjny)
soap opera – opera mydlana
viewer – (tele)widz

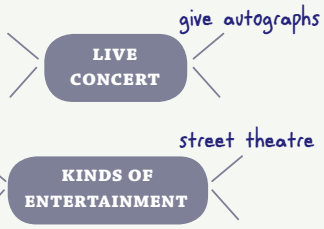
MUSIC AND SHOWS

1 Next to the music genres write the instruments used to play this kind of music.

drums • bass guitar • banjo • accordion • flute • trumpet • cello • piano • electric guitar • harmonica • saxophone • bass • bagpipes

1 classical music drums, flute, trumpet, cello, piano, bass
2 folk / country drums, bass guitar, banjo, accordion, bagpipes
3 blues bass guitar, electric guitar, harmonica
4 jazz drums, banjo, trumpet, piano, electric guitar, saxophone, bass

2 Complete the mind maps. Use the LIVE SHOWS section of the Wordlist.

3 Use the words from the box to make collocations.

~~tune~~ • write • record • break • hit

→ to tune *a piano* / a tune *from childhood*
1 to record music / a record company
2 to write lyrics / to write music
3 to hit the music charts / be a hit
4 to break the copyright law / a break for commercials

VISUAL ARTS

4 Label the things in the picture.

A easel
B canvas, oil painting
C painter
D palette
E paintbrushes
F oil paints

5 Describe the process of taking a portrait photograph step by step. Use the Wordlist PHOTOGRAPHY and the verbs in the box.

put up • set • ask • make • adjust

→ *First, you put up a tripod. Then …*

6a Look through the Wordlist ARCHITECTURE and ABOUT ART and write down the suitable expressions to describe the historic places presented below.

→ *Biskupin (8th c. BC) – prehistoric, settlement, impressive, must-see*

Ostrów Tumski we Wrocławiu (12th – 13th c.) medieval, historical tenements, market square, worthwhile
Zamek w Malborku (1312th – 15th c.) Gothic, tower, historical monument, magnificent, eminent
Kaplica Zygmuntowska na Wawelu (16th c.) Renaissance, chapel, masterpiece
Pałac w Wilanowie (17th c.) baroque, terrific, unique, precious

6b Use the vocabulary in 6a and some other sources to prepare a short description enouraging tourists from abroad to visit these places. Take into consideration: admission fee / discounts, opening hours, guided tours, audio guides, (temporary) exhibitions, souvenir shop.

7 Find in the Wordlist ABOUT ART the expressions which evaluate art from the least to the most positive ones.

1 *eyesore*, …

8 Create job words connected with art. Use: *-or, -er, -ist, -ian*, or *-c* endings. What does each of the persons do?

→ *compose – composer*

1 conduct conductor
2 art artist
3 choreography choreographer
4 solo soloist
5 criticise critic
6 prompt prompter

FILM / THEATRE / LITERATURE

9 Group the words from the Wordlist into the following categories.

1 Cinema 2 Theatre 3 Book

10 Think of the titles of the films to illustrate each film genre in the box.

adventure film • action film • cartoon • war film • historical film • documentary • detective (crime) story • disaster movie • drama • nature film • political fiction • historical fantasy

11 Find in the Wordlist the words you can use to describe your favourite film and book.

MASS MEDIA

12 Find in the Wordlist the expressions which belong to the categories (1–4).

1 sources of information make up information, reliable sources
2 types of news biased, hot / front page, breaking, the latest news item
3 where the information is presented column, editorial, headline, local / national newspaper, weekly / monthly magazine, special edition, tabloid, news and current affairs
4 how the news is presented on camera, on the air, broadcast

251

P Participating in cultural events

Uczestnictwo w kulturze

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the pictures. Answer the questions.**

1 What cultural events do they promote?
2 Which event:
- takes place in the summer? B
- lasts two seasons? E
- will interest you if you like rock or metal music? A
- stars 5 actors? D
- takes place in a cinema? F

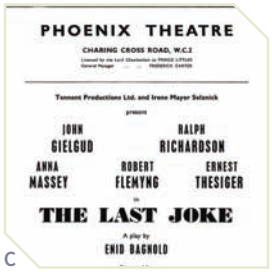
3 Which of the ways of promoting the events do you find the most and the least interesting / convincing / informative / eye-catching? Give reasons for your choice.
4 In which of these events would you like to participate most / least? Explain your choice.

A

B

C

D

E

LISTENING

2 **Match the informal expressions (1–7) to their more formal equivalents (A–G).**

INFORMAL	MORE FORMAL
1 BF	A have an idea
2 be up to sth	B intend to do sth
3 come up with	C boyfriend
4 figure	D best friends forever
5 be kidding	E think or decide
6 BFF	F continue
7 keep on	G be joking

1 C
2 B
3 A
4 E
5 G
6 D
7 F

3 CD 1/22 **Listen to the recording. Match the events (A–E) to the questions (1–6). Two questions match one event.**

A The Invisible Exhibition
B Exhibition of cars
C Cabaret show
D Sunrise Festival
E MP4 musical

Which event

1 makes you more aware of the difficulties the disabled have? A
2 may help you change your looks? D
3 features covers of famous songs? E
4 shows actors' problems? C
5 is connected with the fantasy genre? B
6 lasts three days? D

4 CD 1/22 **Listen to the recording again. If you're taking the basic exam, do Task A. If you're taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which senteces (1–7) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	Alison is looking for something special for Mark's birthday.		X
2	During the Invisible Exhibition you can do everyday activities without seeing anything.	X	
3	The exhibition of cars features the most expensive vehicles in the world.		X
4	During the Cabaret show you can listen to live music.	X	
5	The Sunrise Festival includes physical activities.	X	
6	The MP4 Musical stars famous and experienced actors.		X
7	Betty and Alison are best friends.	X	

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **Alison's looking for the information**
A in a cultural magazine. C in promotional leaflets.
B in a local newspaper. (D) on the Internet.

2 **Which of the events does Betty want to attend?**
A The Invisible Exhibition. (C) Sunrise Festival.
B Cabaret show. D MP4 musical.

3 **Mark is a person who**
A is interested in fashion.
(B) likes cars.
C has got a great sense of humour.
D is blind.

4 **Alison finally decides to take Mark to**
A an exhibition. (C) a musical.
B a satirical show. D a festival.

5 **The conversation takes place**
(A) at home. C at school.
B at work. D at a restaurant.

252

6 **Betty's main intention in this conversation is**

A to persuade Alison to go to an exhibition.
B to help Alison find the right event.
C to encourage Alison to go to a fashion festival.
D to convince Alison to organise something special for Mark.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P **str. 15**
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**

5 **The following expressions come from the recording. Can you guess what they mean after the listening? Try to find their Polish and English equivalents. If necessary, consult a dictionary.**

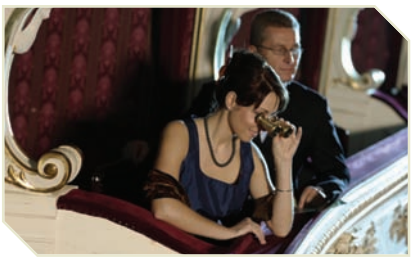
1 **interactive** (journey)
2 **various** (daily routines)
3 (movie) **buff**
4 **brand new** (sketches)
5 (trying to be) **reasonable**
6 (spectacular) **makeover**

SPEAKING

6 *Pair work*. **Answer the questions.**

1 Which of the events enumerated in the recording would you like to participate in? Why?
2 Which event would you recommend to: your parent(s), your best friend, your teacher? Give reasons for your choice.
3 Do you think Alison and Betty made the right choice and that Mark will be happy with the musical? Why weren't the other events better choices?

7 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 Are the people enjoying themselves? Why? / Why not?
2 Do you use opera glasses during shows? Why? / Why not?
3 When was the last time you went to the theatre / opera / ballet / a cabaret show? Describe the details of the event.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · **str. 12**

8 *Group work*. **Imagine you want to spend a cultural evening out and you have to decide what to do. Act out a conversation. Include the following aspects:**

type and topic of the event
length of the event
price of the tickets
famous objects / people the event features

Use the expressions from the box in order to:

1 reject your friend's idea
2 suggest a different option
3 justify your choice
4 accept your friend's idea on condition
5 make a final decision.

ASKING AND MAKING SUGGESTIONS	
• What did you come up with?	• How about …?
• Any luck?	• What are you / we up to?
EXPRESSING DOUBTS / DISAGREEING	
• Are you kidding?	• He's definitely going to like it, but are you?
• You're not helping.	
• You don't seem like a cabaret / theatre type of guy / girl.	• Sometimes I wonder if he's got any sense of humour at all.
EXPRESSING APPROVAL / AGREEING	
• Sounds fun!	• You're a genius.
• That's it!	• That's what BFFs are for.
OTHER	
• Now focus.	• I'll keep on looking / thinking.
• The point is …	

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · **str. 10**

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

W miniony weekend wziąłeś / wzięłaś udział w warsztatach teatralnych i chcesz się podzielić wrażeniami z kolegą / koleżanką w e-mailu.

- Wyjaśnij, dlaczego wziąłeś / wzięłaś w nich udział.
- Opisz zajęcia zorganizowane w ramach warsztatów.
- Wyraź swoją opinię na temat tego typu zajęć.
- Zachęć kolegę / koleżankę do wspólnego udziału w kolejnych zajęciach.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Olivia / John,
I'm writing to tell you what I experienced last weekend!

promote a cultural event • rehearsal • be a good choice • carefully selected repertoire • fabulous music • eagerly participate in • sense of humour • unique teaching techniques • be conducted by

That's all for now. Please drop me a line.
Best wishes,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Poproszo Cię o napisanie artykułu do gazetki szkolnej, w którym opiszesz najlepszą wystawę fotograficzną na Festiwalu Sztuki organizowanym w Twoim mieście oraz uzasadnisz opinię, że tego typu wydarzenia artystyczne otwierają oczy odbiorców na otaczającą ich rzeczywistość.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

prove an eye-opener • interactive journey • exhibition project • eye-catching pictures • spectacular • sense of smell / touch • combined with • focus attention on • unforgettable experience

Pisanie
E-mail · P **str. 40, Artykuł** · R **str. 74**

1 one you can use, influence and interact with (interaktywna)
2 different (różny)
3 fan (wielbiciel)
4 completely new (zupełnie nowy, świeży)
5 sensible, practical (rozsądny)
6 changing your looks (stylizacja)

253

P The Media

SPEAKING

1 *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

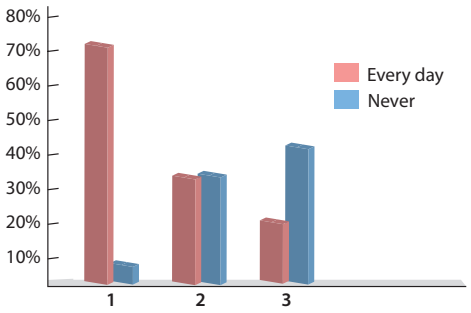
1 Which of the media in the box do you like most? Why? Which of them is your least favourite? Why?

radio • the press • television • the Internet

2 How often do you use each of them?

2 *Pair work*. **Look at the chart and follow the instructions.**

1 The bar chart presents the percentage of people who use three different media sources every day or never. Guess what media sources 1, 2 and 3 are and explain your decision.

2 Compare the statistics in the chart with your personal preferences.

3 What topics are you usually interested in while using different media sources? Do you associate any topic(s) with a particular type of media? Use the vocabulary from the box.

sport • politics • celebrity gossip • weather • culture • reviews • crime • technology • the environment • cooking • disasters • love / social life • horoscopes • school-related issues • history • fiction (films, stories)

READING

3a **Match the words (1–7) to their definitions (A–G). What are their Polish equivalents?**

1	drop	A	small piece of advice
2	avoid	B	to identify
3	donate	C	let sth fall to the ground
4	occur	D	keep out of the way
5	tip	E	give to a charity for free
6	recognise	F	a small child
7	toddler	G	take place, happen

1 C
2 D
3 E
4 G
5 A
6 B
7 F

3b *Pair work*. **Cover the definitions (A–G) and take it in turns to ask each other questions about the meaning of the words in 3a.**

Student A: *What does 'drop' mean?*

Student B: *It means ….*

4a **Read the extracts from the press below and decide what kind of text each one is.**

TEXT A

When my 3-month-old girl got a strange rash, I visited the doctor immediately. The diagnosis was simple – allergy to proteins. Fortunately, a strict diet and numerous months of treatment brought the expected results and when I gave birth to another daughter, I already knew what to do. **1** D You'll find detailed tips on how to recognise and treat them in our cover article 'Allergy under control' (p. 27). In this issue we also recommend what to do in the difficult autumn time when our toddlers suffer from a cough, a runny nose or a fever ('How to deal with a cold', p. 51). Enjoy your reading!

TEXT B

Last month I read your article 'Telling the truth – always worth it' and I really liked it, but I still need some advice. I went to a concert with a mate. When we were going into the concert hall I saw my friend taking a phone out of some girl's coat pocket. **2** A And then the girl noticed the phone was missing and she started looking for it. I looked my friend in the eyes, took the phone from his pocket and dropped it on the ground. Then I picked it up and gave it back to the girl, saying she'd probably dropped it. She was over the moon but my friend has been avoiding me ever since. I thought he would be happy I didn't report him, but I got the cold shoulder instead. What should I do?

TEXT C

Your work problems should be solved during the first two weeks, but think twice before you test a new idea. **3** F In your love life try not to be angry at what your partner may tell you, even if you do feel hurt. If you truly love each other, then let it go and no harm will be done. Take good care of your health, as some problems might occur, especially at the end of the month. You may consider taking up or intensifying an exercise programme involving jogging or swimming.

TEXT D

Crowds turned out at fundraising events across Poland to collect donations for sick children and the elderly in the culmination of the Great Christmas Aid Orchestra charity drive. **4** B They carried characteristic collection boxes with the Orchestra's emblem, a red heart, and gave red heart-shaped stickers in return for small contributions. During the day-long event, numerous auctions took place in about 1,800 WOSP centres operating all across the country. Donated items included all sorts of items signed by celebrities or 'Golden Hearts' plated with donated gold. As part of the effort hundreds of music concerts and artistic events were also organised around the country.

Based on: www.warsawvoice.pl

Text A: editorial
Text B: letter from a reader
Text C: horoscope
Text D: news article

1 TV, 2 Radio, 3 Newspapers
Uwaga dla nauczycieli:
Podać prawidłowe rozwiązanie przed przystąpieniem do realizacji kolejnego punktu.

4b **Match the sentences (A–F) to the gaps (1–4) in the texts in 4a. There are two extra sentences.**

A Imagine my shock when I realised my best friend is a pickpocket!
B More than 120,000 young volunteers appeared on the streets throughout the country.
C It'll be very successful and you'll get a lot of money for it.
D And you can deal with problems like these, too!
E He started apologising and promised he'd never do it again.
F It may be too risky and endanger your position in the company.

5 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **Text A comes from**
A the tabloid press.
(B) a magazine for parents.
C a sports magazine.

2 **What did the author of Text B do?**
A He stole a phone.
B He reported that his friend had stolen a phone.
(C) He returned a stolen phone.

3 **Why was Text C written?**
(A) To give advice to the reader.
B To evaluate a reader's behaviour.
C To present the pros and cons of a reader's decision.

4 **Text D is about**
A the work of a volunteer.
(B) a charity event.
C auctions attended by celebrities.

R

TASK B **Match the sentences (1–5) to the texts (A–D). Two sentences match one text.**

In this text
1 the author is a teenager. B
2 physical activity is recommended. C
3 a few indispositions are enumerated. A
4 a symbol of a famous event is mentioned. D
5 the reader is discouraged from trying out something new. C

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

6 *Pair work*. **Answer the questions.**
1 Which of the texts may come from a daily broadsheet and which from a weekly magazine? Could any of them appear in the tabloid press?
2 Which of the texts is written in an informal style? Give examples. What are their formal equivalents?
3 Which of the texts were probably published on the Internet? Why do you think so?

Odpowiedź do pytania 2:
Text 2; Example / Formal equivalent:
mate / friend, be over the moon / be very happy, get a cold shoulder / be ignored

SPEAKING

7 *Group work*. **Imagine your school is offering a month-long internship during the holidays for students interested in working in the media. In groups of three, describe the pictures below – one picture each, and act out the following conversation.**

Student A: You apply for the internship. Choose one of the media in the pictures. In the interview, a) introduce yourself, b) describe your interests and / or previous experience, and c) convince the interviewers that you are the best candidate for the position. Use formal language.

Students B and C: Ask Student A questions related to the profession he / she has chosen. Decide whether Student A is the best candidate for the internship.

Then choose a different medium / profession and swap roles.

1

2

3

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Napisz list do kolegi / koleżanki i podziel się wrażeniami z cyklu wykładów o roli internetu w życiu nastolatków.

- Wyjaśnij, dlaczego wziąłeś/ęłaś udział w wykładach.
- Opisz ciekawą formę zorganizowanych tam zajęć.
- Uzasadnij konieczność używania internetu w szkole.
- Poleć koledze / koleżance ciekawą stronę internetową dla nastolatków.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hello Tracy / Jack,
I don't think I've told you about an interesting event I went to.

favourite website • school-related issues • media types • be ignored • extremely successful • considerable percentage • effective way of doing sth

That's all for now. Write soon.
Hugs and kisses,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Napisz list do redakcji prenumerowanego przez Ciebie pisma. Wyraź negatywną opinię o tematyce zamieszczanych w nim artykułów oraz uzasadnij potrzebę wprowadzenia zmian.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

celebrity gossip • attended by celebrities • appear in the tabloid press • artistic events • sensational news article • discourage the readers • culture-related issues • numerous examples

Pisanie
List prywatny · P **str. 40, List do redakcji** · R **str. 50**

255

R Artists and their work

Twórcy i ich dzieła

SPEAKING

1 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 Are you interested in fine arts? Why? / Why not? Which of the art work categories listed in the table below do you enjoy the most? Give reasons.

Sculpture	
Painting	
Photography	
Drawing	
Mosaic	
Architecture	
Ceramics	
Stained glass	

2 Write the words or phrases from the box in the table in 1. Some words may belong to more than one category. If necessary, use the Wordlist on page 250.

clay • canvas • a print • stone • graphite pencil • building • charcoal • watercolours • mallet • brush • glass • landscape • porcelain • collage • filter • paper • cityscape • tile • construction • camera • metal • oil paint • (self-) portrait • seascape • wood • still life • crayons • design • pastels • chisel • marble

3 What do we call the artists who create the works of art in 1?

LISTENING

2 Choose the correct option A or B.

1 contemporary — (A) sb living at the same time as sb else; B sb living in a different time

2 to mature — A to become more childish; (B) to become more adult

3 to commit oneself — (A) to be devoted fully to sth or sb; B to stay away from sth or sb

4 to refuse — A to say 'yes'; (B) to say 'no'

5 dejected — A cheerful; (B) depressed

6 courtship — (A) seeking the love of sb with intent to marry; B seeking revenge on sb

7 despondency — (A) sadness; B happiness

8 in the open air — A indoors; (B) outdoors

9 to decay — A to fall in love; (B) to fall into ruin

10 to recognise — (A) to show approval; B to show disrespect

CULTURE BOX			
Revolution and Restoration in England (1740–1860)			
	English Classicism	**English Landscapes**	**Victorian Painting**
Characteristics	based on the culture of ancient Greece and Rome; characterised by emphasis on form, simplicity and proportion	depictions of natural scenery, such as mountains, rivers or the countryside	different painting styles which emerged during the reign of Queen Victoria, i.e. Romantics, Realists, Symbolists and Pre-Raphaelites
Artists	Henry Fuseli, William Blake	John Constable, William Turner	Dante Rosetti, Ford Madox Brown
Royal Academy of Arts			
An independent, privately funded institution led by eminent artists and architects whose purpose is to promote the creation, enjoyment and appreciation of the visual arts through exhibitions, education and debate. It was founded by George III in 1768 and continues its work to this day.			

3 CD 1/23 **Listen to the recording. Tick (✓) in the table which information refers to Turner (T) and which to Constable (C).**

		T	C
1	received little schooling	✓	
2	received a proper education		✓
3	his originality matured slowly		✓
4	a kind of a loner	✓	
5	an anti-social type	✓	
6	an eccentric	✓	
7	a solo traveller	✓	
8	a family man		✓
9	fond of dramatic scenes	✓	
10	showed profound love of the countryside		✓
11	worked in the open air		✓
12	was successful throughout his life	✓	
13	was never recognised in his homeland while he was alive		✓
14	had a major influence on the Romantics		✓

256

4 CD 1/23 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which sentences (1–6) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	The painters lived almost at the same time.	X	
2	Turner became famous when he was a teenager.	X	
3	Constable was not a member of the Royal Academy Schools.		X
4	Both painters had big families.		X
5	The painting styles of the artists have nothing in common.		X
6	Constable was more famous abroad than in England.	X	

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 Which is true about the painters?
A They were equally well educated.
(B) They started showing artistic talent in their 20s.
C They were very wealthy from the start.
D They only painted landscapes.

2 Turner did not like
A to be left to himself.
B travelling alone.
(C) people watching him paint.
D visiting Venice.

3 Turner was considered to be
A a decaying artist.
B a major influence on the Romantics.
C the most important English painter.
(D) an eccentric.

4 Constable's source of inspiration was
(A) the Suffolk countryside.
B his rich family life.
C cataclysms and disasters.
D Impressionists' paintings.

5 The interview is about
A the Revolution and Restoration Period in Europe.
B the Royal Academy of Arts.
C three major trends in English painting.
(D) two representatives of the English Landscape Painting trend.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P **str. 15**
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**

SPEAKING

5 *Pair work*. **Follow the instructions.**

1 Describe the paintings by Turner and Constable.
2 Which of the paintings do you like better / less? Why?
3 Who is your favourite artist? Why? Can you name any titles of his / her works?
4 When was the last time you visited a museum / art gallery / any other exhibition? Describe your visit.

J.M.W. Turner: The Burning of the Houses of Lords and Commons

J. Constable: A view of Salisbury Cathedral

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

6 Complete the gaps (1–4) with the correct forms of the words in the box. There are two extra words.

have	low	love	high	art	learn

Delivered at the Opening of the Royal Academy, January 2nd, 1769, by the President

Gentlemen,

An academy in which the polite arts may be regularly cultivated is at last opened among us by royal [generosity]. This must appear an event in the **1** highest degree interesting, not only to the artists, but to the whole nation. [...]

We are happy in **2** having a prince who has conceived the design of such an institution, according to its true dignity, and promotes the arts, as the head of a great, a **3** learned, a polite, and a commercial nation; and I can now congratulate you, gentlemen, on the accomplishment of your long [...] wishes. [...]

There are at this time a greater number of excellent artists than were ever known before at one period in this nation; there is a general desire among our nobility to be distinguished as **4** lovers and judges of the arts; there is a greater [...] wealth among the people to reward the professors; and, above all, we are patronised by a monarch, who, knowing the value of science and of elegance, thinks every art worthy of his notice that tends to soften and humanise the mind.

Fragments of *A Discourse I* in *Seven Discourses On Art* by Sir Joshua Reynolds

R Literature and film

Dziedziny kultury

SPEAKING

1 ***Pair work*. Ask and answer the questions.**

1 Do you enjoy reading books? Why? / Why not?

2 What genres do you usually read? Which genres in the box do you like the most / least? Explain why.

fantasy • adventure • crime stories • political fiction • horrors • science fiction • novels of manners • comic books • thrillers • comedies • historical fiction • fairy-tales • romances • mythology • (auto)biographies • cookery books • encyclopaedias / dictionaries

3 Who's your favourite writer? Why? Give examples of his / her titles you would recommend.

2 ***Group work*. Follow the instructions.**

1 What influences your choice of the book to read? Rate the factors below from 9 to 1.

- Cover ___
- Blurb ___
- Genre ___
- Author ___
- Length of the book / of chapters ___
- Review by a literary critic ___
- Friend's recommendation ___
- Film based on this book ___

2 Ask your partner about his / her ratings. Enquire why your partner rated the factors this way. Report your results to the class.

READING

3 Match the words in box A to their synonyms in box B. Each word has two synonyms.

A

1 odd 2 take / catch 3 to surprise 4 fault 5 excellent

B

A grab B error C magnificent D strange E startle F mistake G amaze H peculiar I seize J terrific

4 Match the words (1–8) to their definitions (A–H).

1 uneasiness	A to make or become smaller
2 shatter	B to change the shape
3 withdraw	C to break into pieces
4 distort	D trouble, damage
5 fury	E to move or take sth back
6 diminish	F feelings of anxiety, fear
7 worthwhile	G uncontrolled anger
8 mischief	H good enough to be worth one's time or effort

5 Read Text 1. Complete the gaps (1–3) with the sentences (A–E) to get a logical and coherent text. There are two extra sentences.

A Having answered the Count's salutation, I turned to the glass again to see how I had been mistaken.

B If there were anyone to talk to I could bear it, but there is no one.

C Then seizing the shaving glass, he went on, 'And this is the wretched thing that has done the mischief. Away with it!'

D But in an instant I saw that the cut had bled a little, and the blood was trickling over my chin.

E Just as I had come to this conclusion I heard a heavy step approaching behind the great door.

6 Read Text 2. Are the highlighted words / phrases positive or negative? Make a list.

TEXT 1

8 May (...)
I only slept a few hours when I went to bed, and feeling that I could not sleep any more, got up. I had hung my shaving glass by the window, and was just beginning to shave. Suddenly I felt a hand on my shoulder, and heard the Count's voice saying to me, 'Good morning.' I started, for it amazed me that I had not seen him, since the reflection of the glass covered the whole room behind me. In starting I had cut myself slightly, but did not notice it at the moment. **1** A This time there could be no error, for the man was close to me, and I could see him over my shoulder. But there was no reflection of him in the mirror! The whole room behind me was displayed, but there was no sign of a man in it, except myself.
This was startling, and coming on the top of so many strange things, was beginning to increase that vague feeling of uneasiness which I always have when the Count is near. **2** D I laid down the razor, turning as I did so half round to look for some sticking plaster. When the Count saw my face, his eyes blazed with a sort of demonic fury, and he suddenly made a grab at my throat. I drew away and his hand touched the string of beads which held the crucifix. It made an instant change in him, for the fury passed so quickly that I could hardly believe that it was ever there. 'Take care,' he said, 'take care how you cut yourself. It is more dangerous than you think in this country.' **3** C And opening the window with one wrench of his terrible hand, he flung out the glass, which was shattered into a thousand pieces on the stones of the courtyard far below. Then he withdrew without a word. It is very annoying, for I do not see how I am to shave, unless in my watch-case or the bottom of the shaving pot, which is fortunately of metal.
When I went into the dining room, breakfast was made, but I could not find the Count anywhere. So I breakfasted alone. It is strange that as yet I have not seen the Count eat or drink. He must be a very peculiar man!

Based on Bram Stoker's *Dracula. A Mystery Story*, Chapter 2: Jonathan Harker's Journal Continued

TEXT 2

The movie fascinates with a passage of scenes presented like fading memories. The characters appear as though from the shadows of the deepest fears and, having played their part, disappear in a devilish fog. The costumes and set designs also add some spice to an already delicious flavour, so the visual side of the film leaves no room for disappointment and should please even the most demanding viewers.
But the plot itself was much distorted by Copolla in comparison to the original work and not for the better, I'm afraid. After all, the original character was far from being a crybaby over his lost love and more like a true villain. Here we are served with a kind of *Romeo and Juliet* story dressed in a cloak of horror. It may suit some, but to me it weakens the original concept and diminishes the worth of the film.
The actors were also not at their peak. Gary Oldman, playing the Count, was definitely the star of the show, but I didn't enjoy either Keanu Reeves or Winona Ryder in their performances. The greatest disappointment, however, was Anthony Hopkins. I did not suspect that after the magnificent *Silence of the Lambs* he could play so poorly and unconvincingly as he does here.

1 D, H (odd – strange, peculiar)
2 A, I (take / catch – grab, seize)
3 E, G (to surprise – startle, amaze)
4 B, F (fault – error, mistake)
5 C, J (excellent – magnificent, terrific)

1 F 5 G
2 C 6 A
3 E 7 H
4 B 8 D

But all in all I'm still impressed by Copolla's work and I'm glad to have seen the film in the cinema, as the terrific camerawork and visual effects made it worthwhile.

7 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1

1 **Which activity is not mentioned in the text?**
A removing hair
B cleaning windows
C having a meal

2 **The text is a fragment of**
A a review. B a letter. C a diary.

3 **The author of the text**
A liked the visual effects but didn't like the plot.
B liked the plot but didn't like the actors' performances.
C liked the actors' performances but didn't like the visual effects.

4 **The text was written to**
A convince readers that the film is excellent.
B present the good points and bad points of the film.
C discourage readers of the book from watching the film.

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT 1

1 **Jonathan cut himself while shaving because**
A the Count said 'Good morning'.
B the Count placed a hand on his shoulder.
C he was surprised when he heard the Count but did not see him in the mirror.
D he was tired as he had slept only a few hours.

2 **The Count became furious when**
A Jonathan injured himself.
B he saw the shaving glass.
C he touched the string of beads.
D he noticed Jonathan's bleeding cut.

TEXT 2

3 **Which sentence presents a fact and not an opinion?**
A The plot itself was much distorted by Copolla in comparison to the original work.
B Gary Oldman was definitely the star of the show.
C The visual side of the film leaves no room for disappointment.
D The terrific camerawork as well as visual effects made it worthwhile.

4 **Both texts**
A describe a film.
B are someone's memories.
C are horrors.
D focus around the same character.

➡ **Strategie maturalne – Matura pisemna**

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

8 ***Pair work*. You want to see a good film with your friend. Choose one of the films on the posters.**

1

2

3

4

During your conversation include the following points:

Plot / Script | Cast | Soundtrack

Visual factors (special effects, costumes)

➡ **Strategie maturalne – Matura ustna**

Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Zredaguj wpis na blogu publicznym poświęconym najlepszym ekranizacjom książek.

- Opisz uczucia, jakie towarzyszyły Ci podczas czytania książki.
- Wyjaśnij, czym różni się ekranizacja od oryginalnego dzieła literackiego.
- Wyraź opinię na temat wartości artystycznej filmu.
- Zachęć kolegę / koleżankę do obejrzenia filmu.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: Real bookworms will be surprised!
Entry: Hi everyone! Have you ever seen a good adaptation of your favourite book?

be impressed • set design • visual effects • terrific camerawork • magnificent scenery • moving scenes • please demanding viewers • convincing characters

So, don't miss the chance to see this film!

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Nauczyciel polecił Ci, abyś po obejrzeniu filmowej wersji znanej książki napisał/a rozprawkę na temat dobrych i złych stron ekranizacji wielkich dzieł literackich.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

visual factors • mesmerising soundtrack • based on • distorted plot • leave no place for disappointment • weakens / strengthens the original concept • film adaptation • diminish the worth of • unconvincing

➡ **Pisanie**

Blog · P str. 38, Rozprawka · R str. 70

259

Revision — Powtórzenie

1 Write male or female equivalents to the words given below. Then name the events involving these people.

1 bride – groom; Event(s): wedding, wedding reception
2 fiancé – fiancée; Event: engagement, hen party, stag party
3 godfather – godmother; Event(s): christening, baptism
4 widower – widow; Event: funeral, burial
5 actor – actress; Event: (first-night) performance, premiere

2 Choose the correct option A, B, C or D.

1 They are very different and they C with each other quite often.
A deny C quarrel
B exaggerate D persuade

2 Comedy, documentary and drama are film A.
A genres C records
B sets D slots

3 You will need some C if you want to make a drawing.
A oil paints C pencils
B watercolours D paintbrushes

4 All the B in this novel start with a funny dialogue.
A characters C scripts
B chapters D subtitles

5 While watching some channels you can follow B, which are displayed at the bottom of the screen.
A commercials C sitcoms
B breaking news items D the latest gossip

3 What would you say in the following situations? Think of as many ways as you can.

Poproś, aby ktoś wyświadczył Ci przysługę.
Could you do me a favour?

ŻYCIE RODZINNE I TOWARZYSKIE

1 Wyjaśnij komuś, jak obchodzi się w Twoim kraju święta narodowe / uroczystości rodzinne.
2 Zaproś kolegę / koleżankę na imprezę pożegnalną / studniówkę / piknik w ogrodzie / wycieczkę rowerową.
3 Wyraź swoją opinię na temat przyczyn różnic międzypokoleniowych.
4 Zaproponuj, że pokryjesz wydatki na sobotniego grilla z powodu jakiejś wyjątkowej okazji.
5 Wyraź wdzięczność za gościnność / ciepłe przyjęcie / za to, że kolega / koleżanka zachęcił/a Cię do zapisania się na kurs prawa jazdy.
6 Przeproś kolegę / koleżankę za to, że nie będziesz mógł / mogła towarzyszyć mu podczas zwiedzania jakiegoś obiektu / wystawy i zaproponuj inny termin spotkania.
7 Poproś kogoś o radę, jaki prezent kupić dla kogoś, kto zaprosił Cię na parapetówkę.

KULTURA

1 Wyraź swoją opinię na temat przedstawienia lub wystawy, którą ostatnio widziałeś/aś.
2 Poleć koledze / koleżance obejrzenie filmu, który zrobił na Tobie ogromne wrażenie.
3 Przedstaw wady i zalety wybranego centrum rozrywki.
4 Przedstaw swoją opinię na temat używania e-booków i audiobooków.
5 Zasugeruj koledze / koleżance, z jakich rozrywek powinien / powinna skorzystać, odwiedzając Twoje miasto.
6 Wyjaśnij, w jaki sposób można kupić bilety w internecie na wybraną imprezę artystyczną.
7 Odrzuć propozycję obejrzenia jakiegoś filmu / przedstawienia, uzasadniając swoją opinię.

4 Choose the best option A, B or C. Then think of another response which would work in this context.

1 **We're going to a blues festival next week. Would you like to come with us?**
A That's terrible. I'm sorry.
B Sorry. I can't. Maybe another time.
C No, I have already bought their CD.

2 **What do you think of the latest album by 'The Cooks'?**
A Not very well.
B It's not my cup of tea.
C I'm afraid I can't help it!

3 **Are you free tonight? I thought we might go to a pub.**
A I couldn't agree more.
B I don't care.
C I'm not sure. Can I let you know?

4 **I'm sure it's going to be a fantastic concert.**
A Wow, it was awesome.
B Never mind!
C I'm quite excited!

5 **Why don't we go to the cinema?**
A It's amazing!
B That's a great idea! What's on?
C I can do it myself, thanks.

6 **Can I collect the tickets before the show?**
A I haven't decided yet.
B Certainly.
C That's true.

5a More and more families spend their free time in front of a TV. Taking into consideration two sides of this phenomenon: getting closer to each other / sharing interests (for – F) and drifting apart / becoming isolated (against – A), write F or A next to the ideas below.

1 enjoy the same programmes / films F
2 discuss the programmes after watching them F
3 fight over the remote control A
4 tease and criticise sb's tastes or choices A
5 be inspired to do something together F
6 get addicted to some programmes / series A

5b Which arguments in 5a can be developed by examples below?

A wait for the others to see something together
B put telly before the family
C know each other's opinions better
D increase (sibling) rivalry
E buy the advertised holiday offer
F hide one's interests

A 1
B 6
C 2
D 3
E 5
F 4

ZESTAW 4

TEMATY: ŻYCIE RODZINNE I TOWARZYSKIE – KULTURA

Zadanie 1

Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.

Chcesz wziąć udział w programie telewizyjnym, w którym poszukują młodych talentów. Rozmawiasz o tym z kolegą/koleżanką z Londynu, który/a uważa, że to niemądry pomysł.

Poniżej są podane 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA
Kwestie w elipsach możesz omawiać w dowolnej kolejności.

Powód zgłoszenia się do takiego programu	Negatywny wpływ udziału w programie na obowiązki szkolne
Zasady udziału w programie	Reakcja rodziny na Twój pomysł

Rozmowę rozpoczyna zdający.

Zadanie 2

Opisz ilustrację.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA
Odpowiedź na pierwsze pytanie wymaga od Ciebie interpretacji sytuacji przedstawionej na zdjęciu. Pamiętaj, żeby logicznie uzasadnić swoją interpretację.

1 What do you think the woman is telling the young man to do?

2 How do you help your parents at home?

3 Tell me about a time when you were alone at home and you had to do all the housework yourself.

Zadanie 3

Przeczytaj treść zadania.

Kolega proponuje, abyście wspólnie z jego młodszą siostrą wybrali się na spotkanie ze znanym pisarzem.

Popatrz na Zdjęcie 1 i Zdjęcie 2.

Wybierz zdjęcie ze spotkania, które będzie, Twoim zdaniem, bardziej odpowiednie, i uzasadnij swój wybór.

Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz drugie zdjęcie.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA
Przeczytaj jeszcze raz uważnie opis sytuacji w treści zadania, ponieważ może on dostarczyć Ci argumentów do uzasadnienia wyboru lub odrzucenia zdjęcia.

Zdjęcie 1

Zdjęcie 2

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 What cultural events attract most spectators and viewers in Poland? Why?

2 Do you think that film adaptations can make people read books? Why? / Why not?

3 What are the main reasons why e-books or audio-books shouldn't replace traditional books?

4 What is it that makes low culture much more attractive to most people than high culture?

Moduł 9 Zakupy i usługi

Wordlist — Słownictwo

SKLEPY SHOPS

baker's – piekarnia
bookshop – księgarnia
branch – filia, oddział (sklepu)
butcher's – sklep mięsny
chain store – sklep należący do sieci sklepów
confectioner's – cukiernia
corner shop – pobliski sklepik
department store – dom handlowy
DIY shop – sklep z materiałami budowlanymi
fishmonger's – sklep rybny
florist's – kwiaciarnia
gift shop – sklep z upominkami
home appliances / electrical goods shop – sklep AGD
jeweller's – jubiler
junk shop – sklep z używanymi rzeczami, starociami
newsagent's – kiosk z gazetami
open-air market – targ
pharmacy / chemist's – apteka
record / music shop – sklep muzyczny
shopping centre / mall – centrum handlowe
sports shop – sklep sportowy
stationer's – sklep papierniczy
street / flea market – uliczny / pchli targ

USŁUGI SERVICES

beautician's / beauty parlour – salon piękności
call centre – infolinia
courier delivery service company – firma kurierska
customer services – dział / biuro obsługi klienta (BOK)
detective agency – agencja detektywistyczna
dressmaker's / tailor's – krawiec damski / męski
dry cleaner's – pralnia chemiczna
garage – warsztat samochodowy
hairdresser's – fryzjer
interior decorator's – firma remontowa
lawyer's office / agency – biuro adwokackie
optician – optyk
photocopy shop – punkt ksero
picture lab / studio – zakład fotograficzny
post office – poczta
real-estate agency – agencja nieruchomości
shoemaker's – zakład szewski
(fruit) **stall** – stragan (z owocami)
watchmaker's – zegarmistrz

ZAKUPY SHOPPING

afford – pozwolić sobie (np. na zakup)
bargain – 1. targować się 2. okazja
be in the black / red – osiągać zyski / przynosić straty
be on the lookout for / pick up a bargain – szukać / znaleźć okazyjny produkt
be under (one-year) **guarantee / warranty** – być na (rocznej) gwarancji
biodegradable shopping bags / eco-bags – torby biodegradowalne / ekologiczne
brand – marka
branded goods – towary markowe
bring / take sth back – zwrócić coś do sklepu
buy sth in the sales – kupić coś na wyprzedaży
clip cut-out coupons – wycinać kupony (zniżkowe)
complain about a faulty product – reklamować wadliwy produkt
complaint – reklamacja
customer – klient
designer (jeans) – markowe (dżinsy)
discount – obniżka
dummy – manekin
expire – wygasać (o gwarancji)
feel pain in one's neck – mieć utrapienie
fitting / changing room – przymierzalnia
free of charge – za darmo
groceries – produkty spożywcze
haggle – targować się
home delivery – dostawa do domu
immediate compensation – natychmiastowe/a odszkodowanie / rekompensata
in / out of stock – na składzie / wyczerpany zapas
lower the price – obniżyć cenę
mail order – sprzedaż wysyłkowa
manual – instrukcja obsługi
negotiate – negocjować
online / e-shopping – zakupy przez internet
online addict – osoba uzależniona od e-zakupów
price tag – metka z ceną
purchase – 1. kupić 2. zakup
queue – 1. stać w kolejce 2. kolejka
retailer – sprzedawca detaliczny
return / exchange goods – zwrócić / wymienić towar
run errands – załatwiać sprawy
self-service – samoobsługa
shop till you drop – robić zakupy do upadłego
shopping madness / craze – szał zakupów
shopping trolley / basket – wózek / koszyk
shop window / display – wystawa sklepowa
size – rozmiar
suit / match / fit – pasować do (np. upodobań / innych ubrań / figury)
supply – 1. dostarczyć 2. dostawa
take / ride an escalator – korzystać z ruchomych schodów
try sth on – przymierzyć coś
unpack – rozpakować
up-to-date / the latest model – najnowszy model
wholesaler – hurtownik
wide range of goods – duży wybór towarów
window shopping – oglądanie wystaw sklepowych

MARKETING

advertise – reklamować
advertising – reklama
arouse interest – wzbudzać zainteresowanie
attract attention – przyciągać uwagę
banner ad – baner
brochure – broszura
campaign – kampania
catchy slogan – chwytliwe hasło
celebrity branding – reklama z udziałem celebrytów, którzy używają danej marki
classified ad – ogłoszenie drobne, mała reklama
commercial break – przerwa reklamowa
convince viewers – przekonać widzów
deceive – oszukiwać
discount – rabat
encourage – zachęcić
enhance pictures – poprawiać / upiększać zdjęcia
expose sb to – wystawiać, narażać kogoś na
(printed) **flyer / leaflet** – ulotka
give out free samples – rozdawać darmowe próbki
have high expectations – mieć wysokie oczekiwania
hook a customer – (*pot.*) złapać klienta
idiot box – (*pot.*) telewizor
infomercial – reklama w telesklepie
in-store advertising – reklama na terenie sklepu
jingle – dżingiel
label – etykietka, metka
market research – badanie rynku
mobile advertising – reklamowanie poprzez telefonię komórkową
movie trailer – zwiastun filmowy
(un)**obtrusive** – (nie)rażący
omnipresent – wszechobecny
parental control – kontrola rodzicielska
perceive sth as – postrzegać coś jako
pop-up – reklamy wyskakujące na stronie internetowej
product placement – lokowanie produktu
promote – promować, lansować (produkt)
publicity stunt – chwyt reklamowy
radio spot / ad – reklama radiowa
regular customer card / loyalty card – karta stałego klienta
special offer – oferta specjalna, promocja
subconsciously influence sb's decision – podświadomie wpływać na czyjąś decyzję
tailor-made advertising – reklama dostosowana do odbiorcy
target group – docelowa grupa odbiorców
tempting – kuszący
(dis)**trust** – (nie)ufać
TV commercial / advertisement – reklama telewizyjna

262

viral marketing – marketing wirusowy
word of mouth – rekomendowanie produktu wśród znajomych

PŁACENIE PAYING

accept / decline a card – akceptować / odrzucać kartę
banknote – banknot
bill – rachunek
card holder – posiadacz karty
cash desk / till – kasa (np. w domu towarowym)
change – 1. drobne pieniądze 2. reszta
checkout – kasa (w supermarkecie)
coin – moneta
extra charge – dodatkowa opłata
for free – za darmo
pre-load – naładować / przedpłacić kartę
receipt – paragon
refund – zwrot pieniędzy
spend money (on) – wydawać pieniądze (na)
stored value – przedpłacona wartość

METODY PŁACENIA PAYMENT METHODS

by bank transfer – przelewem
by barter – stosując handel wymienny
by cheque – czekiem
by (payment) card – kartą (płatniczą)
by (petrol) coupon – talonem (np. na benzynę)
by mobile phone – za pomocą telefonu
by (luncheon) voucher – talonem (np. na obiad)
COD (Cash On Delivery) – płatność gotówką przy odbiorze
in cash – gotówką
in (monthly) instalments – w (miesięcznych) ratach
non-cash / cashless payment – płatność bezgotówkowa
via QR (Quick Response)-codes – za pomocą kodów alfanumerycznych, dwuwymiarowych

KARTY PŁATNICZE PAYMENT CARDS / PLASTIC MONEY

credit card – karta kredytowa
debit card – karta debetowa
gift card – karta podarunkowa
pre-paid card – karta przedpłacana
proximity card – karta zbliżeniowa

USŁUGI BANKOWE BANK SERVICES

ATM / cash machine / cashpoint – bankomat
available balance – dostępne środki
bank / student loan – kredyt bankowy / studencki
bank statement – wyciąg z konta
borrower – pożyczkobiorca
charge one's bank account – obciążyć czyjś rachunek
debit – obciążać
debt – dług
deposit – 1. wpłacać 2. lokata
fee – opłata bankowa
home loan / mortgage – kredyt mieszkaniowy / hipoteczny
interest – odsetki
lend / lender – pożyczać komuś / pożyczkodawca
loss – strata
monetary – pieniężny
open an account – otworzyć konto
pay back / repay – spłacić
payment – wpłata
repayment deadline – ostateczny termin spłaty
savings – oszczędności
withdrawal – wypłata z rachunku

UBEZPIECZENIA INSURANCE

amount of insurance – kwota ubezpieczenia
cover the medical expenses – pokryć koszty leczenia
deny a claim – odmówić wypłaty odszkodowania
health / life / property / car / travel insurance – ubezpieczenie zdrowotne / na życie / mienia / samochodu / podróżne
insurance agent / company – agent / firma ubezpieczeniowy/a
insured / policy holder – ubezpieczony
insurer – ubezpieczyciel
pay claims – wypłacić odszkodowanie
premium – składka ubezpieczeniowa
take out a policy – wykupić polisę

SHOPPING AND PAYMENT

1 **Put the names of suitable places next to the activities.**

1 pushing a trolley or working at the checkout supermarket, hypermarket
2 buying carnations or potted plants florist's
3 choosing wallpaper DIY shop
4 weighing cod fishmonger's, supermarket
5 paying for a coffee maker home appliances, electrical goods shop
6 bargaining over an old vase junk shop, flea market
7 having something repaired garage, dressmaker's / tailor's, shoemaker's,
8 having your looks improved beautician's, beauty parlour, hairdresser's
9 being legally advised lawyer's office / agency, real-estate agency

2 **Complete the stages of the shopping process with the expressions corresponding to the given clues. Consult the Wordlist.**

⇢ *window display – window shopping* be on the lookout for / pick up a bargain, take / ride an escalator,
1 clothes department afford, self-service, wide range of goods
2 fitting room brand, size, try sth on, suit, match, fit
3 price tag to bargain / haggle, lower the price
4 cash till discount, eco bags
5 home home delivery, unpack

3 **Find in the Wordlist the verbs which relate to**

1 a cheaper purchase buy sth in the sales, free of charge, discount, to bargain / haggle, clip cut-out coupons
2 complaining be under guarantee, complaint, immediate compensation, return / exchange goods

4 **List the methods of shopping without leaving home. Then match them to suitable methods of payment. Consult the Wordlist.**

mail order, online / e-shopping
Methods of payment: by bank transfer, by debit card / credit card, Cash On Delivery (COD)

MARKETING

5 **Divide the methods of product advertising into the following groups.**

1 printed materials banner ad, brochure, classified ad, flyer / leaflet, label
2 on the air catchy slogan, jingle, radio spot / ad
3 on the screen celebrity branding, commercial, movie trailer, mobile advertising,
4 in the shop give out free samples, infomercial, in-store advertising, regular customer card / loyalty card

BANK

6 **Match the words (1–5) to the words (A–E) to make correct expressions.**

1 transfer	A account
2 cash	B deadline
3 student	C loan
4 bank	D machine
5 repayment	E money

1 E
2 D
3 C
4 A
5 B

7 **Complete the expressions with the missing prepositions.**

1 pay in cash
2 pay by credit card
3 for free
4 buy in the sales
5 free of charge
6 in / out of stock
7 be underguarantee
8 in instalments

INSURANCE

8 **Find in the Wordlist information to complete the insurance policy elements.**

1 insurer Smith & Smith Insurance Company
2 insured / policy holder Pamela Andrews
3 amount of insurance $ 100, 000
4 premium $ 25 per month

263

P Types of shops and services

Rodzaje sklepów, towary, korzystanie z usług

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the pictures (1–4) and follow the instructions.**

1 Choose one of the pictures and describe it to your partner to guess, using the following introductions:
It makes me feel …
It reminds me of the time when …
Don't describe what you can actually see in the picture. When your partner has guessed, swap roles and continue.

1

2

3

4

2 What shops do the pictures present? Which of them do you most like visiting and which one the least? Explain why.

3 Look back at the pictures and answer the questions:
- How do the people in each picture feel?
- Do men and women shop differently? If so, what is the difference? Who seems to be a bigger spender?
- Is shopping a pleasure or a pain in the neck for you? Why?

2 *Pair work*. **Imagine you need to run some errands. Make a list of at least 3 things to buy or to do. Then find a partner and act out two conversations.**

Student A: *What are you going to do today?*
Student B: *Oh, I've got a lot of errands to run.*
Student A: *If I were you, I'd go / try …*
Student B: *Thanks, that's really helpful. I also need to … What would you recommend?*
Student A: *Oh, you'd better not … It would be better to …*

Functions Bank
Asking for and giving advice · str. 369

LISTENING

3a **Match the words (1–6) to the phrases (A–F) to make collocations.**

1	take sb's	A	a note of
2	make up	B	of charge
3	be	C	one's mind
4	free	D	word for it
5	get	E	into sth
6	make	F	rid of sth

1 D 4 B
2 C 5 F
3 E 6 A

3b **Match the collocations from 3a and the words in the box to the definitions below.**

artificial • stain • streaks • bunch

1 be into sth – be interested in sth
2 stain – a dirty spot
3 free of charge – you don't have to pay for it
4 make up one's mind – decide
5 bunch – a group of similar things
6 make a note of – write down
7 streaks – stripes of contrasting colour on hair
8 take sb at their word – believe sb
9 get rid of sth – remove
10 artificial – not natural

4 CD 2/01 **Listen to six texts and decide what shops or service points they concern.**

Text 1 _____ Text 3 hairdresser's Text 5 florist's
Text 2 record shop Text 4 drycleaner's Text 6 DIY shop

clothes / shoe shop

5 CD 2/01 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1
The lady was worried in the shop because
A she lost her card.
(B) she couldn't pay for the things she had chosen.
C the shop assistant wasn't nice to her.

TEXT 2
The men want to
A buy something for themselves.
B go to a concert together.
(C) buy different kinds of music.

TEXT 3
The text is about
(A) promotion days in a service point.
B a newly opened service point.
C new trends in hairstyles.

TEXT 4
Which topic doesn't the conversation include?
(A) Discounts for new customers.
B The time the service takes.
C The cost.

TEXT 5
The text is supposed to
A inform about what things are available at the shop.
(B) evaluate the shop.
C encourage people to visit the shop.

TEXT 6
The woman is not certain
A which wallpaper to buy.
B if she needs the wallpaper paste.
(C) if she'll use all the wallpaper.

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1
Which headline would best suit the text?
A THE ELDERLY PAY IN CASH
B SHOP ASSISTANT ON THE WATCH
C GIFT PURCHASE BECOMES A NUISANCE

TEXT 2
Kate is a
A sibling of one of the men.
B best friend of one of the men.
C mother of one of the men.

TEXT 3
The text is supposed to
A advertise 'Curl Beauty'.
B review the services offered by 'Curl Beauty'.
C inform about the items on sale in 'Curl Beauty'.

TEXT 4
The man is
A unwilling to pay more for the Express Service.
B dissatisfied with the standard time for cleaning.
C going to pay when he picks up his things.

TEXT 5
Which sentence presents a fact and not an opinion?
A The shop has a wide variety of products.
B The shop sells potted plants.
C The bunches the shop sells are expensive.

TEXT 6
The shop assistant
A recommends the wallpaper paste based on his own experience.
B warns the customer not to open the rolls of wallpaper.
C informs the woman about the terms of returning and exchanging the products.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

6 *Pair work*. **Imagine you need to do some shopping in one of the shops in the box. Act out a conversation.**

DIY shop • garden centre • stationer's • bookshop • gift shop • newsagent's • fruit and vegetable stall • toyshop • antique shop • perfumery • junk shop • games shop

Student A: You're a customer. Choose a shop and decide what you want to buy (think of at least 3 items).
- Greet the shop assistant and ask for the items you need.
- Choose a different item if the one you need is not there.
- Find out how much you need to pay and what form of payment you may use.
- Pay for the items and say goodbye.

Student B: You're a shop assistant.
- Greet the customer and give him / her the items.
- Say that one item isn't available. Offer an alternative.
- Say how much the customer needs to pay and what form of payment he / she may use.
- Accept the payment and say goodbye.

Then choose a different shop and swap roles.

7 *Pair work*. **Look at the sentence that comes from the recording in 4. Imagine you're in the service points in the box, take it in turns to make similar requests.**

'I need to have my car checked for tomorrow.' (garage)

beauty parlour • garage • picture lab • watchmaker's • tailor's / dressmaker's • interior decorator's • post office • detective agency • insurance company • lawyer's office • optician • shoemaker's

Gramatyka
have sth done · P str. 92 · R str. 97

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Wróciłeś/aś od fryzjera w niezbyt dobrym nastroju po zmianie fryzury i postanowiłeś/aś napisać o tym w liście do kolegi / koleżanki.

- Wyjaśnij, co skłoniło Cię do zmiany fryzury.
- Opisz wrażenie, jakie na Tobie zrobił nowy salon fryzjerski.
- Wyjaśnij, dlaczego nie podoba Ci się Twoja nowa fryzura.
- Wyraź i uzasadnij swoją opinię na temat poziomu usług oferowanych przez ten zakład fryzjerski.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Christina / John,
I'm writing to tell you that I'm not in a very good mood today. You won't believe this!

asymmetrical look • unwilling to listen to • be transformed • service point • promotion days • make sb look awkward • radical change • get rid of split ends

That's all for now. Please write soon.
Yours,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Przygotowujesz swoje wystąpienie w ramach debaty szkolnej na temat: „Przebywanie w galeriach handlowych pożera nasz czas i pieniądze". Napisz rozprawkę na temat plusów i minusów robienia zakupów w wielkich galeriach handlowych.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

free of charge • available • shopping craze • attract customers • tempting offers • provide a range of services • credit cards • the biggest selection • considerable discount

Pisanie
List prywatny · P str. 40, Rozprawka · R str. 70

P Buying and selling — Kupowanie i sprzedawanie

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the six types of shoppers and decide which two sentences (1–12) describe each of them.**

HAGGLER	DINOSAUR
COUPON CLIPPER	FULL-PRICE SHOPPER
ONLINE ADDICT	AVOIDANCE SHOPPER

1 Knows the real meaning of value, because expensive things last longer.
2 Has been shopping at the same shop for years, very loyal.
3 Answers 'no' when asked if they need any help, wants to be left alone.
4 Organised and disciplined, always looking for a bargain.
5 Never complains, even if they hate the product. Doesn't like shopping.
6 All the time in front of the computer, compares prices in real shops and online. Usually chooses to buy on the Internet and pays COD.
7 Behaves as if they were very poor, even the smallest discount is worth negotiating.
8 The king of the Cyber Monday, knows long ahead what special offers their favourite shops will offer on that day.
9 Collects newspapers, magazines and flyers and cuts them up with passion.
10 Buys branded goods, but denies being a walking advertising billboard.
11 Knows the shop assistant by name and they think that is why they should get a discount.
12 Loves talking, always questions the value of the product, but is ready to reach compromises.

Haggler: 7, 12
Dinosaur: 2, 11
Coupon clipper: 4, 9
Full-price shopper: 1, 10
Online addict: 6, 8
Avoidance shopper: 3, 5

2 *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 Which sentences in **1** describe you as a shopper? Do you belong to only one of the shopper categories or are you a mixture of different shopping habits and behaviours?
2 Do you ever haggle or use discount coupons? Why? / Why not?
3 Are sales, discounts and bargains an important factor for you when you shop? Why? / Why not?

READING

3a **Are the words in the box positive or negative? Put them in the correct categories in the table.**

unforgettable • waste • upside • pessimistic • hate • awesome • convenient • despair

POSITIVE	NEGATIVE
unforgettable, upside, awesome, convenient	waste, pessimistic, hate, despair

3b **The words (1–8) are the opposites of the words in 3a. Match the opposites. One of the words matches two opposites.**

1 inaccessible – convenient
2 really like – hate
3 ordinary – _____
4 hope – despair
5 downside – upside
6 optimistic – pessimistic
7 unimpressive – _____
8 save – waste

3 unforgettable, awesome
7 unforgettable, awesome

4a **Read the texts and answer the questions.**

1 What is the main topic of all four texts?
2 What do all four people have in common?
3 What are the differences in what these four people have written?

4b **Match the people from the text to the questions (1–5).**

Who:
1 mentions people acting aggressively? _____, _____, _____
2 wants to shop on Cyber Monday? _____, _____
3 admits they enjoy shopping? _____, _____
4 says shopping is tiring? _____, _____
5 wants to see the things Hazzelle bought? _____, _____

HAZZELLE'S WORLD

Posted on: Friday, November 29th, 2013
They call it Black Friday

And there it was again, crowded and tiring, Black Friday. I decided to take part in this shopping madness for the first time this year. It was an unforgettable experience, although not in a totally positive way. I went to the mall around seven in the morning. It appeared it was already late, because the ones who really want to pick up the best bargains wait long before the shops even open, which now happens around midnight. My store opened at 5, so yeah, I was late. There was an upside, however, as I wasn't pushed by the crowd of customers when the store opened.

I wonder if they even know why this day is called Black Friday. Back in the 60s the Friday after Thanksgiving was the busiest shopping day of the whole year. People going to the shops caused huge traffic jams and a lot of accidents, and the police officers who had to deal with them used the term for the first time. Later, a different explanation was used. It was said, that on that day shop owners started to be 'in the black', so they were making a profit for the rest of the year. But I really think this is just to make people feel less pessimistic about the name.

Anyway, I was shopping for about 4 hours and yes, I did get some awesome bargains. But I also understood the full meaning of 'shop till you drop'. I was so exhausted after getting back home that I still haven't unpacked the things I bought. Tomorrow though I will do it for sure, as I have to look at them again and decide what else I need. It's high time to start fishing for Cyber Monday offers, only 2 days left. I'm curious what online sellers will surprise me with this year. Stay tuned.

Posted by Hazzelle

Mr AllIknow said:
I really can't believe you decided to take part in all that. Waste of time and energy, not to mention the risk of being killed by a maddened shopper over an electric kettle or something. I hate Black Friday and shop only on Cyber Monday. It's easier, more convenient and far safer.

Alamette said:
I can't wait to see what you actually bought. I hope you'll post pictures soon. I didn't have money this time, so no bargains for me. ☹ Am I the only one who feels despair when I can't shop, especially during the sales? I really love them.

1 sales
2 Przykładowe odpowiedzi: they are interested in the sales, they use the Internet, they use blogs
3 Przykładowe odpowiedzi: they enjoy different types of sales, different aspects of sales are important for them (e.g. what was bought, how people behave, where the shopping is done)

1 Hazzelle, Mr AllIknow, Shadow Lady
2 Hazzelle, Mr AllIknow
3 Alamette, Shadow Lady
4 Hazzelle, Mr AllIknow
5 Alamette (Hazzelle – is incorrect because she already saw the things when buying them)

266

Shadow Lady said:
I like buying new things, but those sales really scare me. I watched the news and I saw that guy who pulled a gun on a person who wanted to get into the queue 'illegally'. Threatening to kill someone just because they stood between you and your new flat screen TV sounds like a mental illness, doesn't it?

5 **Look at the highlighted words in the text. What do they refer to? Find appropriate fragments in the text.**

6 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **Hazzelle**
- A has shopped during Black Friday sales before.
- B was one of the first customers at the sales.
- C was exhausted after the shopping.

2 **Mr Allknow wrote his comment to**
- A find out what Hazzelle thinks about Cyber Monday.
- B express his opinion about Black Friday and Cyber Monday.
- C confess he is afraid of shoppers who buy electric kettles.

3 **Alamette is a person who**
- A really enjoys shopping.
- B is not very interested in the sales.
- C finds it difficult to find bargains.

4 **The main topic of Shadow Lady's comment is**
- A buying new things.
- B people's behaviour during the sales.
- C the news about the sales.

R

TASK B **Match the people to the sentences (1–5).**

In this text the author
1 admits being afraid of people at the sales. ___
2 describes the origins of the term 'Black Friday'. ___
3 is not sure if his / her opinion is justified. ___
4 proves that one of the sales is better than the other. ___
5 describes the results of his / her lack of funds. ___

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

SPEAKING

7 ***Pair work*. Follow the instructions.**

1 You are a shop owner and you're getting ready for Black Friday. Which of the posters (1–2) would you choose to advertise the sales? Why? Explain why you like the other poster less.

1

2

it – Black Friday (sales)
which – the time when the shops open (around midnight)
them – accidents
this – alternative explanation
it – unpacking and enjoying the things Hazzelle bought

2 Answer the questions.
- What is your opinion about Black Friday, Cyber Monday or other types of sales?
- What are the advantages and disadvantages of online shopping, in your opinion?
- What is your opinion about 'shop till you drop'?
- Who are, in your opinion, more effective shoppers, men or women? Why?

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

W miniony weekend wybrałeś/aś się na Noc Zakupów w lokalnej galerii handlowej. Podczas zakupów uległeś/aś wypadkowi. W e-mailu do kolegi / koleżanki:
- wyjaśnij, jakie były powody, dla których wybrałeś/aś się na zakupy do tej galerii,
- zrelacjonuj zachowanie klientów podczas zakupów,
- opisz sytuację, w której uległeś/aś wypadkowi w galerii,
- wyraź swoją opinię na temat organizacji Nocy Zakupów i ją uzasadnij.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Ted / Susan,
I'm writing to tell you my news. Last weekend I decided to go shopping for clothes and you won't believe what happened.

be pushed by the crowd • act aggressively • convenient hours • be exhausted • discount coupons • pick up a bargain • cause an accident • shopping behaviour • rush to the shops

I hope to hear from you soon.
Hugs and kisses,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Na stronie internetowej jednej z galerii handlowych znalazłeś/aś ogłoszenie o możliwości wynajęcia powierzchni handlowej w okresie przedświątecznym. Napisz list do działu marketingu galerii z zapytaniem o możliwość wynajęcia stoiska. W liście opisz, jaki rodzaj działalności handlowej prowadzisz oraz przedstaw zalety oferowanych produktów.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

branded goods • satisfy customers' needs • alternative solution • shopping madness • make a profit • really persuasive • look for a discount • convenient for customers • lower the price

Pisanie
E-mail · P str. 40
List z zapytaniem · R str. 43

1 Shadow Lady
2 Hazzelle
3 Shadow Lady
4 Mr Allknow
5 Alamette

267

R Advertising — Reklama

SPEAKING

1 *Pair work*. **Discuss the issues (1–2).**

1 What is an advertising slogan? What is the difference between a slogan and a logo? Why are slogans invented and used?

2 Look at the following slogans and decide what products they may promote.

THERE'S NOTHING BETTER FOR A MAN
YOU CAN DO ANYTHING
AFTER ALL, YOU'RE A WOMAN
FEEL AS FREE AS A BIRD
AVERAGE IS FOR OTHER PEOPLE
WHO WILL YOU BE TONIGHT?

3 What makes a good and catchy slogan in your opinion?

2 *Pair work*. **Look at the words and phrases in the box and divide them into categories in the table. Some phrases may belong to more than one category. If necessary, consult the Wordlist on page 262.**

jingle • infomercial • word of mouth • banner ad • classified ad • spam • product placement • radio ad • printed flyer • (mobile) billboard • street advertising • promotional product • mobile advertising • in-store advertising • celebrity branding • pop-up • TV commercial • viral marketing

TYPES OF ADVERTISING	
Indoor	**Outdoor**
banner ad, in-store advertising, printed flyer	banner ad, printed flyer, (mobile) billboard, street advertising
Traditional media (TV, radio, press)	**Online**
jingle, infomercial, radio ad, classified ad, TV commercial, product placement	banner ad, classified ad, spam, pop-up, viral marketing
Other	
word of mouth, celebrity branding, promotional product, mobile advertising	

3 *Class work*. **Discuss the issues (1–3).**

1 Which types of advertising listed in **2** do you enjoy the most and which ones the least? Explain why.

2 Give examples of celebrities who are / were involved in celebrity branding.

3 Do you think that advertising influences your decisions when choosing different products or services? Why? / Why not?

LISTENING

4a Match the words (1–7) to the words (A–G) to make collocations.

1 arouse	A break
2 idiot	B history
3 commercial	C made
4 browsing	D interest
5 tailor-	E box
6 get on	F notice of sb / sth
7 take	G sb's nerves

1 D
2 E
3 A
4 B
5 C
6 G
7 F

4b Choose the correct option A or B.

1	perceive	A be ready, prepared (B) consider, believe
2	deceive	(A) cheat, mislead B start to see again
3	ordinary	(A) common, usual B vulgar, offensive
4	chop	A jump quickly (B) cut into small pieces
5	adjusted	A made just in time (B) changed so as to match
6	unreasonable	(A) irrational, illogical B impatient, hasty
7	twisted	A in perfect condition (B) complicated, strange

4c Make at least 3 sentences that will include one collocation from 4a and one word from 4b.

5 CD 2/02 **Listen to four speakers talking about advertising. What was the question each speaker answered? Match the questions (A–E) to the speakers (1–4). There is one extra question.**

A What do you think about TV commercials?
B What kind of advertisement do you like the most?
C Do you like movie trailers?
D Do you enjoy online advertisements?
E Do you like press advertisements?

1	2	3	4
D	E	A	C

6 CD 2/02 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the speakers (1–4) to the sentences (A–E). There is one extra sentence.**

This speaker

A is interested in fashion and beauty.
B wants to discourage the listener from watching TV.
C expresses their opinion on different types of ads.
D hates all kinds of advertising.
E is in a cinema.

1	2	3	4
C	A	B	E

R

TASK B **Match the speakers (1–4) to the sentences (A–E). Two sentences match one speaker.**

This speaker

A doesn't express any negative opinion about advertising.
B thinks that the advertisement is sometimes better than the product.
C gets rid of unwanted promo messages immediately.
D is not sure why companies keep on advertising their products in a certain way.
E complains about the ads appearing suddenly.

1	2	3	4
C, E	A	D	B

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

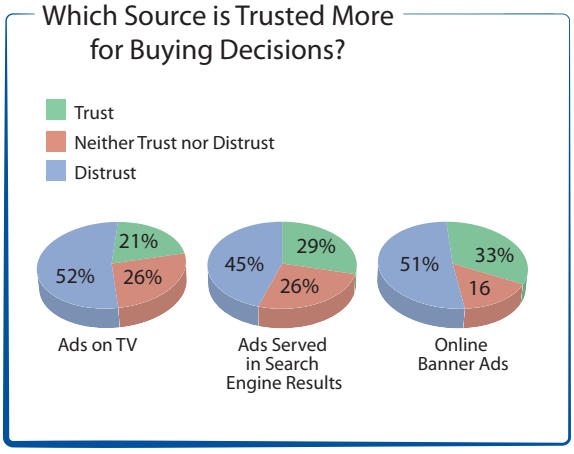
SPEAKING

7 *Class work*. **Think back to the recording and answer the questions.**

1 Do you think some kinds of advertising should be banned or regulated by law? If so, which ones and why? If not, explain why.
2 What are pros and cons of advertisements enhanced with the use of computer programs? What is your opinion of them?
3 Does the age of a potential buyer have an influence on the choice of advertising technique? Which type of advertising convinces you more? Which one would be more appealing to your parents or grandparents? Explain why.
4 What is your opinion on advertising which targets children? Why? What can be the short- and long-term consequences of exposing children to advertising?

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

8 *Pair work*. **You and your partner have a music band and you want to launch an advertising campaign to promote your music. Study the chart and act out a conversation.**

Student A: Look at the statistics and suggest the form of advertising you think will be the best for you. Give arguments supporting your choice.

Student B: Disagree with your partner and present counterarguments to his / her choice. Suggest a different option. Explain why it will be the most suitable one.

Student A: Agree to Student A's suggestion, but set out some conditions.

Student A and B: Negotiate the conditions.

Student B: Sum up your discussion. Present your final decision.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Zredaguj wpis na blogu, w którym podzielisz się negatywnym wrażeniem, jakie zrobiły na Tobie reklamy prezentowane przed seansem kinowym dla dzieci.

- Wyjaśnij, dlaczego wybrałeś/aś się na ten film do kina.
- Opisz, w jaki sposób w reklamie przed seansem przedstawiono dany produkt.
- Wyraź swoją opinię na temat szkodliwości tej reklamy dla młodszej widowni oraz uzasadnij Twoje zdanie.
- Zaproponuj, co można by zrobić, aby w przyszłości nie narażać dzieci na kontakt z podobną reklamą.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: Cinema goers fed up with ads!
Entry: Hi everyone! Have you ever been disgusted with an advert?

obscene and violent scenes • blindly trust • long-term consequences • be exposed to sth • find sth annoying • arouse interest • appeal to teenagers • movie trailers • advertising techniques

I hope you will share your opinions with me!

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W ramach warsztatów dziennikarskich poproszono Cię o napisanie artykułu. W tym artykule opisz różne typy reklam stosowanych przez producentów oraz wyraź swoją opinię na temat sposobu, w jaki wpływają one na odbiorców.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

be divided into categories • pop-up windows • street advertising • commercial break • mobile advertising • omnipresent slogans • stand a chance of attracting sb's attention • tailor-made advertising • advert break

Pisanie
Blog · P str. 38, Artykuł · R str. 74

R Payment methods and banking services — Środki płatnicze, banki

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the methods of payment in the box. Which of them: a) have you used, b) do you like / dislike using, c) do you consider old-fashioned / ordinary / modern? Why?**

cash • cheque • barter • payment card • mobile phone • bank transfer

2a **Read the descriptions of different payment cards and decide which cards in the box they refer to. If necessary, consult the Wordlist on page 263.**

pre-paid card • gift card • debit card • credit card

A credit card When you use it to buy things, you are **borrowing** money to the amount of your **credit limit**. You'll have to **repay** the money and pay any **interest** due. If you pay your **bill** off in full each month, you won't pay any interest.

B pre-paid card You have to **pre-load** it with credit before buying anything and you can have it without a **current account**. The **stored value** is reduced as payments are made. It can be reloadable or used only once.

C debit card It is linked to your current account and the amount of purchase is **debited** from your **available balance** on the same day or several days later. They also allow you to **withdraw** money at **cash machines**.

D gift card It is a **monetary** equivalent to a traditional gift, usually **issued** by retailers. It is identified by a specific number or **code**, but not with an individual name, thus each card can be used by anyone.

2b **Read the definition and study the chart.**

MOBILE PAYMENTS
point-of-sale payments made through a device, such as a mobile phone or a tablet

SMS-BASED	NFC*	CREDIT CARD READER
you send a text message with authorisation code, amount and recipient; a charge is applied to your phone bill; you can do it from any mobile	a chip in your mobile holds your credit or debit account and is scanned by another device in a shop; your bank account is charged directly	you attach a special device to your mobile and swipe your credit card through it; your credit card account is charged directly

*Near Field Communication

2c *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 Have you ever used any of the payment cards in **2a**? If so, which ones? If not, which one would suit you most? Why?
2 What are the benefits and drawbacks of each of the methods in the chart in **2b**? Which method is the best?
3 Do you think mobile payments will replace card payments in the future? Why? / Why not?

READING

3 **Complete the gaps with the correct words. If necessary, consult a dictionary.**

1 **unwillingness, expenses, awareness**
A The company must reduce expenses for business trips.
B We went to the cinema despite his unwillingness to go out.
C Unfortunately he had no awareness of his mistakes.

2 **round-the-clock, halfway, favourable**
A On the day of the trip weather conditions were favourable.
B Later it turned out we had set off from our houses at exactly the same time, which is why we met halfway.
C It's very convenient to have a round-the-clock shop nearby, because then you can do your shopping even at midnight.

3 **indicate, enable, argue**
A Don't argue with me. You know I'm right.
B His words may indicate that he's in love with her.
C The new test should enable doctors to diagnose the disease much earlier.

4 **Read the texts (A–C). Complete the gaps (1–10) with the correct option A, B, C or D.**

TEXT A

One of the leading banks will present a new strategy aimed **1** C switching from a pure sales strategy to relationship banking. The bank plans, **2** B other things, to introduce social network, SMS and email money transfers and payments via QR-codes, which are still not very popular among customers. The Internet services site is going to be completely rebuilt and the bank's agencies redecorated. The bank also intends to include in its offer some modern solutions, **3** A as payment cards with LCD screens, which enable clients to check their account after each transaction, and proximity cards, which make transactions a lot faster as they do not require the PIN number.

Based on: www.warsawvoice.pl

TEXT B

Despite the rapid development of banking services and non-cash payments, there are still people who have no **4** D to these services, cannot use them or do not want to use them. Analysis shows that this is true of 21.6 per cent of the Polish population. These people explain their **5** C to use non-cash payments with the need to have personal contact with other people. They also argue that payment cards are not always accepted, that there is more control **6** A expenses if cash is used, or that they like having physical money. The research also indicates that these people do not have and do not want to have a bank account. They claim the costs involved are too high **7** B to the potential benefits that their incomes are too low, that they are not able to use new technology, or that they do not trust financial institutions.

Based on: www.warsawvoice.pl

270

TEXT C

Around 91 per cent of bank account owners have a debit card, but only 80 per cent actually use it. Some people use it only once a month to withdraw their wages from an ATM. The popularity of credit cards as a method of non-cash transactions is low. Only 38 per cent of Poles have these and only 28 per cent actually use them. But the number of credit-card holders and users is increasing rapidly and steadily. This **8** C that more and more people are aware of the benefits they offer in managing personal finances, e.g. round-the-clock access to convenient and secure non-cash payments, especially abroad. Aware of this trend, banks are trying to **9** D the expectations of clients halfway and offering them cards on more favourable terms. They include the right to independently set the repayment deadline and to take **10** B of credit without a fee.

Based on: www.warsawvoice.pl

1	A to	B towards	(C) at	D for
2	A between	(B) among	C throughout	D from
3	(A) such	B so	C like	D just
4	A idea	B fear	C will	(D) access
5	A willingness	B willing	(C) unwillingness	D unwilling
6	(A) over	B about	C to	D with
7	A according	(B) compared	C used	D addicted
8	A results	B includes	(C) indicates	D informs
9	A create	B reduce	C exceed	(D) meet
10	A care	(B) advantage	C notice	D place

5 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B, or C.**

1 Text A was written to
- A advertise a bank.
- B evaluate a bank.
- (C) inform about changes being introduced by a bank.

2 Text A doesn't mention
- A a website.
- (B) a type of computer.
- C a modern payment card.

3 Text B is about people who
- (A) don't have access to banking services.
- B want to have a bank account.
- C are not very good at managing their finances.

4 The people described in Text B
- A give three reasons to support their decision.
- (B) constitute slightly over one fifth of Polish society.
- C don't know what the benefits of banking services are.

5 Text C is about
- A mobile payments.
- B Internet transfers.
- (C) payment cards.

6 Which sentence is true according to Text C?
- A There are more credit-card users than debit-card users.
- (B) Banks offer better and better conditions to credit card holders.
- C All card holders use their cards.

R

TASK B **Match the questions (1–4) to the texts (A–C). Two questions match one text.**

Which text
1 describes the conditions of using one of the services? C
2 explains technical features of payment cards? A
3 mentions that people are afraid of spending more if they pay with a card? B
4 mentions examples of mobile payments? A

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

SPEAKING

6 ***Pair work*. Act out a conversation.**

Student A wants to study abroad and considers taking a student loan, as his/her parents can't afford the costs of the studies.

Student A:
- Describe your situation to your friend.
- Explain why you consider a student loan to be a good solution to your problem.
- Express your opinion about your friend's idea.
- Decide which option would be better for you.

Student B:
- Find out what Student A intends to do.
- Ask the reasons for the choice he/she has made.
- Point out the disadvantages of a loan and suggest a different solution.
- Try to convince your friend that your solution is better.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · **str. 10**

R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

7 **Complete the gaps (1–4) with the words formed from the words in the box. There are two extra words.**

pack	do	health	finish	dignity	show

OUR DEPARTURE FROM MARLOW

... We did our marketing after breakfast, and revictualled the boat for three days. George said we ought to take vegetables – that it was **1** unhealthy not to eat vegetables. He said they were easy enough to cook, and that he would see to that; so we got ten pounds of potatoes, a bushel of peas, and a few cabbages. We got a beefsteak pie, a couple of gooseberry tarts and other things we 'looked in the' town for.

Our departure from Marlow I regard as one of our greatest successes. It was **2** dignified and impressive, without being ostentatious. We waited while the basket **3** was packed, and took the delivery and the boy carrying the basket with us.

We went to many shops, adopting this principle at each one; and the consequence was that, by the time we **4** had finished, we had as fine a collection of boys with baskets following us. Our final march down the middle of the High Street, to the river, must have been imposing a spectacle and ... Marlow had seen for many a long day. ...

Adapted from: Jerome K. Jerome, *Three Men in a Boat (To Say Nothing of the Dog)*, Chapter XIII.

271

Moduł 10 Nauka i technika

Wordlist — Słownictwo

BADANIA NAUKOWE / SCIENTIFIC RESEARCH

accurate – dokładny
advance – 1. robić postępy 2. postęp
angle (of vision) – kąt (widzenia)
ascribe – przypisać
autonomous – autonomiczny
bacteria – bakterie, zarazki
binding of matter – zaginanie materii
biotechnology – biotechnologia
chemical reaction – reakcja chemiczna
clone – 1. klonować 2. klon
confirm – potwierdzić
copyright – prawo autorskie
create a human being – stworzyć istotę ludzką
digital media – cyfrowe środki przekazu
discover – odkryć (= wykryć, dowiedzieć się)
discriminate – 1. odróżniać 2. dyskryminować
dissuade – odradzać
distinguish – 1. odróżniać 2. wyróżniać
do / carry out experiments – przeprowadzać eksperymenty
do (field) **research** – prowadzić badania (w terenie)
elaborate on – szczegółowo omówić
examine – badać, sprawdzać
excel – 1. odnosić sukces 2. przewyższać
findings – odkrycia
formulate (a theory) – stworzyć (teorię)
fungus / fungi – grzyb / grzyby
gravity – grawitacja
habitable zone – strefa nadająca się do zamieszkania
impact – wpływ, uderzenie
improve – udoskonalić
intellectual property – własność intelektualna
invent – wynaleźć
label a product – oznaczać produkt
legal concept – pojęcie prawne
living things – istoty żywe
make a breakthrough – dokonać przełomu
make calculations – przeprowadzać obliczenia
manufacturer – producent
mastermind – geniusz
matter – 1. materia 2. substancja
observation – obserwacja
observe (a process) – obserwować (proces)
ownership of ideas – prawo własności pomysłów
pave the way for – utorować drogę czemuś
periodic table of elements – układ okresowy pierwiastków
phenomenon / phenomena – zjawisko / zjawiska
prove (a thesis) – udowodnić (tezę)
put through a battery of tests – poddać licznym testom
reveal clues – odkrywać wskazówki
safeguard the rights – zabezpieczać prawa
scholar – naukowiec, uczony
self-taught – samouk
sense – zmysł
spore – zarodnik
support a hypothesis – potwierdzać hipotezę
test tube – probówka
trademark – znak firmowy
uncover – odkryć (= zdjąć warstwę wierzchnią)
under a microscope – pod mikroskopem
win the Nobel prize – dostać nagrodę Nobla
X-ray – 1. prześwietlać 2. prześwietlenie promieniami RTG

ODKRYCIA / DISCOVERIES

archaeological dig – wykopalisko archeologiczne
archaic (coins) – stare (monety)
artefact – artefakt, wytwór ludzkiej działalności
discover (by chance) – odkryć (przypadkiem)
excavation site – teren objęty wykopaliskami
explore – badać, poszukiwać
sarcophagus – sarkofag
shipwreck – wrak statku
sea route – droga morska
tomb – grobowiec

TECHNIKA / TECHNOLOGY

adapter – przejściówka
(dead) **battery** – (rozładowana/y) bateria / akumulator
cable / cord – kabel
charge – naładować
charger – ładowarka
computerised facility – tu: skomputeryzowany obiekt
construct (a road) – zbudować (drogę)
design (a bridge) – zaprojektować (most)
dial – 1. wybrać (number) 2. pokrętło
display – 1. wyświetlać 2. wyświetlacz
electrical / solar power – energia elektryczna / słoneczna
electrode – elektroda
electronics – elektronika
ensure – zapewniać
extension cord – przedłużacz
innovative design – nowatorski projekt
mains – sieć elektryczna
mobile phone (BrE) / **cell phone** (AmE) – telefon komórkowy
mode – tryb
out of range / no reception – poza zasięgiem
(non-)**portable device** – urządzenie (nie)przenośne
plug (in) – 1. podłączyć 2. wtyczka
plug-in / electrical device – urządzenie na prąd
remove – usunąć
socket – gniazdko
solar panels – panele / baterie słoneczne
state-of-the-art – supernowoczesny
technological improvement – udoskonalenia techniczne
text a message – wysłać SMS
three-dimensional (3-D) object – obiekt trójwymiarowy
touchscreen – ekran dotykowy
turn off – wyłączyć, zakręcić
turn on – włączyć, odkręcić
unplug – wyłączyć z gniazdka
voice-operated – sterowany głosem
wireless – bezprzewodowy

PRZYDATNE WYNALAZKI / USEFUL INVENTIONS

aluminium foil – folia aluminiowa
answering machine / answer phone – automatyczna sekretarka
assembly line – taśma produkcyjna
bar code – kod kreskowy
camcorder – kamera
contact lenses – szkła kontaktowe
current – prąd
dictaphone / voice recorder – dyktafon
disposable nappy – pielucha jednorazowa
electric razor – elektryczna maszynka do golenia
hair-dryer – suszarka do włosów
jet engine – silnik odrzutowy
nanosize sensors – czujniki w rozmiarze „nano”
paperclip – spinacz
photocopier – kserokopiarka
printer – drukarka
pump – pompa
shredder – niszczarka (dokumentów)
stain-resistant fabrics – tkaniny plamoodporne
timepiece – czasomierz
zip – zamek błyskawiczny, suwak

KOMPUTERYZACJA / COMPUTING

application – aplikacja
augmented – powiększony
bendable – dający się zginać
browser – przeglądarka
built-in camera – wbudowana kamera
connect (a gadget) – podłączyć (urządzenie)
data – dane
database – baza danych
delete – usunąć
driver – sterownik

Zoology deals with animal life.
Botany studies plant life.
Paleontology focuses on prehistoric fossils.
Medicine deals with diagnosis, treatment and prevention of diseases.
Archaeology examines human activity in the past left behind (often underground).
Anatomy focuses on the structure of living things.
Psychology studies mental functions and behaviours.

272

enable – umożliwić
enter – 1. wejść 2. wprowadzić
eye movements – ruchy oka
features – opcje, elementy (w urządzeniach)
freeze – zawiesić się (o komputerze)
go dead – wyładować się (o baterii)
group files in folders – pogrupować pliki w foldery
housing / case – obudowa
keyboard – klawiatura
motherboard – płyta główna
paste – wklejać (w plikach komputerowych)
pendrive / USB flash drive / memory stick / USB stick – pamięć USB
press (a button / key) – nacisnąć (przycisk / klawisz)
replace ink – wymienić tusz
(anti-virus) **software** – oprogramowanie (antywirusowe)
touchpad – panel dotykowy
trigger – powodować, wywoływać
turn itself off – (o komputerze) wyłączyć się bez przyczyny
update – zaktualizować
virus / bug – wirus (komputerowy)

AI – Artificial Intelligence
CD-ROM – Compact Disc-Read Only Memory
CPU – Central Processing Unit
DVD – Digital Versatile Disc
ICT – Information and Communication Technologies
RAM – Random Access Memory
SMS – Short Message Service
UI – User Interface
USB – Universal Serial Bus

RESEARCH AND DISCOVERIES

1 Find in the Wordlist the expressions which belong to these categories.

Chemistry: periodic table of the elements, chemical reaction, do experiments, test tube, observe a process

1 Biology 2 A new invention

2 Write definitions for these branches of science.

Zoology • Botany • Paleontology • Medicine • Archaeology • Anatomy • Psychology

Use the words in Wordlist, the verbs in the box and the phrases listed below.

deal with • study • examine • focus on

- structure of living things
- plant life
- mental functions and behaviours
- prehistoric fossils
- animal life
- human activity in the past left behind (often underground)
- diagnosis, treatment and prevention of diseases

3 Complete the table. Consult the Wordlist.

NOUN	PERSONAL NOUN	ADJECTIVE
biology	biologist	biological
science	scientist	scientific
research	researcher	research
physics	physicist	physical
discovery	discoverer	discoverable
inventiveness	inventor	inventive
exploration	explorer	exploratory
psychology	psychologist	psychological
mathematics	mathematician	mathematical
chemistry	chemist	chemical
creation	creator	creative

4 Find in the Wordlist the synonyms of the following words.

1 genius mastermind
2 scientist scholar
3 progress advance
4 influence impact

5 Make collocations with *do* or *make* and the verbs in the box. Use the Wordlist to help you.

a discovery • research • a mistake • progress • experiments • calculations • an effort • one's best • a breakthrough

MAKE calculations, a discovery, a mistake, progress, an effort, a breakthrough
DO research, experiments, one's best

USEFUL INVENTIONS

6 Find in the Wordlist inventions which

1 you use every day _____
2 revolutionised the world _____
3 you do not have to use _____

COMPUTING

7 Divide the computer parts in the Wordlist into the following categories.

1 internal components motherboard, CPU, RAM, CD-ROM
2 external parts housing / case, keyboard, touchpad
3 software application, browser, driver, anti-virus software
4 supporting devices built-in camera, keyboard, pendrive

Some parts can be used in more than one category.

8 Put the stages of copying an image from the Internet in the correct order.

9 Log out.
3 Select and start a browser.
1 Switch the laptop on.
2 Plug in your pendrive.
8 Send or paste it to the pendrive.
7 Save and copy the image.
11 Switch the laptop off.
4 Log in to the image website.
10 Remove the device safely.
5 Enter the key words to find an image.
6 Search the gallery for an image.

9 Match the reasons in the box to the problems in the table. Then look for the solutions in the Wordlist.

virus • dead battery • no Internet access • no ink • too little free memory

PROBLEM	REASON	SOLUTION
printer doesn't work	no ink	replace ink in the printer
computer turned itself off	dead battery	plug in the laptop
a website froze	no Internet access	connect the Internet
crash	virus	download anti-virus software
computer works slowly	too little free memory	add RAM / delete some files

10 Which adjectives from the Wordlist can be used in the advertisement of a very modern device?

1 aluminium foil, answer phone, bar code, camcorder, (contact lenses), current, (dictaphone / voice recorder), hair-dryer, paperclip, photocopier, printer, pump, stain-resisteant fabrics, zip
2 assembly line, bar code, jet engine, nanosize sensors
3 contact lenses, disposable nappy, electric razor, shredder

273

P Intellectual property

Wynalazki

SPEAKING

1 *Pair work*. **Read the definition of intellectual property and follow the instructions.**

Intellectual property – a legal concept that protects creations of the mind; ownership of ideas

1 What kind of ideas or things can be considered intellectual property? Give at least 3 examples.
2 Intellectual property is divided into three main categories: **copyright**, **patent** and **trademark**. What are they? Define them as a class.
3 Look at the following text about intellectual property and complete the gaps with the words in brackets in the correct form. Add any necessary words.

Intellectual property refers to the ownership of abstract goods, so it is **1** more difficult (*difficult*) to protect than other types of property. Material goods, such as a car, **2** can be recovered / replaced (*can / recover or replace*) if they **3** are / have been stolen (*steal*). With intellectual property this is much more complicated. Say, for example, a person comes up with a great idea for a new invention. If someone else **4** steals (*steal*) the idea, the potential profit from the invention **5** may be taken away (*may / take away*) as well.

Intellectual property includes digital media, such as audio and video clips found online. If a recording of a new song **6** 'leaks' / 'is leaked' ('*leak*') on the Internet, people may download it and give it to others and the profit from selling the music may be lower.

That is why creators and inventors safeguard their rights by copyrighting written works, applying for patents for inventions, and trademarking brands, names and logos. Of course, **7** the sooner (*soon*) these legal steps are taken, **8** the better (*good*). After all, it is wiser to protect an idea before someone steals it!

➡ Gramatyka

Przymiotniki – stopniowanie · P str. 150 · R str. 154
Strona bierna · P str. 92 · R str. 94
Tryby warunkowe · P str. 120 · R str. 122

2 *Pair work*. **Discuss the issues (1–3).**

1 Which categories of intellectual property are, in your opinion, most often endangered nowadays? Why?
2 Was it easier or more difficult to protect intellectual property 100 years ago? Justify your opinion.
3 Why do so many people break the right of intellectual property by downloading music or films from the Internet? Think of at least three reasons. What counter-arguments could you give to the reasons you listed?

!

We say:
Protect intellectual property!
Use public domain resources.

LISTENING

3 **Match the words in the box to the pictures (1–8).**

paper clip • jet engine • timepiece • disposable nappy • zip • traffic lights • hair dryer • vacuum cleaner

4 *Pair work*. **Look at the words in the box. Guess what they mean and write the definitions. Check as a class.**

autonomous • fact-filled • decade • encyclopaedic • self-taught • anecdote • chauffeur • virtual

P **5a** CD 2/03 **Listen to the texts (1–6) and match them to the sentences (A–G). There is one extra sentence.**

This text
A gives information about the past. 2
B describes an incident of cheating. 5
C is a review of a book. 1
D evaluates an exhibition. Extra
E is an invitation. 3
F is an answer to a question. 6
G presents doubts about a new thing. 4

5b **What is the topic / element linking the texts (1–6)?**

Inventions

6 CD 2/03 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1
What did Jim like the most about the thing he discussed?
A The pictures.
B The range.
(C) The anecdotes.

TEXT 2
The person speaking is
A a journalist.
B a radio announcer.
(C) a university professor.

TEXT 3
Tom thinks that Janet
A is interested in Muslim civilisation.
(B) will like a scientific exhibition.
C is a fan of interactive displays.

TEXT 4
The man and the woman
(A) had been at a technology fair.
B have just had an accident.
C like the idea of driverless cars.

TEXT 5
The conversation takes place
(A) at school.
B at home.
C in a restaurant.

TEXT 6
The woman does not mention
A the place where she lives.
(B) the place where she works.
C the place where she exercises.

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1
This conversation takes place
A on a talk show.
(B) on breakfast television.
C on a quiz show.

TEXT 2
What would be the best headline for this text?
A THE HISTORY OF TIME DEVICES
B FAMOUS INVENTORS
(C) BENJAMIN AND HIS WORKS

TEXT 3
Tom and Janet
A see each other frequently.
(B) haven't seen each other for some time.
C haven't seen each other for many years.

TEXT 4
Which sentence presents a fact and not an opinion?
(A) Driverless cars will be available in around 10 years' time.
B The virtual chauffer wouldn't be able to deal with a dangerous situation.
C The new cars will reduce traffic jams and make commuting not so stressful.

TEXT 5
Which sentence presents an opinion and not a fact?
A Jenny's composition was plagiarised.
B Mr Tomkins found the same piece of writing on the web.
(C) Jenny cheated because she had some health problems.

TEXT 6
What was the question the woman answered?
A Which inventions are the most important in the history of mankind?
(B) Which inventions would she miss the most if they disappeared?
C Which inventions could she live without?

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

7 ***Pair work*. Act out a conversation. Use the expressions in the box.**

Student A invites Student B to watch a film on a computer. This film has been screened in the cinemas for only a week, so the copy on the computer is probably illegal. Student B wants to see this film in the cinema (a legal copy).

Student A:
- Invite your friend.
- Ask why.

Student B:
- Decline the invitation.
- Explain.

Student A and B:
- Try to persuade each other to watch the film at home.
- Decide where you're going to watch the film.

Thanks for the invitation, but • We'd better (not) watch it • Don't you think it's ? • But think about • Not to mention • Would you like to? • I really think we should / shouldn't • I (don't) suppose we ought to • I agree with you up to a point, however

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Byłeś/aś świadkiem naruszenia praw autorskich przez Twoich kolegów. W liście do kolegi / koleżanki:
- zrelacjonuj przebieg wydarzenia, podczas którego doszło do kradzieży własności intelektualnej,
- wyjaśnij, jakie były konsekwencje zaistniałej sytuacji,
- wyraź swoją opinię na temat postępowania Twoich znajomych oraz ją uzasadnij,
- poinstruuj kolegę / koleżankę, w jaki sposób postępować, aby unikać takich sytuacji w przyszłości.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Ted / Victoria,
I'm writing to tell you about a very unpleasant experience

intellectual property • copyright • be considered a crime • safeguard sb's rights • take legal steps • incident of cheating • break the law • popular among teenagers • use legal resources

That's all for now. I hope to hear from you soon.
Yours,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Przeczytałeś/aś w gazecie krytyczny artykuł na temat komunikowania się za pomocą telefonu komórkowego oraz internetu. Nie zgadzasz się z wyrażoną w nim opinią. Napisz list do redakcji, w którym przedstawisz zalety takiej formy komunikowania się oraz opiszesz sytuację, w której telefon komórkowy okazał się niezbędny.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

technological breakthrough • communicating • modern generation • useful device • affect a daily life • speedy texting • disabled people • obvious advantages

Pisanie
List prywatny · P str. 40
List do redakcji · R str. 50

P The use of technological devices

Obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the picture and answer the questions.**

1 What do you call the devices presented in the picture? If necessary, use the Wordlist on page 272.
2 Which technological devices can be switched on using the ones presented in the picture? Make a list of at least 10 items.
3 Which technological devices on your list do you often / never use? Explain why.

READING

2 **Choose the correct option A or B.**

1 cleansing (A) making tidy B making wet
2 prevent A keep closed (B) keep from happening
3 lap (A) the top part of the legs of a person who sits B the lower part of the legs of a person who runs
4 mode (A) form, status or position B trend in clothes and make-up
5 convenient A unsuitable, difficult to use (B) suitable, easy to use
6 visibility (A) ability to be seen B ability to be heard
7 feature A a leading actor or musician (B) an important attribute

3 **Look at the words in the box and decide what devices they belong to or are part of. If necessary, consult a dictionary.**

battery • dial • handset • digital zoom • display • touchscreen • hard drive • base • button • wireless mouse • operating system

4a **Read the texts (1–5) and name the devices they refer to.**

4b **Match the texts (1–5) to the text types (A–F). There is one extra text type.**

A Advertising leaflet
B Instruction manual
C Warranty statement
D Note
E Guide
F Review

Extra

A washing machine
B camera
C laptop
D mobile phone
E electric kettle

TEXT 1 B

Load your laundry, add the detergent and fabric softener and remember to shut the door properly, then switch the device on. Select the programme and turn dial A to the programme number you have chosen. Set the temperature on dial B and the ON / OFF button to position ON. To turn off the device press the ON / OFF button again and wait about 1 minute before opening the door. When you remove your clean laundry, remember to leave the door open, as this will prevent the formation of an unpleasant odour.

TEXT 2 D

Mark,

It's on the fridge. Just switch it on (the small button on the top) and select the working mode, it will do the rest itself. If you just want to take pictures, turn the dial to the 'still image' mode. For films select the 'movie clip', the time available is on the screen. And if you want to see what you recorded, go to 'play' mode, there is a single image play back, a slide show and you can delete one or all of the images.

If you have any problems, just call me. I couldn't find the manual, sorry, but I hope you'll manage with these instructions.

Love,
Lisa

TEXT 3 A

Most devices like this fill a whole room. This one just needs your lap. It's the latest style and has the latest features and you can get it at a great low price. The most up-to-date processor, hard drive, memory and operating system will make it perfect for both small business and home usage. It includes a wireless mouse, a protective bag and a 2-year warranty. Avoid the crowds and buy it online now.

TEXT 4 F

On the front there is a convenient 4-inch display, a home key and a menu button. Unfortunately, the touchscreen with low-contrast display is a minus for this handset. It results in low visibility in the sunlight or even just direct indoor light.

At times I found it difficult to get off the plastic cover protecting the battery. Still, that's a minor disadvantage, and at least you can actually remove the battery, if you need to.

TEXT 5 C

ABC Handiworks
London, 34 Chesterton St.,
tel. 675-555-57-82

Repair no 444 / 2013

Product model and serial number: CPD-17 Perfect Temp

Contact name: John Spencer

Telephone number: 687-888-45-47

Detailed information on the fault in the product:

It was bought 10 months ago and used once or twice a day, then stopped working two weeks ago. The button, when pushed, lights up for a few seconds and then goes out, the water is not boiling. I bought a new base hoping this would solve the problem, but it still didn't work. I enclose the proof of purchase.

5 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the questions (A–G) to the texts (1–5). There are two extra questions.**

Which text

A gives information about what is wrong with the item? 5
B describes formally how the device works? 1
C presents positive and negative sides of the device? 4
D advises trying out the device before buying it? Extra
E persuades people to buy the device? 3
F is an invitation to an event connected with technological devices? Extra
G gives informal instructions on how to use the device? 2

R

TASK B **Match the sentences (A–F) to the texts (1–5). Two sentences match one text.**

In this text

A the basic and additional components of the device are enumerated. 3
B the device has more than one dial. 1
C the screen of the device is imperfect. 4
D a part of the device was replaced. 5
E the size of the device is mentioned. 3
F different functions of the device are listed. 2

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania na dobieranie · P · R str. 18

SPEAKING

6a *Pair work*. **Look at the pictures and answer the questions.**

'It's a unique Smartphone with a flexible and bendable display. Its screen is as thin as paper and includes a hard cover. The device is the size of a match box.'

BENDABLE PHONE

'It is a combination of a laptop, a tablet when the screen is detached and a Smartphone. It's very slim and equipped with an operating system.'

LIFEBOOK

'It may be described as a computer in your glasses. It displays information in a smartphone-like format and is hands-free. You control it with voice commands.'

GOOGLE GLASS

1 Which of them would you like to try out more. Explain why?
2 Which of these devices has, in your opinion, the most chance of becoming very successful commercially? Why?
3 Are there any technological devices you are looking forward to seeing on the market or owning? If so, what are they?
4 In what areas of life would you like to see some technological improvements? What could they be?

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

6b **As a class, share your answers.**

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

Z okazji urodzin dostałeś/aś od rodziców wymarzony tablet. Postanowiłeś/aś podzielić się tą dobrą wiadomością z kolegą / koleżanką z Anglii. W e-mailu do niego / niej

- wyraź radość, jaką czułeś/aś, rozpakowując prezent,
- opisz, jak wyglądał Twój pierwszy dzień z tabletem,
- uzasadnij, dlaczego tablet jest przydatny w nauce,
- wyjaśnij, jakie dodatkowe akcesoria można dokupić do tego urządzenia.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Tracy / Bob,
I'm writing to tell you about my birthday present.

select an option • in standby mode • convenient • useful applications • different functions • equipped with • display clock • touchscreen

We will keep in touch
Take care,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

W angielskim sklepie internetowym zakupiłeś/aś jakieś urządzenie. Napisz list z reklamacją, w którym opiszesz wadę urządzenia powodującą zagrożenie dla użytkownika oraz sprecyzujesz swoje oczekiwania wobec sprzedawcy.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

a great deal of trouble • warranty statement • plug in • solve a problem • instruction manual • faulty device • features • be replaced • proof of purchase

Pisanie
E-mail · P str. 40, List z reklamacją · R str. 46

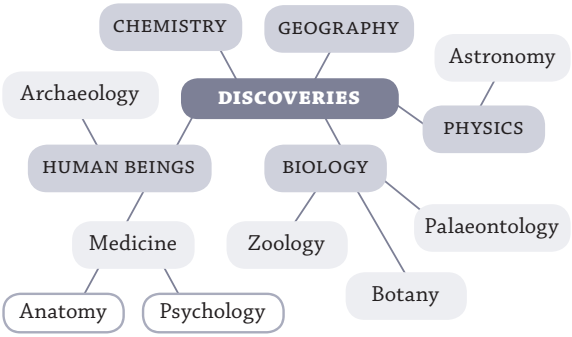
R The world of discoveries

Odkrycia naukowe

1
A – Astronomy
B – Botany, Zoology

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the mind map which presents different branches of science where discoveries are made. What is the main area of interest for each of the categories? Use the expressions in the box.**

the structure of organisms • living things • reactions • creations • binding of matter • mental functions and behaviours • animals • matter • energy • plants • space and time • diagnosis • lands • treatment and prevention of diseases • fossils and prehistoric life • lands • features • space • human activity in the past • inhabitants and phenomena of the Earth

2a **Read the texts and complete the gaps (1–10) with the correct option A, B or C.**

A

A possible Earth twin **1** A been confirmed orbiting a sun-like star 600 light-years away, and **2** B new planet may be **3** B just the right place for supporting life. The new planet is in a habitable zone, **4** C means the region around a star where a planet's surface is neither too hot nor too cold for liquid water, and thus life **5** B we know it, to exist.

Based on: http://news.nationalgeographic.com.

1	(A) has	B was	C had
2	A a	(B) the	C some
3	A next to	(B) in	C over
4	A that	B whose	(C) which
5	A like	(B) as	C so

B

Scientists working in the Brazilian rainforest have **6** C a species of fungus that can infect an ant, take **7** B its brain, and then kill the insect once it moves to a location ideal **8** A the fungi to grow and spread **9** B spores. Originally thought **10** C a single species, the fungus is actually four distinct ones, all of which can 'control' the minds of ants and actually make them behave like zombies.

Based on: http://news.nationalgeographic.com.

6	A created	B invented	(C) discovered
7	A care	(B) over	C after
8	(A) for	B with	C from
9	A its	(B) their	C theirs
10	A being	B have been	(C) to be

2b **Read the texts in 2a again and answer the questions.**

1 Which category from the mind map do they belong to?
2 Which of the discoveries would you like to find out more about? Why?

LISTENING

3a **Read the pairs of sentences. Choose the correct option that completes both of them.**

1a He has composed more than one ___ on this album.
1b The hunter had to ___ the wolf for hours.
A record (B) track C chase

2a His tie was blue with white ___.
2b She ___ him every time, even if he is at the back of the crowd, and waves to attract his attention.
A stripes B dots (C) spots

3a He used to ___ against female employees by giving them less money, but now he's changed.
3b Little children are often unable to ___ right from wrong.
(A) discriminate B distinguish C dissuade

4a If your phone ___ died, you need to recharge it.
4b I had to take a ___ of exams when I was applying for a scholarship abroad.
A display (B) battery C screen

5a He often ___ to what I say and presents his own opinion.
5b Yesterday I saw some strange looking ___ in the sky.
(A) objects B thinks C things

3b **Look back to your answers in 3a. What do these words mean in each sentence? What part of speech are they?**

4 CD 2/04 **Listen to the conversation and answer the questions.**

1 Which category on the mind map in **1** does it refer to?
2 Where does it probably take place?
3 Is it formal or informal?
4 What is the conversation about?

5 CD 2/04 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which questions (1–6) refer to a psychologist (P) and which to an anthropologist (A).**

	Who	P	A
1	describes differences in seeing colours?	X	
2	informs that men see better when an object is far away?	X	
3	explains why women see better when an object is near?		X
4	gives an example of the differences in the angle of vision?		X
5	says who sees better depending on the time of day?		X
6	mentions different examples of remembering things?	X	

Chemistry: reactions, creations, and binding of matter
Physics: matter, energy, space and time
Astronomy: – space
Biology: living things
Zoology: animals
Botany: plants

Palaeontology: fossils and prehistoric life
Geography: lands, features, inhabitants and phenomena of the Earth
Archaeology: human activity in the past
Medicine: diagnosis, treatment and prevention of diseases
Anatomy: the structure of organism
Psychology: mental functions and behaviours

278

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **The people are discussing the results of a study which**
A involved people who had problems with their eyesight.
B was carried out on the elderly.
C involved the use of batteries.
(D) consisted of many different experiments.

2 **Women are generally better than men at**
(A) distinguishing shades.
B spotting objects that move quickly.
C seeing during the day.
D remembering three-dimensional objects.

3 **In the past the role of the man did not involve**
A tracking animals.
B avoiding predators.
(C) collecting plants.
D providing food.

4 **It's easier for women to find car keys at home because**
A they are able to see more objects at a time.
(B) their angle of vision is wider.
C they see smaller objects better.
D they remember where they left things better.

5 **The interview was carried out to**
A present general differences between men and women.
B inform about the hunter-gatherer origins of people.
(C) describe how and why genders see things differently.
D prove that one sex sees better than the other.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

6 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 Why was an X-ray taken in the case of this little girl? Make predictions.
2 In your opinion, what influence has the discovery of X-ray imaging had on people's lives?
3 Describe a situation in which you or someone you know had an X-ray taken.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Z grupą uczniów z Twojej szkoły udałeś/aś się na warsztaty zorganizowane w laboratorium naukowym na jednym z uniwersytetów za granicą. Po powrocie piszesz list do kolegi / koleżanki.

- Wyjaśnij, jakie znaczenie mają badania prowadzone na tym uniwersytecie.
- Zrelacjonuj przebieg badań laboratoryjnych, w jakich braliście udział.
- Opisz uczucia, jakie towarzyszyły Ci podczas pobytu na uniwersytecie.
- Wyraź swoją opinię na temat takich wyjazdów i ją uzasadnij.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Mark / Susan,
I'm sorry that I haven't been writing for such a long time but I've just come back from my trip.

have an influence on • findings • take place • involve the use of sth • all aspects of our daily life • huge impact on the modern world • make a breakthrough • discoveries related to • carry out an experiment

That's all for now. I'm looking forward to hear from you.
Hugs and kisses,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

Postanowiłeś/aś zabrać głos w dyskusji na temat testów laboratoryjnych przeprowadzanych na zwierzętach. Napisz rozprawkę na temat dobrych i złych stron badań naukowych prowadzonych tą metodą.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

considered inhumane • consist of • living things • uncomfortable conditions • prevention of diseases • unpredictable reactions • the research confirms • can lead to suffering • diagnosis and treatment

Pisanie
List prywatny · P str. 40, Rozprawka · R str. 70

1 Human beings
2 TV or radio studio
3 formal
4 differences in how men and women see things

279

R Information and communication technologies

Technologie informacyjno-komunikacyjne

SPEAKING

1a *Pair work*. **Describe the picture and decide what are five of the most characteristic features of the generations of the boy and the man. Consider the categories in the box.**

hobbies / free time activities • doing sports • using technology • family relationships • friendships • ownership of things • working

1b **Look at the table and match each generation with the years the people were born in. Check as a class.**

GENERATION	TIME OF BIRTH
1 Silent generation	A early 1980s – late 1990s
2 Baby boomers	B mid 1920s – early 1940s
3 Generation X	C early 2000s – ???
4 Generation Y	D mid 1940s – early 1960s
5 Generation Z	E mid 1960s – late 1970s

2 *Pair work*. **Which ways of communicating do the representatives of each generation prefer, in your opinion?**

talking on a traditional telephone • writing letters • talking face to face • talking on a mobile phone • texting • writing emails from a PC • using a tablet • communicating via Internet chatrooms from a laptop • using a smartphone

READING

3a **Match the words (1–6) to the words (A–F) to make collocations.**

1 have	A expression
2 yield	B activity
3 stand	C a look
4 brain	D one's mind
5 facial	E a chance
6 change	F a profit

1 C
2 F
3 E
4 B
5 A
6 D

3b **Complete the gaps in the sentences (1–5) with the correct form of the collocations in 3a.**

1 Judging by his facial expression he must be very surprised.
2 When he was taken to the hospital, the doctors couldn't detect any brain activity. He didn't stand a chance of survival.
3 The corner shop in our neighbourhood had to be closed, as it didn't yield enough profit for the owners.
4 I wanted to see this film in the cinema, but I read some very critical reviews and I changed my mind.
5 When my mum creates a new painting, she doesn't allow me to have a look until it's finished.

P

4 **Read Text 1 and complete the gaps (1–4) with the sentences (A–E). There is one extra sentence.**

A Look at the table too, there is no trickery.
B I think that at that time none of us quite believed in the Time Machine.
C 'It's beautifully made,' he said.
D We all saw the lever move.
E Presently I'm going to press the lever, and off it will go.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

TEXT 1

The Medical Man got up out of his chair and peered into the thing. **1** C. 'It took two years to make,' retorted the Time Traveller. Then, when we had all copied the action of the Medical Man, he said: 'Now I want you clearly to understand that pulling this lever sends the machine into the future, and this other one reverses the motion. This saddle represents the seat of a time traveller. **2** E It will vanish, pass into future Time, and disappear. Have a good look at the thing. **3** A'

There was a minute's pause perhaps. The Psychologist seemed about to speak to me, but changed his mind. Then the Time Traveller extended his finger towards the lever. **4** D There was a breath of wind, and the lamp flame jumped. The little machine suddenly swung round, was seen as a ghost for a second perhaps, and it was gone – vanished!

Adapted from *The Time Machine* by H.G. Wells

TEXT 2

Polish company ARound is working on technology in which impulses from the brain will be translated into commands that control a computer. The project, called NeurON, will make it possible to operate a computer with the use of thoughts, emotions and facial expressions. The company has completed work on several applications that it showed at a recent technology fair.

One of them is a keyboard controlled by brain activity. Head movements are used to move the cursor across the computer screen, while eye movements and facial expressions are used to click a mouse and perform other operations. A completely original interface allows the user to control the computer without using their hands. As a result, disabled people, for example, can communicate with the world around them. In the near future the designers also plan to develop the system so a computer can react to a user's thoughts. Initially, this would be based on answering questions with 'yes' or 'no' – a method especially useful for completely paralysed people.

The NeurOn project stands a chance of being successful on the market, according to the researchers, because it can be used by both disabled people and in all those situations where the mind has to be faster than the hand.

Silent Generation – people born from 1925–1942
Baby Boomers – the generation that was born following World War II, generally from 1946 up to 1964
Generation X, Gen X – the generation born after the Western Post-World War II baby boom. For the people born from the early 1960s to the early 1980s.
Generation Y, also known as the Millennial Generation, following Generation X. for the people born from the early 1980s to the early 2000s.
Generation Z is a name used (although other terms exist) for the people born from the early 2000s to the present day who are distinct from the preceding Millennial Generation.

And that means unlimited possibilities, the young inventors say. They are working on further applications based on studying the electrical activity of the brain and involving new ways of controlling computers. Meanwhile, they are looking for an investor interested in their designs. It seems that the NeurOn could yield any investor a huge profit, so it's definitely worth considering.

5 **Read the texts (1–2). If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT 1

1 The people gathered in the room
- A built the Time Machine together.
- B had known about the Machine for two years.
- C wanted to travel in time.
- (D) looked closely at the Machine.

2 Who did not say anything about the Time Machine?
- A Time Traveller.
- B Medicine Man.
- (C) Psychologist.
- D They all said something.

TEXT 2

3 What makes the NeurOn project different from other technologies?
- A It has been developed for the disabled.
- B It allows people to operate computers hands free.
- (C) It translates people's thoughts into computer commands.
- D It uses computer impulses to communicate.

4 Which sentence about the application is not true?
- (A) It has been fully developed.
- B It would suit people who are unable to move their body.
- C It reads head and eye movements.
- D It includes a brand-new layout for users.

5 Text 2 was written to
- A describe the NeurOn project.
- (B) persuade us that it's worth investing in the ARound company and its activity.
- C present pros and cons of the new applications.
- D inform us about the new projects to help the disabled.

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT 1

1 The Time Traveller
- A asks one of the men to switch the Machine on.
- B uses the Machine to go back in time.
- (C) shows the elements of the Machine.
- D describes the process of creating the Machine.

2 Which of the things did not happen when the Time Traveller activated the Machine?
- (A) A spirit of a dead person appeared.
- B The air moved.
- C The source of light moved.
- D The Machine rotated.

TEXT 2

3 Which sentence is an opinion and not a fact?
- A The company has completed work on several applications.
- B In the near future the designers also plan to develop the system so a computer can react to a user's thoughts.
- (C) The NeurOn project stands a chance of being successful on the market.
- D Meanwhile, they are looking for an investor interested in their designs.

4 What is Text 2 about?
- A Computers that read your mind.
- (B) A company developing new applications.
- C Applications for the disabled.
- D Communicating in the future.

5 Both texts include information about
- A who tested the thing.
- B how long the creation of the thing took.
- C who was responsible for creating the thing.
- (D) how to operate the thing described.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

6a ***Group work*. In groups of four, discuss whether you prefer using traditional books or digital materials when you study. Explain your preferences.**

6b ***Group work / Pair work*. Read the text. Divide your group into two pairs. Prepare arguments supporting the opinion you have to present.**

Pair 1: You support the Bibliotech project.

Pair 2: You are against the Bibliotech project.

One of the most prestigious universities in Poland is constructing a 'Bibliotech', an innovative library of the future. This fully computerised facility is to ensure access to all types of databases and digital collections of documents, books, magazines, patents and reports for literally everyone. The project is neither cheap nor easy, but access to the library will be free.

6c ***Group work / Pair work*. Imagine you are taking part in a meeting of the city council, during which the council has to decide if they are going to give financial support to the Bibliotech project. Carry out a debate. Obey the following rules:**

- Present one argument at a time and let your opponents comment on it before moving to the next point.
- Listen carefully to what the other pair is saying and express your opinion on the issues they raise.
- Remember this is a formal meeting, so use proper formal language, take turns and treat your opponents with respect.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

281

Revision — Powtórzenie

1 Choose the correct option A, B, C or D.

1 When you finish shopping in a hypermarket, you usually have to wait in a long queue to the ___ to pay.
A checkout B cash till C changing room D cashpoint

2 Without a ___ it is difficult to complain about a faulty purchase.
A bargain B receipt C discount D change

3 An electric razor is available in every ___.
A florist's B DIY shop C home appliances shop D newsagent's

4 Manufacturers constantly ___ their products to gain more and more customers.
A prove B examine C research D improve

5 Do not forget to ___ the device before you touch it with wet hands!
A plug in B unplug C turn in D switch on

6 If your Internet ___ is too slow, you can download the latest version.
A bug B access C browser D bill

2 What would you say in the following situations? Think of as many ways as you can.

Poproś, aby ktoś wyświadczył Ci przysługę.
Could you do me a favour?

ZAKUPY I USŁUGI

1 Przedstaw plusy i minusy robienia zakupów w dużych centrach handlowych.
2 Wyraź swoje wątpliwości związane z robieniem zakupów w okresie wyprzedaży / przez internet.
3 Wyjaśnij, dlaczego chciałbyś / chciałabyś wymienić dany produkt na inny.
4 Poproś o radę dotyczącą zakupu prezentu dla wybranej osoby.
5 Opisz swoje doświadczenie związane z kłopotliwą sytuacją podczas robienia zakupów.
6 Odrzuć propozycję kupna danego produktu na raty i uzasadnij swoją decyzję.
7 Wyraź swoje emocje związane z dokonaniem długo oczekiwanego zakupu.

NAUKA I TECHNIKA

1 Wyjaśnij koledze / koleżance, w jaki sposób działa wybrane urządzenie elektroniczne.
2 Opisz swoje przykre doświadczenie związane z awarią wybranego urządzenia.
3 Wyraź gniew z powodu faktu, że ktoś zepsuł Ci jakiś sprzęt sportowy.
5 Wyjaśnij, dlaczego nie mógłbyś / mogłabyś funkcjonować w domu bez jakiegoś urządzenia.
6 Powiedz, żeby ktoś nie zapomniał włączyć pralki / nastawić budzika / nagrać Twojego ulubionego filmu / włączyć alarmu w mieszkaniu.
7 Przedstaw wady i zalety komunikowania się za pomocą internetu.

3 Choose the best option A, B or C. Then think of another response which would work in this context.

1 **Can I help you?**
A Thanks. I'll take this one.
B Well. I hope not.
C No, thanks. I'm just looking.

2 **How about buying a second-hand bike?**
A I'm sorry, but I can't because I'm busy all day tomorrow.
B Oh dear! I don't know what to say.
C Actually, I would prefer not to.

3 **If I were you, I would buy some new software.**
A Shame on you!
B I've already tried that and it didn't work.
C It's so kind of you.

4 **I would like to complain about the room service.**
A I simply can't agree to this.
B That's a good point.
C You'd better send a letter of complaint to the manager.

5 **Do you accept credit cards?**
A OK. I'll give it a try.
B I'm not sure. I'll just have a look.
C I'm afraid not.

6 **How is your new digital camera?**
A I don't know. I haven't used it yet.
B Don't worry about it.
C I can't help it.

4 Read the topics and find other arguments to support the ideas below.

TOPIC 1: Reklamy towarzyszą nam codziennie. Wyraź swoją opinię na ten temat, uwzględniając argumenty odnoszące się do ich uciążliwości i cech informacyjnych.

Advertisements are / are not:

too omnipresent / too noisy / at the least convenient moment of, ***however***,

they (do not):

provide current information on / educate about, e.g. health protection / encourage to support, e.g. some charities / , ***but also*** …

TOPIC 2: Korzystanie z komputera nie musi wiązać się ze znajomością zagadnień technicznych. Wyraź swoją opinię na ten temat. Uwzględnij argumenty odnoszące się do wszechstronności tego urządzenia, jak również zasad jego właściwego obsługiwania.

You can / cannot:

edit texts easily / use educational programs and dictionaries / surf the Internet / play games / … , ***but on the other hand*** …

You should / should not:

provide it with anti-virus software ***so*** … */ eat or drink over its keyboard,* ***because*** … */ open too many files at the same time,* ***as*** …

ZESTAW 5

TEMATY: ZAKUPY I USŁUGI – NAUKA I TECHNIKA

Zadanie 1

Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.

Po ukończeniu kursu językowego w Glasgow wraz z kolegą / koleżanką ze Szwecji wybierasz się na narty w szkockie góry. Rozmawiacie na temat przygotowań do wyjazdu.

Poniżej są podane 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

Wypożyczenie sprzętu narciarskiego	Zakup ubioru na narty
Kwota do wydania i czas przeznaczony na zakupy	Zakupy przez internet

Rozmowę rozpoczyna egzaminujący.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Jeśli jedna z kwestii jest dwuczłonowa, pamiętaj, że musisz krótko odnieść się do każdego z nich, np. (1) kwota do wydania i (2) czas przeznaczony na zakupy.

Zadanie 2

Opisz ilustrację.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Odpowiadając na pytanie 3., nie ograniczaj się do rzeczywistych wydarzeń, użyj wyobraźni.

1 Why do you think the man is surprised?

2 Which scientific discovery of the 20th and 21st centuries is most important, in your opinion? Why?

3 Tell me about a situation when you got or bought an electronic device and you didn't know how to use it.

Zadanie 3

Przeczytaj treść zadania.

Twój / Twoja starszy/a kolega / koleżanka pracuje nad projektem przestrzegającym młodych ludzi przed nadmiernym zadłużaniem się w bankach. Prosi Cię o opinię na temat zdjęć, które chce wykorzystać w projekcie.

Popatrz na Zdjęcie 1 i Zdjęcie 2.

Wybierz zdjęcie, które będzie, Twoim zdaniem, bardziej odpowiednie, i uzasadnij swój wybór.

Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz drugie zdjęcie.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Przeanalizuj napisy na ilustracjach. Mogą dostarczyć Ci argumentów do uzasadnienia wyboru lub odrzucenia ilustracji.

Zdjęcie 1

Zdjęcie 2

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 What are the reasons why people get into debt?

2 How would you attract customers to your shop if you had one?

3 Which are the most effective advertising media? Why do you think so?

4 What are the advantages of using credit cards?

283

Moduł 11 Żywienie

Wordlist — Słownictwo

OWOCE — FRUIT

blackcurrant – czarna porzeczka
grapes – winogrona
peach – brzoskwinia
pear – gruszka
pineapple – ananas
plum – śliwka
prunes – suszone śliwki
raisins – rodzynki
tangerine – mandarynka
watermelon – arbuz

WARZYWA — VEGETABLES

asparagus – szparag(i)
aubergine – bakłażan
(green) **beans** – fasola (szparagowa zielona)
beetroot – burak
broccoli – brokuły
cabbage – kapusta
cauliflower – kalafior
celery – seler
chives – szczypiorek
courgette – cukinia
cucumber – ogórek
garlic – czosnek
home-grown – z własnej uprawy
leek – por
lettuce – sałata
onion – cebula
parsley – natka pietruszki
radish – rzodkiewka
sauerkraut – kiszona kapusta
spinach – szpinak
sweetcorn – kukurydza

NABIAŁ — DAIRY PRODUCTS

cheese – żółty ser
cottage cheese – biały ser
(sour) **cream** – śmietana (kwaśna)
egg white / yolk – białko / żółtko jajka
mayonnaise – majonez
semi-skimmed / whole milk – mleko półtłuste / pełnotłuste
(low-fat) **spread** – margaryna do smarowania chleba
yoghurt – jogurt

PRODUKTY ZBOŻOWE — GRAINS

barley – kasza jęczmienna
breadcrumbs – bułka tarta
buckwheat – kasza gryczana
cereal – płatki zbożowe
corn flakes – płatki kukurydziane
crisps – chipsy
flour – mąka
pasta / noodles – makaron
rice – ryż
wholemeal (bread) – pełnoziarnisty (chleb)

MIĘSO — MEAT

beef – wołowina
game – dziczyzna
lamb – jagnięcina
mutton – baranina
poultry – drób
pork – wieprzowina
sausage(s) – kiełbasa, parówki
turkey – indyk
veal – cielęcina

RYBY — FISH

carp – karp
cod – dorsz
herring – śledź
salmon – łosoś
trout – pstrąg
tuna – tuńczyk

WYROBY CUKIERNICZE — CONFECTIONERY

apple pie – szarlotka
biscuit – herbatnik
brownie – ciasto czekoladowe
bun – drożdżówka
cheesecake – sernik
doughnut – pączek
poppy-seed cake – makowiec
sponge – biszkopt
whipped cream – bita śmietana

INNE PRODUKTY — OTHER PRODUCTS

baking powder / soda – proszek do pieczenia
basil – bazylia
black olives – czarne oliwki
caviar – kawior
condiments – przyprawy
cumin – kminek
desiccated coconut – wiórki kokosowe
extra virgin oil – oliwa z pierwszego tłoczenia
ginger – imbir
herbs – zioła
peanut butter – masło orzechowe
spices / seasoning – przyprawy
(powdered / vanilla / brown) **sugar** – cukier (puder / brązowy)
truffles – trufle
wild mushrooms – grzyby
yeast – drożdże

NAPOJE — BEVERAGES

energy drink – napój energetyzujący
fizzy / sparkling drink – napój gazowany
(still / **sparkling**) **mineral water** – woda mineralna (niegazowana / gazowana)
(banana) **shake** – koktajl (bananowy)
sugary drinks – napoje słodzone
tap water – woda z kranu

PRZYGOTOWANIE POTRAW — PREPARING DISHES

add – dodać
bake (a cake) – upiec (ciasto)
batter – ciasto naleśnikowe
beat – ubić
boil – ugotować (w wodzie)
brew (tea) – zaparzyć (herbatę)
casserole – 1. zapiekać 2. zapiekanka
chop – siekać
cover – przykryć
crush – rozgnieść, rozkruszyć, utłuc (np. mięso)
defrost – rozmrozić
drain – odcedzić
fry – smażyć
grate – utrzeć na tarce
grind – zemleć (np. kawę, pieprz)
ingredients – składniki potraw
mash – utłuc (np. ziemniaki), rozgnieść (np. warzywa)
melt – topić
mince – zemleć (np. mięso)
mix – miksować
pastry – 1. ciasto 2. ciastko
peel – obierać
pinch – szczypta
pour (into) – wlać (do)
recipe – przepis, receptura
roast – piec (mięso) w piekarniku
sauté – smażyć w małej ilości tłuszczu, w sosie własnym
season – przyprawić
serve – podawać
simmer – gotować (się) na wolnym ogniu
slice – 1. kroić na plasterki 2. plasterek
smoke – wędzić
spoonful / teaspoonful (of sugar) – łyżeczka (cukru)
spread (with butter) – smarować (masłem)
sprinkle – 1. posypać 2. skropić
squeeze – wycisnąć
stew – 1. dusić 2. gulasz
stir – mieszać
stuff – nadziewać
turn – przekręcić
warm – podgrzać
whisk – ubijać (np. śmietanę)

PRZYBORY KUCHENNE — COOKING UTENSILS

baking tray – tortownica
barbecue – ruszt, grill
bottle / tin opener – otwieracz do butelek / konserw
bowl – miska, miseczka do zupy
casserole – naczynie do zapiekania
chopping board – deska do krojenia
colander – cedzak, durszlak
cookware – naczynia do gotowania
fork – widelec
frying pan – patelnia
glass – 1. szklanka 2. kieliszek
grater – tarka
kettle – czajnik
(sharp) **knife** – (ostry) nóż
ladle – chochla
mug – kubek
nutcracker – dziadek do orzechów
peeler – obieraczka do warzyw
plate – talerz
pot – garnek
potato masher – tłuczek do ziemniaków
rolling pin – wałek do ciasta
salt shaker – solniczka
saucepan – rondel
saucer – spodek
scales – waga
sieve – sitko
spatula – łopatka
(wooden) **spoon** – (drewniana) łyżka
sugar bowl – cukiernica
tableware – zastawa stołowa
teapot – imbryk

1 vanilla sugar, baking powder / soda
2 garlic
3 cheese, onions, spinach
4 milk, water, dry wine, flour, sugar
5 lettuce, cabbage
6 wholemeal bread
7 sugary drink, fizzy drink, energy drink
8 crisps, pasta, barley
9 salt, ginger

teaspoon – łyżeczka do herbaty
tray – taca
whisk – trzepaczka

URZĄDZENIA KUCHENNE
COOKING APPLIANCES

coffee maker – ekspres do kawy
electric / gas cooker – kuchenka elektryczna / gazowa
food processor – malakser
microwave oven – mikrofalówka
oven – piekarnik
toaster – toster
waffle iron – gofrownica

POSIŁKI I DANIA
MEALS & DISHES

be full – być najedzonym
chicken stock – bulion z kurczaka
clear (the dishes from) **the table** – posprzątać ze stołu
cold refreshment – zimna przekąska
convenience food – gotowe dania
(first / main) **course** – (pierwsze / drugie, główne) danie
(stock / ice) **cubes** – kostki (rosołowe / lodu)
cuisine – kuchnia (np. francuska)
daily demand – dzienne zapotrzebowanie
dessert – deser
dish of the day – danie dnia
diverse – różnorodny, rozmaity
dumplings (with curd filling) – pierogi (z serem)
gravy – sos pieczeniowy
(second) **helping** – porcja, dokładka
home-made – domowej roboty
junk food – niezdrowe jedzenie
organic products – produkty organiczne (w 100% naturalne)
packed lunch – drugie śniadanie
pork chops – kotlety schabowe
roast beef – pieczeń wołowa
scrambled eggs – jajecznica
seafood – owoce morza
side dish – dodatek (np. jarzynka) do dania głównego
smoked meat – wędlina
square meal – pełny posiłek
starter – przystawka
steaks – steki
takeaway – danie na wynos
tea – tu: podwieczorek
tortilla shells – placki do tortilli
working lunch – lunch roboczy (podczas którego omawia się sprawy służbowe)

O JEDZENIU
DESCRIBING FOOD

cosmopolitan – kosmopolityczny
crispy – chrupiący
delicacy – smakołyk, frykas
food label – informacja o produkcie spożywczym
foodie – smakosz, łakomczuch
healing powers – moc uzdrawiająca
indigenous – lokalny, tubylczy
low-calorie – niskokaloryczny
mild – łagodny
mouth-watering – apetyczny
nutritious (values) – odżywcze (wartości)
raw – surowy
salty – słony
sour – kwaśny
spicy / chilly / hot / savoury – pikantny, ostry
tasty – smaczny
tender – miękki, kruchy
turn one's stomach – wywołać mdłości

JEDZENIE POZA DOMEM
EATING OUT

book / reserve a table – zarezerwować stolik
content consumer – zadowolony konsument
diner – tania restauracja (np. przy autostradzie) wagon restauracyjny
gastronomy – sztuka kulinarna
gourmet – 1. znawca (jedzenia, win) 2. smakosz
order – 1. zamówić 2. zamówienie
pay the bill – zapłacić rachunek
recommend – polecać
salad bar – bar sałatkowy
self-service restaurant – restauracja samoobsługowa
service included – obsługa wliczona w cenę
sustenance – pożywienie
tip – 1. dawać napiwek 2. napiwek
vending machine – automat do sprzedaży napojów / słodyczy

DIETA DIET

balanced diet – zrównoważona dieta
binge eating – obżarstwo, łakomstwo
compulsive eating – nałogowe, kompulsywne jedzenie
diet, be / stay / go on a diet, follow a diet – dieta, być na diecie / stosować dietę
dietary – dietetyczny
dietitian / dietician – dietetyk/czka
eating disorder – zaburzenia w jedzeniu
life expectancy – średnia długość życia
moderate amounts – umiarkowane ilości
(good) **nutritional habits** – (dobre) nawyki żywieniowe
over-the-counter products – środki sprzedawane bez recepty
pica – zaburzenie pokarmowe
reckless dieting – lekkomyślne / niebezpieczne stosowanie diety
sane – zdrowy psychicznie
supervision by a specialist – nadzór specjalisty
sustainable – zrównoważony
temptation – pokusa
vegan – weganin
vegetarian – wegetarianin

FOOD

1 **Find in the Wordlist the products which are**

1 sour _____ 3 salty _____
2 sweet _____ 4 tasteless _____

2 **Make a shopping list for a vegetarian for two days.**

PREPARING DISHES

3 **Complete the phrases (1–9) with the correct words to make collocations.**

1 a spoonful of _____ 5 a few leaves of _____
2 a clove of _____ 6 a loaf of _____
3 a pound (453,59 g) of _____ 7 a can of _____
4 a glass of _____ 8 a packet _____
9 a pinch _____

4 **Complete the table. Consult the Wordlist.**

	HEALTHY	UNHEALTHY
Lunch	*grilled salmon, boiled broccoli, …*	*fried pork chops, chips, …*
Snacks	*tangerines, raisins, …*	*chocolate bars, …*
Beverages	*freshly squeezed juice, …*	*sweetened coffee, …*

5 **What ingredients, cooking utensils and appliances will you need to make: a) scrambled eggs, b) chicken broth, c) apple pie?**

MEALS, DISHES AND DESCRIBING FOOD / EATING OUT

6 **Find in the Wordlist the foods you have never eaten or liked. Say why. Use the verbs in the box.**

smell • look • seem • taste • turn my stomach

7 **Define these places. What meals can you get there? Consult the Wordlist.**

1 diner
2 fast food bar
3 salad bar
4 self-service restaurant
5 vegetarian restaurant
6 a take-away

DIET

8 **Find positive and negative aspects of dieting. Consult the Wordlist.**

FOR	AGAINST
	eating disorder, pica, reckless dieting

SCRAMBLED EGGS: eggs, (oil, onions, bacon, sausage), butter, chives; frying pen, cooker, knife, chopping board, wooden spoon / spatula
CHICKEN BROTH: chicken, carrots, parsley, celery, leek, onion, water, salt, black pepper, green parsley; pot, cover, cooker, knife, peeler, ladle

APPLE PIE: flour, butter, eggs, sugar, sour apples, vanilla sugar, baking soda; baking tray, oven, whisk / mixer

sustainable, balanced diet, good nutritional habits, supervision by a specialist

285

P Foods and food components

Artykuły spożywcze

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the pictures (1–4) and answer the questions.**

1 What food do you usually have for breakfast, lunch and dinner? Do you think about their nutritional value? Why? / Why not?
2 Which meal in the pictures (1–4) would you like to eat if you were hungry? Why?

1

2

3

4

2 *Pair work*. **Make a list of the ingredients you need to make the meals shown in the pictures. Compare as a class.**

3a *Pair work*. **Match the nutrients in the table to their definitions (1–6). Add 3 more products for each nutrient.**

1 used by the body to produce heat and energy
2 absorbs water and helps food pass through the body
3 eaten in the form of starches and sugars, provide the body with warmth and energy
4 necessary in the diet for the body to grow
5 e.g. calcium, iron, magnesium, phosphorus, sodium, but necessary only in small amounts
6 13 types of organic substances, naturally found in plant and animal food

NUTRIENTS	DEFINITION	CAN BE FOUND IN
Proteins	4	*meat*
Carbohydrates	3	*chocolate*
Fats	1	*butter*
Minerals	5	*broccoli*
Vitamins	6	*apple*
Fibre	2	*banana*

3b **What nutrients can you find in the meals presented in 1? Would you change something on the plate? Why? / Why not?**

LISTENING

4 **Complete the gaps in the sentences (1–7) with the words in the box.**

ageing • consumer • content • food label • pica • healing powers • resistance to infections

1 The dietician talked about the healing powers and health benefits of fruit.
2 An abnormal appetite for non-food substances is called pica.
3 We live in a consumer society.
4 You shouldn't eat much food with a high fat content.
5 If you're allergic to nuts, always read the food label.
6 A special diet may help you increase your resistance to infections.
7 Eating a balanced diet slows down the ageing process.

P

5 CD 2/05 **Listen to three recordings and decide which sentences (1–6) are true (T) and which are false (F).**

			T	F
TEXT 1	1	The EU Parliament wants to make food labels more consumer-friendly.	X	
	2	Labelling the origin of food is a new idea.		X
TEXT 2	3	Berries are the most popular fruit consumed by Poles.		X
	4	People who often get colds should eat a lot of apples.	X	
TEXT 3	5	The research in Madagascar proves that both males and females may practise pica.	X	
	6	People say they practise pica to add some minerals to their diet.		X

6 CD 2/05 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1

1 All potentially allergic substances in the product must be clearly shown
A in a table.
(B) in the list of ingredients.
C on a separate small label.

TEXT 2

2 Listeners can learn from the interview that
(A) black and red currants are not equally rich in Vitamin C.
B apples help reduce blood pressure.
C cherries may improve the condition of hair.

TEXT 3

3 Jane and Ron are talking about an article that
A they have both already read.
B they are both reading now.
(C) Ron hasn't read yet.

1 pork, rice, carrots, broccoli, onions, herbs
2 chicken, potatoes, lettuce, white cabbage, red cabbage, carrots, yellow pepper
3 black olives, red pepper, lettuce, onion, feta cheese, olive oil, salt and pepper
4 spaghetti, minced meat, tomatoes, fresh basil

Protein | …, fish, eggs, milk, legumes
Carbohydrates | …, bread, potatoes
Fats | …, bacon, vegetable oil
Minerals | …, beef, oranges, nuts
Vitamins | …, raspberries, kiwis, vegetables
Fibre | …, grains, strawberries, rasins, apples with skin

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1

1 What would be a suitable headline for this news item?

A NEW REGULATIONS IN FAVOUR OF FOOD PRODUCERS
B NEW REGULATIONS IN FAVOUR OF FOOD SELLERS
C NEW REGULATIONS IN FAVOUR OF FOOD CONSUMERS

TEXT 2

2 The programme is addressed to

A an average listener.
B listeners not convinced of the healing powers of fruit.
C listeners interested in a new diet.

TEXT 3

3 Which of the following is a fact, not an opinion?

A Pica is practised not only by women or children.
B Pica practice helps with stomach problems.
C Pica practice brings good luck.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P **str. 15**
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**

7 Discuss the questions.

1 Do you read the food label before buying food items? Why? / Why not? What information are you looking for?
2 How much fruit do you have in your diet? Why so much / so little?

SPEAKING

8 ***Pair work*. Describe the picture and answer the questions.**

1 What do you think the men are talking about?
2 Where do you prefer buying food: at an open-air market or in a shop? Why?
3 Describe a situation when someone helped you choose the food in a shop.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

9 ***Pair work*. Act out a conversation.**

Student A: You are on a summer language course in Glasgow. You are going to arrange a small party for the people in your group. You are talking about it with your host. Mention in your conversation the following issues:

PLACES TO DO THE SHOPPING IN THE AREA | LOCAL FOOD PRODUCERS | PRICES OF GROCERIES | REGIONAL DISHES

Student B: You are Student A's host in Glasgow. You are talking to him / her about a small party for his / her English group. In your conversation

- suggest your favourite places to buy food,
- tell Student A what food is produced locally,
- compare the food prices in different places,
- promise to help prepare the local speciality.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Jesteś pod wrażeniem kursu zdrowego gotowania, w którym uczestniczyłeś/aś. Napisz list do kolegi / koleżanki, który/a interesuje się sztuką kulinarną.

- Wyjaśnij, dlaczego zdecydowałeś/aś się wziąć udział w kursie.
- Opisz jeden dzień warsztatów kulinarnych.
- Uzasadnij, w jaki sposób kurs pozytywnie wpłynął na zmianę Twoich nawyków żywieniowych.
- Poradź koledze / koleżance, w jaki sposób można znaleźć podobny kurs w jego / jej mieście.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Dorothy / Mark,
You will never guess what happened!

eating habits • nutritional value • healing powers • organic substances • increase resistance to infections • fresh ingredients • daily demand for • positive effect on

That's all my news. I'm looking forward to hearing from you.
Yours,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Napisz list z zażaleniem do dyrektora szkoły w związku ze złą jakością posiłków oferowanych w stołówce szkolnej. Wymień wynikające z tego faktu zagrożenia dla zdrowia oraz podaj sposoby na rozwiązanie problemu.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

contribute to • be allergic to • serious health problems • school canteen • eating disorders • provide one's body with minerals • necessary nutrients • sugar and salt levels • improve the quality of

Pisanie
List prywatny · P **str. 40**
List z zażaleniem · R **str. 46**

P Making meals

Posiłki i ich przygotowanie

SPEAKING

1 **Complete the table with the words you find in the COOKING UTENSILS and COOKING APPLIANCES sections in the Wordlist on page 284.**

Cooking appliances	Cooking utensils	Cookware / Bakeware	Tableware
coffee maker	*bottle opener*	*baking pan*	*bowl*

Gramatyka

Rzeczowniki złożone · P str. 138

2 ***Group work*. Take it in turns and choose an item from the picture. Say: a) what purpose it serves in the kitchen, b) when and why you used it the last time you cooked something. Use the verbs in the box.**

add • bake • boil • brew • chop • cook • cover • defrost • dice • drain • grate • fry • heat up • grind • make • mash • melt • mince • mix • sauté • slice • peel • pour • serve • sprinkle • stir • roast • turn • warm • whip

A ladle is used to serve soup. I needed a ladle yesterday to pour tomato soup into my bowl.

READING

3a **Match the phrases in box A to the phrases in box B.**

A

1 dine on sth 2 look into sth 3 flavour 4 season sth with sth 5 turn sb's stomach 6 second helping

B

A taste of ice cream B find out C make sb feel sick D another piece of cake E add garlic and herbs to lamb F eat

1 F
2 B
3 A
4 E
5 C
6 D

3b **What do the words in the box mean? If necessary, consult a dictionary.**

bug • cockroach • spider • locust • ant • termite • cricket • tarantula • moth • beetle • grasshopper

bug – robak
cockroach – karaluch
spider – pająk
locust – szarańcza
ant – mrówka
termite – termit
cricket – świerszcz
tarantula – tarantula (jadowity pająk)
moth – ćma
beetle – żuk
grasshopper – świerszcz

4 **Read the text. Write five true or false sentences about the text. Exchange your sentences with a partner. Decide which of your partner's sentences are true and which are false. Check your answers together.**

David Gordon, known as 'The Bug Chef', travels the world doing cooking demonstrations and looking for new recipes. He also creates his own recipes that might turn some people's stomach.

His 1998 hit *The Eat-a-Bug Cookbook* brought him to the attention of the public. He appeared on TV news and in his own TV show. But before the cookbook, he had written a few books on frequently hated insects. 'I've always been fascinated by the less popular organisms in the natural world: things like cockroaches, beetles or grasshoppers' he says. 'They're more interesting than whales and dolphins, which everybody knows are wonderful.'

While travelling, Gordon has found out that people in most parts of the world eat insects. Only the cultures of Europe are exceptions. People in the Middle East dine on locusts, Cambodians deep-fry spiders, Africans and South Americans collect ants and termites for food. Gordon says he is looking into how cultures around the world cook insects. He first tasted insects in 1995 in Seattle. 'Crickets themselves have a very mild, nutty flavour,' he says. 'They were quite good, particularly mixed in with other things and seasoned.'

The updated version of the cookbook has just come out. In it Gordon's fans can read about how to process tarantula to make it really tasty or why the wax moth is his favourite insect. There are also new recipes like 'Orthopteran Orzo', a pasta with fried crickets and more traditional ingredients like red peppers, onions and garlic. 'I saw people coming back for a second helping,' he said after one of his demonstrations.

Insects are a rich source of the protein we can find in the fruit, vegetables or beef which are commonly eaten in Europe. Collecting bugs for food is an environmental way to add something new to our diet. 'If people collected insects instead of spraying the fields with pesticides, they would harvest the same land twice,' Gordon says. 'But insects, like other species, should be collected wisely. Otherwise, they will become endangered and people will have to raise them in farms.'

Based on information from: http://education.nationalgeographic.com/education/news/crispy-critters

5 **Read the text again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **David Gordon has been a celebrity cook since**
A his visit to Seattle.
C his first cookbook.
B his trip the Middle East.
D his first TV show.

2 **While travelling, Gordon has found that**
A Europeans do not like the idea of eating insects.
B most cultures fry insects in deep oil.
C Africans eat ants and termites mixed together.
D the best crickets are served in Seattle.

3 **The updated version of the cookbook**
A is to appear soon.
B gives some practical advice.
C contains more traditional recipes.
D makes fans ask for further instructions.

4 **Gordon's intention is**
A to encourage people to start eating insects.
B to encourage insect farms.
C to encourage people to watch his TV show.
D to show the benefits of eating insects.

5 **The text should be headlined**
A SEARCHING FOR RECIPES
B BUGS ON A PLATE – WHY NOT?
C REVOLUTION IN THE KITCHEN
D INSECTS – BETTER THAN ANY OTHER FOOD

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **David Gordon talks about insects as**
A something people used to eat.
B something people have always eaten.
C something people occasionally eat.
D something people will need to eat.

2 **David Gordon is fascinated by insects because**
A they are more beautiful than dolphins.
B they are consumed in all parts of the world.
C their nutritional values are comparable with the standard European diet.
D they can help people protect their crops.

3 **If you have an updated version of the cookbook, you can**
A learn about tasty spiders.
B read about why the author loves crickets.
C find out how to season pasta.
D take part in a live demonstration.

4 **David Gordon is**
A a famous chef.
C a world explorer.
B a passionate cook.
D a devoted ecologist.

5 **Which of the following is an opinion, not a fact?**
A Insects are prepared in various ways.
B Crickets can be cooked with pasta.
C Insects have a lot of nutritional value.
D Some insects will become endangered.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

6 **Describe the picture and answer the questions.**

1 Is making the meal enjoyable for these women? Why? / Why not?
2 Do you prefer home-made meals or convenience food? Why?
3 Describe the first time you made a meal yourself.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

W wyniku swoich doświadczeń związanych z przeprowadzką postanowiłeś/aś założyć blog dla osób szukających porad w sprawie urządzenia domu.

- Wyjaśnij, skąd wziął się pomysł założenia bloga.
- Opisz, w jaki sposób urządziłeś/aś swoją kuchnię.
- Uzasadnij, dlaczego istotne jest zamontowanie konkretnego urządzenia w kuchni.
- Poleć stronę internetową, na której można znaleźć ceny urządzeń AGD oraz inne cenne informacje

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: Love is served in the kitchen!
Entry: Hi everyone! Have you ever thought how important to your family your kitchen is?

kitchen utensils • necessary equipment • cookware • electrical appliances • absolutely essential • practical advice on • home-made meals • serve a meal

I hope you will make your kitchen a fantastic place!

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

W szkole organizujecie festiwal sztuki kulinarnej pod hasłem „Szybko nie znaczy zdrowo". W ramach przygotowań do prelekcji napisz rozprawkę na temat dobrych i złych stron gotowania posiłków w domu.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

enjoyable activity • time-consuming • seasoned • make up a recipe for a meal • daily routine • mouth-watering recipes • have nutritional value • required ingredients • favourite dish / meal

Pisanie
Blog · P str. 38, Rozprawka · R str. 70

R Eating out

Lokale gastronomiczne

1 fast food bar
2 exclusive restaurant
3 buffet
4 diner

SPEAKING

1a *Pair work*. **Write the phrases from the box next to the pictures in chronological order. Some phrases can be used more than once.**

arrive on time • book a table • clear the dishes from the table • decide on the ingredients • do the shopping • eat / have a meal • find a restaurant • lay the table • leave a tip • order • load the dishwasher • make the meal • prepare a shopping list • pay the bill • plan the menu • read the menu • return home • serve the meal • wait for the meal • wash up

eating in

plan the menu, decide on the ingredients, prepare a shopping list, do the shopping, make the meal, lay the table, serve the meal, eat / have a meal, clear the dishes from the table, load the dishwasher, wash up

eating out

find a restaurant, book a table, arrive on time, read the menu, order, wait for the meal, eat / have a meal, pay the bill, leave a tip, return home

1b **Answer the questions about the people in the pictures. Use the phrases on your lists in 1a.**

1 What have they done before the meal?
2 What will they probably do after the meal?

⇒ Gramatyka

Present Perfect · P str. 77 · R str. 79
***will* – przypuszczenia** · R str. 107
Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość · P str. 102 · R str. 106

2a **Answer the questions. Use the names of places in the box.**

buffet • canteen • coffee bar • diner • exclusive restaurant • fast-food bar • self-service restaurant • snack bar • takeaway restaurant

1 What are the differences between these pairs of places?
   A canteen / diner
   B coffee bar / fast-food bar
   C exclusive restaurant / self-service restaurant
2 Which of these places can be found in your neighbourhood?
3 Which of them have you been to / would you like to go to?

2b **Where would you find these notices? Choose a place name from the box in 2a.**

1 _____ Meal of the day: roast beef and curly fries. Order two meals and get a free hamburger!

2 _____ Welcome to our friendly family-owned establishment. Enjoy our imaginative and entertaining cuisine and relax in our homely atmosphere.

3 _____ NO TABLE SERVICE. PLEASE TAKE FOOD FROM THE SERVING COUNTER AND PLACE IT ON A TRAY.

4 _____ *'I pop into this place whenever I drive along the E4. They serve the best steak in the world.'*

LISTENING

3 **Match the words in the box to their definitions (A–L).**

1 cuisine **2** gastronomy **3** gourmet **4** novelty **5** settler **6** delicacy **7** vary **8** mirror **9** raise **10** culinary **11** diverse **12** exquisite

A a style of cooking
B sth new and unusual
C beautiful, delicate
D to be different
E to reflect
F related to cooking
G the art or science of good cooking
H a person who starts living in a new place
I different in form or character
J a person who enjoys eating fine food
K to breed or care for animals
L special food, sometimes rare and expensive

4 CD 2/06 **Listen to the interview with a culinary expert and find out what the countries' cuisines have in common. Tick (✓) the correct columns in the table.**

IN WHICH COUNTRY	Italy	France	Spain	South America	Australia	Singapore
1 was / is the cuisine influenced by newcomers?			✓	✓		✓
2 is the cuisine determined by region?	✓	✓	✓	✓		
3 is the gastronomy influenced by the cultures of bordering countries?		✓				✓
4 is the national cuisine a novelty?					✓	
5 is the gastronomy based on local produce?	✓	✓	✓	✓	✓	

5 **Which country would you like to visit on a culinary holiday? Why?**

1 A
2 G
3 J
4 B
5 H
6 L
7 D
8 E
9 K
10 F
11 I
12 C

290

6 CD 2/06 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which sentences (1–6) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	Italian gastronomy is dominated by a few ingredients.	X	
2	The French rely on locally grown produce.	X	
3	Moorish and Arab influences are a novelty in Spanish gastronomy.		X
4	Potatoes were brought to South America by Spanish and Portuguese immigrants.		X
5	Crocodile sausage is highly regarded in Australia.	X	
6	In Singapore, the native Malay cuisine was squeezed out of by the Chinese and Indian cooking styles.		X

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **Mr Higgins compares the diversity of Italian cuisine to**
- (A) the variety of the regions.
- B the variety of the climate.
- C the variety of the coastlines.
- D the variety of ingredients.

2 **Mr Higgins introduces the French as**
- A people who love long-lasting meals.
- (B) people who enjoy eating fine food.
- C people who are not keen on fish or seafood.
- D people who do not accept foreign influences in their cuisine.

3 **The listeners find out that in Spain**
- A Moorish and Arab settlers have kept their own food culture.
- B central Castile cuisine specialises in bean dishes.
- (C) there are a lot of recipes for 'paella'.
- D olive oil is always added to every dish.

4 **Mr Higgins says that barbecue in South America**
- A was introduced by European immigrants.
- B is particularly good in the southern part of the continent.
- (C) is cooked in various forms in every country of the continent.
- D is served with specially baked bread.

5 **The programme is addressed to people who**
- A love trying new food.
- B are looking for new recipes.
- C don't know what kind of food they like.
- (D) are interested in the details of national cuisines.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

7 **How much do you know about Polish cuisine? Was / Is it influenced by immigrants? Does it vary by region? Is it based on local produce? Is it influenced by the cuisine of bordering countries?**

SPEAKING

8a *Group work*. **Complete your part of the table.**

Group A EATING IN Group B	
Advantages	Disadvantages

Group C EATING OUT Group D	
Advantages	Disadvantages

8b *Group work*. **Form new groups – with one student from each group. Discuss the possible arguments for and against eating in and out.**

9a *Pair work*. **Look at the pictures (1–2). How would you rather celebrate a special occasion with close friends? Justify your choice. Why did you reject the other place?**

1

2

9b **Ask and answer the questions.**
1 What social functions does eating together with family / friends fulfil?
2 What are the advantages and disadvantages of inviting friends to eat at your home?
3 Are you an adventurous person when it comes to food? Why?
4 Do you think that meals in school canteens should be free? Why? / Why not?

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3 · str. 13

R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

10 **Complete the gaps (1–5) with the correct forms of the words in the box. There are two extra words.**

surprise	anxious	grow	lie	beauty	expectation	stay

Soon her eye fell on a little glass box that **1** was lying under the table: she opened it, and found in it a very small cake, on which the words 'EAT ME' were **2** beautifully marked in currants. 'Well, I'll eat it,' said Alice, 'and if it makes me grow larger, I can reach the key; and if it makes me grow smaller, I can creep under the door: so either way I'll get into the garden, and I don't care which happens!'
She ate a little bit, and said **3** anxiously to herself, 'Which way? Which way?' holding her hand on the top of her head to feel which way it was growing; and she was quite **4** surprised to find that she remained the same size. To be sure, this is what generally happens when one eats cake; but Alice had got so much into the way of **5** expecting nothing but out-of-the-way things to happen, that it seemed quite dull and stupid for life to go on in the common way. So she set to work, and very soon finished off the cake.

Based on: Lewis Carroll, *Alice in Wonderland*, 'Down the Rabbit-Hole'

R Dieting

Diety

SPEAKING

1 *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 What does 'dieting' mean to you?
2 What might be the reasons for going on a diet?
3 Do media celebrities make you consider going on a diet? Why? / Why not?

2 *Pair work*. **Write your own definitions of the words in the box. Compare as a class.**

Nouns: diet, dieter, dietetics, dietician
Adjectives: dietary
Verbs and phrases: diet, follow a diet, be / stay / go on a diet

3 **Find 3 products for each of the food groups in the box.**

fruit • vegetables • grains • starchy food • red meat • poultry • legumes • fisch • dairy products • high-fat foods • sweets

4a *Group work*. **In five groups, use the Internet to find out about one type of diet: a) what do those who follow this diet eat? b) what results would they expect?**

Group A – Vegetarianism
Group B – Veganism
Group C – Raw Food Diet
Group D – Zone Diet
Group E – Mediterranean Diet

4b **Share the information with other groups.**

5 **Study the food groups in a balanced diet on 'the eat-well plate'. What are the similarities and differences between the balanced diet and the diets in 4a. Discuss as a class.**

A 30 % fruit & vegetables
B 30% grains and high-fibre & starchy foods
C 20% non-dairy sources of protein
D 20% dairy
E 10% food and drinks high in fat and / or sugar

READING

6 **Match the words highlighted in Text 1, Text 2 and the sentences (A–G) to their synonyms in the box. If necessary, consult a dictionary.**

attitude • continue • deceive • dreams • effort • exciting • diagnose incorrectly • fascination • madness • similar • puzzled

7a **Read Text 1. Complete the gaps (1–2) with the sentences (A–C). There is one extra sentence.**

A Online membership may be the way forward for you.
B We know that everyone is different.
C At *Weight Watchers*, we've already helped millions of people around the world.

TEXT 1

Ever tried to lose weight and failed? You're not alone. **1** C They've all struggled – just like you – to control their weight in a world where temptation is everywhere you turn.

And the even better news. There's a new approach at *Weight Watchers* that's simpler than anything before. So what are you waiting for?

Two ways to sign up. We've developed two ways to join *Weight Watchers* and follow the new approach to the *ProPoints* plan.

- ***Weight Watchers Meetings***. Join our meetings, and you'll have the weekly support of chatting to like-minded people.
- ***Weight Watchers Online***. Are you super busy? **2** A You can follow the *ProPoints* plan completely online.

7b **Read Text 2. Complete the gaps (3–5) with the sentences (D–G). There is one extra sentence.**

D There is also something intoxicating in the belief that they are just one diet away from changing their bodies, and therefore their lives.
E I stopped eating lunch at school and deceived my hunger with veggies.
F Thousands of dieters make four or five attempts a year.
G I was fooled into believing that weight loss was a pass to love or a successful career.

TEXT 2

I had never thought of myself as fat or chubby until I bought that red jacket online and ... couldn't squeeze into it. I was so determined to show off at school that I decided to go on one of those widely-advertised perfect diets. **3** E After two months of such tortures, I could impress my friends wearing a fitted red jacket. But after a week of happiness, I fainted on the school bus and I had to return to normal meals. Unfortunately, this lesson didn't teach me anything. I tried dieting later again, once for my boyfriend, another time before a job interview.

As I see it now, all my diets turned out to be short-term illusions. **4** G Although dieting was so frustrating and soul-destroying, it gave me hope anytime I tried it again.

A lot of people are still convinced that weight loss is a universal truth and a solution to real life problems. **5** D The problem with this way of thinking is that while we are focusing on our bodies, we are distracted from what is really upsetting us.

Recently, I came across Albert Einstein's definition of insanity as 'doing the same thing over and over again, but expecting different results'. You don't have to be Einstein to work out that we can't solve the real problems if we misdiagnose the cause. It is insane to persist with the delusion that the source of our unhappiness is our fat. If only I had known this before ...

Based on information from: http://www.stuff.co.nz

attitude – approach
continue – persist
deceive – fool
dreams – delusion
effort – attempt
exciting – intoxicating
diagnose incorrectly – misdiagnose
fascination – temptation
madness – insanity
similar – like-minded
puzzled – distracted

GROUP A: Vegetarians do not eat animal-based foods, except for eggs, dairy, and honey. The dieters have a lower body weight, suffer less from diseases, and generally have a longer life expectancy than people who eat meat.

GROUP B: Veganism is more of a way of life and a philosophy than a diet for health reasons. A vegan does not eat anything that is animal-based, including eggs, dairy, and honey.

GROUP C: The Raw Food Diet involves consuming foods and drinks which are not processed, are completely plant-based, and ideally organic.

8 **Read the completed texts. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1

1 **If you want to be a member of *Weight Watchers***
A you need to be overweight.
B you have to log into the programme online.
C you have to take part in weekly meetings.
(D) you can choose the way you sign up.

2 ***Weight Watchers* is an organisation which**
(A) claims to be effective.
B offers its members permanent weight control.
C enables members to chat online.
D expects its members to support the new programme.

TEXT 2

3 **The first time the author decided to go on a diet was**
A when she wanted to impress her boyfriend.
(B) when she wanted to impress her schoolmates.
C when she wanted to wear a red jacket for a job interview.
D when she fainted on the bus.

4 **Currently, the author**
A is following another diet.
B is going to follow another diet.
(C) regrets being on a diet.
D is trying to diagnose her real problem.

5 **The author quotes Albert Einstein**
A to prove his insanity.
(B) to compare dieting to insanity.
C to show that everyone could be Einstein.
D to help people diagnose their problem.

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT 1

1 **The *Weight Watchers* programme promises members**
(A) easier procedures than before.
B permanent supervision by a specialist.
C weekly online chats.
D an end to struggling with their body weight.

2 **The *Weight Watchers* programme is addressed to people who**
A have failed a previous weight-loss programme.
B are looking for like-minded people.
C don't have time to chat.
(D) are interested in controlling their weight.

TEXT 2

3 **The author's diets turned out to be**
A a complete failure.
B a health-improving therapy.
(C) a short-lasting enjoyment.
D an effective solution to her problems.

4 **Which of the following is a fact, not an opinion?**
A Weight loss is the key to happiness.
(B) Dieting distracts dieters from their real problems.
C Dieting is insane.
D The more often we go on diet, the more problems can be solved.

5 **What do both texts have in common?**
A they both encourage readers to follow a diet.
B they both discourage readers from going on a diet.
C they both describe a dieter's personal story.
(D) they both intend to make the readers change their way of thinking.

GROUP D: The Zone Diet aims for a nutritional balance of 40% carbohydrates, 30% fats, and 30% protein each time we eat. It encourages the consumption of carbohydrates and fats such as olive oil, avocado, and nuts. This results in more successful weight loss and body weight control.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

9 **Which text is more convincing for you? Take a class vote. Give reason for your choice.**

SPEAKING

10 ***Pair work*. Follow the instruction.**
Student A is going on a restricted diet. Student B is worried and gives Student A advice. Act out a conversation referring to the following areas:

REASONS FOR GOING ON A DIET | PLANNING THE PROCESS | CONSULTING A DOCTOR / PARENTS | NEGATIVE CONSEQUENCES OF RECKLESS DIETING

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Napisz list do kolegi / koleżanki, który/a poprosił/a Cię o radę, jak schudnąć.

- Uzasadnij, dlaczego trzeba utrzymywać właściwą wagę.
- Opisz sposób, w jaki zgubiłeś/aś zbędne kilogramy.
- Wyjaśnij, dlaczego stosowana przez Ciebie dieta była trudna do przestrzegania.
- Poradź, co należy zrobić przed przejściem na dietę.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Jack / Barbara,
I'm writing to tell you I'm happy you asked me for advice.

helpful dietician • high-fibre foods • follow a diet • permanent supervision • dietary supplements • tempted to eat • weight loss • reduce fat • balanced meals

That's all for now. I'll keep my fingers crossed for you.
Take care,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Wraz ze znajomymi wybraliście się na prelekcję o zdrowym odżywianiu się. Napisz artykuł do gazetki szkolnej, w którym opiszesz nawyki żywieniowe nastolatków oraz uzasadnisz, dlaczego powinno się zapewniać młodzieży zdrowe posiłki podczas pobytu w szkole.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

eating disorders • nutritional habits • be fooled by • compulsive eating • animal- / plant-based foods • effective solution to a problem • result in weight loss • negative consequences

Pisanie

List prywatny · P str. 40, Artykuł · R str. 74

GROUP E: The Mediterranean Diet focuses on the nutritional habits of the people of Crete, Greece, and southern Italy, who consume lots of plant foods, fresh fruits as dessert, beans, nuts, cereals, seeds, olive oil as the main source of dietary fats, cheese and yogurts are the main dairy foods, moderate amounts of seafood, fish and poultry and around four eggs per week and a little red meat.

293

Moduł 12 Zdrowie

Wordlist — Słownictwo

CHOROBY / ILLNESSES / DISEASES

ailment – choroba, przypadłość
appendicitis – zapalenie wyrostka robaczkowego
bronchitis – zapalenie oskrzeli
cancer – nowotwór
chicken-pox – ospa wietrzna
common cold – przeziębienie
diabetes – cukrzyca
(gastric) **flu** – grypa (żołądkowa)
food poisoning – zatrucie pokarmowe
hay fever – katar sienny
heart attack – atak serca
(chronic) **illness** – choroba (przewlekła)
jaundice / hepatitis – żółtaczka
mumps – świnka
pneumonia – zapalenie płuc
sickness – choroba
stroke – udar
sunstroke – udar słoneczny
tetanus – tężec
tonsilitis – angina
tuberculosis – gruźlica

W CHOROBIE / BEING ILL

ache – 1. boleć 2. ból

have a toothache / headache / earache / backache / stomach ache / neck ache

allergic to – uczulony na
bleed – krwawić
burst – wybuchać
come / go down with – zachorować na
communicable – zaraźliwy
condition – 1. stan zdrowia 2. choroba
(un)**conscious** – (nie)przytomny
cough – 1. kasłać 2. kaszel
(in)**curable** – (nie)uleczalny
dehydrate – odwodnić się
diarrhoea – biegunka
faint – zemdleć
feel dizzy – mieć zawroty głowy
feel sick – mieć mdłości
fever – gorączka
heal – wygoić / wyleczyć się
hurt – 1. sprawiać ból 2. zranić się w
incubate – wylęgać się
itch – swędzieć
lose weight – stracić na wadze
nausea – mdłości, torsje
nosebleed – krwawienie z nosa
outbreak (of an epidemic) – wybuch (epidemii)
pain in – ból w
painful – bolesny
pass infections – zarażać
put on weight – przybrać na wadze
rash – wysypka
runny nose – katar
shivers – dreszcze
sleepiness – senność
sleeplessness – bezsenność
sneeze – kichać
sore (eye, throat) – ból (oka, gardła)
spread – szerzyć się
stiffness – sztywność
suffer from – cierpieć na
swell – puchnąć, powiększać się
swollen – spuchnięty
tension – napięcie
terminally ill – nieuleczalnie chory
vomit – 1. wymiotować 2. wymioty

CZĘŚCI CIAŁA / PARTS OF THE BODY

ankle – kostka
appendix – wyrostek robaczkowy
arm – ramię
breast – pierś
calf – łydka
chest – klatka piersiowa
elbow – łokieć
eye – oko
finger – palec u ręki
foot (feet) – stopa (stopy)
genes – geny
hand – ręka, dłoń
head – głowa
hip – biodro
kidney – nerka
knee – kolano
leg – noga
liver – wątroba
lungs – płuca
mouth – usta
muscles – mięśnie
neck – szyja
nose – nos
rib – żebro
shoulder – ramię
spine / backbone – kręgosłup
stomach – 1. brzuch 2. żołądek
thigh – udo
toe – palec u stopy
tonsils – migdałki
tooth (teeth) – ząb (zęby)
vein – żyła
wrist – nadgarstek

URAZY, KONTUZJE / INJURIES

bite – pogryźć
blister – pęcherz, bąbel
bruise – siniak
bump – guz
burn – 1. oparzyć się 2. oparzenie
concussion – wstrząśnienie mózgu
cut – 1. skaleczyć się 2. skaleczenie
dislocate – zwichnąć
knock out – wybić
mutilate – uszkodzić
pull a muscle – naciągnąć mięsień
scratch – zadrapać
sprain / twist one's (wrist) – skręcić (nadgarstek)
sting – użądlić
wound – 1. ranić 2. rana

LECZENIE / PREVENTING / TREATING ILLNESSES

acupuncture – akupunktura
camomile / mint tea – napar z rumianku / mięty
compress – kompres
cupping – (med.) bańki
cure – wyleczyć
eye drops – krople do oczu
'folk' / herbal remedies – domowe / ziołowe sposoby leczenia
overcome / get over – pokonać
recover – wyzdrowieć
suck a throat lozenge – ssać tabletkę na ból gardła
tablets / pills – tabletki / pigułki
take antibiotics – przyjmować antybiotyki
treat – leczyć
treatment – leczenie
wear a cast – mieć założony gips

U LEKARZA / W SZPITALU / AT THE DOCTOR'S / IN HOSPITAL

artificial respiration – sztuczne oddychanie
be on crutches – poruszać się o kulach
CAT scan – tomografia komputerowa
check-up – kontrola (u lekarza)
complain about – uskarżać się na
do (blood) **tests** – zrobić badania (krwi)
drip – kroplówka
emergency department – SOR (Szpitalny Oddział Ratunkowy)
examine with a stethoscope – zbadać za pomocą stetoskopu
general practitioner (GP) – internista
give an injection – zrobić zastrzyk
have an X-ray – zrobić zdjęcie rentgenowskie
intensive care unit – oddział intensywnej opieki
make an appointment with (a dentist) – zapisać się do (dentysty)
make referrals – wystawiać skierowania
operating theatre – sala operacyjna
operation – zabieg, operacja
organ donor – dawca organu
physiotherapy – fizjoterapia
prescribe (medicines) – przepisać (leki)
prescription – recepta
put one's (leg) **in plaster** – włożyć (nogę) w gips
refer to a specialist – skierować do specjalisty
stitches – szwy
stretcher – nosze
surgery – 1. operacja 2. gabinet lekarski
take temperature / blood pressure – zmierzyć temperaturę / ciśnienie
transplant – 1. przeszczepić 2. przeszczep
ultrasonography (USG) – ultrasonografia

vaccination against – szczepionka przeciw
ward – oddział (w szpitalu)

APTECZKA
FIRST AID KIT

activated carbon – węgiel aktywowany
adhesive bandages / tape – plastry, przylepce
antiseptic – odkażający
cold packs – zimne okłady
latex gloves – rękawiczki lateksowe
safety pin – agrafka
syringe – strzykawka
thermometer – termometr
painkiller – środek przeciwbólowy
tweezers – pęseta

ZDROWY STYL ŻYCIA
HEALTHY LIFESTYLE

adequate sleep – odpowiednio długi sen
avoid stress – unikać stresu
burn calories – spalać kalorie
cut down on sweets – ograniczyć spożycie (słodyczy)
give up (smoking) – rzucić (palenie)
(un)**hygienic** – (nie)higieniczny
immune system – system odpornościowy
keep fit – utrzymywać kondycję
maintain one's weight – utrzymać wagę
pose a risk – stanowić zagrożenie
prevent – zapobiegać
(un)**processed food** – żywność (nie)przetworzona
wear deodorant – stosować dezodorant

NIEPEŁNOSPRAWNI
THE DISABLED

adaptive sports – dyscypliny specjalne
amputate – amputować
amputee – osoba po amputacji
artificial (limb) – proteza, sztuczna (kończyna)
blind / visually impaired – osoba niewidoma
caregiver – opiekun/ka
deaf / with impaired hearing – osoba niesłysząca
disability – niepełnosprawność
exclude – wykluczyć
guide dog – pies przewodnik
hearing aid – aparat słuchowy
(books) **in Braille** – (książki) napisane Braillem
(stair)**lift** – winda (podnośnik)
mentally ill – psychicznie chory
mute – osoba niema
obstacle – przeszkoda
ramp – podjazd dla wózków
sign language – język migowy
wheelchair – wózek inwalidzki
white cane – biała laska

UZALEŻNIENIA
ADDICTIONS

addict – osoba uzależniona
be addicted to – być uzależnionym od
chain smoker – nałogowy palacz tytoniu
chocoholism – uzależnienie od czekolady
compulsive (shopping) – nałogowe (robienie zakupów)
crave (for) – łaknąć, pragnąć
craving – pragnienie, łaknienie
die of (an overdose) – umrzeć z (przedawkowania)
drug addict – narkoman/ka
fight an addiction – pokonywać / zwalczać uzależnienie
gambling – hazard
workaholism – pracoholizm

OPIEKA ZDROWOTNA
HEALTHCARE

admit to hospital through – przyjąć do szpitala za pośrednictwem
feature – być wyposażonym w coś
health / medical centre – przychodnia
healthcare provider – zakład służby zdrowia
health insurance fund – narodowy fundusz zdrowia
receive care – otrzymać opiekę
register employees – zarejestrować pracowników
social insurance – ubezpieczenie społeczne
social security – ubezpieczenie społeczne
state health insurance – państwowe ubezpieczenie zdrowotne
subsidise prescription medicine – refundować lek na receptę
teaching hospital – szpital kliniczny
telehealth technology – konsultacje lekarskie przez internet
welfare – opieka społeczna

ILLNESSES / BEING ILL

1 **Find in the Wordlist the symptoms of the illnesses.**

1 common cold
2 allergy
3 pneumonia
4 sunstroke
5 heart attack
6 food poisoning

2 **Find in the Wordlist the synonyms of the words (1–8).**

1 pain – ache
2 become unconscious – faint
3 spots – rash
4 heal – cure
5 spread germs – pass infection
6 hurt – ache
7 high temperature – fever
8 have nausea – feel sick

INJURIES

3 **Which parts of the body can be:**

1 broken? arm, leg, finger, toe, rib
2 twisted? ankle, knee, wrist
3 pulled? muscle
4 bruised? knee, elbow, calf, thigh, eye
5 dislocated? finger, toe, shoulder
6 transplanted? heart, liver, kidney, face, skin
7 knocked out? shoulder, finger, arm

TREATING ILLNESSES

4 **When would you use the following methods of treatment?**

1 a painkiller
2 liver transplant
3 antibiotics
4 surgery, operation
5 'folk' remedies

5 **Find in the Wordlist the 'medical equipment' vocabulary. Which of these items have you needed at some point in your life?**

HEALTHY LIFESTYLE

6 **What can you do to live longer? Group the words you find in the Wordlist under the headings.**

1 Diet
2 Good habits
3 Physical activity

THE DISABLED

7 **What facilities are useful for these groups of people?**

1 Visually impaired people
2 People with impaired hearing
3 Amputees
4 People in wheelchairs

1 guide dog, (books) in Braille, white cane
2 hearing aid, sign language
3 artificial (limb), wheelchair, crutches
4 (stair)lift, ramp

ADDICTIONS

8 **Put the addictions in the Wordlist from the least to the most harmful.**

HEALTHCARE

9 **Complete the categories below. Consult the Wordlist.**

1 Places where you can be treated
2 Free healthcare

1 health / medical centre, healthcare providers, teaching hospital, telehealth technology
2 health insurance fund, social insurance, social welfare, state health insurance, subsidise prescription

1 headache, toothache
2 jaundice / hepatitis
3 flu, pneumonia, bronchitis, tonsillitis
4 appendicitis
5 common cold, hay fever, stomach ache

295

P Seeing a doctor

Samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie

SPEAKING

1 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 What might the doctor be asking the man about?
2 Do you always see a doctor when you feel bad? Why? / Why not?
3 When was the last time you had to miss school because you felt ill?

296

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

2a **Match the words in the box to their definitions (1–5). Two words are not defined. What do they mean?**

disease • condition • injury • sickness • ailment • illness • disability

1 illness – a period of not being in good health
2 condition – a permanent health problem
3 sickness – the state before vomiting; nausea
4 disease – a specific illness with a name
5 ailment – a very common illness that is not usually serious

2b **Look at the names of illnesses in the box and the symptoms in the table. Try to make a diagnosis.**

allergy • asthma • chicken-pox • common cold • flu • food poisoning • gastric flu • hay fever • heart attack • hepatitis • mumps • pneumonia • sunstroke • tuberculosis

	Patient's description of symptoms	A doctor's diagnosis
1	I sneeze and cough a lot. I've got a runny nose and a sore throat. I feel cold and dizzy.	common cold
2	I've got a high temperature. My arms and legs ache. I feel weak.	flu
3	I've got a fever. I can't breathe. I feel pain in my chest. I've got a painful cough.	pneumonia
4	I sneeze a lot and I have difficulty in breathing.	hay fever, allergy
5	My heart hurts me. I feel pain in my chest. I'm so weak.	heart attack
6	I've got a high temperature and red spots on my skin. They itch a lot.	chicken-pox
7	My neck and lower face are swollen.	mumps
8	I'm suffering from diarrhoea. I vomit a lot. I feel sick.	food poisoning, gastric flu

2c **Put the highlighted words in the table in 2b into the correct group (1–3).**

1 Verbs: sneeze, cough, ache, breathe, hurt, swell, vomit, itch, suffer from
2 Nouns: temperature, fever, pain, cough, difficulty, red spots, diarrhoea
3 Adjectives: runny, cold, dizzy, weak, awful, sore, swollen, sick

3 *Pair work*. **Tell each other what the doctor in the picture in 1 is going to do next? Use the prompts in the box and your ideas.**

- examine the patient with a stethoscope
- take his blood pressure / temperature
- give him an ultrasound
- give him advice about his diet / further treatment
- prescribe a course of antibiotics / injections
- refer him to a specialist
- refer him to the lab (to have a blood test / X-ray done)
- tell him to stay in bed / come for a check-up next week
- make an appointment for a check-up

4 *Pair work*. **Act out a conversation at a doctor's surgery. Student A is a patient. Student B is a doctor. Discuss:**

PATIENT'S HEALTH PROBLEMS | DIAGNOSIS | TREATMENT | CHECK-UP VISIT

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

LISTENING

5 **Check the meaning of the words in the box in the Wordlist on page 294. Make a sentence with each word.**

appendicitis • appendix • burst • compress • daycare • flexibility • immune • incubate • outbreak • poultry • prevent • scar • spine • stiffness • tension

I had my appendix *removed by surgery when I was a child.*

6 CD 2/07 **Listen to the recordings (1–4) and match them to the text types (A–E). There is one extra text type.**

A a patient's personal story 3
B a live interview with a specialist 2
C an item of radio news 1
D a doctor's account of an outbreak of cholera Extra
E a talk about a magazine article 4

7 CD 2/07 **Listen to the recordings again. It you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

8 *Group work*. **Disccuss the questions (1–2). Make a list of the ideas and share them as a class.**

1 How can we prevent health problems, according to the recordings?
2 What other ways of preventing illnesses can you think of?

1 (Possible answers)
What's the matter?
When did it start?
When did you notice the spots on your skin?
What did you eat yesterday?
How long have you had the symptoms?
Are you allergic to any medicine?
Is there anything else that you're suffering from?
Are you sleeping well?

The extra words mean:
injury – physical damage to the body caused by violence or an accident
disability – a condition that makes it difficult to perform actions that other people do easily.

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **In Recording 1, the outbreaks started after**
(A) people had bought small chicks.
B people had eaten poultry.
C kids hadn't washed their hands before meals.

2 **In Recording 2, when back pain hits you, the surgeon advises you to contact your GP**
A immediately.
B after taking some painkillers.
(C) if other serious symptoms appear.

3 **In Recording 3, the girl was operated on**
A the day after the first symptoms.
B at the weekend.
(C) a week after the first symptoms.

4 **In Recording 4, a pediatrician in the magazine article**
A explains why kids pass infections to each other.
(B) gives parents some practical advice.
C warns against sending kids to daycare centres.

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

1 **How should Recording 1 be headlined?**
A BEWARE OF LIVE POULTRY!
(B) NEVER TOO MUCH HYGIENE!
C KEEP AWAY FROM INCUBATING FARMS!

2 **In Recording 2, a surgeon is invited to the studio**
A to share his experience of treating back pain in people.
B to demonstrate some exercises which prevent back pain.
(C) to deal with people's doubts concerning back pain.

3 **In Recording 3, which of the following is an opinion, not a fact?**
A The school nurse ignored the girl's problem.
B The GP couldn't make a certain diagnosis.
(C) The girl should have died on Friday or Saturday.

4 **In Recording 4, the parents have been doing what a pediatrician advises, because**
(A) they never send Kate to the daycare centre when she's got a cold.
B they always separate Kate from kids with an infection.
C they've been controlling Kate's diet.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

9 **What is 'alternative medicine'? Label the pictures in the mind map with the correct names of the alternative medicine methods. Use the words in the box.**

acupuncture • aromatherapy • Ayurveda • cupping • herbal medicine • sauna • stone therapy

ALTERNATIVE MEDICINE

10 *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 Why have the people in the pictures decided to use alternative therapy, in your opinion?
2 Would you try one of these methods? Which one? Why? / Why not?
3 Describe someone's health problems and how they were solved (it could be a true or fictional story).

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

Napisz e-mail do kolegów / koleżanek z wyjaśnieniem, dlaczego nie mogłeś/aś uczestniczyć w zjeździe klasowym.

- Wyraź swoje uczucia związane z brakiem możliwości uczestniczenia w spotkaniu.
- Opisz dolegliwości, jakie zmusiły Cię do pozostania w domu.
- Wyjaśnij, jakie były zalecenia lekarza.
- Zachęć kolegów / koleżanki do zorganizowania następnego zjazdu w Twoim mieście.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi guys,
Sorry for not coming to our class reunion but I had a serious health problem last week.

suffer • symptoms • high fever • be referred to a specialist • prescribe medicines • make an appointment • have difficulty in • seek immediate medical help

That's all for now. Please send me some pictures.
Hugs and kisses,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ROZPRAWKA)

W związku z debatą na temat współczesnych metod leczenia, napisz rozprawkę na temat dobrych i złych stron medycyny alternatywnej.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

herbal medicine • serious infection • deal with patients • make a diagnosis • solve health problems • holistic approach • homeopathic treatment • induce the placebo effect

Pisanie
E-mail · str. 40, Rozprawka · str. 70

P Injuries and disabilities

Niepełnosprawni

SPEAKING

1a **In your opinion, what are the most frequent causes of injuries to people? Rank the following causes from the most frequent (1) to the least frequent (7).**

___ while playing sport
___ in a road accident
___ while doing the housework
___ in contact with an animal or insect
___ while doing an experiment in a lab
___ in a violent attack
___ in an unexpected fall / bump

1b **Why do the media highlight news about crashes or disasters, in your opinion?**

2a ***Group work*. Take it in turns to describe the pictures (1–3).**

1

2

3

2b **Discuss the questions for each picture (1–3).**

1 What injuries is the victim in the picture suffering from, in your opinion? Use the words in the Wordlist on page 294.

In picture 1, the woman has been involved in a car accident. I think she is … , she has got …

2 How do serious injuries affect the life of the victim? Use the phrases in the box.

• stay in bed / hospital • long rehabilitation • make a quick / slow recovery • able / unable to return to a normal state of health

3 Choose one picture and describe the situation on behalf of the injured person as a true story.

(picture 1) One morning I was driving to work when suddenly …

Gramatyka
Czasy przeszłe · P str. 80 · R str. 82

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

3 **Match the disabilities (1–7) to the facilities, devices and other solutions (A–L) which make the life of a disabled person easier.**

A person who …	… needs the following facilities or devices	
1 can't walk	A artificial limb	G hearing aid
2 can't climb the stairs	B bathroom for the disabled	H lift
3 can't read small print	C books in Braille	I ramp
4 can't hear well	D crutches	J sign language
5 is blind	E pair of glasses	K wheelchair
6 is deaf	F guide dog	L white cane
7 is an amputee		

1 D, K, M
2 H, I
3 B, H, I, M
4 C, E
5 F, L
6 G, J
7 A, D, K

READING

4 **Match the phrases in boxes A, B and C to their synonyms (1–14). There is one extra phrase in each box. Explain the meaning of the extra words.**

A
caregiver • to feature • to bridge the gap • laughter • adaptive sports • benefits

1 advantages
2 to reduce the distance
3 sb who looks after an ill or disabled person
4 with the rules changed for the players
5 to show with special attention

B
to amputate • to improve • to compete • to gain confidence • strength • to overcome obstacles

6 to make the situation better
7 to not allow barriers to stop you
8 to start to believe in oneself
9 to remove a limb
10 power

C
poverty • excluded • to provide • opportunity • to review

11 chance
12 the state of being poor
13 to give or let sth be used
14 not allowed to be in a place or group

5 **Read the texts (A–C). Match the headings (1–4) to the texts. There is one extra heading.**

1 DON'T FORGET THE DISABLED!
2 LIVING WITH DISABILITY?
3 DISCOVER YOUR ABILITIES!
4 FIGHT YOUR DISABILITIES!

TEXT A 2

Thousands of people with disabilities, their families, caregivers, and healthcare professionals are going to visit the Abilities Expo in New Jersey. The annual event will feature exhibits, workshops, events and activities for all people of all ages with the full spectrum of disabilities. 'The Expo is a celebration of what you can do, not what you can't', says the president of the convention. We want to show that modern technology can help to bridge the gap between ability and disability. Visitors will find the latest hi-tech mobility products, medical equipment, home accessories and much more.'
The Expo does not only inform, it also entertains. Everyone can test their skills at martial arts, learn the latest hip hop dance moves, experience laughter yoga and play adaptive sports. There will also be special instruction on how to operate a wheelchair and a demonstration of how animals like dogs or horses can help people with disabilities. 'Push Girls', a group of four dynamic women in wheelchairs, will introduce the physical and emotional benefits of wheelchair dancing.

Based on information from: http://www.prnewswire.com

TEXT B 4

My name is Scout Bassett. People often ask me if I would like to have two normal legs. My answer is 'No', as I have never known anything different. I was born in China. I grew up in an orphanage, where I suffered terrible burns and doctors amputated my right leg above the knee. My first artificial leg didn't work well and often fell off. When I was 7, a family from the USA adopted me. Then everything got better, including my improved artificial leg.

Based on information from: http://kids.nationalgeographic.com

A
1 benefits
2 to bridge the gap
3 caregiver
4 adaptive sports
5 to feature

B
6 to improve
7 to overcome obstacles
8 to gain confidence
9 to amputate
10 strength

C
11 opportunity
12 poverty
13 to provide
14 excluded

Extra words (possible explanations):
A laughter – the sound of laughing
B to compete – to try to win in a competition, game, race etc.
C to review – to examine or inspect in order to consider possible changes

When I was 14, they bought me a high-tech leg made for playing sports. I decided to test it right away in a race for disabled athletes. Before the start, a young woman came up to me and said, 'Let me give you some tips'. It was Sarah, the first woman amputee to finish the Ironman triathlon in Hawaii. The meeting with her changed my life. I lost that first race but I gained the confidence that I needed to compete. You can overcome any obstacle by small steps and achieve your dream.

TEXT C 1

Over 160,000 people with disabilities in Jamaica are often uneducated and live in extreme poverty and hunger. 80 per cent of children with disabilities are excluded from the education system because most schools have no ramps or bathroom facilities. They do not provide students with reading materials in Braille. But the big billboard outside the Ministry of Education informs us that 'every child can learn, every child must learn'.
Unfortunately, the programmes are not executed and the school facilities for the disabled have not been reviewed for ages. The ministry should understand that if young people with disabilities received the right opportunities for an education, they could do a lot of good for the country.

Based on information from: http://jamaica-gleaner.com

6 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **In Text A, according to the president, the main aim of the event is**
A to entertain the families with a disabled child.
B to benefit from promoting the new products.
(C) to make people with disabilities feel more confident about the future.

2 **In Text B, Scout Bassett met Sarah**
A in the orphanage.
(B) during her first race for the disabled.
C during the Ironman triathlon in Hawaii.

3 **In Text C, the author addresses the words to**
(A) members of the government.
B members of the opposition.
C head teachers of the schools for the disabled.

R

TASK B **Match the questions (1–4) to the texts (A–C). Two questions match one text.**

In which text does the author
1 introduce a successful disabled person? B
2 contrast the official declaration with the survey results? C
3 encourage the disabled to attend a famous event? A
4 want to provoke the authorities into acting? C

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

SPEAKING

7 *Group work*. **In groups of three, take it in turns to describe the pictures (1–3). Discuss the questions.**

1

2

3

1 Can the disabled people in the pictures live on their own? Why? / Why not?
2 What facilities for the disabled are there in your area?
3 Describe a situation when you saw someone helping a person with a disability.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Zredaguj wpis na blogu z poradami dotyczącymi pierwszej pomocy.

- Wyjaśnij, co skłoniło Cię do umieszczenia tego wpisu na blogu.
- Opisz sytuację, w której ktoś doznał poważnej kontuzji w Twojej obecności.
- Uzasadnij, dlaczego znajomość zasad udzielania pierwszej pomocy jest niezbędna w takich sytuacjach.
- Poradź, w co każdy powinien wyposażyć apteczkę domową.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY
Title: 'First Aid ... ... Second Life'
Entry: Hello everyone! Have you ever been helpless in a dangerous situation?

be prepared in an emergency • the life of the victim • frequent cause • cause of injury • unexpected situation • overcome fears • give first aid • lose consciousness

So, don't miss the chance to get a First Aid certificate!

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W ramach akcji „Szkoła bez barier" zostałeś/aś poproszony/a o napisanie artykułu do gazety, w którym przedstawisz zmiany warunków życia osób niepełnosprawnych w Polsce oraz wyrazisz swoją opinię na temat korzyści wynikających z udziału osób niepełnosprawnych w wydarzeniach sportowych.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

hi-tech mobility products • bridge the gap between • emotional benefits • home accessories • overcome obstacles • achieve sb's dream • encourage to attend an event

Pisanie
Blog · P **str. 38, Artykuł** · R **str. 74**

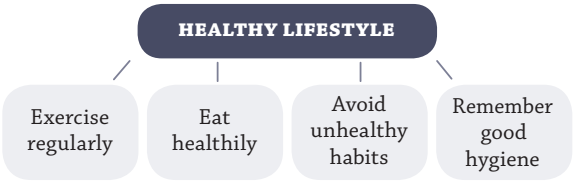
R Lifestyle diseases

Higieniczny tryb życia, uzależnienia

SPEAKING

1 Complete the mind map with the phrases in the box. Add more examples.

avoid processed foods • eat lean meat • cut down on sweets • enjoy whole grains • get enough sleep • go running • wash your hands before meals • work out in the gym • avoid stress • maintain your weight • wear deodorant • brush your teeth every day

2 *Pair work*. **Use the mind map in 1 and talk about your lifestyle. Ask and answer the questions.**

1 Do you think you have a healthy lifestyle? Why? / Why not?
2 What would you like to change in your lifestyle? Why?
3 How may unhealthy habits affect people's lives?

3 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 How does the man in the picture spend his free time, in your opinion?
2 What would be your advice to people trying to give up unhealthy habits?
3 Describe someone who has changed their lifestyle. How has the change affected their life?

⇒ Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

4a As a class, answer the questions.

1 What lifestyle diseases do you know?
2 Where in the world do they occur?
3 What are the main causes of these diseases?

4b *Pair work*. **Read about lifestyle diseases. Complete the table with the phrases in the box.**

LIFESTYLE DISEASES			
Diseases of affluence • result from increasing *wealth* • tend to be *non-communicable*		**Diseases of poverty** • result from increasing *impoverishment* in society • tend to be *communicable*	
Causes	Results	Causes	Results

Causes: more high-fat food, less physical exercise, lack of clean water, poor access to health care, more processed food, less leisure time, lack of education, low-activity job, poor hygiene

Results: obesity, cancer, depression, malaria, diabetes, cholera, heart disease, tuberculosis, high blood pressure, allergies, HIV&AIDS, addictions

4c Go back to 4a and answer the questions again.

LISTENING

5a Make new words from the words in the table.

	NOUN	VERB	ADJECTIVE
1	indication, indicator	indicate	indicative (of sth)
2	respiration	respire	respiratory
3	urbanisation	urbanise	urban
4	hygiene	—	unhygienic
5	difference	differ	different
6	—	ensure	ensured

5b Complete the gaps in the sentences (1–6) with the correct form of the words in 5a.

1 There are clear ___indications___ that the situation is getting out of control.
2 The artificial ___respiration___ she was given after the accident saved her life.
3 African countries are ___urbanising___ very fast.
4 A poor level of ___hygiene___ is responsible for most communicable diseases.
5 One can notice the ___difference___ in her behaviour now that she's living on her own.
6 A course of antibiotics should ___ensure___ her a quick recovery.

P **6** CD 2/08 **Listen to three recordings. Decide which sentences (1–6) are true (T) and which are false (F).**

			T	F
TEXT 1	1	Allergists are complaining about a rapid increase in the number of patients.		X
	2	The statistics for children from rich and poor families differ.	X	
TEXT 2	3	People in Kenya are suffering from diseases of affluence.	X	
	4	Families eat unhealthy junk food due to its price.	X	
TEXT 3	5	Downsize Fitness was founded to help fit people get fitter.		X
	6	The members are very competitive.		X

(Possible answers)
Exercise regularly: work out in the gym, go running, maintain your weight
Eat healthily: avoid processed foods, eat lean meat, enjoy whole grains
Avoid unhealthy habits: cut down on sweets, get enough sleep, avoid stress
Remember good hygiene: brush your teeth every day, wash your hands before meals, wear deodorant

7 CD 2/08 **Listen to the recordings again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **In Recording 1, the allergist states that**
- A people who are allergic to food suffer from respiratory diseases.
- B twins are genetically immune to allergies.
- (C) the environment affects the type of allergic disease.

2 **In Recording 2, we find out that**
- (A) diseases of affluence in poor countries are a new phenomenon.
- B families in Kenya avoid unhygienic street food.
- C heart disease will become as common as diabetes.

3 **The place in Recording 3**
- A is downtown.
- B has huge clear windows.
- (C) makes people feel comfortable.

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

1 **How should the first recording be headlined?**
- (A) IT CONTROLS MY LIFE!
- B BEWARE OF ANTIBIOTICS
- C ALARMING FIGURES

2 **In Recording 2, which of the following is a fact, not an opinion?**
- A Rapid urbanisation is one of the main causes of heart disease in Kenya.
- (B) Poor families eat junk food due to its low cost.
- C The number of people suffering from lifestyle diseases will double in the future.

3 **In Recording 3, the woman has chosen this place, because**
- (A) she didn't feel accepted in other places.
- B she likes competing with other club members.
- C the fitness programme here is safer than in other gyms.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

8 *Pair work*. **How would you define 'addiction'? Describe the pictures (1–2) and answer the questions.**

ADDICTIONS

Substance dependence | Behavioural addiction

1 *sweets*

2 *computer games*

1 Are the people in the pictures aware that they are addicted? Justify your answer.
2 Would you like to work with people in rehab? Why? / Why not?
3 Describe someone (real or fictional) who has fought a harmful addiction.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Zmieniłeś/aś swój dotychczasowy tryb życia, ponieważ cierpiałeś/aś na zespół przewlekłego zmęczenia. W liście do przyjaciela / przyjaciółki

- uzasadnij swoją decyzję o wprowadzeniu zmian w życiu,
- przedstaw zmiany, jakie wprowadziłeś/aś w życiu codziennym,
- opisz, jak poznałeś/aś różne sposoby walki ze stresem,
- zachęć przyjaciela / przyjaciółkę do pójścia w Twoje ślady.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Agnes / Peter,
I'm writing to tell you my news.

processed foods • cut down on • avoid addictions • work out in the gym • get enough sleep • fight unhealthy habits • affect physical condition • follow a balanced diet

That's all for now. I'm looking forward to hearing from you.
Look after yourself,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Twoja szkoła organizuje seminarium na temat uzależnień. Napisz artykuł, w którym wyjaśnisz, jakie nowe formy uzależnień pojawiły się we współczesnym świecie oraz zaproponujesz, jak im przeciwdziałać.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

pose a risk • substance dependence • alarming figures • physical activity • suffer from lifestyle diseases • social networking sites • fight a harmful addiction • compulsive shopping • workaholism

Pisanie
List prywatny · P str. 40, Artykuł · R str. 74

(Possible answers)
SUBSTANCE DEPENDENCE: alcohol, cigarettes, drugs, tobacco, coffee, sleeping pills, painkillers
BEHAVIOURAL ADDICTION: gambling, eating, exercise, shopping, working, texting, clubbing, surfing the Internet, visiting social networking sites

301

R Healthcare

Ochrona zdrowia

SPEAKING

1a *Group work*. **Look at the pictures (1–3) which illustrate three stages of a health care system. Read the descriptions.**

1

Primary health care is provided as the first point of contact for a patient with the health care system.

2

Secondary health care provides specialised therapy for a patient who has been referred by their doctor.

3

Tertiary health care includes diagnosis and treatment performed by specialists who are not the first point of contact for a patient.

1b **Group the words in the box according to the categories in the table.**

cardiologist • clinic • tomography / CAT scan • dermatologist • dialysis machine • geriatrician • highly specialised personnel • general practitioner (GP) • hospital • incubator • infusion pump • injection • intensive care unit • laboratory • laser • mammography • midwife • neurologist • nurse's office • oncologist • operating theatre • pediatrician • paramedic • pharmacist • physician • (plastic) surgeon • surgery • stethoscope • teaching hospital • blood pressure cuff • ultrasound machine • urologist • vaccination • X-ray machine

HEALTHCARE	PROVIDERS	FACILITIES
Primary		
Secondary		
Tertiary		

READING

2 **Look at the headlines of Text A and Text B. What might the texts be about?**

3 **Read Text A and guess the meaning of the highlighted phrases out of context.**

TEXT A

USA: Technology Paves the Way for Change in Children's Health Care

As parents, we all understand that health of our children takes precedence over almost everything else in life. We know the stress of finding the right doctor to treat a child's illness. We know how difficult it is to travel long distances to see that one specific doctor, and we know how devastating the long wait to see a pediatric specialist can be for a critically ill child.

I'm a mother of a disabled teenage girl who needs monthly consultations with a specialist. Her illness is rare so it took a year until she was diagnosed properly and I found a health centre dealing with cases like hers. We live on the outskirts of California and the clinic is over 200 kilometres away so every visit to the specialist was a sort of expedition. After each journey, my daughter needed a few days to recover. Now I remember those years as an exhausting nightmare we both had to go through month after month.

Since I became familiar with virtual technologies two years ago, our life has changed. I'd been rather sceptical about all these technologies till I realised how much good they could do in our life and how much pain and trouble could be saved. Now I can connect to specialised care from my farmhouse, health care providers observe and review my daughter's case, make referrals and share medical knowledge. Thanks to the video consultations, the barriers of distance have disappeared, we don't travel so often and the state of my daughter has stabilised.

I think that all healthcare centres should be equipped with telehealth technologies. The clinics which have already invested in collaborative technologies are making way for change. Information and communication technology (ICT) enables patients to receive the care they need, whenever and wherever they need it – especially kids, pensioners and people living in remote areas.

I believe that one million parents in California whose kids have ongoing medical conditions are already convinced of the beneficial impact of advances in medical care on all of our lives.

Based on information from: http://www.huffingtonpost.com

TEXT B

South Africa: Primary Health Care Meets People's Needs in the Gauteng Province

To ensure the delivery of quality primary healthcare, more than eight thousand home visits have been made by clinic teams across the province, over 7,500 patients have been treated and, out of these, 1,500 patients have been referred to hospitals for specialised treatment.

Now, the clinics, whose service has been extended to 24 hours, treat patients with chronic illnesses such as diabetes, asthma and tuberculosis as well as monitor them regularly and deliver medication to their homes.

The representative of the regional Department of Health says, 'We are happy that people now have confidence in our primary health care system. However, we would urge more people to use the appropriate levels of care, as it might avoid inconveniences such as long queues.'

Based on information from: http://allafrica.com

(Possible answers)

PRIMARY HEALTH CARE
Providers: pediatrician, general practitioner (GP), physician, paramedic, pharmacist, midwife
Facilities: clinic, vaccination, stethoscope, blood pressure cuff, injection, surgery, nurse's office

SECONDARY HEALTH CARE
Providers: geriatrician, cardiologist, surgeon, dermatologist, urologist, neurologist, oncologist
Facilities: surgery, stethoscope, X-ray machine, hospital, incubator, clinic, laboratory, mammography, ultrasound machine

TERTIARY HEALTH CARE
Providers: cardiologist, cardiac surgeon, highly specialised personnel, oncologist, plastic surgeon, surgeon
Facilities: tomography/cat scan, gurney, dialysis machine, infusion pump, intensive care unit, injection, laser, operating theatre, stethoscope, teaching hospital, x-ray machine

4 **If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Read Text A. Choose the correct option A, B, C or D.**

1 The writer is an example of
(A) parents of seriously ill children.
B parents who spend a lot of money on specialists.
C parents who can't afford to treat their children.
D parents who find the visits to a specialist stressful.

2 The writer's daughter
A has been disabled for a year.
B can't be treated in California.
(C) has been suffering from an uncommon illness.
D finds the visits to the clinic relaxing.

3 Online contact with specialists
A enables the writer to learn about new technologies.
(B) makes the life of the writer's daughter less stressful.
C allows the writer to work from home.
D enables doctors to meet the patient more often.

4 Telehealth technologies are a good investment because
A they provide a high level of medical care.
(B) they make health care more accessible.
C they improve the relationships between patients and doctors.
D they make elderly patients use the computer.

5 The writer's intention is
A to sympathise with people living in remote areas.
B to convince parents to invest in computer equipment.
C to share her worries with other people.
(D) to show how advances in health care have changed her life.

R

TASK B **Read Text A and Text B. Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT A

1 In the writer's experience
A it is not difficult to find a pediatric specialist.
(B) nothing can stop parents from acting in the interest of their children.
C critically ill children are seen without waiting for their turn.
D every pediatrician can treat a child's illness.

2 The writer's daughter's illness
A has often been investigated by doctors.
B was diagnosed during the first visit.
(C) can be treated in few health centres.
D requires tedious exercise.

3 The writer is convinced that ICT
(A) has made her daughter's treatment more effective.
B has improved her daughter's relationships with her doctors.
C has changed the doctors' attitude to pensioners.
D has made clinics advertise their services.

TEXT B

4 Which is an opinion, not a fact?
(A) Regular use of primary health care can shorten the waiting time to see a specialist.
B The Department of Health wants to deliver healthcare to every person.
C A doctor can refer a patient to hospital during a home visit.
D A 24-hour service enables the healthcare providers to monitor patients regularly.

5 Both texts
A give information that healthcare centres are investing in new technologies.
B describe the cases of individuals.
C mention the number of patients in the new system.
(D) show how the contact of patients with the healthcare system has been facilitated.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

5 **7th April is World Health Day. You are going to organise a WHD event at your school. Which of the posters (1–3) would you choose to promote the day? Explain your choice. Why did you reject the other posters?**

1

2

3

6 ***Group work*. Discuss the questions (1–4).**

1 Why is it important to prevent serious diseases through vaccinations?
2 Which is more effective for keeping fit: nutrition or exercise? Why?
3 Should hospitals in Poland be privatised, in your opinion? Why? / Why not?
4 Is being a doctor more a job or a mission? Justify your opinion.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 3 · str. 13

P R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

7 **Complete the gaps in the sentences (1–4) with the correct option A, B, C or D.**

1 I went to my medical man. He is an old chum of __D__, and feels my pulse, and looks at my tongue.
2 He will get more practice out of me than out of seventeen hundred ordinary patients, with only one or two __A__ each.
3 I will not take up your time with telling you what is the matter with me. Life is brief, and you might pass away before I __C__.
4 He clutched hold of my wrist, and then he hit me over the chest when I wasn't expecting it. He sat down and wrote out a __B__, and folded it up and gave it to me, and I put it in my pocket and went out.

1	A me	B his	C my	(D) mine
2	(A) diseases	B problems	C cases	D sickness
3	A finished	B finish	(C) had finished	D will finish
4	A recipe	(B) prescription	C bill	D reception

303

Revision — Powtórzenie

1 Cross out the odd-one-out and name the group.

1 cabbage – cauliflower – ~~peach~~ – lettuce – beetroot
Group: vegetables

2 ~~cheese~~ – cereal – rice – pasta – bread
Group: grains

3 salmon – ~~beef~~ – cod – trout – tuna
Group: fish

4 mild – salty –sour – ~~crispy~~ – spicy
Group: taste

5 boil – fry– roast – stew – ~~slice~~
Group: cook at high temperatures

6 heal – recover – ~~wound~~ – cure – overcome
Group: treatment

7 break – twist – dislocate – knock out – ~~treat~~
Group: injuries

8 ~~obstacle~~ – amputee – deaf – blind – mute
Group: the disabled

9 workaholism – chain smoking – gambling – ~~cough~~ – chocoholism
Group: addictions

10 hospital – medical centre – ~~social security~~ – healthcare provider – clinic
Group: places where you are treated

2 What would you say in the following situations? Think of as many ways as you can.

Poproś, aby ktoś wyświadczył Ci przysługę.
Could you do me a favour?

ŻYWIENIE

1 Przedstaw swoją opinię na temat wybranego baru / restauracji w Twoim mieście, uwzględniając jakość podawanego tam jedzenia.
2 Poradź koledze / koleżance, jaką dietę należy zastosować, aby zgubić zbędne kilogramy.
3 Zaproponuj zamówienie jedzenia na wynos / spróbowanie dań polskiej kuchni.
4 Opisz swoje złe doświadczenie związane z jedzeniem podczas pobytu na wakacjach.
5 Zachęć kolegę / koleżankę do zdrowego odżywiania się / gotowania prostych posiłków w domu.
6 Odrzuć propozycję podania na organizowanej przez Ciebie imprezie towarzyskiej dań typu fast food.
7 Zachęć kolegę / koleżankę do wspólnego gotowania, podając łatwy przepis.

ZDROWIE

1 Opisz swoje doświadczenie związane z udzielaniem pierwszej pomocy podczas wypadku.
2 Poproś o wyjaśnienie Ci, jaką polisę ubezpieczeniową należy wykupić przed podróżą do Afryki.
3 Wyraź zmartwienie w związku ze stanem zdrowia Twojego kolegi / Twojej koleżanki i poradź mu / jej, co powinien / powinna zrobić.
4 Wyjaśnij, co kolega / koleżanka powinien / powinna zabrać ze sobą w podręcznej apteczce, wyjeżdżając na wakacje.
5 W rozmowie z lekarzem opisz swoje dolegliwości.
6 Zachęć kogoś do regularnych badań kontrolnych /zrobienia kursu pierwszej pomocy.
7 Poproś kolegę / koleżankę, aby polecił/a Ci jakiś domowy sposób walki z przeziębieniem / aby zadzwonił/a po pogotowie.

3 Choose the best option A, B or C. Think of another response which would work in this context.

1 **What happened to your arm?**
(A) Well, I had a small accident.
B I owe you an apology.
C I simply didn't realise it.

2 **I've got a runny nose.**
A It's important to have a healthy lifestyle.
(B) You'd better stay in bed.
C Sorry to bother you.

3 **I've put on weight recently.**
A You'd better eat more.
(B) You should cut down on sweets.
C That's ridiculous!

4 **I'd like to order a steak with potatoes and salad.**
A Never mind.
(B) I'll have a piece of chocolate cake.
C Dinner is on me.

5 **Can you recommend any diet?**
A Oh yes. I nearly forgot.
B I'm sorry to hear that!
(C) Let me think. Why don't you try one which is mostly protein?

6 **I'm overworked and I have a headache.**
(A) You could do with a few days off.
B Why don't you work more?
C Would you like something else?

4a 'Eating habits can lead either to good or bad consequences.' Discuss different arguments supporting the statement. Add some other arguments.

Habits leading to good results:
- balanced diet, a lot of vegetables, fruit, fish, _____, mineral water, _____
- cutting down on sweets, fatty food, _____, strong sweet coffee, _____
- immune boosters like garlic, honey, _____

Habits leading to bad results:
- eating snacks between meals, eating at night, _____
- immune busters like sugary drinks, _____

4b What good and bad consequences can you think of?

Good: staying healthy

Bad: eating disorders, such as anorexia or bulimia

4c Think of your own eating habits and their consequences. Write an article in which you will describe eating habits of an average teenager and compare them with yours. Make suggestions how people's eating habits could be changed for the better.

304

ZESTAW 6

TEMATY: ŻYWIENIE – ZDROWIE

Zadanie 1

Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Pamiętaj, że zadanie 1 to rozmowa. Nie ograniczaj się jedynie do odpowiedzi na pytania egzaminującego. Sam/a również zadawaj pytania, jeśli jest ku temu okazja.

Twój kolega/Twoja koleżanka z USA wreszcie zamierza zacząć prowadzić zdrowy styl życia. Rozmawiacie na ten temat.

Poniżej są podane 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

Powód podjęcia takiej decyzji | Dieta | Aktywność fizyczna | Wsparcie bliskich

Rozmowę rozpoczyna egzaminujący.

Zadanie 2

Opisz ilustrację.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Staraj się rozwijać swoje odpowiedzi na pytania. Odpowiadając na pytanie „dlaczego?", podaj co najmniej dwa argumenty lub jeden argument poparty przykładem / przykładami.

1 Do you think it is easy for the girl to decide what to buy? Why? / Why not?
2 What is your favourite food or meal? Why?
3 Tell me about your last visit to a café.

Zadanie 3

Przeczytaj treść zadania.

Wraz z kolegami z klasy bierzesz udział w konkursie na plakat promujący internetową kampanię przestrzegającą przed prowadzeniem samochodu po spożyciu alkoholu. Przygotowaliście trzy plakaty.

Popatrz na Plakat 1, Plakat 2 i Plakat 3.

Plakat 1

Plakat 2

Plakat 3

Wybierz plakat, który będzie, Twoim zdaniem, najbardziej odpowiedni, i uzasadnij swój wybór.

Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz pozostałe plakaty.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Pamiętaj, że w zadaniu, które zawiera 3 zdjęcia / plakaty, należy odrzucić dwa i podać uzasadnienie odrzucenia każdego z nich.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

1 Which addiction is most harmful, in your opinion? Why?
2 Do you think a smoking ban in public places has reduced the number of smokers? Why do / don't you think so?
3 Is it justified to have plastic surgery if you are in the entertainment industry? Why? / Why not?
4 Why are some people overly health conscious these days?

305

Moduł 13 Sport

Wordlist — Słownictwo

DZIEDZINY SPORTU
SPORTS

aerobics – aerobik
American football – futbol amerykański
archery – łucznictwo
athletics – lekkoatletyka
badminton – badminton
body building – kulturystyka
canoeing – kajakarstwo
cricket – krykiet
cycling – kolarstwo
football / soccer (AmE)– piłka nożna
Formula One – Formuła 1
gymnastics – gimnastyka
high / long jump – skok wzwyż / w dal
horse riding – jazda konna
ice hockey – hokej na lodzie
javelin / discus / hammer throw – rzut oszczepem / dyskiem / młotem
marathon running – maraton
Nordic walking – marsz ze specjalnymi kijkami
pistol shooting – strzelanie z pistoletu
pole-vault – skok o tyczce
(yacht) **racing** – wyścigi (jachtów)
rollerblading – jazda na rolkach
rowing – wioślarstwo
(hurdle) **running** – bieg (przez płotki)
(figure) **skating** – jazda (figurowa) na lodzie
(downhill / cross-country) **skiing** – narciarstwo (zjazdowe / przełajowe)
ski jumping – skoki narciarskie
sledging – saneczkarstwo
(table) **tennis** – tenis (stołowy)
race walking – chód
weight lifting – podnoszenie ciężarów

SPORTY WALKI
MARTIAL ARTS / COMBAT SPORTS

boxing – boks
fencing – szermierka
wrestling – zapasy

SPRZĘT SPORTOWY
SPORTS EQUIPMENT

bat – kij baseballowy / rakietka do tenisa stołowego
crossbar – poprzeczka (w bramce)
diving suit – skafander do nurkowania
flippers – płetwy
(boxing) **gloves** – rękawice (bokserskie)
goal – bramka
goggles – gogle
golf club / cart –kij / pojazd do golfa
helmet – kask
hockey stick – kij hokejowy
net – siatka
oar – wiosło
pair of skis – narty
(walking / ski) **poles** – kijki (do marszu / narciarskie)
puck – krążek hokejowy
racket – rakieta (do tenisa, badmintona)
running shoes – buty do biegania
shuttlecock – lotka
skates – łyżwy
ski boots – buty narciarskie
(grand)**stand** – trybuny
swimming (costume / cap) – (kostium / czepek) pływacki

OBIEKTY SPORTOWE
SPORTS FACILITIES

basketball / volleyball / handball / badminton / tennis court – boisko do koszykówki / siatkówki / piłki ręcznej / badmintona, kort tenisowy
boxing ring – ring bokserski
golf course – pole golfowe
gym – siłownia / sala gimnastyczna
ice rink – lodowisko
locker – szafka
mat – mata
pitch – boisko do piłki nożnej
playing field – boisko
polo field – pole do gry w polo
race course, (racing) **track** – tor wyścigowy
running track – bieżnia
ski slope – stok narciarski
sports hall – hala sportowa
stadium – stadion

IMPREZY SPORTOWE
SPORTING EVENTS

award a prize – przyznać nagrodę
beat / break – pokonać
beat a record – pobić rekord
(European) **championship(s)** – mistrzostwa (Europy)
coach – trener/ka
compete – współzawodniczyć
competition / contest –zawody
competitor / contestant – zawodni-k/czka
defeat – przegrana
draw – 1. zremisować 2. remis
enter (a race) – przystąpić (do wyścigu)
(first / second) **half** – (pierwsza / druga) połowa
hold (the Olympic Games) – organizować (Igrzyska Olimpijskie)
judge – sędzia w sportach indywidualnych
lap – okrążenie
national team – reprezentacja narodowa
Olympic (park / village) – (miasteczko / wioska) olimpijsk-ie/a
(Summer / Winter) **Olympic Games (Olympics)** – (Letnie / Zimowe) Igrzyska Olimpijskie
participant – uczestnik
participate – uczestniczyć
practice, training – trening
quarter – kwarta
referee – sędzia w piłce nożnej, koszykówce, hokeju i boksie
round – runda
runner-up – zawodnik, który zajął drugie miejsce
score (a goal / some points) – zdobyć (bramkę / punkty)
(good / poor) **shape** –(dobra / kiepska) forma
shoot / miss a penalty – strzelić / nie strzelić gola z rzutu karnego
spectator – widz
(Four Hills) **Tournament** – Turniej (Czterech Skoczni)
umpire – sędzia w tenisie, krykiecie, piłce siatkowej i baseballu
victory – zwycięstwo
win / lose by … points – wygrać / przegrać … punktami
win the gold / silver / bronze medal – zdobyć złoty / srebrny / brązowy medal

O SPORCIE
ABOUT SPORT

cling – chwytać się, trzymać się
cross – przemierzać
drag – ciągnąć, wlec
exhilaration – radość
float – pływać, unosić się na wodzie
lift – podnosić
plunge – nurkować, zanurzać się
slide – ślizgać się, zsuwać się
thrill – dreszcz emocji
work out – ćwiczyć na siłowni

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ W SPORCIE
DISABILITY IN SPORT

armless (skater) – (łyżwiarz/rka) bez rąk
blind (fencer) – niewidomy (szermierz)
disabled (swimmer) – niepełnosprawny (pływak)
(basketball player) **in a wheelchair** – (koszykarz/rka) na wózku
legless (runner) – (biegacz/ka) bez nóg
one-legged (skier) – jednonogi/a (narciarz/ka)
Paralympic Games / Paralympics – Igrzyska Paraolimpijskie

KIBICE
FANS, SUPPORTERS

chant (a slogan) – skandować (hasło)
cheer a team – dopingować drużynę
do a Mexican wave – zrobić meksykańską falę
support – kibicować
team mascot – maskotka drużyny
wear team colours – nosić barwy drużyny

1 runners, footballers, skiers, high / long jumpers, cyclists, weight-lifters, horse-riders
2 canoeists, gymnasts, javelin / discus / hammer throwers, pole-vaulters, rowers, weight lifters, boxers, wrestlers, tennis players
3 badminton / basketball / handball players, bodybuilders, footballers, formula one drivers, hockey players, tennis players

1 (European) championship, (Four Hills) Tournament
2 Summer / Winter Olympic Games, Paralympic Games

6 cycling, horse riding, rollerblading, baseball, ice hockey, fencing, formula one, ski jumping, sledging

NIEUCZCIWOŚĆ W SPORCIE
UNFAIR PLAY

anti-doping tests – testy antydopingowe
banned substance – zakazana substancja
bribe – przekupywać
cheat – 1. oszukiwać 2. oszust
(healthy / unfair) **competition** – (zdrowa / nieuczciwa) rywalizacja
disqualification – dyskwalifikacja
disqualify – zdyskwalifikować
enhance performance – podnosić wydajność
EPO – hormon stosowany jako środek dopingowy
fix a match – ustawiać mecz
foul – 1. faulować 2. faul
pretend to be injured – udawać, że jest się kontuzjowanym
suspend – zawiesić

SPORTY EKSTREMALNE
EXTREME SPORTS

base jumping – skakanie ze spadochronem z wieżowców / ze szczytów
blokarting – nawigowanie żaglowozem
bungee jumping – skoki na bungee
caving / potholing (BrE) / **spelunking** (AmE) – eksploracja jaskiń
gliding – szybownictwo
hang-gliding – lotniarstwo
kite-surfing – serfowanie z latawcem
mountain biking – kolarstwo górskie
parachuting – spadochroniarstwo
paragliding – paralotniarstwo
rock / wall climbing – wspinaczka skałkowa / na ściance
scuba-diving – nurkowanie z butlą
sphering / zorbing – przemieszczanie się w kulach wypełnionych powietrzem
waterskiing – jazda na nartach wodnych
white-water rafting – spływ (pontonem / kajakiem) górską rzeką
wingsuit flying – skok ze szczytu np. góry w specjalnym kombinezonie

SPORTS / EQUIPMENT / FACILITIES

1 Which sports disciplines do you associate with the words (1–8)? Write as many as you can. Use the Wordlist. Add your own ideas.

1 goal football
2 skates ice hockey, figure / speed skating
3 court tennis, basketball, volleyball, handball
4 net tennis, volleyball, badminton, table tennis
5 flippers swimming, scuba-diving
6 helmet
7 pole(s) skiing, Nordic walking, pole-vault
8 mat judo, wrestling, gymnastics

2 Find in the Wordlist the names of sports disciplines in which balls are used. Write them in the order from the smallest to the largest. (średnica 4 cm)

1 table tennis
2 tennis (ok. 6,5 cm)
3 cricket (ok 7,2 cm)
4 baseball (ok. 7,5 cm)
5 polo (8 cm)
6 gymnastics (18-20 cm)
7 handball (20 cm)
8 volleyball (ok. 21 cm)
9 football / soccer (ok. 22 cm)
10 basketball (ok. 23 cm)

3 Name the sportspeople by adding *-er* or the word *player(s)* to the name of the sport.

What sportspeople must have good eyesight?
Archers and pistol shooters.

1 What sportspeople must have strong legs?
2 What sportspeople must have strong arms?
3 What sportspeople must have excellent stamina?

SPORTING EVENTS

4 Which sporting events take place:

1 every year?
2 every four years?

Use the Wordlist for help.

5 Find in the Wordlist the antonyms of the words below.

1 victory defeat
2 win lose
3 qualify disqualify
4 healthy (competition) unfair / unhealthy
5 lose a goal score a goal
6 good shape poor shape

6 Find in the Wordlist the words which describe

1 people who watch sporting events
people who take part in sporting events

1 fans, supporters
2 coach, competitor / contestant, judge, national team, participant, referee, runner-up, umpire

7 Create mind maps of these sports disciplines. Take into consideration the equipment, rules of the game, judges, etc.

FANS

8a Find in the Wordlist the words which will help you describe the fans in the picture.

8b Describe the people in the picture in 8a. What do they look like? How are they behaving?

(UN)FAIR PLAY

9 Match the words (1–4) to the words (A–D) to make collocations.

1 banned	A tests
2 anti-doping	B a match
3 fix	C to be injured
4 pretend	D substance

1 D
2 A
3 B
4 C

10 Find in the Wordlist the verbs which describe

1 things sportspeople should be proud of
2 things which are disgraceful for real sportspeople

EXTREME SPORTS

11 Divide extreme sports according to the environment in which they take place.

AIR	WATER	EARTH

AIR: base jumping, bungee jumping, gliding, hang-gliding, parachuting, paragliding, wingsuit flying

WATER: blokarting, kite-surfing, scuba-diving, waterskiing, white-water rafting

EARTH: caving / potholing / spelunking, mountain biking, rock / wall climbing, sphering / zorbing

FOOTBALL: pitch, goals, grandstand, stadium, footballers, coach, referee, half, score a goal, shoot / miss penalty
SKIING: ski slope, a pair of skis, ski boots, goggles, ski poles,
SWIMMING: swimming pool, swimming costume / cap, goggles, flippers
BASKETBALL: court, referee, quarter, basketball ball
ICE HOCKEY: ice rink, goals, grandstand, puck, skates, helmet, hockey stick, referee, shoot / miss penalty

307

P Sports — Dyscypliny sportowe

SPEAKING

1a *Pair work*. **Look at the balls in the picture and say which sports they belong to.**

American football, basketball, football / soccer, tennis, baseball, pool, golf / table tennis

1b **Look at the categories (1–6) and give at least three examples of sports which belong to each of them. Use also the sports in 1a.**

1 Combat sports
2 Water sports
3 Athletics
4 Team sports
5 Individual sports
6 Winter sports

2 *Pair work*. **Ask and answer the questions.**

1 Which of the sports in 1 do you like the most and which ones the least? Explain why.
2 Do you prefer team or individual sports? Why? Can you think of any sports which may be both team and individual sports?
3 Do you do any sports regularly? If so, which ones and why do you like them? Which ones would you like to take up? Why?
4 Do you prefer watching or doing sport? Explain your choice.

LISTENING

3 **Match each word in the box to the pictures (1–5) or the definitions (6–10).**

slope • flippers • impressive • gloves • motivated • lockers • crossbar • cart • opponent • bright and shiny

1 cart 2 lockers 3 gloves

4 crossbar 5 flippers

6 opponent – a rival in a game
7 motivated – really wanting to do sth
8 slope – a side of a mountain
9 bright and shiny – very good, positive
10 impressive – great, excellent

4 CD 2/09 **Listen to six texts and decide what sports they are relating to. There is one extra sport.**

A Boxing 5
B Golf 2
C Swimming 6
D Basketball 1
E Football 3
F Horse riding Extra
G Ski jumping 4

5 CD 2/09 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

TEXT 1
Who's giving the speech?
(A) A coach.
B A referee.
C A team member.

TEXT 2
The woman is
(A) playing the game for the first time.
B used to walking a lot.
C enjoying the game.

TEXT 3
The speakers say that
A the player in the match is playing badly.
B the player used to play better in the past.
(C) the player has missed an opportunity to score a goal.

TEXT 4
The sports commentator says that
A the sportsman was better motivated last year.
(B) the judges will give the jumper a lot of points.
C it was an excellent jump.

TEXT 5
The conversation takes place
A before a fight
B during a fight
(C) after a fight

TEXT 6
What does the boy have to take from home?
A Flippers.
(B) Goggles.
C Hair dryer.

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT 1
The person is giving the speech
A to share information about the match.
B to complain about the bad matches in the past.
(C) to motivate the players to play well.
D to cheer the players up.

308

TEXT 2
During the conversation the woman is
A asking about the rules of the game.
B complaining about the equipment.
C encouraging the man to play.
D demanding a cart.

TEXT 3
The player talked about in the text
A performed badly during the whole match.
B had an injury.
C got a red card.
D failed to score a goal.

TEXT 4
The sportsman
A was second in the last tournament.
B was in a better shape last year.
C had a bad jump.
D had problems with the weather conditions.

TEXT 5
The sportsman seems
A angry.
B confident.
C reluctant to have the interview.
D confused.

TEXT 6
The woman asks the boy questions to
A remind him to take things with him.
B find out the details of his training.
C clear up a misunderstanding between them.
D enquire about his health.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

6 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

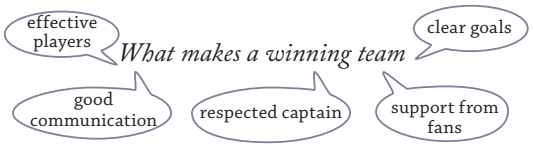

1 Which of the runners is going to win the race? Why do you think so?
2 What qualities are, in your opinion, most important if you want to become a professional sportsperson?
3 Describe an exciting sports event you or your friend have watched on TV or in real life.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

7a *Group work*. **Look at the graph and follow the instructions.**

Student A: Choose one thing you consider most important to make a winning team and justify your opinion.
Student B: Disagree with Student A, choose a different idea and give the reasons for your choice.
Student C: Disagree with both your friends, present your choice and explain why you think it is the most significant.

7b **Repeat the task, but this time choose the least important thing and start with Student C.**
Student C: Choose one thing.
Student B: Disagree with Student C.
Student A: Disagree with both Students.

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Napisz list do kolegi / koleżanki, który / która prosił/a Cię o radę, jak zadbać o kondycję fizyczną.

- Wyjaśnij, jak zaczęła się Twoja przygoda ze sportem.
- Opisz, jak uprawianie sportu wpływa na Twoją kondycję fizyczną i psychiczną.
- Wyraź swoją opinię na temat tego, od czego zależy skuteczność treningów.
- Zaproponuj wspólne uprawianie wybranej dyscypliny sportowej oraz uzasadnij swój wybór.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi Tim / Jane,
Thank you for asking me for advice. I hope I'll be able to help you.

highly motivated • increase the chances of • take up a sport • confident • be in great shape • positive attitude • get fit • encourage • achieve • good results • do sport regularly

I hope you'll find what I've written useful.
Hugs,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

W czasopiśmie „Fans' World" pojawił się artykuł nieprzychylny dla Twojej ulubionej drużyny sportowej. Napisz list do redakcji, w którym nie zgodzisz się z opinią na temat drużyny oraz wyjaśnisz, co należałoby zrobić, aby sportowcy osiągali lepsze wyniki.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

clear up a misunderstanding • coach • reluctant to do sth • enter a tournament • motivate sportsmen • effective players • complain about • support from fans • an impressive record of achievement

Pisanie
List prywatny · P str. 40, List do redakcji · R str. 50

P Fair play

Zasada „fair play”

SPEAKING

1 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 What does fair play mean to you?
2 What examples of unfair play can you name? Use the Wordlist on page 307 to help you.
3 Which sports are, in your opinion, most affected by unfair play?

READING

2a **Match the words (1–8) to their definitions (A–H).**

1 in a row	A to say you did sth
2 keep your chin up	B take sth away from sb
3 ban	C one after the other
4 strip sb of sth	D to forbid sb to do sth
5 victory	E not to worry, to believe everything's going to be OK
6 admit	F things or actions
7 conscience	G the sense of right and wrong that rules a person's thoughts and actions
8 stuff	H winning

1 C
2 E
3 D
4 B
5 H
6 A
7 G
8 F

2b **Which of the words and phrases in 2a are informal?**

2 keep your chin up
8 stuff

P **3** **Read Text A and complete the gaps (1–3) with the correct sentences (A–E). There are two extra sentences.**

A Because of these successes he was named four times Athlete of the Year.
B The illness was very serious and the cyclist couldn't take up his sport ever again.
C He also confirmed that he had used them during his legendary Tour de France victories.
D However, he didn't give up, fought back and beat the disease.
E Cycling hasn't always been Armstrong's passion.

TEXT A

In 1996, Lance Armstrong, then a 25-year-old cyclist, found out he had cancer. **1** D In 1998, he returned to competitive cycling. One year later he won the Tour de France race and repeated his victory 6 more times in a row through to 2005. **2** A He seemed to be unbeatable. Then the US Anti-Doping Agency carried out a doping investigation and banned Armstrong from cycling for life. They also recommended that he should be stripped of his seven Tour de France titles. In an interview with Oprah Winfrey, Armstrong admitted he had taken banned substances such as EPO and Testosterone and had been involved in blood doping. **3** C However, the most controversial statement he made was that it was not humanly possible to win the race 7 times in a row without doping.

TEXT B

cyclingfan

It came as a shock to me and Armstrong deserves to be in the same league as the other cheats ... in cycling and sports generally. He pretended to be Mr Clean ... but he wasn't. He is a cheat. Sure, his work with cancer charities is outstanding, but I think that is just to make him feel better ... but I really doubt if he has a conscience at all.

Guys like him, who dominate their disciplines with the use of illegal substances, are indeed the worst of the worst. I'm so glad that this Mr Clean has been stripped of everything. We will never eliminate this stuff until there is a punishment to fit the crime.

TEXT C

tobeornottobe

Lance is still THE MAN! 7 Tour de France titles can't be forgotten! You all say he's guilty and I say – SO WHAT? Keep your chin up, Lance. You are still the best cyclist EVER! You've raised hundreds of millions of $ for cancer research and no one can take that away. I still can't believe your jealous teammates betrayed you ... If you're on the top, there are always people around you who are just waiting for the opportunity to help you fall. That is AWFUL! Rock on Lance, I still love you man!

4 **Read the texts (A–C). If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 Text A is about
A a doping scandal in cycling.
B the life and career of a famous cyclist.
C sportsmen fighting cancer.

2 The author of Text B thinks that
A Armstrong has never done anything good in his life.
B the cyclist should be punished.
C there are worse crimes in sport than doping.

3 The author wrote Text 3 to
A express his / her dissatisfaction with the scandal.
B say he / she is not sure if Armstrong is a good person.
C show support for the cyclist after the scandal.

310

R

TASK B **Match the questions (1–4) to the texts (A–C). Two questions match one text.**

Which text

1 includes information about other sportspeople from Armstrong's team? C
2 was written by a very angry person? B
3 describes what happened in a TV show? A
4 includes Armstrong's personal opinion? A

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

5 *Pair work*. **Think back to the information about Lance Armstrong and discuss the questions (1–2).**

1 Do you think Armstrong should have been banned from cycling and stripped of his titles? Or was the punishment too harsh? What is your opinion? Explain it.
2 Is competition a positive or a negative thing in sports? What are its good and bad sides?

SPEAKING

6a *Pair work*. **Imagine your school wants to launch a campaign supporting fair play. Act out a conversation.**

Student A: Decide which of the posters (1–3) you would choose to promote the campaign and justify your choice. Explain why you do not like the other posters.

Student B: Disagree with Student A, choose a different poster and support your opinion with arguments.

1

2

3

6b **Act out the conversation again, but this time choose the poster which would be the worst for the campaign. Student B starts the conversation.**

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (E-MAIL)

W miniony weekend uczestniczyłeś/aś w imprezie sportowej. W e-mailu do kolegi / koleżanki podziel się swoimi wrażeniami z tej imprezy.

- Wyjaśnij, dlaczego zdecydowałeś/aś się wziąć w niej udział.
- Opisz, jak przebiegała rywalizacja oraz jaka była nagroda dla zwycięzcy.
- Wyraź swoją opinię na temat organizacji tego spotkania.
- Zachęć kolegę / koleżankę do udziału w podobnej imprezie.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Hi there,
Have you heard about the last weekend's sports competition?

attractive / valuable • prize • sporting event • outstanding • win the race • taste victory • promote a healthy lifestyle • competition rules • teammates • amazing feeling

Let me know what you think.
Best,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W Twojej szkole odbyło się spotkanie ze znanym byłym zawodnikiem sportowym. Po tym spotkaniu nauczyciel języka angielskiego poprosił Cię o napisanie artykułu do gazetki szkolnej. W artykule opisz skutki używania dopingu w sporcie oraz wyraź swoją opinię na temat kar stosowanych wobec sportowców.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

illegal doping • banned substances • charity work • enhance performance • harsh punishment • launch a campaign • contemporary sport • controversial opinion • be banned from • be stripped of sb's titles

Pisanie

E-mail · P **str. 40, Artykuł** · R **str. 74**

R Sporting events

Imprezy sportowe, dyscypliny sportowe

SPEAKING

1 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 What kind of event may this picture come from? Give arguments to support your opinion.
2 What kinds of sports do you associate with the following events? Give examples of famous events for each of the categories.
   A tournament
   B championships
   C race
   D match
   E multi-sport event
3 Have you ever taken part in any organised sports event? If so, describe the event. If not, what event would you like to participate in? Explain why.

2 What do you call the places where the disciplines in the box take place? Consult the Wordlist on page 306.

ice hockey • football • volleyball • tennis • golf • polo • ski jumping • boxing • car racing • running • swimming

LISTENING

3a Choose the correct option A or B.

1	reward	A	to give sb a punishment
		(B)	to give sb sth good
2	participate	A	to see only a part of an event
		(B)	to take part in an activity
3	disqualify	(A)	to stop sb from being in a competition because they've done sth wrong
		B	to encourage sb to do sth
4	valuable	(A)	very important or expensive
		B	cheap and unimportant
5	suspend	A	to run very fast
		(B)	not allow sb to take part in sth
6	remind	(A)	to make sb remember (to do) sth
		B	to use your mind very hard
7	witness	(A)	to see sth happen
		B	to tell sb about sth

3b Create nouns from the words in 3a.

1 reward
2 participation, participant
3 disqualification
4 value, valuables
5 suspension
6 reminder
7 witness

P

4 CD 2/10 **Listen to the recording and match the questions (1–7) to the people (H – historian, SE – sports expert).**

	Who	H	SE
1	enumerates disciplines in the first Olympics?	X	
2	mentions what rewards winners usually received?	X	
3	explains what gold medals are made of?		X
4	describes the first doping suspension?		X
5	tells about the participation of men and women in the Games?	X	
6	presents the youngest and the oldest sportsman in the Olympics?		X
7	mentions fine arts in the Olympic Games?	X	

5 CD 2/10 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **How were the ancient Olympics different from the modern Games?**
   A They were held at different time intervals.
   (B) They included different disciplines.
   C There were no prizes.
2 **Which of these prizes were never given during the Games?**
   (A) Cups.
   B Crowns made of plants.
   C Paintings.
3 **When did ice hockey become a winter sport?**
   A In 1912. B In 1920. (C) In 1924.
4 **Which issue is not discussed during the interview?**
   A Sports disciplines.
   (B) Breaking records.
   C Sportspeople taking part in the Olympics.
5 **Why is the Olympic Games the topic of the interview?**
   A Because the Winter Olympics are approaching.
   (B) Because careful listeners may have a better chance to win a unique prize.
   C Because people generally know very little about the Games.
6 **Where is the interview being carried out?**
   (A) In a radio studio.
   B In a TV studio.
   C At the Olympic stadium.

R

TASK B **Decide which sentences (1–7) present a fact (F) and which an opinion (O).**

		F	O
1	The first recorded event consisted actually of only one race.	X	
2	The ancient participants didn't get medals, if that's what you're asking.	X	
3	That doesn't seem really fair, does it?		X
4	Drug testing was first carried out in 1968 in Mexico.	X	
5	He must have felt awful.		X
6	Ice hockey and figure skating were initially summer sports.	X	
7	That's quite surprising.		X

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Odróżnianie faktu od opinii · R **str. 16**

6 *Pair work*. **Think back to the recording and decide which of the facts about the Olympics you find most and least interesting. Share your ideas with a partner and give reasons for your choices.**

SPEAKING

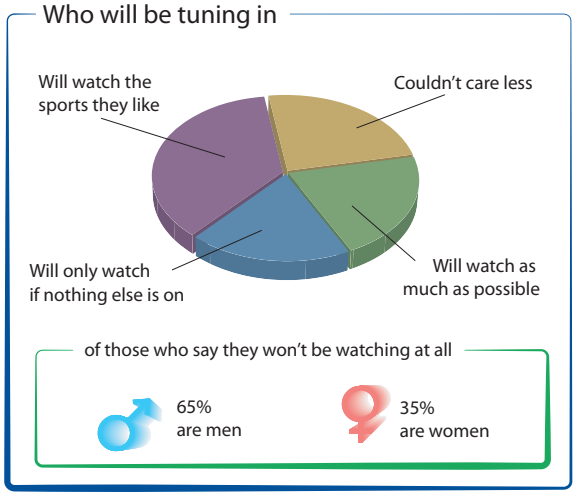
7 *Pair work*. **Look at the statistics below and discuss the issues (1–2).**

1 The data refer to the London 2012 Olympic Games. What information do you get from the chart? Describe it in your own words.
2 Imagine the Olympic Games are being organised in Poland. Do you think the data would be similar or different? Support your opinion with arguments.

I think that if the Olympics were organised in Poland, many more people would want to watch their favourite sports disciplines. I guess it would be above 50% …

Gramatyka

Tryby warunkowe ('2') · P **str. 120**

8a *Pair work*. **Describe the picture and discuss the qestions (1–3).**

1 Can both sportsmen ski down the slope in the same time? Why? / Why not?
2 Do you know what the Paralympics are? Do you ever watch them? Why? / Why not?
3 Describe an event from the past in which a disabled person proved to be better at something than a fully able-bodied one.

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 1 · str. 10

8b *Class work*. **Discuss the issues (1–2).**

1 Who in your opinion has to work harder before the Games – the Olympic or Paralympic sportspeople? Present your arguments.
2 Do you think the media in Poland give enough attention to the sports of the disabled? How about abroad? Justify your opinion.

P R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

9 Complete the gaps (1–5) with the correct option A, B or C.

ALMONDS FOR SPORT

Almonds provide a wide range of 1 B that help to keep the body healthy for sport; a small handful per day 2 B meet needs.
Almonds provide a source of protein, as well as the antioxidant Vitamin E.
Almonds contain healthy fats and fibre. They also have other important vitamins and minerals 3 C potassium, magnesium, iron, phosphorous and Vitamin B2.

Ways in which almonds could help meet the goals of recovery.

- Salted almonds and fluids enhance rehydration.
- As part of a snack provide a source of protein to help 4 B repair and building.
- As a source of Vitamin E 5 B the immune system.

1	A nutritious	(B) nutrients	C nuts
2	A helped	(B) will help	C help
3	A so as	B such a	(C) such as
4	A hair	(B) muscle	C arms and legs
5	A to	(B) for	C in

313

R Extreme sports

Sport wyczynowy

SPEAKING

1 *Pair work*. **Discuss the issues (1–4).**

1 Explain in English what 'insurance' is. What kinds of insurance can you name?

2 Read the definition below and discuss what kinds of people could belong to the impaired risk category.

> **Impaired risk –** In health insurance a person whose physical condition is less than standard or who has a hazardous occupation or hobby.

3 Insurance companies distinguish 4 risk categories for sports (level 4 means extreme risk). Look at the sports in the box and decide which category they belong to.

aerobics • wrestling • parachuting • football • archery • scuba diving • badminton • canoeing • martial arts • horse riding • rugby • hang-gliding • swimming • mountain biking • bungee jumping

Based on http://visual.ly/life-insurance-and-impaired-risk

Level 1	aerobics, football, archery, badminton
Level 2	scuba diving, canoeing, rugby, swimming
Level 3	
Level 4	parachuting, hang gliding

Level 3: wrestling, martial arts, horse riding, mountain biking, bungee jumping

4 Do you do any of the sports listed in the table? Are any of them in the most risky categories? Would you be considered an impaired risk if you wanted to buy health insurance?

READING

2a Match the words (1–7) to the words (A–G) to make collocations.

1 white-water	A stream
2 single-person	B gorge
3 by any means	C advantage of
4 steep-sided	D rapids
5 fast-flowing	E rush
6 take	F craft
7 adrenaline	G necessary

1 D
2 F
3 G
4 B
5 A
6 C
7 E

2b Match the collocations in 2a with their definitions.

1 ___ – a moment when the heart beats faster and energy is increased because a special substance is produced.
2 ___ – part of a river where the water flows very fast and looks white
3 ___ – a deep narrow valley with almost vertical sides
4 ___ – in any way possible
5 ___ – a boat or ship for one man or woman
6 ___ – to make use of sth
7 ___ – a small river moving fast

P **3 Read the texts about sports (1–4) and match them to the sports names (A–F). There are two extra sports names.**

A Skydiving	D River bugging
B Caving / Potholing	E Power kiting
C Gorge walking	F Bungee jumping

1 adrenaline rush
2 white-water rapids
3 steep-sided gorge
4 by any means necessary
5 single-person craft
6 take advantage of
7 fast-flowing stream

SPORT 1 D

1 D It was invented in New Zealand and basically involves tying yourself to an armchair filled with air and throwing yourself down white-water rapids. The single-person craft makes the rider, or 'bugger' (we kid you not), resemble a bug or insect, hence the name of the sport. There are only around 20 places in Europe where you can go river bugging, and 12 of them are in Scotland!

SPORT 2 C

Ready for an extreme river adventure great for families and kids too? 2 E Here, you'll wander along steep-sided gorges following the course of the river by any means necessary. This can involve climbing beside waterfalls, floating down fast-flowing streams and holding on to huge rocks. Wales has the best natural formations for this sport in the world.

SPORT 3 E

Also known as traction kiting, it is nothing like flying a kite in the park. The power gathered and exploited by specially designed power kites is enough to drag you along the ground and lift you into the air, like you're jumping on the moon. 3 B But you can also pair it up with a vehicle or board for a more extreme ride. Search online for a club near you, there are a lot of them around the UK.

SPORT 4 A

If you're looking for a serious adrenaline rush, you won't get a more extreme or exciting experience. 4 A This is 100% pure exhilaration! If you have never jumped before, you can take full advantage of the freefall by jumping in tandem with an instructor, who will take care of everything, leaving you free to enjoy the thrill of the jump. Or jump solo with a parachute that is attached to the aircraft and activates automatically. For further information contact the British Parachute Association.

Based on information from: www.visitbritain.com

4 Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.

P TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 What makes Sport 1 different from the other sports?
A It requires special equipment.
B It makes you look like an animal.
C It involves getting wet.

2 While doing Sport 2 you won't have to
A climb. B walk. C fly.

3 The text about Sport 3 was written for people who
A live in Great Britain.
B know a lot about this sport.
C enjoy flying kites.

4 The author wrote the text about Sport 4 to
A encourage people to try it out.
B warn people of its dangers.
C present its advantages and disadvantages.

R

TASK B **The sentences (A–E) come from the texts. Put them in the appropriate places. There is one extra sentence.**

A Plunge 10–12,000ft, reaching speeds of up to 120mph for 30 seconds or more.
B Most people use the device on its own, which is known as 'power jumping'.
C Prepare to get muddy, messy and 100% exhilarated!
D 'River what?!' you may well ask.
E This sport gives a whole new meaning to a nice nature walk.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania na dobieranie · P **str. 18**
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · R **str. 19**

5 *Pair work*. **Think back to the texts and discuss the issues (1–2).**

1 Which of the presented activities would you like to try out? Explain your choice. Which of them would you never dare to try? Why?
2 Which of the activities do you consider the most and the least risky? Explain your choice.

SPEAKING

6a *Pair work*. **Look at the pictures (1–2). Student A – describe Picture 1. Student B – answer the questions (1–3) under the picture. Then swap roles and do the same for Picture 2.**

1

EXTREME IRONING

1 Do you think the piece of clothing the man is ironing will look good after he finishes? Why? / Why not?
2 Would you like to try out this sport? Explain your decision.
3 Describe the last time you had to iron something. (What did you iron? Why did you have to iron it? Was it difficult for you? Did you succeed?)

2

WINGSUIT FLYING

1 How do you think the man is going to land?
2 Are you or any of your friends afraid of heights? Is it a serious problem, in your opinion?
3 Describe the last time you were somewhere very high. (When and where was it? What was the occasion? How did you feel?)

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 1 · str. 10

6b *Pair work*. **Prepare a short presentation about the sports in 6a. Follow the instructions.**

1 Decide who will present which sport.
2 Search online for information about the sport and make notes (do not copy the whole text).
3 Present your sport to your partner and listen to his / her presentation.

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Po powrocie z wakacji napisz list do kolegi / koleżanki, a w nim opisz Twoje wspomnienia związane z pobytem na obozie połączonym z uprawianiem sportu ekstremalnego.

- Wyjaśnij, jak znalazłeś/aś ofertę takiego wyjazdu.
- Opisz szkolenie, jakie musiałeś/aś przejść przed obozem, oraz wyjaśnij dlaczego.
- Zrelacjonuj jeden dzień pobytu na obozie.
- Wyjaśnij, dlaczego chcesz się wybrać na taki obóz ponownie.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Dear John / Sandra,
I'm writing to tell you about something fantastic I experienced last month.

hazardous activities • exhilarating adventure • extreme situation • instructor • risky • require special equipment • adrenaline rush • meet a challenge • be filled with excitement

I can't wait till next summer and next camp.
Yours,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Wróciłeś/aś niezadowolony/a z wakacji. Napisz list z reklamacją do biura turystycznego oferującego wyjazdy ekstremalne. Opisz złe przygotowanie wyprawy oraz poradź organizatorom, co powinni zrobić, aby podnieść standard swoich usług.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

health insurance • in tandem with an instructor • enjoy the thrill of • provide sb with security • impaired risk • steep • cautious • be prepared to do sth • outdated equipment

Pisanie

List prywatny · P **str. 40, List z reklamacją** · R **str. 46**

Moduł 14 Podróżowanie i turystyka

Wordlist — Słownictwo

ŚRODKI TRANSPORTU / MEANS OF TRANSPORT

(sailing / fishing) **boat** – żaglówka / kuter
camper van - samochód kempingowy
carriage – powóz
cart – 1. furmanka 2. wóz
double-decker – autobus dwupoziomowy
ferry – prom
hot-air balloon – balon na gorące powietrze
lorry – ciężarówka
motorbike – motocykl
rickshaw – riksza
ship – statek
skateboard – deskorolka
sleigh – sanie
snowmobile – skuter śnieżny
tram – tramwaj
underground – metro
van – furgonetka

SAMOCHODEM / BY CAR

air bag – poduszka powietrzna
air conditioning – klimatyzacja
behind the wheel – za kierownicą
boot – bagażnik
brake – 1. hamować 2. hamulec
change a wheel – zmienić koło
driving licence – prawo jazdy
engine – silnik
fasten seat belts – zapiąć pasy bezpieczeństwa
fill up the car – zatankować samochód
first / reverse gear – pierwszy / wsteczny bieg
get a flat tyre – złapać gumę
motorway – autostrada
petrol station – stacja benzynowa
road sign – znak drogowy

POCIĄGIEM / BY TRAIN

(sleeping / buffet) **car / carriage** – wagon (sypialny / restauracyjny)
change trains – przesiadać się na inny pociąg
(non-smoking) compartment – przedział (dla niepalących)
conductor – konduktor/ka
couchette – kuszetka
left-luggage room – przechowalnia bagażu
platform – peron
railroad / tracks – tory
railroad crossing – przejazd kolejowy
(single / return) **ticket** – bilet (w jedną stronę / powrotny)
ticket office – kasa biletowa
(fast / slow) **train** – pociąg (pospieszny / osobowy)
waiting room – poczekalnia

SAMOLOTEM / BY PLANE

ahead of / behind schedule – przed czasem / po czasie
airline – linia lotnicza
airport staff – obsługa lotniska
arrivals / departure lounge – hala przylotów / odlotów
black box – czarna skrzynka
boarding announcement – komunikat o wejściu na pokład samolotu
boarding card / pass – karta pokładowa
business / economy class – klasa biznesowa / turystyczna
cancelled – odwołany
check in – zgłosić się do odprawy
check-in desk – miejsce odprawy bagażowej
checked bag – bagaż na lotnisku
(cabin) **crew** – załoga
delayed – opóźniony
excess luggage charge – opłata za nadbagaż
flight attendant – steward/esa
fly at an altitude / airspeed of – lecieć na wysokości / z prędkością
inflight movie – film wyświetlany podczas lotu
landing – lądowanie
overhead compartment – schowek nad głową
oxygen mask – maska tlenowa
proceed to gate 7 – przejść do bramki 7
secure all baggage – zabezpieczyć bagaż
take off – 1. odlatywać 2. start samolotu
(air) **traffic controller** – kontroler ruchu (powietrznego)
welcome on board – witać na pokładzie
X-ray the luggage – prześwietlać bagaż

PODRÓŻOWANIE / TRAVELLING

abroad – za granicą, za granicę
bus / train station – dworzec autobusowy / kolejowy
business trip – podróż służbowa
car park – parking
catch (a bus) – zdążyć na / złapać (autobus)
city card – karta miejska
commute – dojeżdżać
commuter – osoba dojeżdżająca do pracy / szkoły
cross the border – przekroczyć granicę
cruise – rejs wycieczkowy
cycle path – ścieżka rowerowa
delay – 1. opóźnić (się) 2. opóźnienie
discount – zniżka
excursion – wycieczka
get lost – zgubić się
give somebody a lift – podwieźć kogoś
meet somebody at (the airport) – wychodzić po kogoś na (lotnisko)
misdirect – wysłać w złym kierunku
miss (a train) – spóźnić się (na pociąg)
passer-by – przechodzień
pedestrian – pieszy
pick up somebody from … – odebrać kogoś z…
reach one's destination – dotrzeć do celu podróży
school trip – wycieczka szkolna
see somebody off – odprowadzić kogoś
set off – wyruszyć
(tram) **stop** – przystanek (tramwajowy)
timetable – rozkład lotów / jazdy
voyage – podróż morska

WYPADKI / TRAVELLING ACCIDENTS

casualties – ofiary
collide head-on – zderzyć się czołowo
collision – zderzenie
crash site – miejsce katastrofy
derailment – wykolejenie
emergency exit – wyjście awaryjne
emergency procedures – procedury na wypadek niebezpieczeństwa
fall overboard – wypaść za burtę
faulty equipment – wadliwy sprzęt
human error – błąd ludzki
life boat / jacket – łódź / kamizelka ratunkowa
plane crash – katastrofa samolotu
reckless overtaking – nieostrożne wyprzedzanie
road accident – wypadek drogowy
sinking – zatonięcie
survivor – osoba, która przeżyła wypadek
tow – holować
trapped – uwięziony
vehicle without headlights – nieoświetlony pojazd

W CZASIE URLOPU / WAKACJI / ON HOLIDAY

adventure holiday – aktywny wypoczynek
backpacking – wędrówka z plecakiem
book / reserve a trip – zarezerwować wycieczkę
camp – obóz, kolonie
camping – biwakowanie
campsite – pole namiotowe
customise – dopasować do swoich potrzeb
eco-savvy – świadomy ekologicznie
exploration – odkrywanie
fragile – kruchy, delikatny
get a (day) ski-pass – wykupić (jednodniowy) karnet na wyciąg
get away from home – wyrwać się z domu
have a good rest – dobrze odpocząć
hike – wędrować
hitchhike – podróżować autostopem
holidaymaker – wczasowicz/ka
itinerary – plan, trasa podróży
(overseas) **journey** – podróż (zamorska)
last minute trip – wycieczka kupowana dużo taniej w ostatniej chwili
pack / unpack – zapakować / rozpakować

316

package holiday / tour – wyjazd zorganizowany
put up with sb / sth – wytrzymywać, znosić coś / kogoś
round-the-world tour – podróż dookoła świata
sightseeing / beach holidays – wakacje ze zwiedzaniem / na plaży
souvenir – pamiątka
stunning views – niezwykłe widoki
take / ride a ski lift – jechać na wyciągu
trail – szlak, trasa zjazdowa
travel agency / agent – biuro podróży

ZWIEDZANIE
SIGHTSEEING

admire the view – podziwiać widok
(free) **admission** – wstęp (wolny)
easy access to tours – łatwy dostęp do wycieczek
(tourist / tour) **guide** – przewodnik (człowiek)
guidebook – przewodnik (książka)
guided tour – wycieczka z przewodnikiem
promotional leaflet – ulotka informacyjna
tourist information – informacja turystyczna

ZAKWATEROWANIE
ACCOMMODATION & FACILITIES

B&B (bed and breakfast) – pensjonat (nocleg ze śniadaniem)
book a room – zarezerwować pokój
cabin – 1. kajuta 2. domek
check in / out – zameldować się / wymeldować się z (w hotelu)
confirm one's booking – potwierdzić rezerwację
en suite bathroom – łazienka przylegająca do pokoju
facilities / amenities – udogodnienia, wyposażenie
five-star hotel – hotel pięciogwiazdkowy
full board (FB) / half board (HB) – pełne / niepełne wyżywienie
guest house – pensjonat
holiday resort – dom wczasowy, kurort
in a tent – pod namiotem
including breakfast – ze śniadaniem
luxurious / luxury – luksusowy / luksus
mountain hut / shelter – schronisko w górach
reside – mieszkać
single / double room – pokój jednoosobowy / dwuosobowy (z jednym łóżkiem)
suite – apartament w hotelu
twin room – pokój dwuosobowy z dwoma pojedynczymi łóżkami
youth hostel – schronisko młodzieżowe

RZECZY POTRZEBNE W PODRÓŻY
THINGS YOU NEED WHILE TRAVELLING

binoculars – lornetka
blanket – koc
cardboard box – pudełko kartonowe
convertible trousers – spodnie o regulowanej długości
duffel bag – torba podróżna
first-aid kit – apteczka
foreign currency – obca waluta
handbag – torebka
hand luggage / carry-on bag – bagaż podręczny
holdall – torba (worek marynarski)
insect repellent – środek przeciwko owadom
lighter – zapalniczka
lip balm – pomadka ochronna do ust
luggage / baggage – bagaż
nail clippers – obcinacz do paznokci
packing list – lista rzeczy do spakowania
(in)valid **passport / ID card** – (nie)ważny paszport / dowód tożsamości
pet carrier – transporter dla zwierząt
quick-drying (clothes) – szybkoschnące (ubrania)
rubbish bag (BrE) / **trash bag** (AmE) – torba na śmieci
rucksack / backpack – plecak
sack – worek, saszetka
sleeping bag – śpiwór
sleeping mat – karimata
(trolley) **suitcase** – walizka (na kółkach)
tent and stakes – namiot i śledzie
torch – latarka
towel – ręcznik
travel insurance – ubezpieczenie podróżne
vanity case – kosmetyczka
waterproof jacket – nieprzemakalna kurtka

MEANS OF TRANSPORT

1 **Find in the Wordlist the means of transport used**

1 in poor developing countries boat, cart, rickshaw, motorbike
2 as public transport in cities double-decker, tram, underground
3 as tourist attractions _____
4 to transport food (fishing) boat, cart, lorry, ferry, ship, van
5 to travel far away sailing boat, ship, ferry, plane

2 **Find in the BY CAR section of the Wordlist, the words which belong to these categories.**

1 car parts _____
2 use of a car _____

3 double-decker, sailing boat, carriage, ferry, hot-air balloon, sleigh, snowmobile

3 **Find in the BY TRAIN section of the Wordlist, the words which describe objects**

1 at the train station. _____
2 inside the train. _____

4 **Write verbs and expressions connected with flight procedures in chronological order.**

airline, check-in desk, airport staff, check in, excess luggage charge, boarding card / pass, X-ray the luggage, departures lounge, boarding announcement, proceed to gate 7, cabin crew, flight attendant, welcome on board, business / economy class, overhead compartment, secure all baggage, take off, oxygen mask, fly at an altitude / airspeed of, inflight movie, landing

TRAVELLING AND TRAVELLING ACCIDENTS

5 **Which words in the Wordlist name the problems which may happen to people while travelling?**

6 **Divide the words in the TRAVELLING ACCIDENTS section of the Wordlist into the following categories.**

1 reasons
2 names of accidents
3 names of the injured
4 prevention

ON HOLIDAYS

7 **Find in the Wordlist different forms of travelling and types of trips.**

ACCOMMODATION AND FACILITIES

8 **List the accommodation which is**

1 for people who do not like to spend too much on accommodation.
2 lovers of luxury.

1 cabin, campsite, in a tent, mountain hut / shelter, double / twin room, youth hostel
2 B&B, five-star hotel, guest house, holiday resort, suite

THINGS YOU NEED WHILE TRAVELLING

9 **Group the words in the Wordlist into the following categories.**

1 documents and means of payment
2 types of lugagge
3 toiletries / cosmetics

10 **Who can you meet and what can you find on a campsite? Complete the mind map.**

11 **Write down all the phrasal verbs you can find in the Wordlist. What are the past forms of these verbs?**

12 **Make a list of all 'travel' jobs / professions you can find in the Wordlist. Which of them are the most stressful?**

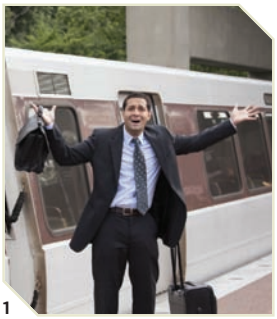
CAMPSITE
WHO: holidaymaker, backpacker, eco-savvy
WHAT: guidebook, tourist information, binoculars, blanket, convertible trousers, first aid kit, insect repellent, lighter, quick-drying clothes, rubbish bag, rucksack, sleeping bag, sleeping mat, tent and stakes, torch, towel, waterproof jacket

317

P Means of transport — Środki transportu

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the pictures (1–4) and follow the instructions.**

1

2

3

4

1 What means of transport is presented in each picture?
2 Which of these vehicles would you choose in the following situations (you may choose more than one)? Explain why.
- commuting to school / work
- business trip
- going on holiday
- voyage around the world
- journey overseas

3 What other means of transport can you name? Give at least 5 examples. Then use the Wordlist on page 316 and add 3–5 more vehicles to your list.

2 *Pair work / Group work*. **Look at the pictures (1–4) in 1 again and follow the instructions.**

1 Work in groups of four. Each student describes one of the pictures to the rest of the group. Remember to say (a) who / what is in the picture, (b) where they are, and (c) what they are doing.
2 In pairs, prepare a set of three questions to go with one picture. The types of questions need to be the same as in Zadanie 2 of the oral part of the matura exam. Pair 1 – write questions for Picture 1, Pair 2 – for Picture 2, etc. Pair 5 – write questions for Picture 1.
3 Pair 1 – present your questions to the class. Answer them as a class. Continue in the same way with the other pairs and pictures.

➡ **Strategie maturalne – Matura ustna**
Zadanie 2 · str. 12

LISTENING

3 **Look at the picture. What does it show? Decide which sentences (1–5) are true (T) and which are false (F).**

1 It's a picture of a timetable that you can find at a railway station. T F
2 This timetable is important for people who have a flight to catch. T F
3 You can travel to only one country from this place. T F
4 According to the table, three planes will not take off when they are scheduled to. T F
5 If you want to travel to France, you should proceed to Gate 7. T F

4 **Are the expressions (1–5) formal or informal? What do they mean in Polish?**

1 I made it!
2 I'm all ears.
3 You drive me crazy!
4 Have you lost your mind?
5 You'll need to make it up to me.

5 **Choose the correct option A or B.**

1 be about to (do sth) — (A) be going to (do sth) / B be described (by sth)
2 prohibit — A say sb must do sth / (B) say sb mustn't do sth
3 surrender — A be around sth / (B) give up
4 cruel — A nice and polite / (B) unkind and causing pain
5 rush — A small spots on the body / (B) to hurry
6 tray — (A) flat container used for carrying or showing food / B paper towel used in the kitchen
7 upright (position) — (A) vertical, standing up / B horizontal, lying down

6 CD 2/11 **Listen to the recording and write in the gaps where the following things happened: W (on the way to the airport), A (at the airport), P (on the plane).**

1 There was an announcement for disabled people. P
2 Stephanie was nervous. A
3 Timmy told Stephanie what had happened to him. P
4 Timmy's phone stopped working. W
5 The weather looked good. A

INFORMAL
1 Udało mi się!
2 Zamieniam się w słuch.
3 Doprowadzasz mnie do szału!
4 Oszalałeś/aś?
5 Będziesz musiał(a) mi to wynagrodzić.

7 CD 2/11 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Decide which questions (1–6) refer to Stephanie (S) and which to Timmy (T).**

	Who	S	T
1	was on time at the airport?	X	
2	doesn't like when a plane starts climbing?	X	
3	was woken up by their spouse?		X
4	thought the other person had committed a motoring crime?	X	
5	had problems with their car?		X
6	has to change their behaviour?		X

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

1 **Which flight from the timetable in 4 is the text about?**
A To Bangkok. C To Newark.
B To Paris. D To Boston.

2 **Stephanie and Timmy are travelling to**
A a family meeting. C a modern art exhibition.
B a comedy show. D the ocean.

3 **Stephanie and Timmy are probably**
A spouses. C acquaintances.
B colleagues. D siblings.

4 **The relationship between the two people is**
A rather reserved. C warm and friendly.
B angry and hostile. D professionally polite.

5 **The text is about two people**
A planning a flight. C who missed their flight.
B catching a flight. D who had problems at the airport.

Strategie maturalne – Matura pisemna
Zadania typu Prawda / Fałsz · P str. 15
Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

8a CD 2/11 **The following sentences come from the listening. Rearrange them in the order they appear in the recording.**

1	2	3	4	5	6	7	8
G	D	H	B	E	A	F	C

A We are now flying at an altitude of 33,000 feet at an airspeed of 400 miles per hour.
B Please fasten your seatbelts now.
C The cabin crew will be coming around in about fifteen minutes' time to offer you a light snack and beverage.
D Regular boarding will begin in about five minutes' time.
E Make sure also that your seats and table trays are in the upright position for take-off.
F The weather looks good and we are expecting to land in Newark about five minutes ahead of schedule.
G Please prepare your boarding pass and identification and proceed to Gate 7.
H We are currently second in line for take-off and are expected to be in the air in about three minutes.

8b **Who says the sentences in 8a?**

airport staff / announcer
flight attendant / cabin crew
pilot / captain

SPEAKING

9 *Pair work*. **You have been planning to fly to London together for a two-week holiday and your flight is tomorrow. Act out a conversation.**

Student A: You fell ill with a terrible cold. Call your friend and
- tell him / her about your situation, describe your symptom,
- apologise that you won't be able to go on holiday,
- suggest what you can do in this situation,
- agree to the solution your friend offers.

Student B: You have already packed your things and you're excited. Your friend calls you and you
- tell him / her how you feel about his / her situation,
- accept your friend's apologies,
- disagree with your friend's suggestion and offer a different solution to your problem,
- wish your friend well.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 1 · str. 10

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Przebywasz na wakacjach za granicą. Napisz list do kolegi/koleżanki, a w nim opisz swoją przygodę podczas ostatniej podróży samolotem.
- Wyjaśnij, dlaczego podróżowałeś/aś samolotem.
- Przedstaw zalety tego środka transportu.
- Opisz swoją niedyspozycję zdrowotną podczas lotu oraz reakcję załogi.
- Wyraź swoje obawy związane z powrotem samolotem.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Dear David / Laura,
I'm writing to tell you about a terrible experience I had last week.

helpful flight attendant • main advantage • take-off • require an immediate assistance • equipped with • cabin crew • unexpected health problem • cause trouble • reach a destination • lose one's mind

I hope nothing like this will happen again.
Love,
XYZ

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

W czasie wakacji podróżowałeś/aś samolotem. Po wylądowaniu okazało się, że Twój bagaż zaginął. Napisz list z zażaleniem do dyrekcji linii lotniczych. Opisz konsekwencje zaginięcia bagażu oraz określ swoje oczekiwania wobec przewoźnika.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

require an immediate response • stupid remarks • miss a meeting • expect an apology • unfortunately • collect luggage • offer a solution to a problem • airport staff • change behaviour

Pisanie
List prywatny · P str. 40, List z zażaleniem · R str. 46

P Going on a trip

Przygotowania do podróży

SPEAKING

1 *Pair work*. **Describe the picture and answer the questions.**

1 Is the woman good at packing? Why? / Why not?
2 Which is more pleasant for you: packing or unpacking? Explain why.
3 Describe the last time you or somebody you know forgot to pack something important before setting off on a trip.

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2 · str. 12

2a **Which of these containers would be most suitable for the type of holiday listed? Justify your opinion.**

Holidays: sightseeing holiday • backpacking • beach holiday • school trip • camping
Containers: suitcase • holdall • backpack • duffel bag • carrier bag

For me, a holdall is the most convenient for sightseeing holidays, because … The second would be a backpack, as it …

Gramatyka
Przymiotniki – stopniowanie · P str. 150 · R str. 155

2b *Pair work*. **Think of at least two uses for each item in the box. As a class, check your ideas. Use the Wordlist on page 317.**

cardboard box • sack • pet carrier • plastic bag • vanity case • rubbish bag

A vanity case is normally used to carry / for carrying …, but you could also use it to / for …

READING

3 **Match the words (1–8) to their definitions (A–H).**

1	fake	A	an imitation of a real object
2	contain	B	a model or pattern
3	loss	C	average, ordinary
4	equally	D	to send to the wrong place
5	template	E	sth that is lost
6	plain	F	to hold, have within
7	misdirect	G	not real
8	dummy	H	in the same amount

1 G
2 F
3 E
4 H
5 B
6 C
7 D
8 A

4 **Read the text and complete the gaps (1–8) with the missing articles *a* / *an*, *the* or (–) if no article is needed.**

Proper packing is really important for **1** a good trip, allowing more time for exploration, engagement, discovery, and less time looking for a store that sells **2** – bathing suits, or a pharmacy for allergy pills. So here are some basic rules for packing:

1 E

Print out **3** a packing list. There are many out there on the Web. Download one you like and change it according to your preferences. Save that file on your computer and use that as the template for future trips.

2 D

Keep a cardboard box in your bedroom in which you put items you will need on your next trip as you think of them. This passive activity is easy and painless. When you receive your travel insurance documents by mail, immediately pop them into **4** the box. And just-washed shirts you know you want to take should go straight from the laundry basket into the box as well.

3 A

While packing find a way to contain similar **5** – items. You can use folders and sacks specially made for packing, but plain old plastic bags are good as well. Remember also not to put all your clothes in one bag, especially when you are travelling as a couple or a family. If you divide your clothing equally among all the bags, the packing is more complicated, but the loss isn't so great when one bag is delayed or misdirected. Also, yours is not **6** the only black suitcase, so put a sticker or red ribbon on it – anything that will help you pick it out in the crowd.

4 B

Always, always, always carry **7** a 'dummy' wallet around with you (keep $20–30 and a few business cards in there so it doesn't seem fake) and hide the rest of your money and your passport somewhere else. If you're mugged, quickly throw it to the mugger. No one will wait around to go through **8** the wallet, they'll take it and run.

Based on information from: http://intelligenttravel.nationalgeographic.com

Gramatyka
Przedimki · P str. 146 · R str. 148

5 **Read the text again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the headings (A–E) to the paragraphs (1–4). There is one extra heading.**

A Grouping and separating
B Better safe than sorry
C Less space and weight
D The clever start early
E Let the Internet prove useful

R

TASK B **Match the questions (A–E) to the paragraphs (1–4). Two questions match one paragraph.**

In which paragraph does the author

A give advice on how to make the luggage easily recognisable? 3

B suggest re-using ideas for packing? 1

C say that more difficult packing may turn out to be very useful? 3

D give a solution in case of a crime? 4

E describe long-term preparation? 2

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania na dobieranie · P · R str. 18

6 *Pair work*. **Think back to the text in 4 and discuss the questions.**

1 Why was the text written? Find phrases in the text to support your answer.

2 What two useful tips for packing / travelling would you give referring to the things in the box below?

itinerary • airport baggage rules • tickets • souvenirs • money • clothing and footwear • holiday destination

SPEAKING

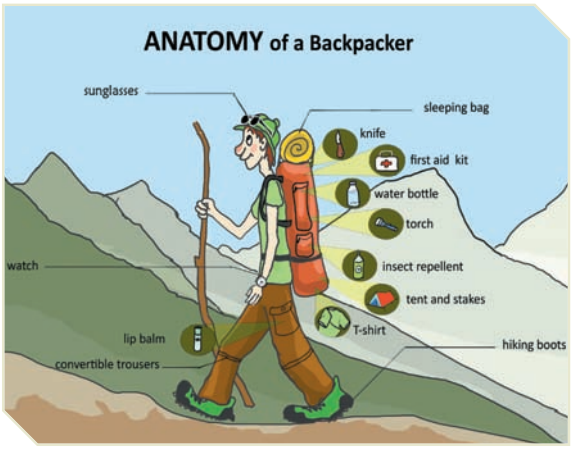
7a *Group work*. **Work in groups of three. You're going backpacking. Look at the picture and follow the instructions.**

Student A: Choose two things you think are the most useful for your trip and justify your opinion.

Student B: Disagree with Student A, choose 2 other items and give the reasons for your choice.

Student C: Disagree with both your partners, present 2 things of your choice and explain why you chose them.

7b **Repeat the exercise, choosing the least useful things. This time start with Student C.**

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 3 · str. 13

8 *Pair work*. **Discuss the issues (1–2).**

1 The Transportation Security Administration (TSA) is a US agency caring about travel safety. It was created as a response to the September 11 attacks on the World Trade Center in 2001. What do you know about these attacks?

2 The TSA has introduced some policies to ensure the safety of all travellers. Look at the list of items below and decide which of them are allowed and which are prohibited in carry-on luggage. Then check your answers with your teacher or on the website www.tsa.gov.

screwdriver • hockey stick • common lighter • knife • nail clippers • small scissors (shorter than 4 inches) • gel-type candle • batteries • knitting needles • 250 ml bottle of water

WRITING

P

ZADANIE 1 (BLOG)

Wróciłeś/aś z wakacji, podczas których podróżowałeś/aś autostopem. Podziel się swoimi doświadczeniami na blogu z poradami dla turystów wybierających taką formę podróżowania.

- Wyjaśnij, jak zaczęła się Twoja przygoda z autostopem.
- Przedstaw zalety podróżowania w ten sposób.
- Opisz obowiązkowe wyposażenie autostopowicza.
- Wyraź swoją opinię na temat bezpieczeństwa podczas podróży autostopem oraz uzasadnij ją.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

NEW ENTRY

Title: *Best Ways Of Travelling*

Entry: *The best way of travelling is when you are absolutely independent.*

travel insurance documents • small backpack • prove useful • insect repellent • torch • absolutely necessary • quick-drying towel • necessities • convertible trousers

This is my view. And what is yours?

R

ZADANIE 2 (LIST FORMALNY)

Przeczytałeś/aś w turystycznym dodatku do gazety artykuł pozytywnie oceniający podróżowanie autostopem. Napisz list do redakcji gazety, w którym zaprzeczysz tej opinii. Opisz nieudane wakacje autostopem i przedstaw trudności wynikające z takiej formy podróżowania.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

prohibited on motorways • self-defence course • mugger • dummy wallet • allergy pills • anxiety of losing • hide one's belongings • complicated packing

Pisanie

Blog · P str. 38, List do redakcji · R str. 50

2
ALLOWED: a screwdriver, a common lighter (it used to be banned), small scissors, nail clippers, batteries, knitting needles
PROHIBITED: a hockey stick, a knife, a gel-type candle, a 250 ml bottle of water (you are allowed to have a bottle of up to 100 ml of liquid or gel, but there is a possibility to carry more than one such bottle)

321

R Travel accidents

Wypadki

SPEAKING

1a *Pair work*. **Describe the pictures (1–2). Answer the questions.**

1 What may have happened to the person in the picture?
2 How might the person be feeling?
3 What might the person in picture 2 be talking about?

Gramatyka

Czasowniki modalne – teraźniejszość i przyszłość · P str. 102 · R str. 106
Czasowniki modalne – przeszłość · R str. 110

1b **The pictures come from two famous TV series. Have you seen either of them? If so, did you like it? Why? / Why not? If not, what other films involving accidents can you name?**

1

TV SERIES: *Lost*

2

TV SERIES: *24*

2a **Organise the phrases in the box into the categories (1–4). Some of the phrases may belong to more than one category.**

1 road accidents
2 plane crashes
3 derailment
4 sinking

pedestrian • speeding • bad weather conditions • life jacket • to collide head-on • trapped • traffic controller • fall overboard • railway tracks • injured • bicycle without headlights • emergency procedures • to tow • air bag • fall asleep • carriage • drink-driving • oxygen mask • lifeboat • railroad crossing • closest emergency exit • seatbelt • reckless overtaking • faulty equipment • human error • pedestrian crossing • casualties • road signs • paramedics • black box

2b **Add at least two more phrases to each category. If necessary, use a dictionary.**

3 *Pair work*. **Imagine you have been involved in an accident and now you are seriously injured. What regrets do you have? Create at least 4 sentences for each of the accidents (1–5). Use the vocabulary in 2a, the Wordlist on page 316 or your own ideas.**

1 tram derailment
2 sinking of a yacht
3 plane crash
4 road accident as a pedestrian
5 road accident as a driver

I wish I hadn't bought that plane ticket.
If only I had taken a different route.

Gramatyka

Przeszłość nierzeczywista (*I wish*) · R str. 126

LISTENING

4 **Follow the instructions.**

PART 1 – NOUNS

Complete the gaps with the correct words. Guess their meaning. If necessary, consult a dictionary.

1 residents, stunt

A His most famous ___stunt___ was to cross the Niagara Falls blindfolded on a tight rope.
B Many ___residents___ of this small town left their homes and families and went to look for a job in big cities.

2 flock, sympathy

A My grandparents live in the country and they keep cows, hens and a small ___flock___ of sheep.
B All her friends tried to support her and she received many letters of ___sympathy___.

PART 2 – VERBS

Match the words (3–6) to their definitions (A–D).

3 retrieve
4 eject
5 trap
6 fit with

A leave an aircraft rapidly
B equip, provide with
C get back, recover
D hold or catch

3 C
4 A
5 D
6 B

PART 3 – ADJECTIVES

Choose the correct option A or B.

7 annual — A happening every month / (B) happening every year
8 critical — (A) very serious, dangerous / B safe, secure
9 life-threatening — A saving a life / (B) putting a life in danger

5 CD 2/12 **Listen to the news reports (A–C) and complete the gaps in the sentences (1–6).**

REPORT A

1 The trains _____, they were _____.
2 The rescue operation involved _____.

REPORT B

3 The plane crashed while _____.
4 It is possible that the crash was caused by _____.

REPORT C

5 The people aboard the coach were _____.
6 The Polish Prime Minister _____ and German authorities _____.

(Possible answers)
1 collided head-on, carrying about 350 passengers, derailed, driving on the same track
2 local residents, firefighters, policemen, ambulances, helicopters
3 performing stunts
4 engine failure, risky stunts
5 employees of a forestry office returning from a company trip to Spain
6 rushed to Berlin to view the crash site, is visiting the injured; expressed their sympathy, are organising an information point for the relatives of the injured

6 CD 2/12 **Listen to the recording again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

REPORT A

1 The derailment

A was caused by faulty equipment.
B involved two trains and an ambulance.
(C) is being investigated.

REPORT B

2 The pilots

A were performing fairly simple stunts.
(B) were ordered by the control tower to save themselves.
C were amateurs.

REPORT C

3 Mike Ross

A is a reporter in a TV studio.
B is a witness of the accident.
(C) is a reporter at the site of the accident.

R

TASK B **Choose the correct option A, B or C.**

REPORT A

1 Which of the following is an opinion, and not a fact?

A 16 people were killed and 58 injured in the derailment.
B The rescue operation has lasted half a day and involved local inhabitants as well as emergency forces.
(C) The accident was suggested to have been caused by a rail traffic controller.

REPORT B

2 How should the news item be headlined?

A HOW TO AVOID ANOTHER AIR SHOW TRAGEDY
(B) INVESTIGATION INTO THE AIRSHOW ACCIDENT
C PILOTS LOST THEIR LIVES SAVING AIRSHOW ENTHUSIASTS

REPORT C

3 The accident

A happened in Berlin.
B happened when the tourists were on their way to Spain.
(C) was a tragic outcome of the driver's attempt to avoid a car crash.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R str. 20

SPEAKING

7 *Pair work*. **Your school wants to start a campaign supporting safe driving. Look at the posters (1–2). Decide which of them you like more. Justify your choice. Why do you like the other poster less?**

1

2

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 3 · str. 13

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

Napisz list do kolegi / koleżanki, w którym zdasz mu / jej relację z poważnego wypadku, który miał miejsce w Twojej dzielnicy.

- Opisz okoliczności wypadku.
- Wyjaśnij, jaka była reakcja świadków.
- Opisz akcję ratowniczą.
- Wyraź swoją opinię na temat przyczyn takich wypadków.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

Dear Jacob / Anna,
I've just seen a terrible accident and I need to write to you about it.

serious accident • severely injured • pedestrian crossing • paramedics • involve • road casualties • to give first aid • rescue operation • behave unreasonably • emergency procedures

Please be careful on the road. You're my best friend.
Love,
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

W Twojej szkole odbywają się dni bezpieczeństwa na drodze. Napisz artykuł do gazetki szkolnej. Wyraź w nim Twoją opinię na temat przyczyn wypadków drogowych w mieście, i wskaż, jak można im zapobiegać.

Limit słów: 200–250. Wykorzystaj słownictwo z ramki.

reckless speeding • without headlights • pedestrians • tragic outcome • life-threatening • multitasking • to enforce laws • distract attention • reaction time

Pisanie

List prywatny · P str. 40, Artykuł · R str. 74

R

Tourist information and accommodation

Informacja turystyczna, baza noclegowa, zwiedzanie

SPEAKING

1a **Look at the sentences and choose the words or phrases according to your personal preferences.**

1 I prefer **to plan and arrange holidays myself / package holidays**.
2 When I go on holiday, I usually stay in **a hotel / a hostel / a cabin / a guest house / a villa / a tent / a camper van / a cottage**.
3 I feel best when I stay in **a single room / a double room with my … / a twin room with my … / a shared room with people I usually don't know**.
4 It's quite important for me to have **a swimming pool / spa facilities / sports facilities / easy access to tours / air conditioning / stunning views / Wi-Fi** in the place where I stay.
5 The most significant thing for me during the holidays is **to go sightseeing / to have a good rest / to be active and do some sports / to meet new people / to be alone at last** …

1b ***Pair work*. Tell your partner about your holiday preferences and give reasons for your choices.**

I definitely prefer arranging my own holidays, because …
It can be time-consuming, but …

READING

2 **Match the words (1–8) to their definitions (A–H).**

1 B
2 G
3 A
4 C
5 H
6 D
7 E
8 F

1 backdrop	A a bird of prey
2 herb	B background, setting
3 falcon	C a structure built from a shore out into the water
4 jetty	D gather
5 clack	E a style of decoration
6 harvest	F a very strong wish, longing
7 décor	G aromatic plant used in medicine and in cooking
8 desire	H make a sound like two pieces of wood hitting each other

3 **Complete the gaps with the correct option A, B or C.**

1a My mother usually has her ___ done once a week, she likes having her nails well-tended.

1b I was supposed to ___ the hedge in front of our house today, but it's raining, so I'll have to cut it tomorrow.

A spa (B) manicure C shorten

2a We'd been waiting for 4 hours in the departure ___ before our boarding started.

2b They ate and drank and then began to ___ in the shade. I was jealous I couldn't relax with them.

A cabin B rest (C) lounge

3a Usually during the midsummer celebrations campfires ___ the night.

3b If you want to know what is in the picture, you have to connect one ___ after the other according to the numbers.

(A) dot B light C line

4a **Read the text. Complete the gaps (1–7) with the correct option A, B, C or D.**

A Auberge du Soleil, California
Welcome to Napa Valley's magical country, which is the backdrop **1** C the most elegant hotel you can imagine. Our accommodations feature Mediterranean décor and our guests have their choice of rooms in the main building or several private cottages on the hillside. The restaurant offers a menu that reflects the best of the area. At the spa, therapists use special herbs in fused oils made **2** A plants and herbs growing in the garden. There's a heated pool, as well as a sun deck. Visit Auberge du Soleil and you'll have the time of your life.

B Ashford Castle, Ireland
Located in the heart of County Mayo in western Ireland, this luxurious castle, dating **3** C the 12th century, is as romantic a place as one could desire. Rooms are decorated in cheerful pastels. The hotel has two dining rooms and three bars; a very traditional afternoon tea is served in the drawing room. Interesting activities are offered outdoors; there are three running trails, two tennis courts, archery and falconry lessons, and a tour boat that docks at the castle's jetty twice a day to ferry guests across Lake Corrib. The resort also provides tours led by pony-drawn carriages or trips around the grounds.

C Pangkor Laut Resort, Malaysia
Truly isolated in the middle of the Straits of Malacca, where the only noise comes from clacking palms and the gentle surf, Pangkor Laut is the true definition of paradise. A collection of Malaysian-style luxury villas dot this privately owned island located five kilometers off Malaysia's west coast. Only 250 guests reside **4** D Pangkor Laut at any given time. These lucky few are served by 400 staff, including 50 gardeners who make sure that every flower looks its best on the perfectly manicured grounds. This is the place to lounge in complete bliss.

D Barcelona Urbany, Spain
If you're headed **5** C Barcelona, you may check out this new place, which claims to be the country's first eco-friendly hostel. It recycles and reuses 50 percent of the water and uses a rainwater harvesting system and only low-consumption lamps are also used. I thought if Urbany is greening its quarters, it will be lacking **6** C 21st-century amenities, but fortunately I was wrong. Not only does the hostel have a swimming pool, BBQ area, free guest kitchen, and spa facilities, it also offers breakfast and Wi-Fi free to guests. The 13-storey hostel does, however, have a drawback. There are only mixed and female shared rooms, nothing for guys only, sorry. But you may pay extra for an individual or a double room and not put up **7** A snoring strangers. And all rooms also have en suite bathrooms, which is the definition of hostel luxury. So, all in all, not bad.

Based on information from: http://intelligenttravel.nationalgeographic.com

1	A to	B out of	(C) for	D in
2	(A) from	B with	C to	D out
3	A back	B since	(C) from	D to
4	A in	B within	C on	(D) at
5	A towards	B out of	(C) to	D with
6	A for	B from	(C) in	D to
7	(A) with	B for	C to	D in

324

4b **Look back to the text and find as many words as possible in the categories (1–4). If necessary, consult a dictionary.**

1 buildings 2 facilities 3 activities 4 appearance

5 **Read the text in 4a again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Choose the correct option A, B or C.**

1 **Where does text A probably come from?**
- A A hotel review.
- B A tourist guide.
- (C) A promotional leaflet.

2 **What can you learn in Ashford Castle?**
- (A) How to use a bow.
- B How to handle a boat.
- C How to ride a horse.

3 **Pangkor Laut Resort would not be a good place for someone who**
- A loves the beauty of nature.
- B enjoys being served.
- (C) likes partying a lot.

4 **Text D was written to**
- A encourage people to visit the place.
- (B) evaluate the place.
- C present disadvantages of the place.

R

TASK B **Match the places (A–D) to the questions (1–5). Two questions match one place.**

Which place would suit you most, if you

1 wanted to feel a sense of royalty and tradition? B
2 cared a lot about the environment? D
3 wanted to feel like you were in heaven? C
4 didn't mind sharing a room with strangers? D
5 enjoyed swimming in really warm water? A

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

6 *Pair work*. **Think back to the text and answer the questions.**

1 Which of the places would you most like to stay in and why? Which of them wouldn't you want to visit? Explain why.
2 Name at least three factors important for you when you choose your holiday destination? Why these?
3 What does the word 'luxury' mean to you? What kind of holidays would you consider luxurious?

SPEAKING

7 *Group work*. **Work in groups of four. Look at the pictures (1–4) and follow the instructions.**

1 What uncommon accommodation options do the pictures depict? Each of you is to describe one picture.
2 Write down at least 3 pros and 3 cons of staying in each of the places presented in the pictures.
3 Choose a partner from another group and act out a conversation. Follow the instructions.

Question 1
1 ice hotel
2 capsule hotel
3 underwater hotel
4 underground hotel

Student A and B: You want to go on holiday, but you haven't made the decision where to go yet.

Student A:
- Suggest one of the places (1-4) and explain why.
- Disagree with Student B. Ask what amenities he / she would like to have in the place you stay.
- Answer and tell Student B you would like to have specific sightseeing possibilities. List them.

Student B:
- Disagree with Student A. Explain that the accommodation doesn't suit you. Suggest a different place. Justify your choice.
- Answer and ask about Student A's preferences.
- Tell Student A if you share his / her preferences.

Decide together where you will go.

1

2

3

4

Strategie maturalne – Matura ustna

Zadanie 1 · str. 10

R LEXICAL – GRAMMATICAL STRUCTURES

8 **Complete the gaps (1–4) with the words in the box in the correct form.**

tourist	use	travel	disable	make	access

ACCESSIBLE TOURISM

Accessible tourism is about making it easy for **all** people to enjoy tourism experiences. According to the UN, an estimated 650 million people in the world live with disabilities. Together with their families, that means approximately 2 billion people are directly affected by 1 disability, representing almost a third of the world's population. Many people have access needs, whether or not related to a physical condition (e.g. wheelchair 2 users, visual, hearing impairment, allergies). For example, older and less mobile people or people with pushchairs have access needs, which can become a huge obstacle when going on holiday. For those people, 3 travelling can be a real challenge, as finding the information on 4 accessible services, checking luggage on a plane, booking a room with special access needs often prove to be difficult, costly and time-consuming.

© European Union, 1995-2012

Revision — Powtórzenie

1 Choose the correct option A, B or C.

1 As you are a fan of athletics, would you like to watch the C contest tonight?
A cycling B ski jumping (C) long jump

2 You can hire a A in the sports centre if you want to play volleyball every Saturday.
(A) court B pitch C course

3 If you start your scuba diving lessons, you will need some C.
A pucks B shuttlecocks (C) flippers

4 When you travel by train, you depart from a B.
A ticket office (B) platform C waiting room

5 In order to get your room key in the hotel you should first A.
(A) check in B check out C take off

6 You will need to keep to the emergency procedures if you B.
A miss your bus (B) fall overboard C cross the border

2 What would you say in the following situations? Think of as many ways as you can.

Poproś, aby ktoś wyświadczył Ci przysługę.
Could you do me a favour?

SPORT

1 Poradź koledze / koleżance, co powinien / powinna zrobić, aby uniknąć kontuzji, uprawiając sport / mieć dobrą kondycję.
2 Zaproponuj koledze / koleżance pójście na lodowisko / basen / do kręgielni / na mecz żużlowy / zawody atletyczne / aby zaczął / zaczęła uprawiać jakiś sport.
3 Przedstaw plusy i minusy regularnego uprawiania sportu.
4 Udziel koledze / koleżance rady, co powinien / powinna zrobić, aby uprawiać wybraną dyscyplinę sportu.
5 Wyjaśnij, jakie są zasady bezpiecznej jazdy na rowerze.
6 Opisz swoje doświadczenia związane z zajęciami wychowania fizycznego w szkole / wybraną imprezą sportową, w której brałeś/aś udział.
7 Wyraź swoje niezadowolenie z powodu złej organizacji zajęć w centrum fitness, do którego uczęszczasz.

PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA

1 Wyjaśnij koledze / koleżance, jakie są Twoje oczekiwania dotyczące zakwaterowania podczas podróży.
2 Wyjaśnij koledze / koleżance, co należy zrobić, aby dobrze zaplanować tanią podróż po Europie.
3 Wyraź skargę z powodu braku określonych usług w hotelu, w którym się zatrzymałeś/aś.
4 Poradź koledze / koleżance, co powinien / powinna zabrać ze sobą, jeżeli planuje pobyt na kempingu / pobyt w kraju tropikalnym / wycieczkę w góry.
5 Udziel koledze / koleżance rady, w jaki sposób można podróżować po Polsce.
6 Przeproś koleżankę, że nie będziesz mógł / mogła odebrać jej z lotniska, ponieważ spóźniłeś/aś się na pociąg.
7 Zachęć kolegę / koleżankę do podróżowania rowerem / jazdy autostopem / spędzania wakacji pod namiotem / wykupienia zorganizowanych wczasów.

3 Choose the best option A, B or C. Then think of another response which would work in this context.

1 **Do you happen to know what time the next train to Leeds is?**
A I'm afraid I can't give you a lift.
B Never mind.
(C) Let me check on my mobile.

2 **I would like to cancel my reservation.**
(A) What's your reference number?
B Would you like to leave a message?
C It doesn't matter.

3 **Excuse me, where can I buy souvenirs?**
A No problem.
B Hold on, please. I'll connect you.
(C) The stall is just round the corner.

4 **Could you send me a message with the final score of the match?**
A Oh no! I can't believe it!
B Not at all.
(C) Yes, of course, if I don't forget.

5 **How often do you exercise?**
(A) Twice a week.
B I don't mind.
C I think it's amazing.

6 **I'm sorry but I won't be able to pick you up from the airport.**
A It's my pleasure.
B How dare you!
(C) Don't worry, I will take a taxi.

4a More and more young people are taking 'a tour of Europe' during the summer holidays. Discuss different travel options: hitchhiking, renting a car, travelling by train. Think of arguments for and against these three options. Use the arguments in the box and add some more.

heavy luggage on your back • low or no travelling expenses • individual itinerary • good travel conditions (e.g. bathroom) • tiring driving • sticking to the timetable

	Advantages	Disadvantages
HITCHHIKING	low or no travelling expenses	heavy luggage on your back
RENTING A CAR	individual itinerary	tiring driving, high cost
TRAVELLING BY TRAIN	good travelling conditions (e.g. sleeping car / sleeper, couchette)	sticking to the timetable

4b Write down the advantages and disadvantages of travelling across / round Europe on a package tour.

326

ZESTAW 7

TEMATY: SPORT – PODRÓŻOWANIE I TURYSTYKA

Zadanie 1

Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.

Wraz z synem/córką właścicieli mieszkania, które wynajmujesz w Londynie, wybierasz się na kilkudniową wycieczkę rowerową. Ustalacie szczegóły.

Poniżej są podane 4 kwestie, które musisz omówić w rozmowie z egzaminującym.

Atrakcje turystyczne na trasie | Noclegi | Wyżywienie | Bagaż

Rozmowę rozpoczyna zdający.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Egzaminujący może nie przystać na Twoją propozycję i odrzucić jeden z Twoich argumentów. Podejmij dyskusję i przedstaw inny argument. Nie zbaczaj jednak z tematu rozmowy, ponieważ może zabraknąć Ci czasu na rozmowę o pozostałych kwestiach.

Zadanie 2

Opisz ilustrację.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Odpowiadając na pytanie 3., używaj czasu przeszłego, powiedz, kiedy miała miejsce sytuacja, o której opowiadasz, kto uczestniczył w zdarzeniu, co się stało, jakie były konsekwencje zdarzenia lub reakcje uczestników bądź świadków.

1 What do you think will happen next?
2 Which sports do you like watching on TV? Why?
3 Tell me about a dangerous incident which happened during a sports event you or somebody you know have been to or seen on TV.

Zadanie 3

Przeczytaj treść zadania.

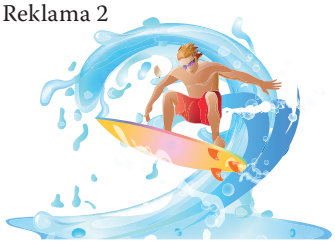
Marzysz o wakacjach w tropikalnym kraju. Znalazłeś/aś w internecie trzy reklamy, które Cię zainteresowały.

Popatrz na Reklamę 1, Reklamę 2 i Reklamę 3.

Reklama 1

Reklama 2

Reklama 3

Wybierz reklamę, która przedstawia ofertę najbardziej odpowiednią dla Ciebie, i uzasadnij swój wybór.

Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz pozostałe reklamy.

Odpowiedz na pytania egzaminującego.

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA

Aby rozwinąć swoją wypowiedź, odpowiadając na pytanie egzaminującego, podaj kilka argumentów na uzasadnienie swojej opinii. Możesz wykorzystać tylko jeden argument, ale wtedy poprzyj go kilkoma przykładami.

1 Is it a good idea to go on holiday out of season? Why? / Why not?
2 What makes a place an attractive tourist destination?
3 What are the disadvantages of going on a package tour?
4 How does tourism influence popular travel destinations?

Moduł 15 Wiedza o krajach angielskiego obszaru językowego i Polsce oraz Unii Europejskiej

P R

Hidden wonders

Ciekawostki ukryte pod ziemią

SPEAKING

1 *Pair work*. **Look at the pictures and answer the questions.**

1 What might be special about these places?
2 Have you ever visited such places? If so, where and when? What was special about them? If not, which of them would you like to visit and why?

1 MONTREAL, THE UNDERGROUD CITY, CANADA

2 WAITOMO GLOWWORM CAVES, NEW ZEALAND

3 BURLINGTON COLD WAR CITY, GREAT BRITAIN

READING

2 **Read text A and text B. Match the highlighted words to their equivalents or definitions (1–11).**

1 huge, large
2 a person whose occupation is to examine a map or buildings
3 a building or place that has a particular use or purpose
4 pieces of wood fastened together and used as a boat
5 impressive
6 having lots of small spots
7 incapable of absorbing or mixing with sth, e.g. gas
8 unusual
9 people who live in a particular place
10 remains, rubbish
11 extremely small

A

World famous and an attraction for both local and overseas visitors, the Waitomo Glowworm Caves occupy a high position on almost everyone's New Zealand vacation wish-list. The Waitomo glowworm is unique to New Zealand. Thousands of these tiny creatures shine their bright light. The Waitomo Glowworm Caves were first explored in 1887 by local Maori Chief Tane Tinorau accompanied by an English surveyor Fred Mace. Local Maori people knew of the caves' existence, but the underground caves had never been explored before. Tinorau and Mace built a raft and, with candles as their only lighting, floated into the cave where the stream goes underground. As they entered the caves, their first discovery was the Glowworm Grotto with its tiny bright lights on the cave ceiling. When they got used to the darkness, they saw lights reflecting off the water. Looking up, they discovered that the ceilings were dotted with the lights of thousands of glowworms. Debris and logs littered the waterway, but they were able to leave the raft and explore the lower levels of the cave. Here they found themselves surrounded by the gorgeous cave decorations. Delighted with their discovery, they returned many times to explore further, and on an independent trip Chief Tane discovered the upper level of the cave and an easier access point. By 1889 Tane Tinorau had opened the cave to tourists.

Based on information from www.relaxingjourneys.co.nz

B

In disaster movies there is always a top-secret location where the president, government officials and top scientists are taken to quickly and suddenly when faced with a dangerous situation. In England, located one hundred feet under the sleepy town of Corsham, there is an underground 'Cold War City.' The reason this particular location was chosen for the bunker was its already extensive system of caves running under the town. Built in the late 1950s, this bomb-radiation-gas-proof underground city was designed to provide accommodation for central government personnel in the event of a nuclear strike. This massive complex was designed to be fully independent and support its 4000 inhabitants for at least three months in 'complete isolation from the outside world.' The Burlington nuclear bunker, or just Burlington as it was code-named, contained, among other facilities, offices, a hospital, cafeterias, kitchens, a phone exchange, and a television studio where the remaining government representatives could make public addresses. The bunker had a secret rail line so that the English royal family could escape to the underground city. Kept absolutely top secret until it was shut down in 2004, the facility was never used. When the underground city was put up for sale, there was no lack of interest.

Based on information from www.aviewoncities.com

1 extensive
2 surveyor
3 facility
4 raft
5 gorgeous
6 dotted
7 gas-proof
8 unique
9 inhabitants
10 debris
11 tiny

3 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the questions (1–4) to texts A–B.**

Which text describes the place which

1 is still closed to tourists? B
2 was investigated gradually? A
3 is home to unusual animals? B
4 was created to protect people? A

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT A

A The Maori knew of the existence of glowworms.
(B) It required several stages to explore the entire cave.
C Tinorau and Mace explored the whole cave together.
D Tinorau and Mace discovered strange water creatures.

TEXT B

A The choice of the site for the underground city was accidental.
B The local citizens were aware of the existence of a secret town.
C The bunker was occasionally used by government officials.
(D) The names Corsham and Burlington refer to two different things.

4 **Complete the gaps with the correct prepositions.**

1 accompanied by
2 put up for sale
3 float into the cave
4 get used to
5 dotted with lights
6 surrounded by
7 provide sth for
8 delighted with

5 ***Pair work / Group work*. Find similarities and differences between the places described in the text.**

LISTENING

6a CD 2/13 **Listen to the description of an underground city. Make notes under the following headings. Then use the notes to tell your partner about the place.**

1 Name _____
2 Size _____
3 Transport _____
4 Shopping _____
5 Workplaces _____
6 Education _____
7 Entertainment _____
8 Eating out _____
9 Accommodation _____
10 Weather _____

6b CD 2/13 **Listen to the recording again. Answer the questions.**

1 What does RESO refer to?
2 How did the city start?
3 What factor(s) accelerated the development of the city?
4 What accounts for the fact that this is the largest underground city complex in the world?
5 Why does the speaker make a reference to weather conditions?
6 What does the speaker say about finding one's way in this place?

7 ***Pair work*. Make a list of advantages and disadvantages of the underground city. Discuss as a class.**

8 **Prepare a 3–5 min. presentation on an underground place in Poland worth visiting (e.g. a salt mine, a bunker). Present it to the class.**

WRITING

P

ZADANIE 1 (LIST PRYWATNY)

W liście do kolegi / koleżanki z Wielkiej Brytanii poinformuj go / ją o podziemnym miejscu, które miałeś/aś okazję zwiedzić.

- Podaj okoliczności wizyty.
- Opisz to miejsce.
- Wyraź swoją pozytywną opinię o tym miejscu.
- Doradź koledze zwiedzenie podobnego miejsca, uzasadniając.

Limit słów: 80–130, nie licząc fragmentów napisanych poniżej kursywą.

Hi Peter / Kate,
I'm writing to tell you about a fantastic place I visited last week.
_____
_____
_____
_____
_____
That's all for now. Hope to hear from you soon.
XYZ

R

ZADANIE 2 (ARTYKUŁ)

Napisz artykuł na stronę internetową, w którym zrelacjonujesz swoją wizytę w jednym z podziemnych miejsc i zasugerujesz, co można zrobić, aby stało się jeszcze bardziej popularne.

Limit słów: 200–250.

Pisanie

List prywatny · P **str. 40, Artykuł** · R **str. 74**

P R

The wonderful world of nature

Przyroda

SPEAKING

1 **What do you think of when you hear the term 'national park'?**

2 ***Pair work*. Look at the pictures of the national parks. Speculate on what you can see or do in each of them.**

3 **'National parks are the best idea we ever had. (…) They reflect us at our best rather than our worst.' (Wallace Stegner, American Pulitzer Prize-winning author)**

1 How do you understand these words?
2 Why are national parks important?
3 What can be done to protect them?

READING

330

4 **Match the words (1–10) with their definitions (A–J).**

1	to paddle	A	to make an area bigger
2	amenities	B	to be composed of
3	to fence	C	to surround a piece of land with a structure made of wood or metal
4	to link	D	to row (a boat)
5	to trade	E	to pull or draw out a substance from sth which contains it
6	to extract	F	an organic material formed from plants under the surface of the ground which can be used as a fuel
7	peat	G	to connect
8	to comprise	H	sth that makes life more convenient
9	a trail	I	to buy and sell for profit
10	to extend	J	a path, track through woods

1 D 6 E
2 H 7 F
3 C 8 B
4 G 9 J
5 I 10 A

5 **Read the texts (A–E). Complete the gaps (1–5) with the sentences (A–E).**

A While sightseeing, be especially watchful in the mornings and evenings.
B Another small park was set up in a section of the former runway.
C They were well known for their strength, being able to paddle even 16 hours a day.
D But it's not because of these amenities that the park attracts so many visitors.
E Although wind pumps and dams were constructed to control the flow of the rising water level, the flooding continued.

6 **Match the adjectives highlighted in the texts with their opposites.**

1 liberal strict
2 narrow wide
3 deep shallow
4 carelessly carefully
5 boring exciting
6 tiny enormous

7 ***Group work*. Explain in your own words what the phrases underlined in the texts mean.**

A Kruger National Park

Started by Paul Kruger, a president of the Republic of South Africa, **Kruger National Park** is one of the most famous and oldest nature reserves in the world. On the two million hectares that make up South Africa's largest reserve, you can enjoy exciting drives and wonderful camping sites. Kruger offers a large number of rest camps which look like small towns. They are all fenced with plenty of shops, restaurants and accommodation, swimming holes and even banks. **1** D Thanks to the variety of wildlife, the chances of spotting the big five – lions, hippos, elephants, rhinos and buffaloes – are higher than anywhere else in the region.

B Voyageurs

With its 30 lakes and about 900 islands the area of **Voyageurs** gives an impression of a jigsaw puzzle on an enormous mirror in every sense of the word. Narrow waterways link four large lakes, which with other smaller lakes cover a third of this national park's area. **Voyageurs** got its name from French Canadian travellers who carried goods for fur trading companies in their canoes at the turn of the 18th and 19th centuries. **2** C Their canoe route between Canada's northwest and Montreal is regarded as part of the US – Canada border.

C The Broads

The Broads, located in the counties of Norfolk and Suffolk, is Great Britain's largest protected wetland. The park is home to more than 250 plant species and water birds, The Broads' landscape is man-made. In the 12th century people living in this area dug gigantic holes in order to extract peat, which they used as fuel. With the rise of the sea level, the holes gradually began to fill with water. **3** E Eventually, it resulted in a huge wetland with shallow waterways ideal for sailors and canoeists.

D Jasper

The largest national park in the Canadian Rockies, **Jasper** in western Alberta, comprises mountains, valleys, glaciers, forests, meadows, and rivers. Jasper is home to almost 70 species of mammals whose survival depends on the park. For this reason, visitors should follow strict regulations. Visitors can hike and bike along several trails first established by wildlife, and later by early travellers. Within the park, travelling by car is possible. However, you must drive carefully at all times to avoid a collision with wild animals. **4** A This is the time of peak wildlife activity.

E Ta' Qali

Ta' Qali is a wide open area in the centre of Malta. Here you can find the National Park, the National Stadium, the Crafts Village, and the Malta Aviation Museum. Ta' Qali National Park comprises an area used as an airfield during World War II. After being transformed largely into a picnic and relaxation area with plenty of walkways, Ta' Qali National Park was significantly extended in 2009. **5** B Nowadays, following the changes, Ta' Qali provides a perfect site for a short break from the busy city lifestyle. However, there is something more Ta' Qali boasts about – visitors can easily discover and appreciate a variety of fauna and flora species.

8 **Complete the gaps (1–6) with the words formed from the words in brackets.**

ULURU, OR AYERS ROCK

One of Australia's most famous landmarks is the iconic island-like Uluru, or Ayers Rock.

This **1** massive (*mass*) rock, which stands 348 metres in height, 3.6 km in **2** length (*long*) and 1.9 km in width, is often considered the heart and soul of Australia. The national park service points to a variety of reasons as to why climbing Uluru should be banned. These include religious, **3** safety (*safe*) and environmental issues. To the Anangu, the Aboriginal **4** owners (*own*) of the area, Uluru is sacred ground. They have long opposed climbing its walls. Climbing the rock is **5** dangerous (*danger*) as well. More than 30 people have died climbing Uluru. In its present form Uluru does not have any facilities, such as rubbish bins or toilets, on top of the rock itself. The climbing routes have caused increased **6** erosion (*erode*), which endangers the plant and animal life. In the meantime, visitors are flocking to climb Uluru while they still can. However, perhaps it's time to listen to the ancestral owners of the Rock and respect their wishes.

SPEAKING

9 ***Pair work*. Which of these parks would you like to visit most? Which park wouldn't you like to visit? Why?**

10 ***Group work*. Write 5–7 rules of etiquette for national park visitors.**

11 **Choose three of the presented parks. Complete the table with the information from the texts.**

	1 _____	2 _____	3 _____
Location			
Size			
Wildlife			
Activities			
Special features			
Other facts			

12 ***Pair work*. Make a list of five national parks in Poland. Do some research on one of them. Prepare a presentation for the class. Use the following headings.**

NAME – LOCATION – PLANTS – ANIMALS
LANDSCAPE – SPECIAL ATTRACTIONS
HOW TO GET THERE – REASONS FOR CHOICE

To see ourselves as others see us – to see others as they are

Abyśmy nie myśleli stereotypami

Don't judge before you know what you are talking about.

SPEAKING

1 **Read part of a poem by a Scottish poet, Robert Burns. What do you think it means? Do you agree with it? Give reasons.**

And would some Power
the small gift give us
To see ourselves as others see us!
It would from many a blunder free us …

2 **Read the definition of a stereotype. What can stereotypes relate to? Do stereotypes carry positive or negative connotations?**

Stereotype – an oversimplified idea or image held as standard about a certain group of people that is widely accepted by others

332

3a **What is the difference between the phrases below.**

1 The Polish people are …
2 The Polish people I've met are …

Which of the statements illustrates formulating a stereotype?

Possible stereotypes: race, nationality, denomination / religion, jobs, social groups

3b **Imagine you are a foreigner visiting Poland and meeting Polish people in different situations. What would your observations be? Avoid the language of stereotypes.**

I have met Polish people who …
Some Polish people I have met …
Sometimes Polish people I have met / seen …
The Polish people I have talked to often / usually …

4 **Explain the meaning of the adjectives (1–11). What are their opposites? If necessary, consult a dictionary.**

1 hard-working	5 nasty	9 reserved
2 friendly	6 proud	10 phlegmatic
3 noisy	7 honest	11 cheap
4 easy-going	8 rude	

(Possible answers)
1 lazy
2 unfriendly
3 quiet
4 worried, upset
5 kind, pleasant
6 modest, humble, shy
7 dishonest
8 polite, nice, well-behaved
9 sociable
10 excited, active
11 expensive, dear

5 **Read what four people are saying about a certain nation. Which nation could it be? Discuss as a class. Make suggestions and justify your choices.**

Ali: They are very friendly. They express their opinions openly and directly. And they always do it in a very 'constructive' way, as they call it. That means that the other speaker will not find their opinions offensive or rude.

Suliko: Speaking about them, I always think of people who would do anything for their country if they were asked to. Although most of them have different roots, they are one nation and they are proud of their nationality.

Toshiro: One of the things that I like most about them is that they're fun-loving and they have a good sense of humour. At the same time they're hard-working. They have a good work ethic and take pride in their work. They value their time, so when they work, they really concentrate on getting things done.

Maria: I think they are kind. They have always struck me as being very outgoing and easy to get along with, too. If you, for instance, go into a local bakery or pizzeria, they will always greet you and say things like 'Hi, how are you doing?' or 'How's your day?' When you leave the place, you'll hear 'Have a good day' or 'Take care'.

The point is to show that any nation / any group of people can match this description, that people share similar values, regardless of their nationality or the group they belong to and that stereotyping is senseless and does a lot of harm.

READING

6 **Read the texts (A–F). Match them with the sentences (1–5).**

According to the text, people in this country

1 are very open and outgoing. B
2 are different from how foreigners believe they are. D
3 help those in need. E
4 accept the consequences of their actions. C
5 have been affected by external factors. A

A

The Maltese show great pride in their country and value their democratic freedom. They have a higher voter turnout in national elections than any other country where voting is not obligatory. They enjoy sharing their history and culture with visitors and, for the Maltese, archeological sites are of extreme importance as well as the native handicrafts which they promote. Although Malta has been influenced by many other cultures from outside, including the Norman, Spanish and French rulers and attack by the Turks, it remains essentially Maltese, with its own unique heritage.

B

Ask almost anyone in the world what the Irish people are like and you are most likely to hear that family life is the most important thing for them and children accompany them in most activities. While in the urban areas, Ireland is very modern, in the countryside people often attach importance to the old, traditional Irish ways. Although the Irish are hard-working, they lead a less stressful lifestyle, which allows time for their loved ones and friends, a visit to the pub or a long leisurely chat on the corner of the street.

C

What makes Canada 'unique'? First and foremost, its people: polite, modest, peaceful, hospitable, open-minded, tolerant, courteous, just to name a few of the features that make them so special. Canadians take great pride in their multiculturalism, which encourages ethnic groups to maintain their identity by practising their own customs. Canadians place a high value on being seen as separate individuals, not as a member of a family or community. Do not be surprised if you meet Canadians who feel extremely responsible for their own behaviour.

D

Whenever I travel abroad and tell people that I am from Jamaica, they open their eyes wide. Actually, they expect me to be dark-skinned with dreadlocks. What most foreigners are unaware of is the fact that the Jamaican population is a mixture of different ethnic groups. When you talk to Jamaican people, you will notice that they take great pleasure in debating. Generally, Jamaicans love making fun of others but they do it in the most tactful way. However, they let others treat them in a similar way. Remember, don't feel offended if a Jamaican makes fun of you.

E

Some people believe that most Australians live mainly in country areas, in the Australian outback or in the bush. In fact, three quarters of the population live in major cities along the coast. Others see Australians as people who live in a 'lucky' country where they can enjoy their leisure activities, particularly sport. Hardly anyone knows that Australians are among the hardest-working people in the world. In the workplace and among friends, Australians generally address each other by their first names. Australians are people who follow the idea of standing up for their friends and those who face problems they can't overcome themselves.

SPEAKING

7 *Group work*. **Choose from each text something about the nationalities that you did not know before. Share your discoveries as a class.**

8 *Group work*. **Answer the questions, referring to your own experiences.**

1 How are stereotypes formed ?
2 How do you think stereotypes affect our attitude towards other nations? What can they lead to if they are not proved wrong?
3 Why is it important to see past stereotypes?
4 What can you do to help others see past stereotypes?
5 How do stereotypes make you feel?
6 How do you think other ethnic groups feel when we stereotype them?
7 How do individual people – belonging to cultures / religions / races / social groups / professional groups different from ours – feel when we stereotype them?

9 *Pair work*. **Use the underlined phrases from the texts (A–E) to make your own sentences about the features you would like to see in every individual person, regardless of their nationality / race / denomination / social group / professional group.**

10a *Class discussion*. **Explain how the following slogan corresponds to the quotation below. What conclusion can be drawn about stereotyping?**

STEREOTYPES VERSUS REALITIES

Scotsmen take all they can get, and a little more if they can. In reality, the Scottish give more to charities per head of population compared to any other part of the United Kingdom.

10b *Group work*. **Discuss different nationalities and individuals. Make sentences which will illustrate that the general – stereotypical – opinions about some groups of people do not reflect the reality.**

⇢ *People say that the French are the best chefs but what about Jamie Oliver or Gordon Ramsey? They are great too, although not French at all.*

Useful beginnings:
- We often regard the … as …
- The … are thought to be …
- The … are often considered …
- The … appear / seem to be …
- Speaking about the …, I always think of someone who is …
- The … strike me as / The … impress me as …

WRITING

11a **Read the quotation. How can you relate this metaphor to the relationships between people?**

No two leaves are alike
and yet there is no antagonism
between them
or between the branches on which they grow.
MAHATMA GHANDI

11b **Write a story which would end with the words of the above quotation. Use 200–250 words.**

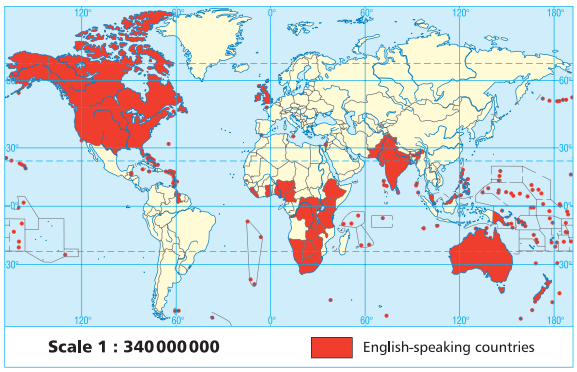
P R

Varieties of English

Język – dialekty

SPEAKING

Never make fun of someone who speaks broken English. It means they know another language.
H. JACKSON BROWN, JR

1 **Look at the map. On which continents is English spoken as the first or official language? List as many countries as you can.**

2 ***Pair work / Group work*. Make a list of reasons why you think English is the world's most popular language.**

3 **Match the terms (1–7) to their definitions (A–G).**

1	an official language	A	the language(s) a person has learned from birth or that a person speaks the best
2	a second language	B	ability to use two languages with equal or nearly equal fluency
3	a lingua franca	C	an ability to speak several languages
4	bilingualism	D	a language learned by a person after his / her native language
5	multilingualism	E	a language which has a special legal status in a country or state
6	a pidgin language	F	a widely known language, used by speakers of other languages to communicate
7	a mother tongue, native language	G	a simplified language that is a mixture of two or more languages used between speakers of other languages

1 E
2 D
3 F
4 B
5 C
6 G
7 A

READING

4 ***Pair work*. What languages do these words come from? Read the texts (A–D) to check your answers.**

boss	frankfurter	barbecue	canyon
fresh	dungaree	tomato	kosher
kiwi	delicatessen	prairie	koala
trek	kindergarten	landscape	cookie
pizza	bungalow	spaghetti	jungle
pasta	pumpkin	shampoo	bagel
kasha	chocolate	bureau	pyjamas

These words come from

- Spanish
- Italian
- Dutch
- German
- Yiddish
- Maori
- Hindi
- French
- Aboriginal

5 **Read the texts (A–D) again. Match the definitions (1–10) to the highlighted words.**

1 disorientation
2 a collection of different things
3 one of two or more alternatives
4 newly invented
5 a person serving a prison sentence
6 the way a word or a language is spoken
7 people buying and selling goods
8 special importance given to a thing
9 lasting without change
10 unable to fly

6 **Complete the gaps in the phrases (1–9) with verbs to make collocations. Find suitable verbs in the texts (A–D). What situations mentioned in the texts do these phrases refer to?**

1 to ___establish___ a colony
2 to ___coin___ a word
3 to ___give___ a new meaning
4 to ___reflect___ the history
5 to ___remain___ unchanged
6 to ___cause___ confusion
7 to ___adopt___ a way of thinking
8 to ___get___ an education
9 to ___gain___ independence

SPEAKING

7 ***Group work*. In small groups, discuss**

1 how and why English has spread across the globe the way it has.
2 how English is spreading across the world nowadays.

8 **Complete the table with the words in the box. If necessary, consult a dictionary.**

offspring • broke • crook • gentleman • children • criminal
convenience • impecunious • toilet • stuff • man • items

INFORMAL	NEUTRAL	FORMAL
stuff	things	items
kid	children	offspring
crook	criminal	offender
guy	man	gentleman
broke	short of money	impecunious
loo	toilet	convenience

9 ***Pair work*. Complete the sentences referring to formal and informal English.**

A **Formal English** is used in …
B **Informal English** is used in …
C In **formal writing** sentences are … whereas in **informal writing** they are …

1 confusion
2 variety
3 variant
4 coined
5 convict
6 pronunciation
7 traders
8 emphasis
9 permanent
10 flightless

334

English is one of the major languages in the world. At the beginning of the 19th century, English was the mother tongue of about 15 million people. Today English is the third most spoken language in the world, after Chinese and Spanish. More than 400 million people speak English as their first language.

A

England and America are two countries separated by a common language. GEORGE BERNARD SHAW

The use of English in Colonial **America** dates back to the times when the first permanent English-speaking colony was established in North America in the early 1600s. The English-speaking settlers soon developed a variety of English that differed from the language used on the British Isles. In the 18th and 19th centuries waves of immigrants, particularly from Europe, brought new words as well as different accents and dialects.

French immigrants brought with them such words as *prairie*, *pumpkin* and *bureau*, as well as the words for American coins, *cent* and *dime*. *Tomato*, *barbecue*, *canyon*, and *chocolate* are of Spanish origin, whereas *cookie*, *landscape* and *boss* are Dutch borrowings.

Words describing food or places come from Italian (e.g. *pasta*, *pizza*, *spaghetti*), Yiddish (e.g. *kasha*, *bagel*, *kosher*) or German (e.g. *delicatessen*, *fresh*, *kindergarten*, *frankfurter*). They all mixed with many new words the Americans had coined themselves such as *commuter*, *motel* and *escalator*.

Americans have also given new meanings to old words. The word *fix* with its many uses is the best example. There are many cases in which two different terms describe the same thing, e.g. *chemist* (BrE) and *drugstore* (AmE), *motorway* (BrE) and *highway* (AmE).

Both American and British English have several types of accents and pronunciation which vary by district.

B

The English language used in **Australia** reflects the history of the country as a whole – Aboriginal words, convict slang and vocabulary from migrant groups from all parts of the globe. The country's original inhabitants, the Aboriginals, have been living in Australia for at least 40,000 years. Each Aboriginal tribe has its own language, which has had an important influence on Australian English. In the first 100 years of European colonisation, words were borrowed into Australian English from about 80 Aboriginal languages. One of the first words collected was *kangaroo*. The old Aboriginal names used to describe the environment, especially its flora and fauna – *koala* (a small bear-like animal), *budgerigar* (a parrot) or *dingo* (a free-roaming dog) – have remained unchanged. Other Aboriginal words include *yakka* (work) and *cooee* used by Aborigines calling each other through the bush. Australian English is rich in colloquialisms and a slang – called Aussie. *G'day* (Hello), *Hooroo* (Goodbye), *Coldie* (beer), *Bonzer!* (Great!), *Good on ya!* (Well done!), *Flat out like a lizard drinking* (Working very hard) might sometimes seem strange and cause confusion to non-Australians.

New Zealanders have adopted Maori words in a similar way; for example, *hikoi* (walk), *koha* (a gift), *wai* (water) or *whare* (a building). The flightless *kiwi* bird has become a symbol of **New Zealand**.

C

In **India**, English has been in use for more than four centuries. Firstly, it was the language of the early traders and missionaries. Later, it became the language of British 'colonial power'. When the British started ruling India, their policy was to create an Indian class who would adopt the British way of thinking. They turned to upper class Indians to work for them. The British established schools and universities based on their own models, with special emphasis on English. Many Indians who realised that a knowledge of English was the key to success got their education in British schools. Since India gained independence in 1947, English has had a status of an assistant language.

Today, despite being the second most commonly spoken language in India, after Hindi, English is by far the most important one.

Hindi has given to English words to describe clothes (e.g. *pyjamas*, *bangle* – a glass bracelet, *sari*, *dungarees*), food (e.g. *samosa* – a spicy snack, *basmati*, *chutney*, *sorbet*) or crime (e.g. *loot* – steal, *thug* – a thief). English has borrowed many other words from Hindi, such as *guru* (a teacher), *cot* (a bed), *jungle*, *shampoo*, *bungalow* or *verandah*.

D

The use of English in **South Africa** was established as a result of the arrival of the British at the Cape of Good Hope in 1795. At the beginning, English was introduced by soldiers and administrators, then by traders, missionaries and explorers. Lord Somerset declared English as the only official language of the Cape Colony in 1822. The fact that English replaced Dutch made the Dutch, who claimed that this part of Africa belonged to them, extremely unhappy. One of the country's languages is Afrikaans, a variant of the Dutch language. South African English is spoken by a few million people who use Afrikaans as their first language. In 1994 the South African government recognised eleven languages as official ones, including English. English is also used as a lingua franca. Today about three million people use South African English as their first language.

Modern South African English has borrowings from Afrikaans (e.g. *trek* – walk, *veld* – open grassland, *lekker* – nice, *dorp* – a small town, *bakkie* – a pick-up truck), Zulu (e.g. *muti* – medicine, *bonsella* – a surprise gift), Xhosa (e.g. *indaba* – a conference), or Sotho (e.g. *mampara* – a silly person).

P R

When in Rome do as the Romans do

Zwyczaje

SPEAKING

1a *Group work*. **Read the quotations below and choose two quotations to comment on.**

A

When you travel, remember that a foreign country is not designed to make you comfortable. It is designed to make its own people comfortable.
CLIFTON PAUL FADIMAN

B

In the end, we will save only what we love. We love only what we understand, and we will understand only what we are taught. We must learn about other cultures in order to understand, in order to love, and in order to preserve our common world heritage.
YO YO MA, WHITE HOUSE CONFERENCE ON CULTURE AND DIPLOMACY

C

Without knowledge, there can be no understanding; without understanding, there can be no trust and respect; without trust, there can be no peace, only the danger of conflict.
ROMAN HERZOG, PRESIDENT OF GERMANY

D

I do not wish my house to be walled on all sides and my windows stuffed. I want the cultures of all lands to be blown about my house as freely as possible. But I refuse to be blown off my feet by any.
MAHATMA GANDHI

1b **Explain the meaning of the quotations you have chosen. Do you agree with them? Why? / Why not?**

READING

2 **Match the words (1–9) to their definitions (A–I).**

1	handful	A	a new or difficult task that tests one's abilities
2	crucial	B	a circle of flowers worn around the neck
3	a bow	C	a place to which sb is going
4	destination	D	extremely important
5	a garland	E	a small number
6	a passer-by	F	running alongside
7	a challenge	G	a person who is walking past
8	parallel	H	lowering one's head to show respect when greeting sb
9	a prayer	I	words used to address God

1 E 6 G
2 D 7 A
3 H 8 F
4 C 9 I
5 B

3 *Pair work*. **Explain what the highlighted phrases in the text mean.**

4 **Read the text. Complete the gaps (1–5) with the sentences (A–E).**

A However, there are some regularities.
B It is always reasonable to learn a few things about the region of your choice.
C Unless you want to seem impolite, always accept it and wear it proudly.
D However, it depends on when most of the people in a family are home.
E Instead, you can try a small bow with your hands pressed together, fingers pointing upwards.

Etiquette is behaving yourself a little better than is absolutely essential. WILL CUPPY, AN AMERICAN HUMORIST AND LITERARY CRITIC

If you are preparing for a journey, remember that language barriers are not the only thing that may prevent you from enjoying the trip. 1 A A handful of 'dos' and 'don'ts' may come in handy when you mingle with the locals. If you choose to travel on your own, you will soon start interacting with them.

When in **India**, for example, you have to remember that, whatever you do, always address people by their title if they have one. If not, use 'Mr' or 'Mrs' or 'Miss'. Remember, and this is crucial, to use your left hand as little as possible. Indians use it for performing their toilet duties and consider it rather unclean. In small villages you should try to avoid any form of physical contact, especially with people of the opposite sex. It may be interpreted wrongly. 2 E While doing so, you can say *Namaste* – the most common form of greeting.

Indians are demanding in terms of eating etiquette. They live in a huge country with many different customs.

3 B If you go to a market and are offered any of the multitude of snacks or drinks sold there, taste as many of them as possible. A refusal is improper. If you are invited to an Indian home, remember to take off your shoes before you walk in.

336

Hawaii seems a pleasant destination, and when you go there, make some effort to learn a few Hawaiian words. The minimum you should know is *aloha* and *mahalo*. Among its many meanings, *aloha* can be used for greeting and saying 'good bye', while *mahalo* means 'thank you'. As you may recall from American movies, the natives sometimes present newcomers with a *lai*, which is a local word for 'a garland'. **4** C Remember not to take the *lai* off in the presence of a person who gave it to you.

While on **Barbados**, try to greet every passer-by, especially in peaceful and not very crowded locations. In more heavily populated places that may become a bit of a challenge, but do your best.

If you happen to be in **Britain**, you may be invited to dinner. The British like entertaining guests at their homes. But if a British person tells you to make yourself at home, it doesn't mean you should pick up the remote control and start flicking through the channels or start choosing CDs to listen to! If you get involved in a dinner conversation, be prepared to face the humour for which the British are well known. Steer away from the Royal Family or any personal details concerning their lives you might have read in the tabloids.

In the **USA** and the **English-speaking part of Canada** you may also be asked to 'say grace', which is a short prayer to express your thankfulness for the food you're going to consume. Dinner in the USA is usually served later than in Europe – Americans usually have it after they get back from work. They dine between 6 and 10 pm. **5** D

An Australian may be willing to invite you to tea. Don't be surprised. By tea they usually mean dinner and serve it around 6 or 7 pm. Also, **Australia** is a very democratic society. When travelling in a taxi, it is normal to sit in the front seat next to the driver and one of the main forms of address is 'mate'.

No matter where you are travelling, do some research first. Knowing what you can and can't do means you will be visiting the country without offending anyone. Not only this. People living there will be more open towards you as they will see that you respect their culture.

SPEAKING

5 **Find the phrases (1–9) in the text. Which situations do they refer to?**

1 prevent sb from
2 interact with
3 address sb by
4 recall from
5 invited to
6 get involved in
7 be proud of
8 get back from
9 take off

6 **Compare different habits in the countries mentioned in the text and Poland.**

COUNTRIES IN THE TEXT	POLAND
India – *taking off shoes before walking into sb's house*	*Guests usually do it, but the hosts should not demand it*
Hawaii	
Barbados	
Great Britain	
The USA and Canada	
Australia	

7 **Przeczytaj treść zadania i przeprowadź rozmowę zgodnie z instrukcją.**

WSKAZÓWKA EGZAMINACYJNA
► Masz 4 minuty na wykonanie zadania, w tym 0,5 minuty na zapoznanie się z opisem sytuacji i treścią rozmowy, którą masz przeprowadzić.

W czasie Twojego pobytu na kursie językowym w Brighton zaprzyjaźniona brytyjska rodzina zaprosiła Cię wraz z kolegą / koleżanką ze Szwecji na obiad. Poniżej podane są 4 kwestie, które musicie omówić.

Czas przybycia na obiad
Prezent dla gospodarzy
Stosowny strój
Tematy rozmów przy stole

8 **'When you travel, you learn things about the people and places you see.' How does this statement refer to your personal experiences?**

9 ***Group work*. Imagine that you are preparing an advice list for foreign visitors to your country. Make a list of things that they should / shouldn't / must / mustn't do.**

10 ***Pair work*. Ask and answer the questions.**

1 What does the title of the text suggest?
2 Which information from the text did you find amusing / surprising / unbelievable / unexplainable?
3 Why do you need to know the 'dos' and 'don'ts' in a foreign country?
4 What conclusion can be drawn from the final paragraph?

11 **Have you ever found yourself in a situation doing something you should not have done or have you ever witnessed anybody committing an etiquette faux pas in a foreign country? Tell other students about it.**

WRITING

12 **Napisz artykuł na stronę internetową. Opisz swoje doświadczenia związane z poznaniem zwyczajów panujących w innych krajach oraz zachęć czytelnika do zainteresowania się tym tematem, wskazując na korzyści, jakie z tego płyną.**

Limit słów: 200–250.

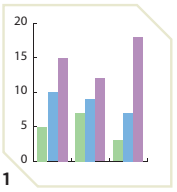
PR A picture is worth a thousand words

Interpretowanie wykresów z danymi z obszaru EU

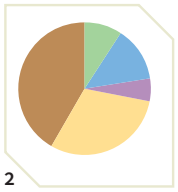
SPEAKING

1 *Pair work*. **Match the visuals (1–4) to their names in the box. Answer the questions.**

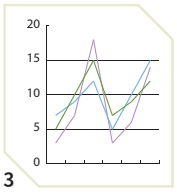
pie chart • bar chart • line graph • table

1 _____

2 _____

3 _____

The countries of the world in order of size

	Coutry	Area (km²)
1	Russia	17,075,400
2	Canada	9,976,140
3	Ubited States of America	9,826,675

4 _____

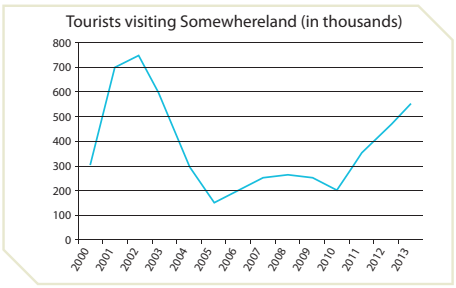
1 What are the visuals usually used for?
2 Where can they be found?
3 What types of data can be presented by each of these visuals?

2 **Put the verbs in the box, used to describe movements or trends, into one of the categories below.**

~~climb~~ • grow • go down • decline • go up • hold steady • decrease • rise • reach a peak • increase • hit a high / low • pick up • ~~drop~~ • stabilise • remain the same • expand • reach a high / low • stay the same • fall • peak • fluctuate

UPWARD	DOWNWARD	OTHER
climb	drop	

3 **Look at the line chart. Complete the gaps (1–6) with the verb / adverb combinations from the box.**

dropped drastically • rose slightly • fell gently • increased rapidly • grew slowly • climbed considerably

Starting at 300,000 in 2000, the number of tourists visiting Somewhereland **1** _____ to 700,000 in 2001. Then the total **2** _____ to peak in 2002. Since then the numbers **3** _____ to reach a low in 2005. From 2005 until 2008, the figures **4** _____, then **5** _____ to 300,000 in 2010. Tourist numbers **6** _____ to reach the level of 500.000 in 2013.

4a **Match the verbs in the box to the symbols.**

double • triple • halve

6 → 3 halve

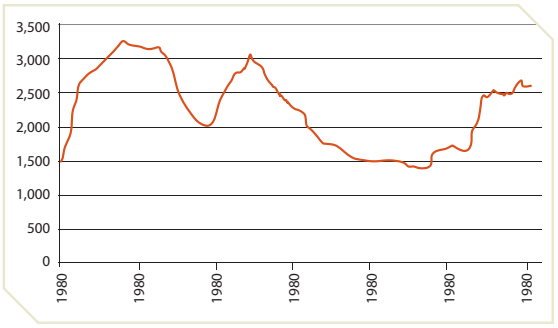
3 → 6 double

3 → 9 triple

4b **Replace the underlined parts of the sentences with the correct form of the verbs in 4a.**

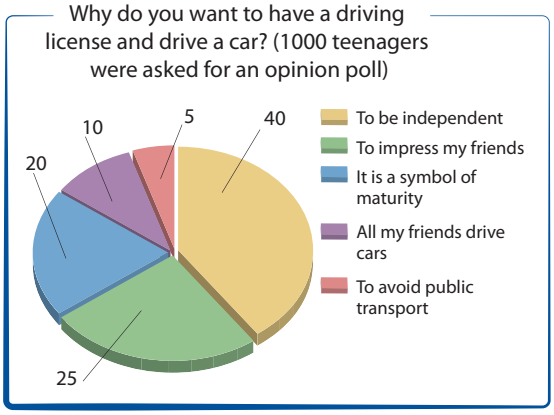
1 In the first three months of the year profits rose from 1.1 to 3.3 million dollars.
2 As expected, the number of passengers has dropped by 50% during the last year.
3 The latest figures show that between 2006 and 2012, New York City increased the total mileage of its bike lane networks from 200 to more than 400 miles.

5 *Pair work*. **Look at the graph showing the rate of unemployment in the UK between 1980 and 2012. Describe the graph using vocabulary from 2, 3 and 4a.**

The unemployment rate rose dramatically between 1980 and 1984.

6a **Look at the pie chart showing the results of a survey conducted among teenagers. Complete the gaps (1–5) with the phrases in the box.**

every tenth • one out of twenty • a quarter of • two-thirds • one in five

The pie chart shows the results of a survey on why teenagers want to have a driving licence and drive a car. Approximately, **1** two-thirds of those interviewed want to be independent, whereas **2** one in five treats it as a symbol of maturity. Surprisingly, about **3** a quarter of them believe they can

UPWARD: grow, climb, go up, rise, reach a peak, double, increase, soar, recover, reach a high, pick up
DOWNWARD: go down, decline, decrease, hit a low, plunge, drop, fall, reach a low, plummet
OTHER: hold steady, remain constant, remain stable, stabilize, fluctuate, stay the same

1 increased rapidly
2 rose slightly
3 dropped drastically
4 grew slowly
5 fell gently
6 climbed considerably

1 tripled
2 has halved
3 doubled

impress their friends. Only **4** one out of twenty teenagers claims that this is an alternative to public transport. The chart illustrates that **5** every tenth teenager wants to have a licence and drive a car because their friends do.

6b *Group work*. **What would the answers in your class be? Each student in your group should choose only one option given in the survey (one reason for having a driving licence). Sum up the results for each option and present them in the form of a pie chart.**

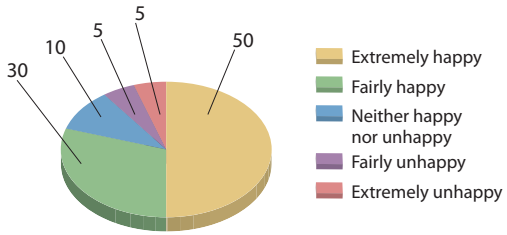
7 **Use the prompts from box A and box B to make sentences about the pie chart below.**

One in five users comes from …

A nearly • about • almost • more than • less than • approximately • roughly

B 10 % of • 40 % of • a quarter of • one third of • half of • two-thirds of • three quarters of • one in three of • one out of ten

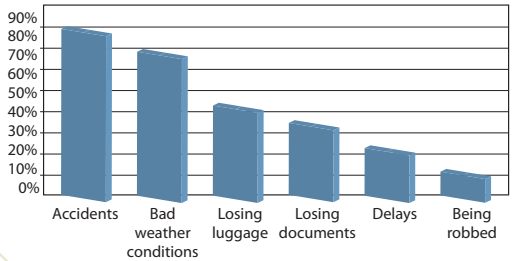
How do you feel about working and studying? Results of a poll.

8 **Interpret the chart (A) and the table (B), using the expressions and prompts in 7.**

A People's fears connected with travelling

What people are afraid of while travelling. Results of a survey.

B Ethnic and national minorities in Poland

Ethnic and national minorities in Poland (2011)		
POS.	ETHNICITY	TOTAL IN THOUSANDS
1	Silesians	846 719
2	Kashubians	232 547
3	Germans	147 814
4	Ukrainians	51 001
5	Belarusians	46 787
6	Roma	17 049
7	Russians	13 046
8	Americans	11 838
9	Lemkos	10 531
10	English	10 495
11	Italians	8 641
12	French	7 999
13	Lithuanians	7 863
14	Jews	7 508
15	Vietnamese	4 027

9 **Decide which of the sentences (1–8) are true (T) and which are false (F) on the basis of the graph which shows the estimated size of the Polish population in the UK, 2004–2010.**

		T	F
1	The total doubled between 2004 and 2007.		X
2	There were some fluctuations in 2004.	X	
3	The figures reached a peak in 2008.		X
4	The numbers increased considerably between 2008 and 2009.		X
5	In 2010 the total reached 600,000.	X	
6	There was a slight fall in the numbers in 2006.		X
7	Between 2005 and 2007 the figures decreased gradually.		X
8	The figures tripled between 2004 and 2007.	X	

SPEAKING

10 *Group work*. **Prepare 5–7 questions for an opinion poll that you will conduct among your classmates. Choose one of the topics suggested below or decide on your own topic.**

1 Polish students' participation in after school activities.
2 Teenagers' favourite holiday destinations.
3 Teenage reading habits.

11 **Present the results of the survey in a table / chart / graph. Talk about the information contained in the material.**

P R

Somebody to know about

Celebryci

SPEAKING

1 **Look at the pictures (1–4). What do you think the people in the pictures are famous for?**

2 ***Class work*. What makes a person a celebrity? Is there a difference between a 'celebrity' and a 'famous person'? Discuss.**

1

DAMIEN HIRST

2

BOB GELDOF

3

CATHY FREEMAN

4

STEVE JOBS

3a **Match the quotations (1–4) to the people in the pictures.**

1 'I mean, people listen to music, and they like that, but I think in England, a lot of people don't like contemporary art.'
2 'You can't just ask customers what they want and then try to give that to them. By the time you get it built, they'll want something new.'
3 'The lingua franca of the planet is not English, it's pop music.'
4 'I was always surrounded by expectation from the very first race I ran as a 5-year-old.'

3b **Complete the gaps (1–8) with the words in the box. The quotations are by the people in 2.**

most • down • costs • get • admit • role • breaks • have

A 'I like looking feminine and I enjoy being a 1 role model. I enjoy being a woman. It all comes 2 down to having the confidence to be who you are.'
B 'A painting probably is the 3 most shocking increase in value, from what it 4 costs to make to what you sell it for.'
C 'Sometimes when you innovate, you make mistakes. It is best to 5 admit them quickly, and 6 get on with improving your other innovations.'
D 'Music is something I must do, business is something I need to do, and Africa is something I 7 have to do. That's the way it 8 breaks down in my life.'

3c **Match the quotations in 3a with those in 3b. What helped you make the match? Which of them do you find most convincing? Why?**

READING

4 ***Group work*. Work in groups of three. Each student reads one text. Then tell the other students in the group as much as you can about the person you have read about.**

A

Some people say that Brit Damien Hirst is a great artist. Others doubt that he is an artist at all. Damien Hirst began his artistic life as a painter in the early 1980s. He first appeared in public in 1988 when he organised a student show called 'Freeze'. After that, Hirst's artistic career as well as his reputation as an exciter quickly grew. It took him nearly two decades to become Britain's most famous and richest artist. Hirst often uses dead animals which look as though they are alive in his work. Examples of his art are a 14-foot tiger shark in formaldehyde, or a piece with hundreds of live tropical butterflies and flies that used to be maggots. A skull covered with 8,601 diamonds named 'For the love of God' was sold at an auction for £50 million. Hirst deals with difficult themes in his work and often causes controversy. Hirst's exhibitions attract huge crowds, but are they art? That's for the viewers to decide.

Based on info from: http://en.wikipedia.org

340

B

In her first Olympic Games in Barcelona, in 1992, Cathy Freeman failed to make the finals; at the next, in Atlanta, she won a silver medal for the 400-metre sprint. In 2000 she was given the honour of lighting the Olympic torch in Sydney. There, her dream of winning a gold medal came true. After getting her medal, Freeman ran around the track carrying an Aboriginal flag, which is unofficial and banned at the Olympic Games. Freeman broke this rule to attract public attention to Aboriginal rights. Like many Aboriginal families, Cathy Freeman's family suffered from poverty and discrimination. Cathy realised how much she loved running when she was a young girl. A strict training regime introduced by her coaches and a natural talent for running helped her achieve her dream of being an Olympic Champion. In honour of her achievements, Freeman represented Oceania in carrying the Olympic flag at the opening ceremony of the 2002 Olympic Games in Salt Lake City.

Based on info from: http://eu.wikipedia.org

C

Born in 1951 in Dublin, Ireland, Sir Bob Geldof was musically talented and successful at business. Geldof studied in Ireland, worked in Canada as a pop journalist, then returned home in 1975 to form the popular rock group the Boomtown Rats. Moved by television pictures of widespread hunger in Ethiopia, Geldof created the pop charity 'Band Aid', which raised $8 million. In 1985, simultaneous 'Live Aid' charity concerts were held in London and Philadelphia which raised a further $48 million. In 2004, Geldof was appointed a member of the Commission for Africa, a group fighting poverty. In November that year a new 'Band Aid' formed to raise funds for Darfur in Sudan. It was a hit. In July 2005, Geldof organised the 'Live 8' charity pop concerts at the same time as the G8 summit on world poverty. The performances were broadcast in 10 cities around the world. At the 2005 Brit Awards he was honoured with a lifetime achievement award. He was also made a knight.

Based on info from: www.thebiographychannel.co.uk

5 **Read the texts (A–C). Match the highlighted words to their meanings (1–7).**

1 a man who has the title 'Sir' before his name
2 a strict system of exercise
3 a meeting of high-level leaders
4 a person who provokes others intentionally
5 a young form of a fly
6 the bones of a head
7 occurring on a large area

6 **Read the texts (A–C) again and say what these people's achievements were. Complete the sentences. Then compare your answers with other students.**

A

1 Hirst's career started …
2 The central themes of Hirst's works are …
3 'For the love of God' is considered … because …
4 Hirst is recognised as a provocative artist because …

B

1 Cathy Freeman's family …
2 As a child, Cathy …
3 The 2000 Sydney Olympic Games may be considered … for Freeman because … Cathy fought against …

C

1 Before Bob Geldof started his charity work, he …
2 The reason Geldof became involved in charity work …
3 Geldof raised funds through …
4 As a result of his charity work, Bob Geldof …

1 knight
2 regime
3 summit
4 exciter
5 maggot
6 skull
7 widespread

SPEAKING

7 ***Group work*. Work in three groups: A, B and C. Each group prepares 6–8 questions you would ask the person you have read about. Then carry out an interview with a student from another group acting as one of the famous people.**

LISTENING

8 CD 2/14 **Listen to a lecturer talking about Steve Jobs. Decide which sentences (1–7) are true (T) and which are false (F).**

		T	F
1	Steve never learned who his biological parents were.		X
2	Steve's adoptive father interested him in electronics.	X	
3	Steve enjoyed the way he was taught at primary school.		X
4	Jobs and Wozniak were attending different schools when they met.	X	
5	Jobs and Wozniak sold their belongings to raise funds for their new company.	X	
6	In its third year, the Apple I made a profit of $800,000.		X
7	Steve Jobs opened a new branch of Apple in 1996.		X

9 CD 2/14 **Listen to the recording again. Then answer the questions.**

1 What did you learn about the family Steve Jobs was born into?
2 How did Steve's adoptive father contribute to his son's future career?
3 What was Steve Jobs' educational background?
4 In what way did Steve Jobs benefit from meeting Steve Wozniak?
5 How did Jobs' return to Apple influence the company?
6 What image of Steve Jobs does the speaker present to the listeners?

SPEAKING

10 **Prepare a three-minute speech on a famous Pole. Then present it to the class.**

341

P R

Events that shaped history

Walka o prawa ludzi

SPEAKING

1 *Pair work*. **Read the following quotations. Explain what the main point of each quotation is.**

If you don't know history, then you don't know anything. You are a leaf that doesn't know it is part of a tree. MICHAEL CRICHTON, AMERICAN AUTHOR, PRODUCER, DIRECTOR, AND SCREENWRITER

If you want to understand today, you have to search yesterday. PEARL BUCK, AMERICAN NOBEL PRIZE-WINNING WRITER

THE IRISH POTATO FAMINE

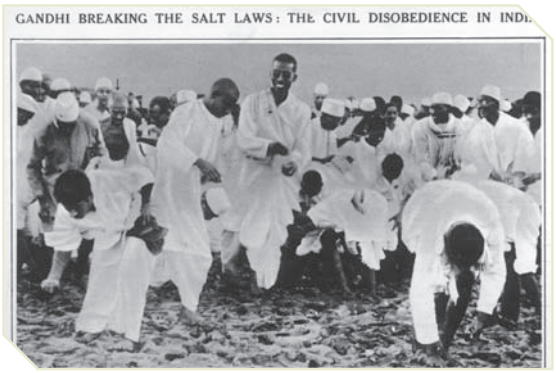
MOHANDAS GANDHI

NELSON MANDELA

APARTHEID

THE SALT MARCH

READING

2 **Read the texts (A–C). Complete the gaps (1–9) with one word. Then match the highlighted words to their meanings (1–8).**

1 refusal to obey somebody in order to cause a change in society
2 to free
3 to charge money on something paid to the government
4 a serious shortage of food
5 areas of a city that are the furthest from its centre
6 a special right given to someone
7 a kind of plant that lives on other plants or surfaces and gets food from them
8 something which can't be eaten

A Potato Famine

Some historians believe the Great Irish Potato Famine of 1845 was a turning point in Ireland's history. The famine was caused by the failure of the potato crop, the basic diet of the poor farmers of Ireland. The parasitic fungus blamed **1** for the disaster made potatoes inedible. Additionally, the weather conditions appeared to help the fungus spread throughout the country. This meant that Ireland's quickly growing population was going to have to deal with the devastation of their country **2** for many years after. Although several food shortages had occurred in various parts of Ireland before, the potato crop failure affected the whole country at the same time. Due to the famine, the Irish population of 8 million fell by 25%. One million people died **3** of hunger and other diseases such as cholera or typhus. A further million emigrated, particularly to North America.

B Salt March

The Salt March, also called the Dandi March, took place from March to April 1930 in India. The march, led by Mohandas Gandhi, was the first non-violent protest **4** against British rule in India. Its aim was to make social and political changes in the country through an act of civil disobedience. Gandhi realised that salt production and its distribution was favouring the British. In addition **5** to heavily taxing India's salt, which was very important for the people of India, the British forbade the sale or production of salt by anyone who was not British.

Matching the highlighted words:

1 civil disobedience	5 outskirts
2 to release	6 a privilege
3 to tax	7 parasitic fungus
4 famine	8 inedible

After 23 days of the march to the Arabian Sea, Gandhi and thousands of his followers had covered the distance of 240 miles. When they reached their destination, they picked up handfuls of salt along the shore, thus breaking the British law. As a result, about 60,000 people were arrested, **6** among them Gandhi himself. After Gandhi left prison in 1931, he continued his work towards India's independence, which was finally granted in 1948.

C The End of Apartheid

Apartheid was the South African system of legal racial segregation from 1948 until 1993. The word 'Apartheid' comes from the Afrikaans word for 'separateness'.
In 1948 racial discrimination was made law.
The government's policy was to separate people of different race and skin colour **7** into different parts of the country – the whites lived in cities whereas the native Africans were forced to move to the country or the city outskirts. Apartheid gave white people privileges in every aspect of social life. As a form of protest against Apartheid laws, anti-apartheid movements spread in the United States and Europe. In South Africa people **8** of all colours organised protest marches, demonstrations and strikes against the Apartheid laws. In the 1990s, the South African government released black leaders who were imprisoned **9** for taking part in anti-apartheid movements, Nelson Mandela – the future president of the Republic of South Africa – among them. Apartheid finally ended in 1994.

3 *Pair work*. **Explain the meaning of the phrases (1–6) from the texts. If necessary, consult a dictionary.**

1 a turning point
2 crop failure
3 the basic diet
4 handfuls of salt
5 to favour someone
6 every aspect of social life

4 **Read the texts (A–C) again and complete the sentences. Then compare your answers as a class.**

A

1 The phrase 'a turning point' refers to …
2 The main reason for the disaster was …
3 Another factor which led to the disaster was …
4 The consequences of the famine were … because …

B

1 Gandhi decided on the march because …
2 Gandhi's action attracted …
3 Gandhi may be regarded as …
4 By organising the Salt March, Gandhi proved …

C

1 The year 1948 marks …
2 Apartheid was an unfair system because …
3 The tension in South Africa caused by Apartheid led to …
4 The opponents of the system achieved their goals since they …

LISTENING

5 CD 2/15 **Listen to a lecturer talking about the Great Fire of London. Complete the gaps (1–9). You may use more than one word.**

The Great Fire of London started on **1** 2 September 1666 in Thomas Farriner's **2** bakery. The summer in London was **3** hot / dry so the fire spread easily. Londoners themselves had to fight the fire because there was no **4** fire brigade. The damage caused by the Great Fire was great: **5** 80% of the city was destroyed, including 13,000 **6** buildings and 87 **7** churches. About 80,000 people **8** lost their homes. Fortunately, only six people **9** died / lost their lives.

6 CD 2/15 **Listen to the recording again. Answer the questions (1–7).**

1 How did the fire start?
2 How did the weather conditions contribute to the spreading of the fire?
3 Why was it hard to stop the fire?
4 What plan did Samuel Pepys put forward?
5 Why can the Great Fire be called disastrous?
6 Was the death toll high? Why do you think so?
7 How do you think the Great Fire changed the image of London?

7 *Pair work*. **Prepare a summary of the story of the Great Fire of London.**

SPEAKING

8 *Pair work / Group work*. **Choose three of the most important events in Polish history as you see it. Time: 3 minutes. As a class, justify your choices.**

9 *Group work*. **Answer the questions (1–2).**

1 Which period of history interests you most? Why?
2 Sir Winston Churchill said, 'Those that fail to learn from history, are doomed to repeat it.' Do you agree with him? Why? / Why not?

P R

Annual events

Coroczne wydarzenia

Events are the best teacher for us.

SPEAKING

1 *Pair work / Group work*. **Make a list of things you associate with the phrase 'an annual event'. Discuss with other students.**

2 **Answer the questions (1–3).**

1 What events do you think the pictures (1–6) show?
2 What events take place in your country annually?
3 Which annual event in Poland or another country would you like to attend?

READING

3 *Group work*. **In groups of three, do the following task. Each student reads one text. Then tell the other students in the group as much as you can about the event you have read about.**

4 **Read the texts (A–C). Match the highlighted words to their definitions (1-12).**

1 trousers worn in the 19th century
2 to observe
3 sb who is very skilled in manual arts
4 to move from one place to another
5 to change
6 lasting for a limited time
7 relating to a city
8 handmade
9 a necktie
10 to have origins when sth began
11 half of the globe
12 important events, places

1 pantaloons
2 to witness
3 craftsman
4 to shift
5 to convert
6 temporary
7 urban
8 handcrafted
9 cravat
10 to trace back
11 a hemisphere
12 highlights

A

The 14th of January is celebrated in India as Makar Sankranti – the passage of the sun into the northern hemisphere. In Jaipur, the capital city of Rajasthan, the Jaipur **Kite Festival** is held every year. The festival is divided into two sections, the Fighter Kite Competition and Display Flying. It starts at the Polo Ground, which is the place for some kite flying. Kites that look like wasps, stained glass windows or mythical birds fly in the sky making it look magical. On the final day, the festival shifts to the lawns of the royal residence of the Maharaja of Jodhpur. The finals of the Fighter Kite Competition and the final judging of the Display Kites are followed by the award ceremony and a closing dinner with the Maharaja. As the festival is ending, traditional Indian craftsmen sell their handcrafted kites. The festival and kite-flying attract many visitors from all over the world who compete in the event.

1

2

Based on info from: www.rajasthantravelguide.com

B

What is **Park(ing) Day**, you might ask?
One day, Rebar, a San Francisco art and design studio, turned a parking space for cars and other vehicles into a temporary public park. The project has occurred annually on the third Friday of September since 2005. Its goal is to raise public awareness of the need for more urban open space. What are the highlights of what some of the cities are doing? They include various art installations, turning parking spaces into cafes or miniature parks. In Amsterdam, a Park(ing) Day exhibit created a park with a green paint-bath that citizens could walk through and spread green footsteps. In Sydney, the installation had a cardboard model of a car, a parking meter and a miniature garden. In San Francisco, the City's *Pavement to Parks* programme has begun experimenting with converting parking spaces into outdoor public spaces and cafes. Although the project is temporary, it is a powerful means in the hands of communities wanting to underline how valuable community areas are.

3

4

Based on information from: http://newswatch.nationalgeographic.com

C

Ascot Racecourse was founded by Queen Anne in 1711. The Royal Meeting, held annually at Ascot in the third week in June, is an important part of British culture. The five-day meeting starts on a Tuesday and each day begins with the arrival of the Queen and the Royal party in horse-drawn carriages. The Royal Enclosure is at the heart of Royal Ascot. Within this area, gentlemen are required to wear morning dress with a top hat and ladies must wear formal day wear. The origin of this tradition can be traced back to the time of the running of Ascot's most famous race, the Gold Cup, the first of which was held in 1807. At that time, a close friend of the Prince Regent decided that men of elegance should wear 'waisted black coats and white cravats with pantaloons'. Today, wearing Ascot hats in different colours, shapes and sizes is a must for women if they are going to witness an important race.

5

6

Based on info from: www.royal.gov.uk

5 **Read the texts again. If you are taking the basic exam, do Task A. If you are taking the extended exam, do Task B.**

P

TASK A **Match the questions (1–6) to the texts (A–C).**

Which text describes an event which

1 aims at changing people's way of thinking? A
2 marks the beginning of another period? A
3 requires strict dress codes? C
4 takes many different forms? B
5 ends with a special meal? A
6 has always been held in the same place? C

R

TASK B **Choose the correct option A, B, C or D.**

TEXT A

A The contestants receive a prize on each day of the competition.
B The event takes on two different names.
(C) Foreigners are allowed to participate in the event as competitors.
D Towards the end of the festival the contestants sell their kites.

TEXT B

A The date of Park(ing) Day has been changed annually.
B The idea to hold Park(ing) Day was launched by transportation organisations.
C The main target of Park(ing) Day is to forbid parking in city centres.
(D) The participants are free to choose the way in which they support the idea behind Park(ing) Day.

TEXT C

A The race-goers' parade is watched by the Queen each day of the event.
(B) Wearing special outfits is obligatory at the event.
C The Royal Enclosure is an area restricted only to the Royal Family.
D The Prince Regent was the person who established the new dress code.

Strategie maturalne – Matura pisemna

Zadania wielokrotnego wyboru · P · R **str. 20**
Zadania na dobieranie · P · R **str. 18**

6 **Complete the gaps with the words from the box.**

stained • valuable • heart • means • required • awareness

1 Visitors to Canterbury Cathedral can admire stained glass showing stories of men and women.
2 This event gives the country an opportunity to raise awareness of the variety and natural beauty of its environment.
3 Art is a powerful means of expressing emotions.
4 The hotel is located in the heart of London.
5 Do you know what's required to enter the competition?
6 I wonder how much the most valuable painting in private hands is.

7 *Pair work*. **Decide which event described in the texts (A–C) you find most interesting. Give reasons for your choice.**

8 *Group work*. **Find similarities and differences between these events. Discuss them with other students.**

LISTENING

spell
spĕll⁴ n. Splinter of wood etc.; trap in ga
knur and spell (N. Engl. game like trap-
[perh. f. obs. speld]
spĕller n. In vbl senses; spelling-book. [N
SPELL² + -ER¹]
spĕllican. Var. of SPILLIKIN.
spĕlling n. In vbl senses (his spelling is we
sure of the spelling of 'aneurysm'; another spe
the same word); ~-bee, competition in sp
~-book (for teaching spelling); ~-pron
tion, artificial pronunciation based on s
e.g. forehead pr. fŏr'hĕd instead of fŏ'rĭd.
SPELL² + -ING¹]
spĕlt¹ n. Species of wheat (Triticum spelt
fine flour. [OE f. OS spelta (OHG
MDu. spelte]

9 CD 2/16 **Listen to the description of an annual event in the USA. Complete the gaps in the sentences (1–6). Use as many words as you need.**

1 The National Spelling Bee begins _____.
2 The spellers travel to _____ to take part in the finals.
3 Apart from taking part in the finals, the spellers _____.
4 The National Spelling Bee started _____.
5 The word 'bee' refers to _____.
6 The national finals last for _____.

10 CD 2/16 **Listen to the recording again. Answer the questions (1–6).**

1 What does the speaker say about the feelings accompanying the participants?
2 What is the range of the competitions?
3 Who is entitled to take part in the national finals?
4 What was the reason for launching the National Spelling Bee?
5 What does the speaker refer to while talking about the use of the word 'bee'?
6 Is the remark on the popularity of the National Spelling Bee the speaker's opinion or a fact? Explain why.

11 *Pair work*. **Prepare a summary of the story of the National Spelling Bee to your partner, pointing out its advantages and disadvantages.**

SPEAKING

12 **Prepare a three-minute speech on an annual event in Poland. Present it to the class.**

P R

United in diversity

Unia Europejska – historia i teraźniejszość

1 **Check the meaning of the word 'diversity'. What do you think the EU motto 'United in diversity' means?**

2 ***Group work*. How much do you know about the European Union? Answer the questions.**

1 Which Allied war leader said in 1945 'We must build a kind of United States of Europe'?
2 Which countries were the founding members of the European Union?
3 Which countries that are not part of the EU belong to the Schengen Agreement?
4 When did the European Union come into existence?
5 How many people live in the EU?
6 How many countries were admitted to the European Union in 2004?
7 How frequently does the rotating presidency of the EU change?
8 In which 3 cities are various institutions of the European Parliament located?
9 Which treaty, signed in 2007, regulates the functioning of the EU?
10 When did euro notes and coins fully replace national currencies in the first 12 Member States?
11 What prize was awarded to the European Union in 2012?

The European Union (EU) – is an economic and political organisation of 28 European countries.

Origins

After the Second World War, some Western European political leaders were convinced that only a political and economic union of the countries of Europe would ensure peace and stability for their citizens. In 1952 Belgium, France, Italy, Germany, Luxembourg and the Netherlands united to encourage economic cooperation.

THE FOUNDING FATHERS OF THE EUROPEAN UNION

Robert Schuman (1886–1963) – the French foreign minister between 1948 and 1952. Schuman believed that only a lasting reconciliation with Germany could form the foundations for a united Europe. He drew up the Schuman Plan – a proposal (published on 9 May 1950) for the creation of a single authority to control the production of steel and coal in West Germany and France. This date is now regarded as the birth of the European Union.

Jean Monnet (1888–1979) – the French economic advisor and politician who inspired the 'Schuman Plan'.

Konrad Adenauer (1876–1967) – the first Chancellor of the Federal Republic of Germany from 1949 to 1963.

Sir Winston Churchill (1874–1965) – a former army officer, war reporter and British Prime Minister from 1940 to 1945 and from 1951 to 1955.

Alcide de Gasperi (1881–1954) – the Prime Minister and Minister for Foreign Affairs of Italy from 1945 to 1953.

3 **Complete the gaps (1–5) with the words from the box. You may need to change the form of the words.**

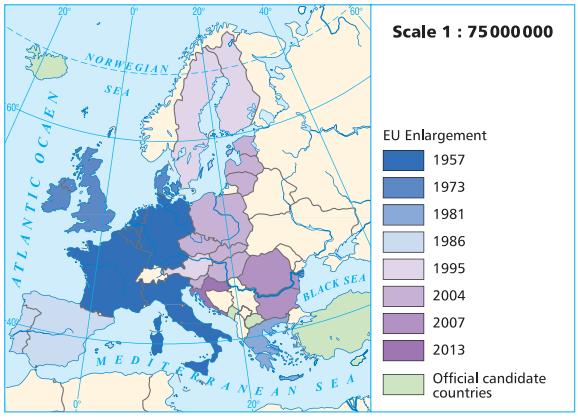
provide • minority • apply • evolve • make

ENLARGEMENT

The first steps they **1** made were hugely successful, since what was supposed to be barely an economic union **2** has evolved into the European Union, with a total population of over 500 million. Open to any European country, the European Union states, 'Any European country can join, **3** provided it has a stable democracy that guarantees the rule of law, human rights and the protection of **4** minorities. It must also have a functioning market economy and a civil service capable of **5** applying EU laws.'

4 ***Pair work*. Discuss what information about EU enlargement you get from the map.**

HOW THE EUROPEAN UNION GREW

5 **Look at the diagram showing the EU institutions on page 347. Use the Internet or other sources to help you complete the information about the duties of EU institutions. Present the material you have prepared to the class.**

1 Winston Churchill
2 The six founding members were: Germany, France, Italy, Belgium, the Netherlands, Luxembourg.
3 Norway, Iceland, Switzerland
4 1 November 1993
5 around 500 million
6 ten
7 every six months
8 Strasbourg, Brussels, Luxembourg
9 Treaty of Lisbon
10 2002
11 Nobel Peace Prize

EUROPEAN COUNCIL
- sets the EU's general political direction and priorities
- deals with matters that cannot be resolved at a lower level

THE EUROPEAN PARLIAMENT
1 debates and passes European laws (with the Council)
2 debates and adopts the EU's budget (with the Council)
3 supervises work of other EU institutions

THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION
1 passes EU laws
2 accepts the annual EU budget – develops the EU's foreign and defence policies
3 coordinates economic policies of EU member countries
4 coordinates cooperation between courts and police of EU countries
5 signs agreements between the EU and other countries

THE EUROPEAN COMMISSION
1 proposes new laws to the Parliament and the Council
2 manages the EU's budget and distributes funding
3 enforces EU law (together with the Court of Justice)
4 represents the EU globally

COURT OF JUSTICE | COURT OF AUDITORS | ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE | COMMITTEE OF THE REGIONS

EUROPEAN INVESTMENT BANK | **AGENCIES** | EUROPEAN CENTRAL BANK

6 **Complete the gaps (1–5) with the correct form of the words in capitals.**

The European Union is 1 recognisable / recognised (RECOGNISE) by its symbols:

- **The European flag** – a circle of twelve yellow stars on a blue background symbolising 2 unity (UNITE), solidarity and harmony among the peoples of Europe.
- **The European anthem** – In 1985, EU 3 leaders (LEAD) adopted Beethoven's 'Ode to Joy' theme as the official anthem of the European Union. The anthem represents Europe as a whole, rather than any (ORGANISE) 4 organisation.
- **The EU motto – 'United in Diversity'**, which means that via the European Union, people on the continent are united in working together for peace and 5 prosperity (PROSPER) in Europe, despite the many different cultures, traditions and languages.
- **Europe Day (9 May)** – an annual 6 celebration (CELEBRATE) of peace and integrity in Europe.

7 **Complete the gaps (1–8) in the text with one word.**

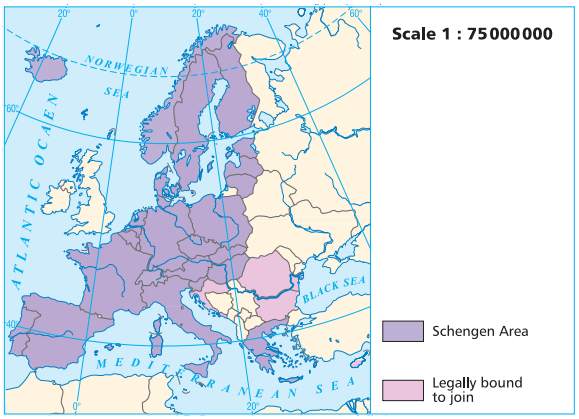
THE EU PRESIDENCY

The Presidency of the Council of the EU rotates between each of the 28 Member States 1 every six months. The hosting nation hands over the Presidency to the next Member State 2 on January 1st and July 1st every year. The Member State holding the Presidency is responsible 3 for organising and chairing all meetings of the Council. The Polish Presidency, 1 July – 31 December 2011, met the high expectations 4 on the part of other Member States and EU officials. According 5 to MEPs there were three main achievements of the Polish Presidency:
- the smooth adoption of the budget 6 for 2012, despite growing economic conflict between states,
- the Accession Treaty 7 with Croatia,
- skilful preparation of negotiations 8 on fighting the debt crisis.

8 ***Group work*. Look at the map of the Schengen Area and the list of four freedoms of the EU. Answer the questions.**

1 What is the Schengen Area?
2 What does the slogan 'FREE TO MOVE' mean?
3 What do you think life would be like if you didn't have the freedoms that the European Union guarantees?
4 Which of the freedoms listed below is the most / least important for you? Justify your choice.
5 How can you benefit from these freedoms? Consider different aspects: career opportunities, education, travel, personal life, etc.

FREE TO MOVE

FOUR FREEDOMS OF THE EU:
the free movement of
goods, **capital**, **services** and **people**.

9 ***Group work*. Use the Internet or other sources to prepare a presentation on one of the following topics.**

Group A: European Curriculum Vitae
Group B: European Language Portfolio
Group C: The Erasmus Programme

10 ***Group work*. Answer the questions.**

1 What has the EU already achieved for its citizens?
2 What new challenges does the EU face today?
3 What will the EU's role be in the immediate / distant future?
4 How has Poland benefited from being a member of the EU?

Dodatek

Przykładowy arkusz egzaminacyjny – poziom podstawowy 349

Przykładowy arkusz egzaminacyjny – poziom rozszerzony 355

Często mylone słowa (Words easily confused) 361

Czasowniki złożone (Phrasal verbs) 364

Przyimki w kolokacjach 368

Zasady słowotwórstwa (Word formation) 370

Bank zwrotów (Functions Bank) 372

Czasowniki nieregularne (Irregular verbs) 376

Przykładowy arkusz egzaminacyjny – poziom podstawowy

ROZUMIENIE ZE SŁUCHU

CD 2/17 **Zadanie 1. (0–5)**

Usłyszysz dwukrotnie pięć wypowiedzi związanych z wodą. Do każdej wypowiedzi (1.1.–1.5.) dopasuj odpowiadające jej zdanie (A–F). Wpisz rozwiązania do tabeli. Uwaga: jedno zdanie zostało podane dodatkowo i nie pasuje do żadnej wypowiedzi.

A The speaker is talking to a person who wastes water.
B The speaker explains why water is important for people.
C The speaker is a natural disaster survivor.
D The speaker gives examples of how he/she uses water.
E The speaker describes the damage done by water.
F The speaker advertises a useful product.

1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	1.5.
E	F	C	B	A

CD 2/18 **Zadanie 2. (0–5)**

Usłyszysz dwukrotnie pięć tekstów. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią nagrania. Zakreśl literę A, B lub C.

2.1. The robbers
A were caught at the scene of the crime.
B were recorded by an eye-witness.
C were injured by the security guard.

2.2. The speaker says that the accident happened because of
A bad weather conditions.
B very loud music in his car.
C another driver's bad decision.

2.3. What did both speakers like about the new restaurant?
A The food.
B The prices.
C The service.

2.4. The speaker is talking to a person who wants to
A leave a job.
B find a new job.
C get a job promotion.

2.5. Where are the speakers?
A In the library.
B At home.
C In the pizzeria.

CD 2/19 **Zadanie 3. (0–5)**

Usłyszysz dwukrotnie rozmowę Anny z Tomem, młodym artystą malarzem. Zaznacz w tabeli znakiem X, które ze zdań 3.1.–3.5. są zgodne z treścią nagrania (T – TRUE), a które nie (F – FALSE).

		T	F
3.1.	As a child Tom was not particularly interested in art.		X
3.2.	Tom was disappointed with the first portrait he painted.		X
3.3.	Oil painting is the technique Tom enjoys most.	X	
3.4.	Tom always completes one piece before he starts another one.		X
3.5.	Tom is considering taking up painting portraits again.		X

ROZUMIENIE TEKSTÓW PISANYCH

Zadanie 4. (0–4)

Przeczytaj tekst. Dobierz właściwy nagłówek (A–F) do każdego fragmentu tekstu. Wpisz odpowiednią literę w miejsca 4.1.–4.4. Uwaga: dwa nagłówki zostały podane dodatkowo i nie pasują do żadnego fragmentu tekstu.

A LET THE NEGATIVE FEELINGS OUT
B BUILD UP A COMPLETELY NEW IMAGE
C STAY IN TOUCH WITH YOUR NEAREST AND DEAREST
D FORGET WHAT YOU LEAVE BEHIND YOU
E COUNT ONLY ON YOURSELF
F GET INVOLVED IN COLLEGE LIFE

HOW TO COPE WITH HOMESICKNESS

4.1. E

It is certain that you will miss home after you are introduced to lots of strangers and you have to be completely on your own. After many years of your parents' buying and making food, and generally taking care of you, it may be a huge shock to your lifestyle when whether you eat or not depends on you. The earlier you understand it, the better it will be for you.

4.2. B

You have the chance to start anew. Forget that the people you are used to being around are no longer with you. Enjoy meeting new people. Since you are unknown to everyone in a new place, you can create a new identity for yourself. You wouldn't be able to do it at home.

4.3. C

If home isn't too far from your college, go home for a weekend. Spending time in familiar surroundings can recharge your batteries for the next time you are away from home. If you aren't lucky enough to live close to home, make phone calls and skype back and forth with your family as often as possible.

4.4. F

College work is a great way to keep you busy, but don't limit yourself to just that. The key to coping with homesickness is to take advantage of the things that are fun: hobbies, sports or places of entertainment. Make sure you're enjoying your time away, not just suffering.

Zadanie 5. (0–3)

Przeczytaj trzy teksty związane z dawaniem prezentów. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią tekstu. Zakreśl literę A, B lub C.

Tekst 1.

My friend Joanne once invited me to her house for lunch on her birthday. I was eighteen at that time and rather short of money as I had been saving up for my holidays. I expected that there were just going to be the two of us. Without any hesitation I rewrapped the gift which our mutual friend had given me a few weeks before.

I found that there were several other people invited to celebrate this occasion, including the friend I had got the gift from. To my surprise, when the gift was opened, she said nothing. She either pretended she didn't remember what she had given me or she was diplomatic enough not to mention it.

5.1. The author of the text

A gave the same gift she had got back to the giver.
B got rid of an unwanted present accidentally.
C was surprised by the behaviour of one of the guests.

Tekst 2.

If you want my advice, follow these tips:

- You can always donate the gift so it will hopefully be used by someone else who needs it.
- If the giver included a gift receipt, try to exchange the gift for an item that you actually want. You may ask to get a refund. Thus, you can buy something that you really need. Remember not to take too long when returning the gift, because the store has a time limit for when they accept a return.
- Exchange the gifts with other people.

5.2. The author of the text addresses a person who

A wants to get rid of an unwanted gift.
B finds it difficult to buy a proper gift.
C refuses to accept any gifts.

Tekst 3.

And finally, there came the time for me to open my gift. I began to unwrap a large box slowly. I discovered another beautifully wrapped box inside. I unwrapped that one, too, only to find there was another wrapped box inside the one before. Twenty perfectly wrapped boxes. My heart was beating like a hammer. And then I opened the smallest box! There I found the cheapest gold-looking plastic ring. 'Oh, it's so pretty,' I said. 'It's not real,' my boyfriend replied sweetly. 'But it's really beautiful,' I said trying to sound thankful. 'Well, it was only $5.99, a good price. Do you like its shape?' he asked. 'Oh, yes,' I lied to him, in total shock. It was awful. 'Then, maybe you'll like this one,' he said. And he reached for the most beautiful diamond ring I had ever seen.

5.3. The text is about

A a rude reaction to the received gift.
B an unusual way of offering a gift.
C an ideal method of wrapping up a gift.

Zadanie 6. (0–4)

Przeczytaj tekst. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią tekstu. Zakreśl literę A, B lub C.

ONE-MAN LIBRARY

It all started in 2000 when Hernando Guanlao, a man in his early sixties who lives in central Manilla, in the Philippines, put all his books on the street outside his house.

Hernando is the second of five children born to government workers Honorio and Felisa Guanlao. They were the ones who taught him the value of reading. However, he did not enjoy reading books until his first year at college where he took up accountancy. After college, Hernando worked for an accountancy firm, sold ice cream and baked goods. Throughout that time he also helped people fill in their tax forms.

When his parents died, he knew he had to do something to remember them and he thought that the best way to do so would be to share with others the greatest thing they had taught him, the love of reading. He put a collection of about 100 books outside his house to see if anyone wanted to take them. He expected the books to disappear immediately, since in the Philippines books are expensive articles that few people can afford to buy. People took them and soon they brought the books back with others from their own collections, which they added to his collection, and the library was born. So he opened his library in 2000 and since then it has been growing steadily.

In the library, there are books packed on shelves, in large boxes on the doorsteps and in the driveway. They are all mixed together – adventure stories, novels and poetry with manuals and guidebooks. People can take as many books as they want, for as long as they want, and the whole business is open twenty-four hours a day, seven days a week. The library is open even at night so that readers can pick up and drop off books at all hours. Hernando doesn't keep a record of all the books that he possesses. He admits that he has no idea how many books he has collected, but there could easily be as many as 3,000 books.

Hernando thinks of the library as a book club where people come to discuss different books and literature. He also has a desire to help the poorest people in Manilla. However, he does not wait for them to find him, but he goes to them. For example, he has started a delivery service called the 'book-cycle', which is a tricycle with a basket full of books. He's already given a lot of boxes full of books to a man who has set up a similar library in Bicol, a province that is a ten-hour drive from Manilla. He's also helped his friend to start up a library in the far south of the country. Hernando doesn't sit around and wait for books which could make his collection bigger. Instead, he goes on his 'book bike' looking for more and more books and transporting them home in his large basket. Eventually, he hopes to expand his library to other locations outside Manilla.

6.1. What do we learn about Hernando from the second paragraph?

A He is poorly educated.
B He loved reading as a child.
C He comes from a small family.
D He has done different jobs in his life.

6.2. Why did Hernando put all his books outside his house for people to read?

A He was encouraged by his parents to do so.
B He decided to get rid of unnecessary books.
C He wanted to honour his relatives' memory in this way.
D He believed it was a good alternative to local libraries.

6.3. In the library, the books are

A kept in many different places.
B neatly arranged on shelves.
C available at certain times only.
D catalogued into categories by topics.

6.4. Which of the sentences is <u>not true</u>?

A Hernando delivers books to people's houses.
B Hernando owns libraries in other parts of the country.
C Hernando welcomes people to his library to talk about books.
D Hernando also tries to find books for his library himself.

Zadanie 7. (0–4)

Przeczytaj tekst, z którego usunięto cztery zdania. Wpisz w luki 7.1.–7.4. litery, którymi oznaczono brakujące zdania (A–F), tak aby otrzymać logiczny i spójny tekst.

<u>Uwaga</u>: dwa zdania zostały podane dodatkowo i nie pasują do żadnej luki.

WHAT A FUNNY COINCIDENCE!

Last year my friends and I decided to spend part of our summer holidays in Great Britain. When we got there, we couldn't agree on which place to visit first. So, we looked at all our options and after long discussions we went to Stonehenge. I wanted to buy some souvenirs for my sister Susan and my brother Martin while I was there. 7.1. F

The moment I got to the gift shop, I realized to my horror that it was packed with tourists like a tin filled with sardines. 7.2. E When my friends realised this, they wanted to get away from the crowds. They didn't feel like wasting their precious time while I was standing in a long queue. My friends kept saying impatiently 'Let's go'. 7.3. B I said in a raised voice 'OK, but let me at least get some postcards for Susan'n'Martin.'

A young woman standing in the queue in front of me turned around and said 'Did you talk to me? Do you know me?' She spoke with an American accent just like me. I said 'No, I don't think we have met before.' 7.4. A After looking at me suspiciously for what seemed to me like ages, she said 'I'm asking because I'm Susan Martin'! I couldn't believe it. It turned out she was an American on holiday in Great Britain.

A You can't imagine how embarrassed I felt talking to a stranger.
B However, instead of giving in as they wanted, I got a little irritated.
C I was very surprised as I did not expect so few customers in the shop.
D After I bought what I was queuing for, we introduced ourselves.
E It was clear I would have to wait for hours before I was served.
F Honestly, they always brought back a little something for me.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Zadanie 8. (0–4)

Przeczytaj tekst. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, tak aby otrzymać logiczny i gramatycznie poprawny tekst. Zakreśl literę A, B lub C.

CHARLIE CHAPLIN LOOK-ALIKE COMPETITIONS

Charlie Chaplin was an English-born actor who arrived in the United States when he was a teenager. There he met a director who helped him make his career in slapstick comedy. Chaplin is probably one of the most important personalities who contributed to this kind of comedy in the film industry. He was not only the king of the 8.1. _____ film era, but also a director and a composer. As a result of his fame, many Chaplin look-alike competitions 8.2. _____ in America, Monte Carlo and Switzerland. The competitions, however, did not focus on 'looking' like Chaplin, since anybody could do that with the right makeup, but rather on 'acting' like Chaplin. The competitors stood in line trying to mimic the movie star. As Chaplin had a great 8.3. _____ of humour, he once entered himself in one of the look-alike competitions in Monte Carlo, incognito, of course. But instead of winning, he lost. Some reports say the judges placed him third, while 8.4. _____ even say that he failed to qualify for the finals. This is something unbelievable. But it is true.

8.1.
A silent
B quiet
C soundless

8.2.
A held
B were held
C were holding

8.3.
A touch
B taste
C sense

8.4.
A others
B other
C another

Zadanie 9. (0–3)

W zadaniach 9.1.–9.3. wybierz wyraz, który poprawnie uzupełnia luki.

9.1.
My friends offered to give me a _____ home.

If you take the _____, you'll get to the top floor faster than others.

A ride
B lift
C drive

9.2.
You won't get _____ with what you've done to me.

Stay _____ from the subject of politics, otherwise we will quarrel again.

A out
B from
C away

9.3.
I always write things down, in _____ I forget.

He is the lawyer who won the _____ in court last year.

A case
B order
C process

Zadanie 10. (0–3)

W zadaniach 10.1.–10.3. spośród podanych odpowiedzi (A–C) wybierz tę, która jest tłumaczeniem fragmentu podanego w nawiasie, poprawnie uzupełniającym lukę. Zakreśl literę A, B albo C.

10.1. You speak English very well. I wonder how long you (*uczysz się*) _____ **it.**

A learn
B are learning
C have been learning

10.2. Let's find a better place for our holidays, (*dobrze?*) _____

A shall we?
B do we?
C are we?

10.3. My parents always ask me (*kilka*) _____ **questions before they let me go to a party.**

A a little
B a few
C a lot

TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNEJ

Zadanie 11. (0–10)

Zdobyłeś/aś nagrodę za udział w projekcie zorganizowanym przez zagraniczny uniwersytet. W liście do kolegi z Wielkiej Brytanii:

- podajesz okoliczności, w których dowiedziałeś/aś się o możliwości uczestnictwa w projekcie
- zrelacjonujesz przebieg zadania, które musiałeś/aś wykonać i wymienisz napotkane trudności
- poinformujesz o nagrodzie, jaką otrzymałeś/aś i przedstawisz reakcję swojej rodziny na Twój sukces
- zachęcisz kolegę do uczestnictwa w podobnym projekcie, podając jego zalety.

Rozwiń swoją wypowiedź w każdym z czterech podpunktów, pamiętając, że jej długość powinna wynosić ***od 80 do 130 słów*** *(nie licząc słów w zdaniach, które są wytłuszczone). Oceniana jest umiejętność pełnego przekazania informacji (4 punkty), spójność i logika wypowiedzi (2 punkty), bogactwo językowe (2 punkty) oraz poprawność językowa (2 punkty).*

Ocena zadania według kryteriów.

Hi Tom,

I'm writing to tell you about the project I took part in.

_____

_____

_____

That's all for now. Hope to hear from you soon.

Love

XYZ

Przykładowy arkusz egzaminacyjny – poziom rozszerzony

ROZUMIENIE ZE SŁUCHU

CD 2/20 **Zadanie 1. (0–3)**

Usłyszysz dwukrotnie trzy teksty. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią nagrania. Zakreśl literę A, B albo C.

Tekst 1.

1.1. How should this news story be headlined?

A SUSPECT ARRESTED BEFORE COMMITTING A CRIME
B UNCONFIRMED SUSPICIONS LEAD TO PASSENGER ABUSE
C ILLEGAL ATTEMPT TO ENTER A FOREIGN COUNTRY

Tekst 2.

1.2. The speaker is talking to someone who

A wants to take a course to become a skiing instructor.
B has just completed a full-length skiing instructor course.
C is in the middle of taking a skiing instructor course.

Tekst 3.

1.3. Which of the following is stated in the talk as an opinion, and not a fact?

A GlobeNet has become an unreliable platform.
B Young people are accustomed to receiving free GlobeNet services.
C GlobeNet allows too much adult interference into teens' privacy.

CD 2/21 **Zadanie 2. (0–4)**

Usłyszysz dwukrotnie cztery wypowiedzi na temat nauki jazdy samochodem. Do każdej wypowiedzi (2.1.–2.4.) dopasuj odpowiadające jej zdanie (A–E). Wpisz rozwiązania do tabeli. Uwaga: jedno zdanie podane zostało dodatkowo i nie pasuje do żadnej wypowiedzi.

A I was not aware of the mistake I had made while driving.
B I hesitated whether I should continue my driving lesson.
C I followed the instructor's orders exactly the opposite to what I was told.
D I failed to begin my driving lesson due to the fault of another careless driver.
E I didn't finish driving because of the mistakes I had committed on the road.

2.1.	2.2.	2.3.	2.4.
C	E	A	D

CD 2/22 **Zadanie 3. (0–5)**

Usłyszysz dwukrotnie wywiad z Mary, która pracuje jako stylistka żywności. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią nagrania. Zakreśl literę A, B, C albo D.

3.1. When did Mary decide to become a food stylist?

A While she was talking to her customer.
B After she had returned from Great Britain.
C When she was a student in culinary school.
D During her visit to a restaurant in Great Britain.

3.2. When talking about her timetable, Mary says she

A takes weekends off work.
B teaches others food styling.
C follows a strict daily routine.
D has the shopping done for her.

355

3.3. Which of the following does Mary find most inspiring in her work?

A Travelling.
B Food markets.
C Food magazines.
D Entertainment venues.

3.4. Which of the following is stated in the interview as a fact, and not an opinion?

A The demand for a food stylist is determined by the location.
B Food styling is gaining popularity as a career.
C The average income of a food stylist is difficult to estimate.
D Food stylists in large cities are better paid than those in smaller ones.

3.5. What advice does Mary give to novices?

A Use reference books.
B Start your career solo.
C Work with other stylists.
D Attend a culinary school.

ROZUMIENIE TEKSTÓW PISANYCH

Zadanie 4. (0–4)

Przeczytaj tekst, który został podzielony na trzy części (A–C) oraz pytania ich dotyczące (4.1.–4.4.). Do każdego pytania dopasuj właściwą część tekstu. Wpisz rozwiązania do tabeli. Uwaga: jedna część tekstu pasuje do dwóch pytań.

In which paragraph does the author		
4.1.	refer to legal actions taken against the hospital?	B
4.2.	give advice on the right choice of a hospital?	C
4.3.	make an unfavourable comparison of American hospitals?	A
4.4.	mentions what kinds of treatment patients undergo?	A

MEDICAL TOURISM

A Due to rising health care costs at home, medical tourism is rapidly gaining popularity with Americans who have realised that they can get any medical procedures they want at a fraction of the cost they would be charged by U.S. hospitals. Anything ranging from dentistry, heart surgery, joint replacement or weight-loss surgery to cancer treatment can be performed abroad for roughly an eighth of the sum that the patient might be charged for the same procedures in an American hospital. Those who have taken advantage of less expensive treatment in other countries claim that the quality is the same as that offered by American hospitals. In fact, estimates reveal that as many as half a million Americans travel abroad each year in search of medical care.

B If you receive surgery or other medical treatment in a foreign hospital and complications arise, it can be almost impossible to hold that hospital accountable. Hospitals abroad are not subject to the same regulations and supervision as hospitals in the U.S. Thus, if something goes wrong, patients have little recourse to local courts or medical boards and cannot sue the hospitals for malpractice or negligence. What's more, should you need post-operative care after returning home, you may not be able to get it, or it might be extremely expensive to consult a specialist. For this reason, many medical tourists decide to recuperate while they are still abroad.

C Foreign hospitals aren't monitored by the state or federal agencies, whose task is to regulate health care domestically. These hospitals may refuse to reveal any data such as mortality rates, surgical statistics or a particular doctor's credentials. They may also resort to giving their potential patients false information. Once you have decided to receive care at hospital abroad, select one that satisfies Joint Commission International accreditation standards for hospitals. Though this accreditation doesn't guarantee the best quality treatment it undoubtedly serves as evidence that the hospital respects safety standards similar to those required in U.S. hospitals and that the physicians are certified.

Zadanie 5. (0–5)

Przeczytaj dwa teksty na temat życia we współczesnym świecie. Z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią tekstu. Zakreśl literę A, B, C albo D.

Tekst 1

AN AMERICAN EXPERIENCE

'If you are lucky enough to find employment with this company, we'll get a mortgage and become the proud owners of that house on the hill overlooking the river. If you aren't, we'll go to the Unites States.' That was what my girlfriend, Maggie, announced on our graduation day. I had never travelled outside the Old Continent and, this is the gospel truth, I would have preferred to stay at home and earn decent money, while my girlfriend, on the other hand, confessed she had been dreaming of hiring a van and driving across America to get an in-depth view of what the country is like.

And soon there came the bad news regarding my employment. When I realised that nothing is so depressing as receiving an avalanche of rejection letters, it dawned on me that my friends and acquaintances who had been encouraging me to see the world when I was young were right. Following their prompting, we were soon on the plane to New York, destined to spend two months in the States, away from the hustle and bustle of London. Our itinerary took us through seven states. Honestly, I have a feeling that the trip furnished me with more knowledge in those two months than living my entire life in London has done.

Each stage of the trip was different and brought new experiences. In Colorado, as a city guy, I was truly overwhelmed by breathtaking natural beauty spreading out as far as the eye could see. It made me wonder where I was going in my life. On the other hand, California struck me with its glorious weather, nice beaches, friendly people, cultural acceptance and diversity. It seems a strange place to have huge companies like Google, HP, and Apple. Looking shakily over the edge of the Grand Canyon in Arizona, I reflected on my reasons for being there. Perhaps it sounds a bit spiritual but I felt inspiration striking me at times. In America, everything seems to be literally served to you on a tray. Having experienced the magnetism of Colorado and Nevada as well as the greatness of New York, I comprehended in Las Vegas just how fortunate I was with my own life. You must have heard about people who travel to different countries to see the world and take a look at themselves and their own lifestyles from a new perspective. I had a chance to examine my life and became aware of how much I actually had.

It was quite a fulfilling trip from a personal standpoint since as Marcel Proust said: 'The real voyage of discovery consists not in seeking new landscapes but in having new eyes.' America was a genuine eye-opener for me. We travelled throughout the peak of the election period, exposed to the political views thrust on us, and it was exciting to see a thoroughly different attitude to life from the one represented by Europeans. It was also stimulating, and every now and then incredible, to identify the cultural discrepancies between my homeland and the 'land of opportunities'. One day I could be taking part in one of numerous parades on Fifth Avenue, the following day I could be walking indifferently past a homeless individual sleeping on a subway platform or searching waste containers for food.

Before I went to America, I had never been an eager traveller. Now I know travelling broadens our horizons.

5.1. The author decided to travel to the United States because

A his career prospects in the USA didn't seem to be promising.
B he wanted to see the world before he settled down.
C his girlfriend insisted on leaving the USA for some time.
D he wanted to avoid the crowds and congestion of a metropolis.

5.2. While he was in Las Vegas, it became clear to the author that

A America offered unlimited opportunities for personal growth.
B his life situation was more favourable than he had thought.
C the United States had plenty of natural attractions to offer.
D he had undergone a very strange experience in Nevada.

5.3. What impressed the author in America?

A People's attitude to the homeless.
B The country's cultural diversity.
C The way people perceive life.
D The country's electoral system.

Tekst 2

IN AGREEMENT WITH LIFE

We too often perceive our jobs as a burden which takes up most of our time. It isn't surprising that a 2010 survey conducted by the Work Institute revealed that four out of five British employees feel overloaded with work, while a study in 2011 from the ODE Foundation disclosed that approximately two-thirds of the people interviewed for an opinion poll believe their current career fails to satisfy their aspirations. There are, certainly, those who enjoy their work tremendously and are motivated by its challenges and creativity. If you happen to be one of those who are contented with their work, that's wonderful. If you aren't, but you wish to adapt your personal attitude to life balance, you can do it.

Life balance and personal happiness do not automatically stem from a higher income and success at work. There are other factors which can exercise a much stronger influence on our welfare. Our age and the stage of life we are going through affect our happiness and emotional stability to a great extent, as does our personality, which is genetically conditioned and determined by our up-bringing and further life experiences. Therefore, life balance is changing and different. There is no single pattern that's good for everyone, and no single approach is appropriate for anybody for their entire lives.

Therefore, throughout our lives we find it difficult to analyse accurately the things which genuinely determine our own life balance and happiness. Like most other things, nevertheless, life balance and happiness can be learned and managed, on condition that we recognise our true self and the causes of our own well-being.

5.4. Which of the following is stated in the text as a fact, not an opinion?

A For many people work life and personal life are out of balance.
B Most employees admit that they do not fulfil their ambitions.
C Our well-being is affected by a number of different factors.
D Life balance can be achieved just like any other important aim.

5.5. Both texts provide the readers with

A practical advice on how to improve their lives.
B factual information about work-related problems.
C deep insights into modern lifestyles.
D motivational ideas about priorities.

Zadanie 6. (0–4)

Przeczytaj tekst, z którego usunięto cztery zdania. Dobierz brakujące zdania, tak aby otrzymać logiczny i spójny tekst. W każdą lukę (6.1.–6.4.) wpisz literę, którą oznaczone jest brakujące zdanie (A–F). Uwaga: dwa zdania zostały podane dodatkowo i nie pasują do tekstu.

SECRETS OF THE ROCKEFELLER ESTATE

In 1906, John D Rockefeller, an oil billionaire, philanthropist and the family patriarch began the construction of a new summer house on his vast estate on the highest point in the hamlet of Pontiaco overlooking the Hudson River. One can also enjoy a view of the New York City skyline twenty-five miles to the south from there. John Rockefeller made his son, John D. Rockefeller Junior, responsible for the entire construction. 6.1. D After heated debates, they reached a compromise by employing several architects to collaborate on the construction. The mansion was completed two years later and the result was generally considered to be a disaster. The house, which was expected to be grand, turned out to be downright hideous.

Junior felt that he had bitterly disappointed his parents. Senior and his wife disliked the house so intensely that the decision was made to demolish it and start anew. 6.2. F Among them there were threats to kidnap Rockefeller's relatives, arson and even manslaughter on their estate. The construction of the new house called Kykuit, which is a Dutch word for 'lookout', was finally completed in 1914.

The new house met Senior's expectations. It was full of the latest advanced technology: modern telephones, refrigeration and a central vacuuming system. However, he was less satisfied with some of the statuary which had been installed in the gardens, including an enormous fountain and a marble statue of Aphrodite, the Greek goddess, whose authenticity was generally questioned. 6.3. C It is not surprising that all the state-of-the-art technology in the house and the magnificent sculptures in the garden made the construction go over budget.

With the death of Senior in 1937, John D. Rockefeller Junior, his only son, and his wife Abby, inherited the house in which they made some minor alterations. After Junior's death in 1960, his son Nelson moved into Kykuit. 6.4. B He had two swimming pools and an ice cream parlour built in the 'Teahouse'. Further changes also included the installation of modern sculptures by Henry Moore, Picasso, David Smith and Alexander Calder. More than 70 works of modern sculpture were sited with great care to take maximum advantage of the gardens by Nelson Rockefeller while he lived at Kykuit.

After Nelson's death in 1979, this grand mansion which used to be home to four generations of the Rockefeller family was bequeathed to the nation. The house and grounds have been open to the public since 1994 for tours during the summer months.

A But for Junior's prompt decision to satisfy his parents' wish, the house wouldn't have been demolished.
B Not fully impressed by the character of the place, the new owner introduced a more family-friendly atmosphere.
C Each one of these elements cost John D. Rockefeller Senior more than double the initially estimated price for landscaping the gardens.
D However, both the former and the latter disagreed from the beginning over who should design the house.
E Before being occupied, the Rockefeller family substantially rebuilt the whole structure with the means which helped them stay within the budget.
F The rebuild, which took another five years to complete, generated numerous problems.

ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

Zadanie 7. (0–4)

Przeczytaj tekst. Uzupełnij każdą lukę (7.1.–7.4.), przekształcając jeden z wyrazów w taki sposób, aby powstał spójny i logiczny tekst. Wymagana jest pełna poprawność gramatyczna i ortograficzna wpisywanych wyrazów.

increasing	begin	mean	big	long	become

RAG TRADITION

RAG Week is a topic that generates strong emotions, but do you know what the term RAG means? The verb 'to rag' 7.1. meaning to annoy or nag someone was used in the late 1800s in the UK. It is believed that the term 'to rag' came into common usage among university students around this time. As they noticed social inequalities, they began to take time out of their studies 'to rag' members of society to collect rags to clothe the poor.

Since the 19th century RAG has evolved to stand for 'Raise & Give'. In the UK it 7.2. has become the central point of student fundraising in recent years. Most universities have their own RAG societies which hold their own RAG weeks. They get quite competitive about how much money they raise for those in need – some are becoming 7.3. increasingly successful. What do the students do to raise money? They organize parties, competitions, quizzes, climbing expeditions, etc.

Nowadays, student RAG is much 7.4. bigger business and fundraising usually takes place throughout the whole academic year.

Zadanie 8. (0–4)

Uzupełnij każdą lukę (8.1.–8.4.) jednym wyrazem, przekształcając wyraz podany w nawiasie, tak aby otrzymać logiczny i gramatycznie poprawny tekst. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych wyrazów.

DO ANIMALS LIE?

The answer to this question is still not quite clear. But one thing is certain, many animals deceive each other. (**DECEIVE**) 8.1. deception is an excellent communication skill.

Here are some examples of those behaviours in the animal world that could potentially be interpreted as lying. Some ground-nestling birds pretend to have a broken wing to lure predators away from their chicks in (**HIDE**) 8.2. hidden nests. Monkeys are able to direct others away from a food source, and in this way have the food for themselves. A yummy, crunchy insect known as a stick insect survives by pretending to be an (**EDIBLE**) 8.3. inedible twig.

All these skills require considerable intelligence, (**POSSIBLE**) 8.4. possibly including the ability to imagine what other animals can see or think.

Zadanie 9. (0–4)

Uzupełnij zdania (9.1.–9.4.), wykorzystując podane w nawiasach wyrazy w odpowiedniej formie. Nie należy zmieniać kolejności podanych wyrazów, trzeba natomiast – jeżeli jest to konieczne – dodać inne wyrazy, tak aby otrzymać logiczne i gramatycznie poprawne zdania. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych fragmentów. Uwaga: w każdą lukę możesz wpisać maksymalnie sześć wyrazów, wliczając w to wyrazy już podane.

360

9.1. He (*should/apologise/she*) should have apologised to her for his behaviour the moment he realised it was his fault.

9.2. I wish we (*invite/John/dinner*) had invited John to dinner. He would have come.

9.3. He (*drive/two/hour*) had been driving for two hours when he suddenly felt very tired.

9.4. We (*suppose/arrive*) were supposed to arrive at Heathrow Airport at three, but we were an hour late and the plane had already taken off.

TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNEJ

Zadanie 10. (0–13)

Wypowiedz się na jeden z poniższych tematów. Wypowiedź powinna zawierać od 200 do 250 słów i spełniać wymogi typowe dla formy wskazanej w poleceniu. Zaznacz temat, który wybrałeś/aś, zakreślając jego numer.

1 W Twoim kraju rozważa się skrócenie roku szkolnego dla uczniów wszystkich typów szkół. Napisz **rozprawkę** na ten temat, przedstawiając zalety i wady takiego rozwiązania.

2 Brałeś udział jako widz w zawodach sportowych, podczas których doszło do incydentu z udziałem kibiców obu drużyn. Napisz **artykuł** na stronę internetową, w którym przedstawisz przebieg zdarzenia i zaproponujesz rozwiązania, które zapobiegną podobnym wydarzeniom w przyszłości.

Ocena zgodnie z kryteriami.

Często mylone słowa (Words easily confused)

ENGLISH	POLISH
actual – rzeczywisty, faktyczny **nie:** aktualny	aktualny – current (fashion, news, price); valid (passport, ticket); updated, valid (map, coursebook) **nie:** actual
actually – rzeczywiście, w rzeczywistości, faktycznie, właściwie, prawdę mówiąc **nie:** aktualnie	aktualnie – at present, at the moment, currently, presently **nie:** actually
adapt – przystosować się, za/adaptować **nie:** za/adoptować	za/adoptować – adopt **nie:** adapt
affair – sprawa, kwestia; romans **nie:** afera	afera – scandal **nie:** affair
agenda – porządek dzienny **nie:** agencja	agencja – agency **nie:** agenda
alone – sam, bez towarzystwa **nie:** samotny, cierpiący z powodu braku towarzystwa	samotny, cierpiący z powodu braku towarzystwa – lonely **nie:** alone
amount – ilość (czegoś), suma, kwota **nie:** liczba	liczba (czegoś) – number **nie:** amount
announcement – ogłoszenie, komunikat **nie:** reklama / ogłoszenie w prasie	reklama / ogłoszenie w prasie – advertisement (for sth) **nie:** announcement
audition – przesłuchanie do roli **nie:** audycja	audycja – radio / TV programme, radio / TV broadcast **nie:** audition
award – nagroda za ważne osiągnięcia (np. w dziedzinie nauki, sztuki, literatury) **nie:** nagroda, nagrodzenie za przysługę	nagroda, nagrodzenie za przysługę – reward **nie:** award
below – poniżej **nie:** pod (czymś)	pod (czymś) – under **nie:** below
beside – obok, przy **nie:** poza tym, oprócz tego, że	poza tym, oprócz tego, że – besides **nie:** beside
borrow sth (from sb) – pożyczyć coś (od kogoś) **nie:** pożyczyć coś komuś	pożyczyć coś komuś – lend sb sth / sth to sb **nie:** borrow sth (from sb)
cabinet – gabinet (rząd), szafka, serwantka **nie:** gabinet	gabinet – study, office, surgery (BrE), doctor's office (AmE) **nie:** cabinet
caravan – przyczepa kempingowa, karawana **nie:** karawan	karawan – hearse **nie:** caravan
carnation – goździk **nie:** karnacja	karnacja – complexion **nie:** carnation
central – centralny, główny **nie:** centrala	centrala – headquarters, head office (kierownictwo) **nie:** central
chalet – domek letniskowy, szałas górski **nie:** szalet	szalet – public toilet **nie:** chalet
chef – szef kuchni **nie:** szef, przełożony	szef, przełożony – boss, chief, superior, leader, head **nie:** chef
chief – wódz indiański, szef dużej firmy lub organizacji **nie:** szef kuchni	szef kuchni – chef **nie:** chief
classic – klasyczny, typowy, uznawany za wzór **nie:** klasyczny, odnoszący się do klasycyzmu, muzyki klasycznej	klasyczny, odnoszący się do klasycyzmu, muzyki klasycznej – classical **nie:** classic
closet – szafa ścienna **nie:** toaleta	toaleta – toilet **nie:** closet

ENGLISH	POLISH
colleague – kolega / koleżanka z pracy **nie:** przyjaciel	przyjaciel – friend **nie:** colleague
column – kolumna, szpalta, felieton **nie:** głośnik	głośnik – loudspeaker **nie:** column
communication – porozumiewanie się / komunikacja **nie:** komunikacja, transport	komunikacja, transport – public transport (BrE), public transportation (AmE) **nie:** communication
complement – uzupełnienie, dopełnienie **nie:** komplement	komplement – compliment **nie:** complement
confectionery – słodycze, wyroby cukiernicze **nie:** konfekcja, odzież	konfekcja, odzież – (ready-to-wear) clothing **nie:** confectionery
confident – pewny siebie **nie:** konfident	konfident – informer **nie:** confident
consequent – logiczny, wynikający z czegoś / następujący po czymś **nie:** konsekwentny	konsekwentny – consistent **nie:** consequent
consequently – w rezultacie, wskutek (czegoś) **nie:** konsekwentnie	konsekwentnie – consistently **nie:** consequently
control – regulować coś, panować nad czymś, mieć władzę nad czymś **nie:** kontrolować (np. bagaż, przestrzeganie przepisów przeciwpożarowych)	kontrolować (np. bagaż, przestrzeganie przepisów przeciwpożarowych) – inspect **nie:** control
cook – kucharz / kucharka **nie:** kuchenka	kuchenka – cooker **nie:** cook
data – dane **nie:** data	data – date **nie:** data
delegation – zlecanie, delegowanie zadań **nie:** delegacja, podróż służbowa	delegacja, podróż służbowa – business trip **nie:** delegation
destroy – niszczyć, zniszczyć **nie:** zepsuć przyjemność, radość (z) czegoś	zepsuć przyjemność, radość (z) czegoś – spoil / ruin **nie:** destroy
director – dyrektor, reżyser **nie:** dyrektor szkoły	dyrektor szkoły – head teacher, headmaster, headmistress, principal **nie:** director
disposition – usposobienie **nie:** do czyjejś dyspozycji	dyspozycja, być do czyjejś dyspozycji – be at one's disposal **nie:** disposition
(traffic) diversion – objazd **nie:** dywersja	dywersja – sabotage **nie:** diversion
dress – sukienka, ubiór **nie:** dres sportowy	dres sportowy – tracksuit **nie:** dress
economy – gospodarka, oszczędność **nie:** ekonomia (dziedzina nauki, studiów)	ekonomia (dziedzina nauki, studiów) – economics **nie:** economy
economic – ekonomiczny, gospodarczy **nie:** oszczędny	oszczędny – economical **nie:** economic
electric – działający pod wpływem elektryczności, przenoszący prąd **nie:** elektryk	elektryk – electrician **nie:** electric
electrical – związany z elektrycznością, zasilany energią elektryczną **nie:** inżynier elektryk	inżynier elektryk – electrical engineer **nie:** electrical
emission – emisja spalin, gazu, ciepła, itd. **nie:** emisja programu radiowego, telewizyjnego	emisja programu radiowego, telewizyjnego – broadcast **nie:** emission

361

ENGLISH	POLISH
examination: do / have / sit / take an exam –przystępować do egzaminu, zdawać egzamin **nie:** zdać egzamin, otrzymać pozytywną ocenę	zdać egzamin, otrzymać pozytywną ocenę – pass an examination / exam **nie:** do / have / sit / take an exam
eventually – w końcu, ostatecznie, po długim oczekiwaniu **nie:** ewentualnie	ewentualnie – possibly, alternatively **nie:** eventually
evidence – dowody **nie:** ewidencja	ewidencja – register, record(s) **nie:** evidence
example – przykład, wzór **nie:** egzemplarz	egzemplarz (książki, gazety) – copy; (sztuka) – unit, piece **nie:** example
expertise – wiedza fachowa, biegłość, znawstwo **nie:** ekspertyza	ekspertyza – expert's opinion **nie:** expertise
extra – dodatkowy **nie:** bardzo dobry	bardzo dobry – great, super **nie:** extra
fabric – tkanina, materiał **nie:** fabryka	fabryka – factory **nie:** fabric
fatal – śmiertelny/a (wypadek, choroba) **nie:** fatalny	fatalny – disastrous, awful **nie:** fatal
fit – pasować, mieć odpowiedni kształt, rozmiar (np. odzież, buty) **nie:** pasować komuś, odpowiadać stylem lub kolorystycznie	pasować komuś, odpowiadać stylem lub kolorystycznie – suit **nie:** fit
genial – dobrotliwy, przyjazny **nie:** genialny	genialny (pomysł) brilliant; (genialny człowiek) genius **nie:** genial
golf – golf (gra) **nie:** polo-neck (sweater), turtleneck	golf (sweter) – polo-neck (sweater) (BrE), turtleneck (AmE) **nie:** golf (gra)
gymnasium, **gym** – sala gimnastyczna **nie:** gimnazjum	gimnazjum – grammar school (BrE), junior high school (AmE) **nie:** gymnasium, gym
hardly – prawie nie **nie:** ciężko, mocno	ciężko, mocno – hard **nie:** hardly
hazard – zagrożenie, niebezpieczeństwo **nie:** hazard, gry hazardowe	hazard, gry hazardowe – gambling **nie:** hazard
herb – zioło **nie:** dziedziczny znak rodowy, godło, symbol	dziedziczny znak rodowy, godło, symbol – coat of arms **nie:** herb
historic – historyczny, czyli bardzo ważny pod względem znaczenia, doniosły, mający długą historię **nie:** dotyczący przeszłości, istniejący w przeszłości, oparty na wydarzeniach sprzed lat	dotyczący przeszłości, istniejący w przeszłości, oparty na wydarzeniach sprzed lat – historical **nie:** historic
history – historia **nie:** historia, opowieść	historia, opowieść – story **nie:** history
home – dom, miejsce, gdzie się mieszka **nie:** dom, budynek	dom, budynek – house **nie:** home
homework – zadanie domowe (rozwiązywanie zadań) **nie:** prace domowe	prace domowe (np. sprzątanie) – housework **nie:** homework
hurt (**injured**) – ranny w wypadku, katastrofie **nie:** ranny od broni, kuli karabinowej	ranny od broni, kuli karabinowej – wounded **nie:** hurt (injured)
imply sth – zasugerować coś w swej wypowiedzi **nie:** wywnioskować coś ze słów mówiącego	wywnioskować coś ze słów mówiącego – infer sth **nie:** imply sth

ENGLISH	POLISH
interior – wewnętrzny, znajdujący się wewnątrz budynku, pojazdu, itp. **nie:** dotyczący wnętrza organizmu lub wewnętrznych spraw danego kraju	dotyczący wnętrza organizmu lub wewnętrznych spraw danego kraju – internal **nie:** interior
invent – wynaleźć, wymyślić **nie:** odkrywać	odkrywać – discover **nie:** invent
invite – zapraszać **nie:** najeżdżać (na), zajmować	najeżdżać (na), zajmować – invade **nie:** invite
judge – sędzia w sportach indywidualnych (wyścigi konne, łyżwiarstwo) **nie:** sędzia w piłce nożnej, boksie, koszykówce, hokeju	sędzia w piłce nożnej, boksie, koszykówce, hokeju – referee **nie:** judge
last – ostatni z listy lub serii **nie:** najnowszy, najbardziej aktualny, najświeższy	najnowszy, najbardziej aktualny, najświeższy – latest **nie:** last
learn – poznawać coś, zdobywać wiedzę o czymś **nie:** uczyć się do egzaminu albo na zajęcia	uczyć się do egzaminu albo na zajęcia – study **nie:** learn
lecture – wykład **nie:** lektura	lektura – set book / set, obligatory reading (in education) **nie:** lecture
local – lokalny, miejscowy **nie:** lokal	lokal – café, restaurant, bar; (pomieszczenie) accommodation **nie:** local
lunatic – szaleniec, szalony **nie:** lunatyk / lunatyczka	lunatyk / lunatyczka – sleepwalker **nie:** lunatic
live – mieszkać na stałe **nie:** zatrzymać się gdzieś (np. w hotelu), mieszkać czasowo	zatrzymać się gdzieś (np. w hotelu), mieszkać czasowo – stay **nie:** live
machinist – operator/ka (maszyn) **nie:** maszynista	maszynista – engine driver **nie:** machinist
mandate – pełnomocnictwo, upoważnienie **nie:** mandat, kara pieniężna	mandat, kara pieniężna – fine (BrE), ticket (AmE) **nie:** mandate
manifestation – przejaw, dowód (czegoś / na coś); ujawnienie (się) **nie:** wiec, pochód, manifestacja	wiec, pochód, manifestacja – demonstration **nie:** manifestation
mark – ocena, ślad, plama, znak **nie:** marka, znak firmowy produktu	marka, znak firmowy (np. kosmetyków) – brand; (telewizorów, komputerów) – make **nie:** mark
match (lub **go with**) – harmonizować, pasować do siebie, do kompletu **nie:** pasować (na kogoś)	pasować (na kogoś) – fit **nie:** match
medium – średni, nie za duży, nie za mały (np. średniej wysokości) **nie:** średni, przeciętny statystycznie	średni, przeciętny statystycznie – average **nie:** medium
to be nervous – denerwować się (np. przed egzaminem), niepokoić się **nie:** złościć się	złościć się – to be irritated **nie:** to be nervous
novel – powieść **nie:** nowela	nowela – short story **nie:** novel
obscure – niejasny, mało znany **nie:** obskurny	obskurny – dingy, shabby **nie:** obscure
occasion – okazja, sposobność, raz **nie:** okazyjny zakup	okazyjny zakup – bargain **nie:** occasion
ordinary – zwyczajny, zwykły **nie:** ordynarny (wulgarny)	ordynarny (wulgarny) – vulgar **nie:** ordinary

ENGLISH	POLISH
pamphlet – broszura **nie:** pamflet	pamflet – lampoon **nie:** pamphlet
paragraph – akapit, nowy wiersz (w tekście) **nie:** paragraf (część ustawy)	paragraf (część ustawy) – clause, item **nie:** paragraph
pasta – makaron **nie:** pasta (np. do butów)	pasta (np. do butów) – polish; (kulinarna) paste, spread **nie:** pasta
pathetic – żałosny **nie:** patetyczny	patetyczny – pompous **nie:** pathetic
pension – emerytura, renta **nie:** pensja	pensja – salary **nie:** pension
perspective – pogląd, perspektywa (w malarstwie) **nie:** perspektywa czegoś	perspektywa czegoś – the prospect of sth **nie:** perspective
pillow – poduszka pod głowę na łóżku **nie:** poduszka ozdobna na kanapie, fotelu, itp.	poduszka ozdobna na kanapie, fotelu, itp. – cushion **nie:** pillow
possibility – możliwość jakiegoś zdarzenia **nie:** okazja, warunki sprzyjające jakiemuś zdarzeniu	okazja, warunki sprzyjające jakiemuś zdarzeniu – opportunity **nie:** possibility
practice – wprawa, trening, ćwiczenia, działalność **nie:** staż, przygotowanie do zawodu	staż, przygotowanie do zawodu – apprenticeship, training (period) **nie:** practice
preservative – środek konserwujący **nie:** prezerwatywa	prezerwatywa – condom **nie:** preservative
prize – nagroda w konkursie lub współzawodnictwie sportowym **nie:** cena	cena – price **nie:** prize
process – proces np. reorganizacji **nie:** proces sądowy	proces sądowy – trial **nie:** process
proposition – wniosek, zadanie **nie:** propozycja, sugestia	propozycja, sugestia – proposal, suggestion **nie:** proposition
prospect – szansa, widoki, perspektywa (na coś) **nie:** prospekt, folder	prospekt, folder – prospectus **nie:** prospect
pupil – uczeń / uczennica, źrenica **nie:** pupil(ek)	pupil(ek) – favourite (w szkole, przedszkolu) teacher's pet **nie:** pupil
receipt – pokwitowanie, paragon **nie:** recepta	recepta – prescription **nie:** receipt
rent – czynsz, komorne **nie:** renta	renta – (social security) benefit (BrE), welfare (AmE) **nie:** rent
revenge – zemsta (odwet) **nie:** rewanż (odwzajemnienie)	rewanż (odwzajemnienie) – return of a favour; mecz rewanżowy – return match **nie:** revenge

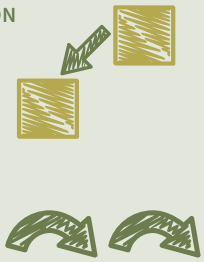
ENGLISH	POLISH
quarrel – kłócić się długo i głośno **nie:** spierać się łagodnie na jakiś temat	spierać się łagodnie na jakiś temat – argue **nie:** quarrel
rumour – plotka, pogłoska **nie:** rumor	rumor – clatter **nie:** rumour
smoking – palenie (papierosów) **nie:** smoking (męski strój wieczorowy)	smoking (męski strój wieczorowy) – dinner jacket (BrE), tuxedo (AmE) **nie:** smoking
salary – pensja miesięczna, wpłacana na rachunek bankowy **nie:** zarobki wypłacane co tydzień, zazwyczaj gotówką	zarobki wypłacane co tydzień, zazwyczaj gotówką – wage(s) **nie:** salary
scene – scena (np. w przedstawieniu), obraz, miejsce (np. wypadku) **nie:** scena teatralna	scena teatralna – theatre stage **nie:** scene
shadow – cień, kształt obiektu oświetlonego światłem widoczny na ziemi lub ścianie **nie:** zacieniony obszar, na który nie pada słońce	zacieniony obszar, na który nie pada słońce – shade **nie:** shadow
sink – tonąć (w odniesieniu do łodzi, statku) **nie:** tonąć w odniesieniu do ludzi i zwierząt	tonąć (w odniesieniu do ludzi i zwierząt) – drown **nie:** sink
speaker – mówca, osoba mówiąca, głośnik **nie:** spiker, osoba zapowiadająca programy radiowe / telewizyjne	spiker, osoba zapowiadająca programy – radiowe / telewizyjne – radio / TV announcer **nie:** speaker
steal – kraść pieniądze i różne wartościowe rzeczy **nie:** okradać banki, sklepy, ludzi	okradać banki, sklepy, ludzi – rob **nie:** steal
stipend – pobory duchownego **nie:** stypendium	stypendium – student grant, scholarship **nie:** stipend
sympathy – współczucie **nie:** sympatia	sympatia – a liking for sb **nie:** sympathy
sympathetic – okazujący współczucie **nie:** sympatyczny	sympatyczny (człowiek) – likeable, pleasant; (spotkanie, itp.) – pleasant **nie:** sympathetic
technique – technika, sposób wykonywania jakiejś czynności **nie:** technik	technik – technician **nie:** technique
tiring – męczący **nie:** denerwujący, nieznośny	denerwujący, nieznośny – tiresome **nie:** tiring
wagon – wóz, wagon towarowy **nie:** wagon pasażerski	wagon pasażerski – carriage **nie:** wagon

363

Czasowniki złożone (Phrasal verbs)

Phrasal verb to czasownik złożony, składający się z odmiennego czasownika głównego i nieodmiennego przyimka lub partykuły przysłówkowej. Znaczenie czasownika złożonego jest inne niż osobne znaczenia wchodzących w jego skład elementów.

Poniżej znajduje się lista czasowników złożonych z przykładami zdań. Czasowniki te pogrupowane są według skojarzeń obrazowych, jakie wywołują przyimki / partykuły wchodzące w ich skład.

PARTYKUŁA	ZNACZENIE	PRZYKŁAD
UP 	Wzrost, zwiększenie, poprawa Ruch w górę Zakończenie jakiegoś procesu, ukończenie czegoś (często w pozytywnym znaczeniu)	*The prices have gone up in the past month.* *When I got to the beach, the sun was coming up.* *I tidied up my room last Friday.*
DOWN 	Spadek czegoś, zmniejszenie się Ruch w dół Ukończenie czegoś, zamknięcie, zaprzestanie (często w negatywnym znaczeniu)	*The sales went down last month.* *When the headmaster left the room we sat down.* *My friend had to close down his second-hand shop.*
OUT 	Wyłączenie czegoś poza / z czegoś Ruch na zewnątrz, pozostanie na zewnątrz czegoś	*The stain hasn't come out.* *How often do you eat out?*
IN / INTO 	Ruch do środka Włączenie czegoś do czegoś innego, zawieranie czegoś, zawieranie	*They let me in.* *They broke into the cottage last weekend.* *You have to fill in this form as soon as possible.*
OFF 	Odłączanie czegoś, zdejmowanie Oddalanie się, trzymanie z daleka = powstrzymywanie Oddzielanie czegoś	*Take off your shoes, please.* *He drove off quickly after the accident.* *She cut off a dead branch.*
ON 	Nakładanie Kontynuowanie czegoś	*I put on my coat and left the building.* *He went on scolding me.*
OVER 	Wychodzenie ponad poziom Uporanie się z czymś	*The milk boiled over and I had to clean the floor.* *You have to get over your failure.*
BACK 	Wykonywanie czynności związanej ze zwrotem kierunku	*Turn back and open your eyes!*
THROUGH 	Przechodzenie przez coś, przenikanie, na wskroś	*I saw through him when I found his diary.*

364

UP

take get give pick make set come go do turn split keep put grow tidy save fill speak look break dress climb stay fold blow bring catch live

1 *She took up Nordic walking while we were on holiday.* (zająć się czymś nowym / podjąć wyzwanie / znaleźć coś nowego)
She took up her skirt because it was too long. (skrócić coś)
2 *I usually get up at 6:30 am.* (wstawać z łóżka)
3 *Since I gave up smoking my allergy has gone.* (odrzucić / porzucić jakiś nawyk / nałóg)
4 *Pick it up from the floor and do not even think of dropping it again!* (podnosić)
I will pick you up at 7:00 am. (odebrać kogoś z jakiegoś miejsca / przyjechać po kogoś)
He picked her up last summer. (poderwać kogoś)
5 *She is good at making up stories.* (zmyślać)
Let's make up and not quarrel! (pogodzić się)
Make up your mind! (zdecydować się)
I will have to bring her a bar of chocolate to make up for my silly joke. (wynagrodzić / zrekompensować coś)
6 *I need a bank loan to set up a new company.* (stworzyć coś / powołać do życia / założyć coś)
I asked him to set up my instruments. (rozstawić coś)
7 *The results of my exam did not come up to my expectations.* (spełnić oczekiwania)
An extra job opportunity has just come up. (nagle się pojawić)
Last Saturday a strange man came up to me and asked for something to eat. (podejść do kogoś)
8 *I hope that the prices of the bus tickets will not go up.* (wzrastać / iść w górę)
9 *I'm afraid you will have to do up this room before you move in.* (wyremontować)
Do up your shirt because it is windy. (zapiąć coś)
Do up your hair before the match. (spiąć / związać coś)
10 *We invited her to our prom but she did not turn up.* (pojawiać się / przychodzić)
Could you turn up the radio, please? (zrobić głośniej)
11 *Before they decided to look for the treasure they had split up into four groups.* (rozdzielić się / rozstać się)
12 *I had to speed up to keep up with the rest of the runners.* (dotrzymać tempa)
13 *It was so kind of you to put me up when I came to London.* (dać komuś nocleg)
I hope she will put up my picture above her desk. (zawiesić coś)
It is so difficult to put up with his bad habits. (tolerować / wytrzymać coś)
14 *My mother grew up in a small community.* (rosnąć / wychowywać się / dorastać).
15 *I had to tidy up our house after my hen party.* (posprzątać)
16 *I'm saving up to buy a cottage at the seaside.* (zbierać pieniądze na jakiś cel)
17 *I always fill up my water bottle before a long ride.* (uzupełnić coś)
18 *Could you speak up, please?* (mówić głośniej)
19 *Look up the meaning of this phrase in your dictionary.* (poszukać znaczenia / sprawdzić).
My brother has always looked up to his coach. (podziwiać / być zapatrzonym w kogoś).
20 *The party broke up at 5 am.* (zakończyć się).
21 *It was a formal dinner so I dressed up.* (ubrać się elegancko)
22 *My cat climbed up a tree and I had to help him to get down.* (wspinać się)
23 *We stayed up waiting for a storm to come.* (nie kłaść się / nie iść spać do późna)
24 *My uncle folded up the will and put it into the envelope.* (starannie złożyć)
25 *They used a bomb to blow up a building.* (wysadzić w powietrze)
26 *How many balloons did you blow up?* (nadmuchać)
27 *I was brought up by my grandparents.* (wychować)
28 *After my illness I had to catch up with the rest of my classmates.* (nadrobić zaległości)
29 *She lives up to her mum's expectations.* (spełniać / pozostawać wiernym czemuś / żyć zgodnie z)

DOWN

go turn put knock fall break run let note get cut look

1 *We were watching the sun go down.* (zachodzić / schodzić na dół)
I'm sure this price will go down in autumn. (zmniejszać się / spadać)
2 *Could you turn down the heating because it's too hot in this room.* (zmniejszyć / ściszyć)
Our offer was turned down at an auction. (odrzucić coś)
3 *It's so sad that you had to have your pet put down.* (uśpić)
Put it down, please. (zapisać / położyć)
4 *The child was knocked down by a huge dog.* (powalić kogoś)
They knocked down the old school building and built a new hotel. (zburzyć coś)
5 *The knight unexpectedly fell down from his horse.* (spaść)
6 *I was so embarrassed when my car broke down in the middle of the street.* (zepsuć się)
My sister broke down when she saw her results. (załamać się)
7 *It doesn't work because the batteries have run down.* (wyczerpać się)
The car ran down a boy while he was riding a bike. (przejechać kogoś / coś)
8 *I will not let you down, I promise!* (sprawić komuś zawód / rozczarować kogoś)
My mother let my skirt down because it was too short to wear it. (przedłużyć)
9 *I had to note down his email address to contact him later.* (zanotować)
10 *Let's get down to work!* (zabrać się za coś)
His attitude to work is getting me down. (dobijać kogoś)
11 *Cut down on sweets if you want to lose weight.* (ograniczyć coś)
12 *He looked down on his cousin because of his misbehavior.* (pogardzać kimś / czymś / patrzeć na kogoś z góry)

Dodatek

OUT

come give go make put take let break drop fall work find pass burst throw hand look grow turn run eat

1 *This oil stain will never come out.* (zniknąć / wyjść)
Their secret has never come out. (wyjść na jaw)
The spectators came out after the final whistle. (wyjść)
His new book is coming out next Friday. (wchodzić na rynek)
2 *Could you give out these leaflets, please.* (rozdać coś)
This car is giving out toxic fumes. (wypuszczać / emitować coś)
3 *Are you going out this Saturday?* (wychodzić np. do kina, teatru czy spotkanie za znajomymi)
4 *I can't make out the letters.* (odczytać / zrozumieć)
5 *We had to put out the bonfire after the meeting because it was so dry in the forest.* (zgasić)
6 *It was so difficult for the doctor to take out my tooth.* (wyrwać / wyciągnąć coś)
7 *I let my dog out when I heard a strange noise.* (wypuścić kogoś / coś)
Unfortunately, I put on weight, so my mum had to let my trousers out. (poszerzyć coś)
8 *The epidemic broke out after the flood.* (wybuchnąć / zacząć się – o zjawisku)
The hostages broke out at night. (uciec / wydostać się)
9 *A lot of students dropped out of college because the course was so too difficult.* (odpaść / wycofać się z czegoś)
The leader dropped out before the final match. (wycofać się)
10 *It is so annoying that my dog's fur is falling out all year round.* (wychodzić / wypadać)
They fell out over the result of the match. (pokłócić się)
11 *How often do you work out in the gym?* (trenować / ćwiczyć)
Don't worry! I'm sure it will work out. (dobrze się skończyć)
12 *I found out where I was when I saw the sign.* (dowiedzieć się)
13 *The exam was so stressful that I passed out.* (zemdleć)
(Uwaga! pass away = umrzeć)
14 *I burst out laughing when I saw his costume.* (wybuchnąć)
15 *I threw out my teddy bear by mistake.* (wyrzucić coś)
16 *Could you hand out all the copies, please?* (rozdać coś)
17 *Look out! This dog is very aggressive!* (uważać na coś)
18 *I grew out of my favourite pair of jeans.* (wyrosnąć z czegoś)
19 *Could you turn out the lights before you leave?* (wyłączyć światło)
She turned out to be the best teacher. (okazać się)
20 *We've run out of sugar.* (wyczerpać się / skończyć)
21 *We never eat out at weekends because my mum is a great cook!* (jeść poza domem np. w restauracji)

IN / INTO

ask let pour drop fall fit break fill give pay bump come tune get go grow

1 *The guard asked / let me in.* (wpuścić kogoś do środka / pozwolić komuś wejść)
2 *The doors were opened and the teenagers poured in / into the concert hall.* (przybywać licznie)
3 *He has dropped in to check if I was learning maths.* (wpaść na krótko)
4 *The roof fell in because we hadn't removed the snow.* (załamać się / zapaść / wpaść do środka)
5 *I'm afraid that your rucksack will not fit in.* (zmieścić się / wpasować się w coś)
6 *Don't give in!* (poddać się / przestać coś robić)
7 *Have you paid the money in?* (wpłacić coś)
8 *I bumped into my ex-boyfriend last week.* (wpaść na kogoś)
9 *Susan came into a lot of money after her uncle's death.* (odziedziczyć coś)
It will come in handy. (przydać się)
Her age doesn't come into it. (znaczyć coś / liczyć się)
10 *It took me a few minutes to tune into radio TOTO.* (dostroić się do czegoś)
11 *The burglar got in through the back door.* (dostać się do środka)
It was raining, so I got the washing in. (wnieść do środka)
They got into debt after they had been sacked. (wpaść w nieprzyjemną sytuację)
12 *He went into the army when he graduated from the academy.* (dostać się do)
We went in for the horse riding competition. (przystąpić do)
She went into hospital for a few days. (być przyjętym do szpitala)
13 *These trousers are too big but he will grow into them.* (dorosnąć do)

366

ON

hold live try switch call
take put turn get go carry

1 *Hold on a moment! I will open the gate.* (poczekać)
2 *A lot of people live on very low incomes.* (żyć / utrzymywać się)
3 *Where can I try it on?* (przymierzyć)
4 *Can I switch on the computer to check the news?* (włączyć urządzenie)
5 *I will call on you when I go to Berlin.* (wpaść do kogoś)
6 *She often takes on new tasks.* (podejmować się / brać na siebie)
7 *Don't forget to put on a warm jumper.* (włożyć coś)
I have recently put on weight. (przytyć)
8 *She is always turning on the food processor when I am watching TV!* (włączyć urządzenie)
9 *How are you getting on?* (robić postępy)
How are you getting on with your new neighbours? (dogadywać się)
10 *What's going on in here?* (dziać się)
Shall I go on or do you need a lunch break? (kontynuować)
11 *You should carry on doing the exercises.* (kontynuować)

OVER, THROUGH

boil hand get run sleep see put go

1 *The soup boiled over and went all over the floor.* (wykipieć)
2 *My brother handed over the driving to me and went to sleep.* (przekazać coś)
3 *You have to get over after your car accident.* (dojść do zdrowia)
4 *The car ran over the old lady and drove off.* (przejechać kogoś)
5 *I slept through that horrible blizzard last night.* (przespać coś)
6 *He tried to fool me but I saw through all his tricks.* (przejrzeć coś / kogoś)
7 *I will put you through.* (przełączyć kogoś w rozmowie telefonicznej)
8 *I will go through my notes before the exam.* (przejrzeć coś / przeglądać)
I have never gone through anything like that experience. (przejść przez coś)

OFF

break cut show switch tell turn
see let come set go call put take

1 *They broke off their relationship last summer.* (przerwać / skończyć).
My brother broke off a piece of chocolate and escaped. (odłamać coś)
2 *The avalanche cut off the village.* (odciąć / odseparować)
He cut off the largest branch and burned it. (odciąć coś)
3 *Stop showing off!* (popisywać się)
4 *Switch off all the lights before you leave, please.* (wyłączyć)
I switched off because his speech was very boring. (wyłączyć się)
5 *I told my brother off for being so impolite yesterday.* (skrzyczeć / dać reprymendę)
6 *Turn the computer off immediately!* (wyłączyć)
Turn off the road after the church. (zjechać z kursu / trasy / drogi)
7 *I came to the railway station to see her off.* (pożegnać kogoś / odprowadzić)
8 *They didn't let her off because it was her second offence.* (puścić coś płazem)
9 *The advert came off the noticeboard.* (odczepić / odpaść)
10 *He set off the alarm when he tried to push the car off the road.* (włączyć / uruchomić)
We are setting off about 6 am so don't be late! (wyruszać)
11 *This sausage has gone off and smells awful.* (zepsuć się)
The fire alarm went off in my hotel room when I smoked a cigarette. (uruchomić się)
12 *I will have to call off the meeting because I'm ill.* (odwołać)
13 *The exam was put off because of a bomb scare.* (przesunięty w czasie)
14 *The plane took off at midnight.* (wystartować)
Take off your coat and take a seat. (zdjąć)

BACK

give get turn ring answer come

1 *When are you going to give back the dictionary you borrowed from me?* (oddać coś komuś)
2 *I got back home very late yesterday.* (wrócić)
I got back the dictionary I lent her. (odzyskać coś)
3 *We were forced to turn back when we saw an accident on the road.* (zawrócić)
4 *I will ring you back as soon as I have finished my essay.* (oddzwonić)
5 *Don't answer me back!* (pyskować)
6 *I will come back later to collect my notes.* (wrócić)

367

Przyimki w kolokacjach

ON

count ON
insist ON
keen ON
lean ON
spend money ON
congratulate ON
rely ON
ON the radio
ON a trip
agree ON sth
go ON strike
a ban ON sth
travel ON a bus / train / plane
put the blame ON sb
ON the one hand ...
ON the other hand
ON average
ON foot
ON display
ON no condition
ON the first day
ON the outskirts
ON the wall
ON a diet
ON TV

IN

result IN
believe IN
persist IN
increase IN
a breakthrough IN
difficulty IN
IN a hurry
IN shape
IN the sky
be IN debt
IN fact
IN a row
live IN the suburbs
IN addition
IN advance
IN the evening
IN exile
IN response to
IN conclusion
IN existence
IN cash
IN May

AT

AT this point
brilliant AT
good AT
aim AT
look AT
AT least
AT the moment
AT last
AT home
AT war
AT the door
AT sb's insistence
AT the beginning of
AT the seaside
AT ease
AT once
AT work
AT large
AT the speed of

TO

listen TO
according TO
contrary TO
addiction TO
an answer TO
close TO
turn TO sb
speak TO sb
apologise TO sb
compare TO sth / sb
date back TO
married TO
head TO
TO some extent
faithful TO
kind TO
cruel TO

FOR

responsible FOR
reason FOR
search FOR
wait FOR
famous FOR
a cure FOR
notorious FOR
FOR the time being
FOR a while
FOR sale
FOR an hour
FOR once

WITH

(dis)satisfied WITH
be fed up WITH
bored WITH
popular WITH
comply WITH
cope WITH
agree WITH sb
argue WITH sb
identify WITH
part WITH
quarrel WITH sb

OF

scared OF
in spite OF
regardless OF
knowledge OF
result OF
jealous OF
accuse sb OF
out OF fashion
consist OF
get rid OF
afraid OF
guilty OF
proud OF
made OF

UNDER

UNDER arrest
UNDER control
UNDER pressure
UNDER no circumstances
UNDER repair
UNDER the table

BY

go down BY 4%
go BY car / bus / train
learn BY heart
BY a river
BY cheque
BY invitation
BY profession
BY the way
BY trade

ABOUT

boast ABOUT
forget ABOUT
know ABOUT
excited ABOUT
talk ABOUT
think ABOUT
worry ABOUT
happy ABOUT

FROM

abstain FROM
come FROM
differ FROM
hear FROM sb
FROM scratch
recover FROM
suffer FROM
made FROM

368

1 **Wstaw odpowiednie przyimki.**

Did the earthquake result in many casualties?

1 Jane is really excited about her birthday. On no account should you tell her about the surprise party.

2 Living on the outskirts of the city is much more interesting than in the suburbs.

3 Have you heard from Brian lately? I've received no answer to my emails so far.

4 On the one hand school uniforms seem boring, but on the other hand they make students look smart.

5 Regardless of Eve's advice, Jane still didn't apologise to her roommate.

6 I hate learning poems by heart for school.

7 All these changes have been made at Susan's insistence.

8 It is believed that most people are satisfied with their social life.

9 You can't rely on these people. They can't even cope with their everyday duties.

10 Life is simple but people insist on making it complicated.

11 The only way to get rid of temptation is to satisfy it.

12 I would like to thank you in advance for your kind assistance.

13 The majority of MPs abstained from voting.

14 The reason for Jason's disappearance was probably his addiction to gambling.

15 We understand your point of view to some extent, but there are still matters to be agreed on.

2 **Przekształć poniższe zdania, zachowując znaczenie zdania pierwotnego. Użyj słowa podanego drukowanymi literami, nie zmieniając jego formy.**

Polish people earn approximately 3000 zlotys per month.
AVERAGE
On average Polish people *earn 3000 zlotys per month.*

1 Pieter Bruegel's paintings are exhibited in the National Museum.
DISPLAY
Pieter Bruegel's paintings are on display in the National Museum.

2 No matter what happens, do not open the door to strangers.
CIRCUMSTANCES
Under no circumstances should you open the door to strangers.

3 These two countries have been fighting for many years.
WAR
These two countries have been at war for many years.

4 I was not happy to see the poor results of my Spanish test.
DISSATISFIED
I was dissatisfied with my poor results in my Spanish test.

5 Josh and Helen have been married for five years.
MARRIED
Josh has been married to Helen for five years.

6 It's your responsibility to walk the dog in the evenings.
RESPONSIBLE
You are responsible for walking the dog in the evenings.

7 I'm afraid you will have to start your essay all over again from the beginning.
SCRATCH
I'm afraid you'll have to start your essay from scratch.

3 **Przetłumacz wyrażenia w nawiasach.**

Police report that this dangerous criminal is still at large *(na wolności).*

1 Napoleon Bonaparte died in exile (*na wygnaniu*).

2 (*Tak przy okazji,*) By the way, Susan wants to visit us next weekend.

3 The bridge was badly damaged by the storm and is still under repair (*w naprawie*).

4 Let's go to the store on foot (*pieszo*). The weather is so lovely.

5 (*W przeciwieństwie*) Contrary to common belief some TV programmes have low educational value.

6 Thank you in advance (*z góry*).

7 Is it true that Harrison Ford is a carpenter by profession (*z zawodu*)?

8 I've heard this song on the radio (*w radiu*) and I can't get it out of my head.

9 Look at all the stars in the sky (*na niebie*)!

10 I'd like to pay in cash (*gotówką*).

Zasady słowotwórstwa (Word formation)

TWORZENIE RZECZOWNIKÓW

1 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij zasady tworzenia rzeczowników.**

driver • attend**ance** • tour**ism** • cruel**ty** • music**ian** • discover**y** • begg**ar** • arriv**al** • member**ship** • employ**ee** • develop**ment** • king**dom** • novel**ist** • adult**hood** • direct**or** • free**dom** • examin**ation** • marri**age** • exist**ence** • kind**ness** • similar**ity** • elect**ion**

Zasady tworzenia rzeczowników

A Rzeczowniki oznaczające wykonawców czynności lub przedstawicieli zawodów tworzymy za pomocą przyrostków:
- 1 **-ian** 2 **-ist** od rzeczowników.
- 3 *-(e)r* 4 **-ar** 5 **-or** 6 **-ee** od czasowników.

B Rzeczowniki abstrakcyjne tworzymy za pomocą przyrostków:
- 1 *-hood* 2 **-ism** 3 **-ship** 4 **-dom** od rzeczowników.
- 5 *-al* 6 **-ment** 7 **-ance** 8 **-ence** 9 **-y** 10 **-ation** 11 **-ion** 12 **-age** od czasowników.
- 13 *-dom* 14 **-ity** 15 **-ty** 16 **-ness** od przymiotników.

!

happy – happiness	deep – depth
ugly – ugliness	wide – width
curious – curiosity	high – height
clear – clarity	strong – strength
	long – length

TWORZENIE PRZYMIOTNIKÓW

2 **Przeanalizuj poniższe przykłady a następnie uzupełnij zasady tworzenia przymiotników.**

Polish • offen**sive** • fam**ous** • Chin**ese** • snow**y** • beauti**ful** • understand**able** • digest**ible** • wood**en** • Brazil**ian** • her**oic**

Zasady tworzenia przymiotników

A Przymiotniki oznaczające narodowości tworzymy za pomocą przyrostków: 1 **-ish** 2 **-ese** 3 **-ian** od rzeczowników.

B Przymiotniki oznaczające ‘wykonany z…, zrobiony z …’ tworzymy za pomocą przyrostka **-en** od rzeczowników.

C Przymiotniki oznaczające ‘pokryty czymś, pełen czegoś’ tworzymy za pomocą przyrostka **-y** od rzeczowników.

D Przymiotniki oznaczające „możliwy do wykonania” tworzymy za pomocą przyrostków: 1 *-able* 2 **-ible** od czasowników.

E Pozostałe przyrostki typowe dla przymiotników to: 1 **-ive** 2 **-ous** 3 **-ic** 4 **-ful** od rzeczowników.

TWORZENIE CZASOWNIKÓW

3 **Przeanalizuj poniższe przykłady, a następnie uzupełnij luki.**

soft**en** • just**ify** • Americ**anise** • **en**large

Zasady tworzenia czasowników od przymiotników

Czasowniki od przymiotników tworzymy za pomocą przyrostków: 1 **-en** 2 **-ify** 3 **-ise** oraz za pomocą przedrostka 4 **en-**.

!

long (*adj*) – length (*n*) – lengthen (*v*)
strong (*adj*) – strength (*n*) – strengthen (*v*)
high (*adj*) – height (*n*) – heighten (*v*)

Sprawdź się!

4 **Uzupełnij tabelkę.**

VERB		NOUN		ADJECTIVE	
1	deepen	2	depth	deep	
3	purify	4	purity	pure	
5	widen	6	width	wide	
	employ	7 8 9	employment employer employee	employable employed	
	survive	10 11	survival survivor	X	
	possess	12	possession	13	possessive
14	modernise	15 16	modernism modernity	modern	
17	mobilise	18 19	mobility mobile	mobile	
20	enrich	21 22	richness riches	rich	

370

PRZEDROSTKI I PRZYROSTKI NADAJĄCE WYRAZOM ZNACZENIE PRZECIWNE

5 **Zapoznaj się z przykładami poniżej, a następnie uzupełnij regułę:**

ir-: responsible – **ir**responsible, rational – **ir**rational
im-: polite – **im**polite, morality – **im**morality
in-: credible – **in**credible, tolerance – **in**tolerance
il-: logical – **il**logical, legal – **il**legal
un-: natural – **un**natural, do – **un**do
dis-: satisfied – **dis**satisfied, honest – **dis**honest
less-: child – child**less**, sense – sense**less**

Aby utworzyć wyraz o znaczeniu przeciwnym

- w słowach rozpoczynających się na **-r** dodajemy często przedrostek __ir__
- w słowach rozpoczynających się na **-p** dodajemy często przedrostek __im__
- w słowach rozpoczynających się na **-l** dodajemy często przedrostek __il__

!

unjust	ale:	**in**justice
unstable	ale:	**in**stability

6 **Uzupełnij zdania wyrazami podanymi w nawiasach o przeciwnym znaczeniu.**

1 It's common knowledge that no one is __irreplaceable__ (*replaceable*).
2 Maria is so __indecisive__ (*decisive*). It takes her hours to make up her mind.
3 Unfortunately rates of __illiteracy__ (*literacy*) are growing.
4 Any form of __incorrect__ (*correct*) behaviour will be punished.
5 The problem of __inequality__ (*equality*) exists in many countries.
6 Her __disrespect__ (*respect*) for authority can be really irritating.
7 New evidence __disproved__ (*proved*) his theory.
8 The comment Pete made was highly __improper__ (*proper*).
9 Claire seemed __incapable__ (*capable*) of making a decision.
10 Politicians should be ready to make __unpopular__ (*popular*) decisions.

PRZEDROSTKI NADAJĄCE WYRAZOM INNE ZNACZENIE

over- / under-: **over** / **under**cooked, **over** / **under**estimate
mis-: **mis**understand, **mis**interpret, **mis**use
out-: **out**do, **out**grow
inter-: **inter**national, **inter**active, **inter**cultural
multi-: **multi**national, **multi**cultural
super-: **super**natural

7 **Uzupełnij zdania wyrazami podanymi w nawiasach, dodając odpowiedni przedrostek.**

1 In some cultures belief in __super__natural phenomena is still widespread.
2 With only a few athletes, our team was hugely __under__represented in the tournament but we still __out__performed many other contestants.
3 What I find fascinating about London is its __inter__national character.
4 Look up the word in a dictionary so that you don't __mis__use it.

8 **Uzupełnij poniższe zdania wyrazami w nawiasie w odpowiedniej formie.**

1 Paul's __withdrawal__ (*withdraw*) from the contest came in for severe criticism.
2 Unfortunately, Maggie turned out to be highly __unreliable__ (*rely*).
3 Speeding in such weather was sheer __stupidity__ (*stupid*).
4 JF Kennedy is one of the most famous __politicians__ (*politics*) of all time.
5 Her __insistence__ (*insist*) on precision can be tiring .
6 __Nervousness__ (*nervous*) before an exam is natural.
7 All the __accusations__ (*accuse*) against Paul were unfounded.
8 They couldn't hide their __disapproval__ (*approve*) of the new policy.
9 Fluent in three languages, he was in an __advantageous__ (*advantage*) position.
10 Mark's commitment is highly __impressive__ (*impress*).

371

Bank zwrotów (Functions bank)

Podziękowania

Thanks so much for your help.
Thanks. What would I do without you?
Thank you very much for your support. I'm really grateful.
Thank you very much for taking the time to help me.
Thank you so much for all your help. I really appreciate it.
I really appreciate what you've done.
Thank you. I couldn't have done it without you.

Odpowiadanie na podziękowania

It's / That's OK.
Not at all.
Don't mention it.
No problem.
My pleasure.
You're welcome.

Zapraszanie

Would you like to go ___ with me?
Do you want to go to ___ tonight?
Are you doing anything / Are you busy on ___?
I thought we might go ___
Do you fancy going / seeing ___ with me?
Would you be interested in ___?
I was wondering if you would like to ___ with me / us?

Przyjęcie zaproszenia

Sure. What time?
Count me in!
I'd love to, thanks.
Sounds good to me.
Why not? When should I be there?
That's very kind / nice of you, thanks.
That sounds fun / great / lovely / fantastic.
Yes, that would be great / interesting.
Yes, I'd be delighted.

Odrzucenie zaproszenia

Sorry, I can't. I have to ___. But thanks for inviting me.
I'm (so) sorry but I can't.
I'm afraid ___ is not really my thing.
Sorry, tomorrow's no good. I have an appointment.
That's a good idea, but ___.
That's very kind of you but actually I'm doing something else (tomorrow).
I wish I could but I'm afraid ___.

1 Uzupełnij zdania wyrażeniami wyszukanymi w ramkach powyżej.

1 A: Thank you for 1 taking the time to explain it to me. I hope it wasn't too much of a bother.
B: Don't 2 mention it. Let me know if you need any help in the future.
2 A: Do you 3 fancy going for a picnic?
B: That 4 sounds lovely!
3 A: Would you be 5 interested in coming to my party?
B: Yes, 6 count me in! Do you want me to bring anything?

Przepraszanie / Wyrażanie żalu

Sorry. It was all my fault.
I am so / really sorry for sth / doing sth.
Sorry. I didn't mean to ___.
I was wrong. I shouldn't have said that.
Please forgive me / I hope you'll forgive me (for ___).
I 'd like to / I must / I do apologize for ___.
It was not my intention to ___. I'm terribly sorry.
I cannot say / express how sorry I am.
There is really / absolutely no excuse for my behaviour.

Akceptowanie przeprosin

That's all right.
Don't worry about it.
I quite understand.
You couldn't help it.
Forget about it.
No harm done.

2 Połącz części zdań, tak aby postały poprawne wypowiedzi.

1	I hope you'll forgive me	A	so much time playing computer games.
2	I'm sorry. I didn't mean	B	happen to anyone.
3	I shouldn't have spent	C	about it.
4	I'm sorry for	D	for being late. I missed the bus.
5	I understand. It can	E	losing your book.
6	Don't worry	F	to keep your CD so long.

Wyrażanie próśb

I'd like you to ___, if you have time.
Could I ask you to ___?
Could you do me a favour?
Could I bother / trouble you to ___?
Would you help me ___, please?
Will you ___, please?
Do you think you could ___?
Could you possibly ___, please?
Would you mind (doing sth)?
Would you mind if I did sth?

Odpowiadanie na prośby

Yes, sure. / Of course, it's no problem for me.
Certainly. / All right.
Not at all. / No, I don't mind.
I'm sorry but ___.
I can't do that because ___.
I'm afraid I can't.
I wish I could, but ___.

3 Uzupełnij zdania wyrażeniami wyszukanymi w ramkach powyżej.

1 Would you mind lending me your bike?
2 I'd like you to do the shopping on the way home.
3 Could I bother / trouble you to wait for another 5 minutes or so?
4 Would you mind if I took your photo?
5 I can't do that because I'm in a hurry.
6 I wish I could but I've got a meeting after school.

1 D
2 F
3 A
4 E
5 B
6 C

Prośba o informację – pytania pośrednie

Do you know / happen to know where the conference is?
Have you any idea what time the concert starts ?
I'd like to ask if this is the way to the city centre.
I wonder / I was wondering if / whether you could show me the way to the concert venue.
Do you mind if I ask you why they are against constructing a new bypass?
Would it be all right if I asked you ___?

4 Utwórz pytania wykorzystując podane fragmenty zdań.

Who will they invite to the meeting with the minister of culture?
I wonder if you could tell me who they will invite to the meeting with the minister of culture.

1 Is this candidate worth supporting?
Do you think this candidate is worth supporting?

2 Are they customer service representatives?
I'd like to know if they are customer service representatives.

3 Why did they install CCTV cameras along the bus lanes?
Have you any idea why they installed CCTV cameras along the bus lanes?

4 Can he come to the session?
Would it be all right if he came to the session?

5 Would you like to sign this petition?
I was wondering if / whether you would like to sign this petition.

6 Can you stay longer at the office today?
Would it be possible for you to stay at the office longer today?

Pytanie o radę

I can't sleep at night. What do you think I should do?
What do you advise me to do?
I've got a terrible headache. What do you suggest?
Do you think I ought to ___?
If you were me, what would you do?
Do you have any suggestions?

Udzielanie rad / Proponowanie

You should / ought to take 3 tablets a day.
It's not a good idea to stay up late.
You might find it useful to ___.
Have you thought about taking up a sport?
It's worth doing more exercise.
If I were you, I'd ask a doctor for advice.
Remember to drink 2 litres of water a day.
Take my advice and don't go out with him.
You'd / had better take an umbrella with you.
It would/'d be better to go by car.
You would be better off going by public transport than taking the car.

5 Uzupełnij zdania poprawną formą czasownika podanego w nawiasie.

1 You ought not to eat (*not / eat*) too much chocolate.
2 It's far better to study (*study*) a topic every day than for the whole night before the exam.
3 This bag is too heavy to carry all the way home. You'd be better off calling (*call*) a taxi.
4 It's a good idea to take (*take*) a gap year if you don't know what to study.
5 I'd make (*make*) an appointment with a doctor if I were you.
6 It's worth talking (*talk*) to a travel agent before booking a trip.
7 They had better stop (*stop*) at the petrol station to fill the car up.
8 You shouldn't read (*read*) this article without glasses. The font is too small.

Pytanie o opinię

What do you think about / of ___?
What's your opinion about / on ___?
I'd be interested to know what you think about ___.
What's your point of view on ___?

Wyrażanie opinii

In my opinion ___
I think ___
To my mind, ___
From my own experience ___
From my point of view, ___
The way I see it ___
Personally, I find ___
As far as I'm concerned ___
I'm absolutely certain that ___
It's quite clear to me that ___
Well, if you ask me ___
I'm (fully) convinced that ___

Uzasadnianie opinii

There's one important reason, namely the price.
So that people can buy healthy food.
It's because ___. For example, ___
Because of / Due to ___.
Statistics show that ___.

Zgadzanie się z opinią

I agree. You're right.
I think you're right.
I think the same.
So do I.
No doubt about it.
Yes of course!
I really think so.
That's so true. / How true.
Absolutely!
That's just what I was thinking.
I couldn't agree more.

Niezgadzanie się z opinią

I don't think ___.
I disagree because ___.
I don't agree ___.
I'm of a different opinion.
I don't think so.

373

6 **Uzupełnij zdania wyrażeniami z ramki.**

1 What's your point of view (*punkt widzenia*) on using genetically modified food?
2 From my own experience (*własnego doświadczenia*) genetically modified food isn't beneficial.
3 I'm fully convinced (*przekonany*) that poor people should get some help from the government.
4 That's just what (*właśnie to*) I was thinking.
5 I think you're right (*masz rację*).
6 I'm of a different (*mam inną*) opinion.

Polecenia

Stop making that awful noise!
Don't forget to buy the groceries on the way home.
Don't use my computer without asking.
You will tidy your room right now.
Students must change their shoes at school.
You have to be at the airport 2 hours before take-off.

Pytanie o pozwolenie

Can / Could / May I use your pen?
Is it OK / alright if I invite my girlfriend to our family dinner on Sunday?
Do you mind if I open the window?

Udzielenie pozwolenia

Yes, you can. / Yes, of course.
Sure, no problem.
Yes, here you are.
Yes, go ahead.
Yes, please do.

No, I don't mind.
No, not at all.
If you must.

Nieudzielenie pozwolenia

No, I'm sorry, you can't. You haven't done your homework yet.
It's out of the question.
No, I'm afraid you can't.

I'm afraid I'll have to say no.
Definitely not. It's not allowed.

I'd rather you didn't.
I'm sorry but that's not possible.

7 **Ułóż wyrazy w odpowiednim porządku, aby powstały pytania i odpowiedzi.**

1 this / mustn't / touch / button / you.
You mustn't touch this button.

2 okay / if / your / is / I / dictionary / it / borrow?
Is it okay if I borrow your dictionary?

3 why / not / I / see / don't /.
I don't see why not.

4 you / left / bike / my / here / mind / if / I / would?
Would you mind if I left my bike here?

5 these / may / I / my / project / use / for / photos?
May I use these photos for my project?

6 but / possible / I'm / not / sorry / that's.
I'm sorry but that's not possible.

7 some / take / you / like / drawings / is / you / can.
You can take some drawings if you like.

Wyrażanie uczuć (radości, zaskoczenia, niedowierzania, zainteresowania)

I had no idea. I am so excited!
Unbelievable, I never expected it.
Wow, this is great, I appreciate this.
I was really surprised.
Come on, you can't be serious.
You're not serious, are you?
You must be joking! Really? Are you sure?
Wow, I can't believe it. Is it true?
That's very interesting. Could you say / Could you tell me more about it?
I see.
Right.
Oh yeah!
Is that right?
Brilliant!
Tell me about it.
That's cool / great / excellent / brilliant!

Wyrażanie przypuszczeń

A **w czasie teraźniejszym**:
She is probably on her way already.
I suppose that the train is late.
I think he must be in his thirties.
In my opinion, he can / could / may / may not / might not be French.
They could / may / may not / might not be waiting for us at the cinema.

B **w czasie przeszłym**:
I believe he could / might have forgotten about our meeting.
He could / might have been working on his project yesterday.

8 **Przetłumacz fragmenty zdań podane w nawiasach.**

She could be working (może teraz pracować) now.

1 I might not read (*możliwe, że nie przeczytam*) that. It's too long.
2 They may be watching (*możliwe, że oglądają*) this film. They love fantasy.
3 I suppose (*przypuszczam*) that he is at home now.
4 They are probably (*prawdopodobnie*) hungry. They haven't eaten anything since breakfast.
5 She might not be sitting (*możliwe, że ona nie przebywa*) in her office now. She usually finishes her work at four and it's five now.
6 They could have been late (*możliwe, że się spóźnili*) for their meeting.

374

9 **Połącz połówki zdań, tak aby powstały poprawne zdania.**

1	Robots will definitely be	A	will live in the cities than in the country.
2	More people will probably	B	disappear in the future.
3	It is likely that more people	C	very useful for space exploration.
4	Perhaps people will use	D	artificial foods in the future.
5	It is possible that people will eat	E	fewer cars in the future.
6	Libraries certainly won't	F	work from home in the future.

1 C
2 F
3 A
4 E
5 D
6 B

Opis ilustracji

There is a group of people / There is a man and a boy / There are some children in the picture / photo.
The picture / photo / photograph shows several tourists walking along the river.

It is / It's a picture / photo / photograph of two girls skiing on a slope.
It's a black-and-white / colour photo.

Umiejscowienie osoby / obiektu na ilustracji

On the left / right of the picture …
At the top / bottom of the picture …
In the top left-hand corner of the picture ...
In the bottom right-hand corner of the picture ...

In the foreground / background …
the middle
the distance

Opisywanie postaci

He's got short straight blond hair.
She's got shoulder-length wavy blonde hair.
They've got long curly brown / dark hair
She's short / medium height / tall.
She's rather / quite thin / slim / plump / fat.
He's very / extremely well-built.

She's got freckles.
He's got a scar / a fringe / a moustache / a beard.
He's unshaven / clean-shaven.

The boys are the same age.
They are in their early / mid / late teens.
They are nearly / about twenty years old.

She looks as if she is in her early twenties.
He looks as if he is in his mid-thirties.
They look as if they are in their late forties.
The person on the right / in the middle / at the bottom looks / seems … unhappy / frustrated / relaxed / pleased.
They must / could / might / can't be …
Perhaps / Maybe they're …

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 2

Wskazywanie drogi

Cross (the road) at / on the traffic lights.
Get on / off at the (next) stop.
Get into / out of a car.
Go straight on.
Go across the bridge.
Go until / as far as (the crossroads / roundabout)
Pass the (park).
Take (bus number 678).
Turn at (the bank).
Turn right / left.
Walk along / down the street.

Wybór ilustracji

I like photo number … because it reminds me of …
If I had to choose …, I would pick ..
The one I like most is … . I'd like to explain my choice in more detail.
I think that … is better because …
My first choice would be …. . That's because …
I'd pick this poster … because …
I'd choose … because …

Odrzucenie jednego z dwóch / kilku elementów

I don't want to choose … because …
I'd reject … because …
I can't see any similarities between … and …
In my opinion … is not good / suitable because …
The other two are out of the question as they …
I wouldn't go for … or … for the simple reason that …
I definitely wouldn't choose …. because ..
These pictures / posters have little / nothing in common with the subject of ...

Dodawanie argumentów do uzasadnienia

Additionally, …
Also…
…, as well.
Besides that, …
Furthermore,
In addition, ..
Moreover, …
What's more, …

Strategie maturalne – Matura ustna
Zadanie 3

Czasowniki nieregularne (Irregular verbs)

Infinitive	Past simple	Past participle	Polish
be	was / were	been	być
bear	bore	borne	nieść, (prze)nosić
beat	beat	beaten	bić, zbić
become	became	become	stawać się
begin	began	begun	zaczynać
bend	bent	bent	zginać, pochylić
bet	bet	bet	grać, postawić na kogoś/coś
bite	bit	bitten	ugryźć, pogryźć, ukąsić
blow	blew	blown	wiać, dmuchać
break	broke	broken	łamać, stłuc, psuć się
bring	brought	brought	przynosić
broadcast	broadcast	broadcast	nadawać, transmitować
build	built	built	budować
burn	burnt / burned	burnt / burned	(s)palić (się)
burst	burst	burst	wybuchnąć, pękać, wytrysnąć
can	could	been able to	umieć, potrafić
catch	caught	caught	łapać, chwytać
choose	chose	chosen	wybierać
cost	cost	cost	kosztować
cut	cut	cut	ciąć
deal	dealt	dealt	zajmować się
do	did	done	robić, czynić
draw	drew	drawn	rysować
drive	drove	driven	prowadzić samochód
fall	fell	fallen	upadać, spadać
feed	fed	fed	karmić
feel	felt	felt	czuć, odczuwać
fight	fought	fought	walczyć
find	found	found	znajdować, odnajdywać
flee	fled	fled	uciec, umknąć
fly	flew	flown	latać
forbid	forbade	forbidden	zakazać
forget	forgot	forgotten	zapominać
forgive	forgave	forgiven	wybaczyć
freeze	froze	frozen	zamrozić, zamarznąć
grow	grew	grown	rosnąć
have	had	had	mieć, posiadać
hang	hung	hung	powiesić, wisieć
hear /ˈhɪə/	heard /hɜ:d/	heard /hɜ:d/	słyszeć
hide	hid	hidden	schować (się)
hit	hit	hit	uderzyć
hold	held	held	trzymać
hurt	hurt	hurt	ranić, boleć, skaleczyć (się)
keep	kept	kept	trzymać
know	knew	known	wiedzieć, znać
lay	laid	laid	położyć, rozłożyć, ułożyć
lead	led	led	prowadzić
lean	leaned / leant	leaned / leant	(wy/prze)chylić się
learn	learnt / learned	learnt / learned	uczyć się
leave	left	left	zostawić, wyjeżdżać, odchodzić, opuszczać
lend	lent	lent	pożyczać (komuś)
let	let	let	pozwolić

Infinitive	Past simple	Past participle	Polish
lie	lay	lain	leżeć
light	lit	lit	zapalać
lose	lost	lost	zgubić (się)
mean /mi:n/	meant /ment/	meant /ment/	znaczyć
meet	met	met	spotkać (się)
must	had to	had to	musieć
misunderstand	misunderstood	misunderstood	źle zrozumieć, nie zrozumieć
pay	paid	paid	płacić
put	put	put	kłaść
read /ri:d/	read /red/	read /red/	czytać
ride	rode	ridden	jechać, jeździć na
ring	rang	rung	dzwonić, zadzwonić
rise	rose	risen	(wz)rosnąć, podnieść (się)
run	ran	run	biegać
seek	sought	sought	szukać
sell	sold	sold	sprzedać
send	sent	sent	wysłać
set	set	set	umieścić, stawiać
shake	shook	shaken	potrząsnąć, wstrząsnąć, trząść się
shine	shone	shone	świecić
shoot	shot	shot	strzelać
show	showed	shown	pokazać
shut	shut	shut	zamknąć
sing	sang	sung	śpiewać
sink	sank	sunk	(za)tonąć
sit	sat	sat	siedzieć
sleep	slept	slept	spać
slide	slid	slid	ślizgać się, prze-/na-/w-/roz-/za-sunąć
speed	sped	sped	pędzić, przyspieszyć
spell	spelt / spelled	spelt / spelled	literować, pisać (ortograficznie)
spend	spent	spent	spędzać czas, wydawać pieniądze
spill	spilt	spilt	roz-/wy-lać, rozsypać
split	split	split	podzielić, rozłupać, rozedrzeć
spoil	spoilt	spoilt	(po)psuć (się), zniszczyć
stand	stood	stood	stać
steal	stole	stolen	kraść
stick	stuck	stuck	przyklejać
strike	struck	struck	uderzyć, sprawić wrażenie
swear	swore	sworn	przysięgać, kląć
swim	swam	swum	pływać
take	took	taken	brać
teach	taught	taught	uczyć (kogoś)
tear	tore	torn	podrzeć, rozedrzeć
tell	told	told	mówić, opowiadać
think	thought	thought	myśleć, sądzić
throw	threw	thrown	rzucić
wake	woke	woken	budzić się
wear	wore	worn	nosić (ubranie)
win	won	won	zwyciężać, wygrywać

376

Transkrypcja nagrań

CD 1/01

Part 1
Mark: Hi Susan. What are you doing next week? Will you find time to help me look for a flat?
Susan: I hope so but there's a lot happening next week. My roommate wants to get the room painted and I must get a new mobile. This one is a bit out of date and unreliable.

Part 2
Mark: Mine is quite decent and it's advertised as the latest novelty. I can show you all the options it has and you should like it.
Susan: Fine! I'll need your knowledge and experience so much! You've always had the best equipments.

Part 3
Susan: But what about the flat? Where would you like to rent it?
Mark: As close to my university as possible. Ideally, within walking distance. I hated commuting and wasting time last year.
Susan: Do you really want to live in this noise and car fumes? I can't understand you. And what about your dog? Doesn't he need to run long distances in the forest?
Mark: I can't deny that, but what about my needs? I've read in the newspaper that statistics show that the young people who don't have to spend hours in different means of transport do better at their studies.

Part 4
Susan: Really? Did they also write about poor animals that suffer in the city centres? If I were a student, I'd rather live with my family in our town.
Mark: Stop teasing me! Your flat is quite close to the city centre! I can rent a flat near a big park and it's likely to solve the problem, isn't it?
Susan: O.K. I'll tell you what we'll do. First, we'll buy my brand new mobile and then we'll look for a nice flat in a quiet place near the centre. Finally, you'll help us with the room decoration. What a busy week in front of us!

CD 1/02

Mark: Hi Susan. What are you doing next week? Will you find time to help me look for a flat?
Susan: I hope so but I've got plenty of things to do. My roommate wants to get the room painted and I must get a new mobile. This one is a bit out of date and unreliable.
Mark: Mine is quite decent and it's advertised as the latest novelty. I can show you all the options it has and you should like it.
Susan: Fine! I'll need your knowledge and experience so much! You've always had the best equipment.
Susan: But what about the flat? Where would you like to rent it?
Mark: As close to my university as possible. Ideally, within walking distance. I hated commuting and wasting time last year.
Susan: Do you really want to live in this noise and car fumes? I can't understand you. And what about your dog? Doesn't he need to run long distances in the forest?
Mark: I can't deny that, but what about my needs? I've read in a newspaper that statistics show that the young people who don't have to spend hours in different means of transport do better at their studies.
Susan: Really? Did they also write about poor animals that suffer in the city centres? If I were a student, I'd rather live with my family in our town.
Mark: Stop teasing me! Your flat is quite close to the city centre! I can rent a flat near a big park and it's likely to solve the problem, isn't it?
Susan: O.K. I'll tell you what we'll do. First, we'll buy my brand new mobile and then we'll look for a nice flat in a quiet place near the centre. Finally, you'll help us with the room decoration. What a busy week in front of us!

CD 1/03

Speaker 1
'THE ROLLING STONES 50' costs $60 and is absolutely worth the price. Mick Jagger, Keith Richards, Charlie Watts and Ronnie Wood give their light-hearted commentary. It also includes hundreds of photographs –of course good ones because it is impossible to take a bad photograph of Mr Jagger! Besides, it's loaded with posters, jigsaw puzzles, bubble gum cards, drafts of album cover art.

Speaker 2
It was an amazing night! Florence Welch appeared onstage dressed in a romantic black gown with chiffon sleeves, appropriately enough for "Ceremonials," which is influenced by gospel and gothic motifs. The highlight of the evening was the moment when Welch presented her raw vocals with "Leave My Body". Her voice echoed through the Hollywood Hills making the night more chilly for the audiences. Florence filled the venue with her energy and haunting vocals even when she seemed breathless from her frantic dancing.

Speaker 3
"Blackie' is Eric Clapton's guitar, which was a record winner for the most expensive guitars sold at auction. Can you imagine that his vintage Stratocaster was originally bought by Clapton for $100 but sold for $959.500? But now there are other famous guitars that were sold for much more. One of them is Bob Marley's Washburn 22 series Hawk, which is worth nearly $ 2 million and what is more, is considered a national cultural asset by the government of Jamaica.

CD 1/04

Speaker 1
I can't carry the bag myself. I've got a bad back. If you are going upstairs, Brad, can you lend me a hand?

Speaker 2
You started the classes an hour ago? I haven't heard about the changes in the timetable. Where did you find the info?

CD 1/05

Speaker 1
I've always wanted to meet a politician to say what I really think of the politics and economy in our country. Once I even went to an election meeting but it was cancelled a few minutes before it started. Apparently, the politician had a lot of things to do.

Speaker 2
My biggest disappointment is connected with my first girlfriend. She was a sweet sixteen-year-old who loved going out. We used to get together every day for two months. Our meetings were always fun but we had nothing to talk about.

Speaker 3
The thing which I always remember as a nightmare was the first day in my job. I couldn't deal with my duties on time. The first customer I served was dissatisfied because the soup wasn't hot enough and I had to change the tablecloth because he thought it was dirty. Then I heard he also wanted a new room and made a fuss at the reception.

CD 1/06

Mashavu Angelou: Excuse me, I have some problems with reading such small print. Could you help me fill this form in?
Tina: Sure. Let's start with your name.
MA: It's Mashavu Angelou.
Tina: How do you spell that?
MA: M-A-S-H-A-V-U A-N-G-E-L-O-U
Tina: Have you got a middle name?
MA: No, I haven't.
Tina: Are you married?
MA: No, my husband died two years ago.
Tina: Oh, I'm sorry. Have you got any children?
MA: I've got two daughters and a son.
Tina: So what was your maiden name?
MA: Mandela
Tina: When and where were you born?
MA: On 13th August in 1948, in Addis Ababa, Ethiopia.
Tina: So, Ethiopian is your nationality, isn't it?
MA: Yes, and I still have a house in Addis Ababa, Nr 56 at Wereda 23 Kebele 12.

Tina: Are you a citizen of another country?
MA: Yes, I am also a British citizen.
Tina: Where are you living in Britain?
MA: In London, at 98 Bedford Avenue.
Tina: Is this your permanent address?
MA: No, just temporary.
Tina: Could you give your email address?
MA: It's masha_48@ads.com
Tina: Do you use a nickname?
MA: No, I don't.
Tina: And your telephone number?
MA: + 44 778 509 236
Tina: What do you do for a living?
MA: I'm a painter.
Tina: Do you have a pseudonym?
MA: Yes, it's Addis.
Tina: OK We're done.
MA: Thank you very much. It was very kind of you to spare your time.

CD 1/07

"… and now our culture guide … and good news for all those interested in discovering the life of Great People through old photographs, documents and letters. Warsaw will soon be hosting a few unique exhibitions.

ONE
"An event I'd like to recommend is the exhibition '**For the Love of Art**' at the National Opera House. It offers over 300 portraits, photographs, costumes and personal memorabilia of Helena Modrzejewska. She is considered the greatest star of 19th-century Polish theatre. I wonder if you know that Modrzejewska was one of the best Shakespearean stage actresses in Europe and America. She appeared in 260 plays, including 35 English-language productions.

TWO
"The next unique exhibition on our list is '**The Hollywood of Marilyn Monroe**' at the Old Gallery. Admirers of this legendary film star can see her private portraits as well as rare photos from movie shots and parties. All the photographs were taken by her friend Milton H. Greene. He saw through Marilyn's many masks and showed the person she really was —a terribly sad and lonely woman."

THREE
"We've also got an invitation from the Potocki Palace to a great outdoor exhibition devoted to a beautiful person – Janusz Korczak. There you will find photographs, documents and manuscripts of Korczak's diary and books, and also books for children. This exhibition highlights his work as a war doctor, a teacher, a writer and a social activist. Korczak spent his entire life campaigning for children's right to live in normal conditions and to education. That's why the name of the exhibition is '**A Children's King**."

FOUR
"Our last recommendation is the event called '**Inspired by Miłosz**' at the Mazowiecka Gallery. The visual arts draw our attention to the great Polish poet and Nobel Prize winner. The exhibition presents works by outstanding Polish and Lithuanian artists inspired by the works of our famous poet. Apart from this, you will find a large collection of photographs showing his life: his school days in Vilnius, his diplomatic service in France, lecturing at Berkeley University and his last years in Cracow. So, come and be inspired.

CD 1/08

Speaker 1
Currently, around 12 million creatures a year are used in scientific research .
Many people have strong ethical concerns about such experiments, arguing that primates are almost as highly developed mammals as humans, so any possible pain caused to them should be reduced to a minimum …but… but I'd like to claim: 'No pain, no gain'
It would be unwise and potentially disastrous for human health if we stopped research for ethical reasons…

Speaker 2
The future of the dinner plate and the future of the Earth are linked. If we are to feed the growing population without destroying the planet, we'll have to overcome some deep biases. In the past many people had an aversion to lobster, which now has become a gastronomical delicacy. There may be a need to get used to foods we cannot imagine eating now.
Everybody knows that technology is capable of doing both good and evil. But not all that is new is a monster. Scientists are already using DNA samples from animal remains to culture new cells. The first in-vitro hamburger has already been consumed!

Speaker 3
On behalf of the International Group for Ethical Science, I would like to raise an issue of great importance in the dialogue between science and society. Recent progress has made it possible to obtain embryo cells and use them for treating illnesses.
According to the law, the human body at all stages of its formation and its development cannot be obtained or sold. However, gaps in legislation are allowing a range of different malpractices in which embryo cells are being used for ethically dubious experiments. Therefore, we emphasise the need for more rigorous regulations to guarantee human dignity…

Speaker 4
Digital citizenship is growing rapidly. While social media are shaping personalities, the existence of the Internet is reshaping our society. If the tendency continues, we'll be able to shape the whole society we want to live in in the future.
Information and communication technology is invisible and exists everywhere. This raises the question of privacy when surfing the web as well as using ICT as an instrument of control … Take GPS, for example. The system can help guide cars but also help control where people drive… When we have a large powerful information tool like Google, where are the boundaries of censorship?

CD 1/09

Speaker 1
Uhmm…The minimum driving age? I don't know. Now it's 18. At 18 the kids are just stepping into adulthood. They are just starting work or going to university. They are not yet fully mature, responsible adults. I feel it should be changed to 21, even though I know that the insurance companies want to increase it to 23 for men. They say they are doing badly in the statistics and that the male brain isn't fully developed before they reach the age of 25.

Speaker 2
You know, I turned 18 only a month ago and I've had a driving license for just two weeks. Before I got it, I had to rely on my parents or elder brother to ferry me to school, sporting events or social activities. If teenagers were allowed to get their driving license earlier, they could be more independent of their parents and take care of their own transport. Well, I live in the town centre, but my mates in rural areas have bigger problems. They often have a long way to school and extra-curricular activities, and public transport is not always available..

Speaker 3
TV reporter: In the studio is a member of the parliamentary committee which is currently working on the new road regulations. Why did you decide to change the law?
Speaker 3: Because of statistics. Younger drivers are at a higher risk of having accidents. Every day our roads see four fatalities caused by young drivers. The country's eighteen-year-olds cause 50 collisions a day, nearly three times as many as drivers in their fifties.
TV reporter: What are you going to change?
Speaker 3: First of all, the minimum age for driving. It needs to be made higher than 18. I am for increasing it by one year. I think it would be a good start, but there are also other suggestions, like 21 or even 23.

Speaker 4
For young drivers, one of the greatest dangers facing them on the road is their lack of experience. Our school offers novice drivers 100 hours of supervised on-road driving. Our instructors will teach you perfect driving skills and behaviour on the road. If you are 18 and

want to start learning to drive, register for the course and we'll help you get your license – your ticket to adulthood.

CD 1/10

ONE
The Second ***European Youth Day*** took the opportunity to highlight the situation of young people in Europe. The research shows that our society as a whole has 13 million people under 30 not in employment, education or training. In the current economic recession, young people who continue education at an academic level in order to become better qualified are no longer certain that after they have completed their studies they will find a job at all. This case has been recorded in some Mediterranean and eastern European countries, as well as in Denmark and Finland. Because of the dramatic consequences of the situation, the programme of the event concentrated on the democratic engagement of young people in our societies.

TWO
A: The conference ***Youth for Democracy*** in Copenhagen was attended by more than 200 participants from all over the world. We are talking to a member of the organising committee. Could you tell our listeners about the main aim of the event?
B: We wanted to bring together experts and young activists who are struggling for democracy in their countries. That's why we invited the leaders of the uprising in Egypt as well as youth representatives from countries that are not yet democratic: Belarus, Zimbabwe and North and South Sudan.
A: Did the event achieve its goals?
B: Definitely, yes. *Youth for Democracy* was a unique opportunity for young people to meet and exchange ideas, experiences and knowledge on how to form new democracies using non-violent methods. Participants developed bonds and friendships with others who are active in the global fight for better lives and human rights.
A: Thank you for talking to us…

THREE
Following the first ***Youth Entrepreneurial Learning Seminar*** held last year, the Resource Centre of the *Youth in Action* programme is setting up a seminar aimed at exploring how potential youth initiatives can be followed up in the labour market.
This activity aims to help youth leaders to coach young people so that they can start their own business and make a change for unemployed young people.

FOUR
A: Good evening and welcome to our weekly programme Youth and Democracy. Today, we would like to talk about the youth assembly organized this year under the banner: Youth and Democracy, the young generation sacrificed? In the studio are two young activists and participants of the event. Who was it organised by?
B: The Council of Europe, in cooperation with the European Youth Foundation and the European Youth Centre in Strasbourg. Strasbourg is the venue of all general sessions.
A: I've heard that the popularity of the event exceeded the organisers' expectations.
C: Yes, that's true. More than 500 applicants sent their documents from member states, but only about170 were selected. We all met on the first day in Strasbourg for the opening session.
A: The next two days were devoted to debates on…what themes and issues were raised?
B: Everyone could find something of interest to themselves and their communities. I took part in a debate on 'democracy and citizenship education'.
C: And I found 'democracy and migration' quite a topical issue, especially in my country after the recent demonstrations, so I chose to participate in this debate.
A: Any conclusions after the two days?
B: Well, we all agree that young people should contribute to the development of democratic societies and then they can much better benefit from what they have created.
A: Thank you for coming to the studio.

FIVE
A: Have you read 'What's in the news'?
B: Not yet. Anything worth my time?
A: I think so. Listen:
'Young community members are invited to join us in Studio A as part of the studio audience for a ***Youth & Politics*** panel discussion on Friday. The venue gives teens the opportunity to discuss important issues and share their views and concerns with community officials and political leaders. We would like to find out how young people imagine the future of our political system. Anyone who wants to be an active citizen may come and participate in our local political discourse'.
B: Aaah!…when is the election? In six weeks?
A: Come on! Why don't we go there and listen to what they want to say? Who knows…you might become the mayor of this town one day.
B: Aren't you too old to believe in fairy tales?

CD 1/11

ONE
My home town? ...hmmm… I think it's Mexico City, the former capital of the Aztecs, as I used to live there for over twenty years. I remember it as a place of its own kind, ancient and modern, cosmopolitan and traditional, rich and poor. I spent many rainy seasons there and made many subway trips, but I didn't discover everything. The food was amazing and you could find it in the city at any hour because there were always people wanting to eat something. So many things mean a lot to me: the smell of bread, the volcanic rocks on colorful evenings, the murals of Diego Rivera... ehhhh
TWO
Do you want to move to Sydney? I have a house for sale situated close to the harbour, with a view of the Pacific Ocean. It takes five minutes from the front door to get to the beach and swim or to catch the bus, train, ferry or plane and travel anywhere. After half an hour by public transport you are in the city centre and can meet people from over 200 cultures, go to the Sydney Opera House or visit great sporting venues. The area is relatively safe at any time of the day or night. I have been lucky to spend most of my life there. You can be the next lucky one.

THREE
Guide: The place where we are now is Portsmouth and it's the oldest active shipyard in the USA. I feel very close to the region as I was raised here and loved discovering about the lives of our ancestors. Have you heard of Yorktown?
Tourist 1: Yeah, the last battle of the Revolutionary War.
Guide: Exactly. And Norfolk?
Norfolk is the world's largest Naval Base. Both Yorktown and Norfolk are not far from here. We'll be going there in the afternoon. Now, look around at the variety of scenery, from the mountains to the coastal plains.
Tourist 2: Does the geographical location affect the climate?
Guide: Yes, of course. We have four seasons. I admit though the summer is too hot, but we have short winters.
Tourist 3: Do you like living in Portsmouth now?
Guide: Yes, I do, but the traffic is becoming terrible. It is expected to double in the next two years so I may have to leave.

FOUR
Teacher: O.K. children. Let me start the lesson. I've marked your essays on 'Why do you love your home town?'. Before I give you back your work, I'd like you to listen to the essay by your new classmate. Mohan, could you come here and read it?
Student: I love my country as well as my home town Kurnool in southern India, because it is where I was born and grew up. I left there my memories from childhood. There are numerous places to see there and you might enjoy the hospitality of local people as well. My town is often visited by tourists as it is famous for its holy places and unique ceremonies. Recently, a geological survey proved there are huge mineral resources of gold and uranium, so my city is going to develop, which makes me even more proud of my home town. Now my home is in America, but a piece of my heart will always be in Kurnool.

CD 1/12

Reporter: Good morning! Today, we're going to tackle moving house, which is considered quite a challenging and stressful experience for

24% of homeowners, research has revealed. This is compared to 14% who find starting a new job stressful. But stress doesn't have to ruin the excitement of your relocation. I've invited to the studio a person who's already moved 14 times. It's Bob from… Errr Where are you from NOW, Bob?
Bob: Good morning! This month I'm living in Bakerhill, Alabama, but I'm planning a move in a month or two.
Reporter: Why do you move so often?
Bob: I'm a nomadic type. I work from home so I can change my address even twice a year. The moves don't make me stressed at all. On the contrary, they've become part of my life.
Reporter: So, what do you do to make your moves so enjoyable?
Bob: Well, every move requires a lot of planning and careful organization. There are seven steps which I always follow.
Reporter: Seven steps! They must take a long time before the move!
Bob: Not really. Everything takes up to 8 weeks, but if you're well-organised, you might shorten the time to 6 weeks.
Reporter: So, what's step one, I wonder?
Bob: Planning ahead. Never start gathering your things the day before. Step two is packing and labelling the boxes. It will save you a lot of hassle when you're unpacking. If you no longer need old clothes, furniture and knick-knacks, don't toss that stuff away but make it a gift to a charitable organization.
Reporter: And piles of cardboard boxes, neatly labelled, are waiting for transportation.
Bob: If so, we've already passed through step three. Don't forget to book your removal van several weeks in advance as demand for the vehicles is always high, especially between April and October.
Reporter: OK, I'll remember that if I ever want to move house.
Bob: But step four is also worth considering. You could of course recruit an army of friends and family to help you move, but I never do it. Instead, I hire the services of a removal company. They have well-trained staff and all of the necessary equipment to keep your valuables intact and make your move fast.
Reporter: Yes, we know how to arrange the transport. But what about the new address?
Bob: Of course…and now we're proceeding to step five. Inform not only your friends and family, but also credit card companies, utility companies, insurance companies and banks. You might as well register your change of address with the Post Office and have any mail redirected. Apart from your mail, it's important to have any monthly services, such as phone or Internet, transferred over to your new address, which is step six in my moving routine
Reporter: Everything sounds so easy when one listens to you…
Bob: …and last…but not least…step seven. On the day of the move, make sure that no important belongings were overlooked. Oversee the loading of the truck to check that valuable furniture and antiques are safe.
Reporter: Let's hope our listeners will feel less worried before their move. I must admit you have convinced me a little bit. Hey, Bob… You're going to move in a month. Where are you moving this time?
Bob: Sorry, I'm not going to reveal that.
Reporter: Oh, I see. Anyway, thanks for coming to the studio. Where could our listeners find you?
Bob: On my blog. I'm the type that depends on the Internet ... (laughing)

CD 1/13

ONE
The term 'weather' refers to the temporary conditions of the atmosphere.
Look at this diagram. It shows the six main components which describe the weather at any time and help meteorologists forecast it.
As you can see, weather forecasting has been important to civilizations for thousands of years. In ancient cultures it was connected with religion.
The discoveries and developments of the 17th and 18th centuries made weather forecasting more accurate.
And here is a modern weather station with tools and computer equipment so meteorologists can create detailed weather maps.
Many weather stations are part of networks, and meteorologists from different regions and countries can share information on weather patterns and predictions.

TWO
Lecturer: Hello everybody. Today we're going to talk about the weather and meteorology. I'm counting on your active participation.
First, who listens to the weather forecast for the next day? Thank you. Almost everyone. Why is the weather forecast so important to us?
Student 1: to decide what clothes to wear today
Student 2: to make plans for the next day or weekend
Student 3: to choose a holiday destination
Lecturer: Exactly. So you can see that the weather may affect our lives in many ways. But in the past, before meteorologists were able to predict the weather, people noticed different weather patterns, discovered the rules and put them in rhymes. For example:
'Red sky in the morning, sailors take warning
Red sky at night, sailors delight.'
It's no laughing matter! This popular rhyme is pretty accurate. The red sky in the morning, at sunrise, means possible rain and difficult weather for sailing. The red sky at night, at sunset, lets people hope for calm weather, perfect for sailing. Do you know any other weather rhymes or sayings?

THREE
Polish scientists have found a way to predict when and where thunderstorms will appear. They have studied waves emitted only by thunderstorms, so they cannot be confused with any other waves. The system covers the whole world and is relatively cheap. To scan the globe effectively for thunderstorm activity, it is enough to have 14 monitoring stations worldwide. One such station is already operating in southeastern Poland. The scientists can monitor weather changes and observe the movement of storm centres in real time, not only nearby but also thousands of miles away. Similar stations are being built in Australia and Brazil.
Polish researchers are now looking for an institution interested in putting the technology into commercial use.

FOUR
Presenter: Welcome to 'The interview of the week'. Today in the studio we have Mr David Brook, a meteorologist and a famous storm chaser. Good morning.
Interviewee: Good morning and thank you for inviting me to the programme.
Presenter: It was our viewers' suggestion to invite you, as a reaction to the recent news about abnormal rainfall and thunderstorms. People would like to know how to behave during a thunderstorm.
Interviewee: Yes, when a storm arrives, proper behaviour can save lives and prevent damage.
Presenter: What are the most important rules?
Interviewee: First of all, do not panic. If you are in a building or a vehicle, stay there. If there is no structure nearby, get to an open space, bend your legs low to the ground as quickly as possible but do not sit or lie on the ground.
Presenter: A lot of questions concern behaviour when in the woods.
Interviewee: In this case, stay in the woods, but keep away from the edge or single trees. Do not touch any object that could conduct electricity. Do not hold or use any electrical equipment or telephones.
Presenter: Is home the safest place?
Interviewee: Not really. We shouldn't take a bath or shower during a thunderstorm. Television sets, radios, etc... are particularly dangerous at this time, so we can't use electrical appliances. And we mustn't stand near open windows.
Presenter: Thank you for reminding us about a few safety rules. I think our viewers will have more questions, so our guest will be available for half an hour in the chatroom.. You can see the address at the bottom of the screen.

CD 1/14

And now, our weekly news round-up about natural disasters in the world.
ONE
According to our correspondent, at least thirty houses were washed away and an equal number of families were reported homeless due to torrential rains in northeastern India. At least 40,000 people

from different villages were cut off from the rest of the country after the downpour and landslides, which washed away the local road, creating a huge gap. Two ministers observed the area from a helicopter. Inhabitants of the flooded area demanded the building of a temporary bridge for the villagers.

TWO
Reporter: We have just received news from the Scottish mountains. Yesterday, two climbers were reported missing after a snow slide in the Chalamain Gap area. Our special reporter is on-line.
Correspondent: Yes. One man was found and transported to hospital after 30 minutes. Then the rescue dogs and a helicopter were brought in to assist the rescue team. They found the other man after forty minutes and he was transported to hospital in critical condition. There is no more information at this point in time. The Chalamain Gap is the best known high hill-pass in Scotland and one of the wildest areas in the country but, sadly, unexpected snow slides make the place extremely dangerous. Last week four professional mountain climbers were killed in an avalanche. There is no recipe for safety in the mountains, only common sense.

THREE
Nearly 38 percent of the state of Arizona is experiencing extreme drought because of lack of rainfall over the last year. At this time of year, the region typically gets above normal rainfall, but so far this season, rain has been below average. In order to recharge the water reservoirs, the region needs several storms and heavy falls of rain. Last year, Arizona's total reservoir system was at 86% capacity. Now it is only 50%.

FOUR
Reporter: Tropical cyclone 'Haruna' has hit southern Madagascar with powerful downpours. We have a phone link with the Malagasy Cyclone-Risk Bureau. Good morning!
A: Good morning!
Reporter: What is the situation now?
A: It has stabilised now so we can say that about 39 people have been killed and 80 injured. There are 2000 damaged buildings, over 600 homeless families and 1,500 hectares of rice fields under water, but the figures may change.
Reporter: We've heard that Madagascar airlines has suspended flights.
A: Yes, because of the flooded airports. We hope this is only temporary.
Reporter: What's the most important problem at the moment?
A: Lack of electricity in the region. Hospitals need to operate using fuel generators. We are controlling the situation by sending the necessary aid.
Reporter: Thank you. Cyclone Haruna is the first one to hit Malagasy during this year's cyclone season.

FIVE
Reporter: A wildfire has been reported in a suburb of Perth, Australia. We have a story of a 12-year-old girl, recorded and sent to us by our correspondent.
Girl: 'The day started, as usual. My dad dropped me in front of the school and promised to pick me up by 3 p.m. During the second lesson, the teacher asked us if we smelled any smoke. Some of us did, so we ran to the window and saw a huge cloud of black smoke above the forest. Then the head teacher opened the door and ordered everyone to leave the building immediately. We couldn't even take our bags. All the pupils gathered in the school yard. Most parents were already there and they took their kids home. I wasn't that lucky. I was in a group of 17 pupils taken to a building away from the fire, where our parents were expected to pick us up later. But the road was closed and my parents could only collect me late at night. I was so scared.'
Reporter: According to our correspondent, fire brigades are still fighting the 20-metre- high flames.

SIX
12,000 people have been evacuated after an earthquake in southwest China. The latest statistics also confirm 30 people seriously injured and 100 thousand houses damaged or destroyed. The main infrastructure in the province, transportation systems and water and power lines, have been damaged. Emergency help is on its way. 400 policemen, fire fighters and soldiers have been brought in to monitor the situation in the quake-hit area. So far, 19 earthquakes on this scale have been recorded in the province.

CD 1/15

Speaker 1
… And now we've got very interesting news for senior citizens. A free month-long memoir-writing class offered by the City Council. Stourmouth City Council is sponsoring a memoir-writing class called 'Life Stories', scheduled to start on March 8th. The classes will run from 10:30 a.m. till noon at the Public Library, every Friday. During the sessions, instructors will help older adults sort through their memories and organise their story.
If you would like to register, just give them a call. I think I will call them right after the programme…

Speaker 2
I believe a good education is extremely important if you want to be a successful professional. I do realise how much it pays off. That's why I make sure I have good marks and take advantage of all the extra-curricular activities in classes. I study foreign languages. I also make sure that I'm up to date with computing and modern ICT. Employers will always ask about your digital literacy. When I am done with it, I can move on to develop my career. Yet, from what I hear, CPD is something I also need to be ready for during my whole working life.

Speaker 3
When I was at school I couldn't wait till I could leave. The demanding teachers and strict discipline were almost unbearable. I remember how relieved I was when I heard the school bell for the last time. A couple of years later it all came back. I had been employed for a couple of years, happy with my job, when the company's policy changed and I had a choice of either gaining more qualifications or saying goodbye to my only source of income. That's how I ended up back at school. And believe me – going back to school is quite a challenge. But with the uncertain economy I want to be ready to be able to change jobs easily. Maybe I should take up a vocational course like plumbing or painting and decorating, something I will always be able to do for a living?

Speaker 4
I retired at the age of sixty, but I didn't feel old at all. I had lots of energy to spare and all the time in the world. I had a feeling that my brain would die if I didn't keep it busy. So when a friend told me I should go back to school and do the degree I have always wanted I said yes immediately. I think I might also start writing a memoir…

CD 1/16

Interviewer: Welcome to our programme. Today our guest is Sara Huffington who has done research on different school regulations all over the world. She was looking for some unusual ideas and this is what she found out. Sara, tell us all about it.
Sara Huffington: Well, everywhere school authorities issue some regulations, but some of them push really strange ones. They concern all sorts of school issues such as social interaction, dress code or even everyday activities. And this is something I would like to talk about today in this programme. So, for example in Ottawa, one of the high schools said no to yoga pants. They claim such pants are too tight and violate the school's dress code. In this case, it is not a rule yet, but just a reminder of the appropriate dress code the school is trying to enforce. Much like yoga pants, skinny jeans have been banned in schools all over the map, due to their lack of modesty and being a distraction factor for the opposite sex. You shouldn't wear them unless covered with a long shirt!
Interviewer: That really seems odd! But I believe there are more issues than that.
Sara Huffington: Yes, there are, unfortunately. Who knew having best friends would pose a threat! At a few U.K. schools, teachers are preventing children from making 'best friends' in an attempt to save others' feelings.
Interviewer: That's unbelievable! What exactly does that mean?
Sara Huffington: School authorities are trying to protect young people from the possibility of suffering rejection if friendship

doesn't last. What's more, the other concern is groupism, which kills individuality of opinion and behaviour among young people.
Interviewer: Groupism? … hmm, I can understand that, but friendship? You can't just can't ban it! That is totally wrong!
Sara Huffington: Calm down, remember we are talking about some rare weird rules, not about the reasonable ones. Well, here are some more examples of strange regulations… at schools in both Australia and the U.K., green ink has replaced red ink in marking students' papers because of its ‚confrontational' nature. Teachers are banned from marking students' work in red ink in case it upsets students.
Interviewer: Maybe there is something in it, after all. I hated corrections in red myself when I was a student.
Sara Huffington: I guess I would agree with this one too. But back to the weird regulations… a Massachusetts school attempted to ban bake sales on the basis of their lack of nutrition. … What else? Maybe this one. Some schools thought it inappropriate for students to ride their bikes, because of the freedom two wheels gives …
Interviewer: Well, it's not the first time a school has introduced unorthodox rules but let's hope they won't catch on. Thank you Sara. That was really informative and some food for thought. And now, a short break.

CD 1/17

Celebrities and their first jobs
Did you know that before hitting the big screen Eva Mendez sold hot dogs at a stand in a mall? And Madonna, before selling more records than any other female in history, sold doughnuts. Another celebrity, Johnny Depp, found fame and superstardom only after previously selling pens for a living. It may be difficult to imagine considering the profession doesn't really exist anymore) but in his earlier days Sean Connery worked hard as a milkman.
Known for his role in *Grey's Anatomy*, Patrick Dempsey used to be a juggler .When he was 15, he competed in the International Juggler's Association contest and came second. Hugh Jackman, famous for playing Wolverine in the X-Men, has really come a long way from wearing a clown suit to birthday parties at about $50 per show. He made his living as a clown at kids' parties for three years. It's nearly impossible to be cooler than Christopher Walken. Back in his teenage days he joined a travelling circus and briefly worked as a lion tamer. However, he is modest about his experience claiming that Sheba, the lion, was very old and really more like a dog.
While waiting for his great opportunity to come, Sylvester Stallone cleaned out lion cages at the Central Park Zoo.
Long before joining the Rolling Stones, Mick Jagger, a student at the London School of Economics, used to move people around at a psychiatric hospital in London.
So, as you can see, there is no point in being discouraged if you don't get your dream job. If you keep trying, you are bound to succeed and your experience may be invaluable.

CD 1/18

Sara: Good morning. I'm here for a job interview.
Interviewer: Oh! Good morning. You must be Sara Knowles. Take a seat, please.
Sara: Thank you.
Interviewer: Sara, how did you find out about the job?
Sara: I saw your advert in the local newspaper.
Interviewer: I see. Have you worked in a shop before?
Sara: Yes, I have. I used to help my aunt in her gift shop.
Interviewer: Really? What did you do there?
Sara: Everything. I helped customers choose gifts, worked at the cash desk and helped with bookkeeping.
Interviewer: I see. And how long did you work there?
Sara: Two months every summer for three years part-time.
Interviewer: All right. And why do you think you're the right person for this job?
Sara: Well, I'm reliable and well-organized. I enjoy working with people. I believe I'm also good at helping people find what they need. And last but not least, I have considerable experience.
Interviewer: Well, Sara, that's all for now. Thanks for coming in. We'll be in touch before the end of the week.

CD 1/19

Speaker 1
The worst job ever has to be retail sales. You're standing on your feet the entire time. People are nice, but normally don't know why they wondered inside your store. Shoppers ask you about products they KNOW you don't stock. The managers usually don't know anything. The pay is low. Retail stores always have unrealistic sales goals. They always believe that their product is the best and everyone wants it. Not true! Retail is most often part-time. There are no medical benefits with these jobs. Hopefully, if you have to work in retail it's only for a short period of time. Good luck!

Speaker 2
My first job after school was to pack wok sets used for cooking. I had to get a box, put in the wok, some chopsticks, a spatula, some other utensils, and finally a recipe book before sealing the box up and putting it on a pallet. After doing this about 1000 times it was beginning to grate a bit. So I started to write messages in the notes section of the recipe books, like 'Hi there, this was written by the poor sod who has to pack all the things in this box, I bet you thought it was a machine, but it's not, it's me.' I would have liked to see the faces of some of the people who bought the wok sets.

Speaker 3
When I say I'm a curatorial assistant in the museum service people think: 'What a bore!'. They are right to some extent, as there can be lots of cataloguing and cleaning dusty objects, but the work is very varied too. I do some photography, help design websites and write text panels for exhibitions. At the moment I'm responsible for finding animals to stuff for a new permanent exhibition. I've just managed to get some Canadian fishermen to catch me some Arctic fish, which will hopefully be in the post before too long. Finding a dead reindeer is proving more difficult though. People I tell about this have suggested I write a letter to Santa.

Speaker 4
'If you choose a career, love doing it every day, even look forward to „Mondays", you'll never work a day in your life! Now, I'll admit that some days are a bit tiring because of people, circumstances or my own lack of preparation, even stupidity, but for a career choice, I have been blessed.'
How many professionals can say that? Some of us are luckier than others. My advice is – follow your interests and passions when looking for an occupation that will also pay your bills.

CD 1/20

Mum: George?
Dad: Yeah…
Mum: Who just went out? Was it Annie or Christie?
Mum: Annie. She's gone to the shopping centre.
Mum: But she hasn't done her homework yet.
Dad: So? It's Saturday.
Mum: So what if it's Saturday. She should do her homework first and have fun later. I'm really getting tired of this.
Dad: Aren't you exaggerating a little?
Mum: Of course not. Why are you defending her?
Dad: I don't know, maybe because she has so much to do during the week that I want her to have some rest at weekends. And fun, for that matter.
Mum: What are you getting at?
Dad: Well, let's see. She's got painting lessons on Mondays and Wednesdays, swimming on Mondays and Thursdays, she attends French classes on Tuesdays and Thursdays and guitar lessons on Fridays. Have I left something out?
Mum: Yeah, the acting classes.
Dad: Oh right, the acting classes on Fridays. And all of that in addition to regular school lessons. Don't you think it's a little too much?
Mum: Maybe.
Dad: Maybe? I'd say you wouldn't be able to handle all of that if you were in her place. After all when we were their age, our hobbies boiled down to collecting stamps or postcards. Or at least mine did. Just give her a break.
Mum: All right, she's got a lot of things going on during the week, but it was her who wanted to do all of that.

Dad: I'm not denying that and I'm proud of her just as much as you are, but I'm just saying that I want her to have some time off as well. You know, all work…
Mum: Yeah, yeah, all work and no play makes Jack a dull boy.
Dad: Exactly.
Mum: Perhaps you're right, but I honestly think that she does all of that because she likes it. They're not her duties, but her leisure activities really. And school and homework are her responsibilities and she should take them seriously.
Dad: And she does, believe me. Just let her do them when she wants and not when you want.
Mum: You're being unfair.
Dad: Am I?
Mum: Yes, you are. Look at Christie, she understands that school comes first.
Dad: Oh well, that's true, she does. But she also spends all her free time in front of the computer or TV and doesn't want to do anything else besides the French classes you make her go to…
Mum: But still…
Dad: …not to mention that her social life is somewhat limited. Does she really hang out with anyone besides that friend of hers, what's her name again?
Mum: Sandra.
Dad: Sandra, right. And they're classmates, so they don't actually meet each other after school, do they?
Mum: Well, no, not really.
Dad: You see? Annie has lots of friends and she needs to have some time for them too.
Mum: All right, all right. I'll never win this battle.
Dad: Alison, honey, you have to remember that although they were born on the same day and they look alike, they are not the same person. Let them be different.
Mum: I'll do my best.

CD 1/21

Presenter: Hello to all our listeners today. In the studio with me I have someone known to many people across the country, although she's neither a celebrity nor a politician. She is a guild master. Please welcome Andariel. It's not your real name, is it?
Andariel: No, of course not. It's my character name in the games I play as well as my forum alias. But the people I've played with for a very long time know my real name.
Presenter: So, what kind of games are we talking about?
Andariel: MMO games of course. They are really fun, especially the RPGs, because you can be a fantasy character and impersonate an elf or a dwarf, or some dark side creature like an orc or a troll.
Presenter: How exactly do you communicate with other people in the game?
Andariel: There are several channels of communication. First of all each MMO has got different chat channels. You can chat with a single person, which is usually called a whisper. In this case the only people seeing the conversation are the two people talking. Then there are global channels, where everyone on the server can read and write. The most important among them is probably the LFG, as you find other people there who want to complete the same objectives as you do. And there is of course a guild chat.
Presenter: A guild chat? And what exactly is a guild?
Andariel: Well it's a group of people who want to achieve similar goals while playing the game. It usually has its own structure, regulations and goals just like any other association.
Presenter: And what are the goals?
Andariel: They are similar in almost all MMOs. First of all there are quests which you must complete in order to gain experience and advance your character. Secondly there are instances with bosses and extra loot. Thirdly there is the social side. Many people just want to have someone to talk to or ask for advice, and the topic is not necessarily the game itself. And last but not least – in most MMOs there is a very strong Player versus Player element that can involve even the whole guild.
Presenter: Really? And people really like that?
Andariel: Well, it depends on the player. Some of the players definitely prefer PvE and interacting with NPCs, but there is a large competitive group, for which only PvP gives them that rush of adrenaline. But, to be honest, most of the players balance those two elements.
Presenter: And what kind of player are you?
Andariel: I like everything in moderation, but I think PvE gives me more enjoyment.
Presenter: All right, let's get back to your guild. How did you become a guild master?
Andariel: Well, actually, I created my guild so I automatically became the authority. It's not difficult really, you just need some friends to help you sign the founding charter and some in-game money.
Presenter: And you are a female leader. Is that usual in MMOs or are you an exception?
Andariel: According to the statistics, about 42% of gamers are women, but I really don't know how many female GMs there are. I suppose the gender doesn't play a great role here, you may be a man and play a female character or the opposite, or you may hide your personality completely. But to be a GM you need to know the game really well to help other players in your guild or to be the raid leader when you want to complete a particular instance. You also need good social skills to recruit people and then to keep them in your guild for longer. It's not uncommon for people to try out different guilds before they decide where to end up.
Presenter: It sounds like a really demanding position and more like a job.
Andariel: Well, it can be demanding and stressful at times, but you just need to remember why you want to play the game and keep it in perspective.
Presenter: And have you ever met the people you play with?
Andariel: Oh yes, not all of them of course, but we organise guild meetings in the meat world as well. I've personally started some really long-lasting friendships during the 6 years of playing.
Presenter: 6 years? That sounds like a lot of time. Aren't you a little bored?
Andariel: Well, actually no. Although the PvE elements of the games are repetitive, there is this human factor which always brings surprises and you never know what'll happen. Maybe someone will tell jokes on the TS channel, cause we can actually speak and listen to each other, or one of the players posts something worth reading on our Internet forum. You never know.
Presenter: So you talk and write to each other, you meet from time to time, you do things together –how often?
Andariel: (laughs) Almost every evening.
Presenter: Really? That seems to be like a normal friendship and maybe even more, as we don't usually have time to meet our friends every day.
Andariel: Well, yes it does, and this is what it actually is.
Presenter: Well, thank you very much for this conversation and I wish you all the best in your gaming conquests.
Andariel: Thank you and maybe you'll give it a try as well (laughs).
Presenter: Well, you've certainly aroused my curiosity. You know what they say: never say never.

CD 1/22

Alison: Hmm, this one seems quite interesting.
Betty: Hi Alison. What're you doing?
Alison: Hi Betty. I'm trying to find something special for Mark, next week is a year since we started dating.
Betty: Oh, the BF again. So what are you up to?
Alison: Well, first I wanted to take him to some restaurant or throw a party, but then I thought that I want something different.
Betty: And what did you come up with?
Alison: I really don't know, but it has to be something unusual. I'm browsing these culture sites to find something suitable.
Betty: Any luck?
Alison: Well, listen to this: "The Invisible Exhibition project. Take part in an interactive journey into the world of darkness and realize the problems blind people have to cope with. During this unusual trip, you can try to go about various daily routines using only your senses of hearing, smell and touch."
Betty: Sounds good, but don't you think Mark would rather SEE you during the date?
Alison: Hmm, maybe you're right. Shoo Lexie, get off the bed right now. How about this one? "Movie buffs and automobile fans should visit the Museum of Technology to check out an exhibition of cars that have appeared in famous films. You can see a Batmobile, the car the Ghostbusters used, the DeLorean which traveled through time in Back to the Future and many more."
Betty: He's definitely going to like it, but are you?

Alison: Well, it's not THAT bad. But I'll keep on looking, perhaps an exhibition is not the best choice.
Betty: What then?
Alison: Hmm, have a look at this one. "One of the most popular comedy cabarets is showing its new satirical show. The programme features brand new sketches, like the one about a rehearsal in which actors are so tired from making commercials that cannot remember their lines. The programme of the evening features new songs and a live band as well."
Betty: Mark doesn't seem like a cabaret type of guy. Sometimes I wonder if he's got any sense of humour at all.
Alison: Oh, come on. You're not helping.
Betty: Sorry, just trying to be reasonable. Wait, click here. "The new 3-day Sunrise Festival will prove that there is far more to fashion than just clothes. Each day will start with exercises led by an instructor to celebrities and by popular dancers. In the festival's Fashion Village visitors will be able to get a spectacular makeover, with advice available from stylists, fitness experts, makeup artists and hair stylists."
Alison: Are you kidding?
Betty: Oh, I'm not thinking about you and Mark. Maybe we could go there together, it sounds really fun.
Alison: We'll see. Now focus: me, Mark, and something unforgettable.
Betty: Oh, I've got it, listen: "MP4, a musical that brings back to the spotlight the world's biggest music hits combined with the energy of young actors. MP4 features songs from the repertoire of Édith Piaf, Sting and many others in new arrangements to the accompaniment of a live band."
Alison: That's it! You're a genius! Thank you Betty. (kisses her on the cheek)
Betty: That's what BFFs are for. And now let's order a pizza, I'm starving.

CD 1/23

Interviewer: Hello. Today in 'Art for everyone' we shall continue our discussion on the Revolution and Restoration period in England, and we'll focus on English Landscape painting and its two most significant representatives: J.M.W. Turner and John Constable. Our expert today is Professor John Hopkins, welcome professor.
Professor: Good afternoon.
Interviewer: The painters were almost exact contemporaries and yet led completely different lives, isn't that so?
Professor: Yes, that's true. Turner was born in London. His father was a barber and his mother died when he was very young. The boy received little schooling. His father taught him how to read, but this was the extent of his education except for the study of art. Constable, on the other hand, was born in Suffolk, as a son of a wealthy corn and coal merchant and farmer, and received a proper education.
Interviewer: Quite different backgrounds.
Professor: Indeed. Their painting careers also developed in completely different ways. Turner was making drawings at home and exhibiting them in his father's shop window for sale by the age of 13. When he was 15 years old, he received a rare honour when one of his paintings was exhibited at the Royal Academy. At the age of 18 he had his own studio and before he was 20, print sellers were eagerly buying his drawings for reproduction.
Interviewer: How about Constable?
Professor: He also showed an early talent for art and began painting his native Suffolk scenery before he left school, but his great originality matured slowly and he committed himself to a career as an artist only when he was 23.
Interviewer: And were they supported by the Royal Academy Schools?
Professor: Yes, they both entered them, but Turner was far more successful, becoming a full member in 1802, while Constable was not awarded full membership until 1829, and even then with a miserable majority of only one vote.
Interviewer: And are there any foreign influences in their works?
Professor: Turner travelled widely in Europe and it was Venice that made the biggest impression and was the source of inspiration for the young artist. Constable, on the other hand, never went abroad, and his finest works are of the places he knew and loved best, particularly Suffolk and Hampstead.
Interviewer: The private lives of both artists? Can you tell us something about them?
Professor: Turner was a kind of loner and even an anti-social type. Despite having two children, he refused to get married. As he grew older the artist became an eccentric. Except for his father, he had no close friends. He also allowed no one to watch him while he painted.
Interviewer: Amazing.
Professor: Constable, on the other hand, was definitely a family man. When he became financially secure, he married Maria Bicknell. They had seven children!
Interviewer: And their painting styles, do they differ much?
Professor: Yes, definitely, although they had one common feature – obsession with light. Turner was very fond of violent scenes and cataclysms. He also loved shipwrecks and fires, and after witnessing the burning of Parliament in 1834, he created a very famous series of watercolour sketches. Constable's works, on the other hand, came from a profound love of the country. He worked in the open air, performing full-size sketches in oil of things such as mill dams and willow trees, but finished his works in his studio.
Interviewer: And one final question: did their work bring them fame and fortune?
Professor: Unlike many artists of his era, Turner was successful throughout his career. He left a large fortune that he hoped would be used to support what he called „decaying artists." His collection of paintings was left to the nation. Constable, on the other hand, sold only twenty paintings in his lifetime, and was never recognised in his homeland while he was alive. In France, however, he had a major influence on Romantics such as Delacroix, and ultimately on the Impressionists, who followed his lead in working outdoors.
Interviewer: Thank you professor.

CD 2/01

ONE
Yesterday I had an awful incident in a shop. I was shopping for a present for my husband. When I went to pay, it appeared I had forgotten to take my card with me. The shop assistant suggested paying in cash, but I didn't have the right amount. I really wanted to buy the things I'd chosen, as they were my husband's size and they were the last ones in the store. Fortunately, the shop assistant offered to cancel the transaction and put the things away for me till the end of the day, so I could collect my card and come back later. I was so happy that I even called her an angel.

TWO
Man 1: Have you listened to this one?
Man 2: No, not yet. Is it good?
Man 1: It rocks!
Man 2: I take your word for it.
Man 1: Really, I even went to their concert after I'd heard their record, it's awesome. But my mum hates it.
Man 2: Alright, alright, I believe you. Have they got a jazz section here?
Man 1: Sure, It's there, on the right.
Man 2: Oh, I can see it, thanks.
Man 1: I'm gonna stay here, I still haven't decided what to buy for Kate.
Man 2: And she's into hip hop?
Man 1: Yeah, didn't you know?
Man 2: I had no idea. She's not my sister, anyway.
Man 1: She's got such a huge collection, that it's difficult to find something she doesn't have.
Man 2: Well, best of luck then.
Man 1: Thanks. I'll keep on looking.

THREE
Would you like to get rid of your split ends and get the look of the season? If the answer is yes, be sure to visit 'Curl Beauty' this weekend. You'll be able to buy everything your hair needs, from a shampoo to a brush at special prices and get your hair cut and styled by the top specialists in the city. A fringe? Red streaks? Asymmetrical look? Just tell us what you want and we'll do it for you. Still not sure? Our stylists will offer their expert advice to help you make up your mind. Visit us and find out how much your life can be transformed with a simple haircut.

FOUR
Woman: Good afternoon sir, can I help you?
Man: Yes, I need to have these three shirts and this suit washed and pressed, please.
Woman: Alright, are there any stains?
Man: Yes. Actually, there is one on the sleeve of the red shirt, right there.
Woman: Oh, yes, I can see it. I'll make a note of that.
Man: Thank you. When can I pick them up?
Woman: Let me see, on Friday afternoon.
Man: But that's three days from now. Don't you have an Express Service? I need them for tomorrow.
Woman: We do, actually, but you'll need to pay extra, I'm afraid.
Man: That's not a problem.
Woman: Well, we could have them ready tomorrow at noon. Would that be alright for you?
Man: Yes, perfect. How much is it?
Woman: That'll be 17 pounds plus 5 pounds for the Express Service.
Man: Here you go.
Woman: Thank you, here's your ticket.
Man: Thanks, bye.

FIVE
Well, If you ask me, I'd say they have a really wide choice of plants, natural as well as artificial ones. I usually buy potted plants for the house there. But if you want something for an occasion, like fresh roses, tulips or carnations, they've got about 10 kinds of each of them. And the bouquets they make are incredible, but, unfortunately, quite expensive, at least for me. And the lady who sells them is not a very outgoing person. I'd say even rude sometimes.

SIX
Woman: All right, so I think I'll take 6 rolls of this wallpaper.
Man: And would you like some wallpaper paste to go with it?
Woman: Yes, please.
Man: Which kind?
Woman: Oh, I don't know, could you recommend something?
Man: Other customers say this one is very good and not too expensive.
Woman: All right then, I'll take it.
Man: That's 67 pounds.
Woman: Here you go. Just tell me one more thing, I'm not sure if I calculated the amount of wallpaper correctly. Will I be able to return it if I don't use it all?
Man: If you don't open the roll, yes. There is a week to return or exchange the things free of charge if you change your mind.
Woman: Great, thank you very much.
Man: You're welcome. Goodbye.

CD 2/02

Speaker 1
Well, usually I try not to take any notice of them, I just concentrate on the stuff I want to read. But it is much more difficult if they pop up and take up the whole screen. Sometimes the effort to find the "x" which closes it takes away all the joy of finding an interesting article. That's really annoying. But, on the other hand, I do click on ads that are placed somewhere less obvious, like the banner ads. They are usually connected with my interests, as they are chosen on the basis of my browsing history, so they stand a higher chance of attracting my attention. You can even set your advertising preferences if you want, but I never had enough time or energy to actually do it. But I do admit this kind of tailor-made advertising is the most attractive kind for me. Oh, and I hate spam and I delete it all the time.

Speaker 2
Hmmm, it depends on what kind you have in mind. I don't really read the broadsheets, so I don't even know what ads you can find there. But I really like the ones in women's magazines, you know, with the women advertising cosmetics or clothes. I know they are mostly photoshopped, but I don't really care. I like looking at them, because they look so amazing and I actually perceive it as a kind of art. The funny thing is I wouldn't buy any of these things if the pictures showed ordinary women. I guess I just like to be deceived by the beauty of the ads, but at the same time I don't have high expectations of the product itself and I don't believe I will look like the person in the ad. It's kind of twisted, but this is how it works for me.

Speaker 3
Oh, the answer is simple, I can't stand them and actually they are the reason I stopped watching the idiot box altogether. Making a 90-minute film 45 minutes longer is reason enough I think. How such chopping of films and other programmes can be allowed is a mystery to me, but if they want to lose more viewers then so be it. I know that a lot of people got used to it, that they go to make themselves some tea or coffee, but how many fluids can a body take if you have five or more commercial breaks during one movie? It's simply unreasonable. And I wonder why so many companies still invest in this kind of advertising if the only thing you actually do when the commercials start is switch to another channel.

Speaker 4
Hmm, let me think. All of them are annoying, really, and it's difficult for me to pick just one kind that wouldn't really get on my nerves. Oh, I enjoy movie trailers quite a lot. You get to see them before the film here, or on the Internet. They always have a great soundtrack and arouse interest by showing some of the scenes from the film. Sometimes the problem is that the trailer is better than the movie itself (laughing), but that just means the trailer makers did a great job. Anyway, I would really like it if there were only trailers at the cinema, like it used to be, and not all of these other commercials. Nowadays you can be half an hour late for a film and still see its beginning. Speaking of which, mine starts in 3 minutes, so I need to hurry up and buy a ticket. Bye.

CD 2/03

Text 1
Man: And now Jim Matthews and our daily readers' corner. What do you have for us Jim?
Jim: This time *The Collection of Inventions*.
Man: Oh, and why did you choose it?
Jim: Basically, this volume presents amazing stories of how some of our most useful objects were invented. So you can read about anything from the tiny paperclip to the massive jet engine.
Man: So it's a kind of encyclopaedia?
Jim: Yes and no. It's got encyclopaedic range and it's really fact-filled, but it also contains amazing photographs.
Man: And what did you most like about it?
Jim: The curious and colourful anecdotes were definitely my favourites. But I also enjoyed learning how simple innovations have affected all aspects of our daily lives. You know: the disposable nappy, the zip, or the traffic light.
Man: I see. Well, and what about the inventors? Are they…

Text 2
So, during the last lecture we discussed the creations of Leonardo da Vinci, a true mastermind. Today we'll be dealing with a less known, self-taught mathematician and geographer, Benjamin Banneker. He was an African American who lived in the 18th century. His scientific 'career', as we may call it, started when he was 21. He supposedly received at that time a pocket watch and was so fascinated by it that he took it apart and put it back together several times before deciding to build his own timepiece. A year later, Banneker invented a clock that struck a gong on the hour and kept time to the second for more than 40 years.
In 1792, he completed the first Banneker's Almanac…

Text 3
Hi Janet, it's Tom, I hope you still remember me (*laughing*). I was wondering if you would like to go to an exhibition with me. It's called "1001 Inventions of Muslim Civilisation" and it's in the National Museum. I know you like science, technology, scholars, breakthroughs and all that stuff, so maybe you'd enjoy it. They have interactive displays, which I really like, so we could explore some science principles in optics, navigation and other fields. Besides, it was named "Best Touring Event of the Year", so I think it might be really good. And later we could go for a coffee and catch up after the summer. Just call me and let me know. Bye.

Text 4
Woman: Are you all right?
Man: I think so, what was it?
Woman: I'm not sure, probably a cat.
Man: I'm glad I was driving so slowly.

Woman: Yeah, me too. But that makes me think. Do you remember those driverless cars we saw at the technology fair?
Man: Yes, what about them?
Woman: They were advertised as better than the traditional ones because there are no human driver mistakes. I wonder how a virtual chauffeur would deal with that cat situation.
Man: I don't know, maybe better than me.
Woman: Really? I don't think so. The car makers claimed they would reduce traffic jams and make commuting less stressful. But it'll only be great until the first accident. Then we'll have complete chaos.
Man (*laughing*): I don't know, maybe you're right. But these autonomous cars are still being tested and won't be on the road for another decade, so we have plenty of time.

Text 5
Girl 1: Have you heard what happened to Jenny?
Girl 2: No, what happened?
Girl 1: She's in serious trouble. It appears the essay she wrote, you know, the one about famous inventions, wasn't hers. She copied it from some Internet site.
Girl 2: No, really?
Girl 1: Yeah. Mr Tomkins noticed something was wrong and googled it. She hadn't changed a single sentence, so it wasn't difficult to prove the work wasn't hers.
Girl 2: But she's such a good student. Why would she do something like that?
Girl 1: I really don't know, maybe she was ill or just tired. But now she might be suspended. Let's grab lunch, I don't want to be late for the next class…

Text 6
Well, there are two such things: the vacuum cleaner and the hair dryer. The first one because I really like my flat to be tidy and smell fresh. The second, cause my hair is long and I wouldn't be able to go to the swimming pool in the winter. And I love swimming, so it would be such a waste for me.

CD 2/04

Presenter: Welcome everyone to "Everyday science". Today we're going to talk about a new study which has confirmed that men and women don't see things in the same way. And this time we mean it literally. In the studio with me today I have psychology professor Janet Willowby…
Psychologist: Good afternoon.
Presenter: … and anthropologist John Benedict.
Anthropologist: Hello.
Presenter: So, Janet, John, how did you carry out your research?
Psychologist: Well, basically, we put young adults with normal vision through a battery of tests to see how well they are able to see different colours and objects placed in various places.
Presenter: And what are the differences in how both genders see the world?
Psychologist: First of all females are definitely better at discriminating among colours. In colour experiments the men and women tended to ascribe different shades to the same objects and women were much more accurate. Another thing was that men were less adept at distinguishing among hues in the centre of the colour spectrum: blues, greens, and yellows. That is why the grass is almost always greener for females, while for males green objects appear a bit yellower.
Presenter: All right, and what was the difference in seeing particular things?
Psychologist: Well, in this category males definitely excel at tracking fast-moving objects and discerning detail from a distance. Where the men definitely shone was in detecting quick-changing details from afar.
Presenter: And why is that?
Anthropologist: We believe it is an evolutionary adaptation and it is linked to our hunter-gatherer past.
Presenter: Hunter-gatherer past? Could you elaborate on that?
Anthropologist: Of course. The sexes evolved distinct abilities to fit their prehistoric roles. Men's ancestors were predominantly hunters. When they went hunting, they had to detect possible predators to protect their lives, or follow tracks and spot prey from far away to kill it and provide their family with meat. They needed to identify and categorise the animals more easily. Meanwhile, the vision of females may have become better adapted to recognising close-at-hand, static objects. They gathered plants, such as wild berries, which is why we call them 'gatherers'.
Presenter: That's fascinating.
Anthropologist: Indeed. Because of those roles there is one more significant difference, which concerns the angle of vision. Women's angle of sight is much wider than men's. That is why when the car keys are lost at home, women find them easily, while men often have trouble looking; however, when you are at a stadium, men are quicker at following the ball on the pitch.
Presenter: All right, now I know why I can never find anything at home. Are there any other important dissimilarities you haven't mentioned yet?
Anthropologist: Well, females tend to see better at night, while males have better vision in bright light.
Psychologist: Women also have better visual memory, so they look at pages in a notebook and they remember them easily. Men, on the other hand, are better at remembering more than one-dimensional objects and perspective in general, so they excel in spatial memory.
Presenter: Thank you both very much, that was really enlightening. And next week, we'll…

CD 2/05

ONE
New food labelling rules have been debated in the EU Parliament. The new rules should provide more and better information for consumers. Labels will have to show a food's energy content as well as fat, carbohydrate, sugar, protein and salt levels, in a way that makes them easy for consumers to read.
Under new rules, the energy content and amounts of other nutrients must be presented in a table on the packaging. Also, possible allergic substances must be highlighted in the ingredient list on the labels.
Under existing rules, the origin of certain foods like beef, honey, olive oil, fresh fruit and vegetables already has to be shown on the labels. This rule, at the request of the European Parliament, will now be extended to fresh meat from pigs, sheep, goats and poultry.

TWO
Reporter: Poland is a major European producer and exporter of fruit. An average Pole consumes 55 kg of fruit per year. Apples represent about 30 percent of consumption, followed by pears, plums and berries. We all know that fruit is an excellent source of vitamins, minerals and pectin so it is extremely good for our health. I'm here with Meg Henderson, a dietician. Meg, what lesser known but interesting facts about fruit can you share with us?
Meg: Well, maybe not everybody knows that strawberries reduce blood pressure and help reduce the level of bad cholesterol… Or black currants. They have three times more Vitamin C than red currants and only half a cup of these is what our body needs daily. Apples increase resistance to infections and also effectively remove toxins and cholesterol from the body.
Reporter: And you Sandra…I'm addressing my question to Sandra Shaw, a cosmetologist. What would you advise our listeners?
Sandra: I would recommend sweet cherries. They slow down ageing of the skin. And apples. They have a positive effect on the nails, skin and hair.
Reporter: Polish fruit is appreciated not only in our country, but all over the world, particularly for its unique flavour and aroma. People describe it as "tasty, clean and organic."

THREE
Ron: Jane, what are you reading?
Jane: An article about 'pica'. They write here that the recent research in Madagascar shows that the practice of pica is widespread also among men, not only among women and children – unlike in other places they studied. Isn't that interesting, Ron?
Ron: I guess so … but what exactly is this 'pica?
Jane: It is an abnormal appetite for non-food substances such as dirt, paint, clay, soil, sand, uncooked rice or ash. Many people eat these things, especially when they have stomach problems, because they believe in their healing powers. They believe that pica will bring good luck for better health.
Ron: Unbelievable.

Jane: and here… Scientists suggest that people practice pica instinctively, because they lack some minerals in their diet. However, psychologists warn that pica is an eating disorder, like anorexia or bulimia and this practice can lead to serious health problems.
Ron: I'm not surprised. Just imagine eating paint or sand. You could eat something toxic and then be in real trouble. Good luck for better health? I doubt it.

CD 2/06

Reporter:. In the interview of the week we're offering you a gastronomic tour and a one-of-a-kind adventure. Today we are talking to traveller and cuisine expert, Mr James Higgins. Where shall we start our mouth-watering journey?
JH: I'd suggest Italy, whose cuisines are as diverse as its regions, from the cold Alpine peaks in the north, to the golden coastlines of Sicily in the south. Ingredients and dishes vary in the districts but pasta, meat, cheese and seafood are a major part of Italian gastronomy.
Reporter: Not everybody knows that pasta must be made from special flour.
JH: Yes, wheat called durum is grown in the south of Italy and it's yellow, not white.
Reporter: Which country is next?
JH: Let's go to France. Indisputably, France is a nation of gourmets. Their best food is made from local ingredients. Obviously, olive oil, herbs and tomatoes dominate in French Mediterranean cuisine, while the gastronomy of northeast France, which includes pork and sauerkraut, has a strong German influence.
Reporter: No fish or seafood?
JH: Of course, the greatest consumption of seafood is along the Atlantic and Mediterranean coasts. Delicate fish dishes are also widespread along the extensive Spanish coastline.
Reporter: So I guess, we have reached Spain now…
JH:…exactly…where eating is one of the most pleasurable activities and meals seem to go on for hours! The country's distinctive cuisine brings together unique regional dishes and long standing influences from Moorish and Arab settlers. If you go to central Castile, you'll have a chance to try roast lamb, game, bean dishes and sausage . When in the south-eastern regions of Valencia and Murcia rice dishes are a must, especially 'paella'. Apart from white rice, it may contain green vegetables, or meat, or beans or seafood. Of course, olive oil is a key ingredient in all versions of the dish.
Reporter: Yum!… I'm getting hungry just thinking about it. Are we going to visit neighbouring Portugal now?
JH: Not today. Sorry. Now, we are flying across the Atlantic to South America. In the northern coastal areas you'll enjoy the exotic flavour of tropical fruits, palm heart and coconut, whereas there are potatoes in the mountainous centre. The Spanish and Portuguese immigrants introduced such products as beef, chicken, pork, dairy products, olives, rice and sugar…
Reporter: Would you recommend any special dish?
JH: Of course, definitely South American barbecue, originally from the south, but now consumed in a variety of forms throughout the continent. Cuts of various meat are cooked on a grill or open fire or - in some regions, in a bread oven.
Reporter: Is it true that Australia is also becoming one of the most exciting destinations in the world for ‚foodies'?
JH: Yes, that's true, as well as the fact that it has only been in the last twenty years that chefs have started combining flavours to produce what is known as Modern Australian or „Mod-Oz" cuisine. Australian chefs have managed to create a new food culture representing an unbelievable cultural diversity. Oh, and you may be amazed to hear that some farms specialise in raising crocodiles and processing their meat, skin and bones. If you want to taste a crocodile sausage, Australia is the place to do it.
Reporter: A crocodile sausage?...Sounds dangerous.
JH: But it's considered a delicacy.
Reporter: And … which place is the final destination on our exciting journey?
JH: We'll finish our tour in Singapore, whose cuisine is claimed to be cosmopolitan. The local dishes mirror the ethnic diversity of the continent. Each culture has brought in its unique cooking styles and recipes from „home". The food is influenced by the native Malay cuisine as well as the Chinese, Indonesian, Indian and even Western traditions since the colonisation of Singapore by the British in the 19th century.
Reporter: And with this piece of history we have finished our gastronomic tour around the world. I hope that our listeners know now where they would like to go for their own culinary adventure. Thank you very much.

CD 2/07

ONE Health officials are investigating three outbreaks of Salmonella poisoning, all linked to contact with chicks, ducklings and other live poultry.
In interviews, sufferers reported buying live baby poultry from multiple feed stores or incubating farms. Ongoing investigations are trying to determine the source of the live poultry. Doctors recommend washing your hands after handling live chickens, and making sure young children do not touch the birds.

TWO
Host: In the studio with me is a surgeon, Doctor Samuel Sponge… Good evening..
Doctor: Good evening..
Host: …who has agreed to answer viewers' questions.(to the doctor) What exactly is what we call 'back pain'?
Doctor: Back pain is very common and usually feels like an ache, tension or stiffness in your back. The backache is located in the lower back, although it can be felt anywhere along your spine.
Host: Our viewers are asking what we should do if the pain hits us suddenly.
Doctor: Take painkillers. A hot or cold compress may also help reduce the pain. If you don't have any, a bag of frozen vegetables and a hot water bottle will work just as well.
Host: Is seeing your GP necessary?
Doctor: Most cases of back pain get better on their own. However, you should seek immediate medical help if your back pain is accompanied by fever, swelling in the back or pain in other parts of your body. These symptoms could be a sign of something more serious.
Host: How can we prevent back pain?
Doctor: Regular exercise is an excellent way. Activities such as walking and swimming can improve your flexibility and the strength of your back muscles.
Host: Thank you. Could you please stay with us in the studio to answer our viewers' questions online? …

THREE
So, at dinner on Thursday my stomach started hurting but I'm like whatever and I just ignored it. Then the next day I came home from school and slept, which I never do. Saturday I started feeling better so, yeah, on Sunday I played volleyball. Everything came back on Wednesday. I went to school , feeling good, but then I started crying because my stomach hurt so badly and I was sent to the nurse, but she thought I'd made everything up. Anyway, I went home, and went to the doctor, and she said it didn't seem like appendicitis, no way.. blah blah blah…,but I should go to the hospital just in case. In the Emergency Room, they didn't think so either. Then they did a cat scan and apparently saw something on it, but still didn't think it was appendicitis. Either way, they decided to operate. And what? It WAS appendicitis! My appendix had burst on Friday or Saturday and my body'd built a sort of barrier, that's why I didn't die though I should've. Yeah, I'm a superhero.
Now, I have a huge scar near my bellybutton. … and I missed the first two weeks of spring. But, there you go.

FOUR
Man: What are you reading , darling?
Woman: 'Your Child', and my favourite section - 'A Pediatrician advises'.
Man: and…what's the question today?
Woman: 'I hear that kids in daycare and preschool get sick a lot. Can I do anything to prevent this?'
Man: Oooh, that's what we have with our Kate.
Woman: Listen to what he says. 'Kids do pass infections to each other easily in a group setting such as daycare. You can't prevent it entirely. But there are steps you can take to minimise the chances your child will be ill. First, the centre or preschool you choose should not allow sick children to attend.'
Man: Kate always stays at home, even with a runny nose. But yesterday I heard Mary Barnie coughing badly.…

Woman: ‚Teach your child to wash their hands, too, and remind them to do so between activities — and before eating — throughout the day.'
Man: Kate washes her hands at home but does she do it at daycare? I'm not sure.
Woman: 'You can also take steps to strengthen your child's immune system. Offer your child a diet with the best nutrients and vitamins. Make sure they are getting enough rest and exercise every day.
Man: So, should we not give her so many sweets?

CD 2/08

ONE
Journalist: A recent survey has revealed a rapid increase in the number of people suffering from allergies in the US. In the studio we have an allergist, Doctor Marylyn James. Does this survey indicate an epidemic?
Allergist: Yes. Definitely. Every day allergists are getting more calls from new patients.
Journalist:: Could we start with a simple definition of an allergy?
Allergist: There isn't one simple definition as there isn't one allergy. There are different forms, like food allergies, skin allergies, and some which may lead to respiratory diseases. Allergies are caused by a combination of genetics and the environment. You could have identical twins, with the same genes and raise them in different environments, and one may manifest an allergic disease and the other may not.
Journalist:: So you never know when and how an allergy is going to appear, do you?
Allergist: Exactly. The numbers show that children from low-income families are more likely to suffer skin allergies, while those from more well-off families are at greater risk of respiratory problems. We can't explain yet why affluence is related to allergies. It could be differences in diet between poorer and better-off kids, or a higher frequency of antibiotics in some children.
Journalist: For most of us an allergy doesn't sound like a serious disease …
Allergist: yes,…but it is no joke, it is very frightening for families affected by it. No one wants an allergy to control their lives, but it often does.

TWO
More and more poor people in Kenya are suffering from heart disease. Specialists say that also diabetes and high blood pressure are appearing in a larger proportion of the poor population.
Traditionally, these lifestyle diseases have been believed to be diseases of affluent societies. Now, they are becoming a major problem in Kenya. It is said that the main cause could be rapid urbanisation of this poor country and adopting western lifestyles, including unhealthy diets. Although junk foods are unhygienic and pose great health risks, most families eat street food, mainly fried food, to save money.
If nothing is done to stop this trend, the number of people suffering from non-communicable diseases such as diabetes and heart disease will double.

THREE
Reporter: Welcome from Downsize Fitness, the world's first overweight-only gym. Its founder, Francis Wisniewski, used to weigh 160 kilograms and has had a long struggle trying to control his weight. How did you get the idea for Downsize Fitness?
Francis: My friends bought me a gym membership to help me lose weight, but I rarely used it. I felt so embarrassed in traditional gyms. They are designed for fit people to get fitter, not for fat people to get fit.
Reporter: So, how do your gyms differ from, as you say, traditional gyms?
Francis: Our members must have at least 20 kilos of weight to lose. We focus on functional fitness. People join us because they want to be able to get up off the floor, or keep up with their kids, or live to see their grandchildren. Also the machines are designed for larger people.
Reporter: You seem to stay away from downtown locations, don't you?
Francis: To ensure privacy for our customers. We don't have large billboards and clear glass walls so passers-by can watch people working out. Not here. As you can see, the gym has a more relaxed atmosphere and frosted windows.
Reporter: Why did you choose Downsize Fitness?
Woman: Because I felt clumsy and laughed at in other places. Downsize Fitness lets me exercise safely and comfortably and I can personalise the fitness programme. We are sort of an obese community enjoying everyone's small success. It's so encouraging!

CD 2/09

Text 1
All right people, listen up. I know the last season hasn't been bright and shiny. I know we've lost a couple of times. Well, actually more than a couple, but that's not the point here. The point is, we CAN do it. We CAN beat them. The court and the ball will be ours tonight. Remember that the Eagles always fly high and they never give up. NEVER. So go out there and show them what you can do. Show them your skills. And show me I've trained you well.

Text 2
Woman: Oh God, this course is so big.
Man: And did you imagine it otherwise?
Woman: I don't know, I didn't think there would be so much walking and looking for these holes and balls.
Man: But that's what this game is all about.
Woman: And these clubs. Why are there so many? Can't there be just one or two? And they're very heavy, you know.
Man: Do you want to go back home?
Woman: No, no, it's just… could we get a cart?
Man: Of course we can.
Woman: That's great.

Text 3
Man 1: Oh no, he's going to take the penalty.
Man 2: He'll miss it, he always misses.
Man 3: No, he won't. He's been playing great today.
Man 1: Aaaaand… Oh no, the crossbar!
Man 2: I told you.
Man 4: Don't worry. They still have a chance to get to the semi-finals.

Text 4
Jormundsen is apparently in great shape, much better than during last year's Four Hills Tournament. The runner-up position gave him a lot of motivation to go for the title this year. He's getting ready right now and the weather conditions are good, so he should be able to jump a long way. And there he goes, he's going down the slope and he's taking off. His style is quite impressive, so the judges should give him a lot of points for that… and it looks long. Let's wait for the official result … and here it is, 147 metres!

Text 5
Reporter: So how did you feel when you stood in that ring before the first round started.
Man: As usual a little bit scared and at the same time really motivated to win.
Reporter: Did you know the weak sides of your opponent?
Man: Yes, of course. I'm always prepared before the fight to increase the chances of winning.
Reporter: And did you have your lucky gloves on?
Man: Yes, I did.

Text 6
Boy: I'm leaving.
Woman: Where to?
Boy: Training, it's Wednesday today.
Woman: All right, I forgot. Have you taken your flippers?
Boy: No, they're in the locker at the pool.
Woman: And your goggles?
Boy: Oh, you're right. I think I've left them in the bathroom.
Boy: I've got them, thanks.
Woman: You're welcome. And remember to dry your hair properly.
Boy: I will, bye.

CD 2/10

Presenter: The Olympic Games fascinate and unite people all over the world, but there is a number of interesting facts connected with

this event that not many of us are aware of. In the studio with me today I've got a historian – Ms Erika Philips …
Historian: Hello.
Presenter: … and a sports expert – Mr John Wright.
Sports expert: Good afternoon.
Presenter: So, Ms Philips, are the contemporary Olympic Games so much different from the ancient ones?
Historian: Well, it depends on what you want to compare. The first recorded event consisted actually of only one race. The other disciplines, such as chariot racing, boxing and pentathlon were introduced over the next hundred years. But the Olympics took place every four years like today.
Presenter: And how about the prizes?
Historian: The ancient participants didn't get medals, if that's what you're asking. Officially they were competing for fame and the crowns of laurel leaves. But actually some of the Greek states did provide their winners with a small fortune. Contemporary sportsmen haven't always competed for medals either.
Presenter: Oh really?
Historian: In 1900, when the French organized the Games, they decided to give the participants paintings as rewards.
Presenter: Paintings? Why paintings?
Historian: Simply because they believed art was more valuable than a piece of metal, even though until 1912 the gold medals were actually made of gold.
Presenter: Aren't they now?
Sport expert: No, the gold medals are in fact about 92% silver and only the covering layer is made of gold.
Presenter: That doesn't seem really fair, does it? For the whole effort the sportsman makes to win them.
Sports expert: No, it sure doesn't.
Presenter: How about doping? When did the first suspension in the contemporary Games take place?
Sports expert: Well, drug testing was first carried out in 1968 in Mexico, and in that year a Swedish pentathlete, Hans-Gunnar Liljenwall, was suspended because he tested positive for a banned substance. The funny thing is that the substance was alcohol. He had simply drunk a couple pints of beer on the evening before the competition and it was enough to disqualify him.
Presenter: He must have felt awful.
Sports expert: I bet he did.
Presenter: And are there any other interesting facts about the participants in the Games?
Historian: In ancient Greece only male citizens were allowed to take part in the events. The first modern Olympic Games didn't include women either.
Sports expert: But they included the youngest sportsman taking part in a competition, a Greek gymnast, 10-year old Dimitrios Loundras.
Presenter: And do you happen to know who the oldest sportsperson was?
Sports expert: Yes, it was Oscar Swahn, a Swedish shooter who appeared in 1920 and was 72 at the time.
Presenter: Amazing, 62 years difference. How about the sports disciplines? Was there anything unusual about them?
Sports expert: Of course there was. First of all ice hockey and figure skating were initially summer sports. The reason was simple – the winter Olympics were not introduced until 1924 and these two disciplines were a part of sporting events earlier.
Historian: Also, from 1912 till 1948 artists competed in the Olympic Games in such disciplines as painting, sculpture and music.
Presenter: Really? That's quite surprising. Well, thank you both for a very interesting conversation and I hope our listeners will find it much easier to answer the questions in our competition. Just to remind you, we're waiting for the answers for two more days and the prize is one of a kind – you'll be able to witness the next Winter Olympic Games. Best of luck to you all.

CD 2/11

Stephanie: Oh, come on, where are you Timmy?
This is the pre-boarding announcement for flight BA3571 to Newark for passengers with small children, and any passengers requiring special assistance. Boarding is now in progress. Please prepare your boarding pass and identification and proceed to Gate 7. Regular boarding will begin in about five minutes' time. Thank you.
Stephanie: Oh no, he's gonna be late! We'll miss the flight!
Timmy: Stephanie! I made it!
Stephanie: Have you lost your mind? Why are you so late? They are about to start boarding!
Timmy: It's a long story. Do you want to hear it now, or can we please get going?
Stephanie: You really drive me crazy sometimes. Let's run now and you'll tell me everything on the plane.
Timmy: All right, let's go.
Ladies and gentlemen, welcome on board Flight BA3571. We are currently second in line for take-off and are expected to be in the air in about three minutes. Please fasten your seatbelts now. Make sure also that your seats and table trays are in the upright position for take-off. We ask you to turn off all personal electronic devices. Smoking is prohibited during the flight. Thank you for choosing Ocean Airlines.
Stephanie: Oh, I really hate take-offs. So, are you going to tell me what happened then? I thought we were going to miss the flight. It's not funny!
Timmy: OK! OK! I surrender.
Stephanie: Well? I'm all ears.
Timmy: It all started in the morning when my alarm clock didn't go off. Caroline woke me up, fortunately in time. I don't know how I would survive without my wonderful wife (laughing). So I rushed to the car, the briefcase and luggage already there and I started driving. And guess what happened.
Stephanie: Speeding? The police stopped you!
Timmy: No, fortunately not. I got a flat tyre.
Stephanie: Oh no!
Timmy: Oh yes. It was raining, I didn't have enough time to change the wheel, and my phone battery died, so I jumped out of the car and took a taxi as quickly as I could. And then there was a traffic jam near that modern art gallery.
Stephanie: All right, after what I've heard I can forgive you for the trouble you caused. But you'll still need to make it up to me when we land.
Timmy: What do you have in mind?
Stephanie: You'll be good to mum and dad and behave during their anniversary.
Timmy: Oh no, come on!
Stephanie: I mean it! No jokes or stupid remarks.
Timmy: You're cruel, you know that?
Stephanie: Yes I do. But you love me anyway.
Good morning passengers. This is your captain speaking. First I'd like to welcome everyone on Flight BA3571. We are now flying at an altitude of 33,000 feet at an airspeed of 400 miles per hour. The time is 8:25 am. The weather looks good and we are expecting to land in Newark approximately five minutes ahead of schedule. The cabin crew will be coming around in about fifteen minutes' time to offer you a light snack and beverage. I'll talk to you again before we reach our destination. Until then, sit back, relax and enjoy the rest of the flight.

CD 2/12

Report A
Reporter: We interrupt the programme to bring you tragic news from Silesia…
Two passenger trains have collided head-on in southern Poland, killing 16 people and leaving 58 injured.
The two trains, carrying around 350 passengers in total, collided in Silesia. Both locomotives were destroyed and all four drivers were killed. One of the trains was on its way from Przemysl to Warsaw, when the second, an express from Warsaw to Cracow, was directed onto its track. All 11 cars from both trains were derailed.
The rescue operation has taken 12 hours so far and involved 450 firefighters, 100 policemen, 35 ambulances and two air ambulance helicopters. Residents of nearby villages rushed to the scene in the minutes following the crash to help passengers trapped inside the carriages and to offer assistance to the injured.
An investigation into the accident is being carried out. Media reports have suggested that the crash may have been caused by a rail traffic controller who directed the two trains onto the same track by mistake. The transport minister has said that the section of track where the accident happened was modernised last year, adding that nearby rail traffic control centres are fitted with modern equipment.

Report B
Rob: And it's time for the afternoon news. Linda?
Linda: Very bad news I am afraid, Rob.
An Su-27 plane has crashed during an annual air show, killing two pilots. The two-engine fighter went down a few minutes after take-off, having performed a series of acrobatic stunts above spectators gathered for the show. Recordings of the pilots' conversations with the control tower from the plane's black box, show that they received an order to eject but could not or would not carry it out - perhaps fearing the plane would kill people on the ground.
The causes of the accident are being investigated. The possibilities include losing height due to engine failure (possibly from a flock of birds getting into the engine) or a mistake by the pilot that may have resulted from extremely risky stunts. Both pilots had about 20 years' flying experience.

Report C
Man 1: And now Mike Ross, who's on the A10 motorway in Germany, south-east of Berlin, where a serious coach accident has happened. Mike?
Man 2: Good evening. The accident was indeed very serious. We now know for sure that 13 people were killed and another 34 injured. Seven of the wounded are still in critical condition, but fortunately the remaining 27 suffered injuries that were not life-threatening.
Man 1: Do we know what happened?
Man 2: According to witnesses the coach with holidaymakers on board crashed into a motorway bridge trying to avoid colliding with a Mercedes. The 37-year-old Mercedes driver is believed to have caused the accident.
Man 1: And who was on the coach?
Man 2: The bus was carrying Polish employees of the forestry office who were returning with their families from a company trip to Spain.
Man 1: How does the situation look at the moment?
Man 2: Well, the Polish Prime Minister has rushed to Berlin to view the crash site and now he's visiting the injured. German officials have expressed their sympathy and they are organising an information point for about 120 relatives of the victims, who have arrived in Berlin to support the survivors.
Man 1: Thank you Mike. And now on to the weather forecast…

CD 2/13

Do you know that Montreal in Canada has a second city underneath it? The Underground City is also called La Ville Souterrain or RESO, for short. Because of its underground city, Montreal is often called "Two Cities in One". In 1962, an underground shopping centre under Montreal's first modern skyscraper started a trend that led to the construction of the largest underground city in the world. When the metro was built in 1966 - in time for Expo 1967 - more underground malls appeared. Tunnels linked the subway stations with important places around the city, such as offices and hotels. In this way, the central segment of the underground city was formed. Then, more underground segments were added. Today there are more than 30 km of tunnels in Montreal's Underground City. This makes it the largest underground complex in the world. One day is not enough to see and do here what you would like to. The City's corridors link up with 10 underground stations, 2 bus terminals, 1,200 offices, about 2,000 stores, including 2 large department stores, about 1,600 housing units, 200 restaurants, 40 banks, 40 movie theatres and other entertainment venues, 7 hotels, the University of Quebec at Montreal campus and the University of Montreal, a cathedral, and 3 exhibition halls. If you live and work along the underground city tunnel route, there's no need to ever come up to the surface from below. To some, that may seem a bit strange, but for Montrealers, who suffer from hard winters, it's a benefit. From above, there are about 200 entrance points to the underground city. About 500,000 people make their way through the underground city each day and do it easily. Although the various sections of the underground city are different from one another, when you get used to the system, you'll know exactly where you are in the complex.

CD 2/14

Steven Paul Jobs was born on February 24, 1955, to two university graduate students who gave him up for adoption. His adoptive parents, Clara and Paul Jobs, named Steven Paul Jobs. It was not until Jobs was 27 that he was able to learn more about his biological parents. As a boy, Steve often worked with his father in the garage. Paul showed his son how to take apart and reconstruct electronic apparatus. Steve Jobs was an intelligent and innovative thinker, but he was frustrated with formal schooling. In elementary school he did so well that teachers wanted to transfer him to high school. Not long after Steve started his education at Homestead High School, he met his future partner, Steve Wozniak, who was studying at the University of Michigan. They became close friends as they both loved electronics. When Jobs was 21, he and Wozniak started Apple Computers in Jobs' garage. Jobs sold his car and Wozniak sold his calculator to collect money for their new business. They made computers smaller and cheaper. The Apple I earned the corporation almost $800,000, and the second model, Apple II, released three years later, increased the sales by seven times. However, the next several products from Apple were failures. Jobs left Apple for some time, but returned in 1996. His comeback brought success back to the company by releasing the iMac, the iPod, the iPhone and the iPad in 2010.

CD 2/15

In the seventeenth century, London was a very crowded city with narrow streets and houses made of wood. At that time Londoners were not aware of the dangers of fire. The Great Fire of London started on September the 2nd, 1666 in a baker's shop on Pudding Lane. The owner, Tomas Ferronor didn't put out the fire that heated the oven before he went to bed. Three hours later his house was on fire. The very long and dry summer of 1666 made the city's wooden houses very easy to burn. Once the fire started, it continued to spread quickly towards the River Thames, helped by a strong wind. Londoners woke up and were horrified to see the city filled with flames and smoke. As there was no regular fire brigade back then, people used leather buckets filled with water to put out the fire. Samuel Pepys, a diarist of this period, recommended to the King that the only way to stop the fire was to knock down perfectly good buildings. In this way, they brought the fire under control until it died out. The fire that swept through the city had a tragic effect. By the time it had burned out four days later, 80% of the city was destroyed, including 13,000 buildings, the Guildhall, the Royal Exchange and 87 churches. About 80,000 people lost their homes. Luckily, only six people lost their lives. However, there were some benefits of the fire. The Black Plague which had killed 100,000 Londoners a year before was eliminated by killing the rat population responsible for the disease. After the fire, the task of planning and rebuilding the city was given to a well-known architect, Christopher Wren.

CD 2/16

Every year millions of students take part in spelling competitions around the USA. Some are afraid of these annual events and feel happy if they drop out in the early rounds. Some, however, study for hours. They hope to qualify for the „Bee Week"—the National Spelling Bee finals. The National Spelling Bee takes place in May, but it actually starts months before. Every year the competition is narrowed at school, local, and regional events. Finally, about 290 spellers, among them competitors from Canada, Jamaica, New Zealand, Ghana and the Bahamas come to Washington, DC for the national finals. At that time the participants must be under sixteen years of age and not yet promoted beyond grade eight. Bee Week isn't all spelling. Competitors also enjoy sightseeing, barbecues, and a talent show. The National Spelling Bee was started by the Courier-Journal in 1925. With competitions, cash prizes, and a trip to the nation's capital, the Bee hoped to stimulate „general interest among pupils in a dull subject." The word „bee" has long been used to describe a busy meeting of people who come together for a special purpose. Many people think that this use of „bee" was inspired by the hard-working social insects of the same name. But some scientists believe it comes from the Middle English „bene," meaning 'a favour. This word was sometimes used to describe neighbours helping each other. Spelling bees have been featured on film and stage in recent years. The final day of the two-day National Bee has been shown on TV for several years. This shows how popular the competition is.

CD 2/17

One
Last night I heard some strange noises in my flat. To my horror, I noticed water dripping through the ceiling. I mean a lot of water. In fact, my upstairs neighbour flooded his flat so much that I had water still coming into my flat for a few hours after everything was shut off. The computer and printer I had been saving up for for so long were damaged beyond repair. My sofa, armchairs and many of my clothes were soaked with dirty yellow water. I am still working through the mess left afterwards as the paint on the walls has just started coming off.

Two
Would you like to reduce the amount of water you use at home or in the workplace? It's no longer a fashion thing - it's urgent. Our water-saving device will help you to reduce your water consumption by as much as 80 litres a day. You can install it without the need of a plumber. We offer many designs to choose from. In case you don't like it, there's a 30 day money back guarantee. Why don't you try it out now to show you care about the environment?

Three
The rushing water hit the streets. In a moment, the water poured into the windows of our house. I had no choice but to escape immediately. When I left the house, the water knocked me down but I was able to get back up. Luckily, I grabbed the tree that was floating right in front of me. I was able to hang on to it and let the water carry me along. I shouted for help. Finally, I made it out of the water. I was happy that I was still alive.

Four
Do you know that about two-thirds of the human body is made of water? A person can survive no longer than a few days without it. Water performs many different functions inside the body. For example, blood, which contains a lot of water, carries oxygen to all the cells of your body. Water helps to regulate your body temperature, especially if you live in a hot climate. Without water, many of your body processes might slow down and getting the proper amount of water per day is beneficial to your health.

Five
I have been telling you about the importance of saving water for years, but you don't listen to me. Don't you realise that if you keep leaving the tap on for so long, we will run out of water someday? You think it's not a big deal? I don't know how to make you understand how important it is to save water. Your annoying behaviour really frustrates me!

CD 2/18

Text 1
In the middle of a hot day in London, three men tried to rob a van but without success. The robbers shot and injured one of three security guards, but the security guards protected the car and refused to give any money to the robbers. The robbers had to leave the place without any cash in a car driven by a fourth man. Police are now looking for the four men. This should be easy. A man on the other side of the street had a camera and filmed the whole incident.

Text 2
I was on my way to school. It was raining, but it didn't matter to me. I was having a great day, so far. I turned on the radio to listen to one of my favourite songs as the light was changing to amber at the crossroads. The person in front of me decided to go through the light and then changed their mind right in the middle of the crossroads. I hit my brakes, but the car didn't stop. It was a complete mess.

Text 3
A: Have you been to the new restaurant around the corner?
B: Yes. The service was first class. Even the chef came to see how everything was.
A: I'm surprised to hear that. When I went there with my friends last weekend, we had to wait for half an hour before we were served, but the food we ordered was absolutely delicious.
B: As for the food, you're absolutely right. But they charged too much.
A: I don't think so. I paid a very reasonable price especially since the food I ordered was delicious.

Text 4
Well, I understand how you're feeling. It's a bit like breaking up with someone. Honestly, it's important to make sure you've thought your decision over and that the reason is a good one. You must remember, though, not to burn your bridges behind you. Don't forget to give your boss enough time to find somebody to take over your job. You are a responsible worker so your boss may encourage you to stay on with promises of job promotion. If nothing can change your mind, just tell your boss you appreciate his offer but you will be starting university soon, and your education is more important for you.

Text 5
A: What are you doing with all those books?
B: I brought them from the library. I must revise things for the exam next week.
A: You still have a lot of time to learn. Let's go to the cinema. Why not relax?
B: Look, do me a favour, will you? Take this money and go to the pizzeria on the corner.
A: Shall I buy a pizza for you? I'll be back in a minute.
B: No. Buy yourself a pizza and something to drink, and enjoy it. But, please, leave me alone in my room with these books. I must return them to the library tomorrow.

CD 2/19

Ann: Tom, I admire you for the way you realise your dreams. I know painting has become the number one passion in your life.
Tom: Well, I loved visiting art galleries even before I went to school. It was fun both for me and my parents. When I was in secondary school, I used to spend a lot of time in my art teacher's room. Even during the breaks I used to watch her painting portraits, preparing greeting cards and so on. Somewhere deep in my heart I wanted to paint like her. Then I painted my first portrait of my mother. Although I was afraid it might be a failure, it came out better than I had expected. Since then, all I could dream of was being an artist.
Ann: What do you work with?
Tom: I've always focused on trying different techniques such as watercolors, pen and ink, pastels. They have their strengths and weaknesses. I'm presently experimenting with oils. Once you've tried this technique, the world is your canvas! I just love it. Oils are more forgiving and I think that's why I favour them.
Ann: It takes a lot of time to create one piece, doesn't it?
Tom: It depends on the work, what I want to include, how many details go into it, how much time it takes to dry and so on. I sometimes leave a piece unfinished because after several days working on it, it doesn't turn out the way I would like. Unsuccessful pieces are usually a useful learning experience. Usually it takes no less than one month but no more than four months.
Ann: What do you enjoy painting the most?
Tom: I think every artist should experiment and find what is best for them. Whether it is still life or animals. Personally, I started with painting portraits, but after some time I didn't feel it was getting me very far. Sure, painting portraits is interesting, but I don't think I will try it again. My nature forces me to concentrate on painting landscapes. It really fascinates me. Wherever I go, I take a camera with me. I always find a lot of ideas which I record on my camera and use them later in my studio.
Ann: Thanks for the chance to talk to you. I wish you good luck.

CD 2/20

ONE
Canadian officials have detained a young man who apparently boarded an Air Canada international flight to Montreal elaborately disguised as an elderly man.
The man, whose name has not been revealed, was seen at the start of the flight as an elderly man. Suspicions were raised when an airport officer noticed his young looking hands. Officials were immediately notified of a "possible imposter" on the plane. When the old man didn't disembark from the plane in Vancouver, police

discovered that the passenger in question had boarded the plane with a silicone face and neck mask on. The passenger initially denied the incident. When the authorities confronted him with a bag containing a silicone face and neck mask, the man admitted he had switched identities in the plane toilet in mid-air a few hours after the take off. Border Service officers escorted the passenger off the plane and he then asked for refugee status.

TWO
I would like to welcome you warmly to the Skiing Centre. I'm glad that you want to turn your hobby into hard work. It goes without saying that you have to be enthusiastic about skiing and ski well. You must also be able to deal with anyone, from capricious five-year-olds to ambitious adults. We offer a few levels of qualifications. Level 1 will allow you to teach beginners. When you have completed level two, you will get the license to instruct intermediate skiers. We are not running level three and four courses at the moment. Those of you who pass the exam will be employed on a full-time or part-time basis.

THREE
Interviewer: Today I'm talking to Peter Freeman from the Research Centre. We have noticed that GlobeNet is becoming less popular with teenagers. Could you tell us more about it?
Peter: In general, when we look at the popularity chart of all the social media, GlobeNet is still at the top among teenage users in all social sites. However, many of them are switching towards other social networks or picking up newer social networks as supplements to GlobeNet. According to the study conducted recently, many teenagers want to carry out online socialising without their parents watching from their own GlobeNet accounts what their children are doing. By avoiding the social sites their parents are using and switching towards other social networks, teens can express their rebellion against parents, which is typical at this stage of life. The survey also reveals that teens complain about delayed responses, non-acceptance of requests, non-replies and many other expectations not met on GlobeNet. They find that certain constraints on GlobeNet are not present on other sites. My view is that GlobeNet users are also against the idea of obligatory fees for using it. It doesn't surprise me that they disapprove of the increasing number of paid services introduced by GlobeNet.

CD 2/21

ONE
Impressed by my quick driving progress, my instructor gave me permission to drive on the main road, but as the road came to a dead end, it was time for me to make my first U-turn. My instructor told me to put the gear in neutral, slow the car down with the help of the brake and gently make the turn. I was too young, however, to grasp all that information. To my instructor's horror, I didn't change the gear, I pressed the accelerator with full force instead of hitting the brakes and turned the steering wheel with all my strength. Fortunately, my instructor put his foot on the brake. Otherwise, we would have driven into a deep ditch.

TWO
Everything was going well until my instructor told me to make a turn into the next street. In my nervous state of mind, I made the sharp 90 degree turn at such a fast speed that I drove into the wrong lane. My instructor never told me to slow down. It didn't occur to me that I had to step on the brakes before making a turn. When I realized that I was in the wrong lane, I swerved dangerously into the right lane. Needless to say, I had no time to look in the mirror. I froze when I realized that there was a car right behind. My instructor told me that my driving was over for the day and he drove us the rest of the way back to the car park.

THREE
My instructor decided that I should take an oral test before I went out on the road. He asked me what I was going to do once I started the car and so on. All of a sudden, my mind went blank. Then I started driving, only to realize that the road had several steep hills. I had a panic attack when I saw a huge bus right behind me and decided that I couldn't drive any longer. So I pulled over at the top of the hill. I summoned up the courage to drive again and I was driving down the hill but when I reached the main road, I wondered why the car had stopped suddenly. Soon I realized that the only thing making it move was gravity. I had forgotten to start the engine.

FOUR
Before my first driving lesson, I thought I was going to start off in an empty car park so that I could practise manoeuvering the car there. My instructor, however, wanted me to start off on the busier streets. I was petrified, but he told me not to worry since, as he said, he had control over any mistakes committed by the learner drivers. Still a little scared, I was about to put the car in reverse to back out of the space when I heard this huge dull sound and the car shook. It turned out that an old lady finishing her first driving lesson had driven into me. Well, on one hand, I felt relieved I could go home, on the other, my first driving lesson couldn't have started any worse.

CD 2/22

Interviewer: Food styling is an essential part of food photography. We have with us today a food stylist Mary Norton. Welcome, Mary.
Mary: Nice to be here.
Interviewer: How did you start your food styling career?
Mary: After graduating from culinary school I opened my own catering restaurant. I did enjoy it, but I was searching for something a bit more creative. One of my customers, an art director, suggested that I should try food styling. Besides cooking I have another passion in life – travelling. I had a friend in Great Britain who convinced me to take a few weeks off and experience his country and the people. One day I visited the restaurant he worked in and I saw the most amazing looking food. It may sound weird, but it was so perfectly garnished that I immediately made up my mind to develop my skills in food styling. When I returned home I decided to go back to school and learn as much as I could about food styling.
Interviewer: Can you describe a typical day?
Mary: Sure, I start the day with a mug of coffee and then it can go in any direction. One of the things I enjoy most about the job is that there are no typical days. Each day is different from the previous one. I often start at 6 a.m. and work until we finish. This could be even 11 p.m., including Saturdays and Sundays. Shopping has become a number one obsession of mine. I always do my best to get everything I need before getting to the location, then, in the studio, I make the food look photogenic. If time allows, I conduct food styling workshops for culinary school students.
Interviewer: Where do you turn for creative inspiration?
Mary: It may sound like a cliché but inspiration comes from everywhere, whether it is a walk in the park or a visit to art galleries and bookstores. I find some food magazines with their storytelling inspiring. The other day I went to the cinema and the opening scene inspired me for an upcoming shot. Or I sometimes take a short trip to the food market in the neighbourhood to have a quick look at what's there. Although the list of things could go on for ages, I must say, it's the discovery of new places, seeing new faces and foreign cultures, and meeting new challenges they offer that by far stimulate me the most.
Interviewer: How is the job market right now for food stylists?
Mary: Well, I think the job market for food stylists varies from location to location. It is competitive in larger cities like New York or Los Angeles, but I have heard from other food stylists there is a lot of work for them in other places as well. The statistics show that more and more people are taking up food styling as a profession. I may be wrong, but my view is that the pay is not that good in smaller cities. In larger cities, food stylists are more in demand and they can therefore charge more for their services. However, since many food stylists work as freelancers, I believe it's difficult to calculate their salaries.
Interviewer: Do you have any tips for aspiring food stylists?
Mary: Although there are some great courses run by different types of culinary schools and cookbooks you can get in every bookstore, the best thing a beginner can do is to find an experienced food stylist to assist. Once you have learned the skills you need, you can go solo. And enjoy the freedom the job gives you.
Interviewer: Mary, thank you for talking to us.

Destination: MATURA 2015

P R Uczniowie z jednej klasy, przygotowujący się do egzaminu maturalnego na różnych poziomach, mogą pracować z tą samą książką jednocześnie.

Dla nauczyciela:

Pracę z Destination Matura 2015 ułatwi Ci **Multimedialna Teczka Nauczyciela**

Multimedialna Teczka Nauczyciela to aplikacja do pobrania ze strony **www.jezyki.nowaera.pl** i jednorazowego zainstalowania na komputerze. Zawiera liczne materiały dodatkowe, m.in.:

- Testy
- Kartkówki
- Materiały dodatkowe
- Materiały do egzaminu ustnego
- Nagrania
- Program nauczania
- Rozkład materiału
- Plan wynikowy
- Kryteria oceniania
- Klucz odpowiedzi

Dla ucznia:

Na stronie **www.jezyki.nowaera.pl** w zakładce **Destination Matura Repetytorium** znajduje się Strefa Ucznia. Zamieściliśmy tam dla Twoich uczniów bezpłatne materiały do D**estination Matura 2015 Repetytorium**. Uczniowie znajdą wśród nich:

- Skrypty nagrań
- Nagrania
  - Do ćwiczeń na słuchanie
  - Słowniczków
  - Tekstów czytanych

Więcej na **www.jezyki.nowaera.pl**

B1-B2 COMMON EUROPEAN FRAMEWORK

Nagrania mp3 na stronie **www.nowaera.pl/strefauczniadm**

ISBN 978-83-267-1615-7